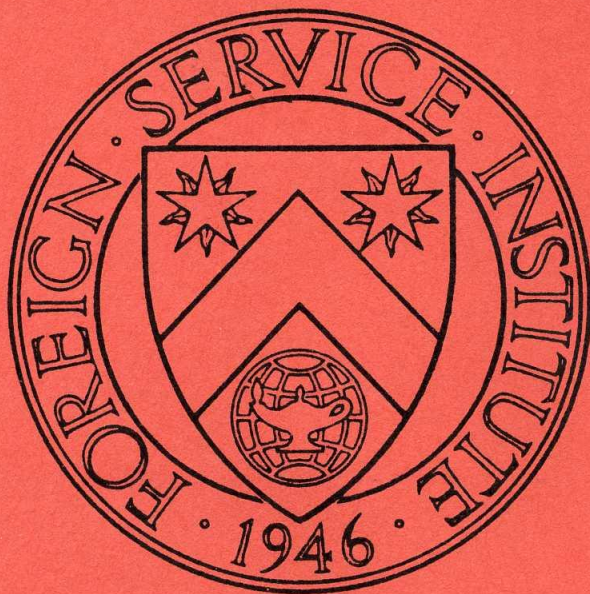

CONTEMPORARY CAMBODIAN

INTRODUCTION

A Joint Project of the Foreign Service Institute
and the Defense Language Institute

CONTEMPORARY CAMBODIAN

INTRODUCTION

This work was prepared and
published with the support of
the Defense Language Institute,
Department of the Army, United
States of America

By

LIM HAK KHEANG and DALE PURTLE

Edited, annotated, and supplemented

by

MADELINE EHRMAN and KEM SOS

FOREIGN SERVICE INSTITUTE

WASHINGTON, D.C.

1972

D E P A R T M E N T O F S T A T E

FOREIGN SERVICE INSTITUTE

BASIC COURSE SERIES

Edited by

AUGUSTUS A. KOSKI

For sale by the Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office
Washington, D.C. 20402 - Price \$4.50
Stock Number 4400-1421

P R E F A C E

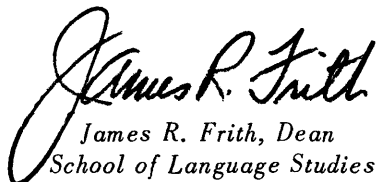
Contemporary Cambodian: Introduction is the product of a collaboration by the Defense Language Institute, American University, and the Foreign Service Institute. It had its origin in 1969 in a proposal written by Mr. Dale I. Purtle of the American University faculty addressed to the Defense Language Institute which eventuated in a preliminary version of the present volume. A DLI issuance in August 1970 entitled "DLI Research and Development Plan" listed Cambodian as one of the languages in which DLI had a need for additional learning materials. Miss Madeline Ehrman of FSI envisaged an array of materials which would provide not only a beginning course in Cambodian but also a handy reference manual on the grammar of the language, a practical glossary, and intermediate materials to meet the special needs of individual students or groups of students. Acting on the idea FSI proposed the preparation of **Contemporary Cambodian**, of which this volume, written in its first form by Mr. Purtle and his associates at American University, has become a part. Mr. Lim Hak Kheang wrote the dialogues and drills of the preliminary version at American University under the supervision of Mr. Purtle and chose the topics for the lessons. Some grammar notes were supplied by Mr. Purtle. Mr. Purtle has been helpful and cooperative throughout, even though his own direct contribution was completed relatively early.

The present version has been edited by Miss Ehrman and Mr. Kem Sos at FSI. It has also been expanded by the addition of reading and listening comprehension exercises written at FSI by Kem Sos and Lim Hak Kheang. The use of Cambodian script is an innovation in this version.

Kem Sos enscribed the Cambodian of the early lessons and of the grammar notes throughout. However, Mr. Hou Sisavann did the major part of the scribal work, especially from Lesson 21 on. Kathryn Carlson typed the final version with some help from June Callahan and Lim Hak Kheang. Mr. Kheang proofread the text.

Miss Ehrman's contributions to the work are numerous and varied. She edited the original text produced at American University, suggested models for additional drills, supplemented and annotated the preliminary version, wrote most of the grammar notes (adapting some of Mr. Purtle's notes from the preliminary version), and wrote the foreword and the questions for the listening comprehension exercises. She took all of the photographs which appear in the volume except the two in Lessons 9 and 49, which were supplied by Mr. Kheang. She assisted Kem Sos in writing the pronunciation exercises and tape recording them. Beyond these specifics she provided leadership and encouragement which made a productive team out of a group of competent individuals.

The Foreign Service Institute is indebted to the Defense Language Institute, and particularly to Dr. Roy M. Fallis, for the interest, cooperation and financial support which have made this volume possible.

James R. Frith, Dean
School of Language Studies
Foreign Service Institute

FOREWORD

I. Description of the Contents of This Book

This volume comprises the basic module of Contemporary Cambodian. There are sixty lessons, each of which contains a dialogue, drills, and a list of the words introduced in that lesson. In the first thirty lessons, the dialogue and drills are written in a romanized transcription, and the dialogue is written a second time in Cambodian script so that beginning students can practice reading. Starting with Lesson 10, each lesson has a reading passage using words in that lesson and in preceding lessons. Beginning with Lesson 31, the dialogues and drills are written in Cambodian script, and the new word list at the end of each lesson is arranged according to Cambodian alphabetic order. In each lesson following Lesson 30 the dialogue is also written in transcription. Beginning with Lesson 35, a short fable in print follows every five lessons so that students can begin to become familiar with the shapes of ordinary printed letters. The vocabulary in these printed selections is not assumed for the regular lessons that follow; however, subsequent print selections assume the vocabulary of everything that precedes them, whether handwritten or in print. Thus a word introduced in reading selection B (following Lesson 40) will be reintroduced the next time it occurs in Lessons 41 and following, but if it occurs in passage C, D, E, or F, it will not be reintroduced.

The first forty-five lessons cover general topics like food, going to the doctor, transportation, and the like. The last fifteen lessons, on the other hand, treat military topics. Even non-military students can benefit from studying these lessons, however, for the following reasons. First, and most importantly, there are a number of useful structural points in them and a great deal of very useful vocabulary, much of which occurs often in newspapers, magazines, and the conversation of educated people. Most of this vocabulary is not specifically military, e.g. words like 'situation, university, to judge.' Even the strictly military terminology is likely to occur in newspapers or histories. In addition, the intermediate lessons of Contemporary Cambodian will be written in such a way that they assume familiarity with the structures and vocabulary of all sixty lessons in this book.

II. Suggestions for Use

Before beginning the first lesson, students should at least begin to work on pronunciation, both in class with the teacher and in the tape laboratory (or at home) with the taped pronunciation exercises that accompany this volume. Some pronunciation work should be done concurrently with the first few lessons.

Each of the sixty lessons has a dialogue in which its main structural points are introduced. Additional grammar points may be introduced in the drills; new words are frequently introduced in the drills, and all the new words in the lesson are presented together in the vocabulary at the end. An effort has been made to keep new grammar out of the reading and taped comprehension supplements, especially in the first thirty lessons.

There are many ways of teaching any set of materials, but one way that seems to work well is as follows. First of all, avoid the use of anything but Cambodian in the classroom as soon and as much as possible. To this end Lessons 1 through 9 each contain a short section called 'Useful Words and Phrases' following the drills. These words and phrases should be learned passively at once and also actively as soon as possible.

In introducing a new lesson, the new words and some structures in the dialogue can be introduced, preferably without the use of English where possible. This may require pantomime, charades, and some participation by students in demonstrations. Students should learn to pronounce new words and phrases well.

The next step is to introduce each sentence of the dialogue so that the students can repeat it fluently, without hesitation, and with correct pronunciation. The technique of backward buildup is especially helpful in building fluency. For instance, a sentence like

khñom sok sēbaay cia eh, coh look?

I'm fine, how are you?

can be presented progressively as follows:

coh look?

cia eh, coh look?
sok səbaay cia eh, coh look?
khñom sok səbaay cia eh, coh look?

This technique preserves the intonation of the sentence in every repetition of the exercise. Note that the progressively added units should relate as closely as possible to the structure of the sentence, so that a sequence like /eh, coh look?/ would be less satisfactory than /cia eh, coh look?/.

It is usually useful for students to memorize dialogues, but it is not a necessity if students can give the sentence fluently, without hesitation, from a cue of some sort other than the preceding sentence of the dialogue. If the teacher chooses to have students memorize dialogues, he may either have the students learn the dialogues in class or he may simply have the students learn to pronounce the sentences of the dialogues correctly in class and then memorize them at home for checkup the next day.

Discussion of grammar points and other explanations that require English should be done by a linguist if one is available. Since it is recognized that a linguist may often be unavailable, fairly extensive grammar notes are included. These notes often make cross references to the Grammatical Sketch, a companion volume in the Contemporary Cambodian set of materials. The Grammatical Sketch includes information about the Cambodian sound system, word classes, sentence formation, and vocabulary and usage. When the teacher finds he needs to give explanations in English he might find it a good idea to reserve a special time in the day so that the momentum of work in Cambodian is not interrupted at other times.

The drills for the most part are of four types: substitution, response, extension, and transformation. A substitution drill consists of a single sentence type in which words or phrases are replaced. The first sentence is presented, and the student repeats it. A cue word is then given, and the student must repeat the sentence again, but this time the cue word will appear in the new sentence instead of some other word of the same structural class. For example (T = teacher, S = student):

T: khñom tɿw saalaa   'I'm going to school.'
S: khñom tɿw saalaa

T: phtéh 'house, home'
 S: khñom tɿw phtéh 'I'm going home.'

A response drill requires the student to respond to a question or a statement of the teacher using the sentence type indicated in the model and using the cue supplied by the teacher. For instance:

T: look tɿw naa? (saalaa) 'Where are you going?' (school)
 S: khñom tɿw saalaa

first sentence:

T: look pɛrien nɿw asnaa? (mpɿñ) 'Where do you teach? (Phnom Penh)
 S: khñom pɛrien nɿw mpɿñ 'I teach in Phnom Penh.'

An extension drill is like a response drill except that it represents a continuation of what the teacher has begun to say, using the sentence pattern of the model and the cue, e.g.

T: khñom tɿw phtéh (rien) 'I go home' (study)
 S: ruoc khñom rien 'then I study.'

first sentence:

T: khñom mæel kəsast (ñam baay) 'I read the paper' (eat)
 S: ruoc khñom ñam baay 'then I eat'

A transformation drill requires the student to change the teacher's stimulus sentence in the same way as the model sentence is changed. The stimulus may or may not include a cue. For example:

T: srok khñom təcé? (look) 'My country is cold.' (you, sir)
 S: srok khñom təcé? cian srok look 'My country is colder than yours.'

first sentence:

T: laan kót thom (khñom) 'His car is big.' (I)
 S: laan kót thom cian laan khñom 'His car is bigger than mine.'

Students should not finish a lesson without being in fluent command of the drills. This may require fairly frequent repetition. Before each drill is done, any new words in it should be introduced, again without English wherever possible. The model should be presented very clearly, so that students know exactly what is expected of them. This may necessitate a good deal of gesturing and repetition at first, but students will soon learn to understand the models when they are given and will be able to go directly into the drill.

Fairly frequent changes of pace are desirable. Such changes can include changing from drills to dialogue work, or vice versa, or making sentences using new words, questions and answers (teacher to student and student to teacher), controlled or free conversation as soon as students can manage it, or interpreting exercises in which one student may act as interpreter for the teacher and another student. Games like Twenty Questions and the like are usually successful when the class is tired.

Anything the teacher can think of to vary the routine and yet to keep the students using the language is welcome. In addition, the teacher may wish to make up additional drills or other exercises. In no case, however, should the drills, exercises, and dialogue memorization become an end in themselves. The purpose of these materials is to train people to communicate in Cambodian. If, unlikely as it may be, they can speak correctly and understand well without learning a single dialogue or doing a single drill correctly, they must be considered to be doing satisfactory work.

These materials are designed for an intensive course in which students have six hours daily of classroom time. They can also be used in a nonintensive course, to be sure, but the time spent on each lesson will be longer. The lessons can be studied intensively in two ways. If students study only speaking and postpone learning to read Cambodian script, the lessons can be done at the rate of approximately one lesson a day. Students should finish the volume in approximately 15 weeks of study. Introducing script and giving reading lessons, on the other hand, will ordinarily slow down the rate of study to 1 1/2 or 2 days per lesson for perhaps seven to ten weeks. Therefore, students who learn to read at the same time may take between 18 and 20 weeks to complete this basic portion of Contemporary Cambodian.

With each lesson is provided at least one tape-recorded passage to be used by the student for listening comprehension practice. For each such passage a detailed set of questions is supplied in an appendix in this volume. These sets of questions can be used by the student to check himself to make sure he has understood everything in the passage. Each question is followed by a parenthesized number indicating roughly the number of units, items, or parts the answer should contain. The comprehension passages can be included as part of the students' formal classroom work by being assigned in a 'lab hour', or they may be given as homework, or they may be used as a means of review.

Students can begin to learn the Cambodian alphabet and start practicing reading early in their studies. It may be convenient to have students read the reading passage in lessons for which they have already studied the dialogues and the drills, so that they will be reading several lessons behind the lesson at which they are studying speaking. For instance, students studying the dialogue and drills of Lesson 40 might be reading the passage supplied with Lesson 37 or Lesson 38.

Objection is sometimes made to early teaching of reading because students mix styles, using literary words that they have picked up from reading in inappropriate places in speech. Since almost all the words in the reading passages of this volume are taken from the preceding dialogues and drills, which represent spoken usage, and new words in the reading passages are almost never literary or highly formal (and are so labeled if they are literary or formal), teaching students to read early in their study of Cambodian need not lead them to misuse literary words in speech.

The Cambodian writing system is not introduced in this volume in a comprehensive way. Franklin Huffman's Introduction to Cambodian Writing and Beginning Reader (New Haven, 1970) contains a carefully worked out and complete set of programmed exercises (beginning at page 87). This book can be used with Contemporary Cambodian, or the teacher can introduce Cambodian script himself, making up his own exercises. Because Huffman's romanization is slightly different from the one used in this book, tables comparing the two systems are supplied below for classes which use both this book and the Huffman text. It is not recommended that the reading selections Huffman supplies be used with this volume, since, while they are comprehensive and well-chosen, their inclusion in the first 15 or 20 weeks of the program of study would involve excessive increase in the students' vocabulary-learning load.

The following is written for the use of Cambodian instructors. It is especially recommended that inexperienced teachers read it through. It is recommended that students using this book with a private instructor, especially in Cambodia, call this section to the instructor's attention.

[illegible]

[illegible]

ដូច្នេះចុះនឹងបាច់ដើម្បីចង្រៀនចែករំលែកនឹងមួយៗ គ្រូគួរមើលចេញនោះ ឱ្យបានមួយចប់សិន ដើម្បីជាការដាស់តឿនដល់សិស្ស រួចឱ្យសិស្សទាំងអស់ ប៉ាន់ប្រមាណ ក្រោយមកម្នាក់ៗ ទាល់តែបានត្រឹមត្រូវនូវពាក្យថ្មីៗ នឹង ចងចាំមក ឃ្លាដែលមានពាក្យទាំងនោះ ។ ជួនកាលមានឃ្លាខ្លះតែង តែប្រើ ប្រាស់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ដូច្នេះគ្រូគួរឱ្យសិស្សបាច់ជាដាច់ដូចឃ្លាមករៗ ។

ក្នុងឧបសគ្គស្ថានភាពប្លែកៗទាំងនេះ ការសម្របសម្រួលក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងធនធានទឹក ត្រូវបានធ្វើឡើង។

ត្រង់នេះបើចិនទាន់បានច្បាស់ សូមយកច្បាប់សម្លេងមកស្ទង់ជាគំរូ ។ សូមកុំភ្លេចថា យើងចង្រៀនភាសានិយាយ ដូច្នេះទោះជាពាក្យសរសេរយ៉ាងណាក៏ដោយ គ្រូគួរតែអានឬនិយាយឱ្យបានដូចភាសានិយាយ ។ ត្រង់នេះហើយ យើងបើកប្រើត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងណាស់ ព្រោះចេះតែប្រឡងអានឬនិយាយតាមភាសាសរសេរ ។

សន្និសាស្ត្រ : - ដើម្បីរំលឹកគ្នាអំពីក្បួនការណ៍ពីបុរាណស្នាដៃនៃសិល្បៈដ៏ល្អ ប្រើអក្សររ៉ូម៉ាំងក្នុងកាលាខ្លួននោះ យើងយកគំនូសអក្សរនៃដងជាតិបស្ចិមទិសមកពាក់តែងជាតំណាងអក្សរខេមរដាត់នៅមេរៀនដើម ។ កាលណាសិល្បៈបានទទួលការសិក្សាភាសានេះចង្អុលទៅហើយ គឺនៅពេលដែលយើងសង្កេតថាគេចេះអានអក្សរខ្មែរបានខ្លះ យើងក៏បញ្ចូលអក្សរខ្មែរចង្អុលផងដែរ ។ តាមរបៀបដ៏ល្អជាងគេមកទេសរបស់យើងនេះ សិល្បៈត្រូវចេះអានអក្សរខ្មែរនៅពេលរៀនពីមេរៀនទី១ ទៅ៣០ ចប់ហើយ ។

ចំពោះសន្និសាស្ត្រនេះ ពីចក្ខុវិស័យមួយទៅចក្ខុវិស័យមួយ របៀបល្អគឺសរសេរអក្សរដើម្បីតំណាងសម្លេងភាសា តែងតែមានខ្លះគ្នាចង្អុលបន្តិច ដូច្នេះដើម្បីជាការជួយថ្កុំខ្លះនោះក្នុងវិស័យនេះ សូមមើលនៅតារាងព្យញ្ជនៈ

III. TABLES

A. Consonants

The Cambodian consonants are given twice below. The first time (Table A) they appear in Cambodian alphabetic order with their transcriptions. The second time (Table B) they are arranged according to the traditional pattern and are accompanied by their subscript forms (also called 'feet').

CONTEMPORARY CAMBODIAN

Table A

<u>Letter</u>	<u>Letter Name</u>	<u>Transcription</u>	<u>Letter</u>	<u>Letter Name</u>	<u>Transcription</u>
ក	koo	k	ត	tóo	t
ខ	khoo	kh	ថ	thóo	th
ក	kóo	k	ន	nóo	n
ប	khóo	kh	ប	bóo	b,p
ឃ	ηóo	η	ផ	phoo	ph
ច	coo	c	ព	póo	p
ឆ	choo	ch	ភ	phóo	ph
ជ	cóo	c	ម	móo	m
ឈ	chóo	ch	យ	yóo	y
ញ	ñóo	ñ	រ	róo	r
ដ	doo	d	ល	lóo	l
ត	thoo	th	វ	vóo	v
ឌ	dóo	d	ស	sóo	s
ឍ	thóo	th	ហ	hoo	h
ណ	noo	n	ហ្ល	loo	l
ក	too	t,d	អ	ʔoo	ʔ ¹
ច	thoo	th			

Table B

	<u>First Series</u>		<u>Second Series</u>		
	<u>Unaspirated</u>	<u>Aspirated</u>	<u>Unaspirated</u>	<u>Aspirated</u>	<u>Nasal</u>
Velar	ក	ខ	ក	ខ	ក
Palatal	ច	ឆ	ច	ឆ	ច
'Retroflex' (Dental)	ជ	ឌ	ជ	ឌ	ជ ²
Dental	ត	ថ	ត	ថ	ត
Labial	ប	ផ	ប	ផ	ប
Continuants I	យ	រ	យ	រ	(all second series)
Continuants II	ស	ហ	ស	ហ	(all first series)

1. អ is transcribed only by a vowel at the beginning of a word, e.g. អាច /aac/ 'can.'
2. ណ is a member of the first series.
3. អ ʔ/ is not a continuant but a stop.

Consonants are treated the same by both the FSI and Yale transcriptions with the following exceptions:

<u>Cambodian</u>	<u>FSI</u>	<u>Yale</u>
ក ខ	ʔ v	q w

Also, kh, ch, th and ph occur only before a vowel in the Yale system, whereas the FSI system transliterates them before another consonant, e.g.

ក្ត 'tall' Yale /kpuəh/ and FSI /khpúh/ ឆ្ម 'cat' Yale /cmaa/ FSI /chmaa/

B. Vowels

There are more differences between the ways the two systems write Cambodian vowels (the symbol C indicates a consonant).⁴

	<u>FSI</u>		<u>Yale</u>	
	<u>1st Series</u>	<u>2nd Series</u>	<u>1st Series</u>	<u>2nd Series</u>
1. - (inherent vowel)	o	ó	a	o
2. - ័ (C=p,m)	o	u	a	u
3. - ័ (C=other consonant)	o	ú	a	ü
4. - ័ ⁵	ay	ey	ay	iy
5. - ័ ⁶	--	óa	--	oə
6. - ័ (C=k, ʔ, ɲ)	a	é	a	ě
7. - C (C=other consonant)	a	ó	a	ö
8. - ័	aa	ia	aa	ia
9. - ័ ័ (C=k, ʔ, ɲ)	a	é	a	ě
10. - ័ ័ (C=other consonant)	a	ó	a	ö
11. - ័ (in stressed syllable)	eʔ	iʔ	eq	iq
12. (in unstressed syllable)	e	i	e	i
13. - C	ə		ə	ɛ
14. - ័	ey	ii	ey	ii
15. - :	eh	ih	eh	ih
16. - ័	ey	ii	ey	ii
17. - C	ə	ɛ	ə	ɛ

4. The following chart is adapted from Huffman, Cambodian System of Writing and Beginning Reader (1970), p. 25ff. The vowels are presented in Cambodian alphabetic order except as noted below.

5. - ័ follows - ័ in Cambodian alphabetic order.

6. - ័ follows - ័ in Cambodian alphabetic order.

	<u>FSI</u>		<u>Yale</u>	
	<u>1st Series</u>	<u>2nd Series</u>	<u>1st Series</u>	<u>2nd Series</u>
18. ័:	əh	--	əh	--
19. ័	əə	ɿɿ	əɿ	ɿɿ
20. ័ (in stressed syllable)	oʔ	uʔ	oɣ	uɣ
21. ័ (in unstressed syllable)	o	u	o	u
22. ័ ^C	o	u	o	u
23. ័:	oh	uh	oh	uh
24. ័	ou	uu	ou	uu
25. ័	əw	w	əw	ɿw
26. ័	uo	uo	uə	uə
27. ័	aə	əə	aə	əə
28. ័:	əh	--	əh	--
29. ័	ɿə	ɿə	ɿə	ɿə
30. ័	ie	ie	iə	iə
31. ័	ee	ee	ei	ee
32. ័-C (C = c, ឆ)	e	ɿ, ɿ	ə	ɿ
33. ័:	eh	ih	eh	ih
34. ័	ae	ee	ae	ee
35. ័:	eh	--	eh	--
36. ័	ay	ey	ay	ɿy
37. ័	ao	oo	ao	oo
38. ័:	oh	úh		uəh
39. ័	aw	ɿw	aw	ɿw
40. ័	om	um	om	um
41. ័	om	um		um
42. ័	am	óm	am	ǒəm
43. ័	aŋ	éŋ	aŋ	ěəŋ
44. ័:	ah	éh	ah	ěəh

Independent Vowels

	<u>FSI</u>	<u>Yale</u>
ក	ə,ɿ,ey	qə,qɿ,qəy
ឈ	ey	qəy
ខ	o,u,ao	qo,qu,qao
ឡ	ou,uu	qou,quu
ឡ	əw	qəw
ឈ	ae	qae
ក	ay	qay
ឡ	ao	qao
ឡ	ao	qao
ឡ	aw	qaw
ឡ	rɿ	rɿ
ឡ	rɿɿ	rɿɿ
ឡ	lɿ	lɿ
ឡ	lɿɿ	lɿɿ

Comparison of Yale and FSI Vowels

<u>Yale</u>	<u>FSI</u>	<u>Script</u>	(1=first series consonant; 2=second series consonant; 0=either first or second series consonant)
a	a	17C',1C	
aa	aa	17	
ae	ae	17	
aə	aə	17	
ah	ah	17	
am	am	17	
aŋ	aŋ	17	
ao	ao	17	
aw	aw	17	
ay	ay	17	
a	o	1C	
aa	oo	1	
h	oh	17:	
m	om	1	
e	e	1	
eq	e?	1	
ee	ee	12	
eə	é	27C'	(C = k, ʔ, ŋ) 2C (C = k, ʔ, ŋ)

<u>Vale</u>	<u>FSI</u>	<u>Script</u>
eəŋ	éŋ	2ṽṽ
eh	eh	ṽ1:
ei	ee	ṽ1
ə	ə	1
əə	əə	ṽ2
əh	əh	1:, ṽ1:
əw	əw	1ṽ
əy	ey	1, 1ṽ
ee	ee	ṽ2
i	i	2
iq	iʔ	2
ie	ia, ie	0ṽ, 0ṽ
ih	ih	ṽ2:
ii	ii	2, 2ṽ
ɿ	ɿ	2
ɿə	ɿə	0ṽ
ɿɿ	ɿɿ	2
ɿw	ɿw	ṽ2
ɿy	ɿy	ṽ2, 2ṽ
o	o	1
oq	oʔ	1
oə	ó	2ṽṽ (C ≠ k, ʔ, ŋ), 2ṽṽ (C ≠ k, ʔ, ŋ, y, r)
oəm	óm	2ṽ
oh	oh	1:
om	om	1
oo	oo	ṽ1
ou	ou	1
oə	óa	2ṽ
oo	óo	2
u	u	2ṽṽ (C = p, m)
uq	uʔ	2
uə	uo	0
uə	ú	2ṽṽ (C ≠ p, m)
uəh	úh	ṽ2:
uh	uh	2:
um	um	2, 2
uu	uu	2

Comparison of FSI and Yale Vowels

<u>FSI</u>	<u>Yale</u>		<u>FSI</u>	<u>Yale</u>	
a	a	1 ʔ ¹	ɛ	ɛ	2
aa	aa	1 ʔ	ɛə	ɛə	2 ʔ
ae	ae	ɛ ¹	ɛɛ	ɛɛ	2
aə	aə	ɛ ¹	ɛw	ɛw	2 ʔ
ah	ah	1 :	ɛy	ɛy	2 , 2 ʔ
am	am	1 ʔ	o	o	1
aŋ	aŋ	1 ʔ ¹	oʔ	oq	1
ao	ao	ɛ ¹	oh	oh	1 :
aw	aw	ɛ ¹ ʔ	om	om	1
ay	ay	ɛ ¹	oo	oo	2 ʔ
e	e	1	ou	ou	1
eʔ	e	1	ó	ó	2 ʔ (C ≠ k, ʔ, ŋ)
ee	ee, e1	2 , 2	óa	óə	2 ʔ (C ≠ k, ʔ, ŋ, y, r)
é	ě	2 ʔ ¹ , 2 ʔ (C ≠ k, ʔ, ŋ)	óm	óəm	2 ʔ
én	ěŋ	2 ʔ ¹	óo	óo	2
ee	ee	ɛ ¹ 2	o	a	1 ʔ ¹
eh	eh	ɛ ¹ :	oh	ah	ɛ ¹ ʔ :
ey	əy	1 , 1 ʔ	om	am	1 ʔ
ə	ə	1	oo	aa	1
əə	əə	ɛ ¹ 2	u	u	2 ʔ (C = p, m)
əh	əh	1 : , ɛ ¹ :	uʔ	uq	2
əw	əw	1 ʔ	uh	uh	2 :
i	i	2	um	um	1 , 2
iʔ	iq	2	uu	uu	2
ia	iə	2 ʔ	ú	ú	2 ʔ (C ≠ p, m)
ie	iə	ɛ ¹ ʔ	úh	úh	2 ʔ :
ih	ih	ɛ ¹ 2 :			
ii	ii	2 , 2 ʔ			

Acknowledgements

This portion of Contemporary Cambodian represents the cooperative effort of several institutions and individuals. The sixty dialogues and most of the drills accompanying them were written at American University under a contract with the Defense Language Institute; the editing, refining, and supplementing were done at FSI, as part of an agreement with the Defense Language Institute, which has funded much of the work.

Mr. Lim Hak Kheang wrote the original dialogues and drills under the direction of Dale Purtle, the project director. Mr. Purtle has remained in touch with the FSI staff during the process of revision, supplementing, and preparation of camera copy. He has been most generous with permission to make changes and with helpful suggestions.

The work of editing was done at FSI by Kem Sos and Madeline Ehrman. Dale Purtle's ideas are represented in some of the grammar notes; the majority, however, are the responsibility of Madeline Ehrman. The supplementary reading and listening comprehension passages were written at FSI by Kem Sos and Lim Hak Kheang. Kem Sos wrote the reading and comprehension passages for lessons 1-31, 42, 44, 51, 53, 56, 59, the comprehension passages for lessons 34 and 60, and the reading passages for lessons 35-38 and lesson 46. Lim Hak Kheang wrote the reading and comprehension passages for lessons 32-33, 39-43, 45, 47-50, 52, 54-55, 57-58, the reading passages for lessons 34 and 60 and the comprehension passages for lessons 34-38 and lesson 46. New drills were written by Kem Sos and Madeline Ehrman. The typist for most of these materials was Kay Carlson. Donna Gulley, Teresa Kane, June Callahan, Sylvia Audi, Carolyn Callahan, and Constance Ayala also helped. Cambodian handwriting in lessons 1-16, in the dialogue and vocabulary of lessons 17-22, in the reading passage of lesson 17, the vocabulary of lessons 23-30, and in all the grammar notes is that of Mr. Kem Sos; the remainder of the handwriting is that of Mr. Hou Savann. Final proof-reading was done by Lim Hak Kheang and Madeline Ehrman.

I would like to thank the following, without whom this book could not have been completed:

Dr. Roy Fallis, of DLI, for his interest and help.

Dr. James Frith, of FSI, for his help and encouragement.

Mr. Dale Purtle, of American University, for his generosity with materials and his willingness to help.

Col. Kim Kosal, Commandant of the Cambodian Army Language School, for checking lessons 46 - 60 (military topics) and making many useful suggestions.

Mr. Augustus Koski and Dr. Warren Yates, both of FSI, for much administrative support.

Mr. Kem Sos and Mr. Lim Hak Kheang, for a careful but imaginative job of writing, editing, and supplementing, often at the cost of their free time.

Mr. Hou Savann for his careful and diligent scribal work.

Mrs. Kay Carlson, Mrs. Donna Gulley, Miss Teresa Kane, Miss June Callahan, Miss Sylvia Audi, Miss Carolyn Callahan, and Mrs. Constance Ayala for neat and attractive typing of a difficult text.

The students on whom these lessons were tried out.

Madeline Ehrman

May 1972

Note:

The fables used in passage A, B, C, D, and F were taken from: Cambodian Ministry of Education **វិទ្យាសាស្ត្រ** (Cambodian Reader) Phnom Penh, 1962, 1965.*

* Passages A - F have been removed for this public domain version of the book

LESSON ONEDIALOGUE

cmiap	to tell (formal usage)
suo	to ask
look	you; sir (man)
1. sok - cmiap suo look	Hello!
sok	to be secure, fine, healthy
səbaay	to be happy
sok səbaay	to be fine, well
cia	to be well (not sick)
eh	marks a question
2. tom - cmiap suo,	Hello!
look sok səbaay cia eh?	How are you?
baat	yes (said by a male)
១១	to be glad
kun	gratitude, merit
១១ kun	to thank, thank you
coh	and; how about; as for
3. sok - baat, sok səbaay cia eh,	I'm fine, thank you
១១ kun, coh look?	and you?
khñom	I, me
4. tom - baat, khñom sok səbaay cia eh,	I'm fine,
១១ kun	thank you.
lia	to say good-bye; good-bye
sən	first; for the time being
həh	(see note)
5. sok - khñom cmiap lia sən həh look	So long.
6. tom - baat, cmiap lia həh	Good-bye.

១. សុខ ជិវ្រមាបស្ប្រាសលាភ ។

២. ថែម ជិវ្រមាបស្ប្រាស ។

លាភសុខសប្បាយជីវិត?

៣. សុខ បាទ សុខសប្បាយជីវិត

អរគុណ ចុះលាភ?

៤. ថែម បាទ ខ្ញុំសុខសប្បាយជីវិត អរគុណ ។

៥. សុខ ខ្ញុំជិវ្រមាបលាភស្ប្រាសលាភ ។

៦. ថែម បាទ ជិវ្រមាបលាភស្ប្រាស ។

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. This dialogue is quite formal; it is used especially often by Cambodians when they deal with Westerners. Ordinarily Cambodians on casual terms with each other will simply say 'hello' and ask a question like 'Where are you going?' or 'Where have you been?' or 'How's your family?' The answer can be vague and brief, e.g. 'to the market,' 'from home,' 'fine.' However, cosmopolitan Cambodians use this type of dialogue because of its similarities to French usage.
2. You will see that there are many ways to translate the English pronoun 'you.' For the time being use **លោក** /look/ for men, **លោកស្រី** /look srɛy/ for women older than you, or the same age, and **នាង** /nian/ for much younger ones. For your male teachers you should use **លោកក្រូ** /look kruu/; for your female teachers use **ស្រីក្រូ** /né? kruu/. The words for 'teacher' **លោកក្រូ** /look kruu/ and **ស្រីក្រូ** /né? kruu/ may be used to translate English 'you' and may also be used as ordinary nouns, e.g.

លោក	ក្រូ	សុខ	សប្បាយ	ជិា	នែ ។
look	kruu	sok	səbaay	cia	eh
(male) teacher		healthy-and-happy			(emphasis)
(My) ¹	teacher	is			

3. **បាទ** /baat/ is a polite response particle (cf. A.4.2)² used by men to mean 'yes' or 'I hear you, and I'm being polite.' It may be used before a negative answer as well as a positive one. The response particle used by women in the same way is **ចា** /cah/.
4. **ចុះ** /coh/ here means 'and as for,' 'how about.' It introduces a new topic into a conversation.
5. **សិន** /sən/ here means 'for the time being.'
- 2-6 The particles **នែ** /eh/ and **នែយ** /eh/ cannot be translated. You will see, however, as you learn more Cambodian, that they are extremely important to the overall meaning of the sentence in which they occur. They should therefore be carefully memorized in every dialogue in which they occur.

1 A parenthesized item in the free English translation does not occur in the Cambodian but is added for clarity.

2 Cross-references are to the Grammatical Sketch unless otherwise specified.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

- MODEL: *T: cmiap suo look (nian) Hello (Mr.)! (Miss)
 S: cmiap suo nian Hello (Miss)!
- a. cmiap suo look (nian)
 *b. cmiap suo nian (né? kruu)
     [woman teacher]
 *c. cmiap suo né? kruu (look srɛy)
     [madame]
 d. cmiap suo look srɛy (look kruu)
     [man teacher]
 e. cmiap suo look kruu (look)
 f. cmiap suo look

DRILL TWO: Substitution

- MODEL: T: look sok səbaay cia eh? (né? kruu) How are you? (Mr.) (female teacher)
 S: né? kruu sok səbaay cia eh? How are you? (female teacher)
- a. look sok səbaay cia eh? (né? kruu)
 b. né? kruu sok səbaay cia eh? (nian)
 c. nian sok səbaay cia eh? (look kruu)
 d. look kruu sok səbaay cia eh? (look srɛy)
 e. look srɛy sok səbaay cia eh? (look)
 f. look sok səbaay cia eh?

DRILL THREE: Substitution

- MODEL: T: baat, ɔɔ kun look (nian) Thank you, sir. (Miss)
 S: baat, ɔɔ kun nian Thank you, Miss.
- a. baat, ɔɔ kun look (nian)
 b. baat, ɔɔ kun nian (look kruu)
 c. baat, ɔɔ kun look kruu (look srɛy)
 d. baat, ɔɔ kun look srɛy (né? kruu)
 e. baat, ɔɔ kun né? kruu (look)
 f. baat, ɔɔ kun look

3 An asterisk preceding a sentence in a drill indicates that a new word is introduced in that sentence. In sentence b. of Drill One, the new word is /né? kruu/ 'female teacher.'

DRILL FOUR: Substitution

MODEL: T: cmiap lia sən həh look (look kruu) Good-bye, sir. (teacher-male)

S: cmiap lia sən həh look kruu Good-bye, teacher.

- a. cmiap lia sən həh look (look kruu)
- b. cmiap lia sən həh look kruu (nian)
- c. cmiap lia sən həh nian (look srəy)
- d. cmiap lia sən həh look srəy (néʔ kruu)
- e. cmiap lia sən həh néʔ kruu (look)
- f. cmiap lia sən həh look

Useful Words and Phrases

soum	សូម	please
sdap	ស្តាប់	listen
thaa taam	ថា តាម	to repeat after
thaa taam khñom	ថា តាមខ្ញុំ	repeat after me
soum thaa mə doəŋ tiet	សូម ថា ម្តងទៀត	please say (it) once more

Downtown Phnom Penh

VOCABULARY

baat	បាទ	yes (said by a male)
caah	ចា	yes (said by a female)
cia	ជ័រ	to be well
cmiap	ជ្រាប	to tell (formal usage)
cmiap lia	ជ្រាបលា	good-bye; to say good-bye
cmiap suo	ជ្រាបសួរ	hello; to say hello
coh	ចុះ	and; how about; as for
eh	អេ	marks a question
həh	ហើយ	already
khñom	ខ្ញុំ	I, me
kruu	គ្រូ	teacher
kun	គុណ	gratitude, merit
lia	លា	to say good-bye; good-bye (informal)
look	លោក	you; sir (man)
look kruu	លោកគ្រូ	(male) teacher
look srey	លោកស្រី	you; madame (woman)
né? kruu	ស្រីគ្រូ	(female) teacher
nian	នាង	Miss
ឯង	អូ	to be glad
ឯង kun	អូគុណ	thank you
səbaay	សប្បាយ	happy
sən	សិន	first; for the time being
sok	សុខ	to be secure, fine
sok səbaay	សុខសប្បាយ	to be fine, well
suo	សួរ	to ask

LESSON TWODIALOGUE

tɨw	to go; to, towards
naa	where
nɨŋ	there (indicates that action is in progress)
1. sok - look tɨw naa nɨŋ?	Where are you going?
rien	to study
2. tom - khñom tɨw rien	I'm going to study.
ɛy	what
3. sok - look rien ɛy?	What do you study?
khmaɛ	Cambodian
nɨw	to be at, at
saalaa	school
ɔŋkoo	Angkor
4. tom - khñom rien khmaɛ nɨw saalaa ɔŋkoo	I study Cambodian at the Angkor School.
aɛnaa	where
5. sok - saalaa ɔŋkoo nɨw aɛnaa?	Where is the Angkor School?
waasɨntɔn	Washington
6. tom - baat, saalaa ɔŋkoo nɨw waasɨnton	The Angkor School is in Washington.
né'naa	who
pərien	to teach
7. sok - né'naa pərien look?	Who teaches you?
8. tom - look saareet pərien khñom	Mr. Sareth teaches me.

១. សុខ លោកទៅណាហ្នឹង ?
 ២. ច័ម ខ្ញុំទៅស្រុក។
 ៣. សុខ លោកស្រុកអី?
 ៤. ច័ម ខ្ញុំស្រុកខ្ពស់នៅសាលាអង្គរ។
 ៥. សុខ សាលាអង្គរនៅឯណា?
 ៦. ច័ម បាទ សាលាអង្គរនៅភ្នំស្រីនគរ។
 ៧. សុខ អ្នកណាបង្រៀនលោក?
 ៨. ច័ម លោកសារេតបង្រៀនខ្ញុំ។

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. ឃ្លាំង/nɿŋ/ may be used at the end of a sentence to indicate current, immediate action. In some varieties of English រលាករត់ឃ្លាំង /look tɿw naa nɿŋ?/ could be translated aptly by 'Where are you going there?'
2. Note that a verb of motion, e.g. ទៅ /tɿw/ 'to go to' can be followed by another verb indicating the purpose of the act of going.
4. ទៅ/nɿw/ is a verb which means 'to be located at, to stay', e.g. sentence 5: សាលាអង្គរនៅឯណា /saalaa ɔŋkoo nɿw aenaa/ 'Where is the Angkor School (located)?' ទៅ/nɿw/ is used in prepositional positions like that in sentence 4.
4. Note that the modifier follows the word it modifies: សាលាអង្គរ /saalaa ɔŋkoo/ literally 'school Angkor' but in normal English '(the) Angkor School.' Note also that Cambodian has no definite and indefinite articles ('the, a, an'). (cf. S.2.1)
5. ណា/naa/ (Sentence 1) and ឯណា/aenaa/ (Sentence 5) both mean 'where?' and are completely interchangeable. Note that the question word does not come at the beginning of the sentence as it does in English. (cf. S.4.2.2.2).
7. The word for 'who, whom, anyone' is អ្នកណា/né'naa/. If it serves as subject of the sentence it comes first, otherwise it will usually occur elsewhere, e.g.

រលាក	សារេត	បង្រៀន អ្នកណា?
look	saareet	perien ne'naa?
Mr.	Sareet	teach who
Whom does Mr. Saréet teach?		

DRILLSDRILL NO.

3. បង្រៀន/perien/ may be followed by a verb with the meaning 'to teach to (verb)', e.g. បង្រៀនមើល /perien meel/ 'to teach to read.'

DRILLSDRILL ONE: Substitution

MODEL. T: look tɿw naa nɿŋ? (nɿaŋ) Where are you (Mr.) going?
(Miss)
S: nɿaŋ tɿw naa nɿŋ? Where are you (Miss) going?

- a. look tɿw naa nɿŋ? (nɿaŋ)
- b. nɿaŋ tɿw naa nɿŋ? (look sɾɛy)
- c. look sɾɛy tɿw naa nɿŋ? (néʔ kruu)
- d. néʔ kruu tɿw naa nɿŋ? (look kruu)
- e. look kruu tɿw naa nɿŋ? (look)
- f. look tɿw naa nɿŋ?

DRILL TWO: Response

MODEL: T: look rien sy? (khmas) What are you studying?
(Cambodian)

S: khñom rien khmas

- a. look rien sy? (khmas) khñom rien khmas
- *b. look rien sy? (ɔŋglee) khñom rien ɔŋglee
[English]
- *c. look rien sy? (pəraŋ) khñom rien pəraŋ
[French]
- *d. look rien sy? (cən) khñom rien cən
[Chinese]
- *e. look rien sy? (yuon) khñom rien yuon
[Vietnamese]
- *f. look rien sy? (siem) khñom rien siem
[Thai]

DRILL THREE: Response

MODEL: T: look thəe sy nɿŋ? (rien khmas) What are you doing? (studying
Cambodian)

S: khñom rien khmas I'm studying Cambodian.

- a. look thəe sy nɿŋ? (rien khmas) khñom rien khmas
- b. look thəe sy nɿŋ? (təsee khmas) khñom təsee khmas
[to write]
- *c. look thəe sy nɿŋ? (məel khmas) khñom məel khmas
[to read]
- d. look thəe sy nɿŋ? (rien yuon) khñom rien yuon
- e. look thəe sy nɿŋ? (pərien khmas) khñom pərien khmas
- f. look thəe sy nɿŋ? (pərien təsee) khñom pərien təsee

DRILL FOUR: Response

<u>MODEL.</u>	T: look rien n ₁ w asnaa?	(waas ₁ ntón)	Where do you study? (Washington)
	S: khñom rien n ₁ w waas ₁ ntón		I study in Washington.
a.	look rien n ₁ w asnaa?	(waas ₁ ntón)	khñom rien n ₁ w waas ₁ ntón
*b.	look rien n ₁ w asnaa?	(aal ₁ ntón) [Arlington]	khñom rien n ₁ w aal ₁ ntón
*c.	look rien n ₁ w asnaa?	(nuu yook) [New York]	khñom rien n ₁ w nuu yook
*d.	look rien n ₁ w asnaa?	(əmpiñ) [Phnom Penh]	khñom rien n ₁ w əmpiñ
*e.	look rien n ₁ w asnaa?	(kaaliifonii) [California]	khñom rien n ₁ w kaaliifonii
f.	look rien n ₁ w asnaa?	(waas ₁ ntón)	khñom rien n ₁ w waas ₁ ntón

DRILL FIVE: Response

<u>MODEL:</u>	T: né'naa pərien look?	(saareet)	Who is your teacher? (Sareth)
	S: look saareet pərien khñom		Mr. Sareth is my teacher.
a.	né'naa pərien look?	(saareet)	look saareet pərien khñom
b.	né'naa pərien look?	(maw)	look maw pərien khñom
c.	né'naa pərien look?	(tom)	look tom pərien khñom
d.	né'naa pərien look?	(saarii)	look saarii pərien khñom
e.	né'naa pərien look?	(né' kruu)	né' kruu pərien khñom
f.	né'naa pərien look?	(look kruu)	look kruu pərien khñom
g.	né'naa pərien look?	(saareet)	look saareet pərien khñom

DRILL SIX: Substitution

<u>MODEL:</u>	T: look thəə sy n ₁ ŋ?	(rien)	What are you doing? (study)
	S: look rien sy n ₁ ŋ?		What are you studying?
a.	look thəə sy n ₁ ŋ?	(rien)	
b.	look rien sy n ₁ ŋ?	(təsee)	
c.	look təsee sy n ₁ ŋ?	(məəl)	
d.	look məəl sy n ₁ ŋ?	(pərien)	
*e.	look pərien sy n ₁ ŋ?	(niyiey) [to speak]	
f.	look niyiey sy n ₁ ŋ?	(rien)	
g.	look rien sy n ₁ ŋ?		

DRILL SEVEN: Response

<u>MODEL:</u>	T: né'naa niyiey khmae?	(look kruu)	Who is speaking Cambodian? (teacher(male))
	S: look kruu niyiey khmae		The teacher (male) is speaking Cambodian.
a.	né'naa niyiey khmae?	(look kruu)	look kruu niyiey khmae
b.	né'naa niyiey ɔŋglee?	(khñom)	khñom niyiey ɔŋglee
c.	né'naa niyiey pəraŋ?	(nian)	nian niyiey pəraŋ
d.	né'naa niyiey yuon?	(look)	look niyiey yuon
e.	né'naa niyiey ɔŋglee?	(look srɛy)	look srɛy niyiey ɔŋglee
f.	né'naa niyiey khmae?	(né' kruu)	né' kruu niyiey khmae

DRILL EIGHT: Response

<u>MODEL:</u>	T: look tɨw naa nɨŋ?	(nuu yook)	Where are you going? (New York)
	S: khñom tɨw nuu yook		I'm going to New York
a.	look tɨw naa nɨŋ?	(nuu yook)	khñom tɨw nuu yook
b.	look tɨw naa nɨŋ?	(waasɨntón)	khñom tɨw waasɨnton
c.	look tɨw naa nɨŋ?	(aalɨntón)	khñom tɨw aalɨntón
d.	nian tɨw naa nɨŋ?	(kaaliifonii)	khñom tɨw kaaliifonii
e.	look srɛy tɨw naa nɨŋ?	(əmpiñ)	khñom tɨw əmpiñ
f.	look kruu tɨw naa nɨŋ?	(saalaa)	khñom tɨw saalaa

DRILL NINE: Substitution

<u>MODEL:</u>	T: né'naa pərien look?	(nian)	Who is teaching you (Mr.)? (Miss)
	S: né'naa pərien nian?		Who is teaching you (Miss)?
a.	né'naa pərien nian?	(look srɛy)	
b.	né'naa pərien look srɛy?	(khñom)	
c.	né'naa pərien khñom?	(look kruu)	
d.	né'naa pərien look kruu?	(né' kruu)	
e.	né'naa pərien né' kruu?	(look)	
f.	né'naa pərien look?		

DRILL TEN: ExpansionMODEL: T: rien (khñom)

S: khñom rien

- a. rien (khñom)
 b. khñom rien (nìw ɔŋkóo)
 c. khñom rien nìw ɔŋkóo (ɔŋglee)
 d. khñom rien ɔŋglee nìw ɔŋkóo (saalaa)
 e. khñom rien ɔŋglee nìw saalaa ɔŋkóo (nìw waasintón)
 f. khñom rien ɔŋglee nìw saalaa ɔŋkóo nìw waasintón

DRILL ELEVEN: TransformationMODEL: T: khñom pèrien khmae (khmae) I teach Cambodian.
(Cambodian)

S: look pèrien ey? What do you teach?

- a. khñom mæel pèran (khñom) né'naa mæel pèran
 b. look rien khmae (khmae) look rien ey?
 c. look kruu tìw saalaa (look kruu) né'naa tìw saalaa?
 d. né'naa tìw saalaa? (saalaa) né'naa tìw naa?
 e. saalaa nìw waasintón (waasintón) saalaa nìw aenaa?
 f. look tìw naa nìŋ? (look) né'naa tìw naa nìŋ?
 g. look saareet pèrien khñom (khñom) look saareet pèrien né'naa?

Useful Words and Phrases

look yúl eh?	សាកយល់ទេ?	do you understand?
baat (cah)	បាទ, (ទី)	yes
baat tee (cah tee)	បាទទេ, (ទីទេ)	no
trəw haey	ត្រូវហើយ	that's correct
l'ɔɔ	ល្អ	good

VOCABULARY

aɛ	ឯ	at
aɛnaa	ឯណា	where
cən	ចិន	Chinese
ɛy	ភ្នំ	what
əmpiŋ	ភ្នំពេញ	Phnom Penh
khmaɛ	ខ្មែរ	Khmer, Cambodian
məəl	មើល	to read, to look at
naa	ណា	where, which
né?naa	នរណា	who, anyone, someone
niyiey	និយាយ	to speak
nɿŋ	ហ្នឹង	there/here (indicates action in progress)
nɿw	នៅ	to be at, at, in
oŋglee	អង់គ្លេស	English
pəraŋ	បារាំង	French
pərien	បង្រៀន	to teach
rien	រៀន	to study
saalaa	សាលា	school
siem	សៀម	Thai
təsee	សរសេរ	to write
thəə	ធ្វើ	to do, to make
tɿw	ទៅ	to go; to, toward
yuon	យួន	Vietnamese

Classical ballet rehearsal at the royal palace in Phnom Penh

LESSON THREE

DIALOGUE

	haet ey baan cia	why
1.	sok - haet ey baan cia look rien khmae?	Why are you studying Cambodian?
	pruh	because
	traw	must; to be supposed to
	srok	country
	srok khmae	Cambodia
2.	tom - pruh khnom traw tiw srok khmae	Because I must go to Cambodia.
	kit	to think, expect (cf. Drill 4d),
		plan to
	nkhaal	when
3.	sok - look kit tiw nkhaal?	When are you (thinking of) going?
	min ton	not yet
	den	to know
4.	tom - khnom min ton den eh	I don't know yet.
	con	to want, to desire
5.	sok - look con tiw srok khmae eh?	Do you want to go to Cambodia?
6.	tom - baat, con	Yes, I want to (Yes, I do).
	sylew	now
	sylew nin	now
7.	sok - look con tiw sylew nin eh?	Do you want to go now?
	naw	to remain, to stay
8.	tom - tee, sylew khnom traw naw rien	No, now I must remain and study
	khmae sen	Cambodian first.

១. សុខ ហេតុអ្វីបានជាឈាត់ស្រាវជ្រាវខ្មែរ?
២. ចម ព្រោះខ្ញុំត្រូវទៅស្រាវជ្រាវខ្មែរ។
៣. សុខ ឈាត់តើនៅទីណា?
៤. ចម ខ្ញុំមិនទាន់ដឹងទេ។
៥. សុខ ឈាត់ចង់ទៅស្រាវជ្រាវខ្មែរទេ?
៦. ចម បាទ ចង់។
៧. សុខ ឈាត់ចង់ទៅស្រាវជ្រាវខ្មែរឬទេ?
៨. ចម ទេ ស្រាវជ្រាវខ្មែរនេះទៅស្រាវជ្រាវសិន។

NOTESDIALOGUESENTENCE

1. To ask 'why...?' you say **ហេតុអ្វីបានជា** /hast sy baan cia/ or else simply

ហេតុអ្វី /hast sy/ e.g.
ហេតុអ្វី **លោក** **រៀន** **ខ្មែរ?**
 hast sy look rien khmae?
 Why you study Cambodian?

Why are you studying Cambodian?

Note that as usual the word order of the rest of the sentence remains
 Subject - Verb - Object.

2. The words **ត្រូវ** /trəw/ 'must,' **គិត** /kit/ 'to plan to, to think,' and **ចង់** /cəŋ/ 'to want to' all immediately precede the verb they modify, e.g.
ចង់ទៅ /cəŋ tɨw/ 'want to go.' There are many other verbs that also occur in the position just before a main verb.
3. Cambodian verbs are not inflected for tense-- **ទៅ** /tɨw/ can mean 'will go,' 'is going,' 'goes,' 'went' (cf. V.1). Tense relations must therefore be expressed in other ways. In this lesson you learn some ways to indicate future time. To ask 'when?' in future (or present) time, you use the word **អង្វែង** /ŋkaal/ 'when? (non-past).' To ask 'when did...?' you must use a different question word. In the answer to a question in future time you may use adverbials like **ស្អែក** /sʰaek/ 'tomorrow,' **អាទិត្យក្រោយ** /aatɨt kraoy/ 'next week,' **ខែក្រោយ** /khae kraoy/ 'next month' or **ឆ្នាំក្រោយ** /chnam kraoy/ 'next year.' (**អាទិត្យក្រោយ** /aatɨt kraoy/ etc. can also mean 'a later week' etc.--you will need to use the context to tell you if the time referred to is definite--'next week' or indefinite--'a later week.') Some adverbials that refer to present time are **ថ្ងៃនេះ** /thɲay nih/ 'today' and **ឥឡូវ** /ɛyləw/ 'now.' **ឥឡូវឬ្នឹង** /ɛyləw nɨŋ/ means 'right now, just now'--like **ឬ្នឹង** /nɨŋ/ in the previous lesson, **ឬ្នឹង** /nɨŋ/ following **ឥឡូវ** /ɛyləw/ adds a sense of immediacy.
- 4.-5. A confirmation (yes-no) question is asked by using a rising intonation (cf. P. 5.1a) and adding the final particle **ទេ** /eh/ (cf. S.4.2.1) at the end, e.g.

លោក **សុខ សប្បាយជា** **ទេ?**
 look sok səbaay cia eh?
 you well-and happy- (question)
 How are you? (more literally: Are you well?)

It is answered positively by the verb, e.g.

Q: លោកទៅទេ?	A: (បាទ) ទៅ
look tɿw eh	(baat) tɿw
you go (question)	(yes) go
Did you go?	Yes, I did.

If there is an auxiliary, the auxiliary is used in the short answer, e.g.

Q: លោកចង់ទៅទេ?	A: (បាទ) ចង់
look cɔŋ tɿw eh?	(baat) cɔŋ
you want go (question)	(yes) want
Do you want to go?	Yes, I do.

A yes-no question is answered negatively by the word ទេ /tee/ 'no' and មិន /mɿn/ plus the verb or auxiliary plus ទេ /eh/, e.g.

Q: លោកទៅទេ?	A: (បាទ) ទេ (មិនទៅទេ)
look tɿw eh?	(baat) tee (mɿn tɿw eh)
Did you go?	(response) no (not go (emphasis))
	No, I didn't.
Q: លោកចង់ទៅទេ?	A: (បាទ) ទេ (មិនចង់ទេ)
look cɔŋ tɿw eh?	(baat) tee (mɿn cɔŋ eh)
Do you want to go?	(response) no (not want (emphasis))

The response particles បាទ /baat/ and ចា /cah/ are used in polite speech before both positive and negative answers, as shown above.

Note that ទេ /eh, tee/ is used in three different ways in this lesson:

- 1) to ask a confirmation (yes-no) question
- 2) to say 'no'
- 3) in a negative sentence, with មិន /mɿn/ as an emphatic. While ទេ /eh/ is not obligatory following មិន /mɿn/, its use is preferred.

8. នៅទៀត /nɿw rien/ means 'remain (behind) to study.'

DRILLSDRILL ONE: Substitution

MODEL: T: hast sy baan cia look
rien khmas?

(nian)

Why are you (Mr.) studying
Cambodian? (Miss)

S: hast sy baan cia nian
rien khmas?

Why are you (Miss) studying
Cambodian?

- a. hast sy baan cia look rien khmas? (nian)
- b. hast sy baan cia nian rien khmas? (look srɛy)
- *c. hast sy baan cia look srɛy rien khmas
khmas? (yɛɛŋ)
[we]
- d. hast sy baan cia yɛɛŋ rien khmas? (khñom)
- e. hast sy baan cia khñom rien khmas? (look)
- f. hast sy baan cia look rien khmas?

DRILL TWO: Response

MODEL: T: look thɛɛ sy sylɔw?

(rien khmas)

What are you doing (study
Cambodian)

S: khñom nɪw rien khmas

I'm staying to study Cambodian.

- a. look thɛɛ sy sylɔw? (pɛrien khmaɛ) khñom nɪw pɛrien khmas
- b. look thɛɛ sy sylɔw? (mɛɛl khmas) khñom nɪw mɛɛl khmas
- c. look thɛɛ sy sylɔw? (tɛsɛɛ khmas) khñom nɪw tɛsɛɛ khmas
- d. look thɛɛ sy sylɔw? (rien khmas) khñom nɪw rien khmas
- e. look thɛɛ sy sylɔw? (pɛrien khmas) khñom nɪw pɛrien khmas

DRILL THREE: Response

MODEL: T: hast sy baan cia look rien khmas?

Why are you studying
Cambodian?

S: pruh khñom trɛw tɪw srok khmas

Because I must go to
Cambodia.

- a. hast sy baan cia nian rien pɛraŋ? pruh khñom trɛw tɪw srok pɛraŋ
- b. hast sy baan cia yɛɛŋ rien yuon? pruh yɛɛŋ trɛw tɪw srok yuon
- c. hast sy baan cia yɛɛŋ rien siem? pruh yɛɛŋ trɛw tɪw srok siem
- d. hast sy baan cia look rien khmas? pruh khñom trɛw tɪw srok khmas
- e. hast sy baan cia look srɛy rien pɛraŋ? pruh khñom trɛw tɪw srok pɛraŋ
- f. hast sy baan cia look rien siem? pruh khñom trɛw tɪw srok siem

DRILL FOUR: Substitution

<u>MODEL:</u>	T: look kɨt tɨw ŋkaal?	(rien)	When are you (thinking of) going? (study?
	S: look kɨt rien ŋkaal?		When are you (thinking of) studying?
a.	look kɨt tɨw ŋkaal?	(rien)	
b.	look kɨt rien ŋkaal?	(təsee)	
*c.	look kɨt təsee ŋkaal?	(trəw kaa) [to need]	
d.	look kɨt trəw kaa ŋkaal?	(perien)	
e.	look kɨt perien ŋkaal?	(thəe)	
f.	look kɨt thəe ŋkaal?	(məel)	
g.	look kɨt məel ŋkaal?	(tɨw)	
h.	look kɨt tɨw ŋkaal?		

DRILL FIVE: Response

<u>MODEL:</u>	T: look kɨt tɨw ŋkaal?	(sʔask)	When are you (thinking of) going? (tomorrow)
	S: khñom kɨt tɨw sʔask		I'm (thinking of) going tomorrow.
*a.	look kɨt tɨw ŋkaal?	(sʔask)	khñom kɨt tɨw sʔask
*b.	nian kɨt təsee ŋkaal?	(ŋay nih) [today]	khñom kɨt təsee ŋay nih
*c.	look kruu kɨt perien ŋkaal?	(aatɨt kraoy) [next week]	khñom kɨt perien aatɨt kraoy
*d.	yəeŋ kɨt thəe ŋkaal?	(khae kraoy) [next month]	yəeŋ kɨt thəe khae kraoy
e.	néʔ kruu kɨt məel ŋkaal?	(sɨləw nɨŋ)	khñom kɨt məel sɨləw nɨŋ
*f.	look kɨt trəw kaa ŋkaal?	(chnam kraoy) [next year]	khñom kɨt trəw kaa chnam kraoy

DRILL SIX: Response

<u>MODEL:</u>	T: look kɨt coŋ tɨw ŋkaal?	When do you want to go?
	S: baat, khñom kɨt coŋ tɨw ŋay nih	I want to go today.
a.	look kɨt coŋ rien ŋkaal?	baat, khñom kɨt coŋ rien ŋay nih
b.	look kɨt coŋ təsee ŋkaal?	baat, khñom kɨt coŋ təsee ŋay nih
c.	look kɨt coŋ perien ŋkaal?	baat, khñom kɨt coŋ perien ŋay nih
d.	look kɨt coŋ thəe ŋkaal?	baat, khñom kɨt coŋ thəe ŋay nih

e. look kɨt cɔŋ məəl ŋkaal?	baat, khñom kɨt cɔŋ məəl ŋay nih
f. look kɨt cɔŋ tɨw ŋkaal?	baat, khñom kɨt cɔŋ tɨw ŋay nih

DRILL SEVEN: Transformation

<u>MODEL:</u> T: haet sy baan cia look rien khmae?	Why are you studying Cambodian?
S: haet sy baan cia look tɨw srok khmae?	Why are you going to Cambodia?
a. haet sy baan cia look rien khmae?	haet sy baan cia look tɨw srok khmae?
b. haet sy baan cia nian rien peran?	haet sy baan cia nian tɨw srok peran?
c. haet sy baan cia look sreɣ rien yuon?	haet sy baan cia look sreɣ tɨw srok yuon?
d. haet sy baan cia look rien siem?	haet sy baan cia look tɨw srok siem?
e. haet sy baan cia nian rien cen?	haet sy baan cia nian tɨw srok cen?
f. haet sy baan cia look rien ɔŋglee	haet sy baan cia look tɨw srok ɔŋglee?

DRILL EIGHT: Response

NOTE: This drill is to be done twice. The first time the students give the long answer, using the parenthesized material. The second time they give the short answer.

<u>MODEL:</u> T: look cɔŋ tɨw srok khmae tee?	Do you want to go to Cambodia?
S: baat, khñom cɔŋ [tɨw srok khmae]	Yes, I do. (I want to go to Cambodia.)
a. look cɔŋ rien peran tee?	baat, khñom cɔŋ [rien peran]
b. look cɔŋ perien ɔŋglee tee?	baat, khñom cɔŋ [perien ɔŋglee]
c. look cɔŋ tɨw saalaa tee?	baat, khñom cɔŋ [tɨw saalaa]
d. look cɔŋ tɛsee khmae tee?	baat, khñom cɔŋ [tɛsee khmae]
e. look cɔŋ nɨw srok khmae tee?	baat, khñom cɔŋ [nɨw srok khmae]
f. look cɔŋ tɨw sɨlɛw tee?	baat, khñom cɔŋ [tɨw sɨlɛw]

DRILL NINE: ResponseMODEL: T: look cəŋ tɿw srok khmaɛ eh?Do you want to go to
Cambodia?

S: khñom mɿn cəŋ tɿw srok khmaɛ eh

I do not want to go to
Cambodia.

a. look cəŋ rien khmaɛ eh?

khñom mɿn cəŋ rien khmaɛ eh

b. niaŋ cəŋ niyiey khmaɛ eh?

khñom mɿn cəŋ niyiey khmaɛ eh

c. look srɛy cəŋ pərien ɔŋglee eh?

khñom mɿn cəŋ pərien ɔŋglee
eh

d. look cəŋ tɛsee khmaɛ eh?

khñom mɿn cəŋ tɛsee khmaɛ eh

e. look cəŋ niyiey ɔŋglee eh?

khñom mɿn cəŋ niyiey ɔŋglee
eh

f. niaŋ cəŋ tɿw srok aameerik eh?

khñom mɿn cəŋ tɿw srok
aameerik ehDRILL TEN: SubstitutionMODEL: T: khñom mɿn tɔn dəŋ eh (rien)

I don't know yet. (study)

S: khñom mɿn tɔn rien eh

I haven't studied yet.

a. khñom mɿn tɔn dəŋ eh (rien)

b. khñom mɿn tɔn rien eh (məəl)

c. khñom mɿn tɔn məəl eh (niyiey)

d. khñom mɿn tɔn niyiey eh (pərien)

e. khñom mɿn tɔn pərien eh (tɿw)

f. khñom mɿn tɔn tɿw eh (tɛsee)

g. khñom mɿn tɔn tɛsee eh (thəə)

h. khñom mɿn tɔn thəə eh (trəw kaa)

i. khñom mɿn tɔn trəw kaa eh (dəŋ)

j. khñom mɿn tɔn dəŋ eh

DRILL ELEVEN: Response

<u>MODEL:</u>	T: né'nāa cōŋ tɿw srok khmāɛ?	(khñom)	Who wants to go to Cambodia? (I)
	S: khñom cōŋ tɿw srok khmāɛ		I want to go to Cambodia.
a.	né'nāa cōŋ tɿw srok khmāɛ?	(khñom)	khñom cōŋ tɿw srok khmāɛ
b.	né'nāa cōŋ pərien pəraŋ?	(né' kruu)	né' kruu cōŋ pərien pəraŋ
c.	né'nāa cōŋ mæɛl ŋglee?	(look)	look cōŋ mæɛl ŋglee
d.	né'nāa cōŋ rien khmāɛ?	(yæŋ)	yæŋ cōŋ rien khmāɛ
e.	né'nāa cōŋ tɿw srok yuon?	(look)	look cōŋ tɿw srok yuon
f.	né'nāa cōŋ niyley siem?	(look srɛy)	look srɛy cōŋ niyley siem

DRILL TWELVE: Response

<u>MODEL:</u>	T: s'ask, nian thəe sy?	(waasɿntón)	Tomorrow, what are you (Miss) doing? (Washington)
	S: s'ask, khñom kɿt tɿw waasɿntón		Tomorrow, I'm planning to go to Washington.
a.	s'ask, nian thəe sy?	(waasɿntón)	
	s'ask, khñom kɿt tɿw waasɿntón		
b.	chnam kraoy, look thəe sy?	(srok yuon)	
	chnam kraoy, khñom kɿt tɿw srok yuon		
c.	khāɛ kraoy, nian thəe sy?	(rien khmāɛ)	
	khāɛ kraoy, khñom kɿt tɿw rien khmāɛ		
d.	aatɿt kraoy, né' kruu thəe sy?	(pərien ŋglee)	
	aatɿt kraoy, khñom kɿt tɿw pərien ŋglee		
e.	ŋay nih, look thəe sy?	(təsee khmāɛ)	
	ŋay nih, khñom kɿt tɿw təsee khmāɛ		
f.	khāɛ kraoy, look kɿt thəe sy?	(nuu yook)	
	khāɛ kraoy, khñom kɿt tɿw nuu yook		

Useful Words and Phrases

chlaey	ឆ្លើយ	to answer
sdap baan	ស្តាប់បាន	to understand
kaa hat	ការហាត់	drill
khoh	ខុស	incorrect, wrong
mɿn l'ɔɔ eh	មិនល្អទេ	not good
kounsəh, səh	គ្មានសិស្ស, សិស្ស	student

VOCABULARY

aatit kraoy	អាទិត្យក្រោយ	next week
chnam kraoy	ឆ្នាំក្រោយ	next year
coŋ	ចង់	to want, desire
dəŋ	ដឹង	to know
syləw	ឥឡូវ	now
syləw nɛŋ	ឥឡូវឬក៏	now, right now
syləw nih	ឥឡូវនេះ	now, nowadays
hast	ហេតុ	reason, cause
hast sy	ហេតុអ្វី	why; what reason; what's the reason
hast sy baan cia	ហេតុអ្វីបានជា	why
hast nih baan cia	ហេតុនេះបានជា	this is why
khae kraoy	ខែក្រោយ	next month
kit	គិត	to think, guess
kit khəəŋ	គិតឃើញ	to realize, see (L) ¹
kraoy	ក្រោយ	after, behind
kraoy móo	ក្រោយមក	later on (past)
kraoy tɛw	ក្រោយទៅ	later on (future)
mɛn	មិន	no, not
mɛn tón	មិនទាន់	not yet; to be unable to catch on
nɛw	នៅ	still
ŋay nih	ថ្ងៃនេះ	today
ŋkaal	អំឡុង	when (non-past)
pruh	ព្រោះ	because
sʰaek	ស្អែក	tomorrow
srok	ស្រុក	country
srok khmae	ស្រុកខ្មែរ	Cambodia
tón	ទាន់	to catch up
trəw	ត្រូវ	must; to be right
trəw kaa	ត្រូវការ	to need
yəəŋ	យើង	we, our, us

¹ The symbol (L) indicates that the vocabulary item occurs for the first time in the listening comprehension passage. The symbol (R) indicates that the word is introduced in the reading passage (see Lessons 10 and following).

LESSON FOURDIALOGUE

dol	to arrive
maon	hour, time o'clock
dol maon	it's time; time's up
1. tom - dol maon eh, look kruu!	Time's up, teacher!
əñcəŋ	so, in that case
ñam	to eat, to drink, to smoke
kəfee	coffee
2. sok - o!, əñcəŋ tɿw ñam kəfee	Oh! Let's go to drink coffee.
3. tom - tɿw ñam əsnaa?	Where are (we) going?
mian	there is (are)
haaŋ	shop
muoy	one
cit	near
nih	here, this
4. sok - mian haaŋ muoy nɿw cit nih	There is a shop near here.
das	also, too
5. tom - khñom cəŋ tɿw ñam kəfee das	I want to go to drink coffee, too.
cia muoy	with
6. sok - əñcəŋ tɿw cia muoy khñom tɿw	So, go with me.
kmian	do not have
luy	money
7. tom - tee ɔɔ kun look, khñom kmian	No, thank you. I don't have money.
luy eh	
həh	already
móo	to come
təh	let's go (informal)
8. sok - khñom mian həh! móo təh!	I have (the money). Come along!

១. ច្រើន ដល់ស្រាប់ហើយ លោកគ្រូ។
២. សុខ ស្អាត ទៅក្នុងការងារហ្នឹង។
៣. ច្រើន ទៅក្នុងការងារ?
៤. សុខ មានហាងមួយនៅជិតផ្ទះ។
៥. ច្រើន ខ្ញុំចង់ទៅក្នុងការងារនេះ។
៦. សុខ ស្អាត ទៅជាមួយខ្ញុំទៅ។
៧. ច្រើន ទេវតាគ្រូលោកគ្រូគ្មានលុយទេ។
៨. សុខ ខ្ញុំមានហើយ ច្រើនទៅ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The particle **ហើយ** /əh/ or /həh/ is extremely important in Cambodian. In this and many other places it means something like 'already;' in later lessons you will run into other meanings and uses which are rather different from English 'already.'
2. Note that the word **ញ៉ាំ** /ñam/ means not only 'to eat' but 'to drink' or 'to smoke;' that is, it means 'to consume food, drink, or tobacco.'
4. The word **មាន** /mian/ is translated into English in two ways. When it occurs without a subject, it means 'there is, are, were, was,' e.g. **មានហាងមួយនៅជិតផ្ទះ** /mian haan muoy niw cit nih/ 'There's a shop near here.' When is a subject, **មាន** /mian/ is translated 'to have,' e.g. sentences 7 (negative) and 8 (positive), e.g. **ខ្ញុំមានលុយ** / khñom mian luy/ 'I have money.' **មាន** /mian/ in both meanings may be negated as follows: the word **គ្មាន** /kmian/ is used instead, e.g. **ខ្ញុំគ្មានលុយទេ** /khñom kmian luy eh/ 'I have no money.' (cf. A. 2).
4. Numbers, like other modifiers (cf. Lesson 3 above), follow the word they modify, thus **ហាងមួយ** /haan muoy/ 'one restaurant.' (cf. S.2.1).
4. The word **នេះ** /nih/ 'this' pairs with **នោះ** /nuh/ 'that.' Following a location-indicating word like **នៅ** /niw/ 'to be at,' **នេះ** /nih/ and **នោះ** /nuh/ respectively mean 'here' and 'there.' (cf. N.2)
5. Note the three verbs one after another in this sentence. The constructions are **ចង់ទៅ** /cɔŋ tɨw/ 'want to go' and **ទៅញ៉ាំ** /tɨw ñam/ 'to go to eat.'

6. ទៅ /tɛw/ at the end of a sentence or clause does not mean 'to go.' In this case it marks an imperative. In an imperative, the subject is frequently omitted, as in English.

ញ៉ាំទៅ
ñam tɛw

Eat!

8. តើ/តែ/ /tɛh, tɛh/ may be used alone or with a motion verb like ទៅ /tɛw/ 'go' or មក /moo/ 'come' in informal conversation to mean 'let's go' or 'get going,' e.g. តើ/តែ/ /tɛh/ 'Get going, let's go' or មកតើ/តែ/ /moo tɛh/ 'Come on, let's go.' តើ/តែ/ /tɛh/ corresponds to ទៅ /tɛw/ 'go' and another, related word មើល /moh/ corresponds to មក /moo/ 'come.' It is used in much the same way as តើ/តែ/ /tɛh/ except that it is limited to direction toward the speaker.

Note in this dialogue that the Cambodian sentences frequently omit the subject of the sentence where English requires it, especially in sentences 1, 2 and 3. In sentence 1, English 'it' is seldom translated in normal speech. In sentences 2 and 3 'we' is quite clear from context and therefore need not be expressed. Note in sentence 8 again a noun or pronoun is omitted; in English we would have to use the word 'some' in 'I have some (money).' However, since context makes it clear that the object of មាន /mian/ 'to have' would be 'money,' Cambodian omits the object.

DRILLS

DRILL NO.

2. There are three third person pronouns in Cambodian (cf. N.1.3). All three may be either singular or plural; they are differentiated from each other on the basis of the speaker's relationship to the person or people to whom he is referring. គេ /kee/ is used with people of uncertain identity or people with whom the speaker has an informal relationship.
3. The pronoun គាត់ /kót/ is used of people of certain identity with whom one is on formal terms or to whom one owes respect. គាត់ /kót/ is always used of older relatives, especially parents and grandparents.
3. ពី /pii/ means 'from.'
3. ញ៉ាំបាយ /ñam baay/ means more than 'to eat rice.' It means 'to eat a meal.' While បាយ /baay/ literally means 'cooked rice,' it is also used to mean 'a meal,' e.g. បាយព្រឹក /baay prɛk/ 'breakfast' (ព្រឹក /prɛk/ 'morning').

4. Possession, e.g. 'our school' is just another type of attribution in Cambodian. The noun is simply followed by the possessive, e.g. វិទ្យាល័យយើង /saalaa yæən/ 'our school.'
5. Note that the particle ទេ /eh/ can be followed by an adverbial, as in sentences b, c, and d, e.g. តើអ្នកនឹងផឹកស្រាទេ? /look ñam sraa eh, ñay nih/ 'Are you going to drink (liquor) today?'

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

NOTE: Notice that the word 'ñam' means to eat, to drink, and to smoke.

- MODEL: T: ទើបនេះ យើង ឆ្ងាយ ទៅ (tɨk) So, let's go to drink coffee.
(water)
- S: ទើបនេះ យើង ឆ្ងាយ ទៅ (tɨk) So, let's go to drink water.
- a. ទើបនេះ យើង ឆ្ងាយ ទៅ (tɨk)
- *b. ទើបនេះ យើង ឆ្ងាយ ទៅ (baay)
[rice, food]
- *c. ទើបនេះ យើង ឆ្ងាយ ទៅ (sraa)
[liquor]
- *d. ទើបនេះ យើង ឆ្ងាយ ទៅ (baarey)
[cigarette]
- e. ទើបនេះ យើង ឆ្ងាយ ទៅ (kəfee)
- f. ទើបនេះ យើង ឆ្ងាយ ទៅ

DRILL TWO: Response

- MODEL: T: គេ ឆ្ងាយ ទៅ ណា ហ្នឹង? (ñam kəfee) Where are they going?
(drink coffee)
- S: គេ ឆ្ងាយ ទៅ ឆ្ងាយ ទៅ ទេ They are going to drink
coffee.
- a. look ឆ្ងាយ ទៅ ណា ហ្នឹង? (ñam kəfee)
គេ ឆ្ងាយ ទៅ ឆ្ងាយ ទៅ ទេ
- *b. look ឆ្ងាយ ទៅ ណា ហ្នឹង? (tiñ baarey)
[to buy cigarettes]
- គេ ឆ្ងាយ ទៅ ឆ្ងាយ ទៅ ទេ
- c. look kruu ឆ្ងាយ ទៅ ណា ហ្នឹង? (ñam baay)
គេ ឆ្ងាយ ទៅ ឆ្ងាយ ទៅ ទេ
- d. look ឆ្ងាយ ទៅ ណា ហ្នឹង? (tiñ sraa)
គេ ឆ្ងាយ ទៅ ឆ្ងាយ ទៅ ទេ
- e. niañ ឆ្ងាយ ទៅ ណា ហ្នឹង? (ñam tɨk)
គេ ឆ្ងាយ ទៅ ឆ្ងាយ ទៅ ទេ
- f. look srey ឆ្ងាយ ទៅ ណា ហ្នឹង? (ñam kəfee)
គេ ឆ្ងាយ ទៅ ឆ្ងាយ ទៅ ទេ

DRILL THREE: Response

- MODEL: T: kót móo pii naa? (saalaa) Where did she come from?
(school)
- S: kót móo pii saalaa She came from school.
- a. kee móo pii naa? (bøn) [bank]
kee móo pii bøn
- b. look srey móo pii naa? (ñam baay)
khñom móo pii ñam baay
- c. look móo pii naa? (pærien)
khñom móo pii pærien
- d. look móo pii naa? (srok khmae)
khñom móo pii srok khmae
- e. kót móo pii naa? (rien ɔŋlee)
kót móo pii rien ɔŋlee
- f. look móo pii naa? (haan baay)
khñom móo pii haan baay

DRILL FOUR: Response

Note that *nɿw* is translated both 'is, are etc.' and 'to live, to be located.'

- MODEL: T: look *nɿw* ænaa? (cit saalaa yæŋ) Where do you live?
(near our school)
- S: khñom *nɿw* cit saalaa yæŋ I live near our school.
- a. look *nɿw* ænaa? (cit saalaa yæŋ)
khñom *nɿw* cit saalaa yæŋ
- b. saalaa yæŋ *nɿw* ænaa? (cit waasɿntón)
saalaa yæŋ *nɿw* cit waasɿntón
- *c. haan nuh *nɿw* ænaa? (chɳaay pii saalaa yæŋ) [far]
haan nuh *nɿw* chɳaay pii saalaa yæŋ
- d. nian *nɿw* ænaa? (chɳaay pii waasɿntón) [live]
khñom *nɿw* chɳaay pii waasɿntón
- *e. saalaa look *nɿw* ænaa? (cit bøn)
saalaa khñom *nɿw* cit bøn
- f. bøn nuh *nɿw* ænaa? (cit waasɿntón)
bøn nuh *nɿw* cit waasɿntón

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: look tɿw ñam baay cia muoy khñom eh?

Are you going to eat with me?

S: tee, khñom mɿn tɿw ñam baay cia muoy look eh

No, I'm not going to eat (a meal) with you.

- a. look tɿw ñam baay cia muoy khñom eh?
tee, khñom mɿn tɿw ñam baay cia muoy look eh
- b. look ñam sraa eh, ɲay nih?
tee, khñom mɿn ñam sraa eh, ɲay nih
- c. look tɿw rien eh, aatɿt kraoy?
tee, khñom mɿn tɿw rien eh, aatɿt kraoy
- d. nianɲ tɿñ kəfee eh, ɲay nih?
tee, khñom mɿn tɿñ kəfee eh, ɲay nih
- e. nianɲ ñam baarsy eh?
tee, khñom mɿn ñam baarsy eh
- f. look cɔŋ ñam kəfee eh?
tee, khñom mɿn cɔŋ ñam kəfee eh

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: look tɿw ñam kəfee (khñom)

You (Mr.) are going to drink coffee. (I)

S: khñom tɿw ñam kəfee das

I'm going to drink coffee, too.

- a. look tɿw ñam kəfee (khñom)
khñom tɿw ñam kəfee das
- b. khñom ñam baarsy (nianɲ)
nianɲ ñam baarsy das
- c. look srey cɔŋ tɿw bɔŋ (look)
look cɔŋ tɿw bɔŋ das
- d. look smith tɿñ sraa (look)
look tɿñ sraa das
- e. look tɿw nuu yɔɔk (khñom)
khñom tɿw nuu yɔɔk das
- f. khñom nɿw chɲaay pii saalaa (look)
look nɿw chɲaay pii saalaa das

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: look tɿw ɲam kəfee (khɲom)

You (Mr.) are going to drink coffee. (Me)

S: look tɿw ɲam kəfee cia
muoy khɲom

You (Mr.) are going to drink coffee with me.

- a. look tɿw ɲam kəfee (khɲom)
look tɿw ɲam kəfee cia muoy khɲom
- b. nianɲ tɿw bəŋ (look)
nianɲ tɿw bəŋ cia muoy look
- c. khɲom cəŋ tɿw nuu yɔk (nianɲ)
khɲom cəŋ tɿw nuu yɔk cia muoy nianɲ
- d. look tɿw rien (khɲom)
look tɿw rien cia muoy khɲom
- e. khɲom móo saalaa (nianɲ)
khɲom móo saalaa cia muoy nianɲ
- f. khɲom cəŋ ɲam baay (look srɛy)
khɲom cəŋ ɲam baay cia muoy look srɛy

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: mian haanɲ baay nɿw cit nih eh?

Is there a restaurant near here?

S: kmian haanɲ baanɲ nɿw cit nih eh

There is no restaurant near here.

- a. mian saalaa nɿw cit nih eh?
kmian saalaa nɿw cit nih eh
- b. mian kəfee eh?
kmian kəfee eh
- c. mian bəŋ nɿw cit nih eh?
kmian bəŋ nɿw cit nih eh
- d. mian luy ɲam baay eh?
kmian luy ɲam baay eh
- e. mian baay ɲam eh?
kmian baay ɲam eh

DRILL NINE: Substitution

MODEL: T: mian haan baay khmae n^hw cit nih eh? (yuon)

Is there a Cambodian restaurant near here?

S: mian haan baay yuon n^hw cit nih eh

(Vietnamese)
Is there a Vietnamese restaurant near here?

a. mian haan baay khmae n^hw cit nih eh? (yuon)

b. mian haan baay yuon n^hw cit nih eh? (cen)

c. mian haan baay cen n^hw cit nih eh? (peran)

d. mian haan baay peran n^hw cit nih eh? (siem)

e. mian haan baay siem n^hw cit nih eh? (khmae)

f. mian haan baay khmae n^hw cit nih eh?

DRILL TEN: Response

MODEL: T: haan baay naa n^hw cit nih? (peran)

What restaurant is near here? (French)

S: haan baay peran n^hw cit nih

The French restaurant is near here.

a. haan baay naa n^hw cit nih? (peran)
haan baay peran n^hw cit nih

*b. srok naa n^hw cit nih? (kaanaadaa)
[Canada]

srok kaanaadaa n^hw cit nih

c. saalaa naa n^hw cit nih? (onkoo)
saalaa onkoo n^hw cit nih

d. haan baay naa n^hw cit nih? (cen)
haan baay cen n^hw cit nih

*e. srok naa n^hw cit nih? (kuybaa)
[Cuba]

srok kuybaa n^hw cit nih

*f. saalaa naa n^hw cit nih? (ciat)
[nation, national]

saalaa ciat n^hw cit nih

Useful Words and Phrases

səmnuo	សំណួរ	a question
cəmlaey	ចម្លើយ, ចម្លើយ	an answer
præ	ប្រែ	to translate
cia khmae	ជ្វាខ្មែរ	in Cambodian
cia ɔŋglee	ជ្វាអង់គ្លេស	in English

VOCABULARY

baarey	បារី	cigarette
baay	បាយ	rice (cooked)
bəŋ	បង	bank
chəaay	ឆ្ងាយ	far
cia muoy	ជាមួយ	with
ciat	ជាតិ	nation, national
cit	ជិត	near
dæ	ដែរ	also
dəl	ដល់	to arrive; at; up to, when
əficeŋ	អគ្គីសនី	so
haan	ហាង	store
haan baay	ហាងបាយ	restaurant
kaanaadaa	កាណាដា	Canada
kee	គេ	he, she, they (see note)
kəfee	កាហ្វេ	coffee
kmian	គ្មាន	do not have
kót	គាត់	he she, they (see note)
kuybaa	គុយបា	Cuba
luy	លុយ	money
maon	ម៉ោង	hour, time
mian	មាន	to have, there is (are)
móo	មក	to come; to, toward
muoy	មួយ	one, a
nih	នេះ	this, here
nuh	នោះ	that, there
ñam	ញ៉ាំ	to eat, to drink, to smoke
pil	ពី	from
sraa	ស្រា	liquor
tiñ	ទិញ	to buy
tik	ទឹក	water

LESSON FIVEDIALOGUE

daə	to walk
leen	to play, visit, do for fun
daə leen	to go out for a good time
mə dɔɔŋ	once (see note); for a change
rəh	question particle (see note)
yup	night
yup nih	tonight
1. sok - yəən kɪt daə leen mə dɔɔŋ rəh, yup nih?	Are we (thinking of) going out or not tonight?
mɪn.....sɔh	not.....at all
2. maw - khɲom mɪn cɔŋ daə leen sɔh yup nih	I don't want to go out tonight at all.
kon	movie
3. sok - yəən tɨw məəl kon mə dɔɔŋ róm	We're going to see a movie. to dance
viñ	instead
4. maw - tee, yəən tɨw róm viñ ruoc	No, let's go dance instead. then, and then
5. sok - əñcəŋ, məəl kon ruoc yəən tɨw róm	So, we'll see the movie, then we'll go dance.
phtéh	home, house
6. maw - əñcəŋ yəən thəə baay ñam nɨw phtéh	So we'll prepare food to eat at home.
nah	very (much)
7. sok - yəən mian sraa ñam eh? khɲom cɔŋ ñam sraa nah	Do we have liquor to drink? I want to drink very much.
8. maw - tee, yəən kmian eh	No, we don't (have it).

១. សុខ យើងគិតនឹងទៅលេងប្លង់ឬ យប់នេះ?
២. ម៉ៅ ទ្វីប៊ិនចង់នឹងទៅលេងស្ថានយប់នេះ។
៣. សុខ យើងទៅមើលកុនប្លង់។
៤. ម៉ៅ ទេ យើងទៅរាំវិញ។
៥. សុខ អញ្ជឹង មើលកុនប្លង់យើងទៅរាំ។

៦. តើ អញ្ជើញយើងទៅបាយភ្លេងនៅទីនេះ។
 ៧. បាទ យើងមានប្រសាសន៍ណា?
 ៨. តើ ទីចង់ញែកសាលាឯណា?
 ៩. តើ ទី យើងគ្មានទេ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. So far, to ask a confirmation (yes-no) question you have had the word ទេ /eh/. In this lesson you have another: ឬ /rɯ/ or ឬទេ /rɯ sy/. A question containing ឬ /rɯ/ usually anticipates a positive (yes) answer. (cf. A.4.4 (g)).

Note that ឬ /rɯ/ and interrogative ទេ /eh/ can be followed by an adverbial of time as was the case for ទេ /eh/ in a negative sentence in Drill 5 in the preceding lesson. For example:

យើង	គិត	នឹងលេង	ម្តងឬ	យប់នេះ
yɛɛŋ	kɪt	dæ leɛŋ	mə dɔɔŋ rəh	yup nih?
we	think	go-out	once (question)	tonight
Are	we	planning	to go out	tonight?

1. The word ម្តង /mɔɔŋ/ means literally 'once, one time.' However, in this context it means 'for a change, as a change from routine.'
2. នោះ /soh/ follows a negated verb with the meaning of '(not) ...at all.' It occurs in the same position as ទេ /eh/ after a negator.
2. The word លេង /leen/ means 'to play' when it is a main verb. However, following another verb, it means 'to do for fun, not seriously,' e.g. មើលលេង /mɛəl leɛŋ/ 'to read for pleasure,' និយាយលេង /niyɛy leɛŋ/ 'to say in fun, to joke.' នឹងលេង /dæ leɛŋ/ has two meanings: literally it means 'to walk for pleasure (នឹង /dæ/ 'to walk'); figuratively it means 'to go out for a good time; to go out on the town; to have a date.'
4. The word វិញ /viŋ/ is widely used in Cambodian but often very difficult to translate. It may mean 'instead,' as it does in sentence 4 in this lesson.

It also has the meaning of 'back again,' e.g.

ស្រែក	ខ្ញុំ	មក	វិញ
s'aɛk	khñom	moo	viñ
tomorrow	I	come	back-again

I'll come back tomorrow.

Yet another meaning is 'as for ...in turn,' as in

ឯ	ខ្ញុំ	វិញ	ខ្ញុំ	ទៅ	ដែរ
(as)	khñom	viñ,	khñom	tɛw	dae
(as for) me		(in turn), I		go	also

As for me, I'll go too.

វិញ/viñ/ is generally used to indicate some sort of contrast with what has come before, especially in the 'instead' meaning but also in the 'as for' and 'back again' meanings.

6., 7. Note that a verb can be attributive to (modify) a noun in បាយញ៉ាំ /baay ñam/ 'food to eat' and ស្រាញ៉ាំ /sraa ñam/ 'liquor to drink.'

7. ណាស់/nah/ means 'very' when used following an adjective, e.g. ល្អណាស់ /l'oo nah/ 'very good.' It is also used at the end of a clause which includes a verb like ចង់ /ɕɔŋ/ 'want to' that expresses an attitude. In such a case it means 'very much,' as in

ខ្ញុំ	ចង់	ញ៉ាំ	ស្រា	ណាស់
khñom	ɕɔŋ	ñam	sraa	nah
I	want	drink	liquor	very-much

I want to drink very much.

Note that there is no adjective in this sentence.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: look mɛn ɕɔŋ sɔh (rien) You don't want (anything) at all. (study)

S: look mɛn rien sɔh You don't study at all.

- a. look mɛn rien sɔh (mɛɛl)
- b. look mɛn mɛɛl sɔh (ñam)
- c. look mɛn ñam sɔh (perien)
- d. look mɛn perien sɔh (tɛsee)
- e. look mɛn tɛsee sɔh (niyiey)
- f. look mɛn niyiey sɔh

DRILL TWO: Response

- MODEL: T: yəən kɨt daə leən mə doən rəh, yup nih? (məəl kon) Are we (thinking of) going out or not tonight? (to see a movie)
- S: yup nih, yəən tɨw məəl kon Tonight, we are going to see a movie.
- a. yəən kɨt daə leən mə doən rəh, yup nih? (məəl kon)
yup nih, yəən tɨw məəl kon
- b. look kɨt daə leən mə doən rəh, yup nih? (ñam sraa)
yup nih, khñom tɨw ñam sraa
- c. nlaŋ kɨt daə leən mə doən rəh, yup nih? (məəl kon)
yup nih, khñom tɨw məəl kon
- *d. look kɨt daə leən mə doən rəh, yup nih? (leən bie)
[play cards]
yup nih, khñom tɨw leən bie
- *e. yəən kɨt daə leən mə doən rəh, yup nih? (leən puo'maa?)
[visit a friend]
yup nih, yəən tɨw leən puo'maa?
- f. look kɨt daə leən mə doən rəh, yup nih? (tiñ sraa)
yup nih, khñom tɨw tiñ sraa

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: yup nih, yəən tɨw róm (məəl kon) Tonight, we're going to dance. (see a movie)
- S: tee, yəən tɨw məəl kon viñ Tonight, we're going to see a movie instead.
- a. yup nih, yəən tɨw róm (məəl kon)
tee, yəən tɨw məəl kon viñ
- b. yup nih, yəən tɨw məəl kon (ñam sraa)
tee, yəən tɨw ñam sraa viñ
- c. yup nih, yəən tɨw ñam sraa (leən bie)
tee, yəən tɨw leən bie viñ
- d. yup nih, yəən tɨw leən bie (leən puo'maa?)
tee, yəən tɨw leən puo'maa? viñ

*e. yup nih, yəən tɨw leən puo'maa? (ɲam baay haan)
[to eat out]

tee, yəən tɨw ɲam baay haan viɲ

f. yup nih, yəən tɨw ɲam baay haan (róm)

tee, yəən tɨw róm viɲ

DRILL FOUR: Substitution

MODEL: T: yəən kɨt tɨw daə leən
mə dɔɔŋ rəh? (róm)

Are we (thinking of) going
to go out or not? (dance)

S: yəən kɨt tɨw róm mə dɔɔŋ rəh?

Are we (thinking of) going
to dance or not?

a. yəən kɨt tɨw daə leən mə dɔɔŋ rəh? (róm)

b. yəən kɨt tɨw róm mə dɔɔŋ rəh? (məəl kon)

c. yəən kɨt tɨw məəl kon mə dɔɔŋ rəh? (leən bie)

d. yəən kɨt tɨw leən bie mə dɔɔŋ rəh? (ɲam sraa)

e. yəən kɨt tɨw ɲam sraa mə dɔɔŋ rəh? (ɲam baay haan)

f. yəən kɨt tɨw ɲam baay haan mə dɔɔŋ rəh?

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: look coul cət daə leən eh?

Do you like to go out?

S: tee, khɲom mɨn coul cət daə leən sɔh

No, I don't like to go out
at all.

a. look coul cət daə leən eh?

tee, khɲom mɨn coul cət daə leən sɔh

b. look srɛy coul cət ɲam sraa eh?

tee, khɲom mɨn coul cət ɲam sraa sɔh

c. nian coul cət róm eh?

tee, khɲom mɨn coul cət róm sɔh

d. look coul cət rien khmas eh?

tee, khɲom mɨn coul cət rien khmas sɔh

e. look coul cət leən bie eh?

tee, khɲom mɨn coul cət leən bie sɔh

f. nian coul cət məəl kon eh?

tee, khɲom mɨn coul cət məəl kon sɔh

DRILL SIX: Transformation

- MODEL: *T: bae yæŋ rien ruoc həh (məel kon) If we finish studying
(see a movie)
- S: bae yæŋ rien ruoc həh, yæŋ If we finish studying, we'll
tɿw məel kon go to see a movie.
- a. bae yæŋ rien ruoc həh (məel kon)
bae yæŋ rien ruoc həh, yæŋ tɿw məel kon
- b. bae yæŋ ñam baay ruoc həh (dæ leen)
bae yæŋ ñam baay ruoc həh, yæŋ tɿw dæ leen
- c. bae yæŋ məel kon ruoc həh (róm)
bae yæŋ məel kon ruoc həh, yæŋ tɿw róm
- d. bae yæŋ rien ruoc həh (leen bie)
bae yæŋ rien ruoc həh, tæŋ tɿw leen bie
- e. bae yæŋ ñam baay ruoc həh (tɿw leen puo'maa?)
bae yæŋ ñam baay ruoc həh, yæŋ tɿw leen puo'maa?
- f. bae yæŋ leen bie ruoc həh (tɿw phtéh)
bae yæŋ leen bie ruoc həh, yæŋ tɿw phtéh

DRILL SEVEN: Response

- MODEL: T: bae look nɿw phtéh, look If you stay home, what will
thæ sy? (məel səphɿw) you do? (read a book)
- S: bae khñom nɿw phtéh, khñom If I stay home, I'll read
məel səphɿw a book.
- a. bae look nɿw phtéh, look thæ sy? (məel səphɿw)
bae khñom nɿw phtéh, khñom məel səphɿw
- b. bae look nɿw phtéh, look thæ sy? (ñam sraa)
bae khñom nɿw phtéh, khñom ñam sraa
- c. bae look nɿw phtéh, look thæ sy? (leen bie)
bae khñom nɿw phtéh, khñom leen bie
- d. bae look nɿw phtéh, look thæ sy? (məel kon)
bae khñom nɿw phtéh, khñom məel kon
- e. bae look nɿw phtéh, look thæ sy? (rien khmaɛ)
bae khñom nɿw phtéh, khñom rien khmaɛ
- f. bae look nɿw phtéh, look thæ sy? (təsee khmaɛ)
bae khñom nɿw phtéh, khñom təsee khmaɛ

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: look tɿw róm eh, yup nih? (tɿw leen puo'maa?) Are you going to dance, tonight? (to go to visit a friend)

S: tee, khñom trəw tɿw leen puo'maa? No, I have to go to visit a friend.

a. look tɿw róm eh, yup nih? (tɿw leen puo'maa?)

tee, khñom trəw tɿw leen puo'maa?

b. nian tɿw mael kon eh, yup nih? (lian so?)
[to wash hair]

tee, khñom trəw lian so?

c. look tɿw ñam sraa eh, yup nih? (mael saphiɿw)

tee, khñom trəw mael saphiɿw

d. look tɿw mael kon eh, yup nih? (tɿw leen bie)

tee, khñom trəw tɿw leen bie

e. nian tɿw ñam baay haan eh, yup nih? (niɿw phtéh)

tee, khñom trəw niɿw phtéh

f. look tɿw leen bie eh, yup nih? (mael kon)

tee, khñom trəw mael kon

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: khñom coul cət daə leen nah I like to go out very much.

S: khñom coul cət daə leen das I like to go out, too.

a. khñom coul cət daə leen nah

khñom coul cət daə leen das

b. khñom coul cət mael kon nah

khñom coul cət mael kon das

c. khñom coul cət mael saphiɿw nah

khñom coul cət mael saphiɿw das

d. khñom coul cət leen bie nah

khñom coul cət leen bie das

e. khñom coul cət róm nah

khñom coul cət róm das

f. khñom coul cət baay cən nah

khñom coul cət baay cən das

DRILL TEN: Transformation

- MODEL: T: look mɨn rien sɔh (dæ leɛŋ) You don't study at all.
(go out)
- S: look mɨn rien sɔh ruoc look You don't study at all, then
cɔŋ dæ leɛŋ! you want to go out!
- a. look mɨn niyiey khmæ sɔh (tɨw srok khmæ)
look mɨn niyiey khmæ sɔh ruoc look cɔŋ tɨw srok khmæ
- b. look mɨn dæ leɛŋ sɔh (səbaay)
look mɨn dæ leɛŋ sɔh ruoc look cɔŋ səbaay
- c. look mɨn coul cət kəfee sɔh (ŋam)
look mɨn coul cət kəfee sɔh ruoc look cɔŋ ŋam
- d. look mɨn coul cət leɛŋ bie sɔh (leɛŋ)
look mɨn coul cət leɛŋ bie sɔh ruoc look cɔŋ leɛŋ
- e. look mɨn coul cət ɔŋglee sɔh (rien)
look mɨn coul cət ɔŋglee sɔh ruoc look cɔŋ rien
- f. look mɨn coul cət sraa sɔh (ŋam)
look mɨn coul cət sraa sɔh ruoc look cɔŋ ŋam

Useful Words and Phrases

sruol	ស្រួល	easy
pəbaaʔ	ពិបាក	difficult
...thaa mɛc cia khmæ	ទាក់ទងជាមួយ	how do you say...in Cambodian?
...mian nɛy thaa mɛc	មានន័យទាក់ទង	what does...mean?
look cɔŋ niyiey thaa mɛc	សាកច្រើននិយាយទាក់ទង	what do you mean?, what are you trying to say?

Phnom Penh movie house

VOCABULARY

baə	បើ	if
bie	បៀ	playing card
coul cət	ចូលចិត្ត	to like
daə	ដើរ	to walk
daə leən	ដើរលេង	to stroll, to go out
kon	ភ្នំ	movie
leen	លេង	to play, visit, do for fun
lian	លាង	to wash
mə doən	ម្តង	once
mɪn...sɔh	មិន...សោះ	not at all
nah	ណាស់	very much
ŋam baay haən	ញ៉ាំបាយហាង	to eat out
phtéh	ផ្ទះ	home, house
puoʔmaaʔ	ពួកម៉ាក	friend
rəh, rɪɪ	ឬ	question particle (see note); or
róm	រាំ	to dance
ruoc	រួច	then
ruoc həh	រួចហើយ	then
səphɪw	សៀវភៅ	book
sɔʔ	សក់	hair
tɪw leən	ទៅលេង	to visit
viñ	វិញ	instead, back again
yup	យប់	night

LESSON SIXDIALOGUE

kəsast	newspaper
rɿɛŋ	story
khlah	some, few, any
məe	so(we) can find out (something)
1. maw - look məel kəsast məel mian rɿɛŋ ɛy khlah?	Read the newspaper. What (kinds of) films are there?
aa muoy nih	this one
l'oo	good, pretty
l'oo məel	interesting (used for plays and movies)
2. sok - aa muoy nih l'oo məel nah!	This one is very good.
3. maw - leen nɿw ɛsnəa?	Where is it playing?
roon	theater, warehouse, large building
roon bayon	Bayon Theater
kauboo	cowboy
4. sok - leen nɿw roon bayon rɿɛŋ kauboo	It's playing at the Bayon. (It's a) cowboy story.
né'nəa khlah	who (plural)
5. maw - né'nəa khlah leen?	Who are playing?
tuo ɛk	leading actor
craen	many
6. sok - mian tuo ɛk l'oo l'oo craen nah!	There are many good leading actors!
kom	don't (imperative)
phlic	to forget
yoo	to bring
kaat	identification card (ID)
koun səh	student, pupil
phoon	also
7. maw - kom phlic yoo kaat koun səh tɿw phoon	And don't forget to bring your student ID.

8. sok - haet ey? Why?
 coh thlay to discount, reduce price
 aoy for, to, give
 maphay pram twenty-five
 phia' rooy percent
 kee (they)
9. maw - kee coh thlay aoy They give a twenty-five percent
 koun seh maphay pram discount to students.
 phia' rooy

១. មេ លោកម៉ែស កាន់តែថយ មានរឿងអ្វីខ្លះ?
 ២. សុខ សាច់ប្រុសនេះល្អមើលណាស់។
 ៣. មេ លេងនឹងវាណា?
 ៤. សុខ លេងនឹងរបាំបាញ់និរ, រឿងគោបិយ។
 ៥. មេ អ្នកណាខ្លះលេង?
 ៦. សុខ មាន ភ្នំ ឯក ល្អ រៀនច្រើនណាស់។
 ៧. មេ កុំភ្លេចយកកាតកូនសិស្សទៅផង។
 ៨. សុខ ហេតុអ្វី?
 ៩. មេ គេចុះថ្លៃថយកូនសិស្សថ្មីប្រាកដណាស់។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. Note that ទៅ /tɛw/, which was introduced in Lesson 4 to mark an imperative, need not be included in an imperative. If it is included in a sentence with មើល /mɛə/, it may either precede or follow មើល /mɛə/, e.g.

និយាយទៅមើល

niyiey tɛw mɛə

Speak up!

និយាយមើលទៅ

niyiey mɛə tɛw

Speak up!

1. When អ្វី /ɛy/ 'what?' follows a noun, it means 'what kind of?' ណា /naa/ ordinarily means 'which one?' e.g. រឿងអ្វី /rɛŋ ɛy/ 'what kind of story' but រឿងណា /rɛŋ naa/ 'which story.' (cf. S.4.2.2.2, last paragraph)

1. The word ខ្លះ /khləh/ marks indefinite plurals. Ordinarily Cambodian nouns are neither singular or plural (cf. N.3); you can only tell from context whether the referent of a given noun is one or more than one. However, there are a few devices that can be used to specify number, and ខ្លះ /khləh/

is one of them. It is always indefinite. Following a question word, it makes the question word plural. For example **រឿងអ្វីខ្លះ** /rɛŋ əy khləh/ means 'what kinds of story.' In sentence 5, **អ្នកណាខ្លះ** /né'naa khləh/ means 'who-all, which people?' **ឯណាខ្លះ** /asnaa khləh/ 'which places, where-all?'

2. The word **អា** /aa-/ can be used with a demonstrative, with **មួយ** /muoy/ 'one' and with certain common adjectives, especially those referring to size and color, to mean 'the ... one.' Examples **អានេះ** /aanɪh/ 'this one,' **អមួយនោះ** /aamuoy nuh/ 'that one,' **អាស** /aasɔɔ/ 'the white one' (**ស** /sɔɔ/ 'white'). (The word **អា** /aa/ must always be used with care in referring to people, since in such a case it often indicates contempt or a great deal of intimacy. This is especially so when **អា** /aa/ is used with a name.)
2. Cambodian and English vocabulary do not match on a one-to-one basis (cf. U.1). English has some words for which Cambodian has no direct translation, and vice versa. A case of the former which you will have to get used to is the fact that the English word 'interesting' cannot be easily translated into Cambodian. **ល្អមើល** /l'ɔɔ məɛl/ means literally 'good to look at' and is used of plays, movies, and picture books - things you can look at - but not of stories, situations, or ideas.
- 3., 4., 5. Note additional uses of **លេង** /leen/ 'to play'. It is used of plays and movies and of actors (in the sense of 'act'), much like English.
6. Reduplication of an adjective indicates plurality. For example **ត្រឡាត្រឡា** /tuo ask l'ɔɔ/ the translation is 'a good star,' and **ត្រឡាត្រឡាៗ** /tuo ask l'ɔɔ l'ɔɔ/ the translation is 'good stars.'
7. **កុំ** /kom/ is used to make negative imperatives, e.g.
កុំទៅ kom tɛw
Don't go!
7. The word **ទៅ** /tɛw/ modifies the main verb by indicating motion away from the speaker (cf. S.2.2.3).
7. There are two words for 'also' in Cambodian: **ដែរ** /dəs/ (already introduced) and **ផង** /phoɔŋ/ (introduced here). The difference between them is explained in the grammatical sketch at A.4.4 (m). Please read this section.

9. The word ឲ្យ /aoy/ is used both as a main verb and as a relator. As a main verb it means 'to give' (cf. S.2.2.1 for a discussion of how it is used with objects). One of its many meanings as a relator is 'to, for,' e.g.

ភាគ	ធ្វើ	ឲ្យ	ខ្ញុំ
kót	thəə	aoy	khñom
he	do	for	me

He did it for me.

With លោក/look/ and លោកស្រី/look srey/ and other respectful forms, you must use ជូន /cuun/ instead of ឲ្យ/aoy/ 'give' or 'to, for,' e.g.

យើង	ធ្វើ	ជូន	ភាគ
yeən	thəə	cuun	kót
we	do	for	him

We did it for him.

9. The Cambodian numbers to one thousand are given at the end of this lesson with the new vocabulary. Note that numbers 6 to 9 are combinations of the numbers from one to five, e.g. ប្រាំមួយ /pəmmuoy/ 'six' which is ប្រាំ /pram/ 'five' plus មួយ /muoy/ 'one.' The teens numbers consist of the word ដប់ /dop/ 'ten' plus the appropriate units number, e.g. ដប់មួយ /dop muoy/ 'eleven' (ten plus one). Tens numbers begin with រៀង /məphsy/ 'twenty' and then continue with numbers probably borrowed from Thai. Again for numbers under a hundred, the tens number is followed by the appropriate units number, e.g. សាមសិបបី /saamsəp bəy/ 'thirty-three.' The word រយ /róoy/ means 'hundred'; មួយរយ /məróoy/ is 'one hundred' (មួយ /muoy/ is reduced to /mə/ before classifiers and other numbers); again the hundreds number is followed by the appropriate tens or units numbers, e.g. 202 ពីររយពីរ /pii róoy pii/ (ពីរ /pii/ 'two') or 433 បួនរយសាមសិបបី /buon róoy saamsəp bəy/ (បួន /buon/ 'four'). The word for 'thousand' is ពាន់ /pón/.

9. Fractions are made by the following formula: numerator + ភាគ /phia?/ + denominator e.g. មួយភាគបី /muoy phia? bəy/ 'one third' (មួយ /muoy/ 'one' is the numerator and បី /bəy/ 'three' is the denominator). A percent is just a fraction with a denominator of a hundred, so a percent is expressed in Cambodian as ភាគរយ /phia? róoy/, e.g., ហាសិបភាគរយ /haasəp phia? róoy/ 'fifty hundredths' or '50 %'.

DRILLSDRILL ONE: SubstitutionMODEL: T: khñom mæel kəsast pəraŋ (ɔŋglee)I read French newspapers.
(English)

S: khñom mæel kəsast ɔŋglee

I read English newspapers.

a. khñom mæel kəsast pəraŋ (ɔŋglee)

b. khñom mæel kəsast ɔŋglee (kon)

*c. khñom mæel kon ɔŋglee (aameerɨkan)
[American]

d. khñom mæel kon aameerɨkan (səphɨw)

e. khñom mæel səphɨw aameerɨkan (khmas)

f. khñom mæel səphɨw khmas (kəsast)

g. khñom mæel kəsast khmas

DRILL TWO: TransformationMODEL: T: haan nih lúʔ səphɨw craən nah

This store sells many books.

S: lúʔ səphɨw sy khlah?

(It) sells what (kinds of)
book?

a. haan nih lúʔ səphɨw craən nah

lúʔ səphɨw sy khlah?

b. srok aameerɨk mian baarey craən nah

mian baarey sy khlah?

c. khñom tiñ sraa craən nah

tiñ sraa sy khlah?

d. kee niyiey phiasaa craən nah nɨw nuu yook

niyiey phiasaa sy khlah?

e. kee pəriən phiasaa craən nah nɨw saalaa ɔŋkoo

pəriən phiasaa sy khlah?

f. khñom təsee rɨəŋ craən nah

təsee rɨəŋ sy khlah?

DRILL THREE: TransformationMODEL: T: haan nih lúʔ səphɨw craən nah (pəraŋ)This store sells many books.
(French)

S: səphɨw khlah cia səphɨw pəraŋ

Some books are French books.

a. haan nih lúʔ səphɨw craən nah (pəraŋ)

səphɨw khlah cia səphɨw pəraŋ

*b. srok aameerɨk mian baarey craən nah (ksaoy)
[weak]

baarey khlah cia baarey ksaoy

c. khñom tiñ sraa craən nah (ɔŋglee)

sraa khlah cia sraa ɔŋglee

d. khñom təsee rɨəŋ craən nah (kon)

rɨəŋ khlah cia rɨəŋ kon

e. yəəŋ mæel kon craən nah (lʔɔɔ)

kon khlah cia kon lʔɔɔ

f. khñom mæel kəsast craən nah (khmas)

kəsast khlah cia kəsast khmas

DRILL FOUR: TransformationMODEL: T: khñom coul cət məel səphɿw rɿəŋ nahI like to read novels
(story books) very much.

S: kom məel səphɿw rɿəŋ knoŋ thna?

Don't read novels in class.

a. khñom coul cət məel səphɿw rɿəŋ nah

kom məel səphɿw rɿəŋ knoŋ
thna?

b. khñom coul cət ñam baarey nah

kom ñam baarey knoŋ thna?

c. khñom coul cət məel né? kruu nah

kom məel né? kruu knoŋ thna?

d. khñom coul cət məel kəsast nah

kom məel kəsast knoŋ thna?

e. khñom coul cət leen nah

kom leen knoŋ thna?

f. khñom coul cət ñam kəfee nah

kom ñam kəfee knoŋ thna?

DRILL FIVE: TransformationMODEL: T: look rien khmae (thna?)

You study Cambodian. (class)

S: look rien khmae knoŋ thna?

You study Cambodian in class.

a. look ñam baay (haan baay)

look ñam baay knoŋ haan baay

b. look tsee perañ (səphɿw)

look tsee perañ knoŋ səphɿw

c. look məel rɿəŋ (kəsast)

look məel rɿəŋ knoŋ kəsast

d. look ñam baarey (rooŋ kon)

look ñam baarey knoŋ rooŋ kon

e. look perien koun səh (thna?)

look perien koun səh knoŋ
thna?

f. look tɿw rien khmae (saalaa)

look tɿw rien khmae knoŋ
saalaaDRILL SIX: SubstitutionMODEL: T: kom phlic yoo kaat koun (luy)
səh tɿw phooŋDon't forget to bring your
student ID, too.

S: kom phlic yoo luy tɿw phooŋ

Don't forget to bring money,
too.a. kom phlic yoo kaat koun səh tɿw
phooŋ (luy)

b. kom phlic yoo luy tɿw phooŋ (bie)

c. kom phlic yoo bie tɿw phooŋ (sraa)

d. kom phlic yoo sraa tɿw phooŋ (tɿk)

e. kom phlic yoo tɿk tɿw phooŋ (baarey)

f. kom phlic yoo baarey tɿw phooŋ

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: khñom tɿw tiñ kəfee (tiñ sraa) I'll go to buy coffee.
(buy liquor)
- S: khñom tiñ sraa phooŋ I'll buy liquor, too.
- a. khñom tɿw tiñ kəfee (tiñ sraa) khñom tiñ sraa phooŋ
- b. khñom coŋ tɿw saalaa (tɿw boŋ) khñom tɿw boŋ phooŋ
- c. khñom yoo kaat koun səh tɿw (yoo luy) khñom yoo luy tɿw phooŋ
- d. khñom tɿw ñam baay haan (tɿw məel kon) khñom tɿw məel kon phooŋ
- e. khñom tɿw rien nɿw saalaa ɔŋkoo (thəə kaa) khñom thəə kaa phooŋ
- f. khñom təsee səphɿw khmaɛ (pərien khmaɛ) khñom pərien khmaɛ phooŋ

DRILL EIGHT: Response

- MODEL: T: khñom tɿw ñam kəfee (tiñ baarɛy) I'm going to drink coffee.
(buy cigarettes)
- S: look tiñ baarɛy aoy khñom phooŋ Buy cigarettes for me, also.
- a. khñom tɿw ñam kəfee (tiñ baarɛy) look tiñ baarɛy aoy khñom
phooŋ
- b. khñom tɿw boŋ (baek luy) look baek luy aoy khñom
[to cash, get money] phooŋ
- c. khñom tɿw phtéh (yoo səphɿw) look yoo səphɿw aoy khñom
phooŋ
- d. khñom tɿw leen thna' look (pərien koun səh)
look pərien koun səh aoy
khñom phooŋ
- e. khñom nɿw phtéh, ɲay nih (thəə baay) look thəə baay aoy khñom phooŋ
- f. khñom tɿw saalaa (tiñ səphɿw) look tiñ səphɿw aoy khñom
phooŋ

DRILL NINE: Transformation

- MODEL: T: ɲay nih, look tɿw məel Today, are you going to see
kon eh? a movie?
- S: tee, khñom min tɿw məel eh No, I am not going (to see
one).
- a. ɲay nih, look tɿw məel eh? tee, khñom min tɿw məel eh
- b. ɲay nih, look tɿw pərien eh? tee, khñom min tɿw pərien eh
- c. ɲay nih, look tɿw baek luy eh? tee, khñom min tɿw baek luy eh
- d. ɲay nih, look tɿw rien khmaɛ eh? tee, khñom min tɿw rien eh
- e. ɲay nih, look tɿw tiñ kəsast eh? tee, khñom min tɿw tiñ eh
- f. ɲay nih, look tɿw ñam kəfee eh? tee, khñom min tɿw ñam eh

DRILL TEN: Response

MODEL: T: look cən məel roon naa? (cit saalaa)

S: aa muoy cit saalaa

T: Which movie theater do you want to go to see (a film at)? (near the school)

S: The one near the school.

a. look cən ñam baay haan naa?	(cit roon kon)	aa muoy cit roon kon
b. look cən ñam sraa naa?	(cit look)	aa muoy cit look
c. look cən yóo səphɿw naa?	(knoŋ thnaʔ)	aa muoy knoŋ thnaʔ
d. look cən tɿw phtéh naa?	(cit phtéh look)	aa muoy cit phtéh look
e. look cən tɿw rien saalaa naa?	(cit waasɿntón)	aa muoy cit waasɿntón
f. look cən rien knoŋ thnaʔ naa?	(cit thnaʔ look)	aa muoy cit thnaʔ look

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: mian tuo ask l'ɔɔ eh?

Are there (any) good actors?

S: baat, mian tuo ask l'ɔɔ l'ɔɔ craen

Yes, there are many good actors.

a. mian haan baay cit eh?	baat, mian haan baay cit cit craen
b. mian roon kon chŋaay eh?	baat, mian roon kon chŋaay chŋaay
c. mian haan baay l'ɔɔ eh?	baat, mian haan baay l'ɔɔ l'ɔɔ craen
d. mian saalaa cit eh?	baat, mian saalaa cit cit craen
e. mian puo'maaʔ l'ɔɔ eh?	baat, mian puo'maaʔ l'ɔɔ l'ɔɔ craen
f. mian səphɿw l'ɔɔ eh?	baat, mian səphɿw l'ɔɔ l'ɔɔ craen

DRILL TWELVE: Addition

MODEL: T: dɔp nɿŋ dɔp

Ten and ten

S: məphɿy

Twenty

a. məphɿy nɿŋ dɔp	saamsəp
b. saamsəp nɿŋ məphɿy	haasəp
c. məphɿy nɿŋ məphɿy	sasəp
d. saamsəp nɿŋ sasəp	cətsəp
e. məphɿy nɿŋ sasəp	hoksəp
f. haasəp nɿŋ saamsəp	pastəp
g. məphɿy nɿŋ saamsəp nɿŋ sasəp	kawsəp

DRILL THIRTEEN: AdditionMODEL: T: pram róoy dáp

Five hundred and ten.

S: pram pii róoy maphsy

Seven hundred and twenty.

a. pram pii róoy maphsy

pram buon róoy saamsəp

b. pram buon róoy saamsəp

məpón mərəóoy saəsəp

c. məpón mərəóoy saəsəp

məpón bəy róoy haasəp

d. məpón bəy róoy haasəp

məpón pram róoy hoksəp

e. məpón pram róoy hoksəp

məpón pram pii róoy cətsəp

f. məpón pram pii róoy cətsəp

məpón pram buon róoy pətsəp

g. məpón pram buon róoy kawse

pii pón pii róoy

DRILL FOURTEEN: SubstitutionMODEL: T: look yóo luy aoy khñom maphsy riel phoən (məpney nñ dáp)

S: look yóo luy aoy khñom saamsəp riel phoən

T: Take 20 riels for me, too. (20 and 10)

S: Take 30 riels for me, too.

a. look yóo luy aoy khñom saamsəp riel phoən

(məpney nñ maphsy)

look yóo luy aoy khñom saəsəp riel phoən

b. look yóo luy aoy khñom hoksəp riel phoən

(saamsəp nñ maphsy)

look yóo luy aoy khñom haasəp riel phoən

c. look yóo luy aoy khñom pram róoy riel phoən

(pram róoy nñ pram róoy)

look yóo luy aoy khñom məpón riel phoən

d. look yóo luy aoy khñom pram pón riel phoən

(pram pón nñ pram pón)

look yóo luy aoy khñom məməən riel phoən

e. look yóo luy aoy khñom pram məən riel phoən

(pram pii məən nñ bəy məən)

look yóo luy aoy khñom məsaən riel phoən

f. look yóo luy aoy khñom pram bəy saən riel phoən

(pram saən nñ pram saən)

look yóo luy aoy khñom məlian riel phoən

g. look yóo luy aoy khñom pram muoy róoy riel phoən

(dáp nñ maphsy nñ saamsəp nñ saəsəp)

look yóo luy aoy khñom mərəóoy riel phoən

DRILL FIFTEEN: ResponseMODEL: T: aoy khñom saamsəp riel móo

Give me thirty riels.

S: khñom mian maphsy riel eh

I have twenty riels only.

a. aoy khñom kawse riel móo

khñom mian pətsəp riel eh

b. aoy khñom hoksəp riel móo

khñom mian haasəp riel eh

c. aoy khñom saamsəp riel móo

khñom mian maphsy riel eh

d. aoy khñom saəsəp riel móo

khñom mian saamsəp riel eh

- e. aoy khñom cətsep riel móo
- f. aoy khñom məróoy riel móo
- g. aoy khñom kawsep riel móo

khñom mian hoksəp riel eh
 khñom mian kawsep riel eh
 khñom mian pastsep riel eh

DRILL SIXTEEN: Transformation

MODEL: T: khñom mian məróoy riel eh
 S: əñcəŋ aoy khñom kawsep riel móo

- a. khñom mian məróoy haasəp riel eh
- b. khñom mian məpón riel eh
- c. khñom mian pram róoy riel eh
- d. khñom mian buon róoy kawsep riel eh
- e. khñom mian pram buon róoy pastsep riel eh
- f. khñom mian cətsep riel eh
- g. khñom mian səsəp riel eh

I have only a hundred riels.
 So, give me ninety riels.
 əñcəŋ aoy khñom məróoy səsəp riel móo
 əñcəŋ aoy khñom pəmbuon róoy kawsep riel móo
 əñcəŋ aoy khñom buon róoy kawsep riel móo
 əñcəŋ aoy khñom buon róoy pastsep riel móo
 əñcəŋ aoy khñom pram buon róoy cətsep riel móo
 əñcəŋ aoy khñom hoksəp riel móo
 əñcəŋ aoy khñom saamsəp riel móo

Useful Words and Phrases

som tooh សុំទោស
 mìn sy tee មិនអីទេ
 pia? តើអ្វី
 khlia ឃ្លា
 kmaw day ខ្សែដៃ, ដៃខ្សែ
 kədah ក្រដាស

I'm sorry, excuse me
 it's nothing, you're welcome
 word
 sentence
 pencil
 paper

VOCABULARY

aa muoy nih	អាមួយនេះ	this one
aoy	ឲ្យ	to give; for; to allow
baek	បើក	to open; to drive a car
baek luy	បើកលុយ	to cash (money)
cia	ជា	to be, am, is, are, was, were
coh thlay	ចុះថ្លៃ	to discount, to reduce in price
craen	ច្រើន	many
kaat	កាត	identification card
kaubooy	កាបូយ	cowboy
kee	គេ	them, they
kesaet	កាសែត	newspaper
khlah	ខ្លះ	some
knor	ក្នុង	in
kom	កុំ	don't
koun seh	កូនសិស្ស	student
ksaoy	ខ្សោយ	weak
l'oo	ល្អ	pretty, beautiful, good
lu'	លក់	to sell
mael	ដើម្បី	so I can find out
mephey pram	ម្ភៃប្រាំ	twenty-five
phia'	ភាគ	part, a fraction of
phia' craen	ភាគច្រើន	the majority
phia' rooy	ភាគរយ	percent
phasaa	ភាសា	language
phlic	ភ្លេច	to forget
phoon	ផង	also, too
r ~~i~~ en	រឿង	story
roon	ទ្វារ	theater, a (movie) house, a shelter
seh	សិស្ស	student
thlay	ថ្លៃ	expensive, price
thna'	ថ្នាក់	classroom; class
tuo ask	តួឯក	leading actor
yoo	យក	to bring, to take

NUMBERS:

Units

muoy	មួយ	one	១	pemmuoy	ប្រាំមួយ	six	៦
pil	ពីរ	two	២	pempil	ប្រាំពីរ	seven	៧
bey	បី	three	៣	pembey	ប្រាំបី	eight	៨
buon	បួន	four	៤	pambuon	ប្រាំបួន	nine	៩
pram	ប្រាំ	five	៥	dop	ដប់	ten	១០

Teens

dop muoy	ដប់មួយ	eleven		dop pram	ដប់ប្រាំ	fifteen	
dop pil	ដប់ពីរ	twelve		dop pembey	ដប់ប្រាំបី	eighteen	

Tens

mephey	ឥឡូវ	twenty		hoksap	ហុកសិប	sixty	
mephey muoy	ឥឡូវមួយ	twenty-one		cetsap	ចិតសិប	seventy	
saamsap	សាមសិប	thirty		paetsap	ប៉ែតសិប	eighty	
saesap	សែសិប	forty		kawsap	កៅសិប	ninety	
haasap	ហាសិប	fifty					

Hundreds

meróoy	មួយរយ	100		pil róoy	ពីររយ	200	
meróoy pil	មួយរយពីរ	102		pil róoy saamsap pil	ពីររយសាម- ពីរ	232	
meróoy dop pram	មួយរយ- ដប់ប្រាំ	115		pempil róoy	ប្រាំពីររយ	700	

Thousands

mepón	មួយពាន់	1000		məməən	មួយម៉ឺន	10,000	
pil pón	ពីរពាន់	2000		məsaən	មួយសែន	100,000	
pil pón pram róoy	ពីរពាន់ប្រាំរយ			məlian	មួយលាន	1,000,000	
mephey muoy	ឥឡូវមួយ	2521					

LESSON SEVENDIALOGUE

maon	hour; clock
pəmaan	how many, how much, what
maon pəmaan?	what time?
thəə kaa	to work
1. sok - maon pəmaan, look tɿw thəə kaa?   What time do you go to work?

aoy	so that, in order to
kəlah	half
kəlaɛŋ	place
kəlaɛŋ thəə kaa	office

  2. maw - maon pəmpɿl kəlah, pruh maon
pəmbey khñom trəw tɿw aoy dɔl
kəlaɛŋ thəə kaa   At seven thirty, because at eight
o'clock I have to arrive at the
office.

mə ɲay	a day, one day
--------	----------------

  3. sok - mə ɲay, look thəə kaa pəmaan
maon?   How many hours a day do you work?

pɿi	from
pɿi...tɿw...	from...to...

  4. maw - pəmpɿl maon, pɿi maon pəmbey
tɿw maon buon   Seven hours, from eight o'clock to
four o'clock.

peel	time; when
tɿw dɔl	to arrive
tɿet	also, else, further

  5. sok - peel look tɿw dɔl phtéh, look
thəə ɛy tɿet eh?   When you get home, do you do
anything else?

cuon kaal	sometimes
-----------	-----------

  6. maw - baat cuon kaal khñom rien, cuon
kaal khñom meel səphɿw   Sometimes I study, sometimes I
read books.

១. សុខ យ៉ាងម៉េចឆ្លងរោងឆ្នាំកុរ?
២. មេវ៉ា យ៉ាងប្រាំពីរកន្លះ។ ព្រោះយ៉ាងប្រាំបីឆ្នាំកុរនោះយល់លក់ឆ្នាំកុរ។
៣. សុខ មួយវិញរោងឆ្នាំកុរឆ្លងយ៉ាងម៉េច?
៤. មេវ៉ា ប្រាំពីរយ៉ាង, ពីរយ៉ាងប្រាំបីទៅយ៉ាងបួន។
៥. សុខ ពេលរោងឆ្នាំកុរនិងឆ្នាំកុរឆ្លងរោងឆ្នាំកុរ?
៦. មេវ៉ា បានជួនកាលឆ្លងរោងឆ្នាំកុរ ជួនកាលឆ្លងឆ្នាំកុររោងឆ្នាំកុរ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. To ask what time it is, the question is **រមែងប៉ុន្មាន** /maon pəmaan/ 'what time is it?' The question word is **ប៉ុន្មាន** /pəmaan/ 'how much, how many' so the question will be answered in the usual way for information questions: by replacing the question word. In this case, the question word is replaced by a number. Thus 'two o'clock' is **រមែងពីរ** /maon pii/; 'two-thirty (half past two)' is **រមែងពីរកន្លះ** /maon pii kəlah/.

Where a number of minutes is involved, the minutes follow the hour, e.g.

រមែងដប់ប្រាំប្រាំបួន /maon dɔp məphəy pəmmuoy/ 'ten twenty-six,' or **រមែងបួនដប់ប្រាំ** /maon buon dɔp pram/ 'four fifteen.' When the minute hand is past six and approaching the next hour, there are two ways to tell time: either 1) to give the earlier hour plus a number of minutes greater than 30, e.g. **រមែងបួនហាសិប** /maon buon haasəp/ 'four fifty' or 2) to give the later hour plus the word **ខ្វះ** /khvəh/ 'to lack' plus the number of minutes remaining until the hour, e.g. **រមែងប្រាំខ្វះបី** /maon pram khvəh dɔp/ 'ten to five' (= 4:50).

The word **កន្លះ** /kəlah/ means 'half.' You have seen it following the hour in the meaning of 'half past the hour,' **រមែងពីរកន្លះ** /maon pii kəlah/ 'two thirty.' When **កន្លះ** /kəlah/ follows a number of hours (as opposed to a time), e.g. **ពីររមែងកន្លះ** /pii maon kəlah/ 'two and a half hours,' it means 'and a half.' Note the distinction between

រមែងពីរកន្លះ

maon pii kəlah

two-thirty

and

ពីររមែងកន្លះ

pii maon kəlah

two and a half hours

When **កន្លះ** /kəlah/ precedes **រមែង** /maon/ it means 'half a' : **កន្លះរមែង** /kəlah maon/ 'half an hour.' Other time measures show the same distinction: **កន្លះថ្ងៃ** /kəlah ɲay/ 'half a day' but **មួយថ្ងៃកន្លះ** /mə ɲay kəlah/ 'one and a half days.'

Note the distinction between **រមែងប៉ុន្មាន** /maon pəmaan/ 'what time (is it)?' and **ប៉ុន្មានរមែង** /pəmaan maon/ 'how many hours?' (sentence 3). The same distinction applies to other time words: the number placed before counts the units, e.g. **ពីរថ្ងៃ** /pii ɲay/ 'two days,' and the number following labels the unit **ថ្ងៃពីរ** /ɲay pii/ 'day two.' (Cf. drills 3 and 4).

You will have more examples for telling time in drills 2, 5 - 11.

2. Here ឲ្យ /aoy/ is used in a new way: in $V_1 + ឲ្យ + V_2$ ឲ្យ means 'so that; in order to.' For example,

khñom trew tɿw aoy dɔl kelaɛŋ theə kaa maon pəmbɛy
 I must go so-that arrive place work hour eight
 I have to get to the office at eight.

This sentence is literally 'I must go so that I will arrive at the office at eight.' $V_1 + ឲ្យ + V_2$ is frequently used when V_2 is an adjective (remember that in Cambodian adjectives are verbs). For example:

យើងត្រូវ ធ្វើ ឲ្យ ល្អ
 yəɛŋ trəw theə aoy l'ɔɔ
 we must do/make so-that good
 We must do it well.

4. To indicate extent, either in time or place, ពី... ទៅ /pii ... tɿw .../ is used, e.g.

ពី កំពង់ ចាម ទៅ ភ្នំ ពេញ
 pii kəpɯŋ caam tɿw phnum pɛñ
 from Kompong Cham to Phnom Penh

ពី ម៉ោង ពីរ ទៅ ម៉ោង ប្រាំ
 pii maon pii tɿw maon pram
 from hour two to hour five
 from two to five o'clock.

5. There are many ways to say 'when' (conjunction, not question word) in Cambodian. One of them is to say ពេល/peel/, which is literally 'the time (that).' E.g.

ពេល លោក ទៅ និល ផ្ទះ
 peel look tɿw dɔl phtɛh
 time (that) you go arrive hour
 When you get (or got) home...

Note that ពេល/peel/ can be used as a conjunction in a past, present or future context.

5. Sentence 5 is a yes/no question. However, it contains what we have so far called a question word: អ្វី /sy/ 'what?' It is in sentences like this one that we see that what we have called 'question words' អ្វី /sy/ 'what,' ណា/naa/ 'where, which one,' អ្នកណា/né'naa/ 'who,' ឯណា/aɛnaa/ 'where' etc. -

are not merely used for asking questions. In fact they are also used as indefinite 'pronouns' in many types of sentences, of which this is the first. In a yes-no question, the indefinites are translated as 'anything, any, anyone, anywhere' etc. respectively. Thus, in sentence 5, អ្វី /sy/ means 'anything.' Another example:

មាន អ្នកណា នៅ នោះ ទេ
 mian ne'naa nɿw nuh tee
 there-is anyone at there (question)
 Is anyone there?

This point is also discussed in the grammatical sketch at S.4.3.

DRILLS

DRILLS NO.

1. and 4. In these two drills you are given two different words for 'sleep.'
 ទឹក /deek/ is used only with or about people with whom you are on quite informal terms, that is, in circumstances where គាត់ /kee/ or វា /via/ would be the appropriate third-person pronoun. សម្រាន្ត /səmraan/, on the other hand, is used only with people with whom you are on formal terms - people whom you refer to as គាត់ /kót/. Your teachers សម្រាន្ត /səmraan/ when they sleep; your classmates or your younger siblings could ទឹក /deek/. You yourself would never សម្រាន្ត /səmraan/.

This kind of style distinction is very important in Cambodian and applies to many other words. You will find further discussion in the grammatical sketch at U.3, U.3.1.

13. (Sentence b). In Cambodia coffee and tea are frequently drunk from glasses, not cups. This is the case in most restaurants.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: *T: mə ɲay, look thəə kaa pəmaan maŋ? (səmraan)

S: mə ɲay, look sɔmraan pəmaan maŋ?

T: In a day, how many hours do you work? (sleep)

S: In a day, how many hours do yu sleep?

a. mə ɲay, look thəə kaa pəmaan maŋ? (səmraan)

b. mə ɲay, look sɔmraan pəmaan maŋ? (rien)

c. mə ɲay, look rien pəmaan maŋ? (dæ leen)

DRILL FOUR: TransformationMODEL: T: look tɿw rien maon pəmaan?

What time are you going to school?

S: look tɿw rien pəmaan maon?

How many hours do you go to school?

a. kon leen maon pəmaan?

kon leen pəmaan maon?

b. yəən pərien maon pəmaan?

yəən pərien pəmaan maon?

c. look tɿw ɲam baay maon pəmaan?

look tɿw ɲam baay pəmaan maon?

d. nian tɿw də leen maon pəmaan?

nian tɿw də leen pəmaan maon?

e. kee deek maon pəmaan?

kee deek pəmaan maon?

f. look tɿw leen puo?maa? look maon pəmaan?

look tɿw leen puo?maa? look pəmaan maon?

DRILL FIVE: InterrogationMODEL: T: kót rien buon maon əh (look kruu)

He has already studied for four hours. (the teacher)

S₁: look kruu rien pəmaan maon əh?

How many hours has the teacher already studied?

S₂: baat kót rien buon maon əh

He has studied for four hours already.

a. khɲom nɿw nih bəy maon əh (look srəy)

look srəy nɿw nih pəmaan maon əh?

cah khɲom nɿw nih bəy maon əh?

b. kót mío dəl phtéh kəlah maon əh (look)

look mío dəl phtéh pəmaan maon əh?

baat kót mío dəl phtéh kəlah maon əh

c. yəən məəl kon məmaon kəlah əh (look)

look məəl kon pəmaan maon əh?

baat yəən məəl kon mə maon kəlah əh

d. né? kruu thəə kaa bəy maon əh (kót)

kót thəə kaa pəmaan maon əh?

baat né? kruu thəə kaa bəy maon əh

e. kót tiɲ phtéh nɲə pəmbəy khas əh (né? kruu)

né? kruu tiɲ phtéh nɲə pəmaan khas əh?

baat kót tiɲ phtéh nɲə pəmbəy khas əh

DRILL SIX: Telling Time

Using a clock face practice telling time, using pattern sentences.

MODEL: T: look məəl səphɿw maon pəmaan?

What time will you read?

(clock face reads 7.30)

S: khɲom məəl səphɿw maon pəmpɿl kəlah

I'll read at 7.30.

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: sylew nih maon dop khvah maphsey eh It's twenty to ten already.
 S: sylew nih maon pambuon saesep eh It's already 9:40.
- a. sylew nih maon bey khvah dop eh sylew nih maon pii haasep eh
 b. sylew nih maon dop pii khvah maphsey pram eh sylew nih maon dop muoy saamsap pram eh
 c. sylew nih maon pambey khvah dop pram eh sylew nih maon pampil saesep pram eh
 d. sylew nih maon dop khvah pram eh sylew nih maon pambuon haasap pram eh
 e. sylew nih maon pram saamsap eh sylew nih maon pammuoy khvah saamsap eh
 f. sylew nih maon bey haasap eh sylew nih maon buon khvah dop eh
 g. sylew nih maon dop pii saesep eh sylew nih maon muoy khvah maphsey eh

DRILL EIGHT: Questions

NOTE: Answer the questions freely. Use complete sentences.

- MODEL: T: look nam kafee maon pemaan? What time do you drink coffee?
 S: baat, khnom nam kafee maon pambuon kelah I drink coffee at 9.30.
- a. kot tiw dol phteh maon pemaan?
 b. nian tiw nam baay maon pemaan?
 c. look srsey tiw maal kon maon pemaan?
 d. ne' kruu moo dol kelaen nih maon pemaan?
 e. nian moo phteh maon pemaan?
 f. kot tiw thee kaa maon pemaan?
 g. yeen tiw dol kelaen nin maon pemaan?

DRILL NINE: Transformation

- MODEL: T: khnom rien khmae pammuoy maon (pambey - bey)
 S: khnom rien khmae pii maon pambey tiw maon bey
 T: I study Cambodian six hours. (eight - three)
 S: I study Cambodian from eight o'clock to three o'clock
- a. khnom thee kaa pampil maon (pambey - buon)
 khnom thee kaa pii maon pambey tiw maon buon
- *b. prik, khnom perien buon maon (pambey - dop pii)
 [morning]
 prik, khnom perien pii maon pambey tiw maon dop pii

- c. khñom dae leen bəy maon (pii - pram)
khñom dae leen pii maon pii tɿw maon pram
- d. yəen ñam baay muoy maon (dop pii - muoy)
yəen ñam baay pii maon dop pii tɿw maon muoy
- e. khñom deek pram maon (muoy - pəmmuoy)
khñom deek pii maon muoy tɿw maon pəmmuoy
- f. kon leen pii maon kəlah (pəmpɿl - pəmbuon kəlah)
kon leen pii maon pəmpɿl tɿw maon pəmbuon kəlah

DRILL TEN: TransformationMODEL: T: khñom thəe kaa pəmpɿl maon (pəmbəy)I worked for seven hours.
(eight)S: khñom thəe kaa pii maon pəmbəy tɿw
maon bəy.I worked from eight o'clock
to three o'clock

- a. kót rien buon maon (pəmpɿl) kót rien pii maon pəmpɿl
tɿw maon dop muoy
- b. yəen ñam baay pii maon (dop pii) yəen ñam baay pii maon dop
pii tɿw maon pii
- c. look kruu ñam kəfee mə maon (dop) look kruu ñam kəfee pii
maon dop tɿw maon dop muoy
- d. kee deek dop maon (pəmbəy) kee deek pii maon pəmbəy
tɿw maon pəmmuoy
- e. né? kruu thəe kaa pəmbəy maon (pəmbuon) né? kruu thəe kaa pii maon
pəmbuon tɿw maon pram
- f. yəen rien pəmmuoy maon (pəmbəy) yəen rien pii maon pəmbəy
tɿw maon pii

DRILL ELEVEN: ResponseMODEL: T: sylvə look rien sy tiet?(yuon)Now, what else are you
studying? (Vietnamese)

S: sylvə khñom rien yuon

Now, I'm studying Vietnamese.

- *a. sylvə nian cən cuop né?naa tiet? (look huon) sylvə khñom cən cuop look huon
[to meet]
- b. sylvə look cən ñam sy tiet? (kəfee) sylvə khñom cən ñam kəfee
- c. sylvə look srəy tɿw naa tiet? (məel kon) sylvə khñom tɿw məel kon
- d. sylvə look kruu pərien sy tiet? (təsee) sylvə khñom pərien təsee
- e. sylvə look tiñ sy tiet? (sraa) sylvə khñom tiñ sraa
- f. sylvə nian cən thəe sy tiet? (tɿw phtéh) sylvə khñom cən tɿw phtéh

DRILL TWELVE: Response

MODEL: T: khñom tiñ sraa haey
S: syləw look tiñ sy tiet?

a. kee rien phiasaa khmas haey

b. yəəŋ məəl səphiw haey

c. khñom ñam baay haey

d. khñom tɿw phtéh haey

e. yəəŋ cuop né? kruu haey

f. look kruu móo haey

g. look kruu tɿw saalaa haey

I've already bought liquor.

Now, what else are you going to buy?

syləw kee rien sy tiet?

syləw look məəl sy tiet?

syləw look ñam sy tiet?

syləw look tɿw naa tiet?

syləw yəəŋ cuop né?naa tiet?

syləw né?naa móo tiet?

syləw look kruu tɿw naa tiet?

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T: khñom məəl kon nih haey (mə dɔɔŋ)

S: khñom cɔŋ məəl mə dɔɔŋ tiet

*a. khñom məəl səphiw thom nih haey (mə dɔɔŋ)
[big]

*b. khñom ñam kəfee haey (mə kəsv)
[glass]

*c. khñom tiñ sraa haey (mə dɔɔp)
[bottle]

d. khñom ñam baay haey (mə dɔɔŋ)

*e. khñom tiñ laan touc nih haey (muoy)
[small]

f. khñom cuop niaŋ haey (mə dɔɔŋ)

I've seen this movie already.
(once)

I want to see (it) once more.

khñom cɔŋ məəl mə dɔɔŋ tiet

khñom cɔŋ ñam mə kəsv tiet

khñom cɔŋ tiñ mə dɔɔp tiet

khñom cɔŋ ñam mə dɔɔŋ tiet

khñom cɔŋ tiñ laan muoy tiet

khñom cɔŋ cuop mə dɔɔŋ tiet

DRILL FOURTEEN: Transformation

MODEL: T: phtéh khñom nɿw cit saalaa

S: pii phtéh look tɿw saalaa cit eh?

a. haan baay cən nɿw chŋaay pii saalaa

b. saalaa khñom nɿw cit waasɿntón

c. roon kon nɿw chŋaay pii phtéh khñom

d. waasɿntón nɿw cit nuu yook

My home is near the school.

How far is it, from your home to the school?

pii haan baay cən tɿw saalaa chŋaay eh?

pii saalaa look tɿw waasɿntón cit eh?

pii roon kon tɿw phtéh look chŋaay eh?

pii waasɿntón tɿw nuu yook cit eh?

e. srok khmae niw chnaay pii srok aameerik

pii srok khmae tiw srok
aameerik chnaay eh?

f. phtéh khñom niw cit roonj kon

pii phtéh look tiw roonj
kon cit eh?

DRILL FIFTEEN: Transformation

MODEL: T: khñom meel kon nih me doonj häh
S: cuon kaal khñom meel kon me doonj
tiet

I saw this movie once already.
Sometimes, I see movies again.

a. khñom meel saphiw nih me doonj häh

cuon kaal khñom meel saphiw
me doonj tiet

b. khñom ñam kafee me kasv häh

cuon kaal khñom ñam kafee
me kasv tiet

c. khñom tiñ sraa me doonj häh

cuon kaal khñom tiñ sraa
me doonj tiet

d. khñom ñam baay me doonj häh

cuon kaal khñom ñam baay
me doonj tiet

e. khñom tiñ laan muoy häh

cuon kaal khñom tiñ laan
muoy tiet

f. khñom perien me doonj häh

cuon kaal khñom perien
me doonj tiet

DRILL SIXTEEN: Transformation

MODEL: T: khñom tiw phtéh
S: look tiw dol phtéh maonj pëmaan?

I go home.
What time do you get home?

a. khñom tiw saalaa

look tiw dol saalaa maonj
pëmaan?

b. khñom tiw nuu yook

look tiw dol nuu yook maonj
pëmaan?

c. khñom tiw srok khmae

look tiw dol srok khmae maonj
pëmaan?

d. khñom tiw haanj baay

look tiw dol haanj baay maonj
pëmaan?

e. khñom tiw roonj kon

look tiw dol roonj kon maonj
pëmaan?

f. khñom tiw bonj

look tiw dol bonj maonj pëmaan?

Useful Words and Phrases

doonj pekka ឯងប៉េកកា

pen

kdaa khien ក្ដីខ្មែរ

blackboard

dey soo ដៃសូ

chalk

proloonj ប្រឡង

a test, to take a test.

aan អាន

to read

VOCABULARY

ah (nah)	ណាស់	very
aoy	ឲ្យ	so that, in order to
cuon kaal	ជួនកាល	sometimes
cuop	ជួប	to meet
deek	ដេក	to sleep
dooop	បិទ	bottle
kaev	កែវ	glass
kelasəŋ	កន្លែង	a place
kelasəŋ thəə kaa	កន្លែងធ្វើការ	office, place of work
kelah	កន្លះ	half
khvah	ខ្វះ	to lack
laan	ឡាន	car
maoŋ	ម៉ោង	hour, clock
maoŋ pəmaan?	ម៉ោងប៉ុន្មាន?	what time?
mə ŋay	មួយថ្ងៃ	one day, a day
peel	ពេល	time; when
pəmaan	ប៉ុន្មាន	how many, how much
pīi...tīw...	ពី...ទៅ	from...to...
prīk	ព្រឹក	morning
səmrāan	សម្រាន្ត	to sleep (formal)
thəə kaa	ធ្វើការ	to work
thlay	ថ្លៃ	expensive
thom	ធំ	big
tiet	ទៀត	more, in addition
tīw dol	ទៅដល់	to arrive
touc	តូច	small

LESSON EIGHT

DIALOGUE

	kaet	to be born
	chnam	year
1.	tom - look kaet n̄ay naa? chnam naa	What day were you born? What year?
	meesaa	April
2.	sok - khñom kaet n̄ay m̄eph̄ey meesaa, chnam saes̄ep b̄ey	I was born on April 20th, (year) forty-three
3.	tom - n̄iw srok naa?	What country? (town)
	khaet	province
4.	sok - n̄iw khaet k̄ep̄ún caam	In Kompong Cham Province.
5.	tom - s̄yl̄aw look th̄ēe s̄y?	Now what are you doing?
	k̄ep̄ún	in the process of
	khaan̄	side; in
	p̄est	medicine; hospital medical practitioner
6.	sok - khñom k̄ep̄ún rien khaan̄ p̄est	I'm studying medicine.
	p̄ep̄ún	wife
	r̄eh	or
	hāey r̄eh n̄iw	yet?
7.	tom - look mian p̄ep̄ún hāey r̄eh n̄iw?	Do you already have a wife (or not)?
	liiv	bachelor, single (male or female)
8.	sok - baat, khñom n̄iw liiv eh	No, I am still single.
	b̄oan̄	older brother or sister
	p̄oun	younger brother or sister
	b̄oan̄ p̄oun	siblings; relatives
9.	tom - look mian b̄oan̄ p̄oun n̄iw srok nih eh?	Do you have relatives in this country?
	n̄é?	'person'
10.	sok - baat, khñom mian b̄oan̄ pii n̄é?	Yes, I have two older brothers.

១. ចិប លោកកើតថ្ងៃណា? ឆ្នាំណា?
 ២. សុខ ខ្ញុំកើតថ្ងៃថ្ងៃមេសាឆ្នាំសិស្សបឋម។
 ៣. ចិប នៅស្រុកណា?
 ៤. សុខ នៅខេត្តកំពង់ចាម។
 ៥. ចិប និមួយៗលោកធ្វើអ្វី?
 ៦. សុខ ខ្ញុំកំពុងរៀនទាន់ពេលវេលា។
 ៧. ចិប លោកមានប្រពន្ធរឺហើយឬនៅ?
 ៨. សុខ បាទ ខ្ញុំនៅលីវទេ។
 ៩. ចិប លោកមានបងប្អូននៅស្រុកនេះទេ?
 ១០. សុខ បាទ ខ្ញុំមានបងប្អូននាក់។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

6. The preverbal auxiliary កំពុង /kəpún/ means 'to be in the process of; currently ...-ing.' For example,

វា ញ៉ាំ ខ្ញុំ កំពុង ដេក
 via Nam khñom kəpún deek

I was sleeping when he ate.

In the above example, the period covered by កំពុង /kəpún/ can be described in terms of minutes. As sentence 6 shows, the period of time covered by កំពុង /kəpún/ can also extend over a period of years, depending on context.

6. ទាន់ /khaan/ means 'side.' It is also used to mean 'in the area, field of,' e.g.

ខ្ញុំ ធ្វើ ការ ទាន់ បង្រៀន
 khñom thəə kaa khaan bəŋrien

I work in the teaching field.

When you ask someone about his major field of study, you would ask

លោក រៀន ទាន់ អ្វី
 look rien khaan ɛy

What is your field of study?

7. A 'yet' question is asked with the formula **ហើយឬនៅ** /haey rəh nɛw/. (This type of question is discussed also in the synopsis. Please read section S.4.2.2.1 in the grammatical sketch.) A positive answer to this type of question would be

បាទ (ទ្រី) ហើយ

baat (thəə) haey

Yes, I have (done it).

A full negative answer will contain **មិនទាន់** /mɛn tɔn/ 'not yet;' the short answer may be introduced by **ទេ** /tee/ 'no' or **នៅ** /nɛw/ 'still,' e.g.

(បាទ) ទេ (ខ្ញុំ) មិន ទាន់ ទ្រី ទេ

(baat) tee (khñom mɛn tɔn thəə eh)

No, (I haven't done it yet).

or

បាទ នៅ (ខ្ញុំ) មិន ទាន់ ទ្រី ទេ

(baat) nɛw (khñom mɛn tɔn thəə eh)

Not yet, I haven't done it yet.

8. Note the use of **ទេ** /eh/ in a sentence which is neither interrogative nor negative. Here it indicates a slight contradiction of the previous speaker, since probably the question 'Are you married?' was asked with the expectation of a 'yes' answer.

9. The members of the immediate family are:

ឪពុក /əwpuk/ father

ម្តាយ /mədaay/ mother

បង /boŋ/ older sibling (male or female)

ប្អូន /p'oun/ younger sibling (male or female)

កូន /koun/ child (male or female)

ប្តី /pdɛy/ husband

ស្រី /pəpún/ wife

Note the difference between the two words for 'child': **កូន** /koun/ is used to refer to someone's child, a member of a specific individual's family; **ក្មេង** /kmeen/ refers to children in general. Thus

គាត់មាន កូន ច្រើន

kót mian koun craen

He has many children.

but

មាន ក្មេង ច្រើន នៅ នេះ
mian kmeen craen nɛw nih

There are a lot of children here.

The compound noun **បងប្អូន** /bɔɔŋ pʰoun/ means 'brothers and sisters;' it is also used in casual speech to mean 'relatives.'

Cambodian family structure and kinship system are further treated in the grammatical sketch at U.2.

10. You have already seen that when you count things (except time words like **ថ្ងៃ** /ɲay/ 'day'), the number follows the noun. For counting many objects, you also add another word following the number, e.g. **ភាគ**/néʔ/ in **បងពីរភាគ** /bɔɔŋ pii néʔ/ 'two older siblings.' This type of construction is very similar to English 'one loaf of bread' or 'ten head of cattle.' If we call words like 'loaf-of' or 'head-of' classifiers, we can say that in Cambodian nouns are counted in the construction

noun + number + classifier

បង   ពីរ   ភាគ
bɔɔŋ   pii   néʔ

older-sibling   two   humans

ភាគ/néʔ/ is the classifier used to count human beings; other objects are counted with other classifiers, and some generally appear with no classifier at all. (Please read in the grammatical sketch at section S.2.1.2 for a fuller discussion of classifiers.)

Note that time words occur in the same position as classifiers. This is because, in fact, they can be considered classifiers for the noun

ពេល/peel/ 'time,' which is usually not expressed. For example **ពេលបីយប់** /(peel) bɛy yup/ 'three nights (of time).'

When quantities are mentioned, the substance comes first then the number, and then the measurement in the classifier position, e.g. **ស្រាមួយប៉ែត** /sraa mə dɔɔp/ 'one bottle of liquor.' The measurement word, e.g.

ប៉ែត /dɔɔp/ 'bottle,' here serves as a kind of classifier.

DRILLS

DRILL NO.

2. Note that there is a new word for 'sleep' **គេង** /keen/. This word is less formal than **សូម្បាត់** /somraan/ but more formal than **គេង** /deek/. It is used among adults primarily in Phnom Penh; outside of Phnom Penh it is used largely with children.

8. Note that 'when' need not be translated into Cambodian. The two clauses can simply be juxtaposed (cf. grammatical sketch S.4.1.2).
9. ស្រី /srɛy/ means 'woman, female' and ប្រុស /proh/ means 'man, male.' Following a kinship term like កូន /koun/ 'child' which does not indicate sex, these two words can be used to designate the sex of the relative, e.g. កូនស្រី /koun srɛy/ 'daughter.' They are not obligatory, however.
9. Before a classifier the number មួយ /muoy/ is usually reduced to ម្នាក់ /mə/ in speech.

DRILLSDRILL ONE: Response

<u>MODEL:</u> T:	koun look aayu? pəmaan?	(bəy) [child]	How old is your child? (three)
S:	koun khñom aayu? bəy chnam		My child is three years old.
a.	bōŋ nian aayu? pəmaan?	(məphɛy bəy)	bōŋ khñom aayu? məphɛy bəy chnam
b.	pʼoun look aayu? pəmaan?	(dɔp pəmboun)	pʼoun khñom aayu? dɔp pəmboun chnam
c.	look kruu aayu? pəmaan?	(məphɛy pram)	khñom aayu? məphɛy pram chnam
d.	pdɛy look srɛy aayu? pəmaan?	(saamsɛp pram) [husband]	pdɛy khñom aayu? saamsɛp pram chnam
e.	puoʼmaaʼ nian aayu? pəmaan?	(məphɛy muoy)	puoʼmaaʼ khñom aayu? məphɛy muoy chnam
f.	look aayu? pəmaan?	(məphɛy pii)	khñom aayu? məphɛy pii chnam

DRILL TWO: Substitution

NOTE: /nɨw peel/ means 'at the time; while.'

<u>MODEL:</u> T:	look móo dɔl nɨw peel khñom kəpún kɨt	(keen)
S:	look móo dɔl nɨw peel khñom kəpún keen	
T:	You arrived while I was thinking.	(sleep)
S:	You arrived while I was sleeping.	(I was sleeping when you arrived)

- a. look móo dól nîw peel khñom kəpún məel səphɿw (rien khmas)
- b. look móo dól nîw peel khñom kəpún rien khmas (məel kon)
- c. look móo dól nîw peel khñom kəpún məel kon (ñam baay)
- d. look móo dól nîw peel khñom kəpún ñam baay (pərien khmas)
- e. look móo dól nîw peel khñom kəpún pərien khmas (təsee səphɿw)
- f. look móo dól nîw peel khñom kəpún təsee səphɿw

DRILL THREE: Response

MODEL: T: maon pəmbuon, look kəpún thəe sy? (keen)
 S: maon pəmbuon, khñom kəpún keen
 T: At nine o'clock, what were you doing? (sleep)
 S: At nine o'clock, I was sleeping.

- a. maon pəmbuon, look kəpún thəe sy? (məel səphɿw)
 maon pəmbuon, khñom kəpún məel səphɿw
- b. maon pəmbuon, look kəpún thəe sy? (rien)
 maon pəmbuon, khñom kəpún rien
- c. maon pəmbuon, look kəpún thəe sy? (məel kon)
 maon pəmbuon, khñom kəpún məel kon
- d. maon pəmbuon, look kəpún thəe sy? (ñam baay)
 maon pəmbuon, khñom kəpún ñam baay
- e. maon pəmbuon, look kəpún thəe sy? (pərien)
 maon pəmbuon, khñom kəpún pərien
- f. maon pəmbuon, look kəpún thəe sy? (dæ leen)
 maon pəmbuon, khñom kəpún dæ leen

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: look mian pəpún haey rəh nîw?

S: baat, khñom mian pəpún həh

- a. look ñam baay haey rəh nîw?
- b. look məel kon nih haey rəh nîw?
- c. nian məel səphɿw nih haey rəh nîw?
- d. look kruu pərien təsee haey rəh nîw?
- e. nian tɿw leen nuu yook haey rəh nîw?
- f. look srəy mian koun haey rəh nîw?

Are you married yet (or not)?

Yes, I'm married.

baat, khñom ñam baay həh

baat, khñom məel kon nih həh

cah, khñom məel səphɿw nih həh

baat, khñom pərien təsee həh

cah, khñom tɿw leen nuu yook həh

cah, khñom mian koun həh

DRILL FIVE: ResponseMODEL: T: look mian pəpún haəy rəh nɿw?

Are you married (or not)?

S: tee, khñom mɿn tón mian pəpún eh

No, I'm not married yet.

a. look ñam baay haəy rəh nɿw?

tee, khñom mɿn tón ñam baay eh

b. look mæel kon nih haəy rəh nɿw?

tee, khñom mɿn tón mæel kon nih eh

c. nian mæel səphɿw nih haəy rəh nɿw?

tee, khñom mɿn tón mæel səphɿw nih eh

d. look kruu pərien tæsee haəy rəh nɿw?

tee, khñom mɿn tón pərien tæsee eh

e. nian tɿw leen nuu yook haəy rəh nɿw?

tee, khñom mɿn tón tɿw leen nuu yook eh

f. look srəy mian koun haəy rəh nɿw?

tee, khñom mɿn tón mian koun eh

DRILL SIX: ResponseMODEL₁: T: look mian pəpún haəy rɿɿ nɿw? (haəy)

Are you married yet? (yes)

S: baat, khñom mian pəpún həh

Yes, I am.

MODEL₂: T: look mian pəpún haəy rɿɿ nɿw? (nɿw)

Are you married yet? (no)

S: baat tee, khñom mɿn tón mian pəpún eh

No, I'm not married yet.

a. look mæel kon nuh haəy rɿɿ nɿw? (haəy)

baat khñom mæel kon nuh həh

b. look mæel kon nuh haəy rɿɿ nɿw? (nɿw)

baat tee khñom mɿn tón mæel kon nuh eh

c. look kruu cuop né? kruu haəy rɿɿ nɿw? (haəy)

baat khñom cuop né? kruu həh

d. kee tɿw dɔl phtéh haəy rɿɿ nɿw? (haəy)

baat kee tɿw dɔl phtéh həh

e. look kruu cuop né? kruu haəy rɿɿ nɿw? (nɿw)

baat tee khñom mɿn tón cuop né? kruu tee

f. kee tɿw dɔl phtéh haəy rɿɿ nɿw? (nɿw)

baat tee kee tɿw mɿn tón dɔl phtéh eh

DRILL SEVEN: TransformationMODEL: T: khñom kəpún keen

(móo dɔl) I was sleeping. (arrive)

S: khñom kəpún keen look móo dɔl

I was sleeping when you arrived.

a. khñom kəpún mæel səphɿw

khñom kəpún mæel səphɿw look móo dɔl

b. khñom kəpún rien

khñom kəpún rien look móo dɔl

c. khñom kəpún mæel kon

khñom kəpún mæel kon look móo dɔl

d. khñom kəpún ñam

khñom kəpún ñam look móo dɔl

e. khñom kəpún pərien

khñom kəpún pərien look móo dɔl

f. khñom kəpún tæsee

khñom kəpún tæsee look móo dɔl

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: look mian bōŋ p'oun pəmaan né' ? (buon)

S: khñom mian bōŋ p'oun buon né'

T: How many brothers and sisters do you have? (four)

S: I have four brothers and sisters.

a. look mian bōŋ pəmaan né' ?	(pii)	khñom mian bōŋ pii né'
b. look mian p'oun pəmaan né' ?	(pii)	khñom mian p'oun pii né'
c. look mian bōŋ proh pəmaan né' ?	(bəy) [male]	khñom mian bōŋ proh bəy né'
d. look mian bōŋ srəy pəmaan né' ?	(muoy) [female]	khñom mian bōŋ srəy mə né'
e. look mian p'oun srəy pəmaan né' ?	(bəy)	khñom mian p'oun srəy bəy né'
f. look mian koun səh pəmaan né' ?	(pram)	khñom mian koun səh pram né'

DRILL NINE: Response

MODEL: T: əwpuk mədaay look nīw əsnaa? (srok khmaɛ)
[father]
[mother]

S: əwpuk mədaay khñom nīw srok khmaɛ

T: Where do your parents live? (Cambodia)

S: My parents live in Cambodia.

a. əwpuk mədaay look nīw ruh tee?	(slap [ɔh] həh) [to die] (ɔh) həh [to live, to be alive] [to be all gone]	əwpuk mədaay khñom slap
b. əwpuk mədaay look mian koun pəmaan né' ?	(pram)	əwpuk mədaay khñom mian koun pram né'
c. əwpuk mədaay look mian koun proh pəmaan né'?	(pii)	əwpuk mədaay khñom mian koun proh pii né'
d. əwpuk mədaay look mian koun srəy pəmaan né' ?	(bəy)	əwpuk mədaay khñom mian koun srəy bəy né'
e. əwpuk mədaay look mian laan eh?	(pəraŋ muoy)	əwpuk mədaay khñom mian laan pəraŋ muoy
f. əwpuk mədaay look mian phtéh eh?	(muoy)	əwpuk mədaay khñom mian phtéh muoy

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: look móo srok khmaɛ pəmaan chnam həh? How long have you been in Cambodia?

S: look móo srok khmaɛ chnam naa? Which year did you come to Cambodia?

a. look móo srok aameer ~~i~~ k pəmaan chnam həh?	look móo srok aameer ~~i~~ k chnam naa?
b. look tiñ səph ~~i~~ w nih pəmaan ɲay həh?	look tiñ səph ~~i~~ w nih ɲay naa?
c. look cuop puo'maa' srɛy look pəmaan chnam həh?	look cuop puo'maa' srɛy look chnam naa?
d. look rien khmaɛ pəmaan khaɛ həh?	look rien khmaɛ khaɛ naa?
e. koun look t ~~i~~ w srok pəraŋ pəmaan chnam həh?	koun look t ~~i~~ w srok pəraŋ chnam naa?
f. look pərien khmaɛ pəmaan chnam həh?	look pərien khmaɛ chnam naa?

DRILL ELEVEN. Transformation

- MODEL.   T. look móo srok khmaɛ chnam naa?   What year did you come to Cambodia?
- S. look móo srok khmaɛ pəmaan chnam əh?   How many years have you been in Cambodia?
a. look móo dəl n ~~i~~ h maon pəmaan?	look móo dəl n ~~i~~ h pəmaan maon əh?
b. kee n ~~i~~ w srok yuon khaɛ naa?	kee n ~~i~~ w srok yuon pəmaan khaɛ əh?
c. look srɛy tiñ laan nuh chnam naa?	look srɛy tiñ laan nuh pəmaan chnam əh?
d. look mian pəpún khaɛ naa?	look mian pəpún pəmaan khaɛ əh?
e. kee n ~~i~~ w n ~~i~~ h maon pəmaan?	kee n ~~i~~ w n ~~i~~ h pəmaan maon əh?
f. né' kruu cuop look kruu chnam naa?	né' kruu cuop look kruu pəmaan chnam əh?

Useful Words and Phrases

ñóp	រហ័ស	rapidly
thaa aoy l ~~i~~ i	ថ្វីឆ្ងាយ	to say aloud
cam	ចាំ	wait
khəm	ខំ	try, try and...
prap	ប្រាប់	to tell

VOCABULARY

aayu?	អាយុ	age, to be....years old
boon	បង	older sibling
boon p'oun	បងប្អូន	brothers and sisters; relatives
chnam	ឆ្នាំ	year
əwpuk	ឪពុក	father
əwpuk mēdaay	ឪពុកម្តាយ	parents
haey rəh nīw, həh rəh nīw, rəh nīw		yet? ហើយឬនៅ, ហើយឬនៅ, ឬនៅ
kaet	កើត	to be born
keen	គេង	to sleep
kəpún	កំពុង	be in the act of
khaet	ខេត្ត, ខេត្ត	province
khaan	ខាង	side; on; (see note)
koun	កូន	child
liiv	លីវ	bachelor, single
meesaa	មេសា	April
mēdaay	ម្តាយ	mother
né?	នាក់	classifier for person
oh	អស់	to be out of, all (finished), to be all gone
p'oun	ប្អូន	younger sibling
pdey	ប្តី	husband
pəpún	ប្រពន្ធ	wife
pəst	ពេទ្យ	doctor, hospital; medical; medical practitioner; medicine
proh	ប្រុស	male, man
rəh, rīi	ឬ	or
rúh	រស់	to be alive
slap (oh) həh	ស្លាប់(អស់) ហើយ	to have passed away
srey	ស្រី	female, woman

LESSON NINEDIALOGUE

cbap	permission; law, rule
som (cbap)	to ask for permission
ceñ	to leave, to go out
mun maon	early (ahead of time)
ntec	a little
1. tom - look, ñay nih khñom som (cbap) ceñ mun maon ntec hēh	Sir, today may I have permission to leave a little early?
mec	why, how
mian kaa sy	for what affair, what's the matter; what can I do for you?
2. sok - mec, mian kaa sy?	Why? For what affair?
kruu pest	doctor
3. tom - baat, khñom traw tñw cuop kruu pest	I have to go to see the doctor.
4. sok - look tñw kruu pest asnaa?	Where is the doctor you are going to?
5. tom - nñw waasñntón	In Washington.
6. sok - maon pēmaan look cōñ tñw?	What time do you want to go?
pēhañl	maybe, perhaps
7. tom - baat, pēhañl maon pii kēlah	Perhaps at two thirty.
kót	he, him
8. sok - look traw tñw cuop kót maon pēmaan?	What time do you have to see him?
tas	but
9. tom - maon bey kēlah, tas khñom cōñ tñw dōl mun maon ntec	At three thirty, but I want to get there a little early.
mian sy	fine!, why not?
coh	to descend
mñn bac	not necessary to
tēlóp móo viñ	to return (come back)
tēlóp tñw viñ	to return (go back)
10. sok - mian sy tñw coh! haey mñn bac tēlóp móo viñ eh	Fine! (you may) go, and you don't have to come back.
11. tom - baat oō kun	Thank you.

១. ចិម លោក វិច្ឆ័យនេះខ្ញុំស្អប់ (ឡាប) ចេញមុនមេដំបងបង្កើតហើយ។
 ២. សុខ របៀប មានការអ្វី?
 ៣. ចិម បាទ ខ្ញុំត្រូវទៅជួបគ្រូពេទ្យ។
 ៤. សុខ លោកទៅត្រូវពេទ្យណា?
 ៥. ចិម នៅទីស្ទឹងតាន។
 ៦. សុខ មេដំបងឆ្មាំនាងលោកចង់ទៅ?
 ៧. ចិម បាទ ប្រហែលមេដំបងពិរកន្លះ។
 ៨. សុខ លោកត្រូវទៅជួបគាត់មេដំបងឆ្មាំនាង?
 ៩. ចិម មេដំបងប្រកាន់ ទឹកខ្ញុំចង់ទៅជួបមុនមេដំបងបង្កើត។
 ១០. សុខ មានអ្វីទៅចុះ ហើយមិនបាច់ត្រូវប្រកាន់ពេលទេ។
 ១១. ចិម បាទ អរគុណ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The word ហើយ/həh/ here does not mean 'already.' The meaning it gives to this sentence is 'so that it will be all settled and we don't have to worry about it any more.' This is the usual meaning for ហើយ/həh/ when it occurs at the end of a clause which in some way refers to the future and not to previous completed action. Cf. A.4.4(e) in the grammatical sketch.
9. In a situation where one person has expressed a desire to do something or an interest in doing it, another person can give the proposed activity his approval by use of ចុះ /coh/ at the end of a clause. ចុះ /coh/ has the meaning 'go ahead and..., feel free to..., 'e.g.

ទិញ ឡាន ចុះ
 tɨŋ laan coh
 Go ahead and buy a car!

10. The auxiliary ត្រូវ /trəw/ 'must' has two negatives. The usual way of negating ត្រូវ /trəw/ is by មិនបាច់ /mɨn bac/ 'no need, don't have to,' e.g.

គេមិនបាច់និយាយអង់គ្លេសទេ ព្រោះខ្ញុំរៀនខ្មែរហើយ
 kee mɨn bac niyey ɔŋglee tee pruh khñom rien khmaɛ haəy
 They don't have to speak English because I've studied Cambodian.

Sometimes ត្រូវ /trəw/ is negated by មិនត្រូវ /mɨn trəw/ 'must not,' e.g.

គេមិនត្រូវ ចាំ នៅ នេះ
 kee mɨn trəw cam niw nih
 They mustn't wait here.

DRILLSDRILL NO.

4. ព្រូត្រី/tɾəw tɛ/ means the same as ព្រូត្រី /tɾəw/ 'must, have to.'
6. You have already studied អង្គាល់/ŋkaal/ 'when?' (non-past) in lesson 3. In this lesson you learn តើអង្គាល់ /piɪ ŋkaal/ 'when?' which is used only for past time contexts. For example

លោក មក ដល់ អង្គាល់
look móo dɔl ŋkaal?

When will you arrive?

but លោក មក ដល់ តើ អង្គាល់
look móo dɔl piɪ ŋkaal?

When did you arrive?

10. When Cambodian says 'A is a B,' the word 'is' is translated by the word ជា /cia/ 'is,' e.g.

គាត់ ជា គ្រូ ពេទ្យ
kót cia kruu pɛst

He's a doctor.

Note that when Cambodian says 'A is C,' and C is an adjective, 'is' is not translated into Cambodian. This is because an adjective is a type of verb in Cambodian (cf. grammatical sketch V.2.2 above). For instance in

ឡាន អាមេរិកាំង ធំ ណាស់
laan aamerikanj thom nah

American cars are very large.

the adjective ធំ /thom/ means 'is large,' not just 'large.'

When Cambodian says 'A is at D,' 'is at' is translated នៅ /nɛw/, e.g.

ផ្ទះ ខ្ញុំ នៅ ភ្នំ ពេញ
phtéh khñom nɛw phnum pɛñ

My house is in Phnom Penh.

Please read R.2.1(1) in the grammatical sketch.

11. The copula ជា is negated by មិនមែនជា...ទេ /mɪn mɛn cia...eh/ 'isn't, aren't etc.' You cannot say *មិនជា /mɪn cia/.¹ For example:

គាត់ មិន មែន ជា គ្រូ ពេទ្យ ទេ
kót mɪn mɛn cia kruu pɛst eh

He's not a doctor.

¹ The preceding asterisk indicates a hypothetical, non-occurring form.

DRILL ONE: Substitution

S: Today, I (would like to) ask permission to go a little early.

a.	ɲay nih khñom som tɨw mun maon ntɛc	(dæ leen ntɛc)
*b.	ɲay nih khñom som dæ leen ntɛc	(chup rien mæ ɲay) [to stop]
c.	ɲay nih khñom som chup rien mæ ɲay	(tɨw mæel kon)
d.	ɲay nih khñom som tɨw mæel kon	(tɨw rien róm)
e.	ɲay nih khñom som tɨw rien róm	(ceñ mun maon ntɛc)
f.	ɲay nih khñom som ceñ mun maon ntɛc	

I have to go to the hospital.

a.	look som cbap tɿw naa?	(pest)	khñom trəw tɿw pest
b.	look som cbap tɿw naa?	(cuop puo'maa' srey)	khñom trəw tɿw cuop puo'maa' srey
*c.	look som cbap tɿw naa?	(pətuɔp tɿk)	khñom trəw tɿw pətuɔp tɿk
		[room]	
		[bathroom]	
d.	look som cbap tɿw naa?	(baek luy)	khñom trəw tɿw baek luy
e.	look som cbap tɿw naa?	(cuop mədaay khñom)	khñom trəw tɿw cuop mədaay khñom
f.	look som cbap tɿw naa?	(cuop kruu pest)	khñom trəw tɿw cuop kruu pest

S: I was waiting for the doctor for one hour.

- *a. look cam khñom pəmaan maon? (dop pram mənut)
[minute]
khñom cam look dop pram mənut
- b. look cam puo'maa' sɾɛy look pəmaan
maon? (kəlah maon)
khñom cam puo'maa' sɾɛy khñom kəlah maon

- *c. look cam laan chnuol pëmaan maon? (dop menut)
[bus]
khñom cam laan chnuol dop menut
- d. look cam əwpuk mēdaay look pëmaan
maon? (məphsy menut)
khñom cam əwpuk mēdaay khñom məphsy menut
- e. look cam puo'maa' look pëmaan maon?(pii)
khñom cam puo'maa' khñom pii maon
- f. look cam baay pëmaan maon? (kəlah maon)
khñom cam baay kəlah maon

DRILL FOUR: Response

NOTE: trəw tē is the same as trəw 'must.'

- MODEL: T: look coul cət rien phiasaa khmæ eh?
S: khñom mɪn coul cət eh, tæ khñom trəw tē rien
T: Do you like to study Cambodian?
S: I don't like to, but I have to (study).

- a. look coul cət rien phiasaa khmæ eh?
khñom mɪn coul cət eh, tæ khñom trəw tē rien
- b. look coul cət mēl səphɪw eh?
khñom mɪn coul cət eh, tæ khñom trəw tē mēl
- c. kaññaa coul cət cam laan chnuol eh?
khñom mɪn coul cət eh, tæ khñom trəw tē cam
- d. look coul cət ñam baarey eh?
khñom mɪn coul cət eh, tæ khñom trəw tē ñam
- e. look coul cət thæ kaa eh?
khñom mɪn coul cət eh, tæ khñom trəw tē thæ kaa
- f. look coul cət tɪw pæst eh?
khñom mɪn coul cət eh, tæ khñom trəw tē tɪw

DRILL FIVE: Transformation

NOTE: You won't need a word to mean 'at' when you use a time expression in speaking. Here the time expression is first, but it could also be last.

- MODEL: T: khñom tɪw nuu yook (maon dop) I went to New York.
(ten o'clock)
S: maon dop, khñom tɪw dɔl nuu yook At ten o'clock I arrived
in New York.
- a. look móo waasɪntón (maon bəy) maon bəy, look móo dɔl
waasɪntón
- b. yəən tɪw kaaliifonii (knoŋ buon nay) knoŋ buon nay, yəən tɪw
dɔl kaaliifonii

c.	puo'maa' khñom móo srok aameerik	(s'aek)	s'aek, puo'maa' khñom móo dól srok aameerik
d.	kót tñw chiikaagoo	(ñay nih)	ñay nih, kót tñw dól chiikaagoo
e.	look móo saalaa	(maon pəmbəy)	maon pəmbəy, look móo dól saalaa
f.	khñom tñw srok khmae	(knoŋ mə aatit)	knoŋ mə aatit, khñom tñw dól srok khmae

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: khñom tñw nuu yook (maon döp) I went to New York. (ten
o'clock)

S: khñom tñw dól nuu yook maon döp I arrived in New York at
ten o'clock.

a.	yəəŋ tñw srok khmae	(chnam haasəp pəmpil)	
	yəəŋ tñw dól srok khmae chnam haasəp pəmpil		
b.	kee móo srok aameerik	(ñkaal)	
	kee móo dól srok aameerik ñkaal?		
c.	yəəŋ tñw saalaa	(maon pəmaan)	
	yəəŋ tñw dól saalaa maon pəmaan?		
d.	khñom tñw phtéh	(maon döp saamsəp pram)	
	khñom tñw dól phtéh maon döp saamsəp pram		
e.	né' kruu tñw srok yuon	(ñkaal)	
	né' kruu tñw dól srok yuon ñkaal?		
f.	look kruu móo srok aameerik viñ	(pii ñkaal)	
	look kruu móo dól srok aameerik viñ pii ñkaal?		

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: look tñw phtéh eh?

Are you going home?

S: tee, khñom mɛn bac tñw phtéh eh

No, I don't have to go home.

a.	look rien eh?	tee, khñom mɛn bac rien eh
b.	look som cbap eh?	tee, khñom mɛn bac som cbap eh
c.	look cam laan chnuol eh?	tee, khñom mɛn bac cam laan chnuol eh
d.	look chup eh?	tee, khñom mɛn bac chup eh
e.	look təlóp móo viñ eh?	tee, khñom mɛn bac təlóp móo viñ eh
f.	look cəñ mun maon eh?	tee, khñom mɛn bac cəñ mun maon eh

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: khñom mìn bac tìw phtéh eh
S: tee, look trəw tē tìw phtéh

- a. khñom mìn bac tìw rien eh
- b. khñom mìn bac som cbap eh
- c. khñom mìn bac cam laan chnuol eh
- d. khñom mìn bac chup eh
- e. khñom mìn bac təlóp móa viñ eh
- f. khñom mìn bac cəñ mun maon eh

I don't have to go home.
No, you must go home.
tee, look trəw tē rien
tee, look trəw tē som cbap
tee, look trəw tē cam laan
chnuol
tee, look trəw tē chup
tee, look trəw tē təlóp
móa viñ
tee, look trəw tē cəñ mun
maon

DRILL NINE: Response

MODEL: T: khñom cəŋ məel səphìw nih
S: mian sy, məel coh

- a. khñom cəŋ ñam baarey knon thna?
- b. khñom cəŋ tìw phtéh
- c. khñom cəŋ tasee
- d. khñom cəŋ baek luy khlah
- e. khñom cəŋ deek
- f. khñom cəŋ leen bie

I want to read this book.
Go ahead, read it.
mian sy, ñam coh
mian sy, tìw coh
mian sy, tasee coh
mian sy, baek coh
mian sy, deek coh
mian sy, leen coh

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: look cia kruu pəst
S: khñom cia kruu pəst

- a. khñom cia kruu pəst (kruu pərien)
- b. khñom cia kruu pərien (nian)
- c. nian cia kruu pərien (koun səh)
- d. nian cia koun səh (look)
- e. look cia koun səh (khñom)
- f. khñom cia koun səh

You (Mr.) are a doctor. (I)
I am a doctor.

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: look cia kruu pset (khñom) You (Mr.) are a doctor. (I)

S: khñom mìn mēen cia kruu pset eh I am not a doctor.

a. khñom cia koun səh	(look)	look mìn mēen cia koun səh eh
b. nian cia né? kruu	(look Jones)	look Jones mìn mēen cia look kruu eh
c. nih cia saalaa rien	(nuh)	nuh mìn mēen cia saalaa rien eh
d. look cia aameerikaŋ	(khñom)	khñom mìn mēen cia aameerikaŋ eh
e. laan nih cia laan khñom	(look)	laan nih mìn mēen cia laan look eh
f. saalaa nih cia saalaa ɔŋglee	(nuh)	saalaa nuh mìn mēen cia saalaa ɔŋglee eh

Cambodian women, Phnom Penh

VOCABULARY

cam	ចាំ	to wait, to remember
cia	ជា	to be a ...
ceñ	ចេញ	to leave
chup	ឈប់	to stop, to quit
kaa	ការ	work, job, affair
kót	គាត់	he, she (third person)
kruu pærien	គ្រូបង្រៀន	teacher
kruu pæst	គ្រូពេទ្យ	doctor
laan chnuol	ឡានឈ្នួល	bus
mənut	ម៉ីនុត	minute
mæc	ម៉េច	why, how
mian	មាន	to have
mian sy	មានអី	fine, why not?, O.K.
m̃n bac	មិនបាច់	not necessary to, no need to
m̃n mæen cia...eh	មិនមែនជា...ទេ	isn't a ...
móo dól	មកដល់	to arrive
mun maon	មុនម៉ោង	ahead of time
ntæc	បន្តិច	a little
pəhæɬ	ប្រហែល	maybe, perhaps, about
pətup	បន្ទប់	room
pətup tɨk	បន្ទប់ទឹក	rest room
som	សុំ	to ask for, to beg, to ask permission
som cbap	សុំច្បាប់	to ask for permission
taɛ	តែ	but
təlop móo viñ	ត្រឡប់មកវិញ	to return, to come back
təlop tɨw viñ	ត្រឡប់ទៅវិញ	to return, to go back
tɨk	ទឹក	water, liquid

Useful Words and Phrases

look chmúh sy	លោកឈ្មោះអ្វី?	What's your name?
(baat) khñom chmúh...	(បាទ) ខ្ញុំឈ្មោះ...	My name is...
look thæ kaa sy?	លោកធ្វើការអ្វី?	What's your work?
(baat) khñom cia...	(បាទ) ខ្ញុំជា...	I'm a...

LESSON TENDIALOGUE

otaɛl 1. tom - look dəŋ otaɛl ɔŋkooŋ nɛw aɛnaa eh? they mɛn + verb mɛn cə...pəmaan 2. sok - baat they mɛn dəŋ. nɛw mɛn cə chɛaay pəmaan pii nih eh soum prap verb + baan baan eh? phlɛw 3. tom - soum look prap phlɛw khɛŋom tɛw otaɛl nih ntɛc baan eh? trɔŋ taam 4. sok - look tɛw trɔŋ taam phlɛw nih tɛw 5. tom - baat. haey phlɛw ɛy tiet? phlɛəŋ kəhɔom phlɛəŋ kəhɔom bɔt chveeŋ 6. sok - tɛw dɔl phlɛəŋ kəhɔom look bɔt chveeŋ 7. tom - khɛŋom trɛw bɔt kəlaɛŋ naa tiet eh? khɛəŋ nɛŋ 8. sok - tee look, pəhaɛl bɛy phlɛw, look khɛəŋ otaɛl nɛŋ əh 9. tom - ɔɔ kun look 10. sok - mɛn ɛy tee	hotel Do you know where the Hotel Angkor is? of course not very... Yes, I do; not very far from here. please to tell to be able, can, O.K. O.K.? street Please, could you tell me the way to this hotel? straight along, following You go straight along this street. Yes, and then what? fire; electricity, light red traffic light to turn (intrans.) left When you arrive at the red light, you turn left. Do I have to turn at any other places? to see this, that; the No, in about three blocks (streets), you'll see the hotel. Thank you, sir. You're welcome.

១. ច័ប លោកដឹងអ្វីទីតាំងផ្ទះនៅឯណាទេ?
២. សុខ បាទ ច័បដឹងដែរ នៅចិនដ៏ឆ្ងាយប៉ុន្មានពីនេះទេ។
៣. ច័ប សុំលោកប្រាប់ផ្លូវទៅទីតាំងនេះបន្តិចបានទេ?
៤. សុខ លោកនៅត្រង់តាមផ្លូវនេះទៅ។
៥. ច័ប បាទ ហើយផ្លូវអ្វីទៀត?
៦. សុខ នៅដល់ភ្លើងក្រហមលោកបត់ឆ្វេង។
៧. ច័ប ខ្ញុំត្រូវបត់កន្លែងណាទៀតទេ?
៨. សុខ ទេលោក ប្រហែលច័ផ្លូវលោកឃើញអ្វីទីតាំងហើយ។
៩. ច័ប អរគុណលោក។
១០. សុខ ចិនអើយ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. An indirect question has exactly the same word order as a direct question.

A direct question is

ផ្ទះគាត់នៅឯណា?

phtéh kót nɿw ænaa?

Where's his house?

When this question is embedded into another sentence the word order remains the same, unlike English.

ខ្ញុំមិនដឹងផ្ទះគាត់នៅឯណាទេ។

khñom mɿn dən phtéh kót nɿw ænaa tee

I don't know where his house is.

Indirect questions are discussed further in the grammatical sketch at S.4.1.3.

2. A mild negative is formed by មិនដា...ប៉ុន្មានទេ /mɿn cə...pəmaan eh/ 'not very, not, too, not so.' It is used with adjectives, e.g.

ផ្លូវនោះមិនដាធំប៉ុន្មានទេ។

phləw nuh mɿn cə thom pəmaan eh

That street isn't very big.

3. In sentence 3 is an example of a verb followed by both a direct and an indirect object. In English we normally put a pronominal indirect object before a nominal direct object, e.g. 'give me the money.' However, in Cambodian, the order is direct object, then indirect object, e.g.

ខ្ញុំឲ្យលុយគាត់។

khñom aoy luy via

I gave him money. (literally: I gave money him.)

This is a pattern which you will have to pay close attention to as you speak, since your impulse will be to use English word order without thinking until the Cambodian order becomes habitual.

This point is also discussed in the grammatical sketch at S.2.2.1.

3. សូម/soum/ means 'please' and is to be distinguished in writing from សុំ/som/ 'to request' e.g.

សូមលោកប្រាប់ខ្ញុំ។

soum look prap khñom

Please tell me.

គាត់សុំប្រាប់ខ្ញុំ។

kót som prap khñom

He asked to tell me.

In speech the two are usually used interchangeably.

3. This is your first introduction to the very important word **បាទ** /baan/, which you will see in many other uses as you continue to study Cambodian. Here there is a slight pause after **និឡ្លវ** /sylew/ with normal intonation, then the appended confirmation question **បាទទេ?** /baan eh?/ '(is it) O.K.?'

រៀនអង្គីចនិឡ្លវ បាទទេ?

rien ntec sylew, baan eh?

Let's study a little now, O.K.?

The positive answer is **បាទ** /baan/ 'O.K.' and the negative answer is

មិនបាទទេ /mɨn baan eh/ 'it's not O.K.'

5. You have already seen **ហើយ**/haey/ at the end of a clause in the meaning of 'already' or the like. It also means 'and' and connects verb phrases, e.g.

ទៅត្រង់បីផ្លូវហើយបត់ឆ្វេង។

tɨw tɾəŋ beɨ phləw haey bət chveen

Go straight three blocks and turn left.

ខ្ញុំទៅរៀន ហើយគាត់នៅផ្ទះ។

khñom tɨw rien haey kót nɨw phtéh

I go to study and he stays home.

7. This sentence is another example of the kind of use of an indefinite word in a confirmation question that was treated at Lesson 7, dialogue sentence 5. Please review that discussion and the discussion in the grammatical sketch at S.4.3.

8. You have now had two verbs that refer to vision: **មើល** /mœl/ and **ឃើញ** /khœŋ/. **មើល** /mœl/ is 'to look at, to read, to watch,' in all cases it refers to intentional activity. **ឃើញ** /khœŋ/, on the other hand, is 'to catch sight of, to see' and refers to non-intentional activity. To be sure

'seeing' may be the result of actions which were taken so that you would see, but the act of seeing itself is treated as involuntary. This allows a combination like រមែលរមែល /mæel khæŋ/ 'to look at and see' or រមែលមិនរមែល /mæel mɨn khæŋ/ 'to look at but not see.'

8. នេះ /nɨŋ/ is a demonstrative which combines the meanings of នេះ /nɨh/ 'this' and នោះ /nuh/ 'that.' It may mean either 'this,' 'that' or simply take the demonstrative portion of both. (Cf. N.2 in the grammatical sketch.) As in this sentence, it is sometimes translated simply as 'the.'

DRILLS

DRILL NO.

4. The word មិញ /mɛŋ/ is used only with time units extending a day or less into the past. It means 'the (unit) most recently past,' e.g. យប់មិញ /yup mɛŋ/ 'last night,' ព្រឹកមិញ /prɨk mɛŋ/ 'this (past) morning.' The word for 'yesterday' is ម្សិលមិញ /msɛl mɛŋ/.
7. តាមអ្វី /taam sy/ means 'by what means of transportation?' It is to be distinguished from តាមណា /taam naa/, which means 'by which route?' 'how do (I) get there?' That is តាមអ្វី /taam sy/ asks about means of transportation, and តាមណា /taam naa/ asks about the route to be taken. (Cf. also drill 9.)

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

- MODEL: T: mɨn cə chɿaay pəmaan eh (lʔɔɔ) Not very far. (beautiful)
S: mɨn cə lʔɔɔ pəmaan eh Not very beautiful.
- a. mɨn cə lʔɔɔ pəmaan eh (cɨt)
b. mɨn cə cɨt pəmaan eh (craen)
c. mɨn cə craen pəmaan eh (ksaoy)
d. mɨn cə ksaoy pəmaan eh (thlay)
e. mɨn cə thlay pəmaan eh (thom)
f. mɨn cə thom pəmaan eh (touc)
g. mɨn cə touc pəmaan eh

DRILL TWO: ResponseMODEL: T: phtéh look l'oo ah

Your house is very beautiful.

S: tee, mìn cə l'oo pəmaan eh

No, not very beautiful.

a. phtéh look thlay ah

tee, mìn cə thlay pəmaan eh

b. laan khñom ksaoy ah

tee, mìn cə ksaoy pəmaan eh

c. look niw cīt saalaa ah

tee, mìn cə cīt pəmaan eh

d. khñom niw chñaay pii bəŋ ah

tee, mìn cə chñaay pəmaan eh

e. phtéh look thom ah

tee, mìn cə thom pəmaan eh

f. laan look touc ah

tee, mìn cə touc pəmaan eh

DRILL THREE: ResponseNOTE: Notice that in the answer the word nih 'this' or nuh 'that' of the tutor's sentence is replaced by nin həh which means 'that one (that's the one)'.MODEL: T: khñom tiw niw otasɿ nuh rəh?

Will I go to stay in that hotel?

S: baat, look tiw niw otasɿ nin həh

Yes, you'll go to stay in that hotel.

a. yəəŋ ñam baay niw haan nih rəh?

baat, yəəŋ ñam baay niw haan nin həh

b. khñom mæɿ səphiw naa?

baat, look mæɿ səphiw nin həh

c. yəəŋ mæɿ kon ɛy?

baat, yəəŋ mæɿ kon nin həh

d. khñom rien phiasaa ɛy?

baat, look rien phiasaa nin həh

e. khñom bət phləw naa?

baat, look bət phləw nin həh

f. look kruu pərien səphiw nih rəh?

baat, khñom pərien səphiw nin həh

DRILL FOUR: ResponseMODEL: T: look rien eh, yup mɛñ?

Did you study last night?

S: baat, they mìn rien

Yes, of course I did.

*a. kañña mæɿ kon eh, yup mɛñ? [Miss (formal)]

cah, they mìn mæɿ

b. look kruu pərien eh, prɿk nih?

baat, they mìn pərien

c. look tiw bəŋ eh, ɲay nih?

baat, they mìn tiw

d. né? kruu cəŋ tiñ kəfee eh?

cah, they mìn cəŋ

*e. look mæɿ kəsəst eh, prɿk mɛñ?
[this (past) morning]

baat, they mìn mæɿ

*f. look dəŋ phləw tiw pəkún eh?
[toilet]

baat, they mìn dəŋ

DRILL FIVE: TransformationMODEL: T: look dɛŋ phlɛw tɿw bɔŋ eh?

Do you know the street to the bank?

S: soum look prap phlɛw khñom tɿw bɔŋ baan eh?

Please, could you tell me the street to the bank?

a. look dɛŋ phlɛw tɿw otaɛl eh?

soum look prap phlɛw khñom tɿw otaɛl baan eh?

b. kañña dɛŋ phlɛw tɿw saalaa ɔŋkoo eh?

soum kañña prap phlɛw khñom tɿw saalaa ɔŋkoo baan eh?

c. look kruu dɛŋ phlɛw tɿw haan baay nuh eh?

soum look kruu prap phlɛw khñom tɿw haan baay nuh baan eh?

d. look dɛŋ phlɛw tɿw roon kon bayon eh?

soum look prap phlɛw khñom tɿw roon kon bayon baan eh?

e. look dɛŋ phlɛw tɿw pɛkún eh?

soum look prap phlɛw khñom tɿw pɛkún baan eh?

f. look dɛŋ phlɛw tɿw phtéh khñom eh?

soum look prap phlɛw khñom tɿw phtéh look baan eh?

DRILL SIX: SubstitutionMODEL: T: khñom prap phlɛw look, baan eh? (mɛəl sɛphɿw)

S: khñom mɛəl sɛphɿw, baan eh?

T: Can I tell you the street? (read a book)

S: Can I read a book?

a. khñom mɛəl sɛphɿw, baan eh? (tɿw mɛəl kon)

b. khñom tɿw mɛəl kon, baan eh? (ñam baarey)

c. khñom ñam baarey, baan eh? (tɛsee)

d. khñom tɛsee, baan eh? (tɿw pɛtup tɿk)

e. khñom tɿw pɛtup tɿk, baan eh? (chup)

f. khñom chup, baan eh?

DRILL SEVEN: ResponseMODEL: T: look moo saalaa taam sy? (laan chnuol) You come to school by what? (bus)

S: khñom moo saalaa taam laan chnuol I come to school by bus.

a. look moo saalaa taam sy? (laan chnuol) khñom moo saalaa taam laan chnuol

*b. nian tɿw nuu yook taam sy? (kɛpal hɔh) khñom tɿw nuu yook taam kɛpal hɔh [airplane]

c. look tɿw phtéh taam sy? (laan) khñom tɿw phtéh taam laan

d. look kruu tɿw roon kon taam sy? (laan chnuol) khñom tɿw roon kon taam laan chnuol

*e. nian tɿw otaɛl taam sy? (ta'sii) khñom tɿw otaɛl taam ta'sii [taxi]

f. look tɿw haan baay taam sy? (laan) khñom tɿw haan baay taam laan

DRILL EIGHT: SubstitutionMODEL: T: tɿw dɔl phlɛəŋ kəhɔɔm, look bɔt chveeŋ (sdam)

S: tɿw dɔl phlɛəŋ kəhɔɔm, look bɔt sdam

T: Arriving at the traffic light, you turn left. (right)

S: Arriving at the traffic light, you turn right.

- a. tɿw dɔl phlɛəŋ kəhɔɔm, look bɔt sdam (tɿw trɔŋ mə phlɛw)
- b. tɿw dɔl phlɛəŋ kəhɔɔm, look tɿw trɔŋ mə phlɛw (bɔt chveeŋ pii phlɛw)
- c. tɿw dɔl phlɛəŋ kəhɔɔm, look bɔt chveeŋ pii phlɛw (bəy phlɛw)
- d. tɿw dɔl phlɛəŋ kəhɔɔm, look bɔt chveeŋ bəy phlɛw (bɔt sdam)
- e. tɿw dɔl phlɛəŋ kəhɔɔm, look bɔt sdam (tɿw trɔŋ)
- f. tɿw dɔl phlɛəŋ kəhɔɔm, look tɿw trɔŋ

DRILL NINE: ResponseMODEL: T: khŋom trɛw tɿw taam naa? (trɔŋ pii phlɛw, chveeŋ bəy phlɛw)

S: look tɿw trɔŋ pii phlɛw, haey bɔt chveeŋ bəy phlɛw

T: How do I go? (straight for two blocks - left for 3 blocks)

S: You go straight two blocks and turn left for 3 blocks.

- a. khŋom trɛw tɿw taam naa? (trɔŋ mə phlɛw, sdam pii phlɛw)
look tɿw trɔŋ mə phlɛw, haey bɔt sdam pii phlɛw
- b. khŋom trɛw tɿw taam naa? (trɔŋ buon phlɛw, chveeŋ mə phlɛw)
look tɿw trɔŋ buon phlɛw, haey bɔt chveeŋ mə phlɛw
- c. khŋom trɛw tɿw taam naa? (trɔŋ bəy phlɛw, sdam pii phlɛw)
look tɿw trɔŋ bəy phlɛw, haey bɔt sdam pii phlɛw
- d. khŋom trɛw tɿw taam naa? (sdam mə phlɛw, trɔŋ pii phlɛw)
look trɛw bɔt sdam mə phlɛw, haey tɿw trɔŋ pii phlɛw
- e. khŋom trɛw tɿw taam naa? (chveeŋ pii phlɛw, trɔŋ bəy phlɛw)
look trɛw bɔt chveeŋ pii phlɛw, haey tɿw trɔŋ bəy phlɛw
- f. khŋom trɛw tɿw taam naa? (trɔŋ pii phlɛw, sdam pii phlɛw)
look tɿw trɔŋ pii phlɛw, haey bɔt sdam pii phlɛw

DRILL TEN: Transformation

MODEL₁: T: khñom tɿw taam laan chnuol

S: look tɿw taam sy?

MODEL₂: T: khñom tɿw taam phlɛw nih

S: look tɿw taam naa?

a. khñom móo taam laan

b. kót móo taam srok pɛraŋ

c. via tɿw taam kɛpal hoh

d. kee daə taam phɛw nuh

e. kee móo thəə kaa taam laan chnuol

f. via móo rien taam phtéh khñom

I went by bus.

How did you go?

I went by this way.

Which way did you go?

look móo taam sy?

kót móo taam naa?

via tɿw taam sy

kee daə taam naa?

kee móo thəə kaa taam sy?

via móo rien taam naa?

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: khñom nɿw otasl ɔŋkóo (bəy ɲay)

S: baat nɿŋ həh, look nɿw otasl ɔŋkóo bəy ɲay

T: I stayed at the Hotel Angkor. (three days)

S: That's right, you stayed 3 days at the Hotel Angkor.

a. khñom rien phiasaa khmaɛ (cia muoy khñom)

baat nɿŋ həh, look rien phiasaa khmaɛ cia muoy khñom

b. khñom tɿw srok khmaɛ (mə dɔɔŋ)

baat nɿŋ həh, look tɿw srok khmaɛ mə dɔɔŋ

c. khñom pɛrien khmaɛ (nɿw saalaa ɔŋkóo)

baat nɿŋ həh, look pɛrien khmaɛ nɿw saalaa ɔŋkóo

d. khñom cɛŋ mun maon (pram mənut)

baat nɿŋ həh, look cɛŋ mun maon pram mənut

e. khñom cuop look həh (mə dɔɔŋ)

baat nɿŋ həh, look cuop khñom mə dɔɔŋ

f. khñom keen nɿw otasl ɔŋkóo (mə ɲay)

baat nɿŋ həh, look keen nɿw otasl ɔŋkóo mə ɲay

Reading Passage**សុខ**

សុខកើតនៅទីត្រក់ពង់ចាម។ វាមកដល់ស្រុកនេះនៅឆ្នាំ១៩៦៨។
 ឥឡូវនេះសុខនៅជាមួយគ្រូពេទ្យរទេះមេរីកាំងថ្នាក់។

នៅពេលសុខមកដល់រទេះមេរីកាំង សុខគ្រូធ្វើការខ្លះ ព្រោះវាគ្មាន
 លុយនៅទៀត។ ពេលនោះជីវិតពេលស្នាក់នៅ ព្រោះលោកគ្រូពេទ្យនោះ
 គ្រូការកូនសិស្សម្នាក់ៗយល់នៅជាមួយគាត់ហើយនឹងស្វែងរកការងារខ្លះៗ។

សុខអរណាស់។ ហើយឥឡូវនេះលោកគ្រូពេទ្យសប្បាយនឹងការសុខធ្វើ
 ណាស់។

New word: សប្បាយនឹង /səbaay nɨŋ/ 'pleased with, satisfied with'

VOCABULARY

verb + baan	+ បាន	to be able, can
baan eh?	បានទេ?	O.K.?
bot	បត់	to turn (intrans.)
chveen	ឆ្វេង	left
kəhoom	ក្រហម	red
kəpal həh	កប៉ាល់	airplane
khəəŋ	ឃើញ	to see
mɨn cə...pəmaan	មិនដឹង... ប៉ុន្មាន	not very...
nɨŋ	ហ្នឹង	this, that; the
otaɛl	អូតែល	hotel
pəkún	បង្គន់	toilet
phləəŋ	ភ្លើង	light, electricity; fire
phləəŋ kəhoom	ភ្លើងក្រហម	traffic light
phləw	ផ្លូវ	road, street
prap	ប្រាប់	to tell
prɨk məŋ	ព្រឹកមិញ	this (past) morning
sɔam	ស្តាំ	right
soum	សូម	please
ta'sii	តាក់ស៊ី	taxi
taam	តាម	to follow, by, along
they mɨn + verb	មិនមែន +	of course
trəŋ	ត្រង់	straight
yup məŋ	យប់មិញ	last night

LESSON ELEVENDIALOGUE

l <i>ii</i> thaa	to hear that
..., m <i>een</i> eh	..., is (it) not?, isn't he?, etc.
1. maw - kh <i>ñom</i> l <i>ii</i> thaa look c <i>it</i> t <i>iw</i> srok kh <i>mae</i> , m <i>een</i> eh?	I've heard that you are about to go to Cambodia, aren't you?
2. tom - baat, kh <i>ñom</i> k <i>it</i> t <i>iw</i> k <i>hae</i> kraoy n <i>in</i>	Yes, I'm planning to go next month.
riep (com)	to arrange, to prepare
syvan	thing, stuff
ruoc h <i>eh</i> r <i>e</i> n <i>iw</i>	finished yet?
3. maw - look riep com syvan ruoc h <i>eh</i> r <i>e</i> n <i>iw</i> ?	Have you finished packing your personal effects?
d <i>en</i> cia	not know
t <i>on</i>	to have time, to be able to; to catch up
4. tom - baat, n <i>iw</i> eh, kh <i>ñom</i> d <i>en</i> cia riep t <i>on</i> r <i>eh</i> m <i>in</i> t <i>on</i> eh	Not yet, I don't know whether I will have time to have them ready or not.
...peek	too, too much; very
5. maw - look mian syvan craen peek tee r <i>eh</i>	Don't you think that you have too many things?
kaa	affair, job, work
a <i>stiet</i>	other
6. tom - tee, t <i>ae</i> kh <i>ñom</i> mian kaa a <i>stiet</i> craen nah	No, but I have a lot of other affairs.
s <i>ebot</i>	ticket, letter
t <i>in</i> ...tuk	buy in advance
7. maw - look t <i>in</i> s <i>ebot</i> k <i>epal</i> h <i>eh</i> tuk h <i>eh</i> r <i>e</i> n <i>iw</i> ?	Did you already buy the plane ticket?
8. tom - baat, t <i>in</i> h <i>eh</i>	Yes, I did.

១. មេ្ត ខ្ញុំឮថា លោកជិតទៅស្រុកខ្មែរ រឺមែនទេ?
២. ចិម បាទ ខ្ញុំគិតទៅខ្មែរក្រោយហ្នឹង។
៣. មេ្ត លោកទៀបចំនិវ៉ាន់ (អីវ៉ាន់) រួចហើយឬនៅ?
៤. ចិម បាទ នៅទេ ខ្ញុំជីវិតវិញបទាន់ឬមិនទាន់ទេ?
៥. មេ្ត លោកមានអីវ៉ាន់ច្រើនពាក្យទេឬ?
៦. ចិម ទេ ខ្ញុំមានការបំភ្លឺច្រើនណាស់។
៧. មេ្ត លោកទិញសិប្បកម្មប៉ុន្មានហោរៈ ទុកហើយឬនៅ?
៨. ចិម បាទ ទិញហើយ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In the previous lesson you had a distinction between មើល/məə/ 'to look, watch' and ឃើញ/khəəŋ/ 'to see.' There is a corresponding distinction between ស្តាប់ /sdap/ 'to listen' and ឮ /lɛɛ/ 'to hear.' ស្តាប់ /sdap/ involves purposive action; ឮ /lɛɛ/ is involuntary.
1. In cases where there is an indirect statement or an indirect question (cf. Lesson 10 sentence 1), the indirect question may be introduced by ថា /thaa/ 'that,' e.g.

ខ្ញុំដឹងថា លោកជាគ្រូពេទ្យ។
 khñom dəŋ thaa look cia kruu pəst
 I know that you are a doctor.

ថា /thaa/ is not obligatory. That is, the above example could read

ខ្ញុំដឹងលោកជាគ្រូពេទ្យ។
 khñom dəŋ look cia kruu pəst
 I know you are a doctor.

Note that in sentence 4 ដឹង /dəŋ/ 'know' is followed by ជា /cia/ 'that' rather than ថា /thaa/ 'that.'

Following ដឹង /dəŋ/ when it is negated, ជា /cia/ may be used instead of ថា /thaa/ (but not when ដឹង is positive). Since ជា /cia/ 'that' follows ដឹង /dəŋ/ 'know' only in a negative clause, the negator មិន /mɛn/ is redundant and may be omitted. Thus one gets a sentence like 4, which is negative even though it has no negator. This is because it contains ដឹងជា /dəŋ cia/, and ជា /cia/ 'that' occurs only after negated ដឹង /dəŋ/:

ខ្ញុំមិនដឹងបើគេយល់រឿងនេះទេ

khñom dɛŋ cia riɛp cɔm haɛy rɛh mɛn haɛy eh

I don't know if he'll be ready or not.

1. **រឿងនេះ**/mɛn eh/ means 'isn't that so?, didn't he, won't they, couldn't we' etc. That is, it asks for confirmation of a preceding statement.
1. Literally **ជិត** /cɛt/ means 'near, close,' but before a verb it means 'about to,' e.g.

យើងជិតញ៉ាំហើយ

yɛəŋ cɛt ñam haɛy

We're already about to eat.

3. You have already seen verb combinations like **មើលឃើញ**/mɛəl khəəñ/ 'to look at and see' or **ឮឃើញ** /sɔp liɛ/ 'to listen and hear.' These are two examples of a type of verbal construction that is very common in Cambodian: the resultative verb construction. It consists of a verb that describes the result of the action (this construction is discussed in greater detail at S.2.2.3.1). In this sentence, the first verb is **រៀបចំ** /riɛp cɔm/ 'to arrange, prepare' and the second is **រួច** /ruoc/ 'to be complete.' Note that the direct object follows the first verb. The entire combination **រៀបចំរួចហើយ** /riɛp cɔm ɛyvan ruoc/ means 'to have finished arranging (the) things, to have prepared completely.'

When a resultative verb construction is negated, the negator precedes the second (resultative) verb, e.g.

ខ្ញុំរៀបចំរួចហើយមិនទាន់រួចទេ

khñom riɛp cɔm ɛyvan mɛn tɔn ruoc tee

I haven't finished arranging (my) things yet.

or

យើងមើលមិនឃើញ

yɛəŋ mɛəl mɛn khəəñ

We can't see.

4. Another resultative verb is **ទាន់** /tɔn/ 'to be on time, to have time.' In the sense of 'be on time, have time' **ទាន់** /tɔn/ is also translated 'can' when it means 'can do in time.'

ខ្ញុំទៅផ្សារទិញមិនទាន់ទេ

khñom tɛw phsaa tiñ mɛn tɔn tee

When I go to the market, I won't have time to finish my shopping.

In Drill 4 sentence e **ទាន់** /tɔn/ means 'to catch up with, keep up with.'

4. This sentence introduces a new confirmation question pattern. In it, the alternatives are both named, e.g.

គេរៀបពាន់ឬមិនពាន់?
kee riep tɔn rəh mɨn tɔn

Will they arrange them in time or not?

In the dialogue the question is embedded in another sentence and is therefore an indirect question. Cf. S.4.2.2.1 in the grammatical sketch for further treatment of this type of question.

5. ឬទេ? /tee rəh?/ is another way of asking ឬ /rəh/ (in a confirmation question; cf. Lesson 5 above).
6. ដទៃ /əstiet/ 'other, another' is always used as an attributive to a nominal, e.g.

ខ្ញុំចង់ធ្វើការនៅកន្លែងដទៃ។
khñom cɔŋ tʰəə kaa nɨw kəlaɛŋ əstiet
I want to work in another place.

DRILLS

DRILL NO.

- 5.-10. In this set of drills are introduced the Cambodian comparative and superlative forms. The comparative is formed by following the adjective by the word ធំ /cian/, e.g. ធំជាង /thom cian/ 'bigger.' Unlike English, where some adjectives have a comparative with '-er' and others with 'more,' all Cambodian adjectives are followed by ធំ /cian/ when compared. In a comparison between objects, the formula is A + adjective + ធំ + B 'A is -er than B,' e.g.

ផ្ទះខ្ញុំល្អជាងផ្ទះគាត់។
phtéh knhom l'ɔɔ cian phtéh kót
My house is nicer than his house.

or

គាត់ដឹងច្រើនជាងខ្ញុំ។
via dɛŋ craɛn cian khñom
He knows more than I do.

The superlative is formed simply by following ធំ /cian/ by គេ /kee/. It is a special case of the comparative. For example,

គាត់ដឹងច្រើនជាងគេ។
via dɛŋ craɛn cian kee
He knows the most of all.

There are many other examples in the drills.

- ## DRILLS

95

DRILL THREE: Response

- MODEL: T: tɿw srok khmaɛ taam kəpal (kəpal tɿk) Are you going to Cambodia by
həh rɿɿ? airplane? (boat)
- S: tee, tɿw taam kəpal tɿk viɿ No, I'm going by boat instead.
- *a. tɿw kaanaadaa taam kəpal tɿk rɿɿ? (laan) tee, tɿw taam laan viɿ
[Canada]
- b. tɿw nuu yook taam laan rɿɿ? (laan chnuol) tee, tɿw taam laan chnuol
viɿ
- *c. tɿw məel kon taam laan chnuol rɿɿ? (mootoo) tee, tɿw taam mootoo viɿ
[motorcycle]
- d. tɿw kaaliifonil taam mootoo rɿɿ? (kəpal həh) tee, tɿw taam kəpal həh viɿ
- e. tɿw chiikaagoo taam kəpal həh rɿɿ? (laan) tee, tɿw taam laan viɿ
- *f. tɿw saalaa taam laan rɿɿ? (daə) tee, tɿw daə viɿ
[to walk]

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: look móo rien tón eh, məsəl məɿ? Did you come to school on
time, yesterday?
- S: baat, khɿom móo tón Yes, I did.
- a. look tɿw tón kəpal həh maonɔ̃ bəy eh? baat, khɿom tɿw tón
- b. look təsee tón eh? baat, khɿom təsee tón
- c. kaɿɿaa tɿw tón laan chnuol eh? cah, khɿom tɿw tón
- d. look tiɿ səbot laan tón eh? baat, khɿom tiɿ tón
- e. look rien tón koun səh astiet eh? baat, khɿom rien tón
- f. look riep cəm syvan tón eh? baat, khɿom riep cəm tón

DRILL FIVE: Response

- MODEL: T: look móo rien tón eh, məsəl məɿ? Did you come to school on
time, yesterday?
- S: baat tee, khɿom móo mɿn tón eh No, I didn't come on time.
- a. né? kruu tɿw rien tón eh, məsəl məɿ? cah tee, khɿom tɿw rien mɿn
tón eh
- b. kót tɿw məel kon tón eh, yup məɿ? baat tee, kót tɿw məel kon
mɿn tón eh
- c. kót tɿw phtéh viɿ tón eh, prɿk məɿ? baat tee, kót tɿw phtéh viɿ
mɿn tón eh
- d. look móo viɿ tón eh, prɿk məɿ? baat tee, khɿom móo viɿ mɿn
tón eh
- e. look srɛy tɿw thəe kaa tón eh, məsəl məɿ? cah tee, khɿom tɿw thəe kaa
mɿn tón eh
- f. nianɔ̃ tɿw rien tón eh, prɿk məɿ? cah tee, khɿom tɿw rien mɿn
tón eh

DRILL SIX: TransformationMODEL: T: phtéh look l'wɔɔ cian

*S: phtéh look l'wɔɔ peek

- a. mootoo look thlay cian
- b. laan look touc cian
- c. look kruu nɪw chɲaay cian
- d. phtéh néʔ kruu thom cian
- e. laan khñom ksaoy cian
- f. look niyiey craen cian

Your house is more beautiful.

Your house is too beautiful.

mootoo look thlay peek

laan look touc peek

look kruu nɪw chɲaay peek

phtéh néʔ kruu thom peek

laan khñom ksaoy peek

look niyiey craen peek

DRILL SEVEN: TransformationMODEL: T: phtéh khñom l'wɔɔ

S: phtéh khñom l'wɔɔ cian

- a. saalaa kót nɪw chɲaay
- b. baarsy khñom ksaoy
- c. laan kót thlay
- d. phtéh khñom thom
- e. srok khñom səbaay
- f. khñom mian koun craen

My house is nice.

My house is nicer.

saalaa kót nɪw chɲaay cian

baarsy khñom ksaoy cian

laan kót thlay cian

phtéh khñom thom cian

srok khñom səbaay cian

khñom mian koun craen cian

DRILL EIGHT: ResponseMODEL: T: bɔŋ naa nɪw cɪt cian kee? (bɔŋ khmas) Which bank is the closest of all? (Cambodian bank)

S: baat, bɔŋ khmas nɪw cɪt cian kee

The Cambodian bank is the closest of all.

- a. haan baay naa thlay cian kee? (paarih) haan baay paarih thlay cian kee
- b. otaɛl naa thom cian kee? (otaɛl ɔŋkoo) otaɛl ɔŋkoo thom cian kee
- c. néʔnaa ksaoy cian kee? (look) look ksaoy cian kee
- d. saalaa naa l'wɔɔ cian kee? (ɔŋkoo) saalaa ɔŋkoo l'wɔɔ cian kee
- e. thnaʔ naa touc cian kee? (khmas) thnaʔ khmas touc cian kee
- f. roon kon naa nɪw cɪt cian kee? (bayon) roon kon bayon nɪw cɪt cian kee

DRILL NINE: Transformation

- MODEL: T: phtéh look l'wɔɔ (look Jones) Your house is beautiful.
(Mr. Jones')
- S: phtéh look l'wɔɔ cian phtéh look Jones Your house is more beautiful
than Mr. Jones'.
- a. mootoo look thlay (khñom) mootoo look thlay cian mootoo
khñom
- b. laan look touc (puo'maa' look) laan look touc cian laan
puo'maa' look
- c. look kruu niw chñaay (yæŋ) look kruu niw chñaay cian yæŋ
- d. laan khñom ksaoy (look) laan khñom ksaoy cian laan look
- e. phtéh né' kruu thom (look kruu) phtéh né' kruu thom cian
phtéh look kruu
- f. look niyiey craen (khñom) look niyiey craen cian khñom

DRILL TEN: Transformation

- MODEL: T: phtéh look l'wɔɔ, phtéh khñom l'wɔɔ cian
S: phtéh khñom l'wɔɔ cian phtéh look
T: Your house is nice. My house is nicer.
S: My house is nicer than yours.
- a. saalaa kót niw chñaay, saalaa khñom niw chñaay cian
saalaa khñom niw chñaay cian saalaa kót
- b. baarey khñom ksaoy, baarey kót ksaoy cian
baarey kót ksaoy cian baarey khñom
- c. laan kót thlay, laan look thlay cian
laan look thlay cian laan kót
- d. phtéh khñom thom, phtéh look thom cian
phtéh look thom cian phtéh khñom
- e. srok look sèbaay, srok kót sèbaay cian
srok kót sèbaay cian srok look
- f. look srɛy mian koun craen, kót mian koun craen cian
kót mian koun craen cian look srɛy

DRILL ELEVEN: Transformation

- MODEL: T: khñom cɔŋ tɿw srok khmas I want to go to Cambodia.
S: look cɿt tɿw srok khmas, mɛɛn eh? You are about to go to
Cambodia, aren't you?
- a. khñom cɔŋ tiñ laan muoy look cɿt tiñ laan muoy, mɛɛn
eh?
- b. khñom cɔŋ tɿw leen nuu yɔɔk look cɿt tɿw leen nuu yɔɔk,
mɛɛn eh?

- *c. khñom cəŋ tətuoł luy (tətuoł) look cɛt tətuoł luy, məɛn eh?
[to receive]
- d. khñom cəŋ mian pəpún look cɛt mian pəpún, məɛn eh?
- e. khñom cəŋ cuol phtéh look (cuol) look cɛt cuol phtéh khñom,
[to rent, hire] məɛn eh?
- f. khñom cəŋ tɛw srok viñ look cɛt tɛw srok viñ, məɛn eh?

DRILL TWELVE: Response

- MODEL: T: khñom cəŋ tɛw leen srok khmaɛ I want to go visit Cambodia.
S: look cəŋ tɛw leen srok astiet eh? Do you want to go visit other countries?
- a. khñom tɛw rien phiasaa khmaɛ look tɛw rien phiasaa astiet eh?
- b. khñom coul cət look kruu khñom look coul cət look kruu astiet eh?
- c. khñom cəŋ pərien phiasaa khmaɛ look cəŋ pərien phiasaa astiet eh?
- d. khñom cəŋ tɛw srok pəraŋ look cəŋ tɛw srok astiet eh?
- e. khñom mian kaa muoy look mian kaa astiet eh?
- f. khñom tətuoł səbot muoy look tətuoł səbot astiet eh?

DRILL THIRTEEN: Substitution

- MODEL: T: look tiñ səbot kepal həh tuk həh rə nɛw? (cuol phtéh)
S: look cuol phtéh tuk həh rə nɛw?
T: Did you already buy the plane ticket?
S: Did you already rent a house?
- a. look cuol phtéh tuk həh rə nɛw? (thəə baay)
- b. look thəə baay tuk həh rə nɛw? (riep cəm ɛyvan)
- c. look riep cəm ɛyvan tuk həh rə nɛw? (som cbap)
- d. look som cbap tuk həh rə nɛw? (cuol laan)
- e. look cuol laan tuk həh rə nɛw? (kəlaɛŋ)
- f. look cuol kəlaɛŋ tuk həh rə nɛw?

DRILL FOURTEEN: Transformation

- MODEL: T: khñom lɛɛ thaa look tɛw srok khmaɛ, məɛn eh?
S: khñom dəŋ cia tɛw rəh mɛn tɛw eh
T: I've heard that you will go to Cambodia, isn't that so?
S: I don't know whether I'm going or not.

- a. khñom lɿɿ thaa look cəŋ lúʔ laan look, mɛɛn eh?
khñom dəŋ cia lúʔ rəh mɿn lúʔ eh
- b. khñom lɿɿ thaa look tɿw leen nuu yook, mɛɛn eh?
khñom dəŋ cia tɿw rəh mɿn tɿw eh
- c. khñom lɿɿ thaa look tiŋ laan muoy, mɛɛn eh?
khñom dəŋ cia tiŋ rəh mɿn tiŋ eh
- d. khñom lɿɿ thaa look cəŋ tɿw srok viŋ, mɛɛn eh?
khñom dəŋ cia tɿw rəh mɿn tɿw eh
- *e. khñom lɿɿ thaa look cəh thəə baay khmaɛ, mɛɛn eh? [know how to]
khñom dəŋ cia cəh rəh mɿn cəh eh
- f. khñom lɿɿ thaa look cəŋ rien khmaɛ, mɛɛn eh?
khñom dəŋ cia cəŋ rien rəh mɿn cəŋ eh

DRILL FIFTEEN: Transformation

- MODEL: T: khñom tɿw srok khmaɛ I'm going to Cambodia.
S: khñom lɿɿ thaa look tɿw srok khmaɛ, mɛɛn eh? I've heard that you're going to Cambodia, aren't you?
- a. khñom lúʔ səbot kəpal həh khñom lɿɿ thaa look lúʔ səbot kəpal həh, mɛɛn eh?
- b. khñom tɿw leen nuu yook khñom lɿɿ thaa look tɿw leen nuu yook, mɛɛn eh?
- c. khñom cəh niyiey khmaɛ khñom lɿɿ thaa look cəh niyiey khmaɛ, mɛɛn eh?
- d. khñom kɿt tɿw leen srok pəraŋ khñom lɿɿ thaa look kɿt tɿw leen srok pəraŋ, mɛɛn eh?
- e. khñom cuol phtéh baan haey khñom lɿɿ thaa look cuol phtéh baan haey, mɛɛn eh?
- f. khñom mɿn tɿw srok viŋ khñom lɿɿ thaa look mɿn tɿw srok viŋ eh, mɛɛn eh?

DRILL SIXTEEN: Transformation

- MODEL: T: khñom dəŋ cia tiŋ rəh mɿn tiŋ eh (laan muoy)
S: khñom lɿɿ thaa look kɿt tiŋ laan muoy, mɛɛn eh?
T: I don't know whether I'll buy it or not. (a car)
S: I heard that you were planning to buy a car, weren't you?
- a. kót dəŋ cia tɿw rəh mɿn tɿw eh (phtéh) khñom lɿɿ thaa kót kɿt tɿw phtéh, mɛɛn eh?
- b. khñom dəŋ cia tiŋ rəh mɿn tiŋ eh (səphɿw craən) khñom lɿɿ thaa look kɿt tiŋ səphɿw craən, mɛɛn eh?
- c. khñom dəŋ cia trəw kaa rəh mɿn trəw kaa eh khñom lɿɿ thaa look kɿt trəw kaa (luy craən) luy craən, mɛɛn eh?

- d. kót dən cia tɛw rəh mɛn tɛw eh (dæ leen) khñom lɛɛ thaa kót kɛt tɛw dæ leen, mɛn eh?
- e. khñom dən cia mæel rəh mɛn mæel eh (kon nuh) khñom lɛɛ thaa look kɛt mæel kon nuh, mɛn eh?
- f. khñom dən cia tɪŋ rəh mɛn tɪŋ eh (phtéh) khñom lɛɛ thaa look kɛt tɪŋ phtéh, mɛn eh?

Reading Passage

សុខ

ថ្ងៃនេះជារថ្ងៃឈប់រៀន សុខមិនទៅណាទេ វាទៅធ្វើការនៅផ្ទះ។ វាទៀបចំផ្ទះ លាងឡាននិងធ្វើការច្រើនទៀត។

សុខចូលចិត្តធ្វើការណាស់ ទុំពុកម្តាយវាមិនបាច់ប្រាប់វាទេ។ ពេលម្តាយវា មិនទៅផ្ទះ វាធ្វើបាយ មើលប្អូន ហើយវាមិនឲ្យទុំពុកវាធ្វើការអ្វីម្តាយវាត្រូវ ធ្វើទេ។ ទុំពុកវាសប្បាយនឹងវាណាស់។

នៅថ្ងៃឈប់រៀននេះសុខនឹងលេងវីដេអូ។ ជួនកាលវាមើលកូន វានឹងមើល កន្លែងលក់អីវ៉ាន់ និងជួនកាលវាទៅមើលសៀវភៅលេងនៅហាងលក់ សៀវភៅ។

នៅសាលា សុខជាកូនសិស្សល្អជាងកូនសិស្សភាគច្រើន។ លោកគ្រូ នឹងអួតក្រុមវាចូលចិត្តវាណាស់។ ហើយកូនសិស្សច្រើនចូលចិត្តវាណាស់ដែរ។

VOCABULARY

astiet	ឯទៀត	other
cuol	ជួល	to rent, to hire
dæ	នឹង	to walk
dən cia	នឹងជា	know
ɛyvan	ទំព័រ (អីវ៉ាន់)	thing, article
kaa	ការ	job, work
kepal tɛk	កប៉ាល់ទឹក	steam boat, ship
lii thaa	ឮថា	to hear that
mæel mɛŋ	ម្សិលមិញ	yesterday
...., mɛn eh?	... តើមែនទេ?	...., isn't it?; ..., right?
mootoo	ម៉ូតូ	motorcycle
peek	ពេក	too, too much; very
riep com	រៀបចំ	to arrange
ruoc həh rə nɛw	រួចហើយឬនៅ	(finished) yet?
s'ey khlah	ស្តីខ្លះ	what all? what things?
sdap	ស្តាប់	to listen
səbot	សំបុត្រ	letter, mail
tətuol	ទទួល	to receive, to greet, to accept
tɪŋ tuk	ទិញទុក	to buy in advance
tón	ពេលវេលា	on (time); to have time; to be ready to

LESSON TWELVEDIALOGUE

- sdap....baan to understand
1. tom - look sdap cən baan eh? Do you understand Chinese?
2. maw - tee, hast sy? No, why?
- dac to break apart; able to (as resultative verb)
- məel dac to be able to read
- mɪn səw not very much
3. tom - pruh khnom cən tɔw nam baay cən. Because I want to go eat Chinese food. I can speak, but I can't read very well.
khnom niyey baan, tae məel mɪn səw dac eh.
- róo...kheəf to find
4. maw - əncən yəən tɔw nam baay cən. tae So, we'll go eat Chinese food. But
look róo Kim Kim kheəf eh? can you find the Kim Kim (restaurant)?
- via it
- aa (see note)
- sruol easy
5. tom - tee tɔw aa Thai San viñ via No, go to the Thai San instead;
sruol cian it's easier.
6. maw - əncən tɔw So, let's go.
look coul cət baay cən eh? Do you like Chinese food?
- kaal when
7. tom - khnom nam tae baay cən tee I ate only Chinese food when I
kaal khnom nɔw srok siem was in Thailand.

១. ចម លោកស្តាប់ចិនបានទេ?
២. ម៉ៅ ទេ ហេតុអ្វី?
៣. ចម ព្រោះខ្ញុំចង់ទៅញ៉ាំបាយចិន។ ខ្ញុំនិយាយបានទឹកមើលមិនសូវដឹងទេ។
៤. ម៉ៅ អញ្ជឹងយើងទៅញ៉ាំបាយចិន ទឹកលោកអ្នកគឺមតិមែនឬទេ?
៥. ចម ទេ ទៅអាទិថីសានទីញ៉ាំស្រស់ជានិច្ច។
៦. ម៉ៅ អញ្ជឹងទៅ។
លោកចូលចិត្តបាយចិនទេ?
៧. ចម ខ្ញុំញ៉ាំតែបាយចិនទេ កាលខ្ញុំនៅស្រុកស្បូវ។

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. In this lesson you have another use for បាន /baan/. Here it is a resultative verb meaning 'to be able to,' e.g.

ខ្ញុំនិយាយបាន។

khñom niyiey baan

I can speak.

This is the usual meaning of បាន /baan/ as a resultative verb. However, the basic meaning of បាន /baan/ as a main verb is 'to get,' and in some cases as a resultative verb it also means 'to get,' e.g. in ស្តាប់បាន /sdap baan/ 'to understand' or literally 'to listen and get it.'

Note that with បាន /baan/ (and some other resultative verbs) there is a distinction in meaning depending on which verb the object follows. For instance, an example where the object follows បាន /baan/ 'to get' as a resultative verb:

យើងទៅរកបានប្រាំមួយ។

yæŋ rōo baan prammuoy

We searched and found (got) six.

If the object follows the first verb the meaning of the sentence changes:

យើងទៅរកប្រាំមួយបាន។

yæŋ rōo prammuoy baan

We searched for six and found (got) (them). (or 'We can look for six.')

4. ទៅរក បាន /rōo baan/ is 'to look for and get;' ទៅរកឃើញ /rōo khæñ/ is 'to look for and see.' Both may be translated 'to find' but differ slightly in meaning. In sentence 4 ទៅរកឃើញ /rōo khæñ/ is more appropriate, since one would not be likely to 'get' a restaurant but only to catch sight of it.
5. The prefix អា/aa/ has several meanings, usually diminutive, contemptuous, or intimate. In this case អា/aa/ indicates a degree of familiarity with the restaurant. (cf. N.3.1.1 6)
5. វា /via/ is the third-person pronoun that translates English 'it.' It could be omitted from this sentence with no change of meaning and no change of style level. (Cf. N.1.3)
7. តែ /tae/ before a noun means 'only,' e.g.

គាត់ចេះធ្វើតែម្ហូបចិន។

kót cəh thæe tæe baay cən eh

He knows how to cook only Chinese food.

Note that តែ /tae/ 'only' is followed by ទេ /tee, eh/ because it has a type of negative meaning. តែ /tae/ 'only' is also used before numbers, e.g.

យើងមានស្រាតែពីកែវទេ។

yæŋ mian sraa taɛ pii kaɛv eh

We have only two glasses of liquor.

7. The clause relator កាល /kaal/ 'when' is used only in the past:

កាលខ្ញុំជួបគាត់ គាត់ញ៉ាំបាយ។

kaal khñom cuop kót, kót ñam baay

When I met him, he was eating.

For non-past contexts you can use កាលណា /kaal naa/ 'when, whenever,' e.g.

កាលណាគេមក សូមប្រាប់ខ្ញុំ។

kaal naa kee móo soum prap khñom

When he comes, please tell me.

DRILLS

DRILL NO.

8. ទីដឹង /daɛl/ is a preverbal adverb that means 'to have ever (verbed).' In a positive statement, e.g.

ខ្ញុំទីដឹងទិញស្រានពីគាត់។

khñom daɛl tiñ laan pii kót

I have bought a car from him.

ទីដឹង /daɛl/ means 'it is in (my) experience to have (verbed).' In this example, the literal meaning of the sentence is 'it is within my experience to have bought a car from him.' Such a sentence would ordinarily be a long answer to a question like លោកទីដឹងទិញស្រានពីគាត់ទេ?

look daɛl tiñ laan pii kót eh?

Have you ever bought a car from him?

The usual short answers would be

positive: បាទទីដឹង។ /baat daɛl/ 'Yes, I have.'

negative: បាទទេ មិនទីដឹងទេ។ /baat tee, mɨn daɛl eh/ 'No, I haven't.'

The negative 'to have never (verbed)' is មិនទីដឹង /mɨn daɛl/, as in sentence 7.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: look róo haan baay Thai San khəəñ eh? (laan look)

S: look róo laan look khəəñ eh?

T: Can you find the Thai San restaurant? (your car)

S: Can you find your car?

- a. look r^{oo} laan look kh^{ee}ñ eh? (səphⁱw)
- b. look r^{oo} səphⁱw look kh^{ee}ñ eh? (saalaa)
- c. look r^{oo} saalaa look kh^{ee}ñ eh? (pht^éh)
- d. look r^{oo} pht^éh look kh^{ee}ñ eh? (b^oŋ)
- e. look r^{oo} b^oŋ look kh^{ee}ñ eh? (səbot)
- f. look r^{oo} səbot look kh^{ee}ñ eh?

DRILL TWO: Response

MODEL: T: look r^{oo} haan baay Thai San kh^{ee}ñ eh?

Can you find the Thai San restaurant?

S: tee, kh^ñom r^{oo} haan baay Thai San mⁱn kh^{ee}ñ eh

No, I can't find the Thai San restaurant.

a. look r^{oo} laan look kh^{ee}ñ eh?

tee, kh^ñom r^{oo} laan kh^ñom mⁱn kh^{ee}ñ eh

b. look r^{oo} səphⁱw look kh^{ee}ñ eh?

tee, kh^ñom r^{oo} səphⁱw kh^ñom mⁱn kh^{ee}ñ eh

c. look r^{oo} saalaa look kh^{ee}ñ eh?

tee, kh^ñom r^{oo} saalaa kh^ñom mⁱn kh^{ee}ñ eh

d. look r^{oo} pht^éh look kh^{ee}ñ eh?

tee, kh^ñom r^{oo} pht^éh kh^ñom mⁱn kh^{ee}ñ eh

e. look r^{oo} b^oŋ look kh^{ee}ñ eh?

tee, kh^ñom r^{oo} b^oŋ kh^ñom mⁱn kh^{ee}ñ eh

f. look r^{oo} səbot look kh^{ee}ñ eh?

tee, kh^ñom r^{oo} səbot kh^ñom mⁱn kh^{ee}ñ eh

DRILL THREE: Response

MODEL: T: look r^{oo} səbot look kh^{ee}ñ eh? (baat)

Can you find your letter?
(yes)

S: baat, kh^ñom r^{oo} səbot kh^ñom kh^{ee}ñ

Yes, I can find my letter.

a. look sdap kh^ñom lⁱi eh? (baat)

baat, kh^ñom sdap look lⁱi

b. look sdap kh^ñom baan eh? (tee)

tee, kh^ñom sdap look mⁱn baan eh

c. look m^{ee}l kəsəst nih dac eh? (baat)

baat, kh^ñom m^{ee}l kəsəst nih dac

d. look m^{ee}l səphⁱw nih dac eh? (tee)

tee, kh^ñom m^{ee}l səphⁱw nih mⁱn dac eh

e. look sdap look kruu look baan eh? (baat)

baat, kh^ñom sdap look kruu kh^ñom baan

f. look sdap sok lⁱi eh? (tee)

tee, kh^ñom sdap sok mⁱn lⁱi eh

DRILL FOUR: Substitution

MODEL: T: khñom mɛn səw mian luy eh (rien) I don't have much money.
(study)

S: khñom mɛn səw rien eh I don't study very much.

- a. khñom mɛn səw rien eh (coul cət)
- b. khñom mɛn səw coul cət eh (dəŋ)
- c. khñom mɛn səw dəŋ eh (nɛw phtéh)
- d. khñom mɛn səw nɛw phtéh eh (pərien)
- e. khñom mɛn səw pərien eh (ñam baarsy)
- f. khñom mɛn səw ñam baarsy eh

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: khñom mɛn coul cət ñam baay cən eh I don't like to eat Chinese food.

S: khñom ñam tas baay cən eh I eat only Chinese food.

- a. khñom mɛn coul cət mɛl səphɛw eh khñom mɛl tas səphɛw eh
- b. khñom mɛn coul cət sdap phleən eh (phleən) khñom sdap tas phleən eh
[music]
- c. khñom mɛn coul cət rien tɛsee eh khñom rien tas tɛsee eh
- d. khñom mɛn coul cət rien niyiey eh khñom rien tas niyiey eh
- e. khñom mɛn coul cət nɛw phtéh eh khñom nɛw tas phtéh eh
- f. khñom mɛn coul cət ñam baarsy eh khñom ñam tas baarsy eh

DRILL SIX: Substitution

MODEL: **T: khmas sruol rien eh? (pəbaa?) Is Cambodian easy to study?
(difficult)

S: khmas pəbaa? rien eh? Is Cambodian difficult to study?

- a. khmas pəbaa? rien eh? (səphɛw nih)
- b. səphɛw nih pəbaa? rien eh? (mɛl)
- c. səphɛw nih pəbaa? mɛl eh? (ɔŋglee)
- d. ɔŋglee pəbaa? mɛl eh? (sruol)
- e. ɔŋglee sruol mɛl eh? (niyiey)
- f. ɔŋglee sruol niyiey eh? (rien)
- g. ɔŋglee sruol rien eh?

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: khñom mìn sêw mēel sēphīw ɔŋglee eh I don't read English books much.
- S: sēphīw ɔŋglee pēbaa' mēel nah English books are very difficult to read.
- a. khñom mìn coul cēt rien khmās eh khmās pēbaa' rien nah
- b. khñom mìn tēsee cən eh cən pēbaa' tēsee nah
- c. khñom mēel khmās mìn sêw dac eh khmās pēbaa' mēel nah
- *d. khñom mìn yúl kon ɔŋglee eh kon ɔŋglee pēbaa' yúl nah
[to understand (an idea)]
- e. khñom mìn mēel kəsast ɔŋglee eh kəsast ɔŋglee pēbaa' mēel nah
- f. khñom mìn coul cēt rien tēsee eh tēsee pēbaa' rien nah

DRILL EIGHT: Substitution

- MODEL: T: khñom mìn dāsl rien khmās sōh (sdap....baan)
- S: khñom sdap khmās mìn dāsl baan sōh
- T: I've never studied Cambodian. (understand)
- S: I've never understood Cambodian.
- a. khñom sdap khmās mìn dāsl baan sōh (yúl)
- b. khñom mìn dāsl yúl khmās sōh (pərien)
- c. khñom mìn dāsl pərien khmās sōh (mēel)
- d. khñom mìn dāsl mēel khmās sōh (mēel...dac)
- e. khñom mēel khmās mìn dāsl dac sōh (niyiey)
- f. khñom mìn dāsl niyiey khmās sōh

DRILL NINE: Transformation

- MODEL: T: koun sēh khlah mēel khmās dac (mìn) Some students are able to read Cambodian.
- S: koun sēh khlah mēel khmās mìn dac eh Some students are not able to read Cambodian.
- a. koun sēh khlah sdap khñom baan (mìn...sōh) koun sēh khlah sdap khñom mìn baan sōh
- b. koun sēh khlah mēel khmās l'ɔɔ (mìn tón) koun sēh khlah mēel khmās mìn tón l'ɔɔ eh
- c. koun sēh khlah rōo sēphīw khēəñ (mìn dāsl) koun sēh khlah rōo sēphīw mìn dāsl khēəñ eh
- d. koun sēh khlah sdap khmās baan (mìn sēw) koun sēh khlah sdap khmās mìn sēw baan eh
- e. koun sēh khlah mēel dac (mìn dāsl...sōh) koun sēh khlah mēel mìn dāsl dac sōh
- f. koun sēh khlah sdap khñom baan (mìn) koun sēh khlah sdap khñom mìn baan eh

DRILL TEN: ResponseMODEL: T: aatit kraoy, look tiw rien khmas eh?

Next week, are you going to study Cambodian?

S: khñom dɛŋ cia tiw riɿ mɿn tiw eh

I don't know whether I'm going to or not.

a. look mɛɛl kon eh?

khñom dɛŋ cia mɛɛl riɿ mɿn mɛɛl eh

b. look ñam baay eh?

khñom dɛŋ cia ñam riɿ mɿn ñam eh

c. look dae leen eh?

khñom dɛŋ cia dae leen riɿ mɿn dae eh

d. look sdap baan eh?

khñom dɛŋ cia sdap baan riɿ mɿn baan eh

e. look mɛɛl dac eh?

khñom dɛŋ cia mɛɛl dac riɿ mɿn dac eh

f. look roo khæñ eh?

khñom dɛŋ cia roo khæñ riɿ mɿn khæñ eh

DRILL ELEVEN: TransformationMODEL: T: khñom niw srok siem (ñam tas baay cən eh)

S: kaal khñom niw srok siem, khñom ñam tas baay cən eh

T: I was in Thailand. (ate only Chinese food)

S: When I was in Thailand, I ate only Chinese food.

a. kót niw saalaa rien (kmian luy eh)

kaal kót niw saalaa rien kót kmian luy eh

b. khñom niw srok khmas (coul cət mɛdaay khñom nah)

kaal khñom niw srok khmas khñom coul cət mɛdaay khñom nah

c. look niw waasintón (kmian laan eh)

kaal look niw waasintón look kmian laan eh

d. khñom niw srok khmas (thæ kaa aoy aamerikan)

kaal khñom niw srok khmas khñom thæ kaa aoy aamerikan

e. khñom niw cia muoy look (mian luy craen)

kaal khñom niw cia muoy look khñom mian luy craen

f. yeən niw srok khmas (kmian koun eh)

kaal yeən niw srok khmas yeən kmian koun eh

Reading Passage**សេចក្តី**

សេចក្តីប្រកាសនេះបានចេញផ្សាយនៅក្នុងទំព័រ ១២ នៃសារព័ត៌មាន
កន្លះម៉ោង ម៉ោង ១១ ម៉ោងនិង ១២ ម៉ោងនៃសារព័ត៌មាន។

សេចក្តីប្រកាសនេះបានចេញផ្សាយនៅក្នុងទំព័រ ១២ នៃសារព័ត៌មាន។

សេចក្តីប្រកាសនេះបានចេញផ្សាយនៅក្នុងទំព័រ ១២ នៃសារព័ត៌មាន។

សេចក្តីប្រកាសនេះបានចេញផ្សាយនៅក្នុងទំព័រ ១២ នៃសារព័ត៌មាន។

សេចក្តីប្រកាសនេះបានចេញផ្សាយនៅក្នុងទំព័រ ១២ នៃសារព័ត៌មាន។

VOCABULARY

aa	អា	(see below)
kaal	កាល	when (past)
mæɛl....dac	មើល... នឹង	to be able to read
mɛn daɛl	មិនដែល	never
mɛn səw	មិនសូវ	not much, not very
pəbaaʔ	ពិបាក	difficult
phleen	ភ្លេង	music
róo....khæŋ	រក... ឃើញ	to find
sdap	ស្តាប់	to listen
sdap....baan	ស្តាប់... បាន	to understand (a language)
sdap....lɛɛ	ស្តាប់... ឮ	to hear
sruol	ស្រួល	easy
via	វា	it; he, she, him, her, they, them

'the (adjective) one'

The word អា/aa/ preceding a noun or adjective means just 'the (noun)' or 'the (adjective) one.' It is usually very impolite to use អា/aa/ in front of a person's name; អា/aa/ + name is used only before the names of children, intimates, or social inferiors.

aa naa អ្វីណា ធាតុ (thing)

aa khmæw អ្នកខ្មៅ the black one

aa nuh អ្វីនោះ that one (thing)

aa KIM អាភីម KIM (used to or by a very close friend of the same sex)

aa KIM អាភីម KIM (used by older persons in the same family)

LESSON THIRTEENDIALOGUE

pətuṑ	room
səṃrap	for
1. tom - khñom cəŋ cuol pətuṑ muoy səṃrap piṯ bəy yuṑ	I want to rent a room for two or three nights.
knia	each other; indicates plurality for people
mian knia	to be altogether, to have company
2. clerk - look mian knia pəmaan néʔʔ	How many persons are in your party?
mənéʔ aṣŋ	alone
3. tom - taṣ mənéʔ aṣŋ eh	Only myself.
yaan	manner; used between a noun and an adjective
sʔaat	clean, neat
cón	floor
tii muoy	first
4. clerk - khñom mian pətuṑ muoy yaan sʔaat nīw cón tii muoy	I have a room, very neat, on the first floor.
5. tom - pətuṑ nīŋ look cuol thlay pəmaanʔ	How much is that room rented for?
doulaa	dollar
vaalih	suitcase
cuun	to offer, for
6. clerk - baat, pram doulaa, bæ look yóo, khñom tīw yóo vaalih móo cuun	Five dollars. If you take it, I'll go get your suitcase for you.
sʔask prīk	tomorrow morning
dah	to wake someone up
7. tom - sʔask prīk, maon pəmpīl dah khñom phoŋ	Tomorrow morning at seven wake me up, will you?
8. clerk - baat look	Yes, sir.

១. ចម ខ្ញុំចង់ជួលបន្ទប់មួយសម្រាប់ពីរថ្ងៃ។
២. អ្នកជួល លោកមានភ្នំប៉ុន្មាននាក់?
៣. ចម តែម្នាក់ឯងទេ។
៤. អ្នកជួល ខ្ញុំមានបន្ទប់១យ៉ាងស្អាតនៅជាន់ទី១។
៥. ចម បន្ទប់ហ្នឹងលោកជួលថ្លៃប៉ុន្មាន?
៦. អ្នកជួល បាទ ៥ដុល្លារ បើលោកយក ខ្ញុំនាំយកទាំងសម្រាប់ជួន។
៧. ចម ត្រូវតែទៅមើលជាន់ទី១ផង។
៨. អ្នកជួល បាទលោក។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. An indefinite quantity can be indicated by juxtaposing two numbers, e.g.
ពីរថ្ងៃ /piɿ bey yup/ 'two or three nights.' If there is a classifier or time word present, 'one or two' is rendered /mə + classifier + /piɿ/, e.g. **មួយនាក់ពីរ** /mə néʔ piɿ/ 'one or two people' or **មួយម៉ោងពីរ** /mə maɔŋ piɿ/ 'one or two hours.' Two or three' or larger numbers follow the pattern number + number + classifier, e.g. **បួនប្រាំនាក់** /buon pram néʔ/ 'four or five people.'
1. The word **សម្រាប់** /səmrap/ 'for' corresponds to English 'for' in the meanings of 'for the benefit of, destined toward, reserved' but not in the sense of elapsed time. For instance, in a sentence like 'I will stay here for three or four nights' 'for' is simply not translated: **ខ្ញុំនៅនេះពីរថ្ងៃ** /khñom nɨw nih piɿ bey yup/. The difference between 'for' in the dialogue and 'for' in the above example is subtle, but you should study it in order to know when to use **សម្រាប់** /səmrap/ and when not to.
2. The word **គ្នា** /knia/ normally means 'each other' but it is also used to indicate a number of persons greater than one in a few constructions, e.g. **មានគ្នា...នាក់** /mian knia...néʔ/ 'there are altogether...(people).'
4. Ordinarily **យ៉ាង** /yaan/ means 'manner, type.' However, between a noun and an adjective, it has a meaning of 'very,' e.g.
យើងត្រូវការផ្ទះមួយយ៉ាងធំ
 yaen trew kaa phtéh muoy yaan thom
 We need a very large house.

4. Ordinal numbers (first, second, third, etc.) are formed by prefixing ទី /tɿi/ to the number, e.g. ទីមួយ /tɿi muoy/ 'first' ទីពីរ /tɿi pɿi/ 'second' ទីដប់ប្រាំមួយ /tɿi dɔp pram muoy/ 'sixteenth.' There are no irregularities.

Ordinals are drilled in Drill 10.

5. Note that a topic of conversation can introduce a sentence even though it is not the subject of the sentence. For example, in sentence 5, the topic of the sentence is បន្ទប់បង្គំ /pɛtup nɛŋ/ 'that room' though it in fact is the object of the verb ជួល /cuol/ 'rent.' The subject of the sentence is អ្នក /look/ 'you.' Literally, then, this sentence is: 'that room, how much do you rent it for?'
5. The way of asking how much something costs is ថ្លៃប៉ុន្មាន /thlay pəmaan/ 'how expensive is it?'
6. The word យក /yoo/ means 'to take, to bring, to get' and is used when referring to things. It is not used when talking about bringing, taking, or getting people. Note that it carries no meaning of direction. When direction to or from the speaker is to be indicated, the words មក /moo/ 'come' or ទៅ /təw/ 'go' follow. Thus យកមក /yoo moo/ means 'to bring,' យកទៅ /yoo təw/ is 'to take.' (Cf. grammatical sketch S.2.2.3.2 also.)
6. In lesson 4 you saw that you could use any one of three third-person pronouns, depending on the nature of your relation with the person you are talking about. In lessons 7 and 9 you learned different ways of saying 'sleep,' depending on whom you are addressing. In this lesson you learn that there is also a style distinction in translating 'for.' For a person for whom it is appropriate to say សម្រាប់ /səmraan/ 'sleep,' that is, someone with whom you are on formal terms, you say ជូន /cuun/, e.g.

ខ្ញុំនឹងចាយជូនអ្នក។
khñom theə baay cuun look
I'll cook for you.

For people with whom you are not on such formal terms (with whom you could use ឲ្យ /deek/ or ឲ្យគេ /keen/ 'sleep'), 'for' is translated by ឲ្យ /aoy/,

e.g. ខ្ញុំនឹងឲ្យគេ។
khñom theə baay aoy kee
I'll cook for them.

If it is clear for whom the action is performed from the context, the words

ជូន /cuun/ and ឲ្យ /aoy/ can occur without a following 'object,' e.g.

សូមទិញឲ្យខ្ញុំ។

soum tɨŋ aoy phɔɔŋ

Please buy (it) for (me).

ជូន /cuun/ is also a formal variant of ឲ្យ /aoy/ 'to give' and as such is more appropriate with លោក/look/ or លោកស្រី/look srey/ than is

ឲ្យ /aoy/. For example

តើ ជូន លុយ លោក ប៉ុន្មាន

kee cuun luy look pəmaan

How much money did they give you?

Although this lesson uses ដុល្លារ /doulaa/ 'dollar,' the monetary unit in Cambodia is the រៀល/riel/ 'riel.' In May 1971 there were officially 55 riels to the dollar and on the black market between 120 and 180 to the dollar.

7. A deferent or polite request, usually phrased in English by 'will you?' is rendered in Cambodian by តើ /phɔɔŋ/, e.g.

តើ លេខ ១២៣ តើ អត់ ទេ

məɛl aoy lɛɛ phɔɔŋ

Read it aloud, will you?

Here តើ /phɔɔŋ/ does not mean 'also.'

DRILLS

DRILL NO.

7. Another resultative verb meaning 'can' is កើត /kaet/, e.g.

បើ គ្មាន លុយ ទេ មិន កើត ទេ

bəɛ kmian luy khmɔm thəə aoy mɨn kaet tee

If (I) have no money, I can't do it for (you).

8. In Phnom Penh there are no taxis of the European sort: a driver who takes you wherever you want to go in his car. Instead there are taxibuses and cyclos. Taxibuses are little three-wheel Lambretta cars or minibuses that ply a fixed route like a bus and charge a very low fare. If you want to go off the route, you must arrange with the driver, who may charge you extra if you want him to drive you very far. You can arrange with a taxibus driver to take you to places much like a taxi. Taxibuses pick up passengers and let them off at any point along their route.

A cyclo is a seat for a single person with a bicycle attached behind. There are two wheels on the passenger seat and the rear wheel of the bicycle portion, forming a three-wheeled vehicle. Cyclo drivers cruise in search of passengers and have no fixed route or fixed fare. However they are both slower than the taxibuses and much more expensive than taxibuses on their fixed routes.

While the cyclo seat is made for only one passenger, a cyclo driver will usually agree to take two women or a woman and child, but they must crowd into the seat. The driver charges extra for an extra adult passenger.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

<u>MODEL:</u>	T: khñom cən cuol pətup muoy (laan)	I want to rent a room. (car)
	S: khñom cən cuol laan muoy	I want to rent a car.
a.	khñom cən cuol pətup muoy (laan)	
b.	khñom cən cuol laan muoy (tiñ)	
c.	khñom cən tiñ laan muoy (nian)	
d.	nian cən tiñ laan muoy (look)	
e.	look cən tiñ laan muoy (cuol)	
f.	look cən cuol laan muoy (pətup)	
g.	look cən cuol pətup (khñom)	
h.	khñom cən cuol pətup muoy	

DRILL TWO: Transformation

<u>MODEL:</u>	T: khñom cən cuol pətup muoy (pii aatit)	I want to rent a room. (two weeks)
	S: khñom cən cuol pətup muoy səmrap pii aatit	I want to rent a room for two weeks.
a.	khñom cən cuol laan muoy (bəy náy)	khñom cən cuol laan muoy səmrap bəy náy
b.	khñom cən cuol phtéh muoy (mə chnam)	khñom cuol phtéh muoy səmrap mə chnam
c.	khñom cən cuol pətup muoy (mə khas)	khñom cən cuol pətup muoy səmrap mə khas
d.	khñom cən cuol laan muoy (buon maon)	khñom cən cuol laan muoy səmrap buon maon
e.	khñom cən cuol phtéh muoy (pii khas)	khñom cən cuol phtéh muoy səmrap pii khas
f.	khñom cən cuol laan muoy (mə aatit)	khñom cən cuol laan muoy səmrap mə aatit

DRILL THREE: Substitution

NOTE: thlóp means 'used to, have ever, accustomed to'

- MODEL: T: khñom thlóp cuol laan muoy (tiñ) I used to rent a car. (buy)
 S: khñom thlóp tiñ laan muoy I have (had the experience of) buying a car.
- a. khñom thlóp cuol laan muoy (tiñ)
 b. khñom thlóp tiñ laan muoy (ñam baay nñw otasl nih)
 c. khñom thlóp ñam baay nñw otasl nih (deek)
 d. khñom thlóp deek nñw otasl nih (pətup)
 e. khñom thlóp deek nñw pətup nih (cuol)
 f. khñom thlóp cuol pətup nih

DRILL FOUR: Transformation

- MODEL: T: khñom nñw tas otasl tee I only stay in a hotel.
 S: look mñn thlóp nñw otasl tee? Aren't you used to staying in a hotel?
- a. khñom cuol tas laan pəraŋ tee look mñn thlóp cuol laan pəraŋ tee?
 b. khñom tiñ tas sraa ɔŋglee tee look mñn thlóp tiñ sraa ɔŋglee tee?
 c. khñom ñam tas baay cən tee look mñn thlóp ñam baay cən tee?
 d. khñom rien tas phiasaa khmas tee look mñn thlóp rien phiasaa khmas tee?
 e. khñom ñam tas baarey khmas tee look mñn thlóp ñam baarey khmas tee?
 f. khñom tiw tas phtéh niaŋ tee look mñn thlóp tiw phtéh niaŋ tee?

DRILL FIVE: Response

- MODEL: T: look nñw otasl cia muoy né'naa? (look pool)
 S: khñom nñw otasl cia muoy look pool
 T: With whom are you staying in the hotel? (Mr. Paul)
 S: I'm staying in the hotel with Paul.
- a. look tiw cuol phtéh cia muoy né'naa? (pəpún khñom)
 khñom tiw cuol phtéh cia muoy pəpún khñom
 b. niaŋ móo rien cia muoy né'naa? (puo'maa? khñom)
 khñom móo rien cia muoy puo'maa? khñom
 c. look tiw thəə kaa cia muoy né'naa? (look Jones)
 khñom tiw thəə kaa cia muoy look Jones

- d. look thəe kaa cia muoy né'naa? (look sareet)
khñom thəe kaa cia muoy look sareet
- e. look tɿw məel kón cia muoy né'naa? (təe məné' əŋ)
khñom tɿw məel kón təe məné' əŋ
- f. look ñam baay cia muoy né'naa? (niaŋ vansii)
khñom ñam baay cia muoy niaŋ vansii

DRILL SIX: Substitution

- MODEL: T: khñom tɿw yóo vaalih móo (baarey) I'll go get the suitcase for you. (cigarettes)
cuun
- S: khñom tɿw yóo baarey móo cuun I'll go get cigarettes for you.
- a. khñom tɿw yóo baarey móo cuun (kəfee)
- b. khñom tɿw yóo kəfee móo cuun (baay)
- c. khñom tɿw yóo baay móo cuun (səbot)
- d. khñom tɿw yóo səbot móo cuun (luy)
- e. khñom tɿw yóo luy móo cuun (sraa)
- f. khñom tɿw yóo sraa móo cuun

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: khñom thlóp pərien pəraŋ (əŋglee) I used to teach French. (English)
- S: look pərien əŋglee kaət tee? Can you teach English?
- *a. khñom thlóp niyiey siem (liav) look niyiey liav kaət tee?
[Lao]
- **b. khñom keeŋ pəst cɿt mə khae (tɿw rien) look tɿw rien kaət tee?
[to sleep]
[to be in the hospital]
- c. khñom thəe mootoo khñom (laan khñom) look thəe laan khñom kaət tee?
- d. khñom niyiey yuon (məel) look məel yuon kaət tee?
- e. khñom təsee day sdam (chveeŋ) look təsee day chveeŋ kaət
[hand, arm]tee?
- **f. khñom chiɿ cəeŋ (dæ) look dæ kaət tee?
[to be ill, to hurt]
[foot, leg]

DRILL EIGHT: Response

- MODEL: T: look tɿw otaɿ look taam (cih ta'sii) How do you go to your hotel?
sy? (ride a taxi)
- S: khñom cih ta'sii tɿw otaɿ khñom I take a taxi to my hotel.
- a. look tɿw otaɿ look taam sy? (cih ta'sii) khñom cih ta'sii tɿw otaɿ
khñom
- b. look tɿw otaɿ look taam sy? (dæ) khñom dæ tɿw otaɿ khñom

- *c. look tɿw otaɛl look taam sy? (baək laan) khñom baək laan tɿw otaɛl khñom
[to drive a car]
- d. look tɿw otaɛl look taam sy? (cih laan chnuol) khñom cih laan chnuol
tɿw otaɛl khñom
- *e. look tɿw otaɛl look taam sy? (cih siiklou) khñom cih siiklou tɿw otaɛl
[pedicab] khñom
- *f. look tɿw otaɛl look taam sy? (cih kɔŋ) khñom cih kɔŋ tɿw otaɛl khñom
[bicycle]

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: khñom cih ta'sii tɿw otaɛl (daə) I'll take a taxi to the hotel.
(walk)

S: look daə tɿw otaɛl baan tee? Can you walk to the hotel?

- a. khñom daə tɿw otaɛl (cih laan chnuol) look cih laan chnuol
tɿw otaɛl baan tee?
- b. khñom cih laan chnuol tɿw otaɛl (cih siiklou) look cih siiklou tɿw otaɛl
baan tee?
- c. khñom cih siiklou tɿw otaɛl (baək laan) look baək laan tɿw otaɛl baan
tee?
- d. khñom baək laan tɿw otaɛl (cih kɔŋ) look cih kɔŋ tɿw otaɛl baan
tee?
- e. khñom cih kɔŋ tɿw otaɛl (cih ta'sii) look cih ta'sii tɿw otaɛl
baan tee?
- f. khñom cih ta'sii tɿw otaɛl (daə) look daə tɿw otaɛl baan tee?

DRILL TEN: Response

MODEL: T: pɛtup khñom nɿw aɛnaa? (cón tii pii) Where is my room? (second
floor)

S: pɛtup look nɿw cón tii pii Your room is on the second
floor.

- a. thna? niaŋ nɿw aɛnaa? (cón tii pram) thna? khñom nɿw cón tii
pram
- b. khñom mɛəl sɛphɿw muoy naa? (tii bɛy) look mɛəl sɛphɿw tii bɛy
- c. khñom trɛw tɿw cón naa? (tii muoy) look trɛw tɿw cón tii muoy
- d. look tɿw srok khmaɛ khaɛ naa? (tii pɛmpɿl) khñom tɿw srok khmaɛ khaɛ tii
pɛmpɿl
- e. look nɿw pɛtup naa? (tii buon) khñom nɿw pɛtup tii buon
- f. look pɛrien nɿw cón naa? (tii pii) khñom pɛrien nɿw cón tii pii

DRILL ELEVEN: Response

NOTE: The ages given in the answers are based on the year 1969 as the 'current' year.

- MODEL:
- T: look kaet chnam naa? (saamsəp pəmbəy)
 S: chnam saam səp pəmbəy, khñom aayu? saamsəp muoy
 T: What year were you born? ('38)
 S: In '38; I am thirty-one years old.
- a. look kaet chnam naa? (saamsəp pəmbuon)
 chnam saamsəp pəmbuon, khñom aayu? saamsəp
 b. look kaet chnam naa? (saəsəp)
 chnam saəsəp, khñom aayu? məphəy pəmbuon
 c. look kaet chnam naa? (saəsəp muoy)
 chnam saəsəp muoy, khñom aayu? məphəy pəmbəy
 d. look kaet chnam naa? (saəsəp pii)
 chnam saəsəp pii, khñom aayu? məphəy pəmpɿl
 e. look kaet chnam naa? (saəsəp bəy)
 chnam saəsəp bəy, khñom aayu? məphəy pəmmuoy
 f. look kaet chnam naa? (saəsəp buon)
 chnam saəsəp buon, khñom aayu? məphəy pram

Reading Passage**អារម្ភាប**

យប់នេះ អារម្ភាប ដឹកស្រូវច្រើនណាស់។ វាចែកឡានមកផ្ទះវិញ មិនរកឺត ទឹកស្រីម្នាក់បើកជួនវាមក។ ដល់វាមកដល់ផ្ទះវា វាមិនដឹកទេ វានិយាយម្នាក់ដទៃ បន្ទប់ទារទារនេះមិនស្អាតសោះ នៅមិនរកឺតទេ។ ឮច្បាច់ដូចៗបន្ទប់នោះ។ ទឹកវាដើរមិនបាន។ ហើយវានិយាយទៀតថា អាណាយកវាមកកន្លែងនេះ គ្រូវិលកវាទៅកន្លែងវា ព្រោះវាគ្រូវិលកទៅបង្គន់ បើមិនយកវាទៅបង្គន់វាទេ វាទៅបង្គន់នៅកន្លែងនេះនិញវិហើយ។

ពេលនោះមានប្រុសម្នាក់នៅបង្គន់ដឹកបង្គន់វា វានិយាយពួកមកមើល ហើយយកវាទៅបង្គន់ទៅ។

អារម្ភាបមិនធ្លាប់ដឹកស្រូវទេ ទឹកខ្ពស់នេះវានិយាយមិនរកឺតទេ ព្រោះមានស្រីច្រើននៅជិតវា។ វាគិតមិនឃើញទៅដល់ស្រូវទេ ទឹកគិតឃើញទឹកស្រីនោះ។

New Words: និយាយទេ /niyiey tee/ 'to say no'
 ទៅដល់ /tɿw dɔl/ 'as far as'

VOCABULARY

aatɨt mun	អាទិត្យមុន	last week
....baan	បាន	to be able to, can
baek laan	បើកឡាន	to drive (a car)
cih	ជិះ	to ride
cəəŋ	ជើង	foot, leg
chɨɨ	ឈឺ	to be sick, ill
cón	ជាន់	floor, level
cuun	ជូន	to give; to accompany (formal)
dah	ដាន	to wake (someone) up
day	ដៃ	hand, arm
....kaet	កើត	can, to be able
knia	គ្នា	each other; indicates plurality for people
kəŋ	កង់	bicycle
liav	លាវ	Lao, Laotian
pəɬup	បន្ទប់	room
riel	រៀល	riel (Cambodian currency)
s'aat	ស្អាត	neat, nice, clean
s'ask prɨk	ស្អែកព្រឹក	tomorrow morning
səmap	សម្រាប់	for
sliklou	ស៊ីក្លូ	pedicab, cyclopousse
thlóp	ធ្លាប់	used to
tii	ទី	place; marks an ordinal numeral
vaalih	វ៉ាលីស	suitcase
yaan	យ៉ាង	manner; (can occur between a noun and an adjective)

LESSON FOURTEENDIALOGUE

	lævúl	(to be) busy
1.	sok - look lævúl thæə sy eh ɲay nih?	Are you busy (doing anything) today?
	ciəŋ	mechanic, skilled laborer, artisan
2.	maw - khñom trəw yóo laan tɿw aoy ciəŋ thæə	I have to take my car to a mechanic to get it fixed.
	mɛc kɔɔ	why? (informal)
	khluon aɛŋ	oneself
3.	sok - mɛc kɔɔ look mɿn thæə khluon aɛŋ?	Why don't you fix it yourself?
	cɛh	to know (how)
	mɛsɿn	engine
	pɿi	about
4.	maw - khñom mɿn cɛh sy soh pɿi rɿəŋ mɛsɿn	I don't know anything at all about engine stuff.
	ntɛc-ntuoc	a little bit
	cuoy	to help
5.	sok - khñom cɛh ntɛc-ntuoc dæ. bæ look cɔŋ, khñom nɿŋ cuoy thæə look	I know a little bit about it. If you want, I'll help you fix it.
	ról	every
6.	maw - look thæə laan look kæt ról peel eh?	Are you able to fix your car every time?
	thómmedaa	normally, usually
	peel naa	whenever
	khouc	broken down
	khlaŋ	strong, serious
7.	sok - thómmedaa khñom thæə khluon aɛŋ tæ peel naa via khouc khlaŋ peek khñom yóo tɿw aoy ciəŋ thæə	I usually fix it myself, but whenever it is (badly) broken down, I take it to a mechanic.

១. សុខ លោក រវល់ធ្វើអីទៅថ្ងៃនេះ?
 ២. មេវ៉ា ខ្ញុំត្រូវយកឡានទៅយេជាន់ធ្វើ។
 ៣. សុខ មេចក៏លោកមិនធ្វើខ្លួនឯង?
 ៤. មេវ៉ា ខ្ញុំមិនចេះអីសោះពីរបៀងម៉ាស៊ីន។
 ៥. សុខ ខ្ញុំចេះបន្តិចបន្តួចដែរ បើលោកចង់ ខ្ញុំនឹងជួយធ្វើលោក។
 ៦. មេវ៉ា លោកធ្វើឡានលោកកើតពលរដ្ឋណា?
 ៧. សុខ ធម្មតាខ្ញុំធ្វើខ្លួនឯងតែពលណាខ្ញុំចង់ពេលក្នុងខ្ញុំយកទៅយេជាន់ធ្វើ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

2. Here is yet another use for យេ /aoy/. In this lesson it precedes a clause and means 'to cause someone to do something; to let someone do something.'

Thus in

យេជាន់ត្រូវយេជាន់ធ្វើឡាន។

yəəŋ trəw aoy cian thəə laan

We should have (or let) the mechanic fix the car.

យេ /aoy/ precedes the clause ជាន់ធ្វើឡាន /cian thəə laan/ 'the mechanic fixes the car' and is causative. Note that we use the term 'causative' to indicate permission as well as having someone do something. Cf. V.1 in the grammatical sketch.

3. មេចក៏ /mɛc kɔɔ/ is a more informal way of asking 'why?' than ហេតុអ្វី /hast əy/. Unlike ហេតុអ្វី /hast əy/, however, មេចក៏ /mɛc kɔɔ/ is not used as an indefinite.

4. Here is another use of the question - word - indefinites originally discussed in Lesson 7. In Lesson 7, the indefinites were used in a confirmation question like sentence 1 of this lesson:

លោក រវល់ធ្វើអីទៅថ្ងៃនេះ?

look levul thəə əy eh ɲay nih?

Are you busy doing anything today?

However, in sentence 4, the indefinite is used in a negative sentence. អ្វី /əy/ is still translated 'anything' but could also be translated 'nothing,' e.g.

ខ្ញុំមិនចេះអ្វីសោះ។

khɨom mɨn cəh əy səh

I know nothing (or 'I don't know anything').

The other question word - indefinites can also occur in this kind of sentence, e.g.

គេមិនទៅណានោះទេ។

kee mɨn tɨw naa tee

They didn't go anywhere.

5. ទាំង/das/ here does not mean 'also;' in this sentence it reduces the force of the preceding statement. Thus, for instance, to say

ខ្ញុំចូលចិត្តវាទាំង។

khñom coul cət via das

I like him (alright).

in one context is a very lukewarm statement of approval. (In another context it means 'I like him, too.')

5. The preverbal auxiliary នឹង /nɨŋ/ means 'will, is going to;' that is, it indicates futurity. Like all the other verb markers, it is never obligatory; in fact frequently when you want to use នឹង /nɨŋ/ to translate English 'will' it would be better Cambodian style to omit នឹង /nɨŋ/. Try to avoid overusing this word.

5. In ខ្ញុំនឹងជួយវាឱ្យរលាក។

khñom nɨŋ cuoy thəe look

I will help you fix it.

there is another pattern that runs counter to your English habits, like the indirect object construction you learned in Lesson 10. Note that the order is ជួយ /cuoy/ plus verb plus 'indirect object.'

7. ពេលណា /peel naa/ 'when?, whenever, any time,' is a new question word - indefinite. It means exactly the same thing as កាលណា /kaalnaa/ and is used in the same constructions.

Note that there is yet another indefinite construction in this sentence, which is a declarative sentence. Here the indefinites are translated 'whenever, whoever, wherever, whichever, whatever' etc.

DRILLS

DRILL NO.

1. The word ជួយ /cuun/ as used in sentence d of this drill means 'to give a ride to, to take someone (somewhere).' It is used for people with whom you are on informal and formal terms and may be used to refer to oneself as in this drill. Consider it a different word from ជួយ /cuun/ 'to give; for, to.'

4. In the dialogue ខ្លួនឯង /khluon aen/ 'yourself' is used. It is less formal than ខ្លួនលោក /khluon look/, ខ្លួនលោកស្រី /khluon look srey/ etc. ខ្លួនខ្ញុំ /khluon khñom/ and ខ្លួនរស់ /khluon aen/ 'myself' are the same, but again the version with រស់ /aen/ is less formal.
10. The word អស់ /oh/ means 'to be used up, to be exhausted.'

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: look tiñ səphɿw aoy khñom baan eh? (tɿw bəŋ)

S: tee, khñom ləvúl tɿw bəŋ

T: Can you buy a book for me? (go to a bank)

S: No, I am busy going to the bank.

- a. look thəə baay ñam baan eh? (rien khmaɛ) tee, khñom ləvúl rien khmaɛ
- b. look tɿw daə leən baan eh? (thəə laan) tee, khñom ləvúl thəə laan
- c. look təsee səbot muoy aoy khñom (məəl səphɿw)tee, khñom ləvúl məəl səphɿw baan eh?
- d. look cuun khñom tɿw saalaa baan eh? (tətuol puo'maa?) tee, khñom ləvúl tətuol [to take someone] puo'maa?
- e. look tɿw tətuol puo'maa? khñom baan eh? (rien) tee, khñom ləvúl rien
- f. look tɿw thəə kaa baan eh? (thəə laan) tee, khñom ləvúl thəə laan

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: khñom yóo laan tɿw aoy kee thəə (lian)

S: khñom yóo laan tɿw aoy kee lian

T: I'll take (my) car to have it fixed. (washed)

S: I'll take (my) car to have it washed.

- a. khñom yóo laan tɿw aoy kee lian (dou preən) [to change] [oil]
- b. khñom yóo laan tɿw aoy kee dou preən (ca' saŋ) [to pour, inject] [gas]
- c. khñom yóo laan tɿw aoy kee ca' saŋ (dou kəŋ) [wheel, tire]
- d. khñom yóo laan tɿw aoy kee dou kəŋ (thəə fraŋ) [brake]
- e. khñom yóo laan tɿw aoy kee thəə fraŋ (thəə cəkien) [headlamp, lamp]
- f. khñom yóo laan tɿw aoy kee thəə cəkien

DRILL THREE: TransformationMODEL: T: cian theə laan aoy khñom

The mechanic fixes (my) car for me.

S: khñom theə laan khluon aəŋ

I fix (my) car myself.

a. kee lian laan aoy khñom

khñom lian laan khluon aəŋ

b. cian dou preen məsɿn aoy khñom

khñom dou preen məsɿn khluon aəŋ

c. kee caʔ saŋ aoy khñom

khñom caʔ saŋ khluon aəŋ

d. cian dou kəŋ laan aoy khñom

khñom dou kəŋ laan khluon aəŋ

e. cian theə fraŋ aoy khñom

khñom theə fraŋ khluon aəŋ

f. look savan theə cəkien aoy khñom

khñom theə cəkien khluon aəŋ

DRILL FOUR: TransformationMODEL: T: khñom theə laan nih (look)

I'm fixing this car. (you)

S: look theə laan nih khluon look rəh?

Are you fixing this car yourself?

a. khñom rien phiasaa nih (yəəŋ)

yəəŋ rien phiasaa nih khluon yəəŋ rəh?

b. khñom baək laan nih (khñom)

khñom baək laan nih khluon khñom rəh?

c. khñom lian laan nih (kót)

kót lian laan nih khluon kót rəh?

d. khñom dou preen (khñom)

khñom dou preen khluon aəŋ rəh?

e. kaññaa caʔ saŋ laan (look srɛy)

look srɛy caʔ saŋ laan khluon look srɛy rəh?

f. yəəŋ theə baay ñam (nian)

nian theə baay ñam khluon nian rəh?

DRILL FIVE: ResponseMODEL: T: look cuoy theə laan aoy khñom baan eh? (dou preen)

S: khñom cəh təs dou preen eh

T: Can you help me fix (my) car? (change oil)

S: I only know how to change oil.

a. look cuoy theə laan aoy khñom baan eh? (dou kəŋ) khñom cəh təs dou kəŋ eh

b. look cuoy theə laan aoy khñom baan eh? (lian laan) khñom cəh təs lian laan eh

c. look cuoy theə laan aoy khñom baan eh? (theə məsɿn) khñom cəh təs theə məsɿn eh

d. look cuoy theə laan aoy khñom baan eh? (theə fraŋ) khñom cəh təs theə fraŋ eh

e. look cuoy theə laan aoy khñom baan eh? (theə cəkien) khñom cəh təs theə cəkien eh

f. look cuoy theə laan aoy khñom baan eh? (caʔ saŋ) khñom cəh təs caʔ saŋ eh

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: khñom csh theə laan ntsc-ntuoc daə (dou preen)

S: khñom csh dou preen ntsc-ntuoc daə

T: I know (how) to fix a car a little bit also.

S: I know how to change oil a little also.

- a. khñom csh dou preen ntsc-ntuoc daə (niyiey ɔŋglee)
- b. khñom csh niyiey ɔŋglee ntsc-ntuoc daə (məel khmaə)
- c. khñom csh məel khmaə ntsc-ntuoc daə (təsee pəraŋ)
- d. khñom csh təsee pəraŋ ntsc-ntuoc daə (thəe baay)
- e. khñom csh thəe baay ntsc-ntuoc daə (baək laan)
- f. khñom csh baək laan ntsc-ntuoc daə

DRILL SEVEN: Substitution

MODEL: T: khñom thəe laan khñom kaət ról peel (kmian luy, ɲay)

S: khñom kmian luy ról ɲay

T: I can fix my car every time.

S: I don't have money every day.

- a. khñom kmian luy ról ɲay (mian, khaə)
- b. khñom mian luy ról khas (ɔh, aatɿt)
[to be out of, to run out of]
- c. khñom ɔh luy ról aatɿt (dou laan, chnam)
- d. khñom dou laan ról chnam (thəe, aatɿt)
- e. khñom thəe laan ról aatɿt (ñam kəfee, prɿk)
- f. khñom ñam kəfee ról prɿk (thəe laan khñom kaət, peel)
- g. khñom thəe laan khñom kaət ról peel

DRILL EIGHT: Extension

MODEL: T: thómmedaa khñom thəe khluon aən (rien)

S: taə ɲay nih khñom ləvúl rien

T: Usually I do (it) myself. (study)

S: But today I am busy studying.

- a. thómmedaa khñom dou preen khluon aən (lian)
taə ɲay nih khñom ləvúl lian
- b. thómmedaa khñom tɿw deek maon dɔp (rien)
taə ɲay nih khñom ləvúl rien
- c. thómmedaa khñom móo thəe kaa maon pəmbəy (thəe laan)
taə ɲay nih khñom ləvúl thəe laan

- d. thómmədaa khñom pərien look (tɿw nuu yook)
tas ɲay nih khñom ləvúl tɿw nuu yook
- e. thómmədaa khñom tasee aoy look (pərien)
tas ɲay nih khñom ləvúl pərien
- f. thómmədaa khñom tɿw rien (tɿw pset)
tas ɲay nih khñom ləvúl tɿw pset

DRILL NINE: Response

MODEL: T: né'naa theə laan aoy look? (khluon aen) Who fixes the car for you?
(myself)

S: thómmədaa, khñom theə khluon aen Usually I fix it myself.

- a. né'naa dou preen laan aoy look? (khluon aen) thómmədaa, khñom dou khluon aen
- b. ról yup, look tɿw səmraan maon pəmaan? (dop) thómmədaa, khñom tɿw keen
maon dop
- c. look theə kaa pəmaan ɲay? (pram) thómmədaa, khñom theə kaa
pram ɲay
- d. look theə sy ról yup? (sdap phleen) thómmədaa, khñom sdap phleen
- e. kañña móa rien taam sy? (cih laan chnuol) thómmədaa, khñom cih
laan chnuol
- f. né'naa pərien look ɲay nih? (look sok) thómmədaa, look sok pərien
khñom

DRILL TEN: Extension

MODEL: T: laan khñom oh san haey (tiñ san) My car is out of gas. (buy gas)

S: look tiñ san aoy khñom baan eh? Can you buy gas for me?

- a. laan khñom khouc haey (theə) look theə aoy khñom baan eh?
- b. khñom tiñ kəŋ laan haey (dou) look dou aoy khñom baan eh?
- c. khñom oh luy haey (baek luy) look baek luy aoy khñom
baan eh?
- d. khñom oh baarsy haey (tiñ) look tiñ aoy khñom baan eh?
- e. khñom trəw kaa laan muoy (cuol laan muoy) look cuol laan muoy aoy
khñom baan eh?
- f. laan khñom oh preen haey (ca' preen) look ca' preen aoy khñom
baan eh?

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: kót mael səphɿw (khñom) She read the book. (I)

S: khñom aoy kót mael səphɿw I had her read the book

- a. via tɿw phtéh (yæŋ) yæŋ aoy via tɿw phtéh
- b. kee mael kon (via) via aoy kee mael kon

c. kót tĩ səphɿw	(khñom)	khñom aoy kót tĩ səphɿw
d. kee ñam baarsy	(kót)	kót aoy kee ñam baarsy
e. via tɿw ñam baay	(look kruu)	look kruu aoy via tɿw ñam baay
f. via tɿw dae leen	(puo' maa' khñom mə né?)	puo' maa' khñom mə né' aoy via tɿw dae leen

DRILL TWELVE: Substitution

MODEL: T: kee theə baay cuun look kruu khñom (p'oun khñom)

S: kee theə baay aoy p'oun khñom

T: They cooked for my teacher. (my little brother)

S: They cooked for my little brother.

a. via pərien cuun kruu via	(puo' maa' via)
b. via pərien aoy puo' maa' via	(məel səphɿw)
c. via məel səphɿw aoy puo' maa' via	(né' kruu)
d. via məel səphɿw cuun né' kruu via	(koun via)
e. via məel səphɿw aoy koun via	(kee məel səphɿw)
f. kee məel səphɿw aoy koun kee	(kəsəst)
g. kee məel kəsəst aoy koun kee	(look kruu khñom)
h. kee məel kəsəst cuun look kruu khñom	(khñom tĩ sraa)
i. khñom tĩ sraa cuun look kruu khñom	(look srɛy)
j. khñom tĩ sraa cuun look srɛy	(via)
k. khñom tĩ sraa aoy via	(yoo səphɿw)
l. khñom yoo səphɿw aoy via	(kee)
m. khñom yoo səphɿw aoy kee	(look)
n. khñom yoo səphɿw cuun look	(theə baay)
o. khñom theə baay cuun look	(via)
p. khñom theə baay aoy via	(kót)
q. khñom theə baay cuun kót	

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL₁: T: khñom trəw kaa laan

I needed a car.

S: khñom aoy kee tĩ laan aoy

I had someone buy me a car.

MODEL₂: T: via trəw kaa cəkien

He needed a lamp

S: khñom tĩ cəkien aoy via

I bought a lamp for him.

a. khñom trəw kaa səphɿw	khñom aoy kee tĩ səphɿw aoy
b. via trəw kaa laan	khñom tĩ laan aoy via
c. khñom cɔŋ ñam baarsy	khñom aoy kee tĩ baarsy aoy
d. via cɔŋ ñam baarsy	khñom tĩ baarsy aoy via
e. via coul cət baay	khñom tĩ baay aoy via
f. khñom trəw kaa baay	khñom aoy kee tĩ baay aoy

Reading Passage

ឡាននេសាត់ស្រុកខ្មែរ

ឥឡូវនេះនេសាត់ស្រុកយើង យើងមិនទាន់ធ្វើឡានខ្លួនឯងទេ។ យើងត្រូវទិញស្រុកគេឯទៀត។ យើងទិញឡានពីអឺរ៉ុប អាមេរិកនិងជប៉ុន។

ពេលដែលយើងធ្វើឡានយើងគេចក់ពីអឺរ៉ុប។ យើងមិនសូវចូលចិត្តជិះទេ ទឹកឡាននោះតូច មិនទ្រី ស្រួលធ្វើបើក ហើយមិនស៊ីសាំងច្រើនផង។

បន្ទាប់ពីឡានអឺរ៉ុប យើងនាំយកមកឡានពីជប៉ុនច្រើនដែរ។ តាមយើងធ្លាប់ជិះ យើងមិនចូលចិត្តឡាននេះទេ ព្រោះជិះមិនស្រួល ពិបាកបើក ហើយឆាប់ខូចណាស់។ ទឹកឡានជប៉ុនស្រួលទិញយើងគេហើយមិនសូវទ្រីស្អាតឡានពីអឺរ៉ុបផង។

ឯឡានពីអាមេរិកវិញ យើងមិនសូវនាំយកមកទេ។ ទឹកយើងចូលចិត្តជិះឡានអាមេរិកណាស់ ព្រោះខ្លាំង ធំ ជិះបានគួរច្រើន ហើយស្រួលបើកដែរ។ ទឹកឡានអាមេរិកវិញទ្រីពេក បើកឡានពីបារាំង ព្រោះមិនសូវមានយ៉ាងរថ្ងៃពីម៉ាស៊ីនទេ។ ហើយឡាននោះស៊ីសាំងច្រើនផង។

New Words: ឆាប់ /chap/ 'quickly, fast'

ឯ...វិញ /æ...viŋ/ 'as for...'

បន្ទាប់ /bontóp/ 'next'

បន្ទាប់ពី /bontóp pii/ 'next to'

VOCABULARY

ca?	បាក់	to fill, to pour, to inject
cəkien	ចង្កៀង	light, lamp, headlight
cəh	រថ្ងៃ	to know how to
cian	យ៉ាង	mechanic
cuoy	ជួយ	to help
dou	ផ្លាស់	to change
fran	ប្រឡាក់	brake
khlan	ខ្លាំង	strong
khluon aən	ខ្លួនឯង	oneself
khouc	ខូច	out of order, stop functioning, break (down)
kon	កង់	wheel, tire
ləvúl	រវល់	to be busy
lian	លាង	to wash
məsɛn	ម៉ាស៊ីន	engine, machine
ntsc-ntuoc	បន្តិចបន្តួច	a little bit
peel naa	ពេលណា	when, whenever
preen	រ៉ែង	oil
ról	ពេល	every (with time words)
san	សាំង	gas
thómmədaa	ធម្មតា	usually, normally

LESSON FIFTEENDIALOGUE

	teap əm	just
	phsaa kədaal	Central Market (proper name)
1.	tom - khñom teap əm m'oo pii phsaa kədaal	I just came back from the Central Market.
	mian baan	indicates a completed action
2.	maw - look mian baan tiñ sy eh?	Did you buy anything?
	kmian baan (soh)	to have not done something
3.	tom - tee, khñom kmian baan tiñ sy soh	No, I didn't buy anything at all.
	mɛc	how?, why?; well...
4.	maw - mɛc əñcəŋ?	Why?
5.	tom - pruh bæ look tiñ n'iw kəlaɛŋ n'ŋ, syvan thlay nah	Because if you buy over there, things are expensive.
	thaok	cheap
	daɛl	to have ever + V
6.	maw - baat, taɛ bæ look cəŋ tiñ syvan thaok-thaok look trəw t'iw phsaa suon. look daɛl t'iw phsaa n'ŋ eh?	Yes, but if you want to buy things cheap you have to go to 'Phsaa Suon.' Have you been to that market?
7.	tom - khñom m'n daɛl t'iw phsaa n'ŋ eh	I haven't been to that market.

១. ចម្លើយ ខ្ញុំទើបនឹងមកពីផ្សារកណ្តាល។
 ២. ម៉ៅ លោកមានបានទិញអីទេ?
 ៣. ចម្លើយ ទេ ខ្ញុំគ្មានបានទិញអីសោះ។
 ៤. ម៉ៅ ម៉េចអញ្ចឹង?
 ៥. ចម្លើយ ព្រោះបើលោកទិញនៅកន្លែងហ្នឹង អីវ៉ាន់ថ្លៃណាស់។
 ៦. ម៉ៅ បាទ វិច្ឆ័យលោកចង់ទិញអីវ៉ាន់ថ្លៃណាស់? លោកត្រូវទៅផ្សារស្ពាន។
 លោកដែលទៅផ្សារហ្នឹងទេ?
 ៧. ចម្លើយ ខ្ញុំមិនដែលទៅផ្សារហ្នឹងទេ។

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. The adverbial ខ្ញុំទើបនឹង (នឹស) /təep (əm)/ precedes a verb. It means 'to have just (verb)ed, just,' e.g.

ខ្ញុំទើបនឹសនាំប្រពន្ធគ្រប់គ្រងសំបុត្រចេញ។

khñom təep əm riəp cəm syvan peel yəəŋ trəw cəŋ

I had just packed when we had to leave.

- 2.-3. Before a verb មាន /mian/ does not mean 'there is.' មាន /mian/ or មានបាទ /mian baan/ indicate that the action is real, that it actually did take place. Neither is used in the future, both មាន /mian/ and មានបាទ /mian baan/ are characteristic of spoken usage, occurring only rarely in writing.

The negative គ្មាន /kmian/ or គ្មានបាទ /kmian baan/ indicate that the event really did not take place, e.g.

គាត់មានបាទនិយាយជាមួយគ្រូមេត្តាមែន។

via kmian baan niyley cia muoy kee eh

He hasn't talked with them (It is a fact that he hasn't talked to them).

DRILLSDRILL NO.

3. You now have two words for 'only' តែ /tae/ and តែត្រឹមត្រូវ /krón tae/. They are not interchangeable. តែត្រឹមត្រូវ /krón tae/ must be used before a verb, e.g.

គេតែត្រឹមត្រូវចង់ទិញមួយគត់។

kee krón tae cəŋ tiñ muoy eh

They only want to buy one.

តែ /tae/ is used elsewhere:

គេចង់ទិញតែមួយគត់។

kee cəŋ tiñ tae muoy eh

They want to buy only one.

4. In this drill បានហើយ /baan haey/ is not a resultative verb but rather an idiom that means '(if (you)...) that will be sufficient, that will be fine, e.g.

យើងចូលទៅសួរតែមួយភ្លែតបានហើយ។

yəəŋ cəu leən tae məphlɛst eh baan haey

(If) we go in to visit just a moment, that will be fine.

That is, the sense of this example is that the speaker and listener can fulfil their social obligation by just a brief visit. Another example:

ទៅស្នាក់នៅស្រាប់ៗ

tɿw sʔaɛk baan haəy

Going tomorrow will be O.K.

That is, there's no real urgency, so departure can be delayed.

6. Note that ទៅស្រាប់/səh/ '...at all' usually replaces the negative particle ទៅ/eh/. However, a really emphatic negative may have both in the order ទៅស្រាប់/səh eh/, e.g.

គ្មាននរណាទៅទៅទៅស្រាប់ទៅ

kmian né'naa tɿw səh eh

Nobody went at all!

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: khñom tɛəp əm mɔ́o pii phsaa kədaal (saalaa)

S: khñom tɛəp əm mɔ́o pii saalaa

T: I just came back from the Central Market. (school)

S: I just came back from school.

- a. khñom tɛəp əm mɔ́o pii saalaa (thəə kaa)
- b. khñom tɛəp əm mɔ́o pii thəə kaa (tɿñ məhoup)
- c. khñom tɛəp əm mɔ́o pii tɿñ məhoup (thəə laan)
- d. khñom tɛəp əm mɔ́o pii thəə laan (cuol laan)
- e. khñom tɛəp əm mɔ́o pii cuol laan (phsaa suon)
- f. khñom tɛəp əm mɔ́o pii phsaa suon

DRILL TWO: Extension

MODEL: T: khñom tɛəp əm mɔ́o pii məəl phsaa suon

I just came back from looking at 'Phsaa Suon'

S: khñom kmian baan məəl sy tee

I didn't see anything.

- a. khñom tɛəp əm mɔ́o pii cuol laan
- b. khñom tɛəp əm mɔ́o pii thəə laan
- c. khñom tɛəp əm mɔ́o pii tɿñ məhoup
- d. khñom tɛəp əm mɔ́o pii thəə kaa
- e. khñom tɛəp əm mɔ́o pii məəl kon
- f. khñom tɛəp əm mɔ́o pii ñam baay

khñom kmian baan cuol sy tee
khñom kmian baan thəə sy tee
khñom kmian baan tɿñ sy tee
khñom kmian baan thəə sy tee
khñom kmian baan məəl sy tee
khñom kmian baan ñam sy tee

DRILL THREE: Response

MODEL: T: look mian baan mæel kon eh? (dæ leen) Have you seen the movie?
(go out)

S: khñom krón tas tɿw dæ leen eh I only went out for a walk.

*a. look mian baan tiñ mēhoup eh?	(dou luy) [food]	khñom krón tas tɿw dou luy eh
b. look mian baan ñam baay eh?	(ñam sraa)	khñom krón tas tɿw ñam sraa eh
c. look mian baan thæe laan eh?	(mæel)	khñom krón tas tɿw mæel eh
d. look mian baan cuol laan eh?	(suo)	khñom krón tas tɿw suo eh
e. look mian baan tɿw saalaa eh?	(boŋ)	khñom krón tas tɿw boŋ eh
f. look mian baan ca? saŋ eh?	(dou preen)	khñom krón tas tɿw dou preen eh

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: khñom trəw thæe sy tiet? (tæsee) What else do I have to do?
(write)

S: look krón tas tæsee baan haey You only have to write.

a. khñom trəw thæe sy tiet?	(tiñ mēhoup)	look krón tas tiñ mēhoup baan haey
b. khñom trəw thæe sy tiet?	(suo kee)	look krón tas suo kee baan haey
c. khñom trəw thæe sy tiet?	(lian)	look krón tas lian baan haey
*d. khñom trəw thæe sy tiet?	(pəyúl kee) [to explain]	look krón tas pəyúl kee baan haey
e. khñom trəw thæe sy tiet?	(riep com)	look krón tas riep com baan haey
*f. khñom trəw thæe sy tiet?	(baek) [to open]	look krón tas baek baan haey

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: khñom tɿw phsaa sylew (tiñ səphɿw) I'm going to the market now.
(buy a book)

S: bæ look tɿw, soum tiñ səphɿw aoy If you go, please buy a book
khñom phoŋ for me, too.

a. khñom tɿw phsaa sylew	(tiñ səphɿw)	bæ look tɿw, soum tiñ səphɿw aoy khñom phoŋ
b. khñom tɿw phsaa sylew	(tiñ baarey)	bæ look tɿw, soum tiñ baarey aoy khñom phoŋ
c. khñom tɿw phsaa sylew	(dou luy)	bæ look tɿw, soum dou luy aoy khñom phoŋ
d. khñom tɿw phsaa sylew	(dou səphɿw)	bæ look tɿw, soum dou səphɿw aoy khñom phoŋ
*e. khñom tɿw phsaa sylew	(tiñ sac) [meat]	bæ look tɿw, soum tiñ sac aoy khñom phoŋ

- f. khñom tɿw phsaa ɛyləw (tiñ sraa) bæ look tɿw, soum tiñ sraa
aoy khñom phəɔŋ

DRILL SIX: Transformation

- MODEL: T: khñom cəŋ cuop kruu pɛst khñom (mɿn) I want to see my doctor. (not)
S: khñom mɿn cəŋ cuop kruu pɛst khñom tee I don't want to see my doctor.
- a. khñom cəŋ tɿw srok khmaɛ (mɿn tón) khñom mɿn tón cəŋ tɿw srok
khmaɛ tee
- b. khñom cəŋ ñam baay cən (mɿn səw) khñom mɿn səw cəŋ ñam baay
cən tee
- c. khñom dou preen məsɿn (mɿn daɛl) khñom mɿn daɛl dou preen
məsɿn tee
- d. khñom cəŋ pəriɛn khmaɛ (mɿn...səh) khñom mɿn cəŋ pəriɛn khmaɛ səh
- e. khñom cəŋ rien bæɛk laan (mɿn daɛl...səh) khñom mɿn daɛl cəŋ rien
bæɛk laan səh
- f. khñom cəŋ tiñ laan muoy (mɿn) khñom mɿn cəŋ tiñ laan muoy
tee

DRILL SEVEN: Response

- MODEL: T: look daɛl tɿw phsaa nɿŋ eh Have you been to that market?
S: tee, khñom mɿn daɛl tɿw phsaa nɿŋ eh No, I've never been to that
market.
- a. look daɛl rien phiasaa eh? tee, khñom mɿn daɛl rien phiasaa
eh
- b. look daɛl bæɛk laan eh? tee, khñom mɿn daɛl bæɛk laan
eh
- c. look daɛl tɿw srok astiet eh? tee, khñom mɿn daɛl tɿw srok
astiet eh
- d. look daɛl dou preen məsɿn eh? tee, khñom mɿn daɛl dou preen
məsɿn eh
- e. look daɛl thəə kaa eh? tee, khñom mɿn daɛl thəə kaa
eh
- f. look daɛl cuol laan eh? tee, khñom mɿn daɛl cuol laan
eh

DRILL EIGHT: Transformation

- MODEL: T: khñom cəŋ tiñ ɛyvan thaok (tɿw phsaa suon) I want to buy cheap things. (go to Phsaa Suon)
S: bæ look cəŋ tiñ ɛyvan thaok look trəw tɿw phsaa suon If you want to buy cheap things, you have to go to Phsaa Suon.
- a. khñom cəŋ rien phiasaa khmaɛ (tɿw saalaɛ ɔŋkóo) bæ look cəŋ rien phiasaa khmaɛ look trəw tɿw saalaɛ ɔŋkóo

- b. khñom cəŋ tɿw phtéh sɿləw (som cbap)
 bæ look cəŋ tɿw phtéh sɿləw look trəw som cbap
- c. khñom cəŋ tɿw srok khmaɛ (rien khmaɛ)
 bæ look cəŋ tɿw srok khmaɛ look trəw rien khmaɛ
- d. khñom cəŋ pəriɛn khmaɛ (suo look ɿm)
 bæ look cəŋ pəriɛn khmaɛ look trəw suo look ɿm
- e. khñom cəŋ tɿŋ laan (cɛh bæŋ laan)
 bæ look cəŋ tɿŋ laan look trəw cɛh bæŋ laan
- f. khñom cəŋ ñam kəfɛɛ (tɿŋ kəfɛɛ)
 bæ look cəŋ ñam kəfɛɛ look trəw tɿŋ kəfɛɛ

DRILL NINE: Transformation

- MODEL: T: khñom thlóp rien phiasaa khmaɛ mə dɔɔŋ I have studied Cambodian once.
 S: khñom mɿn daɛl rien phiasaa khmaɛ sɔh I have never studied Cambodian at all.
- a. khñom thlóp tɿw srok siɛm khñom mɿn daɛl tɿw srok siɛm sɔh
- b. khñom thlóp cih kəpal həh khñom mɿn daɛl cih kəpal həh sɔh
- c. khñom thlóp ñam baay cən khñom mɿn daɛl ñam baay cən sɔh
- d. khñom thlóp tɿw leɛŋ look kruu khñom khñom mɿn daɛl tɿw leɛŋ look kruu khñom sɔh
- e. khñom thlóp cih kəpal tɿk khñom mɿn daɛl cih kəpal tɿk sɔh
- f. khñom thlóp deek thɲay khñom mɿn daɛl deek thɲay sɔh

DRILL TEN: Response

- MODEL: T: look mian baan tɿŋ məhəup eh? (khñom kmian luy)
 S: baat, mɿn baan tee prúh khñom kmian luy
 T: Have you bought food? (I don't have money)
 S: No, I have not because I don't have money.
- a. look mian baan dou eh? (khñom ləvúl peek)
 baat, mɿn baan eh prúh khñom ləvúl peek
- b. look mian baan deek thɲay eh? (khñom tɿw cuop kruu pɛɛt)
 baat, mɿn baan eh prúh khñom tɿw cuop kruu pɛɛt
- c. look mian baan pɛyúl koun sɛh eh? (khñom kmian peel)
 baat, mɿn baan eh prúh khñom kmian peel
- *d. look mian baan ñam thnam eh? (khñom phlic)
 [medicine, drug]
 baat, mɿn baan eh prúh khñom phlic

- e. look mian baan tɿw cuol laan eh? (khñom mɿn trəw kaa sɿləw)
 baat, mɿn baan eh pruh khñom mɿn trəw kaa sɿləw
- f. look mian baan tɿw mael kon eh, mael mɛn? (pəpʊn khñom chɿɿɿ)
 baat, mɿn baan eh pruh pəpʊn khñom chɿɿɿ

DRILL ELEVEN: Transformation

- MODEL: T: khñom yoo tɿw aoy cian theə (laan khñom khouc khlan peek)
 S: peel naa laan khñom khouc khlan peek, khñom yoo tɿw aoy cian theə
 T: I take (it) to the mechanic.
 S: Whenever my car is (badly) broken down, I take it to the mechanic.
- a. khñom nɿw phtéh mael səphɿw (khñom kmian luy)
 peel naa khñom kmian luy, khñom nɿw phtéh mael səphɿw
- b. khñom trəw kaa tɿw pətup tɿk (khñom moo knon thna?)
 peel naa khñom moo knon thna?, khñom trəw kaa tɿw pətup tɿk
- * c. khñom chɿɿɿ phnɛsk (khñom mael səphɿw)
 peel naa khñom mael səphɿw, khñom chɿɿɿ phnɛsk
 [eye]
- d. pəpʊn khñom mɿn cəŋ (khñom cəŋ tɿw mael kon)
 peel naa khñom cəŋ tɿw mael kon, pəpʊn khñom mɿn cəŋ
- e. khñom kmian luy (khñom kmian məhoup)
 peel naa khñom kmian məhoup, khñom kmian luy
- f. koun səh mɿn rien dæ (khñom mɿn pəyʊl)
 peel naa khñom mɿn pəyʊl, koun səh mɿn rien dæ

Reading Passage

ប្រពន្ធនាយកខ្លះ

ឆ្មាំតាស្រីខ្មែរនៅផ្ទះវិលវាលស្រស់ វិលវាលស្រស់បើកម៉ាស៊ីន រៀបចំផ្ទះ ធ្វើ
 បាយ ទៅផ្សារទិញម្ហូបបើកម៉ាស៊ីនផ្សារ រឹងធ្វើការច្រើនទៀត។

វិតប្រពន្ធនាយកខ្លះវិលវាលទៅផ្សារទេ។ ក្រោយពេលប្តីចេញទៅធ្វើការបន្តិច
 គេចេញទៅផ្សារ។ ឆ្មាំតាគេវិលវាលស្រស់ទៅផ្សារទេ គេទៅរកគ្នាគេសិន។ បើមានគ្នាគេ
 ហើយ គេទៅក្បែរនេះក្បែរនោះនេះហាង ហើយគេនិយាយគ្នាពីនេះពីនោះ ពីប្តី
 គេនិងមានស្រី ឬស្រីរៀងស្នាក់ជិតខាង។

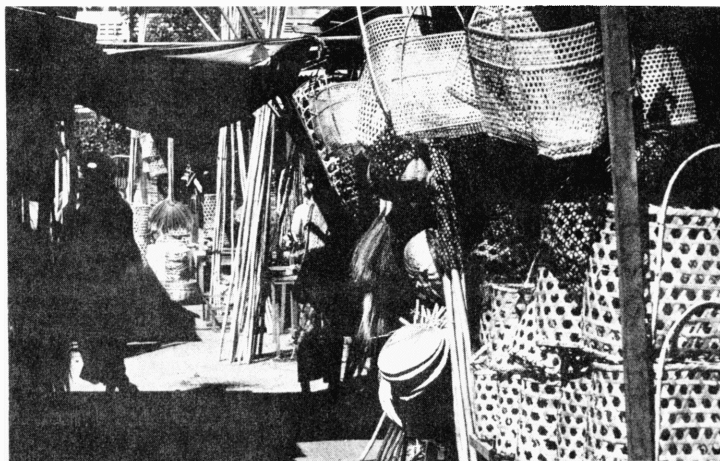
ឆ្មាំតាគេសប្បាយណាស់។ ហើយជួនកាលគេសប្បាយពេក គេភ្លេចគិត
 ពីពេលវេលាផង គេមកសិនផ្ទះវិញនូវពេលប្តីគេត្រឡប់មកក្បែរហើយវិញ ត្រង់នឹងវិញ។
 នៅពេលនោះគេនិយាយប្រាប់ប្តីគេថាវិញនេះគេមិនសូវត្រឡប់មក គេទៅផ្សារ
 វិញពេកណាស់ហើយ រកឃើញនូវផ្សារមិនសូវមានទីទំនេរ ត្រូវទៅផ្សារមួយ
 ទៅផ្សារមួយទៀត។

នៅពេលនិយាយហើយ ជួនកាលប្តីយល់តាម ជួនកាលមានរឿង
 ហើយប្តីត្រឡប់ទៅក្បែរហើយផ្សារវិញ។

New Words: រស់នៅក្នុងក្រុង /nɛw phsaa/ 'to live in a town or city'
 ថ្ងៃត្រង់ /thɲay trɔŋ/ 'noon'
 មានជម្លោះ /mian rɛŋ/ 'to have a fight'

VOCABULARY

baek	បើក	to open
daɛl	ទាល់	to have ever + verb
deek thɲay	ដេកថ្ងៃ	to sleep in the daytime
kmian baan...(soh)	គ្មានបាន...ទេ	to have not (done something)
krón tas	ត្រង់តែ	just, only
məhoup	ម្ហូប	food
mɛc ɛŋcɔŋ	មេចអីច្នោះ	why, how come
mian baan	មានបាន	to have (done something)
mɛn daɛl...(soh)	មិនទាល់...(ទេ)	never
peyúl	ពន្យល់	to explain
phnɛɛk	ភ្នែក	eye
phsaa	ផ្សារ	market, downtown
phsaa kədaal	ផ្សារកណ្តាល	central market
sac	សាច់	meat
təep ɛm	តែប៉ង	just
thaok	ថោក	cheap
thnam	ថ្នាំ	medicine, drug; substance

Basket section of a large Phnom Penh market

LESSON SIXTEENDIALOGUE

aav	shirt, blouse
1. sok - look tiñ aav niñ nīw aēnaa?	Where did you buy that shirt?
2. maw - nīw əmpifñ, tās aav niñ thəə nīw srok aameerik	In Phnom Penh, but this shirt was made in the United States.
taam (khñom) smaan	(I) think, believe
douc	like
ləbɔh look (bɔh look)	yours
3. sok - taam khñom smaan, khñom mian aav muoy douc ləbɔh look daə	I think I have a shirt like yours, too.
niñ haey	that's right, yes
douc cia	it seems
4. maw - niñ haey, yəən douc cia tiñ nīw haan tās muoy, mēən tee?	That's right. It seems that we bought them in the same store, didn't we?
mēən	true, real
phlic chñ tə haey	completely forget
5. sok - pəhaəl mēən, tās khñom phlic chñ tə haey. yəən tiñ nīw haan naa niñ?	Probably! But I've completely forgotten. What store did we buy them at?
6. maw - pəhaəl haan ɔnduon nīw phləw ɔnduon	Probably at the Ang Duong Store on Ang Duong Street.
cam	to remember, to recall
cam thaa	to remember that, to recall that
phlien	rain
7. sok - baat niñ haey, khñom cam thaa mian phlien phɔon ñay niñ	Yes, that's right, I remember that it was raining that day too.

១. សុខ លោកទិញអាវប្លង់នៅណា?
២. ម៉ៅ នៅភ្នំពេញទីតាំងអាវប្លង់នេះនៅស្រុកអាមេរិក។
៣. សុខ តាមខ្ញុំស្មាន ខ្ញុំមានអាវប្លង់ដូចរបស់លោកដែរ។
៤. ម៉ៅ ប្លង់ហើយ យើងដូចជាទិញនៅហាងទឹកធម្ម មែនទេ?
៥. សុខ ប្រហែលមែនទែនខ្ញុំភ្លេចឈ្មោះហាងហើយ។ យើងទិញនៅហាងណាប្លង់?
៦. ម៉ៅ ប្រហែលហាងអង្គធុន នៅផ្លូវអង្គធុន។
៧. សុខ បាទប្លង់ហើយ ខ្ញុំចាំថាមានភ្លៀងធ្លាក់ផងដែរ។

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

2. In English you are used to using the passive voice when you do not wish to specify the agent of an action or when you want the subject of the sentence to be a participant other than the agent. A case can be made that Cambodian, however, has no real passive construction, though it has constructions which are translated by English passives. That is to say, there is no case in Cambodian in which the verb takes a different inflection to show that the subject of the sentence is not the agent. (Cf. V.1.)

One of the Cambodian constructions that is translated by an English passive is the use of a simple verb like គេធ្វើ /thəe/ in sentence 2 in this lesson. The subject of such a verb may be either agent or goal of the action; if it is goal, the English translation will normally be passive. Ordinarily if there is an animate subject the verb is not passive in meaning; an inanimate subject, e.g. អាវ /aav/ 'shirt,' will normally indicate a passive meaning for the verb. For example in

គាត់ធ្វើស្បែកក្នុងព្រៃ។

kót thəe nɿw əmpɿŋ

He did (it) in Phnom Penh.

the subject is animate (គាត់/kót/ 'he'), and the sentence is therefore translated actively. However, in

ឡានខ្ញុំធ្វើស្បែកក្នុងព្រៃ។

laan khñom thəe nɿw əmpɿŋ

My car was made in Phnom Penh.

the subject is inanimate, so the sentence is passive in meaning. There will be contexts in which this rule will not work, but they are relatively rare.

3. You have already seen that possession can be indicated simply by following the noun by the appropriate pronoun, name, or other nominal, e.g. អាវខ្ញុំ /aav khñom/ 'my shirt.' Here is introduced a more explicit way of indicating possession: the relator របស់ /ləbɔh/, e.g. អាវរបស់ខ្ញុំ /aav ləbɔh khñom/ 'my shirt.' Possessive phrases with របស់ /ləbɔh/ and without it have the same meaning.

A phrase របស់ /ləbɔh/ + nominal means 'mine, yours, his, theirs, John's' etc. For example,

របស់គេថ្លៃជាងរបស់យើង។

ləbɔh kee thlay cian ləbɔh yəən

Theirs are more expensive than ours.

In fast speech របស់' /ləbɔh/ is pronounced បស់' /bɔh/, e.g. អាវបស់សុខ
/aav bɔh sok/ 'Sok's shirt.'

5. The word វិចិត្រ /mɛɛn/ means 'it is true, it is the case.' For example, in sentence 5, ប្រហែលវិចិត្រ /pəɦaɛl mɛɛn/ means 'probably (that) is true.' At the end of a sentence, as in the sentences in Drill 10, វិចិត្រ /mɛɛn/ means 'it is true that, really, indeed,' e.g.

ការពង្រីកស្រួលរហ័សវិចិត្រ។

phiasaa khmaɛ sruol rien mɛɛn

Cambodian is indeed easy to learn.

7. Note the use of ថា /thaa/ to introduce an indirect statement (cf. grammatical sketch S.4.1.3).

DRILLS

DRILL NO.

9. In this drill are the two ways to say 'the same' in Cambodian: ដូចគ្នា /tədaɛl/ and ដូចគ្នា /douc knia/. They have different meanings: ដូចគ្នា /tədaɛl/ means 'the same individual;' ដូចគ្នា /douc knia/ is 'the same kind.'

Thus if a Cambodian says

ខ្ញុំប្រើសៀវភៅដូចគ្នា។

khñom praɛ səphɨw tədaɛl

I used the same book.

he means that he used the exact same volume. However, if he says

ខ្ញុំប្រើសៀវភៅដូចគ្នា។

khñom praɛ səphɨw douc knia

I used the same book.

he means that he used a similar book. The above sentence can also be translated 'I used a similar book.' The distinctive feature is that in the second example there were two separate volumes used; in the first example only one volume was used.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: aav nɨŋ thəə nɨw srok aameerɨk

This shirt was made in the United States.

S: kee thee aav nɨŋ nɨw srok aameerɨk

They made this shirt in the United States.

a. laan nɨŋ lúʔ nɨw hon kon

kee lúʔ laan nɨŋ nɨw hon kon

b. kon nuh thəə nɨw srok pəraŋ

kee thəə kon nuh nɨw srok pəraŋ

c. sɛphɨw nɨŋ tɨŋ nɨw haan pɛraŋ	kee tɨŋ sɛphɨw nɨŋ nɨw haan pɛraŋ
d. phiasaa khmaɛ pɛrien nɨw saalaa yɛəŋ	kee pɛrien phiasaa khmaɛ nɨw saalaa yɛəŋ
e. aav nih lúʔ nɨw haan ɔŋ duon	kee lúʔ aav nih nɨw haan ɔŋ duon
f. aav nih thəə nɨw ɛmpiŋ	kee thəə aav nih nɨw ɛmpiŋ

DRILL TWO: TransformationMODEL: T: kee thəə aav nɨŋ nɨw srok aameerɨk

They made this shirt in America.

S: aav nɨŋ thəə nɨw srok aameerɨk

This shirt was made in America.

a. kee thəə laan nɨŋ nɨw srok khmaɛ	laan nɨŋ thəə nɨw srok khmaɛ
b. kee tɛsɛe rɨəŋ nuh nɨw chnam hoksɛp	rɨəŋ nuh tɛsɛe nɨw chnam hoksɛp
c. kee baək haan baay nih pii msəl miŋ	haan baay nih baək pii msəl miŋ
d. kee thəə phtéh nɨŋ nɨw chnam haasɛp	phtéh nɨŋ thəə nɨw chnam haasɛp
*e. kee tɛsɛe səbot nih khaɛ mun [last month]	səbot nih tɛsɛe khaɛ mun
f. kee baək bɔŋ nɨŋ maon pɛmbuon	bɔŋ nɨŋ baək maon pɛmbuon

DRILL THREE: TransformationMODEL: T: khŋom tɨŋ aav muoy douc aav look das

I bought a shirt like your shirt also.

S: khŋom tɨŋ aav muoy douc ləbɔh look das

I bought a shirt like yours also.

a. kót khəəŋ laan muoy douc laan kót	kót khəəŋ laan muoy douc ləbɔh kót
b. khŋom mian aav pii douc aav via	khŋom mian aav pii douc ləbɔh via
c. yəəŋ cuop srɛy mə néʔ douc srɛy look	yəəŋ cuop srɛy mə néʔ douc ləbɔh look
d. via tɨŋ laan muoy douc laan khŋom	via tɨŋ laan muoy douc ləbɔh khŋom
e. via mian sɛphɨw pii douc sɛphɨw kót	via mian sɛphɨw pii douc ləbɔh kót
f. kót tɛsɛe rɨəŋ muoy douc rɨəŋ look	kót tɛsɛe rɨəŋ muoy douc ləbɔh look

DRILL FOUR:MODEL: T: khŋom tɨŋ aav muoy douc ləbɔh look das

I bought a shirt like yours also.

S: khŋom tɨŋ aav muoy douc aav look das

I bought a shirt like your shirt also.

a. khñom mian laan muoy douc ləbɔh look dæ	khñom mian laan muoy douc laan look dæ
b. look tiñ səphɨw muoy douc ləbɔh khñom dæ	look tiñ səphɨw muoy douc səphɨw khñom dæ
c. kaññaa mian kɔŋ muoy douc ləbɔh yəɛŋ dæ	kaññaa mian kɔŋ muoy douc kɔŋ yəɛŋ dæ
*d. khñom tiñ aav phliɛŋ muoy douc ləbɔh look dæ [raincoat]	khñom tiñ aav phliɛŋ muoy douc aav phliɛŋ look dæ
*e. khñom mian chat muoy douc ləbɔh look dæ [umbrella]	khñom mian chat muoy douc chat look dæ
*f. look mian sbæŋk cəɛŋ mə kuu douc ləbɔh khñom dæ [shoes] [a pair]	look mian sbæŋk cəɛŋ mə kuu douc sbæŋk cəɛŋ khñom dæ

DRILL FIVE: Substitution

MODEL: T: taam khñom smaan, khñom mian aav muoy douc aav nɨŋ dæ (look)
S: taam look smaan, look mian aav muoy douc aav nɨŋ dæ
T: I think I have a shirt like this shirt also.
S: You think you have a shirt like this shirt also.

a. taam look smaan, look mian aav muoy douc aav nɨŋ dæ	(nɨŋ)
b. taam nɨŋ smaan, nɨŋ mian aav muoy douc aav nɨŋ dæ	(yəɛŋ)
c. taam yəɛŋ smaan, yəɛŋ mian aav muoy douc aav nɨŋ dæ	(né? kruu)
d. taam né? kruu smaan, né? kruu mian aav muoy douc aav nɨŋ dæ	(kót)
e. taam kót smaan, kót mian aav muoy douc aav nɨŋ dæ	(khñom)
f. taam khñom smaan, khñom mian aav muoy douc aav nɨŋ dæ	

DRILL SIX: Response

MODEL: T: yəɛŋ douc cia tiñ knoŋ haan tæ muoy, məɛn tee? (baat)
S: baat, yəɛŋ tiñ knoŋ haan tæ muoy
T: We seem to have bought them in the same store.
S: Yes, we bought (them) in the same store.

a. khñom douc cia tɨw cia muoy look ɲay nuh?	(tee)
tee, look mɨn tɨw cia muoy khñom eh	
b. khñom douc cia dæɭ khəəñ nɨŋ mə dɔɔŋ həh?	(tee)
tee, look mɨn dæɭ khəəñ khñom eh	
c. look douc cia rien khmaɛ mə dɔɔŋ həh?	(baat)
baat, khñom rien khmaɛ mə dɔɔŋ eh	
d. look kruu douc cia pəriɛn phiasaa pəraŋ dæ, məɛn tee?	(tee)
tee, look kruu mɨn pəriɛn phiasaa pəraŋ eh	

- e. look douc cia m̥n móo rien m̥sel m̥ñ? (baat)
 baat, khñom m̥n móo rien m̥sel m̥ñ eh
- f. look douc cia c̥ŋ t̥w phtéh, m̥sn tee? (tee)
 tee, khñom m̥n c̥ŋ t̥w phtéh eh

DRILL SEVEN: Response

- MODEL: T: aav nih cia aav ləbɔh néʔnaa? (khñom) Whose shirt is this? (mine)
 S: aav nih cia aav ləbɔh khñom This shirt is mine.
- a. laan nih cia laan ləbɔh néʔnaa? (look kruu)
 laan nih cia laan ləbɔh look kruu
- b. chat nih cia chat ləbɔh néʔnaa? (kañña)
 chat nih cia chat ləbɔh kañña
- c. aav phliɛŋ nih cia aav phliɛŋ ləbɔh néʔnaa? (look)
 aav phliɛŋ nih cia aav phliɛŋ ləbɔh look
- d. səph̥w nih cia səph̥w ləbɔh néʔnaa? (look Jones)
 səph̥w nih cia səph̥w ləbɔh look Jones
- e. pətup nih cia pətup ləbɔh néʔnaa? (néʔ kruu)
 pətup nih cia pətup ləbɔh néʔ kruu
- f. phtéh nih cia phtéh ləbɔh néʔnaa? (khñom)
 phtéh nih cia phtéh ləbɔh khñom

DRILL EIGHT: Response

- MODEL: T: look thəə kaa n̥w kəlaɛŋ naa? Where do you work?
 S: khñom thəə kaa n̥w kəlaɛŋ tɛdaɛl I work at the same place.
- a. kañña ñam baay n̥w haan naa? khñom ñam baay n̥w haan tɛdaɛl
- b. look kruu pəriɛn səph̥w sy ɲay nih? khñom pəriɛn səph̥w tɛdaɛl
- c. look t̥w rien saalaa naa? khñom t̥w rien saalaa tɛdaɛl
- d. look srɛy bæɛk laan sy ɛyləw? khñom bæɛk laan tɛdaɛl
- e. look ciɪ laan chnuol sy t̥w nuu yɔɔk? khñom ciɪ laan chnuol tɛdaɛl
- f. look t̥w dou luy n̥w bɔŋ naa? khñom t̥w dou luy n̥w bɔŋ tɛdaɛl

DRILL NINE: Response

- MODEL: T: kəlaɛŋ n̥ŋ douc knia tee? Is that place the same (kind
 [the same (kind of
 thing)] of place)?
- S: baat kəlaɛŋ n̥ŋ douc knia Yes, that place is the same.
- a. haan baay pii n̥ŋ douc knia tee? baat, haan baay pii n̥ŋ douc knia
- b. səph̥w nuh douc knia tee? baat, səph̥w nuh douc knia

c. saalaa yeəŋ douc knia tee?	baat, saalaa yeəŋ douc knia
d. aav yeəŋ douc knia tee?	baat, aav yeəŋ douc knia
e. laan nih douc knia tee?	baat, laan nih douc knia
f. haan bəy niŋ douc knia tee?	baat, haan bəy niŋ douc knia

DRILL TEN: Response

MODEL: T: yup məŋ, look tɿw məəl kon, məən riɿɿ mɿn məən?

S: baat, yup məŋ khñom tɿw məəl kon məən

T: Last night you went to see a movie, true or not?

S: Yes, it is true that I went to see a movie last night.

- a. look tiŋ aav nɿw haan ɔŋduon, məən riɿɿ mɿn məən?
baat, khñom tiŋ aav nɿw haan ɔŋduon məən
- b. kaŋŋaa yó səphɿw khñom, məən riɿɿ mɿn məən?
cah, khñom yó səphɿw look məən
- c. look ca? saŋ thaok, məən riɿɿ mɿn məən?
baat, khñom ca? saŋ thaok məən
- d. look phlic yó səphɿw aoy khñom, məən riɿɿ mɿn məən?
baat, khñom phlic yó səphɿw aoy look məən
- e. look thəə kaa tas yup tee, məən riɿɿ mɿn məən?
baat, khñom thəə kaa tas yup məən
- f. look rien tas bəy maon tee, məən riɿɿ mɿn məən?
baat, khñom rien tas bəy maon məən

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: look thəə kaa pəmaan maon? (pram) How many hours do you work?
(five)

S: khñom thəə kaa tas pram maon tee I work only five hours.

a. look pərien pəmaan maon?	(pəmmuoy)	khñom pərien tas pəmmuoy maon tee
b. nian tɿw dəə leen pəmaan maon?	(piɿ)	khñom tɿw dəə leen tas piɿ maon tee
c. look rien khmas pəmaan ɲay?	(buon)	khñom rien khmas tas buon ɲay tee
d. look tɿw srok khmas pəmaan khas?	(bəy)	khñom tɿw srok khmas bəy khas tee
e. look mian luy pəmaan doulaa?	(dop)	khñom mian luy tas dop doulaa tee
f. kaŋŋaa tɿw phsaa pəmaan maon?	(mə maon)	khñom tɿw phsaa tas mə maon tee

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL: T: khñom tiñ aav muoy
 S: khñom cam thaa look tiñ aav muoy das
 T: I bought a shirt.
 S: I remember that you bought a shirt also.

- a. khñom mæel kon nuh
 khñom cam thaa look mæel kon nuh das
- b. khñom rien phiasaa yuon
 khñom cam thaa look rien phiasaa yuon das
- c. khñom móo dól khae meesaa
 khñom cam thaa look móo dól khae meesaa das
- d. khñom tētuol sēbot muoy
 khñom cam thaa look tētuol sēbot muoy das
- e. khñom thēe kaa nīw kēlaeñ nuh
 khñom cam thaa look thēe kaa nīw kēlaeñ nuh das
- f. khñom thlóp ñam baarey
 khñom cam thaa look thlóp ñam baarey das

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T: mian phlien phoong ñay nīñ (cam)
 S: khñom cam thaa mian phlien phoong ñay nīñ
 T: It was raining that day, too. (remember)
 S: I remember that it was raining that day, too.

- a. soum kom tēsee (prap)
 khñom prap thaa soum kom tēsee
- b. look mīn rien tee yup mēñ (dēñ)
 khñom dēñ thaa look mīn rien tee yup mēñ
- c. mēsəl mēñ cia ñay aatīt (phlic)
 khñom phlic thaa mēsəl mēñ cia ñay aatīt
- d. look coul cēt phiasaa khmae (khēñ)
 khñom khēñ thaa look coul cēt phiasaa khmae
- e. yēəñ trēw rien phiasaa khmae (niyiey)
 khñom niyiey thaa yēəñ trēw rien phiasaa khmae
- f. look rien phiasaa ey? (suo)
 khñom suo thaa look rien phiasaa ey?

६५/६

នគរវេទនាខ្លះនគរវេទនាខ្លះ ដូចជា វេទនាខ្លះកំពុងនគរវេទនាខ្លះ
នគរវេទនាខ្លះ

បរទេសភក់ពុំដឹងគង់ទីញ៉ា បើមានឡើង គេគង់ស្រឡាញ់ណាស់ បើយ
ដួសកាលព្រោះស្រឡាញ់ពាក្យគេមិនចង់ទៅធ្វើការឡើយឡើយ ឡើយ

វិភាគនូវសាលានៅក្នុងការប្រតិបត្តិការប្រកបដោយសុវត្ថិភាព គ្មានឧបករណ៍ចង្រៃមើលឬ
ឧបករណ៍ផ្សេងៗទៀត។ យោងតាមការស្រាវជ្រាវរបស់យើង យើងបានឃើញថា ការប្រើប្រាស់
សាលាដែលមានប្រភេទនេះ។

aav	អាវ	shirt
aav phlien	អាវភ្លៀង	raincoat
cam	ចាំ	to remember
chat	ចក្រ, ចក្រ	umbrella
douc	ដូច	like
douc cia	ដូចគ្នា	it seems
douc knia	ដូចគ្នា	like, the same (kind of thing)
dadael	ដូចគ្នា	same
khae mun	ខែមុន	last month
kuu	គូ	pair
leboh	របស់	thing; belonging to
mesn	ជិត	true; it is true
niŋ haey	ច្រើនហើយ	that's right
phlic chin te haey	ភ្លេចយល់សំខាន់ហើយ	completely forget
phlien	ភ្លៀង	rain, to rain
sbaek cœn	ស្បែកជើង	shoes
taam (khñom) smaan	តាម(ខ្ញុំ)ស្មាន	(I) think
tadael	ដូចគ្នា	the same (identical) one
thaa	ថា	to say; that (introducing a noun clause)

LESSON SEVENTEENDIALOGUE

oh peel pëmaan maon? vial kəpal hoh 1. tom - look dəŋ tee, pii nih tɿw vial kəpal hoh, oh peel pëmaan maon baan dɔl? 2. maw - bæ look bæk laan riɿ cih ta'sii tɿw, oh pəhaɛl kəlah maon cəŋaay kəlou 3. tom - coh vial kəpal hoh niw cəŋaay pëmaan kəlou pii nih tɿw? əŋcəŋ haəy baan cia 4. maw - cəŋaay tæs dɔp kəlou tee, tæs phləw niŋ mian laan craən peek, əŋcəŋ haəy baan cia oh peel craən nuh aac aac...baan 5. tom - khŋom aac cih siiklou tɿw baan tee? kom...sy 6. maw - they mɿn baan, tæs kom cih siikloo tɿw sy! douc chnəh (haəy) saa? 7. tom - mɛc əŋcəŋ? khŋom mɿn daɛl cih siiklou tee, douc chnəh haəy khŋom cɔŋ saa? mə dɔŋ məɛl! kɔɔ aakrɔ? yaan tɛc nah 8. maw - phləw niŋ mian laan craən nah, haəy aakrɔ? tiet phɔŋ, oh peel yaan tɛc nah kɔɔ mə maon dæs	how long will it take? airport Do you know how long it will take to get from here to the airport? If you drive or take a taxi, it will take half an hour. distance kilometer And how far is it from here to the airport? no wonder, that's the reason It's only ten kilometers, but there are many cars on that road. That's why it takes so much time. can, to be able can, to be able Can I take a pedicab there? I suggest that you...not... Yes, certainly you can. But don't take a pedicab. thus, therefore to try Why? I've never taken a pedicab, so I'd like to try it once. (see note) bad at least That road has a lot of cars and it's bad, too, it will take at least one hour.

១. ចម្លើយ លោកដឹងទេ ពីនេះទៅវាលកប៉ាល់ហោះអស់ពេលប៉ុន្មានម៉ោងបានដល់?
២. មេឃ៍ បើលោកចឹកឡានឬដំរីតាក់ស៊ីទៅ អស់ប្រហែលកន្លះម៉ោង។
៣. ចម្លើយ ចុះវាលកប៉ាល់ហោះនេះចម្ងាយប៉ុន្មានគីឡូពីនេះទៅ?
៤. មេឃ៍ ចម្ងាយពីនិមិត្តភ័យទេ ទឹកដ្ឋានហ្នឹងមានឡានរ៉ឺម៉កចេញពីនេះហើយបានដំរីអស់ពេលរ៉ឺម៉កនោះ។
៥. ចម្លើយ ខ្ញុំអាចដំរីស៊ីក្លូទៅបានទេ?
៦. មេឃ៍ បើបាន ទឹកដំរីស៊ីក្លូទៅអី។
៧. ចម្លើយ មេឃ៍អញ្ជឹង? ខ្ញុំមិនដឹងដំរីស៊ីក្លូទេ ដូច្នេះហើយខ្ញុំចង់សាកម្តងមើល។
៨. មេឃ៍ ដ្ឋានហ្នឹងមានឡានរ៉ឺម៉កចេញពីនេះហើយអាជ្ញាធរក៏ទៀតផង អស់ពេលយ៉ាងតិចណាស់ក៏មួយម៉ោងទៀត។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In this lesson you learn two more ways to ask 'how much?' questions. In sentence 1 is the fullest way to ask 'how long?': អស់ពេលប៉ុន្មានម៉ោង។ /oh peel pəmaan maon/ 'how many hours (will it take)?' Note that ទីប្លែង /nay/, អាទិត្យ /aatit/ and other time-words may be substituted for ម៉ោង /maon/ 'hour,' for example:

សរសេរមេរៀនអស់ពេលប៉ុន្មានថ្ងៃ?
təsee meerien oh peel pəmaan nay?

How many days did it take to write the lesson?

Shorter ways to ask 'how long' are abbreviations of this formula:

អស់ប៉ុន្មាន(ថ្ងៃ)	/oh pəmaan (nay)/
ប៉ុន្មាន(ថ្ងៃ)	/pəmaan (nay)/
អស់ពេលប៉ុន្មាន	/oh peel pəmaan/

Thus sentence 1 might also be

លោកដឹងទេ ពីនេះទៅវាលកប៉ាល់ហោះប៉ុន្មានម៉ោងបានដល់?
/look dəŋ tee, pīl nih tɨw vial kəpal həh, pəmaan maon baan dɔl?/
Do you know how long it will take to get to the airport?

In sentence 3 is asked 'how far?' This is accomplished by the formula ចម្ងាយប៉ុន្មាន /cəŋaay pəmaan/ 'how far?' Note that the word ចម្ងាយ /cəŋaay/ 'distance' is pronounced differently from ឆ្ងាយ /cŋaay/ 'far, distant.'

5. The preverbal **អាច** /aac/ means 'can, to be able,' in the sense of internal capacity. **អាច** /aac/ does not ordinarily refer to outside circumstances that affect the possibility of the action, only to the subject's own knowledge or strength. The resultative verb **បាន** /baan/ 'can, to be able,' on the other hand, refers either to internal capacity or external possibility, that is, it has a broader meaning than **អាច** /aac/. **អាច** /aac/ + verb + **បាន** /baan/ can occur with the same meaning as **បាន** /baan/. Sentence 5 could also read

ខ្ញុំដឹងតើយកស៊ីក្លូតែបានទេ?

khñom cih siiklou tɛw baan tee?

Can I take a pedicab there?

but not **ខ្ញុំអាចដឹងតើយកស៊ីក្លូតែទេ?**

khñom aac cih siiklou tɛw tee?

because the questioner's internal capacity is not a topic on which the hearer is qualified to answer. Be sure to pronounce the long /aa/ in **អាច** /aac/.

6. You have already learned **ច្បាប់** /they mɛn/ + verb 'of course.' Note here that where there is an auxiliary or a resultative verb, the verb that occurs with **ច្បាប់** /they mɛn/ is not the main verb but rather the resultative verb (as in sentence 6: **ច្បាប់បាន** /they mɛn baan/) or auxiliary, as in the following example:

Q. **លោកចង់ទៅទេ?**

look cɔŋ tɛw eh?

Do you want to go?

A. **ច្បាប់ចង់។**

they mɛn cɔŋ

Of course I do.

6. **ទី (ឆ្ងៃ)** /sy/ following **ក៏** /kom/ 'don't' softens the force of the negative imperative, so that the sentence is more a suggestion than a command.
ក៏... ទី /kom...sy/ is 'I suggest you don't...'
7. **សាក** /saaʔ/ means 'to try out, to find out what something is like.' It is either a main verb, as in this sentence, or else it is used after another verb, e.g. **ខ្ញុំចង់ដឹងសាកម្តង។**
khñom cɔŋ cih saaʔ mə dɔɔŋ
I want to try riding once.
(**សាកដឹង** /saaʔ cih/ is also permissible but less frequent.)
8. In this sentence you learn **យ៉ាង** /yaan/ + adjective + **ណាស់** /nah/ 'at + ... superlative,' e.g. 'at least, at most, at the longest' etc. Any appropriate adjective can be used in this construction, e.g. **យ៉ាងច្រើនណាស់** /yaan craen nah/ 'at most' or **យ៉ាងយូរណាស់** /yaan yuu nah/ 'at the longest (time).'

1. In this lesson is a new use for បាន /baan/. In sentence 1, បាន /baan/ follows a statement of a condition and precedes the statement of the event that is contingent on the fulfilment of the condition. For instance.

យើងនឹងសិក្សាប្រាំឆ្នាំមុនចេះ។

yəɛŋ rien pram chnam baan ceh

We'll (have to) study five years before we know how.

Not until we've studied five years will we know how.

In this example, យើងនឹងសិក្សាប្រាំឆ្នាំមុន /yəɛŋ rien pram chnam/ 'we'll study for five years' is the condition; ចេះ /ceh/ '(we)'ll know how' is the contingent event.

That is to say, 'not...until...' or 'not...unless...' are expressed by បាន /baan/ placed between the preceding condition clause and the following contingent event clause. When the second (contingent event) clause has a subject, បាន /baan/ precedes the subject of the second clause, e.g.

យើងនឹងសរសេររួចបានខ្ញុំមានពេលដើរលេង។

yəɛŋ tɛsee ruoc baan khñom mian peel daə leən

Not until we finish writing will I have time to go out for a good time.

- 1.-2. Many of the particles you have learned so far you have learned with a very informal pronunciation, e.g. ទេ /eh/ (question and negative particle). These particles also have more careful pronunciations, that correspond more closely to the writing system. Particles like this that you have already studied are:

Script	Careful	Informal
ទេ	tee	eh
ហើយ	haey	həh, əh
ឬ	rɨɨ	rəh
ណាស់	nah	ah
គឺ	cia	cə
តា	tas	tə

In sentences 1 and 4 ទេ is transcribed in careful style as /tee/, in sentence 2 ឬ is transcribed /rɨɨ/, and in sentence 4 ហើយ is transcribed /haey/.

4. An alternative way to say វាពេលវែងណាស់ /ɔh peel craən/ 'it takes a lot of time' is to say យូរ /yuu/ 'long (time)'. Thus, the second part of sentence 4 could also read អញ្ចឹងហើយបានជាយូរនោះ។

əñcəŋ haey baan cia yuu nuh

That's why it takes so long.

8. The particle ក៏ /kɔɔ/ is usually untranslatable. Its meaning is discussed at A.4.3 in the grammatical sketch; please read this section. In normal speech ក៏ is pronounced with a short /ɔ/ as /ko/; the transcription /kɔɔ/ reflects the writing system, not speech.

DRILLS

DRILL NO.

3. Note that ប្រហែល /pəhaɛl/ is translated two ways: 1) 'approximately, about' before a quantity as in ប្រហែលពីរម៉ោង /pəhaɛl pii maɔŋ/ 'about two hours;' and 2) 'maybe, perhaps' before a clause, as in

ប្រហែលយើងត្រូវការលុយ។

prəhaɛl yəəŋ trəw kaa luy

Maybe we'll need money.

8. The word ដ៏ស្រស់ /dæ/ in the sentences of this drill cannot be translated. It indicates that the speaker is comparing the event in the sentence with his own previous experiences.

10. Remember that the clause relator កាល /kaal/ 'when' introduces only past-time clauses. For non-past you must use កាលណា /kaal naa/ 'when.' For example

កាលគេមកខ្ញុំស្រាវជ្រាវ។

kaal kee móo khñom rien

When he came, I was studying.

but

កាលណាគេមកខ្ញុំស្រាវជ្រាវ។

kaal naa kee móo khñom rien

Whenever he comes, I'm studying.

(Cf. Lesson 10.)

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: តើវា វិល កៀវ កៀវ ហ្ន៎, ហ្ន៎ ប្រើ ប៉ោល ម៉ោង ប៉ោល ប៉ោល? (been laan)

*S: តើវា ប្រើ ប៉ោល ម៉ោង ប៉ោល ប៉ោល ប៉ោល?

T: To get to the airport, how long will it take?

S: To get to the bus station, how long will it take?

- *a. តើវា ប្រើ ប៉ោល ម៉ោង ប៉ោល ប៉ោល ប៉ោល? (phas kəpal)
[dock, pier]
- b. តើវា ប្រើ ប៉ោល ម៉ោង ប៉ោល ប៉ោល ប៉ោល? (nuu yook)
- c. តើវា ប្រើ ប៉ោល ម៉ោង ប៉ោល ប៉ោល ប៉ោល? (phtéh look)
- d. តើវា ប្រើ ប៉ោល ម៉ោង ប៉ោល ប៉ោល ប៉ោល? (saalaa rien)
- e. តើវា ប្រើ ប៉ោល ម៉ោង ប៉ោល ប៉ោល ប៉ោល? (vial kəpal hoh)
- f. តើវា ប្រើ ប៉ោល ម៉ោង ប៉ោល ប៉ោល ប៉ោល?

DRILL TWO: Response

MODEL: T: look dɛŋ eh, pii nih tɿw vial kəpal hoh ɔh peel pəmaan maon? (pii)

S: baat khñom dɛŋ, pii nih tɿw vial kəpal hoh, ɔh peel pii maon

T: Do you know how long it will take from here to the airport? (two)

S: Yes, I do. From here to the airport, it will take 2 hours.

- a. look dɛŋ eh, kót mʊo taam sy? (kəpal hoh)
baat khñom dɛŋ, kót mʊo taam kəpal hoh
- b. look dɛŋ eh, né? kruu nuh pərien sy? (phiasaa pəraŋ)
baat khñom dɛŋ, né? kruu nuh pərien phiasaa pəraŋ
- c. look dɛŋ eh, yəŋ tɿw phtéh maon pəmaan? (bəy)
baat khñom dɛŋ, yəŋ tɿw phtéh maon bəy
- d. look dɛŋ eh, saalaa ɔŋkoo nɿw asnaa? (waasɪntón)
baat khñom dɛŋ, saalaa ɔŋkoo nɿw waasɪntón
- e. look dɛŋ eh, look rien khmaɛ pəmaan aatɪt? (saam səp pəmpɪl)
baat khñom dɛŋ, khñom rien khmaɛ saam səp pəmpɪl aatɪt
- f. look dɛŋ eh, look tɿw srok yuon ŋkaal? (sʔaɛk)
baat khñom dɛŋ, khñom tɿw srok yuon sʔaɛk

DRILL THREE: Response

MODEL: T: look bæk laan tɿw vial kəpal hoh eh?

S: khñom pəhaɛl mɪn bæk laan tɿw vial kəpal hoh eh

T: Will you drive to the airport?

S: Perhaps I won't drive to the airport.

- a. look tɿw rien khmaɛ, ŋay nih eh? khñom pəhaɛl mɪn tɿw rien khmaɛ, ŋay nih eh
- b. look tiñ aav eh? khñom pəhaɛl mɪn tiñ aav eh
- c. look pəyúl khñom eh? khñom pəhaɛl mɪn pəyúl look eh
- d. look phlic tɿw saalaa eh? khñom pəhaɛl mɪn phlic tɿw saalaa eh
- e. look bæk laan mʊo saalaa eh? khñom pəhaɛl mɪn bæk laan mʊo saalaa eh
- f. look pərien, ŋay nih eh? khñom pəhaɛl mɪn pərien, ŋay nih eh

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: bæk laan tɿw vial kəpal hoh, pəmaan maon baan dɔl? (mə maon)

S: baat, pəhaɛl mə maon dɔl haey

T: How long does it take to drive to the airport?

S: It takes about one hour.

- a. bæk laan tɿw saalaa rien, pəmaan maon baan dɔl? (kəlah maon)
baat, pəhaɛl kəlah maon dɔl haey

- b. baek laan tɿw been laan, pəmaan maon baan dɔl? (məphɛy mənut)
baat, pəhæɬ məphɛy mənut dɔl haɛy
- c. baek laan tɿw nuu yɔɔk, pəmaan maon baan dɔl? (buon maon)
baat, pəhæɬ buon maon dɔl haɛy
- d. baek laan tɿw phæ kəpal, pəmaan maon baan dɔl? (piɪ maon)
baat, pəhæɬ piɪ maon dɔl haɛy
- e. baek laan tɿw phtéh look, pəmaan maon baan dɔl? (kəlah maon)
baat, pəhæɬ kəlah maon dɔl haɛy
- f. baek laan tɿw vial kəpal hɔh, pəmaan maon baan dɔl? (piɪ maon)
baat, pəhæɬ piɪ maon dɔl haɛy

DRILL FIVE: Transformation

- MODEL: T: piɪ nih tɿw nuu yɔɔk cəŋaay pəmaan kəlou?
S: piɪ nuu yɔɔk móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?
T: How far is it from here to New York?
S: How far is it from New York to here?

- a. piɪ nih tɿw saalaa rien cəŋaay pəmaan kəlou?
piɪ saalaa rien móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?
- b. piɪ nih tɿw been laan cəŋaay pəmaan kəlou?
piɪ been laan móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?
- c. piɪ nih tɿw phtéh look cəŋaay pəmaan kəlou?
piɪ phtéh look móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?
- d. piɪ nih tɿw phæ kəpal cəŋaay pəmaan kəlou?
piɪ phæ kəpal móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?
- e. piɪ nih tɿw pɛst cəŋaay pəmaan kəlou?
piɪ pɛst móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?
- f. piɪ nih tɿw vial kəpal hɔh cəŋaay pəmaan kəlou?
piɪ vial kəpal hɔh móo nih cəŋaay pəmaan kəlou?

DRILL SIX: Extension

- MODEL: T: laan khñom khouc (móo taam laan chnuol)
S: əñcəŋ haɛy baan cia khñom móo taam laan chnuol
T: My car is broken down. (came by bus)
S: That's why I came by bus.

- a. khñom kmian luy tee (mɿn tɿw mɛəl kon)
əñcəŋ haɛy baan cia khñom mɿn tɿw mɛəl kon
- *b. laan khñom ɔh san (móo mɿn tón maon)
[on time]
əñcəŋ haɛy baan cia khñom móo mɿn tón maon

- c. khñom ləvú1 peek (m1n t1w leen look)
 əñcəŋ haey baan cia khñom m1n t1w leen look
- d. khñom m1n cəh bæc laan (m1n t1ñ laan)
 əñcəŋ haey baan cia khñom m1n t1ñ laan
- e. ɲay n1ŋ, phlieŋ craen peek (n1w phtéh)
 əñcəŋ haey baan cia khñom n1w phtéh
- f. khñom trəw t1w pəst (m1n móo rien)
 əñcəŋ haey baan cia khñom m1n móo rien

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: khñom m1n dæ1 cih siiklou tee
 S: douc chnəh haey look trəw cih mə dɔɔŋ
 T: I have never taken a pedicab.
 S: So you'll have to take one once.

- a. khñom m1n dæ1 t1w nuu yɔɔk tee
 douc chnəh haey look trəw t1w mə dɔɔŋ
- b. khñom m1n dæ1 t1ñ məhoup tee
 douc chnəh haey look trəw t1ñ mə dɔɔŋ
- c. khñom m1n dæ1 ñam baay cən tee
 douc chnəh haey look trəw ñam mə dɔɔŋ
- d. yəeŋ m1n dæ1 t1w məel kon tee
 douc chnəh haey yəeŋ trəw t1w məel mə dɔɔŋ
- e. khñom m1n dæ1 cih kəpal həh tee
 douc chnəh haey look trəw cih mə dɔɔŋ
- f. khñom m1n dæ1 dæ t1w saalaa tee
 douc chnəh haey look trəw dæ mə dɔɔŋ

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: khñom bæc laan kelah maon baan dɔ1
 vial kəpal həh (mə maon)
 S: look bæc laan yaan təc nah mə maon
 dæ baan dɔ1
 T: I drive for half an hour to get to the airport.
 S: You drive at least one hour to get to the airport.

- a. khñom pərien koun səh dɔp né? (dɔp pram)
 look pərien koun səh yaan təc nah dɔp pram né? dæ
- b. laan nih thlay pii pón doulaa (bəy pón)
 laan nih thlay yaan təc nah bəy pón doulaa dæ

- *c. khñom tɿw nuu yook yuu nah (mə aatɿt)
[long(time)]
look tɿw nuu yook yaan tɛc nah mə aatɿt dæ
- d. khñom deek pram maon (pəmpɿl maon)
look deek yaan tɛc nah pəmpɿl maon dæ
- e. kon nih leen pii maon (pii maon kəlah)
kon nih leen yaan tɛc nah pii maon kəlah dæ
- f. pii nih tɿw nuu yook cəŋaay
pii rooy kəlou (pii rooy haa sɛp kəlou)
pii nih tɿw nuu yook cəŋaay yaan tɛc nah
pii rooy haa sɛp kəlou dæ

DRILL NINE: Transformation

- MODEL: T: pii nih tɿw vial kəpal həh cəŋaay
dɔp bɛy kəlou (dɔp)
S: pii nih tɿw vial kəpal həh cəŋaay
yaan craən nah dɔp kəlou
T: From here to the airport it's thirteen kilos.
S: From here to the airport it's ten kilos at the most.
- a. khñom bæk laan mə maon baan dɔl (kəlah maon)
vial kəpal həh
look bæk laan yaan craən nah kəlah maon baan dɔl vial kəpal həh
- b. laan nih thlay buon pón doulaa (bɛy pón doulaa)
laan nih thlay yaan craən nah bɛy pón doulaa
- c. khñom deek pəmpɿl maon (pram)
look səmraan yaan craən nah pram maon
- d. pii nih tɿw nuu yook cəŋaay bɛy rooy kəlou (pii rooy)
pii nih tɿw nuu yook cəŋaay yaan craən nah pii rooy kəlou
- e. khñom tɿw nuu yook dɔp ŋay (pram)
look tɿw nuu yook yaan craən nah pram ŋay
- f. kon nih leen bɛy maon (pii maon kəlah)
kon nih leen yaan craən nah pii maon kəlah

DRILL TEN: Transformation

- MODEL: T: khñom tɿw vial kəpal həh (cih siiklou)
S: kaal khñom tɿw vial kəpal həh khñom cih siiklou
T: I went to the airport. (took a pedicab)
S: When I went to the airport I took a pedicab.

- a. khñom rien ɔŋglee (aayu? dɔp chnam)
 kaal khñom rien ɔŋglee khñom aayu? dɔp chnam
- *b. khñom niw srok khmaɛ (thəə kaa aoy pəraŋ)
 kaal khñom niw srok khmaɛ khñom thəə kaa aoy pəraŋ
 [a Frenchman; the French]
- c. khñom tɛlɔp mɔo srok aameerɨk viŋ (cih kəpal tɨk)
 kaal khñom tɛlɔp mɔo srok aameerɨk viŋ khñom cih kəpal tɨk
- d. khñom niw liiv (niw cia muoy mɛdaay khñom)
 kaal khñom niw liiv khñom niw cia muoy mɛdaay khñom
- e. khñom tɨw phtéh look (daə)
 kaal khñom tɨw phtéh look khñom daə
- f. khñom tɨw vial kəpal hɔh (khəəŋ look)
 kaal khñom tɨw vial kəpal hɔh khñom khəəŋ look

DRILL ELEVEN: Response

- MODEL: T: khñom tɨw taam siiklou baan tee?
 S: they mɨn baan, tɛs kom tɨw sy
 T: Can I go by pedicab?
 S. Yes of course you can, but don't go.
- a. khñom mɛəl kon nih baan tee?
 they mɨn baan, tɛs kom mɛəl sy
- b. khñom ñam sraa look baan tee?
 they mɨn baan, tɛs kom ñam sy
- c. khñom thəə laan aoy look baan tee?
 they mɨn baan, tɛs kom thəə sy
- d. khñom daə tɨw baan tee?
 they mɨn baan, tɛs kom daə sy
- e. khñom baək laan look baan tee?
 they mɨn baan, tɛs kom baək sy
- f. khñom tiŋ laan baan tee?
 they mɨn baan, tɛs kom tiŋ sy

LESSON EIGHTEENDIALOGUE

puu	uncle (younger than parent)
pɛst ruhsii	Russian hospital
1. tom - ta'sii, puu yoo pəmaan pii nih tɛw pɛst ruhsii?	Taxi! How much do you charge for going to the Russian hospital?
riel	riel (Cambodian currency)
2. saw - khñom som dɔp pram riel look	I'll take you there for fifteen riels, sir.
s'ey	what (colloquial)
adjective + mɛsh (mɛh)	so + adjective
ey kɔ...mɛsh	why is it so...?!, how come it's so...!
3. tom - s'ey! ey kɔɔ thlay mɛsh! thommədaa khñom cih tas dɔp riel tee	What! It's so expensive! Usually I get a ride for only ten riels.
4. saw - baat, tas syləw eyvan thlay nah nɛw əmpin	Yes, but now things cost a lot in Phnom Penh.
penɛŋ	only, to that extent
ləmoom	enough
5. tom - pii nih tɛw pɛst ruhsii cənaay tas bəy kəlou penɛŋ! dɔp pii riel ləmoom tɛw tee puu?	From here to the Russian hospital is only three kilometers! Is twelve riels enough for you to take me there?
thaɛm	to add
thaɛm tiet	in addition
krɔɔ	poor
6. saw - som mə riel thaɛm tiet moo look, pruh khñom krɔɔ nah!	Could I ask you for one more riel, because I am very poor.
7. tom - tɛw əŋcən!	Well, let's go then!

១. គុប តាក់ស៊ី តូយកប្បុរសឯនេះទៅរកព្យាបាល?
២. លោក ខ្ញុំសុំដំបូលប្រាក់រថ្ងៃលេខណា?
៣. គុប ស្តី! អីក៏ថ្លៃម៉្លេះ! ធម្មតាខ្ញុំដឹងតែដំបូលលេខ។
៤. លោក បាទ តែឥឡូវអីវាថ្លៃណាស់នៅភ្នំពេញ។
៥. គុប តើនេះទៅរកព្យាបាលឬ? ចម្ងាយតែបីគីឡូម៉ែត្រ ដំបូលលេខទៅទេ?
៦. លោក សុំប្រាក់បន្ថែមម្នាក់ទៀត ព្រោះខ្ញុំក្រណាស់។
៧. គុប ទៅរកភ្នំពេញ។

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. In Lesson 8 you learned the words for members of the immediate family. In this lesson are presented some more kinship terms. Your aunts and uncles are divided into two groups, depending on whether they are older or younger than your parent whose sibling they are.

Your father's or mother's older brother is called ឪពុកចាស់ /əwpuk thom/ 'older uncle;' an older sister of either parent is called ម្តាយចាស់ /mədaay thom/ 'older aunt.' Both ឪពុកចាស់ /əwpuk thom/ and ម្តាយចាស់ /mədaay thom/ are addressed and referred to informally as អី /om/.

The younger brother of either parent is called ឪពុកម្តាយ /əwpuk mia/, ម្តាយ /mia/, or, informally, ពូ /puu/. The younger sister of either parent is called ម្តាយមីន /mədaay miin/ or មីន /miin/. A niece or nephew of either sex is ក្មួយ /kmuoy/.

Your grandfather, or any male relative of your grandfather's generation, is called តា /cii taa/, or, less formally, តា /taa/. Your grandmother or any female relative of your grandmother's generation is known as ឪន /ciidoun/, ឪន /doun/, or យាយ /yiey/. You would normally address your grandfather or a contemporary as លោកតា /look taa/ and your grandmother or her contemporary as លោកយាយ /look yiey/. A grandchild of either sex is called តៅ /ca:/ (Refer to the grammatical sketch, section U.2, for a full description of Cambodian kinship terms.)

Generally people with whom you are on informal terms are addressed either by name or by the kinship term appropriate to their age relative to you. This includes tradespeople, servants, and cyclo drivers, with all of whom លោក /look/ or លោកស្រី /look srey/ would be quite inappropriate. In this dialogue /tom/ is talking to a taxi driver who is probably about fifteen years older than he. (Review section U.3 in the grammatical sketch.)

2. Ordinarily a middle or upper-class Cambodian man (whom it is appropriate to address as លោក /look/) does not bargain with a taxi driver or cyclo driver; this dialogue describes an untypical situation. Usually the driver leaves the amount up to the passenger; if the passenger gives too little, the driver asks politely for more, which he generally receives. Women, students, and poor people, on the other hand, normally bargain and come to an agreement before mounting the vehicle.

3. ម៉ែ...ម៉ែ /ey kəw...meh/ is short for ហេតុម៉ែ...ម៉ែ /haet ey kəw...meh/ 'how come it's so...?'
5. ប៉ុន្មាន /pənɿŋ/ 'that much, to that extent' is a demonstrative corresponding to ប៉ុន្មាន /pəmaan/ 'how much?' Following a phrase expressing a quantity, it means 'only, to that extent only, and that's all,' e.g.,
 យើងយកម្ចុលរៀលប៉ុន្មាន ។
 yeən yoo mə rooy riel pənɿŋ
 We charge only 100 riels (and that's all).
6. Note the use of មក /moo/ 'to come' to indicate direction of the action toward the speaker, with slight imperative meaning. If action were away from the speaker, ទៅ /təw/ 'to go' would be used.

DRILLS

DRILLS NO.

6. ឬ /phooŋ in the sentences of this drill is very idiomatic. In meaning it is close to English 'either' in a sentence like the answer in 'Can I have ten more dollars?' 'Ten dollars won't be enough either.'
9. Note that ពីមុន /pii mun/ and ក្រោយមក /kraoy moo/ have opposite meanings. ពីមុន /pii mun/ means 'formerly, before, previously,' and ក្រោយមក /kraoy moo/ means 'later on, afterwards.'
9. In sentence d. the word ជុំវិញ /cumviŋ/ means 'around' in the sense of 'to make a circle around,' not 'in, around, and about.' The second meaning would be translated by Cambodian ក្នុង /knoŋ/ 'within.'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: pii nih təw pəst ruhsii thlay pəmaan?

S: puu yoo thlay pəmaan pii nih təw pəst ruhsii?

T: How much does it cost from here to the Russian hospital?

S: How much do you charge from here to the Russian hospital?

- a. pii nih təw vial kəpal hoh thlay pəmaan?
 puu yoo thlay pəmaan pii nih təw vial kəpal hoh?
- b. pii nih təw saalaa rien thlay pəmaan?
 puu yoo thlay pəmaan pii nih təw saalaa rien?
- c. pii nih təw been laan thlay pəmaan?
 puu yoo thlay pəmaan pii nih təw been laan?
- d. pii nih təw nuu yook thlay pəmaan?
 puu yoo thlay pəmaan pii nih təw nuu yook?

- e. pii nih t^hw phas kəpal thlay pəmaan?
 puu yoo thlay pəmaan pii nih t^hw phas kəpal?
- f. pii nih t^hw phsaa thlay pəmaan?
 puu yoo thlay pəmaan pii nih t^hw phsaa?

DRILL TWO: Response

MODEL: T: look lúʔ aoy khñom thlay pəmaan (dop doulaa)

S: khñom lúʔ aoy look thlay dop doulaa

T: How much will you sell (it) to me for?

S: I'll sell (it) to you for ten dollars.

- a. look tiñ laan nih thlay pəmaan (pii pón doulaa)
 khñom tiñ laan nih thlay pii pón doulaa
- b. kee lúʔ səphiw nuh thlay pəmaan (bəy doulaa)
 kee lúʔ səphiw nuh thlay bəy doulaa
- c. look tiñ səbot kəpal hoh thlay pəmaan (mə pón riel)
 khñom tiñ səbot kəpal hoh thlay mə pón riel
- d. look lúʔ aav nih aoy khñom thlay pəmaan (pram doulaa)
 khñom lúʔ aav nih aoy look thlay pram doulaa
- *e. look tiñ kawʔey pram nih thlay pəmaan (sas səp doulaa)
 [chair]
 look tiñ kawʔey pram nih thlay sas səp doulaa
- *f. kee lúʔ san nih mə liit thlay pəmaan (dop pram riel)
 [liter]
 kee lúʔ san nih mə liit thlay dop pram riel

DRILL THREE: Transformation (antonyms)

MODEL: T: sy koo thlay məsh!

(thaok) How expensive it is!
 (cheap)

S: sy koo thaok məlah!

How cheap it is!

- a. sy koo l'oo məsh! (aakroʔ) sy koo aakroʔ məsh!
- b. sy koo thom məsh! (touc) sy koo touc məsh!
- *c. sy koo s'aat məsh! (kəkvəʔ) sy koo kəkvəʔ məsh!
 [dirty]
- d. sy koo chñaay məsh! (cit) sy koo cit məsh!
- *e. sy koo craen məsh! (təc) sy koo təc məsh!
 [few]
- f. sy koo khlan məsh! (ksaoy) sy koo ksaoy məsh!
- *g. sy koo kroo məsh! (mian) sy koo mian məsh!
 [rich]
- h. sy koo sruol məsh! (pəbaaʔ) sy koo pəbaaʔ məsh!

DRILL THREE A: Transformation

When the new words in this drill have been learned, do it without cue words, e.g.

MODEL: T: ɛy kɔɔ thlay mɛh   How expensive it is!
                   S: ɛy kɔɔ thaok mɛh   How cheap it is!

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ɛyləw ɛyvan thlay nah   Now merchandise is very expensive.
                   S: pii mun ɛyvan thaok cian   Before things were cheaper.
 a.   ɛyləw laan look aakrɔʔ nah   pii mun laan look lʔɔɔ cian
 b.   ɛyləw phtéh look thom nah   pii mun phtéh look touc cian
 c.   ɛyləw pɛtup look sʔaat nah   pii mun pɛtup look kəkvoʔ cian
 d.   ɛyləw khñom nɪw chɳaay nah   pii mun khñom nɪw cit cian
 e.   ɛyləw khñom mian koun sɛh craən nah   pii mun khñom mian koun sɛh tɛc cian
 f.   ɛyləw laan khñom ksaoy nah   pii mun laan khñom khlan cian

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: puu yóo pəmaan tɪw pɛst ruhsii?   (dɔp riel)
                   S: khñom yóo dɔp riel ləmóom haey
                   T: How much do you charge to go to the Russian hospital?
                   S: I charge ten riels; that's enough.
 a.   look trɛw kaa pəmaan doulaa?   (pram doulaa)
                   khñom trɛw kaa pram doulaa ləmóom haey
 b.   look cɔŋ baan koun sɛh pəmaan néʔ?   (buon néʔ)
                   khñom cɔŋ baan koun sɛh buon néʔ ləmóom haey
 c.   look tɪñ sɛphɪw pəmaan?   (bɛy)
                   khñom tɪñ sɛphɪw bɛy ləmóom haey
 d.   yɛɛŋ tɪw nɪw nuu yɔɔk pəmaan ɳay?   (buon)
                   yɛɛŋ tɪw nɪw nuu yɔɔk buon ɳay ləmóom haey
 e.   look yóo luy pəmaan tɪw?   (mɛphɛy doulaa)
                   khñom yóo luy mɛphɛy doulaa tɪw ləmóom haey
 f.   look rien khmaɛ pəmaan maon?   (bɛy maon)
                   khñom rien khmaɛ bɛy maon ləmóom haey

DRILL SIX: Response

- MODEL: T: khñom som mə riel thaəm tiet I ask for one more riel.
 S: mə riel tiet m̥n tón ləmóom phoən One more riel is still not enough.
- a. khñom cəŋ n̥w bəy ɲay thaəm tiet bəy ɲay tiet m̥n tón ləmóom phoən
 b. khñom aoy look pram doulaa thaəm tiet pram doulaa tiet m̥n tón ləmóom phoən
 c. khñom tiñ sraa mə dɔp thaəm tiet sraa mə dɔp tiet m̥n tón ləmóom phoən
 d. khñom rien khmaɛ dɔp aatit thaəm tiet dɔp aatit tiet m̥n tón ləmóom phoən
 e. khñom yóo luy buon doulaa thaəm tiet buon doulaa tiet m̥n tón ləmóom phoən
 f. khñom pərien look mə maon thaəm tiet mə maon tiet m̥n tón ləmóom phoən

DRILL SEVEN: Substitution

- MODEL: T: khñom niyiey taɛ mə dɔn tiet tee (pərien)
 S: khñom pərien taɛ mə dɔn tiet tee
 T: I'll only speak once more. (teach)
 S: I'll only teach once more.
- a. khñom pərien taɛ mə dɔn tiet tee (məəl)
 b. khñom məəl taɛ mə dɔn tiet tee (t̥w)
 c. khñom t̥w taɛ mə dɔn tiet tee (som)
 d. khñom som taɛ mə dɔn tiet tee (cih)
 e. khñom cih taɛ mə dɔn tiet tee (niyiey)
 f. khñom niyiey taɛ mə dɔn tiet tee

DRILL EIGHT: Transformation

- MODEL: T: khñom aoy look bəy riel (piɪ riel)
 S: som look aoy khñom piɪ riel tiet móo
 T: I'll give you three riels.
 S: Please give me two more riels.
- a. khñom pərien look taɛ mə maon tee (kəlah)
 som look pərien khñom kəlah maon tiet móo
 b. khñom aoy look taɛ mə ɲay tee (mə ɲay)
 som look aoy khñom mə ɲay tiet móo
 c. khñom məəl aoy look mə dɔn (mə dɔn)
 som look məəl aoy khñom mə dɔn tiet móo
 d. khñom lúʔ aoy look taɛ muoy (muoy)
 som look lúʔ aoy khñom muoy tiet móo

- e. khñom coh thlay aoy look mə riel (pii riel)
som look coh thlay aoy khñom pii riel tiet móo
- f. khñom pəyúl look tas mə dɔɔŋ tee (mə dɔɔŋ)
som look pəyúl khñom mə dɔɔŋ tiet móo

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: pii mun khñom cih ta'sii tɿw pɛst (dəə)

S: kraoy móo khñom dəə tɿw pɛst

T: Before, I took a taxi to the hospital.

S: Later I walked to the hospital.

- a. pii mun khñom dəə tɿw phtéh (cih laan chnuol)
kraoy móo khñom cih laan chnuol tɿw phtéh
- b. pii mun khñom cih laan chnuol tɿw nuu yook (cih kəpal hoh)
kraoy móo khñom cih kəpal hoh tɿw nuu yook
- c. pii mun khñom cih kəpal hoh tɿw srok pəraŋ (cih kəpal)
kraoy móo khñom cih kəpal tɿw srok pəraŋ
- *d. pii mun khñom cih kəpal cum viñ nuu yook (bəək laan)
[around]
kraoy móo khñom bəək laan cum viñ nuu yook
- e. pii mun khñom bəək laan tɿw saalaa (dəə)
kraoy móo khñom dəə tɿw saalaa
- f. pii mun khñom dəə tɿw saalaa (cih ta'sii)
kraoy móo khñom cih ta'sii tɿw saalaa

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: pii mun khñom cɔŋ cih ta'sii

S: pii mun khñom cɔŋ cih ta'sii tas kraoy
móo khñom mɿn cih viñ

T: Before, I wanted to take a taxi.

S: Before, I wanted to take a taxi, but later
I didn't take one after all.

- a. pii mun khñom cɔŋ dəə
pii mun khñom cɔŋ dəə tas kraoy móo khñom mɿn dəə viñ
- b. pii mun khñom cɔŋ rien khmaɛ
pii mun khñom cɔŋ rien khmaɛ tas kraoy móo khñom mɿn rien viñ
- c. pii mun khñom cɔŋ tɿw
pii mun khñom cɔŋ tɿw tas kraoy móo khñom mɿn tɿw viñ
- d. pii mun khñom cɔŋ ñam
pii mun khñom cɔŋ ñam tas kraoy móo khñom mɿn ñam viñ

- e. pii mun khñom cəŋ pərien khmae
 pii mun khñom cəŋ pərien khmae taε kraoy móo khñom mɛn pərien viñ
- f. pii mun khñom cəŋ aoy
 pii mun khñom cəŋ aoy taε kraoy móo khñom mɛn aoy viñ

DRILL ELEVEN: Kinship

MODEL: T: bəŋ ləbəh əwpuk cia ...
 S: əwpuk thom rɛɛ mədaay thom rɛɛ om
 T: father's older sibling is...
 S: older uncle or older aunt

- a. mədaay ləbəh əwpuk cia ...
 b. əwpuk ləbəh pəpún cia ...
 c. koun ləbəh koun cia ...
 d. p'oun ləbəh mədaay cia ...
 e. koun ləbəh p'oun cia ...
 f. pɛy ləbəh bəŋ cia ...
 g. əwpuk ləbəh pəpún cia ...
 h. p'oun ləbəh əwpuk cia ...
 i. pəpún ləbəh koun cia ...
 j. koun ləbəh p'oun mədaay cia ...
 k. pəpún ləbəh p'oun cia ...
 l. bəŋ ləbəh mədaay cia ...
 m. koun ləbəh bəŋ əwpuk cia ...
 n. koun ləbəh bəŋ cia ...

Wedding, Phnom Penh

Reading Passage

ស្រុកខ្មែរកាលមុន

ស្រុកយើង គឺជារដ្ឋស្រុកយើង ពីមុនម្សៅទេ ។ យើងមានមនុស្សច្រើន, ហើយ ឥតអ្វីនិម្មិតបរិភោគធ្លាប់តែច្រើនពេក ពីភក្ត្រមិនល្អមេ ។ ពីមុនយើង រកកង់ ១ ថ្ងៃ យើង អាចលក់បរិភោគបានពីរថ្ងៃ យ៉ាងតិច ។ តែភក្ត្រយើងធ្វើដូចនោះ ម្សៅមិនកើតទេ យើងត្រូវរក២ថ្ងៃសម្រាប់១ថ្ងៃវិញ ហើយជួនកាលមិនល្អម្សៅ ឆាប់ ។

ខ្មែរពីមុនភាគច្រើនមិនគិតដូចខ្មែរភាគច្រើនឥឡូវនេះទេ ។ គេមិនសួរគិត ពីខ្លួនឯងទេ ហើយគេមិនដែលគិតពីមានប្រាក់ដែរ ។ គេគិតតែពីល្អម្សៅ គឺល្អម្សៅ ។ បើគេត្រូវការម្ហូបសម្រាប់បរិភោគស្រុក ស្រុកបានគេទៅរក ។ គេមិនដែលរកពីមុនសម្រាប់ថ្ងៃនេះទេ ។ នេះមកពីស្រុកយើងស្រួលគឺយើង មិនដែលខ្វះម្ហូបបរិភោគទេ ។ យើងរស់ស្រួលណាស់ ហើយយើងចូលចិត្តគិតថា ពេលណា យើងចង់បានច្រើនពេលនោះហើយយើងមានឡើងពីប្រាក់ច្រើនដែរ ។

ដូច្នេះយើងចូលចិត្តស្រុកខ្មែរពីមុនជាងស្រុកខ្មែរឥឡូវ ។

New words:	បរិភោគ	/booriphook/	to eat, consume
	រក	/róo/	to earn
	ក្រ	/krɔɔ/	poor
	គឺ	/kɿi/	that is, that is to say

VOCABULARY

cum viñ	ជុំវិញ	around
sy kɔɔ ... mɛlɛh	ឆ្លើយ... ឆ្លើយ	why so ...?!, how ...!
kaw?ey	កៅអី	chair
kəkɔɔ?	ក្រខ្វក់	dirty
kraoy móo	ក្រោយមក	later
krɔɔ	ក្រ	poor
lɛmóom	ល្អម	enough, adequate
liit	លីត្រ	liter
mɛlɛh	ឆ្លើយ	so + adj.
mian	មាន	rich, wealthy
pəbaa?	ពិបាក	difficult
pənɿŋ	ម្តងៗ	that much; only
pɛɛt	ពេទ្យ	hospital
piɪ mun	ពីមុន	previously, before
riel	រៀល	riel (Cambodian currency)
ruhsɿi	រុស្ស៊ី	Russian, Russia
s?ey	អ្វី	what
thasm	ដើម	to add; additional
thasm tɿet	ដើមទៀត	in addition

Kinship Terms

ciidoun (doun, yiey)	ឪពុក	grandmother
ciitaa (taa)	តា	grandfather
əwpuk mia (mia, puu)	ឪពុកម្តាយ	uncle younger than parent
əwpuk thom (om)	ឪពុកចា	uncle older than parent
mədaay miin (miin)	ម្តាយម្តាយ	aunt younger than parent
mədaay thom (om)	ម្តាយចា	aunt older than parent
boon ciidoun muoy	បងប្អូនប្អូន	older first cousin
p'oun ciidoun muoy	ប្អូនប្អូនប្អូន	younger first cousin
kmuoy	ក្មួយ	niece, nephew
caw	ចា	grandchild

In-Laws:

mədaay kmeek	ម្តាយក្មេក	mother-in-law
əwpuk kmeek	ឪពុកក្មេក	father-in-law
boon thlay	បងប្អូន	spouse of older sibling; older sibling of spouse
p'oun thlay	ប្អូនប្អូន	spouse of younger sibling; younger sibling of spouse
koun pəsaa	កូនប្រពន្ធ	son- or daughter-in-law

Taxibus in Phnom Penh

LESSON NINETEENDIALOGUE

cəŋiɪ	illness
néʔ cəŋiɪ	patient
kaət sy	what's wrong, what's the matter
1. tom - ɲay nih mian néʔ cəŋiɪ	Today there are many patients.
craən əh	
mɛc kaət sy das nɪŋ?	What's wrong with you, there?
sruol khluon	(feel) fine, to be well
taŋ pii	since
lɲiac	evening
2. mao - khŋom mɪn dəŋ eh look.	I (really) don't know, Doctor!
khŋom douc cə mɪn	I don't seem to be feeling
sruol khluon sɔh taŋ pii	(so) good since last evening.
lɲiac mɛh	
3. tom - kdaw eh?	Do you have a fever?
kbaal lɲiac	early in the evening
sriev sraaŋ	to shiver
muc	to go under, dive
muc tɪk	to take a shower
4. mao - pii kbaal lɲiac, khŋom	Since early in the evening, I
douc cə sriev sraaŋ ntɛc-ntɛc,	seemed to have a slight fever,
ruoc khŋom tɪw muc tɪk tiet	then I took a shower (which made things worse).
lien	to stick out
ndaat	tongue
thaa	to say
5. tom - mɛə! lien ndaat mɛə!	Let's see, stick (your) tongue
thaa 'aa'	out! Say 'ah'
kəkɔɔ	throat, neck
6. mao - 'aa', douc chiɪ kəkɔɔ	'Ah!' It's like I have a
ntɛc phɔɔŋ	little sore throat, too.
əmpúŋ kɔɔ	throat (inside)
haəm	to be swollen
7. tom - baat, əmpúŋ kɔɔ look	Yes, your throat is a little
haəm ntɛc	bit swollen
8. mao - khlaŋ eh look	Is it serious, Doctor? Can I go
khŋom tɪw rien kaət eh?	to school?
9. tom - look tɪw rien mɛc kaət	How can you go to school
bə look mɪn sruol khluon.	if you don't feel well.

១. តុប ថ្ងៃនេះមានអ្នកជិះម៉ូតូច្រើនណាស់។ ម៉េចកើតអីដែរហ្នឹង?
២. ម៉េ! ខ្ញុំមិនដឹងទេលោក ខ្ញុំស្ទើរជាមិនស្រួលខ្លួនសោះតាំងពីល្ងាចម្ល៉េះ ។
៣. តុប ក្តៅទេ?
៤. ម៉េ! ភ័ក្ត្រាលល្ងាចខ្ញុំស្ទើរជានិស្ស័យស្រាញ់បន្តិច។ ឮចម្លើយម្នាក់ទៀត។
៥. តុប ម៉េស! ល្ងាចអណ្តាតម៉េស! ថា : អា ។
៦. ម៉េ! អា! ស្ទើរឈឺកបន្តិចផង។
៧. តុប បាន បើតាងកលោកហើយបន្តិច។
៨. ម៉េ! ខ្លាំងទេលោក? ខ្ញុំទៅរៀនភីតទេ?
៩. តុប លោកទៅរៀនម៉េចកើត បើលោកមិនស្រួលខ្លួន!

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In the word **អ្នកជិះ** /né' cənɿɿ/ is the word **អ្នក** /né'/, which occurs very frequently as a part of compound nouns in Cambodian. The word **អ្នក** /né'/ corresponds to English '-er' (the one who ...), as in **driver** (**អ្នកបើកទ្វារ** /né' bæk laan/).
- Usually **អ្នក** /né'/ forms compounds with verbs and verb phrases, but **អ្នក** sometimes it combines with a noun. **អ្នកជិះ** /né' cənɿɿ/ is an example of the latter case. In general, **អ្នក** /né'/ can combine freely with action verbs and simple verb phrases (verb + object): for example, just taking verbs from this lesson, you can say **អ្នកមុជទឹក** /né' muc tɨk/ 'the shower-taker' or **អ្នករៀន** /né' rien/ 'the studier.' (Cf. grammatical sketch N.3.2.2.1.)
1. The function **ទើប** /dəs/ in this sentence is to lessen the intensity of the question. **ទើប** /dəs/ is untranslatable here.
2. **ម៉េ (ម៉េស)** /məh/ here is characteristic of spoken usage, not written. It is not translated..
- With a time expression it emphasizes how long it has been, e.g. **ខ្ញុំមកតាំងពីម្សិលម្ល៉េះ** /khñom móo tan pii məsəl məh/ I've been here since (as long as) yesterday.
3. **ក្តៅទេ?** /kdaw eh?/ is an informal way of asking 'do you have a fever?' Literally it means 'are you hot?'
4. In sentence 4 is another type of compound: this one is a verb, **ស្រាញ់ស្រាញ់** /sriev srañ/ 'to shiver.' A great many Cambodian compounds, both nominal and verbal, have two components which either rhyme (the ends of the words sound alike) or alliterate (the beginnings of the words sound alike).

ស្រីវិសាញ /sriev sraŋ/ is a representative of the second type.

4. When គឺ /pii/ precedes a time expression, it may have either of two meanings. Either it means 'from', as in

គឺពីក្រោយបរិយ័ត្នមិនឈប់ធ្វើការទេ។

pil prik tɨw yup yœŋ mɨn chup thœ kaa eh

We didn't stop working from morning to night.

or it indicates past time, e.g.,

គឺថ្ងៃមុនខ្ញុំជួបម៉ែលោកស្រី។

pil ɲay mun khñom cuop miŋ look srey

The other day I met your (younger) aunt.

In this sentence គឺ /pii/ could have either meaning. (Note, however, that

តាំងពី /taŋ pii/ in sentence 2 has only one meaning: 'from, since'.)

គឺ /pii/ is used to mark past time also in drill 4. The question word

អង្វាល /ŋkaal/ 'when?' is used in non-past contexts; in past contexts you must say គឺអង្វាល /pii ŋkaal/ 'when?' For example

តាតមកអង្វាល?

kót móo ŋkaal?

When will he come?

but

តាតមកគឺអង្វាល?

kót móo pii ŋkaal?

When did he come?

4. Note that រួច /ruoc/ is a clause-relator meaning 'then', as well as a resultative verb meaning 'to complete.'
5. In this sentence you see that a possessive pronoun is not necessary in Cambodian where the identity of the possessor is unambiguous. In English we must say 'stick your tongue out', but 'your' has no Cambodian translation in ល្បែងអណ្តូងចម្លើយ /lien ndaat mœ/.
6. The word ឈឺ /chɨɨ/ means 'to be sick, ill; to hurt.' When it is followed by the name of a body part, it means literally 'to hurt, be sick with respect to the ...', e.g. ឈឺក្បាល /chɨɨ kbaal/ 'to have a headache' ('to hurt with respect to the head'). That is, the body-part word is attributive to ឈឺ /chɨɨ/. Cf. drill 6.
9. The construction verb + មែន(ឬទេ)/mœc/ + resultative verb has the meaning of incredulous denial of possibility - something like 'how could you even bring up the question of ... ?' An example:

មើលតើយើងមានលុយរក្សាទុកបានឬទេ?

bæ kmian luy yœŋ tæsee sɛphɨw mœc haey?

If we have no money, how can we (possibly) finish

writing our book? (We can't finish writing the

book without money.)

DRILLSDRILL NO.

7. ហាន់ដា /baan cia/ means 'the reason why'. In ហេតុអ្វីហាន់ដា /haet sy baan cia/ 'why' the literal translation is 'what reason (is) the reason why ...'. A clause that is introduced by ហាន់ដា /baan cia/ is literally 'the reason ... is (because) ...', e.g.

ហាន់ដាខ្ញុំមិនទៅពេទ្យព្រោះខ្ញុំខ្លាចម្នាស់។

baan cia khñom mìn tɿw pɛst pruh khñom khlaac mɔul

The reason I didn't go to the doctor is (because)

I'm afraid of the needle.

DRILL ONE: Substitution

- MODEL: T: mɛc look kaet sy niŋ? (laan look)
 S: mɛc laan look kaet sy niŋ?
 T: What's wrong with you? (your car)
 S: What's wrong with your car?
- a. mɛc laan look kaet sy niŋ? (day look)
 b. mɛc day look kaet sy niŋ? (cɛəŋ look).
 c. mɛc cɛəŋ look kaet sy niŋ? (nianŋ)
 d. mɛc nianŋ kaet sy niŋ? (look kruu)
 e. mɛc look kruu kaet sy niŋ? (look)
 f. mɛc look kaet sy niŋ?

DRILL TWO: Transformation

- MODEL: T: khñom mìn sruol khluon sɔh (lŋiac)
 S: khñom mìn sruol khluon sɔh taŋ pii lŋiac
 T: I don't seem to be feeling good at all.
 S: I haven't felt good since (early) this evening.
- *a. khñom rien phiasaa khmaɛ (chnam tɿw)
 [last year]
 khñom rien phiasaa khmaɛ taŋ pii chnam tɿw
 b. look kruu tɿw pɛst (prɨk)
 look kruu tɿw pɛst taŋ pii prɨk
 c. look sen tɿw nuu yook (aatɨt mun)
 look sen tɿw nuu yook taŋ pii aatɨt mun
 d. look srɛy tɿw sɛmraan (maoŋ dɔp)
 look srɛy tɿw sɛmraan taŋ pii maoŋ dɔp
 e. koun sɛh cɛñ tɿw phtéh (maoŋ bɛy)
 koun sɛh cɛñ tɿw phtéh taŋ pii maoŋ bɛy

- f. khñom m̄n sruol khluon s̄h (l̄niac)
 khñom m̄n sruol s̄h taŋ pii l̄niac

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: khñom m̄o srok aameer̄k (p̄rien khmās)
 S: taŋ pii khñom m̄o srok aameer̄k khñom p̄rien khmās
 T: I came to the United States.
 S: Since I came to the United States, I have been teaching Cambodian.
- a. khñom c̄ñ pii th̄e kaa (ñam sraa)
 taŋ pii khñom c̄ñ pii th̄e kaa khñom ñam sraa
- b. look p̄rien ɔŋglee (l̄vúl nah)
 taŋ pii look p̄rien ɔŋglee look l̄vúl nah
- c. kaññaa chup rien ɔŋglee (dā leen̄ crān)
 taŋ pii kaññaa chup rien ɔŋglee kaññaa dā leen̄ crān
- d. khñom m̄o srok aameer̄k (cih k̄pal h̄h m̄e d̄oŋ)
 taŋ pii khñom m̄o srok aameer̄k khñom cih k̄pal h̄h m̄e d̄oŋ
- e. khñom m̄o pii srok khmās (ñam baay c̄n m̄e d̄oŋ)
 taŋ pii khñom m̄o pii srok khmās khñom ñam baay c̄n m̄e d̄oŋ
- f. khñom chup p̄rien (m̄n th̄e kaa)
 taŋ pii khñom chup p̄rien khñom m̄n th̄e kaa tee

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: look k̄m t̄w srok khmās pii ŋkaal? (chnam t̄w)
 S: look k̄m t̄w srok khmās taŋ pii chnam t̄w
 T: When did Mr. Kim go to Cambodia?
 S: Mr. Kim has been in Cambodia since last year.
- a. look k̄m t̄w srok khmās pii ŋkaal? (chnam t̄w)
 look k̄m t̄w srok khmās taŋ pii chnam t̄w
- b. look k̄m t̄w srok khmās pii ŋkaal? (aat̄t mun)
 look k̄m t̄w srok khmās taŋ pii aat̄t mun
- c. look k̄m t̄w srok khmās pii ŋkaal? (m̄sel m̄ñ)
 look k̄m t̄w srok khmās taŋ pii m̄sel m̄ñ
- d. look k̄m t̄w srok khmās pii ŋkaal? (khās mun)
 look k̄m t̄w srok khmās taŋ pii khās mun
- e. look k̄m t̄w srok khmās pii ŋkaal? (chnam h̄k s̄p buon)
 look k̄m t̄w srok khmās taŋ pii chnam h̄k s̄p buon

DRILL FIVE: Extension

- MODEL: T: khñom douc cə sriev srañ ntsc-ntsc (tɿw pɛst)
 S: khñom douc cə sriev srañ ntsc-ntsc ruoc khñom tɿw pɛst
 T: I seemed to be shivering a bit. (go to the doctor)
 S: I seemed to be shivering a bit, so then I went to the doctor.
- a. khñom cɛñ pii pɛst (tɿw tiñ thnam)
 khñom cɛñ pii pɛst ruoc khñom tɿw tiñ thnam
- b. khñom tɿw tiñ thnam (mɛəl kon)
 khñom tɿw tiñ thnam ruoc khñom tɿw mɛəl kon
- c. khñom tɿw mɛəl kon (ñam baay)
 khñom tɿw mɛəl kon ruoc khñom tɿw ñam baay
- d. khñom tɿw ñam baay (tɿw muc tɿk)
 khñom tɿw ñam baay ruoc khñom tɿw muc tɿk
- e. khñom tɿw muc tɿk (deek)
 khñom tɿw muc tɿk ruoc khñom tɿw deek
- f. khñom tɿw deek (phlic rien khmas)
 khñom tɿw deek ruoc khñom phlic rien khmas

DRILL SIX: Response

- MODEL: T: look kaet sy nɿŋ (chiɿ kbaal)
 S: khñom chiɿ kbaal
 T: What's wrong with you? (have a headache)
 S: I have a headache.
- *a. nianŋ kaet sy nɿŋ? (phdah saay)
 [have a cold, flu]
 khñom phdah saay
- *b. look kruu kaet sy nɿŋ? (krun)
 [fever, to have a fever]
 khñom krun
- **c. look kaet sy nɿŋ? (kric kɔɔ)
 [to sprain]
 [neck]
 khñom kric kɔɔ
- d. look khienŋ kaet sy nɿŋ? (kric day)
 khñom kric day
- e. né? kruu kaet sy nɿŋ? (chiɿ kəkɔɔ)
 khñom chiɿ kəkɔɔ
- f. look kaet sy nɿŋ? (kric cəəŋ)
 khñom kric cəəŋ

DRILL SEVEN: Response

- MODEL: T: haet ey baan cia look min móo rien? (chi kbaal)
 S: baan cia khñom min móo rien, pruh khñom chi kbaal
 T: Why you didn't come to school? (have a headache)
 S: I didn't come to school because I had a headache.
- a. haet ey baan cia look tiw pest? (min sruol khluon)
 baan cia khñom tiw pest, pruh khñom min sruol khluon
- b. haet ey baan cia look niyiey min kaet? (chi kekoo)
 baan cia khñom niyiey min kaet, pruh khñom chi kekoo
- c. haet ey baan cia look dae min kaet? (kric ceej)
 baan cia khñom dae min kaet, pruh khñom kric ceej
- d. haet ey baan cia look min tiw thee kaa? (phdah saay)
 baan cia khñom min tiw thee kaa, pruh khñom phdah saay
- *e. haet ey baan cia look min tiw pest (khlaac meul)
 [to be afraid]
 baan cia khñom min tiw pest, pruh khñom khlaac meul [needle]
- f. haet ey baan cia look min móo rien? (krun)
 baan cia khñom min móo rien, pruh khñom krun

DRILL EIGHT: Response

- MODEL: T: empun koo khñom kaet ey? (haem)
 S: baat, empun koo look haem
 T: What's wrong with my throat? (swollen)
 S: Your throat is swollen.
- a. ceej khñom kaet ey? (kric)
 baat, ceej look kric
- *b. phnsek khñom kaet ey? (haem)
 [eye]
 baat, phnsek look haem
- *c. day khñom kaet ey? (ba)
 [to be broken (stick)]
 baat, day look ba
- d. koo khñom kaet ey? (kric)
 baat, koo look kric
- e. ceej khñom kaet ey? (haem)
 baat, ceej look haem
- f. day khñom kaet ey? (haem)
 baat, day look haem

DRILL NINE: Response

- MODEL: T: khñom tɿw rien kaet eh? (mɿn sruol khluon)
 S: look tɿw rien mɛc kaet bæ look mɿn sruol khluon
 T: Can I go to school? (don't feel well)
 S: You can't go to school if you don't feel well.
- a. khñom pərien khmaɛ kaet eh? (mɿn cɛh khmaɛ)
 look pərien khmaɛ mɛc kaet bæ look mɿn cɛh khmaɛ
- b. khñom tiñ sɛphɿw nih baan eh? (kmian luy)
 look tiñ sɛphɿw nuh mɛc kaet bæ look kmian luy
- c. khñom rien khmaɛ baan eh? (thəə kaa thɿay)
 look rien khmaɛ mɛc kaet bæ look thəə kaa thɿay
- d. khñom tɿw mɛəl kon kaet eh yup nih? (ləvúl rien)
 look tɿw mɛəl kon mɛc kaet bæ look ləvúl rien
- *e. khñom ca? thnam cuun look baan eh? (mɿn mɛɛn cia kruu pɛət)
 look ca? thnam aoy khñom mɛc kaet bæ look mɿn mɛɛn cia kruu pɛət
 [to give an injection]
- f. khñom tɿw nuu yook kaet eh? (kmian læn)
 look tɿw nuu yook mɛc kaet bæ look kmian læn

DRILL TEN: Response

- MODEL: T: əmpúŋ koo khñom haəm
 S: haɛt sy baan cia əmpúŋ koo look haəm?
 T: My throat is swollen.
 S: Why is your throat swollen?
- a. cəəŋ khñom kric
 haɛt sy baan cia cəəŋ look kric?
- b. phnɛsk khñom haəm
 haɛt sy baan cia phnɛsk look haəm?
- c. day khñom ba?
 haɛt sy baan cia day look ba??
- d. cəəŋ khñom haəm
 haɛt sy baan cia cəəŋ look haəm?
- e. day khñom kric
 haɛt sy baan cia day look kric?
- f. cəəŋ khñom ba?
 haɛt sy baan cia cəəŋ look ba??

Reading Passage

លើស្រួលជាន់ដា

បើយើងលើ យើងមិនទៅទៀនឬធ្វើការទេ។ យើងនៅផ្ទះហើយយើងមិន
ធ្វើអីដែរ។ តែយើងគេង មើលត្រូវភ្នែកក្នុងក្បាលយើង ហើយនឹងញ័រ។ នៅពេល
យើងញ័រ យើងមិនញ័រម្តងទៀត ឬយើងមិនញ័រឡើយ។ យើងញ័រម្តងទៀត ឬយើងមិនញ័រឡើយ។
ហើយបើយើងមានប្រពន្ធឬប្តី នៅពេលយើងនេះហើយយើងមិនប្រពន្ធឬប្តីយើង
និយាយពាក្យល្អៗ មកយើង ក៏គេចង់ឲ្យយើងសប្បាយ។

បើយើងលើយើង យើងមិនទៅទៀនឬធ្វើការទេ។ យើងនៅផ្ទះហើយយើងមិន
ធ្វើអីដែរ។ តែយើងគេង មើលត្រូវភ្នែកក្នុងក្បាលយើង ហើយនឹងញ័រ។ នៅពេល
យើងញ័រ យើងមិនញ័រម្តងទៀត ឬយើងមិនញ័រឡើយ។ យើងញ័រម្តងទៀត ឬយើងមិនញ័រឡើយ។
ហើយបើយើងមានប្រពន្ធឬប្តី នៅពេលយើងនេះហើយយើងមិនប្រពន្ធឬប្តីយើង
និយាយពាក្យល្អៗ មកយើង ក៏គេចង់ឲ្យយើងសប្បាយ។

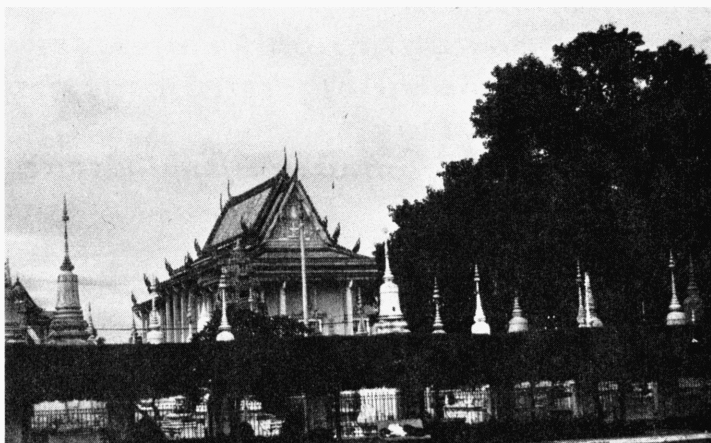
VOCABULARY

baʔ	បាក់	to be broken (used for a stick or the like)
caʔ thnam	ចាក់ថ្នាំ	to inject medicine
chnam tɛw	ឆ្នាំទៅ	last year
əmpún koo	មាត់ក	throat
haəm	ហើម	to be swollen
kaet ey	ហេតុអ្វី	what's wrong, what's the matter
kbaal	ក្បាល	head
kbaal lɲiac	ក្បាលល្ងាច	early in the evening
kdaw	ក្តៅ	to be hot; to have a fever
kəkoo	កក (ក)	neck
khlaac	ខ្លាច	to be afraid
koo	ក	neck
kric	ក្រប	sprained
kric koo	ក្របក	sprained neck (stiff neck)
krun	ក្រុន	fever; to have a fever
lien	ល្បែង	to stick out
lɲiac	ល្ងាច	evening
muc	មុជ	to dive, go under
muc tɛk	មុជទឹក	to take a shower, to go swimming
ndaat	អណ្តាត	tongue
néʔcəŋɿɿ	អ្នកជម្ងឺ	patient
phdah saay	ផ្លូវសាយ	to have a cold

sriev srañ
 sruol khluon
 tan pii

ស្រីវៀវស្រាញ់
 ស្រួលខ្ព្ពួន
 តាំងពី

to shiver
 to be fine, to be well, healthy
 since

Buddhist wat, Phnom Penh

LESSON TWENTY

DIALOGUE

1. tom - look krun ntəc phooŋ
leep
You have a slight fever, too.
to swallow
2. maw - khlaŋ eh look? khñom trəw
leep thnam ɛy eh?
Is it serious, Doctor? Do I have
to take any medicine?
3. tom - mɛn...pəmaan
mɛn...pəmaan
Not really serious. (Wait), I'll
give you a shot.
4. maw - ɔɔ kun haəy look! khñom douc
cə baan krón bæ ntəc əh
better; pretty good; rather,
quite
5. tom - pəmaan ɲay nɛŋ mian né?
cəŋɛɛ craən əh, trəw tə
payat ntəc
in the past few days
to be careful; watch it!
6. maw - look! khñom trəw tɔom
ɛy eh?
to abstain; to boycott; to
be on a diet
7. tom - eeh! ɲam ɛy kɔɔ baan das,
tas nɛw peel coul səmraan
kom bæk pə'uoc thom peek
Doctor, do I have to abstain from
anything?
- ...kɔɔ baan das
pə'uoc
coul
coul səmraan
...is O.K.
window
to enter, go in
to go to bed

១. ភ័យ លោកគ្រូនិ បន្តិចផង។
២. មេឃី ខ្ញុំដទៃលោក? ខ្ញុំត្រូវរលបថ្នាំអីទេ?
៣. ភ័យ មិនខ្ញុំដទៃទេ ចាំខ្ញុំចាក់ថ្នាំឲ្យបានឆាប់ៗ។
៤. មេឃី អរគុណហើយលោក ខ្ញុំដឹងជាបានត្រឹមត្រូវបើបន្តិចហើយ។
៥. ភ័យ មុននឹងថ្ងៃហ្នឹងមានអ្នកជំងឺប្រើនិមាស ត្រូវតែប្រយ័ត្នបន្តិច។
៦. មេឃី លោក ខ្ញុំត្រូវតាមអីទេ?
៧. ភ័យ ទេ ព្រោះអីក៏បានដែរ វិញនោះពេលចូលសម្រាកកុំបើក
បន្ទប់ជំងឺទេ។

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

3. The mild negative **មិន...ប៉ុន្មាន** /mɨn...pəmaən/ 'not very' and its variation **មិនស្ទើរ...ប៉ុន្មាន** /mɨn sə...pəmaən/ have the same meaning as **មិនសូវ** /mɨn səw/ 'not very' that you studied in Lesson 12. However, **មិន(ស្ទើរ)...** **ប៉ុន្មាន** /mɨn (sə)...pəmaən/ is used only with adjectives, while **មិនសូវ** /mɨn səw/ can be used with any kind of verb.
3. When you want someone to postpone an action to give you a chance to do something, you can say **ចាំ(ខ្ញុំ)** /cam (khñom)/+ verb 'wait and (I'll)...'. This construction can be used with any subject of the verb following **ចាំ** /cam/, e.g.
- ចាំរករៀនសូត្រអោយនេះ។**
cam kee rien səphɨw nih
Wait (and give them a chance to) study this book.
4. In this sentence **បាន** /baan/ means 'to achieve, to experience something good.' Review section V.1 in the grammatical sketch.
7. The construction question word + **ក៏បានដែរ** /kɔɔ baan daɛ/ is an extremely useful one. Depending on the question word that occurs, it can mean 'anything, anyone, anywhere, any time (etc.) will be O.K.' For example,
- យើងទៅទីក្រុងណាក៏បានដែរ។**
yəən tɨw tɨi kron naa kɔɔ baan daɛ
We can go to any city (Our going to any city will be O.K.)

Some other examples are:

- អ្នកណាសរសេរឲ្យខ្ញុំក៏បានដែរ។**
né'naa təsee aoy khñom kɔɔ baan daɛ
Anyone can write it for me (Anyone's writing it for me will do.)
- or just **អ្នកណាក៏បានដែរ។**
né'naa kɔɔ baan daɛ
Anyone will do.

There are more examples of this construction in Drill 6. In Drill 7, **ក៏បាន** /kɔɔ baan/ is used without a question word. Ordinarily **ក៏បាន** /kɔɔ baan/ 'will do, is O.K.' is used twice, as in the following example:

- ប្រុសក៏បានស្រីក៏បាន។**
proh kɔɔ baan srey kɔɔ baan
A man will be O.K., a woman will be O.K.

In Drill 7 ក៏បាន /koo baan/ is preceded by a noun in most of the examples, except sentences c and e. In these sentences you can see that

/koo baan/ can also be preceded by a clause, e.g. ក៏បាន

រមែលស្បៀងទៅក៏បាន, ដើរទៅស្រុកក៏បាន។

mœl saphiəw koo baan, dae leen koo baan

You can read or go out for a good time.

DRILLS

DRILL NO.

4. Note the use of រហ័ស /haey/ 'already' with a future-time sentence. The implication of រហ័ស in this context is '...and there won't be any more problem, the matter will be finished.' Cf. A.4.4(e) in the grammatical sketch and the notes for Lesson 9 sentence 1.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: ឧប្បត្តិកម្ម ក្នុង ក្បាល អ្នក

My throat is swollen.

S: អ្នក ឧប្បត្តិកម្ម ក្នុង, តើ អ្នក មាន ការ ពិនិត្យ មែន ឬ?

For a swollen throat, they don't give you an injection.

a. ឧប្បត្តិកម្ម ក្បាល

ក្បាល ឧប្បត្តិកម្ម, តើ អ្នក មាន ការ ពិនិត្យ មែន ឬ?

b. ឧប្បត្តិកម្ម ក្បាល ច្រើន

ច្រើន ឧប្បត្តិកម្ម, តើ អ្នក មាន ការ ពិនិត្យ មែន ឬ?

*c. ឧប្បត្តិកម្ម ក្បាល ច្រើន
[tooth]

ច្រើន ឧប្បត្តិកម្ម, តើ អ្នក មាន ការ ពិនិត្យ មែន ឬ?

d. ឧប្បត្តិកម្ម ក្បាល មាន

មាន ឧប្បត្តិកម្ម, តើ អ្នក មាន ការ ពិនិត្យ មែន ឬ?

e. ឧប្បត្តិកម្ម ក្បាល ក្បាល

ក្បាល ឧប្បត្តិកម្ម, តើ អ្នក មាន ការ ពិនិត្យ មែន ឬ?

f. ឧប្បត្តិកម្ម ក្បាល មាន

មាន ឧប្បត្តិកម្ម, តើ អ្នក មាន ការ ពិនិត្យ មែន ឬ?

DRILL TWO: Response

MODEL:** T: តើ អ្នក មាន ថ្នាំ ក្បាល ឬ? (leap 'aspirin' mə ɲay pii króp)
[aspirin]
[a grain, tablet]

S: ថ្នាំ ក្បាល, តើ អ្នក មាន ថ្នាំ ក្បាល ឬ?

T: តើ អ្នក មាន ថ្នាំ ក្បាល ឬ? (take two tablets of aspirin a day)

S: តើ អ្នក មាន ថ្នាំ ក្បាល ឬ? (For a headache, you must take 2 tablets of aspirin a day.)

a. តើ អ្នក មាន ថ្នាំ ក្បាល ឬ? (ca? thnam nih mə ɲay mə mœul)

ក្បាល, តើ អ្នក មាន ថ្នាំ ក្បាល ឬ?

*b. តើ អ្នក មាន ថ្នាំ ក្បាល ឬ? (rīt səliisəlaət pram maon mə dœon)

ក្បាល, តើ អ្នក មាន ថ្នាំ ក្បាល ឬ?

[to rub]
[liniment]

- c. look mian thnam ~~chi~~ phnɛk tee? (daʔ thnam nih mə ɲay buon dɔɔŋ)
~~chi~~ phnɛk, look trəw daʔ thnam nih mə ɲay buon dɔɔŋ
- d. look mian thnam ~~chi~~ thmiŋ tee? (leep 'aspieriin' buon maon pɪi króp)
~~chi~~ thmiŋ, look trəw leep aspieriin buon maon pɪi króp
- *e. look mian thnam kʔɔɔʔ tee? (ɲam 'Vicks' pəmbɛy maon mə slaap priə)
 [to cough]
 [spoon]
~~chi~~ kʔɔɔʔ, look trəw ɲam 'Vicks' pəmbɛy maon mə slaap priə
- f. look mian thnam pdah saay tee? (leep 'Contac' pəmbɛy maon mə króp)
 pdah saay, look trəw leep 'Contac' pəmbɛy maon mə króp

DRILL THREE: Response

- MODEL: T: khñom krun khlaŋ nah look My fever is very high. (I have a very high fever)
 S: mɪn khlaŋ pəmaan tee look No, not very high.
- a. syvan nih thlay nah look mɪn thlaay pəmaan tee look
 b. phtéh look chɲaay nah mɪn chɲaay pəmaan tee look
 c. néʔ kruu pərien lʔɔɔ nah mɪn lʔɔɔ pəmaan tee look
 d. ɲay nih néʔ cəŋiɪ craən nah mɪn craən pəmaan tee look
 e. look bæk pəʔuoc thom peek mɪn thom pəmaan tee look
 f. aav nih thlay nah mɪn thlay pəmaan tee look

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: khñom ~~chi~~ kbaal pɪi ɲay haɛy (leep aspieriin)
 S: look leep aspieriin tɪw, look nɪŋ baan krón bæ haɛy
 T: I have had a headache for two days already.
 S: If you take aspirin, you'll be (feeling) better.
- a. khñom krun pɪi ɲay haɛy (caʔ thnam nih)
 look caʔ thnam nih tɪw, look nɪŋ baan krón bæ haɛy
- b. khñom kric day pɪi ɲay haɛy (rɪt səliisəlaət)
 look rɪt səliisəlaət tɪw, look nɪŋ baan krón bæ haɛy
- c. khñom ~~chi~~ thmiŋ pɪi ɲay haɛy (leep aspieriin)
 look leep aspieriin tɪw, look nɪŋ baan krón bæ haɛy
- d. khñom ~~chi~~ phnɛk pɪi ɲay haɛy (daʔ thnam nih)
 look daʔ thnam nih tɪw, look nɪŋ baan krón bæ haɛy
- e. khñom kʔɔɔʔ pɪi ɲay haɛy (ɲam 'Vicks')
 look ɲam 'Vicks' tɪw, look nɪŋ baan krón bæ haɛy
- f. khñom pdah saay pɪi ɲay haɛy (leep 'Contac')
 look leep 'Contac' tɪw, look nɪŋ baan krón bæ haɛy

DRILL FIVE: Substitution

MODEL: **T: cəŋiɪ pdah saay cia cəŋiɪ chlɔŋ (phnɛsk)
[to cross]
[contagious disease]

S: cəŋiɪ phnɛsk cia cəŋiɪ chlɔŋ (eye)

T: A cold is a contagious disease.

S: Conjunctivitis is a contagious disease.

- *a. cəŋiɪ phnɛsk cia cəŋiɪ chlɔŋ (aʔsɔnterook)
[cholera]
- *b. cəŋiɪ aʔsɔnterook cia cəŋiɪ chlɔŋ (lbeen)
[tuberculosis]
- *c. cəŋiɪ lbeen cia cəŋiɪ chlɔŋ (krun caŋ)
[malaria]
- *d. cəŋiɪ krun caŋ cia cəŋiɪ chlɔŋ (kəcrɪl)
[a kind of rash which does not
suppurate]
- e. cəŋiɪ kəcrɪl cia cəŋiɪ chlɔŋ (pdah saay)
- f. cəŋiɪ pdah saay cia cəŋiɪ chlɔŋ

DRILL SIX: Response

MODEL: T: look cəŋ ñam sy khlah?

What do you want to eat?

S: ñam sy koo baan das

(Eating) anything is O.K.

- a. look cəŋ tɪw haan naa? tɪw haan naa koo baan das
- b. look cəŋ mael kon sy? mael kon sy koo baan das
- c. look cəŋ tɪw pset muoy naa? tɪw pset muoy naa koo baan das
- d. look cəŋ tɪw leen asnaa? tɪw leen asnaa koo baan das
- e. look cəŋ ñam sraa sy? ñam sraa sy koo baan das
- f. nian kit tɪw cia muoy ne'naa tɪw cia muoy ne'naa koo baan das
- g. puu trew kaa cuop nin pset nkaal? cuop nkaal koo baan das

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: look coul cət ñam mehoup sy? (khmas, cən)

S: mehoup khmas koo baan, mehoup cən koo baan

T: What food would you like to eat?

S: Cambodian food is O.K., Chinese food is O.K.

- a. look coul cət sraa sy? (viskii, scotch)
sraa viskii koo baan, sraa scotch koo baan
- b. look coul cət rien phiasaa sy? (khmas, peran)
phiasaa khmas koo baan, phiasaa peran koo baan
- c. look coul cət cih sy tɪw? (laan, siiklou)
cih laan koo baan, cih siiklou koo baan

- d. look coul cət rlen maŋ pəmaan? (pəmbəy, pəmbuon)
maŋ pəmbəy koo baan, maŋ pəmbuon koo baan
- e. look coul cət bæŋ laan əy? (aameerikaŋ, ɔŋglee)
bæŋ laan aameerikaŋ koo baan, laan ɔŋglee koo baan
- f. look coul cət ɲam əy? (coke, pepsi)
coke koo baan, pepsi koo baan

DRILL EIGHT: Substitution

- MODEL: T: kruu pɛst caʔ thnam pəyat nah (aoy) The doctor is very careful
in injecting medicine.
- S: kruu pɛst aoy thnam pəyat nah The doctor is very careful
in giving medicine.
- a. kruu pɛst aoy thnam pəyat nah (pəpún khñom)
- *b. pəpún khñom aoy thnam pəyat nah (tuk)
[to put, to keep]
- c. pəpún khñom tuk thnam pəyat nah (thəə baay)
- d. pəpún khñom thəə baay pəyat nah (look)
- e. look thəə baay pəyat nah (laan)
- f. look thəə laan pəyat nah (caʔ thnam)
- g. look caʔ thnam pəyat nah (kruu pɛst)
- h. kruu pɛst caʔ thnam pəyat nah

DRILL NINE: Transformation

- MODEL: T: khñom bæŋ laan I drive (a car).
- S: soum look bæŋ laan pəyat ntɛc Would you drive (the car) a little
more carefully?
- a. khñom rlen tɛsee khmaɛ soum look rlen tɛsee khmaɛ pəyat
ntɛc
- b. khñom pəriɛn pəraŋ soum look pəriɛn pəraŋ pəyat ntɛc
- c. khñom niyiey soum look niyiey pəyat ntɛc
- d. khñom tiŋ laan soum look tiŋ laan pəyat ntɛc
- e. khñom caʔ thnam aoy look soum look caʔ thnam aoy khñom
pəyat ntɛc
- f. khñom thəə laan aoy look soum look thəə laan aoy khñom pəyat
ntɛc

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: kruu pœst ca? thnam

The doctor injects medicine.

S: soum look payat ntœc kaalnaa
look ca? thnam

Please be a little more careful
when you inject medicine.

a. khñom aoy thnam

soum look payat ntœc kaalnaa look
aoy thnam

b. khñom thœe mœhoup khmaœ

soum look payat ntœc kaalnaa look
thœe mœhoup khmaœ

c. khñom baek laan

soum look payat ntœc kaalnaa look
baek laan

d. khñom tuk thnam

soum look payat ntœc kaalnaa look
tuk thnam

e. khñom dae chlœœn phlœw

soum look payat ntœc kaalnaa look
dae chlœœn phlœw

f. khñom pdah saay

soum look payat ntœc kaalnaa look
pdah saay

Reading Passage

លោកគ្រូយើងខ្ញុំជួយបង្រៀន

ឆ្នាំនេះគ្មានភ្លៀងទេ ហើយក្ដៅណាស់ ទឹកសម្រាប់បរិភោគក៏មិនសូវមាន។
ហើយមនុស្សច្រើនក៏កើតជម្ងឺក្ដៅ។ រដូវមែនយូរប៉ុន្មានក្រោយមក ជម្ងឺអាសន្នរោគក៏មកដល់
ដែរ។

ពេលនោះលោកគ្រូយើងទើបនឹងបានអាយុប្រហែល១៥ឆ្នាំ។ គាត់ខ្សោចណាស់
គាត់ខ្សោចដូចស្លាប់។ ព្រោះនៅស្រុកគាត់ គាត់ឃើញមនុស្សស្លាប់ច្រើន។ ពួកម៉ាក
ខ្លះដែលធ្លាប់និយាយគ្នាថា ប្ដីទៅរៀនជាមួយនៅពេលថ្ងៃ ដល់យប់ស្លាប់។

មានយប់មួយលោកគ្រូយើងក្អកបន្តិចៗ គាត់ស្មានថាជម្ងឺអាសន្នរោគឆ្លងមក
ដល់គាត់ហើយ ដូច្នេះគាត់ក៏ទៅពេទ្យនៅយប់ដដែលនោះ។ ទៅដល់ពេទ្យគេ
ឲ្យគាត់ពិនិត្យថ្នាំ ក្អក។ ដល់ព្រឹកពេទ្យគាត់មិនក្អកទៀតទេ គេគាត់ប្រាប់គ្រូពេទ្យ
ថា គាត់មិនទាន់ជា ហើយគាត់ឈឺក្បាលទើបទៀតផង។

លោកគ្រូយើងមិនចង់ចេញពីពេទ្យទេ។ ម្ដងគាត់ថាឈឺនេះ ម្ដងគាត់ថា
ឈឺនោះ ម្ដងគាត់ថាគ្រាន់បើហើយ កាលណាគាត់មិនចង់ឲ្យគេចាក់ថ្នាំព្រោះ
គាត់ខ្សោចមូលណាស់។ គេគាត់មិនទើបសម្រាប់គេថាគាត់ជាទេ តាំងពីមានអាសន្ន
រោគនៅស្រុក គាត់មក។

លោកគ្រូយើងនៅក្នុងពេទ្យអស់១៥ថ្ងៃ។ គាត់ចេញពីពេទ្យនៅពេលគាត់ដឹង
ថាមនុស្សនៅក្នុងស្រុកគាត់បានស្រួលហើយ។

ឥឡូវនេះបើយើងមិនចង់មករៀនជាមួយលោកគ្រូយើងនៅថ្ងៃណាមួយ,យើង
ជម្រាបគាត់ថាយើងក្អក ឬកើតជម្ងឺឆ្លងមួយ។

VOCABULARY

aspiəriin	អាស៊ីរីន	aspirin
a'sonterook	អាស៊ីន រោគ	cholera
ca' thnam	ចាក់ថ្នាំ	to inject, to have a shot
ceŋɿɿ	ជំងឺ	illness, disease
ceŋɿɿ chloov	ជំងឺឆ្លង	contagious disease
chloov	ឆ្លង	to transmit, to cross, to be contagious
coul	ចូល	to enter
da'	ដាក់	to put
k'ovv'	ក្អក	to cough
kaalnaa	កាលណា	when (non-past)
kæcril	ក្រ្រើល	a kind of rash which does not suppurate
...koo baan das	... ក៏បានដែរ	...is O.K.
krón bae	ក្រាន់ប៉េ	better; pretty good; rather, quite
króp	ក្រាប	tablet, grain
krun cañ	ក្រុនចាញ់	malaria
lbeen	រលេង	tuberculosis
leep	លេប	to swallow, to take a medicine
min...pemaan	មិន... ប៉ុន្មាន	not so..., not very
pemaan nay nɿŋ	ប៉ុន្មានថ្ងៃហ្នឹង	the past few days
pə'uoc	បង្អួច	window
pəyat	ប្រយ័ត្ន	to be careful
rɿt	រឹត	to rub
səliisəlaat	សាស៊ីសាឡាត	salicylate (from salicylic acid: C_6H_4COOH)
slaap pria	ស្លាបព្រា	spoon
tuk	តុក	to put, to keep
thmɿñ	ធ្មេញ	tooth
toom	តម	to abstain, to boycott, to be on diet

LESSON TWENTY-ONEDIALOGUE

baan + verb

indicates past tense

1. sok - baan tətuoł səbot pəmaan
nəy nih?

How many letters have you received
today?

kruosaa

family

2. saw - buon, aa muoy nih mōo pii
puo'maa? srəy, nɛŋ aa bəy
nih mōo pii kruosaa

Four, this one from my girl friend,
and these three from my family.

tənəŋ

news

səmkhan

important

3. sok - mian tənəŋ əy səmkhan eh?

Is there any important news?

douc tə

just like

4. saw - douc tə thómmedaa eh, ruoc
coh sok aɛŋ baan tətuoł
pəmaan daɛ?

Just as usual. And how many have
you received?

5. sok - baan tətuoł taɛ muoy tee,
mōo pii kruosaa

I have received only one, from my
family.

6. saw - puo'maa? sok aɛŋ, kee mɛn
təsee mōo tee reh?

Your friends, don't they write to
you?

mɛt

friend

səmlaŋ

friend

mɛt səmlaŋ

friend

cit dət

close (friend)

7. sok - təsee daɛ, məsəl mɛŋ baan
tətuoł muoy pii mɛt səmlaŋ
cit dət mənə?

Yes, they do also; yesterday I
received a letter from a close
friend of mine.

១. សុខ បានទទួលសំបុត្រប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ?
២. សៅ ប្អូន, អាមួយនេះមកពីពួកម៉ាកស្រី នឹងអាប៉ីនេះមកពីក្រុនលាវ។
៣. សុខ មានដំណឹងអ្វីសំខាន់ ទេ?
៤. សៅ ដូចតែធម្មតាទេ រួចចុះសុខឯងបានទទួលប៉ុន្មានដែរ?
៥. សុខ បានទទួលតែមួយទេ, មកពីក្រុនលាវ។
៦. សៅ ពួកម៉ាកសុខឯងគេមិនសរសេរមកទេឬ?
៧. សុខ សរសេរដែរ ម្យ៉ាងណាក៏បានទទួលមួយពីមិត្តសំបុត្រព្យាបាលពីមិត្តម្នាក់។

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. - 7. This entire dialogue is written in fairly intimate style which is characterized by deletion of all personal pronouns which have unambiguous reference. The two speakers know each other well enough so that explicit pronoun references are not necessary. You can frequently leave out a pronoun or pronoun substitute in Cambodian where you cannot in English, and the result is a more natural-sounding Cambodian. When you hear Cambodians speaking to each other, listen for when they do and do not use pronouns.
1. **បាន** /baan/ as a preverbal auxiliary indicates past action. That is, it frequently translates the English past tense. However, unlike the English past tense, it is not obligatory and is used much less often. **បាន** /baan/ 'past time marker' occurs more frequently in writing than in speech; in speech it is used much like future **នឹង** /nɨŋ/ when the speaker wants to make the time relations of the action explicit.
1. Note the use of **ប៉ុន្មាន** /pəmaan/ as an indefinite meaning 'several' in this sentence. See also Drill 3.
2. In Lesson 6 you studied **អ្នក** /aa/ 'the...one' with an adjective, e.g. **អ្នកស្រី** /aa soo/ 'the white one.' Here you learn that **អ្នក** /aa/ can be used with a number followed by a modifier of some sort, frequently a demonstrative, as in sentence 2: **អ្នកមួយនេះ** /aa muoy nih/ 'this one' or **អ្នកបីនេះ** /aa beɣ nih/ 'these three.' Other attributives can occur in the place of **នេះ** /nih/ 'this' in the above examples, e.g. **អ្នកមួយសំខាន់** /aa muoy səkhan/ 'the important one.'
2. **នឹង** /nɨŋ/ and **ហើយនឹង** /haey nɨŋ/ both mean 'and.' They are both used to connect nouns or noun phrases. The word **ហើយ** /haey/ also means 'and,' but it is used to connect verb phrases or clauses.
4. Note the use of **ទេ** /eh/ to indicate the sense of contradiction in Saw's answer. Evidently Saw thinks that Sok was expecting a positive answer to his question, and since Saw is answering to the contrary, he uses **ទេ** /eh/ at the end of the first clause.
4. This sentence requires a subject. Instead of a personal pronoun or pronoun substitute like **ស្រាវ** /look/, the addressee's name is used where English would use 'you.' When the person referred to by name is being addressed, this fact can be made explicit by the use of **ស្រាវ** /aɛŋ/ following the name,

- e.g. **សុខឯងមានទៅហើយឬនៅ?**
 sok aɛŋ mian tɨw haey riɨ nɨw?
 Have you (Sok) gone (there) yet?

The word **ឯង** /aɛŋ/ is not obligatory; the above sentence could also read **សុខមានទៅហើយឬនៅ?** /sok mian tɨw haey riɨ nɨw?/, but it would be less intimate in feeling. Out of context, the sentence without **ឯង** /aɛŋ/ can be translated either 'Have you (Sok) gone (there) yet?' or 'Has Sok gone (there) yet?' **សុខឯង** /sok aɛŋ/ can only be second-person; a name alone can be either second or third person.

DRILLS

DRILL NO.

3. In Lesson 15 you learned how to use **វិសិល** /daɛl/ 'ever.' In this drill you can see that the time span covered by **វិសិល** /daɛl/ can be much more limited than it is in English, so that in sentences like those in this drill it is inappropriate to translate **វិសិល** /daɛl/ as 'ever' or 'never.' Rather, the function of **វិសិល** /daɛl/ is to emphasize the meaning 'not...at all' of **មិន...រហាវ** /mɨn...soh/.
10. To indicate a given frequency of occurrence, e.g. 'twice a week,' Cambodian says **មួយអាទិត្យពីរដង** /mɛ aatɨt pii doɔŋ/ 'one week two times.' That is, the interval comes first, then the frequency. In the same pattern, **យូរៗម្តង** /yuu yuu mɛdoɔŋ/ means 'once in a while, seldom.'
- With time words, **ពាល់** /ról/ means 'every, each,' e.g. **ពាល់ថ្ងៃ** /ról thɨay/ 'every day.' **ពាល់** /ról/ is normally used with time words; only in a few cases can **ពាល់** /ról/ be used with another type of word.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

- MODEL: T: look baan tɛtuol səbot pəmaan ɲay nih? (təsee)
 S: look baan təsee səbot pəmaan ɲay nih?
 T: How many letters did you receive today?
 S: How many letters did you write today?
- *a. look baan təsee səbot pəmaan ɲay nih? (phɨaə)
 [to send]
- *b. look baan phɨaə səbot pəmaan ɲay nih? (chlaəy)
 [to answer]
- c. look baan chlaəy səbot pəmaan ɲay nih? (məəl)
 d. look baan məəl səbot pəmaan ɲay nih? (tɛtuol)
 e. look baan tɛtuol səbot pəmaan ɲay nih?

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: khñom baan tətuoł səbot muoy I received a letter.
 S: pəmaan ɲay nih khñom mɛn daɛl The last few days I haven't
 baan tətuoł səbot sɔh received any letters at all.

- a. khñom baan tɛsee səbot muoy
 pəmaan ɲay nih khñom mɛn daɛl baan tɛsee səbot sɔh
- b. khñom baan chlaɛy səbot muoy
 pəmaan ɲay nih khñom mɛn daɛl baan chlaɛy səbot sɔh
- c. khñom baan tɛw mɛəl kon
 pəmaan ɲay nih khñom mɛn daɛl baan tɛw mɛəl kon sɔh
- d. khñom baan daɛ leen ntɛc
 pəmaan ɲay nih khñom mɛn daɛl baan daɛ leen sɔh
- e. khñom baan rien khmaɛ
 pəmaan ɲay nih khñom mɛn daɛl baan rien khmaɛ sɔh
- f. khñom baan ñam sraa
 pəmaan ɲay nih khñom mɛn daɛl baan ñam sraa sɔh

DRILL THREE: Response

- MODEL: T: né'naa tɛsee səbot móo look? (mədaay) Who wrote to you? (mother)
 S: mədaay khñom tɛsee səbot móo khñom My wother wrote to me.
- a. né'naa tɛsee səbot móo look srɛy? (pdɛy) pdɛy khñom tɛsee səbot móo khñom
  - b. né'naa tɛsee səbot móo nian (boɔŋ proh) boɔŋ proh khñom tɛsee səbot móo khñom
  - c. né'naa tɛsee səbot móo look? (puo'maa' srɛy) puo'maa' srɛy khñom tɛsee səbot móo khñom
  - d. né'naa tɛsee səbot móo look? (kruosaa) kruosaa khñom tɛsee səbot móo khñom
  - e. né'naa tɛsee səbot móo look? (look səmeət) look səmeət tɛsee səbot móo khñom
  - f. né'naa tɛsee səbot móo look? (əwpuk mədaay) əwpuk mədaay khñom tɛsee səbot móo khñom

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: look tɛsee səbot tɛw né'naa? (puu) To whom did you write? (uncle)
 S: khñom tɛsee səbot tɛw puu khñom I wrote to my uncle.
- a. look phñae səbot tɛw né'naa? (puo'maa' srɛy) khñom phñae səbot tɛw puo'maa' srɛy khñom
  - b. nian chlaɛy səbot tɛw né'naa? (puo'maa' proh) khñom chlaɛy səbot tɛw puo'maa' proh khñom

- c. look srɛy tɛsee sɛbot tɿw nɛ'naa? (p'oun srɛy) khñom tɛsee sɛbot tɿw p'oun srɛy khñom
- d. look chlaɛy sɛbot tɿw nɛ'naa? (əwpuk) khñom chlaɛy sɛbot tɿw əwpuk khñom
- e. nian phñaɛ sɛbot tɿw nɛ'naa? (mədaay) khñom phñaɛ sɛbot tɿw mədaay khñom
- f. look srɛy chlaɛy sɛbot tɿw nɛ'naa? (puo'maa') khñom chlaɛy sɛbot tɿw puo'maa' khñom

DRILL FIVE: Response

NOTE: Notice that some verbs require *ទៅ* /tɿw/ 'to,' and others *មក* /moo pii/ 'from.' Notice also you must add the two numbers given to be able to answer.

MODEL: T: look baan tɛtuol sɛbot pɛmaan ɲay nih? (muoy/kruosaa, pii/puo'maa')
 S: baat bɛy, muoy moo pii kruosaa, pii tiet moo pii puo'maa'
 T: How many letters did you get today?
 S: Three, one from the family, and two more from friends.

- a. look baan tɛsee sɛbot pɛmaan ɲay nih? (muoy/kruosaa, muoy/puo'maa')
 baat pii, muoy tɿw kruosaa, muoy tiet tɿw puo'maa'
- b. look baan phñaɛ sɛbot pɛmaan ɲay nih? (muoy/kruosaa, pii/saalaa)
 baat bɛy, muoy tɿw kruosaa, pii tiet tɿw saalaa
- c. look baan chlaɛy sɛbot pɛmaan ɲay nih? (muoy/saalaa, muoy/puo'maa')
 baat pii, muoy tɿw saalaa, muoy tiet tɿw puo'maa'
- d. look baan mɛəl sɛbot pɛmaan ɲay nih? (pii/kruosaa, pii/puo'maa')
 baat buon, pii moo pii kruosaa, pii tiet moo pii puo'maa'
- e. look baan tɛtuol sɛbot pɛmaan ɲay nih? (muoy/pɛɛt, muoy/puo'maa')
 baat pii, muoy moo pii pɛɛt, muoy tiet moo pii puo'maa'

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: mian tənɛŋ sy səmkhan teh? (l'ɔɔ) Was there any important news?
 S: mian tənɛŋ sy l'ɔɔ teh? Was there any good news?

- *a. mian tənɛŋ sy l'ɔɔ teh? (phlask) [strange]
- *b. mian tənɛŋ sy phlask teh? (thmɛy) [new]
- c. mian tənɛŋ sy thmɛy teh? (aakro')
- d. mian tənɛŋ sy aakro' teh? (thómmədaa)
- e. mian tənɛŋ sy thómmədaa teh? (səmkhan)
- f. mian tənɛŋ sy səmkhan teh?

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: tənəŋ nih səmkan nah (thómmedaa) This news is very important.
 S: tənəŋ nih səmkan douc tɛ thómmedaa This news is as important as
 tee usual.
- a. nɪw nuu yook səbaay nah (nɪw waasintón)
 nɪw nuu yook səbaay douc tɛ nɪw waasintón tee
- b. laan khñom l'oo nah (laan astiet)
 laan khñom l'oo douc tɛ laan astiet tee
- c. phiasaa khmas sruol rien nah (phiasaa astiet)
 phiasaa khmas sruol rien douc tɛ phiasaa astiet tee
- d. saalaa nih perien ɔŋlee l'oo nah (saalaa astiet)
 saalaa nih perien ɔŋlee l'oo douc tɛ saalaa astiet tee
- e. syvan srok nih thlay nah (srok astiet)
 syvan srok nih thlay douc tɛ srok astiet tee
- f. otasɪl nih thlay nah (otasɪl astiet)
 otasɪl nih thlay douc tɛ otasɪl astiet tee

DRILL EIGHT: Transformation

- MODEL: T: səmlaŋ khñom tɛsee m'oo khñom My friend writes to me.
 S: səmlaŋ khñom mɪn dɛɪ tɛsee m'oo My friend never writes to me.
 khñom tee
- a. khñom phñæ səbot tɪw kruosaa khñom
 look mɪn dɛɪ phñæ səbot tɪw kruosaa khñom tee
- b. boŋ khñom tɛtuol səbot khñom
 boŋ look mɪn dɛɪ tɛtuol səbot look tee
- c. look chlaey səbot tɪw puo'maa' look
 khñom mɪn dɛɪ chlaey səbot tɪw puo'maa' khñom tee
- d. khñom tɛsee səbot tɪw p'oun srɛy khñom
 look mɪn dɛɪ tɛsee səbot tɪw p'oun srɛy look tee
- e. khñom tɛtuol tənəŋ phlask
 look mɪn dɛɪ tɛtuol tənəŋ phlask tee
- f. look srɛy phñæ səbot tɪw pɔsy look srɛy
 khñom mɪn dɛɪ phñæ səbot tɪw pɔsy khñom tee

DRILL NINE: TransformationMODEL: T: səmlaŋ khñom tɛsee səbot mʊo khñom

S: səmlaŋ look mɛn tɛsee səbot mʊo look eh?

T: My friend writes letters to me.

S: Doesn't your friend write to you?

- a. khñom phñae səbot tɛw kruosaa khñom
look mɛn phñae səbot tɛw kruosaa look eh?
- b. khñom tɛtuol səbot pii boŋ khñom
look mɛn tɛtuol səbot pii boŋ look eh?
- c. khñom tɛtuol tɛnɛŋ phlask
look mɛn tɛtuol tɛnɛŋ phlask eh?
- d. khñom chlaey səbot tɛw səmlaŋ srɛy khñom
look mɛn chlaey səbot tɛw səmlaŋ srɛy look eh?
- e. khñom phñae səbot tɛw əwpuk mɛdaay khñom
look mɛn phñae səbot tɛw əwpuk mɛdaay look eh?
- f. khñom tɛsee səbot tɛw pɛsɛy khñom
look srɛy mɛn tɛsee səbot tɛw pɛsɛy look srɛy eh?

DRILL TEN: ResponseMODEL: T: look daɛl tɛsee səbot tɛw srok khmas eh? (mə khas mɛdoŋ)

S: khñom tɛsee səbot tɛw mə khas mɛdoŋ

T: Have you ever written a letter to Cambodia?

S: I write a letter once a month.

- *a. look daɛl tɛsee səbot tɛw phtɛh eh? (yuu yuu mɛdoŋ)
[seldom]
khñom tɛsee səbot tɛw yuu yuu mɛdoŋ
- b. look daɛl tɛsee səbot tɛw puo'maa' srɛy look eh? (ról aatɛt)
khñom tɛsee səbot tɛwról aatɛt
- c. look daɛl tɛsee səbot tɛw mɛdaay look eh? (pii aatɛt mɛdoŋ)
khñom tɛsee səbot tɛw pii aatɛt mɛdoŋ
- d. look daɛl tɛsee səbot tɛw boŋ look eh? (mə chnam mɛdoŋ)
khñom tɛsee səbot tɛw mə chnam mɛdoŋ
- e. kaññaa daɛl tɛsee səbot tɛw phtɛh eh? (ról khas)
khñom tɛsee səbot tɛwról khas
- f. look daɛl tɛsee səbot tɛw p'oun look eh? (pii khas mɛdoŋ)
khñom tɛsee səbot tɛw pii khas mɛdoŋ

Reading Passage

អ្នកក្រូចយើង

តាំងពីអ្នកក្រូចយើងទៅស្រុកខ្មែរ យើងមិនដែលបានជួបសំណើតាំងតែ
នោះ។ ប្រហែលជាតែតែងយើងហើយ តាត្រាងនាពេលក៏តាមកយើងទេ។ តាត្រាង
និយាយអំពីលទ្ធផលនៃការងារ។ យើងឮច្បាស់ពីការងារនិង ដូច្នេះតាត្រាងនឹងត្រូវ
ដឹងល្អ។

ប្អូនអាទិត្យហើយ អ្នកក្រូចយើងមិនដែលបានជួបសម្រាប់មុនរបស់ខ្ញុំទេ។
ប្រហែលជាតែតែងយើងនោះ។ មិត្តភក្តិរបស់តាត្រាង ហើយនឹងមិត្តភក្តិរបស់ខ្ញុំ
និងនាងនោះដែរ។ តាមយើងស្មាននាពេលនេះ តាត្រាងនឹងទៅមើលម្តាយទេ ព្រោះ
តាត្រាងនឹងនិយាយអំពីការងាររបស់ខ្លួន។ តាមយើងស្មានប្អូនអាទិត្យនឹងទៅ
និងនឹងអ្នកក្រូចយើងនឹងធ្វើការងារជាមួយគ្នា។

យើងនេះ យើងយល់អំពីអ្នកក្រូចយើងហើយ ដូច្នេះមិនអីទេបើ
តាត្រាងយើង នឹងយើងមិនត្រូវបានទេ យើងគិតទៅតាត្រាងរាល់ពេល ហើយ
យើងដឹង ដឹងពីការងាររបស់យើង។ ម្តងនឹង។

VOCABULARY

baan	ប្រាស	indicates past action
chlaey	ឆ្លើយ	to answer
cit det	ជិតដិត	close (friend)
douc te	ដូចគ្នា	just like
kruosaa	ក្រុមសាម	family
mɛt	មិត្ត	friend
mɛt səmlaŋ	មិត្តសំណាក់	friend
mun	មុន	before (L)
nɛw tas	នៅតែ	still
pəmaan nɛy nih	ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ	in the last few days
phlask	ខុសគ្នា	strange, unusual, different
phŋaə	ផ្ញើ	to send
ról aatɛt	រាល់អាទិត្យ	every week
ról khaɛ	រាល់ខែ	every month
səmkhan	សំខាន់	important
səmlaŋ	សំណាក់	friend
tənəŋ	ថ្មី	news
thmey	ថ្មី	new
yuu yuu mədɔɔŋ	យូរៗម្តង	once in a while, seldom

DIALOGUE

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. The word ឆ្នាំក្រោយ/kraoy/ was introduced in Lesson 3 in ឆ្នាំក្រោយ /chnam kraoy/ 'next year' etc. It means 'after, behind' and may be used for both place and time, e.g. ក្រោយផ្ទះ /kraoy phtéh/ 'behind the house' or ក្រោយពេលនោះ/kraoy peel nuh/ 'after that time.' In the sense of 'after' ក្រោយ /kraoy/ or ក្រោយពី /kraoy pii/ may also be used as a non-fixed clause relator (cf. R.3.2) before a clause, e.g. sentence 1 in the dialogue of this lesson or the following example:

ក្រោយ(ពី)គាត់ធ្វើបាយគាត់ស្រេច ។

kraoy (pii) kót thəə baay kót səmraan

After he cooks, he sleeps.

The corresponding non-fixed clause relator meaning 'before' is មុន /mun/ or មុននឹង /mun nɛŋ/, as in sentence 5 of the dialogue, or in

ខ្ញុំឆ្លាក់មុន(នឹង)គាត់ចេញ ។

khñom phnéʔ mun (nɛŋ) kót cəñ

I woke up before he left.

While ឆ្នាំមុន /chnam mun/ 'last year' corresponds to ឆ្នាំក្រោយ /chnam kraoy/ 'next year,' the opposite of ក្រោយផ្ទះ /kraoy phtéh/ 'behind the house' is មុខផ្ទះ /muk phtéh/ 'in front of the house,' not * មុនផ្ទះ /mun phtéh/.

3. ឆ្លៀតពាក់/slieʔ péʔ/ is a compound meaning 'to get dressed, to wear.' ឆ្លៀត /sleʔ/ is to put on or wear any garment that fastens around the waist, i.e. pants, skirts. ពាក់ /péʔ/ is to put on or wear any other garment, i.e. shirts, coats, shoes, socks, jewelry, glasses, hats, and belts.

DRILLSDRILL NO.

4. នឹងម្យ៉ាង(nɛŋ) /daəmbɛy (nɛŋ)/ 'in order to' is used when there is no change of subject between the two clauses it connects, e.g.

គេធ្វើការនឹងម្យ៉ាងរកលុយ។

kee thəə kaa daəmbɛy róa luy

They work in order to make money.

If the clause following នឹងម្យ៉ាង /daəmbɛy/ has a different subject from the other clause, the word នឹងម្យ៉ាង /daəmbɛy/ is followed by ឲ្យ/aoy/, e.g.

ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រនឹងម្យ៉ាងឲ្យវាមកជូន។

khñom tasee səbot daəmbɛy aoy via móo ɲay nih

I wrote the letter so he would come today.

Note that the subject of one clause is ខ្ញុំ /khñom/ 'I' and that of the other is វា /via/ 'he.'

DRILLSDRILL ONE. Transformation

MODEL. T. muc tɨk ruoc haey, khñom doh thmiñ (kao puk mót)

S. doh thmiñ ruoc haey, khñom kao puk mót

T. After I finish taking a shower I brush my teeth. (shave)

S. After I finish brushing my teeth I shave.

*a. doh thmiñ ruoc haey, khñom kao puk mót (sət sɔʔ)
[to comb hair]

*b. kao puh mót ruoc haey, khñom sət sɔʔ (cuut khluon)
[to dry, wipe]

*c. sət sɔʔ ruoc haey, khñom cuut khluon (sliéʔ khao)
[trousers]

d. cuut khluon haey, khñom sliéʔ khao (péʔ aav)

e. sliéʔ khao ruoc haey, khñom péʔ aav (ñam baay prɨk)

f. péʔ aav ruoc haey, khñom ñam baay prɨk

DRILL TWO. Response

MODEL. *T. kraoy phñéʔ pii deek, look thəe sy? (bæk raadyou)
[to turn on, open]

S. kraoy phñéʔ pii deek, khñom bæk raadyou

T. After getting up what do you do? (turn on the radio)

S. After getting up I turn the radio on.

a. kraoy muc tɨk look thəe sy? (kao puk mót)

kraoy muc tɨk, khñom kao puk mót

b. kraoy ñam baay prɨk, look thəe sy? (sliéʔ péʔ khao aav)

kraoy ñam baay prɨk khñom sliéʔ péʔ khao aav

c. kraoy sliéʔ péʔ khao aav look thəe sy? (tɨw thəe kaa)

kraoy sliéʔ péʔ khao aav khñom tɨw thəe kaa

d. kraoy cɛñ pii thəe kaa look thəe sy? (tɨw ñam sraa)

kraoy cɛñ pii thəe kaa khñom tɨw ñam sraa

e. kraoy cɛñ pii saalaa look thəe sy? (tɨw mæɛl kón)

kraoy cɛñ pii saalaa khñom tɨw mæɛl kón

f. kraoy bæk raadyou look thəe sy? (muc tɨk)

kraoy bæk raadyou khñom muc tɨk

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: khñom bæk raadyou sdap tənəŋ (tɿw pətup tɿk)
 S: kaalnaa bæk raadyou sdap tənəŋ ruoc haəy, khñom tɿw pətup tɿk
 T: I turn on the radio to listen to the news (go to the bathroom)
 S: After I have turned on the radio and finished listening to the news,
 I go to the bathroom.

- a. khñom tɿw pətup tɿk (sliéʔ péʔ khao aav)
 kaalnaa tɿw pətup tɿk ruoc haəy, khñom sliéʔ péʔ khao aav
- b. khñom sliéʔ péʔ khao aav (ñam kəfee)
 kaalnaa sliéʔ péʔ khao aav ruoc haəy, khñom ñam kəfee
- c. khñom ñam kəfee (məel kəsast)
 kaalnaa ñam kəfee ruoc haəy, khñom məel kəsast
- d. khñom məel kəsast (péʔ sbæk cəəŋ)
 kaalnaa məel kəsast ruoc haəy, khñom péʔ sbæk cəəŋ
- *e. khñom péʔ sbæk cəəŋ (bət raadyou)
 [to turn off, to close]
 kaalnaa péʔ sbæk cəəŋ ruoc haəy, khñom bət raadyou
- f. khñom bət raadyou (tɿw thəə kaa)
 kaalnaa bət raadyou ruoc haəy, khñom tɿw thəə kaa

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: khñom tɿw pətup tɿk (lup muk)
 S: khñom tɿw pətup daəmbəy nɿŋ lup muk
 T: I go to the bathroom. (wash the face)
 S: I go to the bathroom to wash my face.

- a. khñom bæk raadyou (sdap tənəŋ)
 khñom bæk raadyou daəmbəy nɿŋ sdap tənəŋ
- *b. khñom trəw kaa kəsəŋ (cuut khluon)
 khñom trəw kaa kəsəŋ daəmbəy nɿŋ cuut khluon [towel]
- c. khñom tɿw pətup deek (sliéʔ péʔ)
 khñom tɿw pətup deek daəmbəy nɿŋ sliéʔ péʔ
- d. khñom tɿw saalaa (rien khmas)
 khñom tɿw saalaa daəmbəy nɿŋ rien khmas
- e. khñom tɿw phtéh (ñam baay)
 khñom tɿw phtéh daəmbəy nɿŋ ñam baay
- f. khñom bət raadyou (tɿw deek)
 khñom bət raadyou daəmbəy nɿŋ tɿw deek

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: khñom ñam baay prík (tíw thəə kaa)
 S: mun tíw thəə kaa khñom ñam baay prík
 T: I eat breakfast (go to work)
 S: Before going to work I eat breakfast.

- a. khñom trəw lian day (ñam baay)
 mun ñam baay khñom trəw lian day
- *b. khñom trəw kaa səbuu (lian day)
 [soap]
 mun lian day khñom trəw kaa səbuu
- c. khñom bæk raadyou sdap tənəŋ (muc tík)
 mun muc tík khñom bæk raadyou sdap tənəŋ
- d. khñom məəl kəsəst (ñam kəfee)
 mun ñam kəfee khñom məəl kəsəst
- e. khñom kao puk mót (doh thmíñ)
 mun doh thmíñ khñom kao puk mót
- f. khñom muc tík (slié? pé?)
 mun slié? pé? khñom muc tík

DRILL SIX: Response

MODEL: T: mun look tíw thəə kaa look thəə sy? (ñam baay prík)
 S: mun tíw thəə kaa khñom ñam baay prík
 T: What do you do before you go to work? (eat breakfast)
 S: Before going to work I eat breakfast.

- a. mun look ñam baay prík look thəə sy? (lian day)
 mun ñam baay prík khñom lian day
- b. mun look tíw pətup tík look thəə sy? (bæk raadyou sdap tənəŋ)
 mun tíw pətup tík khñom bæk raadyou sdap tənəŋ
- c. mun look ñam kəfee look thəə sy? (məəl kəsəst)
 mun ñam kəfee khñom məəl kəsəst
- d. mun look doh thmíñ look thəə sy? (kao puk mót)
 mun doh thmíñ khñom kao puk mót
- e. mun look slié? pé? look thəə sy? (muc tík)
 mun slié? pé? khñom muc tík
- *f. mun look pé? sbæk cəəŋ look thəə sy? (pé? sraom cəəŋ)
 [socks]
 mun pé? sbæk cəəŋ khñom pé? sraom cəəŋ

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: mun tɿw thəe kaa khñom ñam baay prɨk

S: khñom tɿw thəe kaa kraoy ñam baay prɨk

T: Before going to work I eat breakfast.

S: I go to work after I eat breakfast.

a. mun ñam baay khñom trəw lian day	khñom ñam baay kraoy lian day
b. mun muc tɨk khñom bæk raadyou	khñom muc tɨk kraoy bæk raadyou
c. mun ñam kəfee khñom məel kəsast	khñom ñam kəfee kraoy məel kəsast
d. mun doh thmiñ khñom kao puk mót	khñom doh thmiñ kraoy kao puk mót
e. mun slié? pé? khñom muc tɨk	khñom slié? pé? kraoy muc tɨk
f. mun tɿw deek khñom sdap tənəŋ	khñom tɿw deek kraoy sdap tənəŋ

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ténj əh nɨŋ əh peel pəmaan maon? (pɨl)

S: ténj əh nɨŋ əh peel pɨl maon

T: How much time do all those take? (two)

S: All those take two hours.

a. ténj əh nɨŋ thlay pəmaan riel? (dop)	ténj əh nɨŋ thlay dop riel
b. ténj əh nɨŋ əh peel pəmaan maon? (kəlah)	ténj əh nɨŋ əh peel kəlah maon
c. ténj əh nɨŋ thlay pəmaan riel? (saam səp)	ténj əh nɨŋ thlay saam səp riel
d. ténj əh nɨŋ əh peel pəmaan? (mə maon)	ténj əh nɨŋ əh peel mə maon
e. ténj əh nɨŋ thlay pəmaan doulaa? (məphəy)	ténj əh nɨŋ thlay məphəy doulaa
f. ténj əh nɨŋ əh peel pəmaan? (dop mənut)	ténj əh nɨŋ əh peel dop mənut

DRILL NINE: Response

MODEL: T: thómmedaa look ñam baay prɨk maon pəmaan? (pəmpɨl)

S: thómmedaa khñom ñam baay prɨk maon pəmpɨl

T: At what time do you usually eat breakfast? (seven)

S: I usually eat breakfast at seven.

a. thómmedaa look phñé? maon pəmaan?	(pəmmuoy)
thómmedaa khñom phñé? maon pəmmuoy	
b. thómmedaa look tɿw thəe kaa maon pəmaan?	(pəmbuon)
thómmedaa khñom tɿw thəe kaa maon pəmbuon	
c. thómmedaa look mío rien maon pəmaan?	(pəmpɨl kəlah)
thómmedaa khñom mío rien maon pəmpɨl kəlah	
d. thómmedaa look tɿw deek maon pəmaan?	(dop muoy)
thómmedaa khñom tɿw deek maon dop muoy	

- e. thómmedaa look tɿw dɔl phtéh maon pəmaan? (pram)
thómmedaa khñom tɿw dɔl phtéh maon pram
- f. thómmedaa look cɛñ pii thəə kaa maon pəmaan? (buon)
thómmedaa khñom cɛñ pii thəə kaa maon buon

DRILL TEN: Transformation

NOTE: Notice that thlóp means 'used to, do as a habit, to have done at least once.'

MODEL: T: khñom mɿn ñam baay prɿk tee I don't eat breakfast.
S: thómmedaa khñom thlóp ñam baay prɿk Usually I eat breakfast.

- a. khñom mɿn phñé? maon pəmpɿl tee
thómmedaa khñom thlóp phñé? maon pəmpɿl
- b. khñom mɿn tɿw thəə kaa maon pəmbɛy tee
thómmedaa khñom thlóp tɿw thəə kaa maon pəmbɛy
- c. khñom mɿn móo rien maon pəmbuon tee
thómmedaa khñom thlóp móo rien maon pəmbuon
- d. khñom mɿn tɿw deek maon dɔp muoy tee
thómmedaa khñom thlóp tɿw deek maon dɔp muoy
- e. khñom mɿn tɿw dɔl phtéh maon pram tee
thómmedaa khñom thlóp tɿw dɔl phtéh maon pram
- f. khñom mɿn cɛñ pii thəə kaa maon buon tee
thómmedaa khñom thlóp cɛñ pii thəə kaa maon buon

Reading Passage

ជំងឺរោគចិត្ត

មនុស្សច្រើនកើតជំងឺមួយឈ្មោះថាជំងឺរោគចិត្ត។ ជំងឺនេះគឺជំងឺគ្រុនចិត្តដែលរាលដាល
ព្រឹកៗ មនុស្សទាំងអស់ចង់មកធ្វើការយល់ឃើញថាជំងឺនេះរាលដាលព្រឹកៗ តែម្នាក់ខ្លះមកដល់
ក្រោយបន្តិចបន្តួច ហើយម្នាក់ខ្លះទៀតមិនដែលមកដល់មុនម្សិល្បៃ។ មនុស្សទាំង
អស់នេះមិនចង់ធ្វើការទាំងឡាយទេ តែមិនអាចទៅធ្វើការបានទេ។ ព្រោះគេជំងឺរោគចិត្តដែលរាលដាល
ស្រួលពេក គិតអីមិនឃើញ គិតឃើញតែគេប៉ុណ្ណោះ គឺគេបំផ្លាញជំងឺរោគចិត្ត បើគេបំផ្លាញ
មិនល្អទេធ្វើការមិនកើតទេ តាមគេគិត។

ម្នាក់ខ្លះចង់គេងយេស៊ូ ដូច្នេះគេងព្រឹកៗល្ងាច។ តែគេងមិនបានទេ
ដល់ម៉ោង៥ ឬ ៦ បានគេងបាន។ ម្នាក់ខ្លះទៀតលេបថ្នាំគេង។ ធ្វើយ៉ាងនេះគេងបានព្រឹកៗ
ល្ងាច តែព្រឹកឡើង ដល់ពេលត្រូវក្រអឺ ភ្នែកមិនបានដំរើ ព្រោះថ្នាំធ្វើមិន
យេស៊ូ។

តែជំងឺនេះកើតតែនៅថ្ងៃធ្វើការទេ បើថ្ងៃដំរើលេងមិនត្រូវធ្វើការ
គេងព្រឹក មិនស្រួលដំរើ។

VOCABULARY

baay prɨk	បាយព្រឹក	breakfast
baək	បើក	to turn on, to open
bet	បិទ	to turn off, to close
cuut	ប្លិត	to wipe, to dry
cuut khluon	ប្លិតខ្លួន	to dry oneself
daəmbɛy nɨŋ	ដើម្បីនឹង	in order to
doh thmiŋ	ជួសធ្មេញ	to brush one's teeth
kao	កាត	to shave
kəsaɛŋ	កន្សែង	towel
khao	ខោ	trousers
kraoy	ក្រោយ	after
kraoy pii	ក្រោយពី	after
krɛɛ	ក្រែក	bed
lup muk	លាបមុខ	to wash one's face
mót	មាត់	mouth
mun	មុន	before
mun nɨŋ	មុននឹង	before
péʔ	ពាក់	to wear, put on (upper garment)
peel thɲay	ពេលថ្ងៃ	daytime (L)
phnéʔ	ភ្ញាក់	to get up, to wake up; to be surprised
puk mót	ពុកមាត់	a beard, moustache
raadyou	រ៉ាឌីយ៉ូ	radio
ról prɨk	រាល់ព្រឹក	every morning
səbuu	សាប៊ូ	soap
set soʔ	សិតសក់	to comb the hair
sliéʔ	ស្លៀក	to wear, put on (lower garments)
sliéʔ péʔ	ស្លៀកពាក់	to dress, to get dressed
sraom cəɛŋ	ស្រោមជើង	sock, stocking
tén ɔh	ទាំងអស់	all

LESSON TWENTY-THREEDIALOGUE

sɔɔ	white
vɛɛŋ	long
1. tom - khñom cɔŋ baan aav sɔɔ day vɛɛŋ pii	I want two white long-sleeve shirts.
leek	number, size
2. sin - look pé? leek pəmaan?	What size do you wear?
3. tom - baat saɛ sɛp	Forty.
kraɛŋ	probably, in case
nɪw sɔl	to remain, to be left (over)
4. sin - ɲay nɪŋ yɛɛŋ lú? coh thlay ntɛc. cam khñom tɪw mɛəl mɛə kraɛŋ mian nɪw sɔl tɪet	Today, we're selling (them) at a little lower price. I'll go and see if there are some more left.
khiev	blue
5. tom - bæ kmian sɔɔ, khñom yóo aa khiev	If there are no more white ones, I'll take the blue ones.
kút	exactly, even, sharp (with time)
6. sin - khñom nɪw sɔl pii kút	I have exactly two left.
aav yɪɪt	T-shirt
7. tom - look mian aav yɪɪt teh?	Do you have any T-shirts?
8. sin - mian, look trɛw kaa pəmaan?	Yes, I do; how many do you need?
9. tom - khñom cɔŋ baan pəmmuoy	I want to have six.
10. sin - look mɪn tɪŋ sraom cɛɛŋ eh ɲay nih?	Won't you buy any socks today?
rɛɛh	to select; to find
11. tom - cam khñom tɪw rɛɛh mɛəl khlun aɛŋ	I'll go select them myself.

១. គុម្ម ខ្ញុំចង់បានអាវស្វែងស្រស់ ។
២. ស៊ីន ស្រែកពាក់ស្រោចប៉ុន្មាន? ។
៣. គុម្ម បាទ ប្រហែលបី ។
៤. ស៊ីន ថ្ងៃហ្នឹងយើងសក់ចុះថ្លៃបង្កើត ចាំខ្ញុំទៅមើលមើល ត្រង់មាននៅសល់ ឆ្អែក ។
៥. គុម្ម បើគ្មានស ខ្ញុំយកអាឡេវ ។
៦. ស៊ីន ខ្ញុំនៅសល់ត្រឹមត្រូវ ។
៧. គុម្ម ស្រែកមានអាវយ៉ាងណា? ។
៨. ស៊ីន មាន ស្រែកត្រូវការប៉ុន្មាន? ។
៩. គុម្ម ខ្ញុំចង់បានប្រាំមួយ ។
១០. ស៊ីន ស្រែកមិនទាន់ពេញស្រោចស្រែកនេះ? ។
១១. គុម្ម ចាំខ្ញុំទៅស្វែងមើលខ្លួនឯង ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In English we can say 'I want a white shirt.' However, in Cambodian the word **ចង់** /con/ means only 'want to,' that is it must always be used before a verb. In the case that the speaker wants something, he must say **ចង់បាន** /con baan/ 'want to get' plus noun. For example:

ខ្ញុំចង់បានអាវស្វែងមួយ។

khñom con baan aav soo muoy

I want a white shirt.

4. **ទ្រង់** /kraen/ means 'in case.' It is frequently used in the sense of 'in case (for fear that)' or 'lest,' e.g.,

យើងត្រូវចេញទៅឱ្យទ្រង់យើងទៅមិនទាន់កប៉ាល់ហោះ។

yeen trew ceh eylew kraen yeen tiw min ton kepaal hoh

We must leave now, for fear that we may miss the plane.

This is the connotation of **ទ្រង់** /kraen/ in the sentences in Drill 6.

DRILLS

DRILL NO.

7. The **កេតែល** /keteel/ 'mat' is what most Cambodians sleep on. It is used either on the floor, on a low table, or on a low wooden bedstead. Pillows are used, but not blankets. On the table, the mat may serve as a tablecloth as well as mattress; the table is large enough so that the family members can sit right on it and help themselves to the food in the center.

Family meal in Phnom Penh

- In Phnom Penh the cotton print sarong is worn by both sexes of all social classes around the house and by members of the working class on the street. Outside the house, middle and upper class women in Phnom Penh wear Western clothes or a blouse and a sewn សំពត់' /səpút/, which is a tailored derivative of a sarong but made of heavier, solid-color cotton or of silk. There are many kinds of សំពត់' /səpút/, but the usual សំពត់' /səpút/ looks like a straight skirt except that the cloth is folded over in front, giving more room for walking than a straight skirt. Men generally wear Western clothes outside the house, except on very special ceremonial occasions, when they wear a kind of silk dhoti called a សំពត់ចងក្រិន /səpút cōŋ kbən/. In the country the សំពត់ចងក្រិន /səpút cōŋ kbən/ is made of cotton and frequently worn by both sexes every day. This garment is put on by tying the top cloth in the front into a knot, twisting the ends together, passing them through the legs, and tucking them in the back. The result looks like a pair of rather baggy pants. On the farms men wear shorts every day but may wear a silk sarong on special occasions. Women wear an old black សំពត់' /səpút/ around the house; on special occasions they wear a dressier one.

DRILLS

DRILL NO.

10. ខ្លួនឯង /khlun aɛŋ/ can be used in every sentence of Drill 10, but it is not always polite, especially with people with whom you are on formal terms. Therefore ខ្លួនលោក /khlun look/ and ខ្លួនភាគី' /khlun kót/ are used also. In the first person ឯង /aɛŋ/ may be replaced by ខ្ញុំ /khñom/, e.g.

ចាំខ្ញុំទៅបើកខ្លួនខ្ញុំ។

cam khñom tɨw bæk khlun khñom

Wait, I'll go open (them) myself.

DRILLSDRILL ONE: Substitution

- MODEL: T: look pé? aav leek pəmaan? (muo?) What size shirt do you wear?
(hat)
- *S: look pé? muo? leek pəmaan What size hat do you wear?
- a. look pé? muo? leek pəmaan? (khao)
- *b. look slié? khao leek pəmaan? (səpút)
[skirt]
- c. nian slié? səpút leek pəmaan? (aav)
- d. nian pé? aav leek pəmaan? (aav yɛt)
- e. look pé? aav yɛt leek pəmaan? (muo?)
- f. look pé? muo? leek pəmaan? (sbæk cəŋ)
- g. look pé? sbæk cəŋ leek pəmaan?

DRILL TWO: Response

- MODEL: T: look trəw kaa aav leek (sə səp) What size shirt do you need?
pəmaan? (40)
- S: khñom pé? leek sə səp I wear size 40.
- a. look cəŋ baan khao leek pəmaan? (saam səp pi) khñom slié? leek saam səp
pi
- b. look trəw kaa sbæk cəŋ leek pəmaan? (pəmpɛl) khñom pé? leek pəmpɛl
- c. look cəŋ tiñ muo? leek pəmaan? (pəmpɛl kəlah) khñom pé? leek pəmpɛl
kəlah
- d. kañnaa róa? səpút leek pəmaan? (dop) khñom slié? leek dop
- e. kañnaa cəŋ baan sbæk cəŋ leek pəmaan? (pəmmuoy) khñom pé? leek pəmmuoy
- f. kañnaa mian aav leek pəmaan? (saam səp pəmmuoy) khñom pé? leek saam
səp pəmmuoy

DRILL THREE: Substitution

- MODEL: T: khñom cəŋ baan aav sɔɔ day vɛŋ muoy (khɛy)
- *S: khñom cəŋ baan aav sɔɔ day khɛy muoy
- T: I want a white shirt with long sleeves. (short)
- S: I want a white shirt with short sleeves.
- a. khñom cəŋ baan aav sɔɔ day khɛy muoy (khiev)
- *b. khñom cəŋ baan aav khiev day khɛy muoy (liəŋ)
[yellow]
- c. khñom cəŋ baan aav liəŋ day khɛy muoy (look)
- d. look cəŋ baan aav liəŋ day khɛy muoy (vɛŋ)
- e. look cəŋ baan aav liəŋ day vɛŋ muoy (sɔɔ)
- f. look cəŋ baan aav sɔɔ day vɛŋ muoy (khñom)
- g. khñom cəŋ baan aav sɔɔ day vɛŋ muoy

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: aa day vɛɛŋ nɪŋ aa day khɫɛy, aa naa thlay cian? (day vɛɛŋ)
 S: aa day vɛɛŋ thlay cian
 T: Which one is more expensive, the one with long sleeves or the one with short sleeves? (long sleeves)
 S: The one with long sleeves is more expensive.
- a. aa sɔɔ nɪŋ aa khɪev, aa naa l'ɔɔ cian? (sɔɔ)
 aa sɔɔ l'ɔɔ cian
- *b. aa khmaw nɪŋ aa kəhɔɔm, aa naa thaok cian? (khmaw)
 aa khmaw thaok cian [black]
- c. aa leek sɛ sɛp nɪŋ aa leek saam pəmbɛy, aa naa thom cian? (sɛ sɛp)
 aa leek sɛ sɛp thom cian
- d. aa liɛŋ nɪŋ aa khɪev, aa naa touc cian? (khɪev)
 aa khɪev touc cian
- *e. aa p'ɔa sɔɔ nɪŋ aa p'ɔa khmaw, aa naa vɛɛŋ cian? (sɔɔ)
 aa p'ɔa sɔɔ vɛɛŋ cian [color]
- f. aa pii nih, aa naa khɫɛy cian? (sɔɔ)
 aa sɔɔ khɫɛy cian

DRILL FIVE: Transformation

- MODEL: T: khñom cɔŋ baan aav sɔɔ day vɛɛŋ pii I want two white long-sleeve shirts.
 S: aav sɔɔ day vɛɛŋ nɪw sɔl pii kút Exactly two white long-sleeve shirts are left.
- a. khñom cɔŋ baan sbask cɛɛŋ leek pəmpɪl mɛ kuu sbask cɛɛŋ leek pəmpɪl nɪw sɔl mɛ kuu kút
- b. khñom cɔŋ baan aav yɪɪt leek saam sɛp pəmmuoy pii aav yɪɪt leek saam sɛp pəmmuoy nɪw sɔl pii kút
- c. khñom trɛw kaa sraom cɛɛŋ look mɛ kuu sraom cɛɛŋ khñom nɪw sɔl mɛ kuu kút
- d. khñom trɛw kaa muo' pram muo' nɪw sɔl pram kút
- e. khñom cɔŋ tɪf sraa pɛraŋ mɛ dɔɔp sraa pɛraŋ nɪw sɔl mɛ dɔɔp kút
- f. khñom cɔŋ tɪf muo' kəhɔɔm muoy muo' kəhɔɔm nɪw sɔl muoy kút

DRILL SIX: Transformation

- MODEL: T: khñom mɪn cɔŋ tɪf aav tee (kmian luy) I don't want to buy shirts.
 S: kraɛŋ look kmian luy rɛh Probably you don't have money.
- *a. khñom mɪn ñam sraa viiskɪl (mɪn coul cɛt) kraɛŋ look mɪn coul cɛt rɛh
 [whiskey]
- b. khñom kmian luy mɛɛl kon tee (mɪn cɔŋ tɪw) kraɛŋ look mɪn cɔŋ tɪw rɛh

- c. məsel məŋ chi kbaal (mɛn cɔŋ mʊo rien)
 kraɛŋ look mɛn cɔŋ mʊo rien rɛh
- d. khŋom mɛn cɔŋ theə laan khŋom tee (mɛn cɛh theə)
 kraɛŋ look mɛn cɛh theə rɛh
- e. khŋom mɛn cɔŋ ŋam baay nɪw phtéh tee (mɛn cɛh theə məhoup)
 kraɛŋ look mɛn cɛh theə məhoup rɛh
- f. khŋom mɛn khəəŋ look nɪw saalaa tee (mɛn mʊo saalaa)
 kraɛŋ look mɛn mʊo saalaa rɛh

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: khŋom cɔŋ baan aav soɔ (khiev) I want to have a white shirt.
 S: bæ kmian soɔ, khŋom yoo aa khiev If there aren't any white ones, I'll take the blue one.
- *a. khŋom cɔŋ baan keteel khiev (lɛəŋ) bæ kmian khiev, khŋom yoo aa lɛəŋ
 [mat]
- b. khŋom cɔŋ baan aav day khləy (day vɛɛŋ) bæ kmian day khləy, khŋom yoo aa day vɛɛŋ
- c. khŋom cɔŋ baan sraom cəəŋ khiev (khmaw) bæ kmian khiev, khŋom yoo aa khmaw
- *d. khŋom cɔŋ baan sbæsk cəəŋ khmaw (sokkelaa) bæ kmian khmaw, khŋom yoo aa sokkelaa
 [brown, chocolate]
- e. khŋom cɔŋ baan sbæsk cəəŋ leek pəmmuoy (pəmmuoy kəlah) bæ kmian leek pəmmuoy, khŋom yoo aa leek pəmmuoy kəlah
- f. khŋom cɔŋ baan aav soɔ (kəhɔɔm) bæ kmian soɔ, khŋom yoo aa kəhɔɔm

DRILL EIGHT: Transformation

- MODEL: T: khŋom nɪw sɔl aav pii tiet I have two more shirts left.
 S: khŋom mian aav tæ pii tee I only have two shirts.
- a. khŋom nɪw sɔl pram doulaa tiet khŋom mian tæ pram doulaa tee
- b. khŋom nɪw sɔl koun səh dɔp né? tiet khŋom mian koun səh tæ dɔp né? tee
- c. khŋom nɪw sɔl sbæsk cəəŋ khmaw mə kuu tiet khŋom mian sbæsk cəəŋ khmaw tæ mə kuu tee
- d. khŋom nɪw sɔl keteel pii tiet khŋom mian keteel tæ pii tee
- e. khŋom nɪw sɔl səbot laan chnuol muoy tiet khŋom mian səbot laan chnuol tæ muoy tee
- f. khŋom nɪw sɔl aav day khləy bɛy tiet khŋom mian aav day khləy tæ bɛy tee

DRILL NINE: Response

MODEL: T: aav look póa ey? (kəhoom) What color is your shirt?

S: aav khñom póa kəhoom My shirt is red.

- *a. səronɲ nianɲ póa ey? (lɛəɲ) səronɲ khñom póa lɛəɲ
[sarong]
- b. sbask cəəɲ look póa ey? (khmaw) sbask cəəɲ khñom póa khmaw
- c. laan look póa ey? (sokkəlaa) laan khñom póa sokkəlaa
- d. phtéh look póa ey? (sɔɔ) phtéh khñom póa sɔɔ
- e. səpút nianɲ póa ey? (khiev) səpút khñom póa khiev
- f. sraom cəəɲ look póa ey? (khmaw) sraom cəəɲ khñom póa khmaw

DRILL TEN: Substitution

NOTE: ឯង /aɲ/ can be used in every case, but it is not always polite;
in first person, ខ្ញុំ /aɲ/ can be also replaced by ខ្ញុំ /khñom/, e.g.

ចាំទុំទៅបើកខ្លួនខ្ញុំ។

cam khñom tɛw baek khluon khñom

Wait, I'll go open (them) myself.

MODEL: T: cam khñom tɛw reəh khluon aɲ (baek) Wait, I'll go and select
(them) myself. (open)

S: cam khñom tɛw baek khluon aɲ Wait, I'll go and open (them)
myself.

- a. cam khñom tɛw baek khluon aɲ (look)
- b. cam look tɛw baek khluon look (thəə)
- c. cam look tɛw thəə khluon look (yəəɲ)
- d. cam yəəɲ tɛw thəə khluon yəəɲ (tɪŋ)
- e. cam yəəɲ tɛw tɪŋ khluon yəəɲ (nianɲ)
- f. cam nianɲ tɛw tɪŋ khluon nianɲ (kót)
- g. cam kót tɛw tɪŋ khluon kót (look srɛy)
- h. cam look srɛy tɛw tɪŋ khluon look srɛy (khñom)
- i. cam khñom tɛw tɪŋ khluon khñom

Reading Passage

ខោអាវ

នៅស្រុកយើងបើយើងនៅក្មេង គឺអាស្រ័យប្រហែលច្រើនឆ្នាំ ទុំតុកម្ហាយយើង មិនសូវអស់លុយសម្រាប់ខោអាវយើងទេ ។ ព្រោះធម្មតាទៅពេលនោះយើងមិនសូវ ល្បឿកពាក់អីទេ ។

ក្មេងខ្លះមានខោអាវ ក្មេងខ្លះគ្មានទេ តែក្មេងទាំងអស់ធ្វើដូចគ្នាទាំងអស់ ។ គឺយើងមិនចូលចិត្តល្បឿកពាក់សោះ ព្រោះវាខ្មៅ ។

យើងល្បឿកពាក់តែនៅពេលសំខាន់ៗ ។ ហើយម្ហាយទុំតុកយើងចូលចិត្ត ឲ្យយើងមានខោអាវខ្មៅហើយធំៗ ព្រោះការវាស់យើងដាច់ដៃ ហើយខោអាវខ្មៅ មិនដាច់ក្រខ្វក់ ។

ស្រុកយើងជាស្រុកក្តៅហើយខោអាវខ្មៅធ្វើឲ្យយើងក្តៅដាច់ខោអាវឯទៀត ។ តាមយើងឮស្តាប់ ប្រហែលដូច្នេះហើយបានជាយើងមិនចូលចិត្តល្បឿកពាក់កាលយើង នៅក្មេង ។

VOCABULARY

aav yɨt	អាវយ៉ឹត	T-shirt, undershirt
cəəŋ khao		pants leg (R)
keteel	កេតេល	mat
khiev	ខៀវ	blue
khleɣ	ខ្លី	short
khmaw	ខ្មៅ	black
koo		collar (L)
kraəŋ	ក្រវង់	probably, lest, in case
kút	គត់	exactly, even
leek	លេខ	number, size
lɨəŋ	លឿង	yellow
muoʔ	មួក	hat
nɨw sol	នៅសល់	to remain
póa	ពណ៌	color
reəh	រើស	to select, to choose; to find
səpút	សំពត់	skirt
səroŋ	សាវ័ង	sarong
sokkəlaa	ស៊ុកកូឡា	chocolate, brown
sɔɔ	ស	white
vəəŋ	វែង	long

LESSON TWENTY-FOUR

DIALOGUE

yil	Gee!
kdaw	hot
səbaəm	extremely, terrible, terribly
1. tom - yil n̄ay nih kdaw sabaəm ah!	Gee! Today is extremely hot!
m̄in d̄ol	not as...as
2. sok - kdaw m̄in d̄ol srok khmaə eh look!	Not as hot as in Cambodia.
3. tom - n̄iw srok khmaə kdaw pəmaan khas d̄aə?	In Cambodia, for how many months is it hot?
4. sok - pəhaəl buon pram khas	About four or five months.
trew	right
l̄ədəw	season
5. tom - teh, douc cə m̄in trew, kee mian pəmaan l̄ədəw?	No, it doesn't seem right. How many seasons are there?
l̄ən̄ia	cold
n̄iŋ	and
6. sok - baat, l̄ədəw kdaw, l̄ədəw phliən, n̄iŋ l̄ədəw l̄ən̄ia	The hot season, the rainy season, and the cold season.
7. tom - coh n̄iw l̄ədəw l̄ən̄ia, srok khmaə l̄ən̄ia eh?	And in the cold season, is it cold in Cambodia?
aav l̄ən̄ia	sweater
8. sok - l̄ən̄ia m̄in d̄ol srok aameerik eh. look m̄in cam bac pé? aav l̄ən̄ia k̄oo baan d̄aə	Not as cold as in the U.S. You don't need to wear a sweater.
9. tom - coh phliən! phliən craən eh?	And rain! Does it rain a lot?
sraə	rice field
srok sraə	the country, farmland
n̄é? (srok) sraə	farmer, peasant
thəə sraə	to grow rice, to farm
daoy saa	by means of, because of
10. sok - baat, n̄é? srok sraə thəə sraə daoy saa t̄ə phliən tee look	Yes, the farmers grow their crops by means of the rain alone. (i.e. they don't need to irrigate.)

១. គុប ឃី ថ្ងៃនេះក្តៅសម្បើមណាស់ ។
២. សុខ ក្តៅមិនដល់ស្រុកខ្មែរទេលោក ។
៣. គុប នៅស្រុកខ្មែរក្តៅប៉ុន្មានដឺកឺឡី? ។
៤. សុខ ប្រហែលបួន-ប្រាំដឺកឺឡី ។
៥. គុប ទេ ដូចជាម៉ែត្រ គេមានប៉ុន្មានដឺកឺឡី? ។
៦. សុខ បាទ រដូវក្តៅ រដូវភ្លៀងនឹងរដូវវស្សា ។
៧. គុប ចុះនៅរដូវវស្សា ស្រុកខ្មែររង្វាទេ? ។
៨. សុខ រង្វាមិនដល់ស្រុកអាមេរិកទេ លោកមិនចាំបាច់ពាក់អាវរង្វាភ័ក្ត្របានដឺកឺឡី ។
៩. គុប ចុះភ្លៀង ភ្លៀងរដូវនេះទេ?
១០. សុខ បាទ អ្នកស្រុកស្រែនឆ្លើយម៉ាយលាភភ័ក្ត្រភ្លៀងទេលោក ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. **សំបើម** /səbaəm/ means 'awful, awfully, remarkable, terrific, terrible, terribly.' That is, it is an exclamation indicating awe and surprise. It can be used alone as a simple exclamation meaning 'great!' or 'remarkable!' or 'wow!' For example:

A. យើងរកលុយថ្ងៃនេះ។ yeən baek luy n̄ay nih We get paid today.	B. សម្បើមណាស់! səbaəm nah! Great!
--	--
2. Comparison of two things is accomplished by the word **ដូច** /douc/ 'like,' e.g.,
នៅស្រុកខ្មែរដូចនៅស្រុកលោក។
 n̄iw srok khñom təcé? douc n̄iw srok look
 It's as cold where I come from as where you come from.
 There are several ways in Cambodian to say 'not as...as... less...than...;' the one in this lesson is **មិនដល់** /m̄in dɔl/ literally 'doesn't reach.' For example,
នៅស្រុកខ្មែរមិនដល់ស្រុកលោកទេ។
 n̄iw srok khñom təcé? m̄in dɔl srok look eh
 It's not as cold in my country as it is in yours.
6. The two words for 'cold' **រង្វា** /ləŋia/ and **ត្រជាក់** /təcé?/ are distinguished by the fact that **រង្វា** /ləŋia/ refers to cold which is accompanied by wind, while **ត្រជាក់** /təcé?/ is a windless chill. Objects are always **ត្រជាក់** /təcé?/ and never **រង្វា** /ləŋia/; only air or weather can be **រង្វា** /ləŋia/.
8. Remember (from Lesson 9) that there are two ways to negate **ត្រូវ** /trəw/ 'must.' The first, **មិនត្រូវ** /m̄in trəw/ means 'must not, should not.'

The second, **មិនបាច់** /mɨn bac/ or **មិនចាំបាច់** /mɨn cam bac/ means 'not necessary, no need to.' For example:

រលាកមិនត្រូវរៀនទេថ្ងៃនេះ។

look mɨn trəw rien tee ɲay nih

You mustn't (or shouldn't) study today.

but

រលាកមិនបាច់រៀនថ្ងៃនេះ។

look mɨn bac rien ɲay nih

You don't have to study today.

6. Another way of dividing up the seasons in Cambodia is to refer to the dry season, which is **រដូវប្រាំង** /lədəw prɑŋ/, and the wet season, which is **រដូវវស្សា** /lədəw vuhsa/.

The rainy season is from about late June or July to November; the 'cold' season is from November to mid-March, and the hot season is from mid-March through June. Of course by temperate-climate standards, Cambodia is hot all year, but during the 'cold season' some nights do get chilly enough for a sweater. Both the 'cold' and 'hot' seasons are part of the dry season, during which it seldom rains.

8. In Lesson 20 **ក៏បាទ** /koo baan/ preceded by a clause occurred in pairs. In sentence 8 in this lesson, **ក៏បាទដែរ** /koo baan də/ also follows a clause but does not occur in a pair... **ក៏បាទ... ក៏បាទ** /...koo baan... koo baan/. The sentence **រលាកមិនចាំបាច់ពាក់អាវិរង្សាក៏បាទដែរ** /look mɨn cam bac pé? aav ləŋia koo baan də/ 'You don't have to wear a sweater' is more literally '(That) you don't need to wear a sweater will also be O.K.'

10. The word **ស្រែ** /srae/ refers only to rice fields. Fields for planting other crops, and orchards are referred to by the word **ចំការ** /cəmkaa/. However, since rice is the staple food in Cambodia and since the major type of farming throughout the country is rice farming, the terms **ស្រុកស្រែ** /srok srae/ 'farm country, the country,' **ធ្វើស្រែ** /thəe srae/ 'to farm' and **ស្រូវ(ស្រុក)ស្រែ** /né? (srok) srae/ 'farmer, peasant' can also be used as general terms for farming as well as specific terms referring only to rice growing.

10. **ដោយសារ** /daoy saa/ functions either as a preposition 'because of' or as a clause relator 'because.' An example of the latter case is

ខ្ញុំទៅរកបង់ដោយសារខ្ញុំត្រូវការលុយ។

khñom tɨw róo bəŋ daoy saa khñom trəw kaa luy

I'm going to look for a bank because I need money.

DRILLSDRILL NO.

8. Note that when the auxiliary ចង់ /cɔŋ/ 'want' is followed by a clause which has a subject different from the subject of ចង់ /cɔŋ/, ចង់ /cɔŋ/ must be followed by causative verb ឱ្យ /aoy/. For example: there is no change of subject before and after ចង់ /cɔŋ/:

គេចង់មើលកុន។

kee cɔŋ məəl kun

They (he) want to see a movie.

but in

គេចង់ឱ្យយើងចេញទៅរៀនឥឡូវ។

kee cɔŋ aoy yəən cəŋ tɨw rien ɛyləw

They want us to go out to study now.

there is a change of subject from គេ /kee/ 'they' to យើង /yəən/ 'we.'

DRILLSDRILL ONE: Substitution

MODEL: *T: រៀន nih kdaw səbaəm eh (təcé?) Today is terribly hot. (cold)

S: រៀន nih təcé? səbaəm eh Today is terribly cold.

- a. រៀន nih təcé? səbaəm eh (phtéh)
 b. phtéh nih təcé? səbaəm eh (thom)
 c. phtéh nih thom səbaəm eh (laan)
 *d. laan nih thom səbaəm eh (lɛən)
     [fast]
 e. laan nih lɛən səbaəm eh (l'ɔɔ)
 *f. laan nih l'ɔɔ səbaəm eh (yɛɛt)
     [slow]
 g. laan nih yɛɛt səbaəm eh

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: srok nih kdaw səbaəm ah

This country is terribly hot.

S: təcé? mɛn dɔl srok khɛm tee look

Not as cold as in my country.

a. phtéh nih thom səbaəm ah

touc mɛn dɔl phtéh khɛm tee look

b. laan nih lɛən səbaəm ah

yɛɛt mɛn dɔl laan khɛm tee look

c. phiasaa nih pəbaa? rien səbaəm ah

sruol rien mɛn dɔl phiasaa khɛm tee look

d. aav nih thlay səbaəm ah

thaok mɛn dɔl aav khɛm tee look

e. kruosaa nih kɔɔ səbaəm ah

mian mɛn dɔl kruosaa khɛm tee look

f. pətup nih kəkɔ? səbaəm ah

s'aat mɛn dɔl pətup khɛm tee look

DRILL THREE: Transformation

<u>MODEL:</u>	T: təc' m̄n dɔl srok kh̄m tee	Not as cold as in my country.
	S: srok look m̄n cia təc' pəmaan tee	Your country is not very cold.
a.	touc m̄n dɔl phtéh kh̄m tee	phtéh look m̄n cia touc pəmaan tee
b.	ȳit m̄n dɔl laan kh̄m tee	laan look m̄n cia ȳit pəmaan tee
c.	sruol rien m̄n dɔl phiasaa kh̄m tee	phiasaa look m̄n cia sruol rien pəmaan tee
d.	thaok m̄n dɔl aav kh̄m tee	aav kh̄m m̄n cia thaok tee
e.	mian m̄n dɔl kruosaa kh̄m tee	kruosaa look m̄n cia mian pəmaan tee
f.	s'aat m̄n dɔl pətup kh̄m tee	pətup look m̄n cia s'aat pəmaan tee

DRILL FOUR: Response

<u>MODEL:</u>	T: srok kh̄m n̄n srok look aanaa thom cian?	
	S: srok look thom douc srok kh̄m dæ.	
	T: My country and yours, which one is larger?	
	S: Your country is large like mine, too.	
a.	laan kót n̄n laan look aanaa l'ɔɔ cian	laan kót l'ɔɔ douc laan kh̄m dæ
b.	phtéh look n̄n phtéh kh̄m aanaa s'aat cian?	phtéh look s'aat douc phtéh kh̄m dæ
c.	srok kh̄m n̄n srok look aanaa ch̄naay cian?	srok look ch̄naay douc srok kh̄m dæ
d.	koun kót n̄n koun yēn aanaa thom cian?	koun kót thom douc koun yēn dæ
e.	né' kruu yēn n̄n né' kruu kee aanaa l'ɔɔ cian?	né' kruu yēn l'ɔɔ douc né' kruu kee dæ
f.	thna' né' kruu n̄n thna' kh̄m aanaa mian koun sēh craen cian?	thna' kh̄m mian koun sēh craen douc thna' look dæ
g.	koun sēh look n̄n koun kh̄m né'naa cēh khmae cian?	koun sēh kh̄m cēh khmae douc koun sēh look dæ

DRILL FIVE: Transformation

<u>MODEL:</u>	T: kh̄m cia kruu p̄rien	(koun sēh) I am a teacher. (student)
	S: kh̄m m̄n m̄sn cia kruu p̄rien tee, kh̄m cia koun sēh	I am not a teacher; I am a student.
a.	kh̄m cia p̄raŋ	(aameerikaŋ) kh̄m m̄n m̄sn cia p̄raŋ tee, kh̄m cia aameerikaŋ
b.	n̄h cia sēph̄w p̄raŋ	(khmae) n̄h m̄n m̄sn cia sēph̄w p̄raŋ tee, n̄h cia sēph̄w khmae
c.	look sok cia puo'maa' n̄aŋ koulaap	(kh̄m) look sok m̄n m̄sn cia puo'maa' n̄aŋ koulaap tee, look sok cia puo'maa' kh̄m

- d. look srɛy sɪvɔn ciə pəpʊn look (khñom) look srɛy sɪvɔn mɪn mɛɛn ciə
saarɪm pəpʊn look saarɪm tee, look srɛy
sɪvɔn ciə pəpʊn khñom
- e. pətup nih ciə pətup khñom (look sok) pətup nih mɪn mɛɛn ciə pətup
khñom tee, pətup nih ciə pətup
look sok
- f. saalaa nih ciə saalaa pəraŋ (ɔŋglee) saalaa nih mɪn mɛɛn ciə saalaa
pəraŋ tee, saalaa nih ciə saalaa
ɔŋglee

DRILL SIX: Substitution

MODEL: *T: taam khñom smaan, douc ciə trəw (khoh) I think, it seems right. (wrong)

*S: taam khñom smaan, douc ciə khoh I think it seems wrong.

- a. taam khñom smaan, douc ciə khoh (təcéˈ peek)
- b. taam khñom smaan, douc ciə təcéˈ peek (liən)
- c. taam khñom smaan, douc ciə liən peek (kdaw)
- d. taam khñom smaan, douc ciə kdaw peek (craən)
- e. taam khñom smaan, douc ciə craən peek (thom)
- f. taam khñom smaan, douc ciə thom peek

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: look niyiey trəw

You're right. (you say right)

S: look niyiey mɪn trəw tee

You're wrong. (you don't say
right)

- a. look məel ɔŋglee l'ɔɔ nah look məel ɔŋglee mɪn l'ɔɔ tee
- **b. look præs piaʔ nih khoh (præs) look præs piaʔ nih mɪn khoh tee
[word] [to translate]
- *c. look təsee khliə nih trəw look təsee khliə nih mɪn trəw tee
[sentence]
- d. look thəe əŋcəŋ trəw haəy look thəe əŋcəŋ mɪn trəw tee
- e. look thəe əŋcəŋ khoh haəy look thəe əŋcəŋ mɪn khoh tee
- f. look niyiey khmas l'ɔɔ nah look niyiey khmas mɪn l'ɔɔ tee

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: khñom cəŋ niyiey pii lədəw nɪw srok khmas (look)

S: khñom cəŋ aoy look niyiey pii lədəw nɪw srok khmas

T: I want to talk about the seasons in Cambodia. (you)

S: I want you to talk about the seasons in Cambodia.

- a. khñom cəŋ məel səphɪw nih (puu) khñom cəŋ aoy puu məel səphɪw nih
- b. khñom cəŋ præs khliə nih (néʔ kruu) khñom cəŋ aoy néʔ kruu præs
khliə nih

c. khñom cəŋ tɿw tɿŋ baarsy	(look taa)	khñom cəŋ aoy look taa tɿw tɿŋ baarsy
d. khñom cəŋ tɛsee piaʔ nih	(bɔɔŋ)	khñom cəŋ aoy bɔɔŋ tɛsee piaʔ nih
e. khñom cəŋ rien phiasaa nih	(nian)	khñom cəŋ aoy nian rien phiasaa nih
f. khñom cəŋ phñae səbot nih	(kmuoy)	khñom cəŋ aoy kmuoy phñae səbot nih

DRILL NINE: Extension

- MODEL: T: ɲay nih mɿn səw ləŋia tee (péʔ aav ləŋia)
 S: mɿn cam bac péʔ aav ləŋia kɔɔ baan daɛ
 T: Today is not very cold.
 S: It's all right you don't have to wear a sweater.

a. ləŋiac nih pəhaɛl mɿn phliɛŋ tee	(yóo aav phliɛŋ)	mɿn cam bac yóo aav phliɛŋ kɔɔ baan daɛ
b. phtéh khñom nɿw cɿt tee	(baek laan)	mɿn cam bac baek laan kɔɔ baan daɛ
c. khñom mɿn tón trəw kaa luy tee	(aoy khñom ɛyləw)	mɿn cam bac aoy khñom ɛyləw kɔɔ baan daɛ
d. khliia nih pəbaaʔ praɛ nah	(rien)	mɿn cam bac rien kɔɔ baan daɛ
**e. ɲay nih mɿn thléʔ tɿk kɔɔʔ tee [to fall] [snow, ice]	(cih laan)	mɿn cam bac cih laan kɔɔ baan daɛ
f. ɲay nih mɿn səw kdaw tee	(péʔ muoʔ)	mɿn cam bac péʔ muoʔ kɔɔ baan daɛ

DRILL TEN: Transformation

- MODEL: T: əwpuk khñom thəe sraɛ (phliɛŋ)
 S: əwpuk khñom thəe sraɛ daoy saa phliɛŋ
 T: My father cultivates rice.
 S: My father cultivates rice by means of the rain.

a. khñom nɿw srok aameerɿk baan	(look Smith)	khñom nɿw srok aameerɿk baan daoy saa look Smith
b. khñom baan thəe kaa	(pəpún khñom)	khñom baan thəe kaa daoy saa pəpún khñom
*c. khñom kəɛŋ mɿn lúʔ [to fall asleep]	(khñom ɲam kəfee)	khñom kəɛŋ mɿn lúʔ daoy saa khñom ɲam kəfee
d. nɿw phtéh, khñom rien mɿn baan	(koun khñom)	nɿw phtéh, khñom rien mɿn baan daoy saa koun khñom
e. khñom baek laan mɿn baan	(tɿk kɔɔʔ)	khñom baek laan mɿn baan daoy saa tɿk kɔɔʔ
f. yəɛŋ mɿn móo rien	(tɿk kɔɔʔ)	yəɛŋ mɿn móo rien daoy saa tɿk kɔɔʔ

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: məsəl məñ khñom mɛn móo rien (khñom phdah saay)

S: khñom mɛn móo rien pruh khñom phdah saay

T: Yesterday I didn't come to school. (I had a cold)

S: I didn't come to school because I had a cold.

a. məsəl məñ khñom mɛn tɛw phtéh look (phlien craen peek) khñom mɛn tɛw phtéh
look pruh phlien craen peek

b. məsəl məñ khñom mɛn tɛw pɛst (thlé? tɛk kɔɔ? craen peek) khñom mɛn
tɛw pɛst pruh thlé? tɛk kɔɔ?
craen peek

**c. məsəl məñ khñom mɛn nɛw phtéh (meek baek thnay l'ɔɔ peek) khñom mɛn
[sky] phtéh pruh meek baek thnay
[clear sky] l'ɔɔ peek

*d. məsəl məñ khñom mɛn cih siiklou (meek lɛt peek) khñom mɛn cih siiklou
[cloudy sky] pruh meek lɛt peek

*e. məsəl məñ khñom mɛn tɛw thəə kaa (kyol khlan-ah) khñom mɛn tɛw thəə kaa
[wind] pruh kyol khlan-ah

f. məsəl məñ khñom keenj mɛn lú? (phtéh khñom təcé? peek) khñom keenj mɛn
lú? pruh phtéh khñom təcé?
peek

Reading Passageអ្នកស្រី

យើងជាអ្នកស្រី យើងសប្បាយណាស់ ។ យើងមិនខ្លាចអ្នកណាទេ ។ យើងធ្វើ
ការតាមយើងចង់ ។ យើងធ្វើតែបង្កើនក៏បានដែរ យើងមិនចាំបាច់សួរអ្នកណា
ទេ ។

ពេលយប់យើងទៅដេក កាលណាយើងចង់ ។ គឺពីក្បាលល្ងាចបន្តិចក៏បាន
បយប់បន្តិចក៏បានដែរ ព្រោះស្រែកយើងនឹងភ្ញាក់កាលណាយើងចង់ដែរ ។
បើយើងត្រូវភ្ញាក់ពីត្រឹមបន្តិច យើងនឹងភ្ញាក់ គឺយើងភ្ញាក់សម្រាប់ខ្លួនយើង ។ ហើយ
យើងសប្បាយនឹងធ្វើបារាំងនេះណាស់បើកាលណាយើងធ្វើបាន ព្រោះយើងមិនធ្វើ
ដោយសារអ្នកណាម្នាក់មកប្រាប់យើង ។

ពេលថ្ងៃយើងទៅធ្វើការនៅស្រែរបស់យើង នៅក្នុងផ្ទះយើងឬនៅកន្លែង
ដែលយើងចង់ទៅ ។ នៅនេះដូចជានៅនោះដែរ គឺកន្លែងរបស់យើងទាំងអស់ ។
យើងមិនរស់នឹងគឺថា កន្លែងនេះស្រួលជាងកន្លែងនោះទេ ។ យើងគឺថា កន្លែង
ទាំងអស់សំខាន់ដូចគ្នា ។ បើយើងគឺថា ត្រូវតែធ្វើ យើងធ្វើ ហើយបើយើងធ្វើ
មិនទាន់បាន យើងទុកទៅថ្ងៃក្រោយទៀត ។

VOCABULARY

aav ləŋia	អាវវង្សាវ	sweater
cəm kaa	ចំការ	non-rice field, orchard
daʔ	ដាក់	to eat, drink (slang) (L)
daɛl tæs lɛɛ	ដែលទឹកឆ្មារ	(I)'ve only heard (about it) (L)
daoy saa	ដោយសារ	by means of, because of
kdaw	ក្ដៅ	hot
keenj mɛn lúʔ	គេងមិនលក់	can't sleep
khlia	ឃ្លា	sentence
khoh	ខុស	wrong
kyol	ខ្យល់	wind
lədəw	រដូវ	season
lədəw prən	រដូវប្រាំង	dry season
lədəw vúhsaa	រដូវវស្សា	wet season
ləŋia	រងាវ	cold
lɛən	លឿន	fast
lúʔ	លក់	to fall asleep
meek baək thŋay	មេឃថ្លាញ់ថ្លា	clear sky
meek lŋit	មេឃងងឹត	cloudy sky
məəl (tæs) = douc	មើល (ទឹក)	
mɛn dɔl	មិនដល់	not as ... as
mɛn mɛn cɛa	មិនមែនជា	is not (see note)
néʔ (srok) sraɛ	អ្នក(ស្រុក)ទំស	farmer
nɛŋ	នឹង	and
pliaʔ	ពាក្យ	word
pras	ប្រែ	to translate
səbaəm	សម្បើម	extremely, terribly, terrible
sraɛ	ទំស	rice field
təcéʔ	ត្រជាក់	cold
thléʔ	ធ្លាក់	to fall
tɛk kooʔ	ទឹកកក	ice, snow
trew	ត្រូវ	right
yɛɛ	យឺត	Geel
yɛɛt	យឺត	slow; elastic

LESSON TWENTY-FIVEDIALOGUE

phum	hamlet, village
mee phum	village chief
1. maw - cmiap suo look mee phum.	Hello, sir!
2. san - baat cmiap suo, look mian kaa sy n̄ay nih?	Hello! What is your business today? (What can I do for you?)
kənaət	birth
səbot kənaət	birth certificate (ordinary style)
3. maw - khñom yoo koun moo theə səbot kənaət.	I brought my child for a birth certificate.
omnaac	power, right
məciiciat	birth certificate (elevated style)
4. san - khñom kmian omnaac theə məciiciat teh.	I don't have the right to make out a birth certificate.
5. maw - né'naa theə aoy khñom baan?	Who could do it for me?
khum	town, county
mee khum	county chief
6. san - look mee khum	The county chief.
7. maw - khñom trəw yoo sy khlah t̄iw cia muoy?	What do I have to take with me?
kədah	paper
8. san - look trəw t̄iñ kədah məciiciat yoo moo theə aoy haey teh	First you have to buy a birth certificate form and fill it out. (finish filling it out)

១. ម៉ៅ សំរាប់សួរ លោកមេភូមិ ។
២. សាន បាទ សំរាប់សួរ លោកមានការអីដូច្នេះ ? ។
៣. ម៉ៅ ខ្ញុំយកកូនចក់ដើម្បីសុំប្រាក់កំណើត ។
៤. សាន ខ្ញុំគ្មានវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់ជាតិទេ ។
៥. ម៉ៅ អ្នកណាដើរឲ្យខ្ញុំបាន ? ។
៦. សាន លោកមេឃុំ ។
៧. ម៉ៅ ខ្ញុំត្រូវយកអ្វីខ្លះទៅជាធុរ ? ។
៨. សាន លោកត្រូវត្រៀមសាលបញ្ជាក់ជាតិយកចក់ដើម្បីឲ្យហើយទៅ ។

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. The word មេភូមិ /mee phum/ 'village, hamlet chief' contains the element មេ /mee/. Among its many meanings មេ /mee/ means 'chief, leader.' It

also occurs in the term **រម ឃុំ** /mee khum/ 'town, county chief' and **រម សង្កាត់** /mee songkat/ 'district chief.'

1. Note the formal way in which a person with a title is addressed: **លោក** /look/ + title, e.g.

លោក រម ឃុំ គិតចេញសង្កាត់?

look mee khum kít cœŋ ŋkaal ?

When are you planning to leave ?

A title can also be used to refer to its holder, for instance the above example could also be translated 'When is the county chief planning to leave?'

- 1,6. The political subdivisions of Cambodia are:

ភូមិ	/phum/	hamlet
ឃុំ	/khum/	village, town
ស្រុក	/srok/	district (roughly like a county)
អនុខេត្ត	/anukhast/	subprovince; in common usage, a small, less important province.
ខេត្ត	/khast/	province
ក្រុង	/kron/	city (there are three cities that are administratively equivalent to a province: Kep, Kompong Som, and Phnom Penh).
សង្កាត់	/songkat/	district (normally used in a city instead of ស្រុក /srok/).

The term **ខេត្ត** /khast/ is used to refer both to the province and to the city which is its capital.

8. ... **ថ្វីយហើយទៅ** / ... aoy haey tɿw/ means 'so it will be all done.'

DRILLS

DRILL NO.

2. **ខាន** /khaan/ means 'to fail to; haven't.' Before a verb it means 'haven't.' It is often found as preverbal in a clause with **យូរហើយ** /yuu haey/ 'for a long time,' as in Drill 2.

6. **ទ្រង់ (ទំរំ)** /təróm/ is 'until' in a positive sentence:

ខ្ញុំនឹងអានសត្វទ្រង់ស្រូវដល់អ្វីបាយហើយ។

khñom mœl kəsæst təróm sok æŋ thee baay haey

I'll read the newspaper until you (Sok) are finished cooking.

Remember that 'not ... until' is **បាត់** /baan/ (Lesson 17) not **ទ្រង់** /təróm/.

សុខឯងអីមិនចាំបាច់អីចំណីស្លាប

sok æŋ thəə baay haəy baan khñom məəl kasæt

I won't read the newspaper until you (Sok) finish cooking.

6. In this drill you have another resultative verb: **ចប់** /cop/ 'to finish (doing something), to complete.' For example,

ខ្ញុំសរសេរមិនទាន់ចប់ទេ

khñom təsee mɛn tɔn cop eh

I haven't finished writing yet.

Note that **អស់** /ɔh/ 'to be used up, finished' is also used as a resultative verb in sentence c of Drill 6: **ញ៉ាំបារីអស់** / ñam baarsy ɔh/ 'smoke up all the cigarettes.'

8. Note that **នៅស្ងាត់** / pii ŋkaal/ 'when' is the past time form of **ស្ងាត់** /ŋkaal/ when.'

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: khñom mɔo thəə səbot kənaet

S: khñom yoo koun mɔo thəə səbot kənaet

T: I came to have a birth certificate made.

S: I brought my child to have a birth certificate made.

- *a. khñom tɛw coh chmuh rien ɔŋlee
[to register]
khñom yoo koun tɛw coh chmuh rien ɔŋlee
- b. khñom tɛw pɛet
khñom yoo koun tɛw pɛet
- *c. khñom mɔo tiñ khao aav
[clothing]
khñom yoo koun mɔo tiñ khao aav
- d. khñom mɔo məəl kon
khñom yoo koun mɔo məəl kon
- e. khñom mɔo som cbap tɛw pɛet
khñom yoo koun mɔo som cbap tɛw pɛet
- f. khñom tɛw leen pəpún khñom
khñom yoo koun tɛw leen pəpún khñom

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: khñom mɔo thəə səbot kənaet

*S: khñom khaan thəə səbot kənaet yuu haəy

T: I came to have a birth certificate made.

S: I haven't had a birth certificate made for a long time.

- a. khñom təsee səbot tɛw kruosaa khñom
khñom khaan təsee səbot tɛw kruosaa khñom yuu haəy

- b. khñom tɿw mæɭ kon
khñom khaan tɿw mæɭ kon yuu haəy
- *c. khñom tɿŋ nialikaa
[clock, watch]
khñom khaan tɿŋ nialikaa yuu haəy
- d. khñom cih kəpal hoh
khñom khaan cih kəpal hoh yuu haəy
- e. khñom tɿw ñam baay haan
khñom khaan tɿw ñam baay haan yuu haəy
- f. khñom tətul səbot pii puo'maa' khñom
khñom khaan tətul səbot pii puo'maa' khñom yuu haəy

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: khñom khaan theə səbot kenaet yuu haəy
S: khñom mɿn daɭ theə səbot kenaet tee
T: I haven't had a birth certificate made for a long time.
S: I never had a birth certificate made.

- a. khñom khaan tɛsee səbot tɿw kruosaa khñom yuu haəy
khñom mɿn daɭ tɛsee səbot tɿw kruosaa khñom tee
- b. khñom khaan tɿw mæɭ kon yuu haəy
khñom mɿn daɭ tɿw mæɭ kon tee
- c. khñom khaan tɿŋ khao aav yuu haəy
khñom mɿn daɭ tɿŋ khao aav tee
- d. khñom khaan cih kəpal hoh yuu haəy
khñom mɿn daɭ cih kəpal hoh tee
- e. khñom khaan tɿw ñam baay haan yuu haəy
khñom mɿn daɭ tɿw ñam baay haan tee
- f. khñom khaan tətul səbot pii puo'maa' khñom yuu haəy
khñom mɿn daɭ tətul səbot pii puo'maa' khñom tee

DRILL FOUR: Transformation

- MODEL: T: khñom cəŋ bæɭ səbot nih
S: khñom kmian əmnaac aoy look bæɭ səbot nih tee
T: I want to open this letter.
S: I don't have the right to let you open this letter.

- a. khñom cəŋ tɿw cuop look mee khum
khñom kmian əmnaac aoy look tɿw cuop look mee khum tee
- b. khñom cəŋ cəŋ tɿw phtéh
khñom kmian əmnaac aoy look cəŋ tɿw phtéh tee

- c. khñom cɔŋ rien bæk laan
khñom kmian ɔmnaac aoy look rien bæk laan tee
- d. khñom cɔŋ tɿw mæel kon
khñom kmian ɔmnaac aoy look tɿw mæel kon tee
- e. khñom cɔŋ dae leen
khñom kmian ɔmnaac aoy look dae leen tee
- f. khñom cɔŋ ñam baarsy knoŋ thna?
khñom kmian ɔmnaac aoy look ñam baarsy knoŋ thna? tee

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: khñom móo thæe səbot kənaet

S: khñom kmian ɔmnaac thæe səbot kənaet cuun look tee

T: I come to have a birth certificate made.

S: I don't have the right to make a birth certificate for you.

- *a. khñom móo siñee səbot nih
[to sign]
khñom kmian ɔmnaac siñee səbot nih cuun look tee
- b. khñom móo ca? thnam
khñom kmian ɔmnaac ca? thnam cuun look tee
- c. khñom móo yóo səphɿw nuh
khñom kmian ɔmnaac yóo səphɿw nuh cuun look tee
- d. khñom móo tiñ sraa
khñom kmian ɔmnaac tiñ sraa cuun look tee
- e. khñom móo yóo səbot kəpal həh
khñom kmian ɔmnaac yóo səbot kəpal həh cuun look tee
- *f. khñom móo cəlɔɔŋ səbot kənaet
[to copy]
khñom kmian ɔmnaac cəlɔɔŋ səbot kənaet cuun look tee

DRILL SIX: Response

MODEL: *T: look siñee səbot kənaet nih aoy khñom baan tee ? (khñom mæel
səbot khñom cɔp)

**S: cam məphlɛst, təróm khñom mæel səbot khñom cɔp

T: Can you sign this birth certificate for me? (I'll finish reading
my letter)

S: Wait a minute, until I finish reading my letter.

- a. look tɿw tiñ sraa aoy khñom baan tee ? (khñom rien khmaɛ cɔp)
cam məphlɛst, təróm khñom rien khmaɛ cɔp
- b. look thæe laan aoy khñom baan tee ? (khñom tæsee səbot cɔp)
cam məphɛst, təróm khñom tæsee səbot cɔp
- c. look yóo kəsaet aoy khñom baan tee ? (khñom ñam baarsy ɔh)
cam məphlɛst, təróm khñom ñam baarsy ɔh

- *d. look baek thvia aoy khñom baan tee ? (khñom pé' aav haey)
[door]
cam mephleest, teróm khñom pé' aav haey
- e. look tsee sèbot aoy khñom baan tee ? (khñom mael sèphiw nih còp)
cam mephleest, teróm khñom mael sèphiw nih còp
- f. look tñi sèphiw muoy aoy khñom baan tee ? (khñom ñam baay haey)
cam mephleest, teróm khñom ñam baay haey

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: khñom kəpún cəloəŋ səbot kənaet (yóo móo aoy khñom siñee)

S: cəloəŋ còp, yóo móo aoy khñom siñee

T: I'm copying a birth certificate.

S: After copying it, bring it to me to sign.

- a. khñom kəpún mael sèphiw (yəəŋ tɿw dae leen)
mael còp, yəəŋ tɿw dae leen
- b. khñom kəpún tsee səbót (yəəŋ tɿw ñam baay)
tsee còp, yəəŋ tɿw ñam baay
- c. khñom kəpún rien pəst (khñom telóp tɿw srok khmae viñ)
rien còp, khñom telóp tɿw srok khmae viñ
- *d. khñom kəpún theə cənaot (khñom tɿw mael kon)
[problem]
theə còp, khñom tɿw mael kon
- e. khñom kəpún prae səbot (khñom yóo tɿw cuun look)
prae còp, khñom yóo tɿw cuun look
- f. khñom kəpún mael səbot (yəəŋ tɿw saalaa)
mael còp, yəəŋ tɿw saalaa

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL T: pii məsəl məñ, khñom tɿw theə səbot kənaet nɿw saalaa khum
(məsəl məñ)

S: khñom tɿw theə səbot kənaet nɿw saalaa khum pii ŋkaal ?

T: Yesterday, I went to have a birth certificate made in Khum head-
quarters. (yesterday)

S: When did I go to have a birth certificate made at Khum head-
quarters ?

- a. məsəl məñ
khñom tɿw theə səbot kənaet nɿw saalaa khum pii ŋkaal ?
- b. khñom
pii məsəl məñ, né'nəa tɿw theə səbot kənaet nɿw saalaa khum ?
- c. səbot kənaet
pii məsəl məñ, khñom tɿw theə sy nɿw saalaa khum ?

d. saalaa khum

pil məsəl məñ, khñom tɿw thəə səbot kənaət nɿw əsnaa?

e. khum

pil məsəl məñ, khñom tɿw thəə səbot kənaət nɿw saalaa əy?

DRILL NINE: Response

MODEL: T: né'nāa thəə aoy khñom baan? (look mee khum)

S: look mee khum thəə cuun look baan

T: Who can do it for me?

S: The khum chief can do it for you.

a. look mee khum thəə əy aoy khñom (siifnee)

look mee khum siifnee cuun look

b. look mee khum thəə əy aoy khñom? (səbot kənaət)

look mee khum thəə səbot kənaət cuun look

c. khñom tɿw thəə səbot kənaət nɿw əsnaa? (saalaa khum)

look tɿw thəə səbot kənaət nɿw saalaa khum

d. khñom thəə səbot kənaət aoy né'nāa? (p'oun khñom)

look thəə səbot kənaət aoy p'oun khñom

e. né'nāa thəə səbot kənaət aoy p'oun khñom? (əwpuk khñom)

əwpuk khñom thəə səbot kənaət aoy p'oun look

f. khñom trəw yóo əy khlah tɿw cia muoy? (kədah məciiciat)

look trəw yóo kədah məciiciat tɿw cia muoy

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: né'nāa thəə aoy khñom baan? (siifnee)

S: né'nāa siifnee aoy khñom baan?

T: Who can do it for me?

S: Who can sign it for me?

a. né'nāa siifnee aoy khñom baan? (tɿñ)

b. né'nāa tɿñ aoy khñom baan? (cəlɔɔŋ)

c. né'nāa cəlɔɔŋ aoy khñom baan? (yóo)

d. né'nāa yóo aoy khñom baan? (baək)

e. né'nāa baək aoy khñom baan? (təsee)

f. né'nāa təsee aoy khñom baan?

Reading Passage

មនុស្សនិរាស្ត្រ

កូនសិស្សភាគច្រើនដែលមកពីស្រុកស្រែ អាយុច្រើនជាងអាយុដែលចុះក្នុង
បញ្ជីជាតិ។

កាលស្រែកយើងនៅក្រោមអំណាចបារាំង បើយើងអាយុច្រើនពេក បារាំង
មិនយល់យើងដូចជាកូនទេ ។ ហើយនៅពេលនោះ បើយើងជាកូនអ្នកស្រែ ហើយ
ចង់ទៅសាលាពីក្មេងបង្អួច ពីបារកណាស់ ដួសកាលយើងទៅបាន ដួសកាលមិន
បានទេ ។ ពីព្រោះយើងមិនសូវមានសាលាទេ មានតែនៅកន្លែងណាដែលមាន
មនុស្សច្រើនហើយដឹកនាំដូរឡាន ដង្កូវ ដូច្នេះបើតាមយើងនៅជិតនោះ ហើយយើង
អាចដើរទៅបាន យើងទៅរៀនបាន ។ តើបើសាលានៅឆ្ងាយពីតាមយើងពេក
យើងដើរមិនដល់ក្នុងពីរឬបីម៉ោង យើងទៅនៅជាមួយអ្នកណាមួយនៅជិត
សាលានោះ ។

បើយើងនៅនៅដូចអ្នកណាមួយដើម្បីទៅរៀន យើងត្រូវ ជួយគេខ្លះ គឺយើង
យល់ស្មោះត្រង់ ជួយឆ្លើយតប ជួយឆ្លើយតប ។ ឆ្លើយតបយើងជាកូនអ្នកស្រែ ក្មេងស្រី
សម្រាប់ទីពឹង អាចស្លៀកពាក់ដង ដូច្នេះយើងមានផ្លូវមួយគឺយើងត្រូវជួយឆ្លើយតប
គេ ។

ដូច្នេះយើងត្រូវមានអាយុច្រើន បានយើងឆ្លើយតបហើយទៅរៀនបាន
ដង្កូវ ។

VOCABULARY

œəwəŋ	ច្បាប់	to copy
cənaot	ចំណោទ	problem; trouble
coh chmúh	ចុះឈ្មោះ	to register
cəp	ចប់	to finish
kbaal tɛmɾɛy	ក្បាលដំរី	elephant head (name of a village) (L)
kədəh	ក្រដាស	sheet of paper
khaan	ខាន	to have not, to miss, to fail to
khəuc	ខូច	when used of a person: to go wrong, to to be bad (L)
khum	ឃុំ	town, country
kraom	ក្រោម	under (R)
lbəwəŋ = look bəwəŋ	ល្បង = លោកបង	
mae = mɛdaay	ម៉ែ = ម្តាយ	
mee khum	មេឃុំ	Khum chief
mee phum	មេភូមិ	Phum chief
mɛciəciat	បញ្ជីជាតិ	birth certificate
mɛphlɛst	មួយភ្លែត	a minute, a moment
nialikaa	នាស៊ីកា	clock, watch
əmnəac	អំណាច	right, power

phum	ភូមិ	hamlet, village
saalaa khum	សាលាឃុំ	town hall
səbot kenaet	សំបុត្រកំណើត	birth certificate
siiñee	ស៊ីញ៉េ	to sign
sruol buol	ស្រួលបួល	easy, well, all right, fine (L)
təróm	ទ្រាំ	until
tvia	ទ្វារ	door

LESSON TWENTY-SIXDIALOGUE

yaan mɛc	how
a'soo	letter of the alphabet, consonant
min cɛh a'soo	illiterate
1. maw - yoo moo theə aoy haey yaan mɛc, bæ khñom min cɛh a'soo phooŋ?	How can I take it and fill it out if I am illiterate?
smien	secretary
2. san - ɛñcɛŋ yoo tiw saalaa khum təh, smien kee theə aoy haey	In that case take it to the khum headquarters; the secretary will do it for you.
3. maw - ruoc khñom theə mɛc tɛt?	Then what do I do?
bɔh	to throw; to nail, to pound a nail
bɔh traa	to stamp
4. san - ruoc mee khum siññee bɔh traa	Then the khum chief signs and stamps it.
bɔŋ	to pay (a tax or fee)
bɔŋ luy	to pay
5. maw - khñom trəw bɔŋ luy khlah-eh?	Do I have to pay anything?
təɛm	postage stamp
6. san - tee, tə look trəw bɔŋ thlay təɛm niw saalaa srok	No, but you have to pay for the stamps in the srok headquarters.
cəvaay	chief, boss, head
cəvaay srok	srok chief
7. maw - ɛñcɛŋ khñom trəw yoo tiw aoy cəvaay srok siññee tɛt	So I have to take it to the srok chief to sign also.
cəvaay khəst	governor of a province
pəchuoy khəst	lieutenant governor of a province
8. san - baat, ruoc haey cəvaay khəst tɛt riñ pəchuoy khəst koo baan də	Yes, then the provincial governor, also; or the lieutenant governor will do.

១. ម៉ៅ យកមកធ្វើឲ្យយប់រំពេច បើធ្វើមិនចេះអក្សរដឹង។
២. ឈាន អញ្ជឹងយកទៅសាលាឃុំទៅ ឲ្យស្រីកើតឲ្យឲ្យយប់រំពេច។
៣. ម៉ៅ រួចធ្វើម៉េចទៀត? ។
៤. ឈាន រួចមេឃុំស៊ីត្បោ បោះត្រា។
៥. ម៉ៅ ឱ្យត្រូវបងសុយន្ទៈទេ? ។
៦. ឈាន ទេ តែលោកត្រូវបងដៃថ្លៃតែម្នាក់នៅសាលាស្រុក។
៧. ម៉ៅ អញ្ជឹងឱ្យត្រូវយកទៅឲ្យយប់រំពេចហ្នឹងស្រុកស៊ីត្បោទៀត។
៨. ឈាន បាទ រួចហើយចៅហ្វាយស្រុកទៀតឬ ក្រសួងស្រុកក៏បានដែរ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. Note the sequence of five verbs beginning this sentence: **យកមកធ្វើឲ្យយប់រំពេច**
/yóo móo thæ aoy haey/ 'take it (and) do it so that it will be finished.' Such piled up verbs are not uncommon in Cambodian (cf. S.2.2.4).

The phrase **យកមក** /yóo móo/ plus verb is frequently used to indicate an instrument by means of which an action is accomplished, e.g.,

គេយកបាយមកធ្វើស្រា?

kee yóo baay móo thæ sraa?

Do they make liquor with cooked rice?

In the example, **បាយ** /baay/ 'cooked rice' is seen as the instrument by which liquor may be made. In the case of sentence 1 of this dialogue, the meaning is less clearly instrumental; however, in some way this may be the meaning to a Cambodian of **យក(ក្រដាស)មកធ្វើ** /yóo (kədah) móo thæ/ 'take (the paper) and fill it out.'

The construction verb plus **ឲ្យយប់រំពេច** /aoy haey/ means '(do) so that it will be finished.' While **ឲ្យ** /aoy/ is translated 'so that,' it is really the verb 'to cause, to make.'

1. While **ចេះ** /cəh/ has the meaning 'to know how,' it need not always be followed by a verb. For instance, in the dialogue 'literate' is **ចេះអក្សរ** /cəh a'səw/ literally 'knows (how to read and write) letters.'
2. The initial nominal construction of **ស្រ្តីនាយកធ្វើឲ្យយប់រំពេច** /smien kee thæ aoy haey/ 'the secretary, he'll write it up for you' is fairly common in Cambodian. The agent in the event is represented by a noun, which is the topic of the clause (e.g. **ស្រ្តីនាយក** /smien/ 'secretary'). It is then followed by a pronoun with which it is in an appositive relation (e.g. **គេ** /kee/ 'he').

This pronoun, which has the same referent as the preceding noun, is the subject of the clause. (Cf. also S.3 in the synopsis.)

4. Note in the sequence **ស្នាមចាត់ត្រា** /sliŋee boh traa/ 'sign and stamp' there is no relator between the two verbs. This kind of construction is very common in spoken usage, since the context makes the meaning entirely clear.

DRILLS

DRILL NO.

4. **យកមក** /yoo moo/ means 'to bring to,' the opposite is **យកទៅ** /yoo tiw/ 'to take to.'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: look yoo moo tasee aoy haey

You take it and fill it out.
(by writing)

S: yoo moo tasee aoy haey yaan msc,
bae khñom min ceh tasee phoon

How can I take it and fill it out,
if I don't know how to write?

a. look baek laan me doon

baek laan me doon yaan msc, bae
khñom min ceh baek phoon

b. look trew ñam sraa

trew ñam sraa yaan msc, bae khñom
min ceh ñam phoon

c. look meel saphiw nih

meel saphiw nih yaan msc, bae khñom
min ceh meel phoon

d. look thee laan nih me doon

thee laan nih me doon yaan msc, bae
khñom min ceh thee phoon

e. look leen me doon

leen me doon yaan msc, bae khñom
min ceh leen phoon

f. look trew niyiey onglee

trew niyiey onglee yaan msc, bae
khñom min ceh niyiey phoon

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: khñom kepún tasee sebot

I am writing a letter.

S: look tasee sebot aoy haey tiw

Finish writing the letter.

a. khñom kepún ñam baay

look ñam baay aoy haey tiw

b. khñom kepún meel saphiw

look meel saphiw aoy haey tiw

c. khñom kepún thee laan

look thee laan aoy haey tiw

d. khñom kepún thee cənaot

look thee cənaot aoy haey tiw

e. khñom kepún cəlon sebot kənaet

look cəlon sebot kənaet aoy haey
tiw

f. khñom kepún ñam kəfee

look ñam kəfee aoy haey tiw

DRILL THREE: ResponseMODEL: T: look tæsee səbot aoy haəy tɿw

S: khñom tæsee səbot haəy

- a. look ñam baay aoy haəy tɿw
- b. look məel səphɿw aoy haəy tɿw
- c. look thəe laan aoy haəy tɿw
- d. look thəe cənaot aoy haəy tɿw
- e. look cəlɔŋ səbot kənaət aoy haəy tɿw
- f. look ñam kəfee aoy haəy tɿw

Finish writing the letter.

I've finished writing the letter.

khñom ñam baay haəy

khñom məel səphɿw haəy

khñom thəe laan haəy

khñom thəe cənaot haəy

khñom cəlɔŋ səbot kənaət haəy

khñom ñam kəfee haəy

DRILL FOUR: ResponseMODEL: T: khñom mɿn cəh tæsee teeS: əñcəŋ yoo moo khñom, khñom
tæsee aoy

- a. khñom mɿn cəh ñam sraa tee
- b. khñom mɿn cəh thəe laan tee
- c. khñom mɿn cəh bæc raadyou tee
- d. khñom mɿn cəh præs səbot tee
- e. khñom mɿn cəh ca? thnam tee
- f. khñom mɿn cəh məel ɔŋglee tee

I don't know how to write.

In that case bring it to me, I'll
write it for (you).

əñcəŋ yoo moo khñom, khñom ñam aoy

əñcəŋ yoo moo khñom, khñom thəe aoy

əñcəŋ yoo moo khñom, khñom bæc aoy

əñcəŋ yoo moo khñom, khñom præs aoy

əñcəŋ yoo moo khñom, khñom ca? aoy

əñcəŋ yoo moo khñom, khñom məel aoy

DRILL FIVE: ResponseMODEL: T: look trəw aoy mee khum boh traaS: boh traa ruoc khñom thəe məc
tiet?

- a. look trəw cəlɔŋ khliə nih
- b. look trəw præs səphɿw nih
- c. look trəw thəe cənaot nih
- d. look trəw tɿw saalaa srok
- e. look trəw məel səphɿw nih
- f. look trəw tɿñ tasm

You have to have the khum chief
stamp it.After he stamps it, what else do
I do?

cəlɔŋ ruoc khñom thəe məc tiet?

præs ruoc khñom thəe məc tiet?

thəe ruoc khñom thəe məc tiet?

tɿw saalaa srok ruoc khñom thəe
məc tiet?

məel ruoc khñom thəe məc tiet?

tɿñ ruoc khñom thəe məc tiet?

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: look bəŋ luy pəmaən daəmbəy   How much do you pay to have a birth
thəe səbət kənaət? (rien khmaə)   certificate made? (study Cambodian)

S: look bəŋ luy pəmaən daəmbəy   How much do you pay to study
rien khmaə?   Cambodian?

- *a. look bəŋ luy pəmaən daəmbəy rien khmaə?   (ruoc khluon)
[to get even, be free from
obligation]
- b. look bəŋ luy pəmaən daəmbəy ruoc khluon?   (coul srok nih)
- c. look bəŋ luy pəmaən daəmbəy coul srok nih? (baan laan viñ)
- d. look bəŋ luy pəmaən daəmbəy baan laan viñ? (rien baək laan)
- e. look bəŋ luy pəmaən daəmbəy rien baək
laan?   (thəe səbət kənaət)
- f. look bəŋ luy pəmaən daəmbəy thəe səbət
kənaət?

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: khñom trəw bəŋ sy khlah? (taəm)   What do I have to pay for?
S: look bəŋ tās thlay taəm tee   You only have to pay for stamps.

- a. khñom trəw bəŋ sy khlah?   (sraa) look bəŋ tās thlay sraa tee
- b. khñom trəw bəŋ sy khlah?   (kon) look bəŋ tās thlay kon tee
- c. khñom trəw bəŋ sy khlah?   (səphiw) look bəŋ tās thlay səphiw tee
- d. khñom trəw bəŋ sy khlah?   (saŋ) look bəŋ tās thlay saŋ tee
- e. khñom trəw bəŋ sy khlah?   (otaəl) look bəŋ tās thlay otaəl tee
- f. khñom trəw bəŋ sy khlah?   (pətu) look bəŋ tās thlay pətu tee

DRILL EIGHT: Transformation

NOTE: Note that if more than one item is to be replaced the plural marker
២៖ /khlah/ must be used with the question word.

- MODEL: T: khñom trəw bəŋ thlay taəm (taəm)   I have to pay for the stamps.
S: khñom trəw bəŋ thlay sy?   What do I have to pay for?
- a. cəvaay srok siifēe aoy look   (siifēe)   cəvaay srok thəe sy aoy knñom?
- b. look kruu pəyúl khliā nih tīw   (koun səh)   look kruu pəyúl khliā nih
koun səh   tīw né'naa?
- c. khñom tīw leen kəpún caam   (kəpún caam)   khñom tīw leen aənnaa?
- d. mun khñom tīw rien, khñom kao puk   (kao puk mót,   mun khñom tīw rien, khñom
mót, doh thmīñ, muc tīk, ñam baay   doh thmīñ,   thəe sy khlah?
muc tīk,   ñam baay)
- e. khñom mian laan muoy touc cian   (touc cian   khñom mian laan muoy yaan
laan look   laan look)   məc?
- f. khñom mīn ñam baay pruh khñom   (pruh khñom   haət sy baan cia khñom mīn
khmian luy   kmian luy)   ñam baay?

DRILL NINE: Response

MODEL: T: khñom yóo tɿw aoy cəvaay srok siifnee tiet, mɛɛn tee? (cəvaay khast pəchuoy khast)

S: baat, ruoc yóo tɿw aoy cəvaay khast riɿ pəchuoy khast koo baan das

T: I take it to the srok chief to sign also, don't I?

S: Yes, then you take it to either the provincial governor or the lieutenant governor.

- *a. khñom trəw tɿw tiñ məhoup tiet, mɛɛn sy? (sraa - byɛɛ) [beer]
baat, ruoc haəy trəw tɿw tiñ sraa riɿ byɛɛ koo baan das
- b. khñom tɿw cuop look kruu tiet, mɛɛn tee? (look sok - nian sothidaa)
baat, ruoc haəy tɿw cuop look sok riɿ nian sothidaa koo baan das
- c. khñom daʔ knoŋ pətup kót tiet, mɛɛn tee? (koun kót - pʰoun kót)
baat, ruoc haəy daʔ knoŋ pətup koun kót riɿ pʰoun kót koo baan das
- d. khñom suo look tiet, mɛɛn tee? (əwpuk khñom - mədaay khñom)
baat, ruoc haəy suo əwpuk khñom riɿ mədaay khñom koo baan das
- e. khñom præs səbot look tiet, mɛɛn tee? (səphɿw nih - khliə nih)
baat, ruoc haəy præs səphɿw nih riɿ khliə nih koo baan das

DRILL TEN: Response

MODEL: T: khñom yóo aoy néʔnaa siifnee? (pəchuoy khast)

S: look yóo aoy pəchuoy khast koo baan das

T: To whom do I give it to sign?

S: It's all right if you take it to the lieutenant governor.

- a. khñom tiñ sy tiet? (sraa)
look tiñ sraa koo baan das
- b. khñom tɿw cuop néʔnaa? (look saŋ)
look tɿw cuop look saŋ koo baan das
- c. khñom suo néʔnaa? (əwpuk khñom)
look suo əwpuk khñom koo baan das
- d. khñom præs sy tiet? (khliə nih)
look præs khliə nih koo baan das
- e. khñom məəl sy tiet? (ɔŋglee)
look məəl ɔŋglee koo baan das
- f. khñom tɿw aɛnaa tiet? (saalaa)
look tɿw saalaa koo baan das

Reading Passage

បញ្ជាក់ស៊ីញ៉ា

គេបញ្ជាក់ជាតិយុទ្ធសាស្ត្រណាស់ហើយពីបុរាណមក។ ឆ្លើយតបលើស្រ្តីការប្តឹងប្តឹងយ៉ាង
 តិច បានយើងធ្វើហើយ ក៏នាំបងប្អូនទៅដល់ចប់។
 ថ្ងៃទី១ យើងទៅលាលាបង្កើតស្រូវស្រែចម្រុះចម្រុះ រួចសិល្បៈចេញ
 ស៊ីញ៉ា និងបោះត្រា។ ជួនកាលយើងទៅស្រែចម្រុះចម្រុះ បញ្ជាក់ជាតិស្រែចម្រុះ បានដំរី។
 ក្រោយពីនោះប្តឹងថ្ងៃទី២ យើងទៅលាលាស្រែចម្រុះចម្រុះ លោក ចៅ
 ហាយស្រែចម្រុះចម្រុះ បញ្ជាក់ស៊ីញ៉ា រួចចំណែកចេញ ។ នៅកន្លែងនោះ ជួនកាល
 យើងស្រ្តីការប្តឹងប្តឹង បើលោកចៅហាយស្រែចម្រុះចម្រុះ ចេញហើយសប្បាយ
 ចិត្ត។
 រួចពីនោះប្តឹងថ្ងៃទី៣ យើងយកក្រដាសបញ្ជាក់ជាតិទៅលាលាខេត្ត។ ឆ្លើយតប
 លោកចៅហាយខេត្តមានការច្រើនណាស់ ហើយលោក ចៅហាយខេត្តនឹងស្រ្តី
 ក៏រស់លាស់ដំរី។ យើង មិនអាចយកបញ្ជាក់ជាតិទៅខ្លួនឯងបានទេ។ នៅលាលា
 ខេត្តក៏ដូចជាលាលាស្រែចម្រុះចម្រុះ គេមានអ្នកចាំ ឆ្អឹងសិប្បកម្ម ឬក៏ជាតិស្រែចម្រុះ
 ដើម្បីយកទៅជួនលោក។ រំលឹកអស់ក្នុងកន្លែងនោះ។ ដូច្នេះ ទំហំក្រដាសបញ្ជាក់
 ជាតិយើងទៅដល់ស្រែចម្រុះចម្រុះ យើងអស់ពេលបន្តិចហើយ ហើយទំហំស្រែចម្រុះចម្រុះ
 ដើម្បីចេញ រកខ្លួន រកស្រែចម្រុះចម្រុះ រួចចំណែកចេញ រួចយកទៅដាក់ជួន
 លោកចៅហាយខេត្ត រួច ចេញយើងស្រ្តីការប្តឹងប្តឹង បញ្ជាក់ ជាតិស្រែចម្រុះចម្រុះ
 រួចចំណែកចេញ រួចយកទៅដាក់ជួន យើងអស់ពេលច្រើន ទៀត។
 ជួនកាលទំហំស្រែចម្រុះចម្រុះ យើងអស់ពេលដំរី បានទៅដូច្នេះ។

VOCABULARY

aʔsɔɔ	អក្សរ	letter, character
bəh	បោះ	to throw; to nail, to pound
bəh traa	បោះត្រា	to stamp
bəŋ luy	បង់លុយ	to pay
byɛɛ	ប៊ែរ	beer
caʔk cia	ចែកជា	divide up into, are divided into (L)
cəvaay	ចៅហ្វាយ	boss, chief, head
cəvaay khaɛt	ចៅហ្វាយខេត្ត	governor
cəvaay srok	ចៅហ្វាយស្រុក	chief of srok
douɛ chnəh	ដូច្នេះ	therefore
néʔ kɾɔɔ	អ្នកក្រី	poor person, the poor (L)
néʔ mian	អ្នកមាន	rich person, the rich (L)
nimuoy nimuoy	នីមួយៗ	each (L)

pacé?	បញ្ជាក់	to certify, to attest, to verify; to show, to prove (R)
pachuoy khaet	ភូមិបាលខេត្ត	lieutenant governor
phseen	ផ្សេង	different (R)
phseen phseen	ផ្សេងៗ	different, various (L)
ruoc khluon	រួចខ្លួន	to be free from obligation, to be even
selek	សៀក	sheet, page (L)
smien	ស្មើ	secretary
taem	តាមប្រើ	stamp
thlay	ថ្លៃ	the cost of (L)
tii kron	ក្រុង	city (L)
yaan mec	យ៉ាងម៉េច	how

Aerial view of Phnom Penh and the intersection of the Mekong, Bassac, and Tonle Sap Rivers

LESSON TWENTY-SEVEN

DIALOGUE

1. maw - khñom coŋ theə kaat muoy,
khñom trew theə məc khlah? I want to have an ID card made.
What do I have to do?

ruup image, picture, form
thoot to photograph, to record
ruup thoot picture, photograph
selek (classifier for pieces of
paper and things that come
in sheets) (Cf. Drill 2)

kedah kaat ID form
2. saw - look trew mian ruup thoot pii
selek niŋ kedah kaat me selek You have to have two pictures and
an ID form.
3. maw - khñom tiw tiñ kedah kaat aenaa
teh? Where do I go to buy the ID card
form?

krup each, every, (any)
4. saw - niw krup haan lú? səphaw tén oh In any book store.
5. maw - kee trew kaa səbot kenaet
khñom eh? Do they need my birth certificate?

pəmpiñ to fill
6. saw - baat, haey look trew pəmpiñ
kedah kaat aoy həh teh Yes, and you have to finish filling
out the ID form.
7. maw - khñom trew kaa siiñee eh? Do I need to sign it?

kom aal tón not yet, don't hurry to...
phdet to imprint, to print
meeday thumb
phdet meeday to fingerprint
8. saw - baat, tas kom aal tón phdet
meeday Yes, but don't fingerprint it yet.

១. ម៉ៅ ខ្ញុំចង់ធ្វើកាតមួយ ខ្ញុំត្រូវធ្វើម៉េចខ្លះ? ។
២. សៅ សាកត្រូវមានរូបថតពីរសន្លឹក និងក្រដាសកាតមួយសន្លឹក ។
៣. ម៉ៅ ខ្ញុំទៅទីណាក្រដាសកាតនឹងលក់ទៅ? ។
៤. សៅ នៅគ្រប់ហាងលក់សៀវភៅទាំងអស់ ។
៥. ម៉ៅ តើត្រូវការបំពេញកំណែតម្លៃទេ? ។
៦. សៅ បាទ ហើយសាកត្រូវបំពេញក្រដាសកាតឈ្មោះហើយទៅ ។
៧. ម៉ៅ ខ្ញុំត្រូវការស៊ីហ្គេតទេ? ។
៨. សៅ បាទ តែកុំអាលទាន់ដូចម្តេចដែរ ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. In Lesson 16 you learned that Cambodian does not have a passive construction, though it has some sentences that are translated into English with a passive verb. You saw that a verb like ធ្វើ /thəə/ 'do, make' can sometimes be translated as 'be done, be made.' In this lesson you can see that in the right contexts certain verbs can also have a causative meaning, that is 'to have (someone) do something.' This is particularly common with verbs that describe common services, e.g. haircuts, laundering, repairs. Thus in sentence 1 of the dialogue ធ្វើកាត /thəə kaat/ is 'to have a card made.' (Cf. also V.1 for further discussion.)
1. យ៉ាងម៉េច /yaan məc/ and ម៉េច /məc/ both mean 'how.' They may be used interchangeably.
3. The word ទៅ /təh/ at the end of this sentence conveys a sense of continued action. It gives a meaning something like 'from here I go on to...' For example ខ្ញុំលេងហើយក៏ទៅចេញទៅ។
khñom leen haey koo khñom cəñ təh
After I play I leave.
4. Both words for 'every,' រាល់ /ról/ and គ្រប់ /krup/, break the usual rule for nominal attribution and occur before the word they modify. They differ in that រាល់ /ról/ is generally used with time words, e.g. រាល់ថ្ងៃ /ról nɔy/ 'every day,' while គ្រប់ /krup/ can be used with any noun but is usually not used with time words, e.g. គ្រប់យ៉ាង /krup yaan/ 'every way.' The word ទាំងអស់ /təŋ ɔh/ 'all' at the end of this sentence is redundant and could be omitted with no change of meaning.
4. The phrase ហាងលក់សៀវភៅ /haan lú? səphəw/ is translated 'bookstore,' but in reality it contains an adjective clause: 'store (that) sells books.' Other adjective clauses can be handled in the same way, e.g., ឆ្នេរនៃឈូកយើងនេះ។
nih cia bəŋ yəən rɔo
This is the bank we're looking for.
There are more examples of this kind of construction in Drill 3.
5. Probably the most common way of handling a situation that would often require a passive in English is to use an active sentence with an indefinite subject គេ /kee/ 'they.' Thus sentence 5, which reads:

គេត្រូវការសំបុត្រកំណើតទេ?

kee trəw kaa səbot kənaət khm̩om eh

can be translated either as 'Do they need my birth certificate?' or as
'Is my birth certificate needed?'

DRILLS

DRILL NO.

6. As an adverbial មុន /mun/ means 'first' (in sequence), e.g.,

ឃ្លុកណាចង់ទៅមុន?

nə'naa cəŋ tɿw mun?

Who wants to go first?

8. The word នឹងអាល /ŋ'aal/ means 'then.'

10. សិន /sem/ means 'not until, only then.' It indicates that the first clause is a precondition for the second clause. It is similar in meaning to បាន /baan/ 'not until' (cf. Lesson 17), except that សិន /sem/ can be used in commands, while បាន /baan/ is not so used. While បាន /baan/ can be used with or without a change of subject, សិន /sem/ can be used only when there is no change of subject between the first and second clauses. For example:

ខ្ញុំធ្វើបាយហើយបានទាញ។

khm̩om theə baay haey baan via fiam

We won't eat until I've finished cooking.

ខ្ញុំធ្វើបាយហើយសិនញ៉ាំ

ខ្ញុំធ្វើបាយហើយបានញ៉ាំ

khm̩om theə baay haey sem fiam (or) khm̩om theə baay haey baan fiam

I finish cooking before I eat. (I don't eat until I've finished cooking.)

DRILLS

DRILL ONE. Transformation

MODEL. T. khm̩om cəŋ theə kaat muoy

I want to have an ID card made.

S. look cəŋ theə kaat pəmaan?

How many cards do you want to make?

a. khm̩om cəŋ theə kaat muoy

look cəŋ theə kaat pəmaan?

b. look trəw mian ruup thoət pii səlek

khm̩om trəw mian ruup thoət pəmaan
sələk?

c. khm̩om tiŋ səphɿw pram

look tiŋ səphɿw pəmaan?

d. khm̩om mian koun səh bəy né?

look mian koun səh pəmaan né? ?

e. laan nih thlay bəy pón riel

laan nih thlay pəmaan riel?

f. maon pram khm̩om tɿw phtéh

maon pəmaan look tɿw phtéh?

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: kee trəw kaa ruup thoət (pii) They need pictures.

S: khñom trəw mian ruup thoət pii sələk I have to have two pictures.

- a. kee trəw kaa kədəh tasee (pram) khñom trəw mian kədəh tasee pram sələk
- b. kee trəw kaa səbot kənaət (bəy) khñom trəw mian səbot kənaət bəy sələk
- c. kee trəw kaa kədəh mə doulāa (buon) khñom trəw mian kədəh mə doulāa buon sələk
- *d. kee trəw kaa kdaa (pii) khñom trəw mian kdaa pii sələk
[board, plank]
- e. kee trəw kaa kədəh kaat (muoy) khñom trəw mian kədəh kaat mə sələk
- f. kee trəw kaa ruup thoət (muoy) khñom trəw mian ruup thoət mə sələk

DRILL THREE: Response

MODEL: T: khñom siññee cuun look baan eh?

S: tee, kmian né'nāa siññee aoy khñom baan eh

T: Can I sign it for you?

S: No, there is nobody who can sign it for me.

- a. khñom baək luy cuun look baan eh? tee, kmian né'nāa baək luy aoy khñom baan eh
- b. look sok pərien cuun look baan eh? tee, kmian né'nāa pərien aoy khñom baan eh
- c. khñom yóo səbot cuun look baan eh? tee, kmian né'nāa yóo səbot aoy khñom baan eh
- d. khñom tiñ sraa cuun look baan eh? tee, kmian né'nāa tiñ sraa aoy khñom baan eh
- e. look kruu pras səbot nih cuun look baan eh? tee, kmian né'nāa pras səbot nih aoy khñom baan eh
- f. khñom cuoy look baan eh? tee, kmian né'nāa cuoy khñom baan eh

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: tɿw tiñ kədəh kaat asnaa təh? (haan lú' səphɿw)

S: nɿw krup haan lú' səphɿw tén ɔh

T: Where do I go to buy an ID card form?

S: In any book store.

- a. khñom tɿw tiñ ruup thoət asnaa təh? (haan lú' thnam) nɿw krup haan lú' thnam tén ɔh
- b. khñom tɿw tiñ səbot asnaa təh? (kəlaən) nɿw krup kəlaən tén ɔh
- c. look pərien asnaa khlah təh? (saalaa) nɿw krup saalaa tén ɔh
- d. look mian luy nɿw asnaa khlah təh? (bən) nɿw krup bən tén ɔh

- e. khñom tɿw tɿñ tasm asnaa tɛh? (poh) nɿw krup poh tɛn ɔh
 *f. khñom tɿw tɿñ mɔndaasnaa tɛh? (bɔn) nɿw krup bɔn tɛn ɔh
     [money order]

DRILL FIVE: Response

- MODEL: T: khñom trɛw pɛmpɿñ sy tɿet? (kɛdah kaat)
           S: look trɛw pɛmpɿñ kɛdah kaat aoy haɛy tɛh
           T: What else do I have to fill out? (ID card form)
           S: You have to finish filling out the ID card form.
- a. khñom trɛw tɿñ sy tɿet? (sɛbot kɛpal hɔh)
     look trɛw tɿñ sɛbot kɛpal hɔh aoy haɛy tɛh
- b. khñom trɛw thɛɛ sy tɿet? (baay ñam)
     look trɛw thɛɛ baay ñam aoy haɛy tɛh
- c. khñom trɛw rɛp com sy tɿet? (kɛlasɛn)
     look trɛw rɛp com kɛlasɛn aoy haɛy tɛh
- d. khñom trɛw pɛrien sy tɿet? (tɛsee)
     look trɛw pɛrien tɛsee aoy haɛy tɛh
- e. khñom trɛw præs sy tɿet? (sɛbot nuh)
     look trɛw præs sɛbot nuh aoy haɛy tɛh
- f. khñom trɛw cɛlɔɔn sy tɿet? (kaat nih)
     look trɛw cɛlɔɔn kaat nih aoy haɛy tɛh

DRILL SIX: Response

- MODEL: T: khñom cɔn phdɛt meeday (siɿñee)
           S: kom aal tɔn phdɛt meeday look trɛw siɿñee mun
           T: I want to fingerprint it.
           S: Don't fingerprint it yet; you have to sign first.
- a. khñom cɔn ñam baay (muc tɿk)
     kom aal tɔn ñam baay, look trɛw muc tɿk mun
- b. khñom cɔn rien tɛsee (rien niyɛy)
     kom aal tɔn rien tɛsee, look trɛw rien niyɛy mun
- c. khñom cɔn tɿñ sɛbot kon (suo kee)
     kom aal tɔn tɿñ sɛbot kon, look trɛw suo kee mun
- d. khñom cɔn præs khliɑ nih (cɛlɔɔn)
     kom aal tɔn præs khliɑ nih, look trɛw cɛlɔɔn mun
- e. khñom cɔn tɿw phtɛh (ñam sraa)
     kom aal tɔn tɿw phtɛh, look trɛw ñam sraa mun
- f. khñom cɔn thɛɛ laan sɿlɛw (tɿw mɛɛl kon)
     kom aal tɔn thɛɛ laan sɿlɛw, look trɛw tɿw mɛɛl kon mun

DRILL SEVEN: Response

<u>MODEL:</u>	T: khñom trəw mēel səphɿw tās muoy tee	I only have to read one book.
	S: tee, look trəw mēel səphɿw tén ɔh	No, you have to read all the books.
a.	khñom trəw pras tās səbot nih tee	tee, look trəw pras səbot tén ɔh
b.	khñom trəw suo koun səh tās məné' tee	tee, look trəw suo koun səh tén ɔh
c.	khñom trəw tɿñ ruup thoət tās mə səlek tee	tee, look trəw tɿñ ruup thoət tén ɔh
d.	khñom trəw aoy luy look tās mə doulāa tee	tee, look trəw aoy luy khñom tén ɔh
e.	khñom trəw suo haan lú' səphɿw tās muoy tee	tee, look trəw suo haan lú' səphɿw tén ɔh
f.	khñom trəw ñam tās muoy tee	tee, look trəw ñam tén ɔh

DRILL EIGHT: Response

<u>MODEL:</u>	T: khñom cəŋ phdət meeday (sɿñee)	I want to fingerprint it.
	S: sɿñee aoy haey təh, ŋ'aal phdət meeday	Finish signing it, then fingerprint it.
a.	khñom ñam baay (muc tɿk)	muc tɿk aoy haey təh, ŋ'aal ñam baay
b.	khñom cəŋ rien təsee (rien niyiey)	rien niyiey aoy haey təh, ŋ'aal rien təsee
c.	khñom cəŋ pras khliā nih (cəlɔŋ)	cəlɔŋ aoy haey təh, ŋ'aal pras khliā nih
d.	khñom tɿñ səbot kon (suo kee)	suo kee aoy haey təh, ŋ'aal tɿñ səbot kon
e.	khñom cəŋ tɿw phtéh (ñam sraa)	ñam sraa aoy haey təh, ŋ'aal tɿw phtéh
f.	khñom cəŋ tɿw deek (ñam baay)	ñam baay aoy haey təh, ŋ'aal tɿw deek

DRILL NINE: Response

<u>MODEL:</u>	T: khñom trəw kaa sɿñee təh? (phdət meeday)	Do I need to sign it?
	S: look sɿñee haey phdət meeday tiet	You sign and also fingerprint it.
a.	khñom trəw kaa mēel təh? (cəlɔŋ)	look mēel haey cəlɔŋ tiet
b.	khñom trəw kaa cəlɔŋ təh? (pras)	look cəlɔŋ haey pras tiet
c.	khñom trəw kaa təsee təh? (mēel)	look təsee haey mēel tiet
d.	khñom trəw kaa muc tɿk təh? (ñam baay)	look muc tɿk haey ñam baay tiet
e.	khñom trəw kaa tɿñ mɔŋdaa təh? (phñae)	look tɿñ mɔŋdaa haey phñae tiet
f.	khñom trəw kaa tɿñ tasm təh? (tɿñ kədah təsee)	look tɿñ tasm haey tɿñ kədah təsee tiet

DRILL TEN: Extension

<u>MODEL:</u> T:	kom aal ñam baay	(muc tɨk)	Don't eat yet.
S:	muc tɨk sən, səm ñam baay		Take a shower first, then eat. (Take a shower first before eating.)
a.	kom aal tɨw məəl kón	(ñam baay)	ñam baay sən, səm tɨw məəl kón
b.	kom aal praɛ	(cəlɔɔŋ)	cəlɔɔŋ sən, səm praɛ
c.	kom aal tɨw phtéh	(cuop puo'maaʔ)	cuop puo'maaʔ sən, səm tɨw phtéh
d.	kom aal siiñee	(məəl)	məəl sən, səm siiñee
e.	kom aal tiñ	(suo thlay)	suo thlay sən, səm tiñ
f.	kom aal aoy tɨw cəvaay khaɛt	(pəmpɨñ)	pəmpɨñ sən, səm aoy tɨw cəvaay khaɛt

Reading Passage

ជឿការ

មនុស្សភាគច្រើននៅស្រែក្បាលកាតនេះ។
 នៅខេត្តនីមួយៗ មានកន្លែងជឿការតែមួយទេ គឺនៅជាមួយសាលាខេត្ត
 ឬនៅជិតនោះ។ ពួកគេខ្លះ គេអាចដើរទៅជាន់ តែពួកគេខ្លះទៀតដែលគេ
 មិនអាចដើរទៅជាន់ គេត្រូវមានលុយខ្លះដើម្បីដំណើរ។
 ដូច្នេះអ្នកដែលនៅភូមិឆ្ងាយពីសាលាខេត្ត មិនគ្រាន់តែត្រូវមានលុយ
 សម្រាប់របបចិត្ត តែត្រូវមានលុយសម្រាប់ដំណើរដល់សម្រាប់ឲ្យអ្នកជួយជឿការ
 នោះឲ្យបាន។ ត្រូវមានលុយសម្រាប់ដំណើរដល់សម្រាប់ភាគច្រើនដែរ។
 អ្នកស្រែជិតគ្រប់គ្នាគិតតែរកលុយរស់ មិនសូវគិតពីជឿការទេ។ ហើយ
 រឿងជឿការនេះជារឿងមួយដែលមនុស្សជិតខាងអស់នោះ គិតថាមិនសំខាន់សោះ។
 គេមិនដឹងយកការនោះមកធ្វើអ្វី បើបងប្អូន ឆ្ងាយទុក្ខកុំឲ្យអ្នកជិតខាង គ្មាន
 ការដឹង ហើយគេមិនដែលមានរឿងអីកើតមកពីរឿងគ្មានការនោះសោះដែរ។
 អ្នកស្រែខ្លះមិនចេះអក្សរទេ ហើយក៏ល្បាស់តែម្នាក់ឯង។ ខ្លះរកមួយ
 ឆ្នាំមិនបានលុយដើម្បីជឿការឯង។ ដូច្នេះរឿងជឿការសម្រាប់អ្នកស្រែនោះ អស់
 លុយច្រើនពេក។

VOCABULARY

ew	ឪ	father (L)
kdaa	ក្ដា	sheet of board, plank
kədəh kaat	ក្រដាស កាត	identification card form
kom aal	កុំ អាល	not yet, don't hurry to
krup	ក្រប	every, each, (any)
meeday	មេដៃ	thumb
mɔŋdaa	ម៉ង់ ដាត	money order
néʔ aɛŋ	នក ឯង	you (L)
ŋʼaal	ឆឹង អាល	then
phdət	ផ្អិត	to print, to imprint
phdət meeday	ផ្អិត មេដៃ	to fingerprint
pempifi	បំពេញ	to fill
poh	ប៉ូស្ត	post office
róo	រក	to make (a living) (R)
ruup	រូប	image, picture, form
ruup thoot	រូប ថត	picture
sələk	សន្លឹក	classifier for sheetlike objects, papers
səm	សិន	not...until, only then, before...-ing
thoot	ថត	to photograph, to record

City apartments over shops, Phnom Penh

LESSON TWENTY-EIGHTDIALOGUE

1. maw - ol khñom trəw phdət meeday phooŋ? Oh! Do I have to fingerprint it too?
- mian peyaoc to be useful, important, interesting
- siiñee signature; to sign
2. saw - baat, pruh via mian peyaoc cian siiñee Yes, because it's more useful than a signature.
- klaeŋ klaay to forge
- ..., məə təh perhaps, maybe
3. maw - pəhaŋ kee khlaac né'naa klaeŋ klaay siiñee khñom məə təh? Perhaps they are afraid that someone may forge my signature.
- səkat political division
- mee səkat chief of a səkat
- kbae next to, near
- staad stadium
4. saw - ruoc, look yoo tɿw mee səkat leek pii, pruh look nɿw kbae staad Then take it to the chief of the 2nd quarter, because you live near the stadium.
- tae (introduces a question)
- pəlih police
5. maw - tae khñom trəw tɿw kəlaeŋ pəlih tee? Do I have to go to the police station?
- kron city
- cəvaay kron city chief, mayor
6. saw - teeŋ, look yoo tɿw aoy cəvaay kron siiñee nɿŋ boh traay aoy, baan həh No, you take it to the city chief to sign and stamp, that's all.

១. ម៉ៅ អូ ខ្ញុំត្រូវផ្ដិតមេដៃដែរឬទេ ? ។
២. សៅ បាទ ព្រោះវាមានប្រយោជន៍ដល់ស៊ីស្ដេម ។
៣. ម៉ៅ ប្រហែលគេខ្លាចអ្នកណាម្នាក់ក្លាយស៊ីស្ដេមខ្ញុំ មើលទៅ? ។
៤. សៅ ប្លែកណាស់ក៏ទៅមេធាវីឯងទៅ ២ ព្រោះលោកនេះគឺជា
- ស្ថាប័ន ។
៥. ម៉ៅ តើខ្ញុំត្រូវទៅកន្លែងប៉ូលីសទេ ? ។
៦. សៅ ទេ លោកយកទៅឲ្យមេធាវីក្រុងស៊ីស្ដេម និងបោះត្រាឲ្យបានហើយ ។

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

2. Note the use of វិញ /via/ to refer to 'the act of fingerprinting.' The use of វាវា /via/ 'it' to refer to an action is characteristic of spoken usage; in writing វាវា /via/ is limited to reference to people, animals, and things.
5. តាម /tae/ may introduce any question. However, it is considerably more frequent in formal, especially written, usage than in casual or intimate style.
6. Note that the chief executive of a city differs from the mayor of a U.S. town or city in that he is an appointed civil servant, not an elected official. Provincial and district governors are also appointed civil servants; Cambodians elect only town, village, and hamlet mayors and National Assemblymen.

DRILLSDRILL NO.

5. The word ស្មាន /smaan/ is 'to think' in the sense of 'to guess, to speculate.' It is to be contrasted with គិត /kɪt/, which is 'to think' in the sense of 'to cogitate, to use the intellect.' Yet another word for 'to think' is ឆ្លឹក /nɪk/, which means 'to visualize, to imagine, to recall.'
7. Note that there are many examples in this drill of a verb used in an active construction with a causative meaning, as described in Lesson 27. In Drill 8 the causative and active meanings are contrasted in the teacher's and student's sentences.

DRILLSDRILL ONE: Transformation

MODEL: T: khñom trəw sliñee viñ (phdət meeday) I have to sign instead.

S: phdət meeday mian pəyaoc cian sliñee   Fingerprinting is more important than signing.

- a. khñom trəw tɨw mēel kon viñ (mēel səphɨw) mēel səphɨw mian pəyaoc cian tɨw mēel kon
- b. khñom trəw tɨw leen bie viñ (ñam baay cən) ñam baay cən mian pəyaoc cian tɨw leen bie
- c. khñom trəw aoy tɨw kót viñ (aoy móo khñom) aoy móo khñom mian pəyaoc cian aoy tɨw kót
- d. khñom trəw rien niyiey viñ (rien pras) rien pras mian pəyaoc cian rien niyiey
- *e. khñom trəw aoy kót khəy viñ (daʔ knoŋ bən) daʔ knoŋ bən mian pəyaoc cian aoy kót khəy
[to borrow]
- f. khñom trəw tɨw rien viñ (dae leen) dae leen mian pəyaoc cian tɨw rien

DRILL TWO: TransformationMODEL: T: kee klaɛŋ klaay siifnee khñomS: khñom khlaac kee klaɛŋ klaay
siifnee khñom

They forge my signature.

I am afraid that they'll forge
my signature.*a. kee mɛn soɔŋ luy khñom
[to repay]

khñom khlaac kee mɛn soɔŋ luy khñom

b. koun səh mɛn móo saalaa

khñom khlaac koun səh mɛn móo saalaa

c. look mɛn aoy khñom khcɛy luy

khñom khlaac look mɛn aoy khñom
khcɛy luy

d. əwpuk mədaay khñom mɛn aoy də leen

khñom khlaac əwpuk mədaay khñom
mɛn aoy də leen

e. mee səkat mɛn siifnee aoy khñom

khñom khlaac mee səkat mɛn siifnee
aoy khñom

f. khñom kmian luy soɔŋ

khñom khlaac khñom kmian luy soɔŋ

DRILL THREE: TransformationMODEL: T: cəvaay kron siifnee aoy khñomS: cəvaay kron mɛn siifnee aoy
look tee, məe təh

The city chief will sign it for me.

The city chief probably won't sign
it for you.

a. bɔŋ aoy khñom khcɛy luy

bɔŋ mɛn aoy look khcɛy luy tee,
məe təh*b. look cəpé? luy khñom
[to owe]khñom mɛn cəpé? luy look tee, məe
təh

c. khñom khcɛy luy look

look mɛn khcɛy luy khñom tee, məe
təh

d. khñom soɔŋ luy look

look mɛn soɔŋ luy khñom tee, məe təh

e. khñom tɛw saalaa rien ɲay nih

look mɛn tɛw saalaa rien ɲay nih
tee, məe təh

f. khñom trəw tɛw kəlaɛŋ pəlih

look mɛn trəw tɛw kəlaɛŋ pəlih tee,
məe təhDRILL FOUR: TransformationMODEL: T: khñom trəw tɛw kəlaɛŋ pəlihS: təe look trəw tɛw kəlaɛŋ
pəlih tee?

I have to go to the police station.

Do you have to go to the police
station?

a. khñom yóo tɛw aoy cəvaay kron

təe look yóo tɛw aoy cəvaay kron
tee?

b. khñom trəw aoy luy kót

təe look trəw aoy luy kót tee?

c. khñom khcɛy luy look

təe look khcɛy luy khñom tee?

d. khñom trəw kaa səbot kənaət

təe look trəw kaa səbot kənaət tee?

e. khñom tɛw tɪŋ təəm

təe look tɛw tɪŋ təəm tee?

f. khñom tɛw ɲam baay cən

təe look tɛw ɲam baay cən tee?

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: khñom tɿw kəlaɛŋ pəlih
 S: khñom smaən thaə look mɿn
 hian tɿw kəlaɛŋ pəlih tee

- a. khñom suo əwpuk khñom
- b. khñom khɛsɿ luy bəŋ
- c. khñom tɿw cuop cəvaay kɾəŋ
- d. khñom khlaɛŋ khlaay siifnee look
- e. khñom daə leənɿ yup məné' əŋ
- f. khñom siifnee aoy look

I'm going to the police station.

I think that you don't dare go to the police station.

khñom smaən thaə look mɿn hian suo əwpuk look tee

khñom smaən thaə look mɿn hian khɛsɿ luy bəŋ tee

khñom smaən thaə look mɿn hian tɿw cuop cəvaay kɾəŋ tee

khñom smaən thaə look mɿn hian khlaɛŋ khlaay siifnee khñom tee

khñom smaən thaə look mɿn hian daə leənɿ yup məné' əŋ tee

khñom smaən thaə look mɿn hian siifnee aoy khñom tee

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: khñom mɿn hian tɿw kəlaɛŋ pəlih tee
 S: bæ look hian, look tɿw aoy khñom phooŋ

- a. khñom mɿn hian suo əwpuk khñom tee
- b. khñom mɿn hian khɛsɿ luy bəŋ tee
- c. khñom mɿn hian tɿw cuop cəvaay kɾəŋ tee
- d. khñom mɿn hian khlaɛŋ khlaay siifnee tee
- e. khñom mɿn hian siifnee aoy look tee
- f. khñom mɿn hian tɛsee səbət tɿw kót tee

I don't dare go to the police station.

If you dare, go for me, will you?

bæ look hian, look suo aoy khñom phooŋ

bæ look hian, look khɛsɿ aoy khñom phooŋ

bæ look hian, look tɿw cuop aoy khñom phooŋ

bæ look hian, look khlaɛŋ khlaay aoy khñom phooŋ

bæ look hian, look siifnee aoy khñom phooŋ

bæ look hian, look tɛsee aoy khñom phooŋ

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: ɲay nih, look thəə sy? (bəh traa kaat) Today, what are you going to do?

S: khñom cəŋ tɿw bəh traa kaat I want to go to have my ID card stamped.

*a. ɲay nih, look thəə sy? (kat so?)
 [cut the hair]

khñom cəŋ tɿw kat so?

*b. ɲay nih, look thəə sy? (doo' thmiñ muoy)
 [to pull out]

khñom cəŋ tɿw doo' thmiñ muoy

*c. ɲay nih, look thəə sy? (thoot ruup)
 [to photograph]

khñom cəŋ tɿw thoot ruup

- *d. វាយ វិញ, លោក ថ្លោះ ឱ? (da' thmiñ) ក្រុម ចង់ វាយ វិញ ថ្លោះ
[to have a false tooth put in]
- *e. វាយ វិញ, កាត់ ថ្លោះ ឱ? (ut so') ក្រុម ចង់ វាយ ថ្លោះ ឱ?
[to press (clothing)]
[to set hair]
- *f. វាយ វិញ, កាត់ ថ្លោះ ឱ? (thae kaeoo' day) ក្រុម ចង់ វាយ ថ្លោះ កាត់ ថ្លោះ
[fingernail] day

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: ក្រុម វាយ បង ត្រា កាត់ (cavaay kron) I'll go to have my ID card stamped.

S: cavaay kron bōh traa kaat aoy khñom The mayor will stamp my ID card for me.

- a. ក្រុម វាយ កាត់ ឱ? (əwpuk khñom) əwpuk khñom kat so' aoy khñom
- b. ប្រឡង ក្រុម វាយ ថ្លោះ ឱ? (look srəy touraa) look srəy touraa ut so' aoy kót
- c. ក្រុម វាយ ថ្លោះ វិញ (kruu psəst sareet) kruu psəst sareet thae thmiñ aoy khñom
- d. ក្រុម វាយ កាត់ វិញ (kruu psəst sareet) kruu psəst sareet doo' thmiñ aoy khñom
- e. ក្រុម វាយ ថ្លោះ រូប ថ្លោះ កាត់ (look maw) look maw thae ruup aoy khñom
- *f. ប្រឡង ក្រុម វាយ ថ្លោះ ឱ? (nian niarīi) nian niarīi thae so' aoy kót
[to do someone's hair]

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: cavaay kron bōh traa kaat aoy khñom The city chief stamped the ID card for me.

S: cavaay kron thae sy cuun look? What did the city chief do for you?

- a. əwpuk khñom kat so' aoy khñom əwpuk look thae sy cuun look?
- b. look srəy touraa ut so' cuun kót look srəy touraa thae sy cuun kót?
- c. kruu psəst sareet thae thmiñ aoy khñom kruu psəst sareet thae sy cuun look?
- d. kruu psəst sareet doo' thmiñ aoy khñom kruu psəst sareet thae sy cuun look?
- e. look maw thae ruup aoy khñom look maw thae sy cuun look
- f. nian niarīi thae so' aoy pəpūn khñom nian niarīi thae sy cuun pəpūn look?

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: khñom thəə soʔ pəpún khñom (kat soʔ) I do my wife's hair. (cut hair)

S: khñom kat soʔ pəpún khñom I cut my wife's hair.

- a. khñom kat soʔ pəpún khñom (cəpéʔ luy)
- b. khñom cəpéʔ luy pəpún khñom (dooʔ thmiñ)
- c. khñom dooʔ thmiñ pəpún khñom (khcey luy)
- d. khñom khcey luy pəpún khñom (aoy luy)
- e. khñom aoy luy pəpún khñom (sooŋ luy)
- f. khñom sooŋ luy pəpún khñom

Reading Passageក្រុងនិងខេត្ត

ក្រុងក៏សំខាន់ដូចខេត្តដែរ តែក្រុងជាទីក្រុងមួយដែលមានសាលាក្រុងនិង
សាលាប៉ុន្តែ ហើយខេត្តជាស្រុកមួយដែលមានសាលាខេត្ត សាលាស្រុកនិងសាលាឃុំ។
ដូច្នេះនៅក្នុងក្រុងគ្មានសាលាស្រុក គឺកន្លែងដែលចៅហ្វាយស្រុកធ្វើការទេ ។ តែ
មានសាលាឃុំ គឺកន្លែងដែលមេឃុំ ឬដួនកាលហៅថាមេសង្កាត់ធ្វើការ ។
ឆ្នាំមុននៅក្នុងឃុំត្រូវមានសាលាឃុំ ហើយនៅក្នុងសង្កាត់ត្រូវមានសាលាឈ្មោះ
ថាសាលាសង្កាត់ រីឯសង្កាត់ជាឃុំមួយនៅក្នុងក្រុង រហូតនេះហើយបានជាសាលា
នៅក្នុងសង្កាត់ តាមរយៈនិយាយ ហៅថាសាលាឃុំរួចហើយ ។ រីឯសាលា
នៃក្រុងនេះ ដួនកាលហៅថាសាលាសង្កាត់ដែរ ។ យើងស្តាប់បានហើយ
យើងយល់ថាពាក្យនោះត្រូវដឹងពាក្យសាលាឃុំដែរ ។
ឥឡូវនេះនៅស្រុកខ្មែរយើងមានក្រុងៗច្រើនហើយ ដូចជាក្រុងភ្នំពេញ
នៅក្នុងខេត្តកណ្តាល ក្រុងភ្នំពេញ ក្រុងកំពង់ស្ពឺនិងក្រុងប្រាសាទនៅក្នុងខេត្ត
កំពត ហើយនិងក្រុងភ្នំពេញនៅក្នុងខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។

House in Phnom Penh

VOCABULARY

aoy khcsy	ទិយខ្ញុំ	to loan, to lend
cəpéʔ	ដីពាក់	to owe
cəvaay kron	នាយករដ្ឋមន្ត្រី	city governor, mayor
daʔ thmif	ដាក់ធ្មេញ	to bridge a tooth, have a new tooth put in
doʔ thmif	ដកធ្មេញ	to extract a tooth, to pull a tooth
hian	ហ៊ាន	to dare
kaat	កាត	card, credit card (L)
kat	កាត់	to cut
kat soʔ	កាត់សក់	to have a haircut, to cut hair
kbas	ក្បែរ	next to, near
kəcoʔ day	ក្រចកដៃ	finger nail
khcsy	ខ្ចី	to borrow
klaɛŋ klaay	ក្លែងក្លាយ	to forge (a signature)
knia	គា	me, I (informal) (L)
mee səkat	មេស៊ីន	chief of a səkat
..., mee təh ...	ម៉េចមែន	perhaps, probably
mian	មាន	to exist (L)
mian peyaoc	មានប្រយោជន៍	useful, important, interesting
pəlih	ប៉ូលីស	police
səkat	ស៊ីន	a political division
sʔsy koo (kót)	mian dæ អ្វីៗ(គាត់)មានដែរ	he has everything (L)
soon	សង	to repay
staad	ស្តាត	stadium
tae	តែ	introduces a question
thəe soʔ	ធ្វើសក់	to do someone's hair
thoot ruup	ថតរូប	to take a picture
ut	ស៊ីត	to press (cloth)
ut soʔ	ស៊ីតសក់	to curl the hair, to set the hair

LESSON TWENTY-NINEDIALOGUE

ឆ្លើយ	to invite; please (go ahead); (honorific preverbal particle)
ដល់ វេន	to be one's turn
1. maw - som ឆ្លើយ! ដល់ វេន look អើ	Please (go ahead); it's your turn.
កុយ	to sit
តេនា	where
2. tom - baat, ក្នុង តេ កុយ តេនា?	Yes, where do I go sit?
លើក	style, way; system; manner
3. maw - kaw'sy កេដាល. ម៉េ! look ចង កាត លើក ម៉េ?	The middle chair. Well! How do you want your hair cut?
អយ តា	as long as, so that (contingent on)
សំ	to be becoming, suitable
4. tom - oh! យាង ម៉េ ក្នុង បាង ដា, អយ តា សំ	Oh! Any way will 'do, as long as it'll be becoming.
តុក	to keep
ចេង ស?	sideburn
5. maw - look ចង តុក ចេង ស? វេង តេ?	Do you want to keep your sideburns long?
6. tom - baat, ឆ្លើយ កាត ក្នុង វេង, ក្នុង ក្រីយ ក្រីយ	Yes, so don't cut my hair too long or too short.
7. maw - look កាត ក្រីយ តេ?	Do you want a shave?
វេក	to part
ចេង	a half portion
វេក ចេង	to part the hair
កាង ចេង	left side
8. tom - tee, ម៉េ បាត តេ oh! ក្នុង វេក ចេង ត្រូវ កាង ចេង	No, there's no need to. Oh! I part my hair to the left.

១. ម៉ៅ សូមអញ្ជើញ ដល់សាលាក្រោយ ។
២. តុម បាទ ខ្ញុំទៅអង្គុយណា? ។
៣. ម៉ៅ កៅអីកណ្តាល ។ ម៉េច សាកចង់កាត់របៀបម៉េច? ។
៤. តុម អូ យ៉ាងម៉េចក៏បានដែរ យេនីសម ។
៥. ម៉ៅ សាកចង់ទុកដើម្បីសក់ដែរទេ? ។
៦. តុម បាទ អញ្ជើញកាត់កុំរើស កុំខ្លីពេក ។
៧. ម៉ៅ សាកកោរពុកមានទេ? ។
៨. តុម ទេ មិនបាច់ទេ អូ ខ្ញុំទៅកម្រើកប្រឡងទៅខាងឆ្វេង ។

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

1. The basic meaning of the word **អញ្ជើញ** /əŋcəəŋ/ is 'to invite' (formal). People with whom you are on formal terms you **អញ្ជើញ** /əŋcəəŋ/; those with whom you are on informal terms you **ហៅ** /haw/, literally 'to call.' When you refer to someone's invitation to you, you must say **ហៅខ្ញុំ** /haw khñom/ 'invited me,' never **អញ្ជើញ** /əŋcəəŋ/.

The word **អញ្ជើញ** /əŋcəəŋ/ has two other very important uses. The first is as a polite encouragement 'please (go ahead)' when you want someone to enter a room ahead of you, for example, or when someone asks permission out of politeness. For example:

A. **ខ្ញុំញ៉ុំទៀតបានទេ?**

khñom ðiam tɿet baan eh?

Can I have some more (food)?

B. **អញ្ជើញ**

əŋcəəŋ

Please go ahead!

The second special use of **អញ្ជើញ** /əŋcəəŋ/ is as an honorific preverbal particle when the subject of the clause is someone with whom you are on formal terms. This particle is used before motion verbs **ទៅ** /tɿw/, **មក** /moo/, **ចេញ** /cəŋ/, **ចូល** /coul/ etc.) and before verbs naming other common actions like eating, drinking, sleeping, e.g.

នាងស្រីអញ្ជើញទៅទិញទំនិញ?

look srɛy əŋcəəŋ tɿw phsaa ŋkaal?

When will Madame go to the market?

Note that **អញ្ជើញ** /əŋcəəŋ/ is used with both second- and third-person subjects (the above example may be interpreted as either second- or third-person in the absence of context).

2. **តើណា** /tənaa/ is a contraction of **ត្រង់ណា** /trɔŋ naa/ 'which spot? which (specific) place?'

4. **ទីយវិក** /aoy tas/ means 'as long as, given that, provided that, (only) on the condition that.'
6. Note the position of **ក៏** /kom/ 'don't' in this sentence: it comes between the main verb and an attributive adjective:

កាត់ក្នុងពេក

kat kom khley peek

Don't cut (it) too short.

The position of **ក៏** /kom/ here is like that of **មិន** /mɨn/ in **និយាយមិនល្អ** /niyey mɨn l'ɔɔ/ 'doesn't speak well.'

DRILLS

DRILL NO.

8. Both **មុខ** /muk/ and **មុខមាត់** /túl muk/ mean 'in front of,' but **មុខ** /muk/ is more general. **មុខមាត់** /túl muk/ means 'face to face with.'

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: dɔl maonj cɛŋ leen haey

It's time to have a break.

S: som əŋceəŋ cɛŋ leen sən

Please take a break.

a. dɔl maonj coul rien haey

som əŋceəŋ coul rien sən

*b. dɔl maonj ñam baay haey

som əŋceəŋ piisaa baay sən
[to eat (formal)]

c. dɔl maonj tɨw deek haey

som əŋceəŋ tɨw sɛmraan sən

d. dɔl maonj pɛrien haey

som əŋceəŋ pɛrien sən

e. dɔl maonj dou kruu haey

som əŋceəŋ dou kruu sən

f. dɔl maonj tɨw mɛəl kon haey

som əŋceəŋ tɨw mɛəl kon sən

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: mɛəl sɛphɨw nih

Read this book.

S: som əŋceəŋ mɛəl sɛphɨw nih

Please read this book.

a. ñam baay cia muoy khñom

som əŋceəŋ piisaa baay cia muoy
khñom

b. móo leen phtéh khñom

som əŋceəŋ móo leen phtéh khñom

c. móo mɛəl kon nɨw phtéh khñom, yup nih

som əŋceəŋ móo mɛəl kon nɨw phtéh
khñom, yup nih

*d. thaa mɛ doonj tiet

som əŋceəŋ mian prɔsah mɛ doonj tiet
[to speak, to say (formal)]

e. ŋkuy mɛphlɛst sən

som əŋceəŋ ŋkuy mɛphlɛst sən

f. phdɛt meeday viñ

som əŋceəŋ phdɛt meeday viñ

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: khñom tñw kat so' nñw cñt saalaa (look sen)
 S: look sen ãñcãññ tñw kat so' nñw cñt saalaa
 T: I am going to get a haircut near the school. (Mr. Sen)
 S: Mr. Sen is going to get a haircut near the school.
- a. khñom tñw ñam baay cãn cia muoy p'oun khñom (ãwpuk khñom)
 ãwpuk khñom ãñcãññ tñw ñam baay cãn cia muoy p'oun khñom
- b. khñom tñw leen phtéh p'oun khñom (look kruu khñom)
 look kruu khñom ãñcãññ tñw leen phtéh p'oun khñom
- c. koun sãh khñom móo leen phtéh khñom (né' kruu khñom)
 né' kruu khñom ãñcãññ móo leen phtéh khñom
- d. koun srøy khñom tñw rien phiasaa ònglee (boon proh khñom)
 boon proh khñom ãñcãññ tñw rien phiasaa ònglee
- e. khñom tñw tiñ thnam (look kruu pset)
 look kruu pset ãñcãññ tñw tiñ thnam
- f. khñom tñw leen mēdaay (look cēvaay khaet)
 look cēvaay khaet ãñcãññ tñw leen mēdaay

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: som look kruu ãñcãññ ñkuy mēphlset Please sit down for a minute.
 S: khñom ñkuy tēnaa? Where shall I sit?
- *a. som look ãñcãññ chóo mēphlset khñom chóo tēnaa?
 [to stand]
- b. som boon ãñcãññ mēel sēphñw khñom mēel tēnaa?
- c. som om ãñcãññ da' sēphñw khñom da' tēnaa?
- d. som kaññaa ãñcãññ siññee kaat kaññaa khñom siññee tēnaa?
- e. som look ãñcãññ boh traa kaat khñom khñom boh traa tēnaa?
- f. som look srøy ãñcãññ phdēt meeday kaat khñom phdēt meeday tēnaa?
 look srøy

DRILL FIVE:

- MODEL: T: look cōj kat lēbiep mēc? (sōm) How do you want to have your hair cut? (becoming)
 S: kat yaan mēc kōo baan dāe, aoy Any way is OK, as long as it is becoming (proper).
 tae sōm
- a. khñom tēsee lēbiep mēc? (l'ōo) tēsee yaan mēc kōo baan dāe
 aoy tae l'ōo
- b. khñom thēe cēnaot nih lēbiep mēc? (trēw) thēe yaan mēc kōo baan dāe
 aoy tae trēw
- c. look cōj thōot ruup lēbiep mēc? (sruol) thōot yaan mēc kōo baan dāe
 aoy tae sruol

d. khñom theə laan look ləbiep məc?	(chsh)	theə yaan məc koo baan das aoy tas chsh
e. khñom pərien ləbiep məc?	(l'oo)	pərien yaan məc koo baan das aoy tas l'oo
f. khñom rien khmas ləbiep məc?	(csh)	rien yaan məc koo baan das aoy tas csh

DRILL SIX: TransformationMODEL: T: khñom cəŋ tuk so' vɛɛŋ

I want to keep my hair long.

S: look cəŋ tuk so' ləbiep məc?

How do you want to keep your hair?

a. khñom cəŋ kat so' khləy	look cəŋ kat so' ləbiep məc?
b. khñom vɛɛk cəhien tɨw khaan chveeŋ	look vɛɛk cəhien ləbiep məc?
c. khñom sət so' tɨw muk	look sət so' ləbiep məc?
*d. khñom cəŋ tuk so' khləy [to keep]	look cəŋ tuk so' ləbiep məc?
e. khñom cəŋ kao cəeŋ so' aoy khləy	look cəŋ kao cəeŋ so' ləbiep məc?

DRILL SEVEN: ResponseMODEL: T: look cəŋ aoy khñom kat so' look ləbiep məc? (vɛɛŋ - khləy)

S: som kat kom vɛɛŋ peek, kom khləy peek

T: How do you want me to cut your hair? (long - short)

S: Please don't cut it too long or too short.

a. look cəŋ aoy khñom daə dol naa? som daə kom chŋaay peek, kom cɨt peek	(chŋaay - cɨt)
b. look cəŋ aoy khñom yoo səphɨw pəmaan? som yoo kom craen peek, kom tɛc peek	(craen - tɛc)
c. look cəŋ aoy khñom lú' thlay pəmaan? som lú' kom thlay peek, kom thaok peek	(thlay - thaok)
d. look cəŋ aoy khñom baək ləbiep məc? som baək kom lɨən peek, kom yɨɨt peek	(lɨən - yɨɨt)
e. look cəŋ aoy khñom theə ləbiep məc? som theə kom sruol peek, kom pəbaa' peek	(sruol - pəbaa')
f. look cəŋ aoy khñom məel ləbiep məc? som məel kom l'oo peek, kom aakro' peek	(l'oo - aakro')

DRILL EIGHT: Response

MODEL: *T: khñom tēh ŋkuy kawʔey tēnaa? (túl muk khñom)
[facing, against]

S: look tēh ŋkuy kawʔey túl muk khñom

T: What chair shall I go to sit on?

S: Go sit in the chair facing me.

- *a. khñom tēh chóo tēnaa? (kbae toʔ khñom)
[table, desk]
look tēh chóo kbae toʔ khñom
- b. khñom tēh ŋkuy tēnaa? (kraoy khñom)
look tēh ŋkuy kraoy khñom
- *c. khñom tēh tēsee tēnaa? (læe toʔ look)
[on, above, on top of]
look tēh tēsee læe toʔ look
- *d. khñom daʔ sbask cæŋ tēnaa? (kraom toʔ look)
[under, below]
look daʔ sbask cæŋ kraom toʔ look
- e. khñom tēh chóo tēnaa? (kraoy look miah)
look tēh chóo kraoy look miah
- *f. khñom tēh ŋkuy tēnaa? (khaan sdam néʔ kruu)
[right side]
look tēh ŋkuy khaan sdam néʔ kruu

DRILL NINE: Transformation

- MODEL: T: haan kat soʔ muoy nīw cīt phtēh khñom A barber shop is near my house.
S: haan kat soʔ muoy nīw túl muk phtēh khñom A barber shop is in front of my house.
- a. koun sēh khñom ŋkuy cum vīñ khñom koun sēh khñom ŋkuy túl muk khñom
- b. yæŋ tīw ñam nīw haan baay cīt roon kon yæŋ tīw ñam nīw haan baay túl muk roon kon
- c. khñom ŋkuy rien cīt nian souyaa khñom ŋkuy rien túl muk nian souyaa
- d. look kruu chóo khaan chveeŋ toʔ kót look kruu chóo túl muk toʔ kót
- e. saalaa khñom nīw cīt bon saalaa khñom nīw túl muk bon

DRILL TEN: Response

NOTE: Notice that the student's sentence contains a spatial term opposite to the one in the teacher's sentence, and that the sentence ends in viñ instead.

MODEL: *T: khñom vɛsk cəhiɛŋ tɿw khaaŋ
chveeŋ

I part my hair to the left.

S: tee, look trəw vɛsk cəhiɛŋ tɿw
khaaŋ sɔam viñ

No, you should part your hair to the right instead.

a. khñom bæk laan muk phtéh look

tee, look trəw bæk laan kraoy
phtéh khñom viñ

b. khñom tuk luy ləə sɛphɿw look

tee, look trəw tuk luy kraom sɛphɿw
khñom viñ

c. khñom chóo khaaŋ sɔam kañña

tee, look trəw chóo khaaŋ chveeŋ
khñom viñ

d. khñom daʔ kawʔɛy look túl muk toʔ look

tee, look trəw daʔ kawʔɛy khñom
kraoy toʔ khñom viñ

e. khñom daʔ kəfee look kraom toʔ look

tee, look trəw daʔ kəfee khñom ləə
toʔ khñom viñ

f. khñom daə khaaŋ chveeŋ niaŋ

tee, look trəw daə khaaŋ sɔam
khñom viñ

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: look kao puk mót tee?

Do you want a shave?

S: tee, mɿn bac kao puk mót tee

No, I don't need a shave.

a. look bæk laan tɿw saalaa tee?

tee, mɿn bac bæk laan tɿw saalaa
tee

b. look yóo syvan tɿw craən tee?

tee, mɿn bac yóo syvan tɿw craən
tee

c. look rien tɛsee tee?

tee, mɿn bac rien tɛsee tee

d. look tɿw cia muoy kót tee?

tee, mɿn bac tɿw cia muoy kót tee

e. look tiñ sɛphɿw nuh tee?

tee, mɿn bac tiñ sɛphɿw nuh tee

f. look pəyúl koun sɛh tee?

tee, mɿn bac pəyúl tee

Reading Passage

ពូសាវេត

ពូសាវេតមានអាយុជាង៥០ឆ្នាំហើយ ភាគច្រើនរស់នៅក្នុងស្ថានភាព
 កាត់មានកូនស្រីមួយអាយុប្រហែល ១៤ ឆ្នាំ ។ កូននោះ ចូលចិត្តលើកលែង
 ណាស់ ។ ពេលឪពុកវាបើកលុយម្តងៗ ឪពុកវាត្រូវតែជូនវាទៅហាងបាយធំៗ
 ហើយថ្លៃ ។
 គាត់ប្រព្រឹត្តការណ៍កាត់ប្រាក់ប្រចាំខែ ១ ឆ្នាំមកហើយ ប៉ុន្តែមិន
 នេះ ពូសាវេតរកប្រាក់មិនបានសោះ ។ ព្រោះបើគាត់ស្រឡាញ់គេ គេមិន
 ស្រឡាញ់គាត់ ហើយបើគេស្រឡាញ់គាត់ គាត់មិនស្រឡាញ់គេ ។ គាត់រើស
 ប្រពន្ធមិនបានសោះ ព្រោះគ្មានអ្នកណាមួយស្អប់គាត់ស្រឡាញ់ ។
 ឥឡូវមានស្រីច្រើនដែលយើងហៅថាស្រីមិនក្រមើល គេពូសាវេតមិន
 ស្រឡាញ់ ព្រោះគាត់ស្រីនោះមិនចេះឆ្លើយតបទៅកាន់យើង ហើយ
 មិនមែនជាកូន អ្នកមានឬអ្នកជំនុំ ។
 ពូសាវេតមិនរើសប្រពន្ធលើម្យ៉ាងស្រដៀងនឹងគាត់ឬ យើងត្រូវដឹងកូន
 គាត់ទេ យើងត្រូវណែនាំកូនអ្នកមានឬអ្នកជំនុំ កាត់ស្រឡាញ់រវាងអស់ ។
 តែឥឡូវនេះ គាត់មិនប្រព្រឹត្តហើយ ។ គេមិនគិតដឹងប្រពន្ធគាត់ជាកូន
 អ្នកមាន អ្នកជំនុំ ឬបងប្អូនអ្នកមានឬអ្នកជំនុំណាទេ គេគ្រាន់តែដឹងថាមានអ្នក
 ជំនុំប្រាក់បានដូចគាត់ យើងដឹងគ្នាដឹងប្រពន្ធនេះ ។
 ប្រពន្ធពូសាវេតឥឡូវនេះ អាយុក៏ដឹងជា២០ឆ្នាំ ឬច្រើនជាងនោះទៅហើយ ។
 ហើយគេមិនដឹងថាពូសាវេត ប្រព្រឹត្តការណ៍នឹងកូនគាត់ត្រូវគ្នា យ៉ាងណាទេ ព្រោះ
 មនុស្សរវាងពានក៏នេះ មិនដែលឃើញគ្នាសោះ មិនដឹងបានក្នុងជីវិត ប្រពន្ធនឹង
 ម្តាយផង ។

VOCABULARY

aoy tas	ទ្វីបរិត	as long as, so that (contingent on), just so that
cæŋ soʔ	រង្វង់សក់	sideburn
cəhien	ពាក់កណ្តាល	a half portion
chóo	ឈរ	to stand
coul	ចូល	to enter
dol vœn	ដល់វេន	to be one's turn
əficeəfi	អញ្ជើញ	to invite (formal)
haw	ហៅ	to call, to invite (non-formal)
khaan chveen	ខាងឆ្វេង	left (side)
khaan sdam	ខាងស្តាំ	right (side)
kraom	ក្រោម	under
kraoy	ក្រោយ	behind
ləbiep	របៀប	way, style
lœə	លើ	on, above

mədaay con	ម្តាយចុង	stepmother (R)
mian prosah	មានប្រសាសន៍	to speak, to say (formal)
ŋkuy	ស្តួច	to sit
piisaa	ផឹក, ផឹក	to eat, drink (formal)
som	សម	to be becoming
selaŋ	ស្រឡាញ់	to like, to love (R)
tén	ទាំង	all, including (R)
tənaa	ក្រុងណា	where
toʔ	តុ	desk, table
trəw	ត្រូវ	to get along with (R)
tuk	ទុក	to keep
túl muk	ទល់មុខ	in front of, face to face
vəɛk	វិវា	to part
vəɛk cəhien	វិវាច័រហៀង	to part (hair)
vəɛn	ប្រស	turn

Ceremonial haircut for bride and groom at wedding, Phnom Penh

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

3. When asking generally 'Where do you come from?' Cambodian can ask **លោកមក
ពីស្រុកណា?** /look móo pii srok naa?/. This can mean specifically 'which district are you from' but it more often means simply 'where are you from?' The question can be answered with the name of any type of political sub-division or unofficial place name. In sentence 4 the question **ស្រុកណា?** /srok naa?/ is answered by **ខេត្តកំពត** /khaet kəpót/ 'Kampot Province,' but it could equally well be answered with the name of a village, town, district or city.
5. Note that **ស្រី** /sok/ refers to his own wife informally as **ភរិយា** /kee/ but to **ស្រី** /saw/'s wife formally and politely as **ភរិយា** /kót/. A husband generally refers informally to his wife **ភរិយា** /kee/; a wife often refers to her husband as **ភរិយា** /kót/. This is in keeping with the fact that for most couples the husband is **បង** /boŋ/ 'older brother' to his wife, and the wife is **ស្រី** /oun/ (from **ប្អូន** /p'oun/) 'younger sister' to her husband. The wife therefore treats her husband more formally than he treats her, just as younger siblings are respectful and formal with their older siblings. Even when the wife is older than her husband, she usually calls him **បង** /boŋ/, and he calls her **ស្រី** /oun/.
6. Like the European countries Cambodia uses a seven-day week. The names of the days of the week correspond to the same heavenly bodies (sun, moon, and planets) as those of the English and French week.

<u>English</u>	<u>French</u>	<u>Cambodian</u>
Sunday	Dimanche (sun)	ថ្ងៃអាទិត្យ /ɲay aatit/
Monday	Lundi (moon)	ថ្ងៃចន្ទ /ɲay can/
Tuesday	Mardi (Mars)	ថ្ងៃអង្គារ /ɲay ŋkia/
Wednesday	Mercredi (Mercury)	ថ្ងៃពុធ /ɲay put/
Thursday	Jeudi (Jupiter)	ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ /ɲay pəhəh/
Friday	Vendredi (Venus)	ថ្ងៃសុក្រ /ɲay sok/
Saturday	Samedi (Saturn)	ថ្ងៃសៅរ៍ /ɲay saw/

As in the rest of Asia, Cambodian businesses do not shut on Sundays. Government offices and schools close on Sundays following French practise, but otherwise life continues normally. Cambodia is at least 90 percent Buddhist, and Buddhists do not recognize a weekly Sabbath; rather twice in every Buddhist month (cf. below, note for Drill 12) there occurs a holy day

known as វ័ច្ឆសីល /vay səl/, on which the devout make food to take to the Buddhist in the wats and go to the wats to ask the monks' blessing and listen to them chant scriptures. Some people fast on វ័ច្ឆសីល /vay səl/. Business and government continue as normal on these days, however, unlike the Judeo-Christian Sabbath.

DRILLS

DRILL NO.

10. When គឺ /koo/ is used in parallel clauses as in the student sentences of this drill, it is translated as 'both...and...' or 'neither...nor...' In a positive sentence, it is 'both...and...', e.g.,

ខ្ញុំគិតចង់លេសស្បូវរោក ឬខ្ញុំគិតចង់លេស។

khñom koo kɪt mɛəl səphiw; pɔy khñom koo kɪt mɛəl

Both my husband and I plan to read.

In a negative sentence គឺ...គឺ /koo...koo.../ is 'neither...nor'.

ខ្ញុំគិតចង់លេសស្បូវរោក ឬខ្ញុំគិតចង់លេស។

khñom koo kɪt mɛəl səphiw; pɔy koo kɪt mɛəl

Neither my husband nor I plan to read.

12. Cambodians operate by two calendars, one calculated by the phases of the moon, the other calculated according to the solar year. A lunar calendar is used in the Buddhist era reckoning and figures in religious activities, and also in the Chinese year, which is used by the Chinese and Vietnamese in Cambodia. The solar calendar is used in the Christian era reckoning and is used for almost all secular activities. Many publications have both Buddhist (lunar) era dates and Christian (solar) era dates.

The solar year corresponds to the European and American Gregorian calendar, and in spoken usage among educated Cambodians the French month names are used:

sonviyee	(Janvier)	suyee, sayee	(Juillet)
fevyee	(Fevrier)	uut, aaaut	(Aout)
mas	(Mars)	setoom	(Septembre)
avril	(Avril)	oktob	(Octobre)
mee	(Mai)	novoom	(Novembre)
yuvssɛŋ, chuvssɛŋ	(Juin)	deesoom	(Decembre)

However, officially and among puristic urban Cambodians the official Cambodian month names are used. These names are taken from Sanskrit names for signs of the zodiac. They are not much used in rural areas or by uneducated urban people but occur regularly on publications and in official, formal conversation.

The official month names are:

* mé'karaa	មករា	January	ka'kədaa	កក្កដា	July
komphé'	កុម្ភៈ	February	seyhaa	សីហា	August
mi'nāa	មីនា	March	kaññāa	កញ្ញា	September
meesaa	មេសា	April	tu'laa	តុលា	October
ohsəphia	ឧសភា	May	viccəkaa	វិច្ឆិកា	November
mi'thu'nāa	មិថុនា	June	thnuu	ធ្នូ	December

Sometimes the months are referred to by number rather than by name, starting with January as the first month. For example, June would be known as

ខែប្រាំមួយ /khae pemmuoy/ 'the sixth month.'

Note that in giving dates the order is day, month, year. Years may be said in full, e.g. **ឆ្នាំ១៩៤៣** /mepón pram buon róoy sassep bəy/ 1943 or else abbreviated to their last two digits, e.g. /chnam sassep bəy/ '43.

- * Although /mé'karaa/ corresponds to January, it is not the first month of the Cambodian calendar but rather the tenth. Since the Cambodian New Year falls on or about April 13, /meesaa/ (April) is the first month of the Cambodian solar year.

DRILLS

DRILL ONE: Response

- MODEL: T: look nɿw liiv tee? (kaa pəpún) Are you still single?
 S: khñom tɛep əm kaa pəpún pəhaɿl I just got married about two
 pii khae haey months ago.
- a. look cəŋ tɿw srok khmae tee? (təlóp móo)
 khñom tɛep əm təlóp móo pii srok khmae pəhaɿl pii khae haey
- b. look cəŋ məel səphɿw tee? (məel...ruoc)
 khñom tɛep əm məel səphɿw ruoc pəhaɿl pii khae haey
- c. look cəŋ rien khmae tee? (chup rien)
 khñom tɛep əm chup rien khmae pəhaɿl pii khae haey
- d. look cəŋ tɿñ laan muoy tee? (lú' muoy)
 khñom tɛep əm lú' muoy pəhaɿl pii khae haey
- e. look cəŋ khɛsy luy khñom tee? (soŋ...ruoc)
 khñom tɛep əm soŋ luy look ruoc pəhaɿl pii khae haey
- f. look cəŋ theə kaat tee? (theə...ruoc)
 khñom tɛep əm theə kaat ruoc pəhaɿl pii khae haey

DRILL TWO: Transformation

- MODEL: T: khñom tɿw sliéʔ péʔ khao aav (muc tɿk) I'm going to get dressed.
 S: khñom muc tɿk ruoc khñom tɿw sliéʔ péʔ khao aav After I finish taking a shower, I'm going to get dressed.
- a. khñom trəw mæel khliɑ tɿi pram (bæk səphɿw) khñom bæk səphɿw ruoc khñom trəw mæel khliɑ tɿi pram
- b. yæŋ tɿw ñam baay cən (mæel kon) yæŋ mæel kon ruoc yæŋ tɿw ñam baay cən
- c. look trəw pras (cəlɔŋ) look cəlɔŋ ruoc look trəw pras
- d. khñom tɿw cuop look saan (təsee səbot) khñom təsee səbot ruoc khñom tɿw cuop look saan
- e. yæŋ bæk laan tɿw nuu yook (riep cəm syvan) yæŋ riep cəm syvan ruoc yæŋ bæk laan tɿw nuu yook
- f. khñom pɛyúl look (cəlɔŋ) khñom cəlɔŋ ruoc khñom pɛyúl look

DRILL THREE: Response

NOTE: Notice that when /moo/ 'come' is in the teacher's sentence, you have to substitute /tɿw/ 'to go' in the student's response.

- MODEL: T: khñom tɛep əm kaa pəpún (kaa pəpún) I just got married.
 S: mɛɛn əh, khñom cəŋ kaa pəpún das əñcəŋ Really? I want to get married too.
- a. khñom tɛep əm moo pii srok khmaɛ (tɿw) mɛɛn əh, khñom cəŋ tɿw srok khmaɛ das əñcəŋ
- b. khñom tɛep əm coul rien khmaɛ (rien) mɛɛn əh, khñom cəŋ coul rien khmaɛ das əñcəŋ
- c. khñom tɛep əm moo pii ñam baay cən (tɿw ñam) mɛɛn əh, khñom cəŋ tɿw ñam baay cən das əñcəŋ
- d. khñom tɛep əm tiñ laan muoy (tiñ laan muoy) mɛɛn əh, khñom cəŋ tiñ laan muoy das əñcəŋ
- e. khñom tɛep əm mæel kon nuh (tɿw mæel) mɛɛn əh, khñom cəŋ tɿw mæel das əñcəŋ
- f. khñom tɛep əm yoo laan khñom tɿw (yoo tɿw thæe) mɛɛn əh, khñom cəŋ yoo tɿw thæe kəlaɛŋ nuh das əñcəŋ

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: pəpún khñom moo pii kəpót My wife comes from Kampot.
 S: khñom pəkət thaa pəpún look mɿn I was sure that your wife didn't come from Kampot.
 moo pii kəpót tee
- a. khñom rien nɿw saalaa sunthoo mok khñom pəkət thaa look mɿn rien nɿw saalaa sunthoo mok tee
- b. look kaɛm phaət tɿw leen srok khmaɛ khñom pəkət thaa look kaɛm phaət mɿn tɿw leen srok khmaɛ tee

c. look kruu perien khlia nih	khñom pəkot thaa look kruu mɨn perien khlia nih tee
d. khñom prap kót pii rɛəŋ nih	khñom pəkot thaa look mɨn prap kót pii rɛəŋ nih tee
e. khñom trəw kaa səphɨw nih ɛyləw	khñom pəkot thaa look mɨn trəw kaa səphɨw nih ɛyləw tee
f. khñom cuop kót nɨw saalaa	khñom pəkot thaa look mɨn cuop kót nɨw saalaa tee

DRILL FIVE: Transformation

<u>MODEL:</u> T: look cuop kót haey (pəpún khñom)	You have met her already.
S: pəpún khñom muk cia cəŋ cuop kót nah	My wife will surely want to meet her very much.
a. khñom məəl kon nih haey (nɪaŋ bopphaa)	nɪaŋ bopphaa muk cia cəŋ məəl kon nih nah
b. look tɨw leen srok pəraŋ haey (khñom)	khñom muk cia cəŋ tɨw leen srok pəraŋ nah
c. khñom ñam baay cən mə dɔŋ (look)	look muk cia cəŋ ñam baay cən nah
d. khñom rien khmaɛ haey (kaññaa)	kaññaa muk cia cəŋ rien khmaɛ nah
e. khñom khəəñ laan nuh haey (pəpún khñom)	pəpún khñom muk cia cəŋ khəəñ laan nuh nah
f. look dəŋ rɛəŋ nih haey (pəpún look)	pəpún look muk cia cəŋ dəŋ rɛəŋ nih nah

DRILL SIX: Transformation

<u>MODEL:</u> T: əñcəəñ mɔo ləŋ phtéh khñom ɲay saw kraoy	Please come to visit my house next Saturday.
S: khñom cəŋ əñcəəñ look mə ləŋ phtéh khñom ɲay saw kraoy	I want to invite you to come visit my house next Saturday.
a. əñcəəñ ŋkuy məphlɛɛt	khñom cəŋ əñcəəñ look ŋkuy məphlɛɛt
b. əñcəəñ məəl səphɨw nuh mə dɔŋ tɪet	khñom cəŋ əñcəəñ look məəl səphɨw nuh mə dɔŋ tɪet
c. əñcəəñ tɨw məəl kon cia muoy khñom	khñom cəŋ əñcəəñ look tɨw məəl kon cia muoy khñom
d. əñcəəñ tɨw dəə leen cia muoy khñom	khñom cəŋ əñcəəñ look tɨw dəə leen cia muoy khñom
e. əñcəəñ tɨw sdap phleen nɨw phtéh khñom	khñom cəŋ əñcəəñ look tɨw sdap phleen nɨw phtéh khñom
f. əñcəəñ piisaa baay mə dɔŋ tɪet	khñom cəŋ əñcəəñ look piisaa baay mə dɔŋ tɪet

DRILL SEVEN: Substitution

- MODEL: T: ឆែង មេ លេង ប្រពន្ធ យើង នាយ សាវ ក្រោយ (khae)
 S: ឆែង មេ លេង ប្រពន្ធ ក្រោយ ក្រោយ
 T: Please come visit our house next Saturday.
 S: Please come visit our house next month.
- a. ឆែង មេ លេង ប្រពន្ធ ក្រោយ (aatit)
 b. ឆែង មេ លេង ប្រពន្ធ យើង យើង ក្រោយ (naye)
 c. ឆែង មេ លេង ប្រពន្ធ យើង នាយ ក្រោយ (chnam)
 d. ឆែង មេ លេង ប្រពន្ធ យើង ច្បាប់ ក្រោយ (naye sok)
 e. ឆែង មេ លេង ប្រពន្ធ យើង នាយ សុក ក្រោយ (khae meesaa)
 f. ឆែង មេ លេង ប្រពន្ធ យើង ក្រោយ ក្រោយ ក្រោយ

DRILL EIGHT: Transformation

- MODEL: T: ប្រពន្ធ ក្រីក្រ ចង់ ទៅ មើល ភាព ខ្លាច
 S: មេ ក្រីក្រ មេ ប្រពន្ធ ក្រីក្រ មេ,
 ក្រោយ ក៏ មិន ចង់ ទៅ មើល ភាព ខ្លាច
 eh
- My wife wants to go see a movie.
 Wait till I ask my wife and see;
 maybe she doesn't want to go to
 see a movie.
- a. ឆែង ក្រីក្រ មេ លេង លុយ ក្រោយ
 cam khnom suo chpuk khnom mee,
 kraey kot kmian luy craen eh
- b. មេ ឆែង ក្រីក្រ មេ លេង មេ ឆែង
 cam khnom suo medaay khnom mee,
 kraey kot min pehnap taw phsaa eh
- c. ក្រីក្រ ក្រីក្រ ក្រីក្រ មេ លេង ក្រោយ
 cam khnom suo look kruu khnom mee,
 kraey kot kmian kaa craen eh
- d. ក្រីក្រ ក្រីក្រ ចង់ ទៅ មើល ភាព ខ្លាច
 cam khnom suo kmuoy khnom mee,
 kraey kee min chn taw nuu yook eh
- e. ប្រពន្ធ ក្រីក្រ ចង់ មើល ភាព ខ្លាច
 cam khnom suo pehun khnom mee,
 kraey kee min chn moo rien khmae eh
- f. ប្រពន្ធ ក្រីក្រ មេ លេង មេ លេង មេ លេង
 cam khnom suo pdey khnom mee, kraey
 kot min perien peran eh naye nih

DRILL NINE: Response

- MODEL: T: ប្រពន្ធ ក្រីក្រ មើល ភាព ខ្លាច (pehun khnom) My wife comes from Kampot.
 S: ប្រពន្ធ ក្រីក្រ មើល ភាព ខ្លាច មេ ឆែង My wife also comes from Kampot.
- a. ក្រីក្រ មេ លេង ភាព ខ្លាច មេ ឆែង (look sok) look sok koo perien khmae ntw
 saalaa onkoo dae
- b. ក្រីក្រ មេ លេង មេ ឆែង (look) look koo cepé? luy khnom dae
- c. ក្រីក្រ មេ លេង មេ ឆែង (look) look koo min dael taw srok siem tee
 siem dae
- d. ប្រពន្ធ ក្រីក្រ មើល ភាព ខ្លាច មេ ឆែង (pehun look) pehun look koo min chn mee
 kon nih dae
- e. ក្រីក្រ មេ លេង មេ ឆែង (pehun look) pehun look koo min chn khcesy
 luy khnom dae
- f. ក្រីក្រ មេ លេង មេ ឆែង (khnom) khnom koo mian laan onglee
 muoy dae

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: pəpún khñom mɛn cəŋ tɛw leən phtéh look tee

S: pəpún khñom koo mɛn cəŋ tɛw, khñom koo mɛn cəŋ tɛw

T: My wife doesn't want to go visit your house.

S: My wife doesn't want to go; I don't want to go either.

a. look pərien lʔoo nah	look pərien koo lʔoo, khñom pərien koo lʔoo
b. look kruu pəñap tɛw phtéh	look kruu koo pəñap tɛw, khñom koo pəñap tɛw
c. look mɛn móo rien	look koo mɛn móo rien, khñom koo mɛn móo rien
d. pəpún khñom coul cət baay cən nah	pəpún khñom koo coul cət, khñom koo coul cət
e. look tɛw meəl kón	look koo tɛw meəl, khñom koo tɛw meəl
f. nian dəe tɛw phtéh	nian koo dəe, khñom koo dəe

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: **T: ɲay naa khlah look mɛn tɛw thəe kaa? (ɲay saw nɛŋ ɲay aatɛt)
[Saturday] [Sunday]

S: ɲay saw nɛŋ ɲay aatɛt khñom mɛn tɛw thəe kaa tee

T: What days don't you go to work?

S: I don't go to work on Saturday and Sunday.

*a. sʔaɛk cia ɲay ɛy?	(ɲay ɲkia)	sʔaɛk cia ɲay ɲkia
	[Tuesday]	
*b. look cəŋ chup thəe kaa pii (ɲay pəhoh)	khñom cəŋ chup thəe kaa pii ɲay	
ɲay naa tɛw?	[Thursday] pəhoh tɛw	
*c. look tɛw nuu yook pii ɲkaal? (ɲay can mun)	khñom tɛw nuu yook ɲay can mun	
	[Monday]	
**d. look pərien tɛs ɲay naa khlah? (ɲay put nɛŋ ɲay sok)	khñom pərien tɛs ɲay put	
	[Wednesday] nɛŋ ɲay sok	
	[Friday]	
e. look trəw tɛw pɛst ɲkaal? (ɲay sok prik)	khñom trəw tɛw pɛst ɲay sok prik	
f. ɲay naa look mɛn coul cət (ɲay can)	ɲay can khñom mɛn coul cət móo rien	
móo rien?		

DRILL TWELVE: Response

MODEL: **T: nkaal look kaa pəpún? (khaɛ meesaa ri˩ ohsephia)
[April] [May]

S: khñom kaa pəpún nɿw khaɛ meesaa ri˩ ohsephia

T: When will you get married?

S: I'll get married in April or May.

- a. nkaal look rien cəp? (səyhaa) khñom rien cəp nɿw khaɛ səyhaa
[August]
- b. nkaal look dəŋ thaɐ pəpún look móo (pəhaɛl khaɛ tu˩laa) khñom dəŋ thaɐ pəpún
leenj look? [October] khñom móo leenj khñom pəhaɛl
khaɛ tu˩laa
- c. look tiñ laan look pii khaɛ naa? (komphéʔ) khñom tiñ laan khñom pii khaɛ
[February] komphéʔ
- d. kaññaɐ móo rien khmaɛ pii khaɛ naa? (viccəkaa) khñom móo rien khmaɛ pii khaɛ
[November] viccəkaa
- e. look rien khmaɛ pii khaɛ naa tɿw (khaɛ thnuu tɿw khñom rien khmaɛ pii
khaɛ naa? khaɛ mi˩thu˩naa) khaɛ thnuu tɿw khaɛ
[December] mi˩thu˩naa
[June]
- f. knoŋ khaɛ naa look chup rien mə (kaʔkədaa) knoŋ khaɛ kaʔkədaa khñom chup
aatɿt? [July] rien mə aatɿt

Reading Passage

សុខគិតនឹងធ្វើ

កាលសុខនៅក្មេង វាទៅជាមួយលោកចៅហ្វាយខេត្តម្នាក់នៅខេត្តតាកែវ។
កាលនោះសុខមិនសូវធ្វើការច្រើនទេ គ្រាន់តែជួយលើកម្ហូបឡើយ
លោកចៅហ្វាយខេត្តនៅពេលបាយហើយឈរនៅដិតកាត់ មើលឃើញ
ក្រែងកាត់ត្រូវការអីៗ ។

លោកចៅហ្វាយខេត្តមានអ្នកបម្រើច្រើនមែន តែកាត់នៅតែខ្វះអ្នកធ្វើ
ការឲ្យលាភ ។ កាត់មានការច្រើនណាស់ ច្រើនដល់ទៅសុខទៅជួយដូចអ្នក
បម្រើមែន ។

តាមសុខឃើញ លោកចៅហ្វាយខេត្តនឹងគ្រួសារ កាត់ស្រួលណាស់ ។
ម្នាក់ៗគ្មានធ្វើអ្វីទេ សុំឱ្យតែទៅយកទឹកនៅចម្ងាយប្រាំហាល ១ថ្ងៃត្រង់ខ្លួនមក
ញ៉ាំខ្លួនឯង ក៏មិនទៅយកខ្លួនឯងមែន ។ ហើយគេមានអំណាចណាស់មែន ។

ដូច្នេះឡើងវិញប៉ុន្មាននោះ ធ្វើឲ្យសុខគិតច្រើនណាស់ ។ ហើយកាល
នោះវាយល់ថាធ្វើចៅហ្វាយខេត្តស្រួលហើយមានអំណាចណាស់ ហើយនឹង
សម្បូរលាភមែន ។ យល់ដូច្នេះហើយ វាសម្រេចចិត្តថាវានឹងទំនៀមក្រែង
បានធ្វើចៅហ្វាយខេត្ត ។

តាំងពីពេលនោះមកសុខទំនៀមណាស់ គឺវាមិនដែលភ្លេចថាវាបានសម្រេច
ចិត្តថាវាត្រូវទំនៀមទេ ។ តែឡើងធ្វើចៅហ្វាយខេត្តវាដូចជាមិនសូវគិតទេ ព្រោះ
វាយល់ថាធ្វើចៅហ្វាយខេត្តត្រូវចេះអំពីនយោបាយ ។ តែសុខមិនចូលចិត្ត
នយោបាយទេ ហើយវាមិនសូវយល់អំពីនោះ តែមិនទាន់ដឹង ។ ម្យ៉ាងទៀតវាយល់
ថាធ្វើចៅហ្វាយខេត្តមិនសូវសំខាន់ទេ បើធ្វើត្រូវច្រើនវាដូចជាសំខាន់ណាស់ ។

VOCABULARY

coul leen	ចូលលេង	to drop in, to pay a visit
dol tɿw	ដល់ទៅ	to the point that (R)
kaa	ការ	to marry, to get married
kaa pɛy	ការថ្មី	to get married
kaa pəpún	ការប្រស្នូល	to get married
læk	លើក	to carry, to lift (R)
look ménéʔ	លោកម្នាក់	a man, a gentleman (L)
mɛɛn-əh	មែនឬ	is that right?, that's right
ménéʔ ménéʔ	ម្នាក់ៗ	every one of them (R)
məyaan tɿet	ម្យ៉ាងទៀត	furthermore (R)
muk cia	មុខង៉ា	certainly, definitely; will
ɲay saw kraoy	ថ្ងៃសៅរ៍ក្រោយ	next Saturday
néʔ bəmrae	អ្នកបម្រើ	servant (R)
neyoobaay	នយោបាយ	politics (R)
pəkot	ប្រាកដ	certain
pəŋap	បញ្ជាប	to be in a hurry
prap	ប្រាប់	to tell
sebaay cət	សប្បាយចិត្ត	to be happy (L)
səmrac cət	សម្រេចចិត្ត	to decide (R)
som tooh	សុំទោស	excuse me
soumbey...koo	សូម្បី... ក៏	even... (R)
tén pəmaan	ទាំងប៉ុន្មាន	all (of them) (R)
tɿw tɿet	ទៅទៀត	even more (L)

DAYS OF WEEK

ɲay aatit	ថ្ងៃអាទិត្យ	Sunday	(ខែ) មករា
ɲay can	ថ្ងៃចន្ទ	Monday	(ខែ) កុម្ភៈ
ɲay ɲkia	ថ្ងៃអង្គារ	Tuesday	(ខែ) ច័ន្ទា
ɲay put	ថ្ងៃពុធ	Wednesday	(ខែ) រេសរា
ɲay pəhoh	ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍	Thursday	(ខែ) ទសរា
ɲay sok	ថ្ងៃសុក្រ	Friday	(ខែ) មិថុនា
ɲay saw	ថ្ងៃសៅរ៍	Saturday	(ខែ) កក្កដា
			(ខែ) សីហា
			(ខែ) កញ្ញា
			(ខែ) តុលា
			(ខែ) វិច្ឆិកា
			(ខែ) ធ្នូ

NAMES OF MONTHS

(khaɛ) méʔkəraa	January
(khaɛ) komphéʔ	February
(khaɛ) miinaa	March
(khaɛ) meesaa	April
(khaɛ) ohsəphia	May
(khaɛ) miʔthuʔnaa	June
(khaɛ) kaʔkədaa	July
(khaɛ) seyhaa	August
(khaɛ) kaŋŋaa	September
(khaɛ) tulaa	October
(khaɛ) viccəkəa	November
(khaɛ) thnuu	December

LESSON THIRTY-ONE

DIALOGUE

- ក្រូច
ផ្លែ
១. តុម ក្រូចប្លង់ផ្លុយក្នុងប៉ុន្មាន?
orange, citrus fruit
dozen
How much does a dozen of these oranges cost?
- ដើម
បៃតង
២. ស៊ីន អាហ្នឹងលក់តាមកីឡូ តែ
អាបៃតងទេ ដើមខ្ញុំលក់
តាមគ្រូ ។
Those are sold by the kilo; it's only the green ones that I sell by the dozen.
៣. តុម ផ្លុយកីឡូប៉ុន្មាន?
៤. ស៊ីន បាទ ផ្លុយកីឡូប៉ុន្មានស៊ីប
ប្លង់
ផ្លែ
ស្រស់
៥. តុម ប្លង់យេន្ទ័រកីឡូមក
តែសអាណាផ្លែមៗ ហើយ
ស្រស់ផង ។
Weigh me out 2 kilos. Select the sweet ones and (make them) fresh, too.
- ផ្លែឈើ
ព្រួយ
សុទ្ធតែ
ជានិច្ច
៦. ស៊ីន បាទ សូមកុំព្រួយ ផ្លែ
ឈើខ្ញុំសុទ្ធតែស្រស់ជានិច្ច ។
លោកចង់អីទៀតទេ?
Don't worry. All of my fruit is always fresh. Do you want to buy anything else?
- ក្រូចយ៉ាង
៧. តុម លោកដឹងកន្លែងណាដើម
គេលក់ក្រូចយ៉ាងទេ?
tangerine
Do you know any place that sells tangerines?
៨. ស៊ីន បាទ មានច្រើនណាស់នៅ
ក្នុងផ្សារហ្នឹង ។
Yes, there are many in this market.

DIALOGUE:

1. tom - krouc nɿŋ mə lou thlay pəmaan?
2. sin - aa nɿŋ lúʔ taam kəlou tæ aa baytoŋ tee dæɬ khŋom lúʔ taam lou
3. tom - mə kəlou thlay pəmaan?
4. sin - baat, mə kəlou thlay sæ səp
5. tom - thləŋ aoy khŋom pii kəlou móo.rəəh aa naa phʔæm phʔæm haəy nɿŋ srəh phoŋ
6. sin - baat, som kom pruoy. phlæ chəə khŋom sot tæ srəh cia nic. look coŋ tiŋ sy tiet tee?
7. tom - look dəŋ kəlaŋ naa dæɬ kee lúʔ krouc khvɿc tee?
8. sin - baat, mian craən nah nɿw knoŋ phsaa nɿŋ

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

2. តាម /taam/ is 'to follow,' but as a phrase relator it means 'according to.'
It is used in this sentence as 'according to weight, by the kilo' or in the sense of 'according to (my) opinion,' e.g.

តាមខ្ញុំយើងគួរបត់ឆ្វេង។

taam khŋom yəəŋ trəw bəɬ chveən

According to me, we should have turned left.

2. You have already seen that a clause can be attributive to a noun without a word corresponding to 'which, that' between the noun and the clause, e.g.

នេះជាហាងយើងរក។

nih cia haan yəəŋ róo

This is the store we're looking for.

Frequently, however, the word វិសិល /dæɬ/ 'which, that' introduces the clause. The above example could also be:

នេះជាហាងវិសិលយើងរក។

nih cia haan dæɬ yəəŋ róo

This is the store that we're looking for.

Note in sentence 7 that វិសិល /dæɬ/, unlike formal English 'that, which,' need not be subject or object of the following relative clause: literally sentence 7 is 'Do you know of any place which (such that) they sell tangerines?'

5. The final មក /móo/ is a mild imperative indicating that the direction of the action is towards the speaker. If direction is away from the speaker, the word ទៅ /tɿw/ occurs in the sentence instead of មក /móo/. Cf. also Drill 4

DRILLSDRILL NO.

7. លើកលែងតែ /ləək ləŋ tæ/ means 'except.'
9. ជានិច្ច /cia nic/ and តែង (តែ) /tæŋ (tæ)/ both mean 'always.' However, ជានិច្ច /cia nic/ follows the verb phrase it modifies, while តែង (តែ) /tæŋ (tæ)/ is always preverbal and is not used in future contexts.
10. Note the new use of indefinites in the students' sentences of this drill. In this type of sentence, the construction indefinite ណាមួយ /daɛl/ means 'anywhere, wherever; anyone, whoever; any, whichever,' etc., e.g.

អ្នកណាដែលគ្មានលុយត្រូវខ្ចីពីគេ ។

né'naa daɛl kmian luy trəw khəy pii kee

Whoever has no money must borrow.

DRILLSDRILL ONE: Response

MODEL: T: លោកលក់ក្រូចហ្នឹងយ៉ាងម៉េច? (គីឡូ)

S: ក្រូចហ្នឹងលក់តាមគីឡូ ។

T: How do you sell these oranges? (kilogram)

S: These oranges are sold by the kilo.

ក. លោកលក់ផ្លែឈើហ្នឹងយ៉ាងម៉េច? (ឡ) ផ្លែឈើហ្នឹងលក់តាមឡ ។

ខ. លោកលក់ផ្លែទំពាំងបាយជូរហ្នឹងយ៉ាងម៉េច?

(គីឡូ) ទំពាំងបាយជូរហ្នឹងលក់តាមគីឡូ ។

គ. លោកលក់ស្វាយហ្នឹងយ៉ាងម៉េច?

(ឡ) ស្វាយហ្នឹងលក់តាមឡ ។

ឃ. លោកលក់ប៉ោមហ្នឹងយ៉ាងម៉េច?

(គីឡូ) ប៉ោមហ្នឹងលក់តាមគីឡូ ។

ង. លោកលក់ក្រូចឆ្មារហ្នឹងយ៉ាងម៉េច?

(ឡ) ក្រូចឆ្មារហ្នឹងលក់តាមឡ ។

ច. លោកលក់ផ្លែស្ពឺហ្នឹងយ៉ាងម៉េច?

(គីឡូ) ផ្លែស្ពឺហ្នឹងលក់តាមគីឡូ ។

DRILL TWO: Response

MODEL: T: ក្រូចហ្នឹងមួយដុំប៉ុន្មាន? (នោះ)

S: តែក្រូចនោះទើបដុំលក់តាមដុំ ។

T: How much do these oranges cost a dozen? (those)

S: It's only those oranges that I sell by the dozen.

ក. ផ្លែឈើនោះមួយដុំប៉ុន្មាន? (ក្បែរលោក)

តែផ្លែឈើក្បែរលោកទើបដុំលក់តាមដុំ ។

ខ. ទំពាំងបាយជូរនេះមួយដុំប៉ុន្មាន? (ស)

តែទំពាំងបាយជូរនេះទើបដុំលក់តាមដុំ ។

គ. ស្វាយហ្នឹងមួយដុំប៉ុន្មាន? (ប៉ុន្មាន)

តែស្វាយប៉ុន្មានទើបដុំលក់តាមដុំ ។

- ឃ. បោមសម្បជ័យគឺអ្វីដូច្នេះ? (ក្រហម)
 តែបោមក្រហមទេដែលខ្ញុំលក់តាមគីឡូ។
- ង. ក្រូចឆ្មារហ្នឹងមួយអ្វីដូច្នេះ? (ស្បែក)
 តែក្រូចឆ្មារស្បែកទេដែលខ្ញុំលក់តាមគីឡូ។
- ច. ផ្លែស្ពឺហ្នឹងមួយគឺអ្វីដូច្នេះ? (ជិតលោក)
 តែផ្លែស្ពឺជិតលោកទេដែលខ្ញុំលក់តាមគីឡូ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ក្រូចនេះផ្លែមណាស់ (ទិញ)

S: ក្រូចដែលខ្ញុំទិញផ្លែមណាស់។

T: These oranges are very sweet. (buy)

S: The oranges that I buy are very sweet.

ក. សាលាខ្ញុំឆ្ងាយណាស់	(ទៅ)	សាលាដែលខ្ញុំទៅឆ្ងាយណាស់។
ខ. កូននោះល្អណាស់	(មើល)	កូនដែលខ្ញុំមើលល្អណាស់។
គ. ឡានហ្នឹងថ្លៃណាស់	(ទិញ)	ឡានដែលខ្ញុំទិញថ្លៃណាស់។
ឃ. ផ្លែស្ពឺនោះថោកណាស់	(ឃើញ)	ផ្លែស្ពឺដែលខ្ញុំឃើញថោកណាស់។
ង. ស្វាយនេះជូរណាស់	(ទិញ)	ស្វាយដែលខ្ញុំទិញជូរណាស់។
ច. ប៉ណោក្សនេះពិបាកណាស់	(ធ្វើ)	ប៉ណោក្សដែលខ្ញុំធ្វើពិបាកណាស់។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំយកទំពាំងបាយជូរមួយគីឡូ (ថ្លឹង)

S: ថ្លឹងទំពាំងបាយជូរខ្ញុំមួយគីឡូមក។

T: I'll take a kilo of grapes. (weigh out)

S: Weigh out one kilo of grapes for me.

ក. ខ្ញុំយកអារម្ម	(លក់)	លក់អារម្មខ្ញុំមួយមក។
ខ. ខ្ញុំត្រូវការតែប្រាំបី	(ជូរ)	ជូរតែប្រាំបីខ្ញុំប្រាំមក។
គ. ខ្ញុំចង់បានស្ពឺមួយគីឡូ	(ដៃ)	ដៃស្ពឺខ្ញុំមួយគីឡូមក។
ឃ. ខ្ញុំស្រឡាចចិត្ត	(សរសេរ)	សរសេរស្រឡាចចិត្តខ្ញុំមក។
ង. ខ្ញុំទិញក្រូចមួយគីឡូ	(ទឹក)	ទឹកក្រូចខ្ញុំមួយមក។
ច. ខ្ញុំញ៉ាំស្រាមួយកែវ	(ចាក់)	ចាក់ស្រាខ្ញុំមួយកែវមក។

DRILL FIVE: Extension

MODEL: T: ខ្ញុំយកទំពាំងបាយជូរមួយគីឡូ (ផ្លែមៗ/ស្រស់)

S: រើសទំពាំងបាយជូរផ្លែមៗ ហើយរើសស្រស់ផង។

T: I'll take a kilo of grapes. (sweet/fresh)

S: Choose the sweet grapes and fresh ones, too.

- ក. ខ្ញុំយកអារម្មណ៍ (ស / ដៃទាំង)
 ទើបអារម្មណ៍ហើយនឹងដៃទាំងដង ។
- ខ. ខ្ញុំត្រូវការតែប្រាំបី (ប្រាំមួយស្រទះ / ទើបនឹងចេញ)
 ទើបត្រូវប្រាំមួយស្រទះហើយនឹងទើបនឹងចេញដង ។
- គ. ខ្ញុំចង់បានស្រូវមួយគីឡូ (ចោក ៗ / ផ្លែ)
 ទើបស្រូវចោក ៗហើយផ្លែ ។
- ឃ. ខ្ញុំចង់ទិញស្រាមួយដប់ (ចោក / ខ្លាំង)
 ទើបស្រាចោកហើយខ្លាំងដង ។
- ង. ខ្ញុំត្រូវការក្រដាសមួយសន្លឹក (ធំ / ស្លឹក)
 ទើបក្រដាសធំហើយនឹងស្លឹកដង ។
- ច. ខ្ញុំយកក្បាលមួយសន្លឹក (តូច / ក្រាស់)
 ទើបក្បាលតូចហើយនឹងក្រាស់ដង ។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: ក្រូចនេះផ្លែមេ?

S: ក្រូចខ្ញុំសុទ្ធតែផ្លែមេទាំងអស់ ។

T: Is this orange sweet?

S: All of my oranges are sweet.

ក. ស្វាយនេះជូរមេ?	ស្វាយខ្ញុំសុទ្ធតែជូរទាំងអស់ ។
ខ. ត្រីមេនេះចេញដង?	ត្រីមេខ្ញុំសុទ្ធតែចេញដងទាំងអស់ ។
គ. ក្បាលនេះស្លឹក?	ក្បាលខ្ញុំសុទ្ធតែស្លឹកទាំងអស់ ។
ឃ. អារម្មណ៍នេះស?	អារម្មណ៍ខ្ញុំសុទ្ធតែសទាំងអស់ ។
ង. កូននេះស្អាត?	កូនខ្ញុំសុទ្ធតែស្អាតទាំងអស់ ។
ច. កូនស្រីសុទ្ធតែពូកែ?	កូនស្រីខ្ញុំសុទ្ធតែពូកែទាំងអស់ ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ក្រូចខ្ញុំផ្លែមេទាំងអស់ (អាមួយដិតលោក)

S: ក្រូចខ្ញុំសុទ្ធតែផ្លែមេទាំងអស់ លើកលែងតែអាមួយដិតលោក ។

T: All my oranges are sweet. (the one near you)

S: All of my oranges are sweet, except the one near you.

- ក. អារម្មណ៍ទាំងអស់ (អាមួយទំពាក់នេះ)
 អារម្មណ៍សុទ្ធតែសទាំងអស់ លើកលែងតែអាមួយទំពាក់នេះ ។
- ខ. ក្បាលក្រាស់ទាំងអស់ (មួយសន្លឹកលោកទំពាក់)
 ក្បាលសុទ្ធតែក្រាស់ទាំងអស់ លើកលែងតែមួយសន្លឹកលោកទំពាក់ ។
- គ. ទំពាក់បាយដូរទាំងអស់ (អាមួយនេះ)
 ទំពាក់បាយដូរសុទ្ធតែជូរទាំងអស់ លើកលែងតែអាមួយនេះ ។

- ឃ. បងប្អូនខ្ញុំស្រីទាំងអស់ (ខ្ញុំ)
បងប្អូនខ្ញុំសុទ្ធតែស្រីទាំងអស់ លើកលែងតែខ្ញុំ។
- ង. បងប្អូនខ្ញុំនៅស្រុកខ្មែរទាំងអស់ (ខ្ញុំ)
បងប្អូនខ្ញុំសុទ្ធតែនៅស្រុកខ្មែរទាំងអស់ លើកលែងតែខ្ញុំ។
- ច. ឡាននេះថ្មីទាំងអស់ (អាមួយនៅជិតផ្លូវ)
ឡាននេះសុទ្ធតែថ្មីទាំងអស់ លើកលែងតែអាមួយនៅជិតផ្លូវ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ក្រូចនេះផ្អែមណាស់ (ស្រស់)

S: ក្រូចផ្អែមៗសុទ្ធតែស្រស់ជានិច្ច។

T: This orange is very sweet. (fresh)

S: All the sweet oranges are always fresh.

- ក. ឡានលោកល្អណាស់ (ថ្មី) ឡានល្អៗសុទ្ធតែថ្មីជានិច្ច។
- ខ. ស្វាយនេះផ្អែមណាស់ (បែកផល) ស្វាយផ្អែមៗសុទ្ធតែបែកផលជានិច្ច។
- គ. សាលានេះល្អណាស់ (ថ្មី) សាលាល្អៗសុទ្ធតែថ្មីជានិច្ច។
- ឃ. អារកញ្ចាញ់ច្រើនណាស់ (ល្អ) អារក្សៗសុទ្ធតែល្អជានិច្ច។
- ង. ឡាននេះលឿនណាស់ (លឿន) ឡានលឿនៗសុទ្ធតែលឿនជានិច្ច។
- ច. ផ្លែឈើលោកថ្លៃណាស់ (ស្រស់) ផ្លែឈើថ្លៃៗសុទ្ធតែស្រស់ជានិច្ច។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ផ្លែឈើខ្ញុំនៅស្រស់ជានិច្ច។

S: ផ្លែឈើខ្ញុំតែងតែនៅស្រស់។

T: My fruit always stays fresh.

S: My fruit always stays fresh.

- ក. ខ្ញុំទៅរៀនអង់គ្លេសជានិច្ច។ ខ្ញុំតែងតែទៅរៀនអង់គ្លេស។
- ខ. មនុស្សនៅស្រុកខ្ញុំភ័យខ្លាចជានិច្ច។ មនុស្សនៅស្រុកខ្ញុំតែងតែភ័យខ្លាច។
- គ. ខ្ញុំញ៉ាំបាយព្រឹកជានិច្ច។ ខ្ញុំតែងតែញ៉ាំបាយព្រឹក។
- ឃ. ខ្ញុំមើលទូរទស្សន៍នៅពេលព្រឹកជានិច្ច។ ខ្ញុំតែងតែមើលទូរទស្សន៍នៅពេលព្រឹក។
- ង. រាល់ល្ងាចខ្ញុំដើរលេងជានិច្ច។ រាល់ល្ងាចខ្ញុំតែងតែដើរលេង។
- ច. កាលណាព្រឹកបាយរួចខ្ញុំមើលកុនជានិច្ច។ កាលណាព្រឹកបាយរួចខ្ញុំតែងតែមើលកុន។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: លោកទិញក្រូចកន្លែងណា? (គេលក់ក្រូចយ៉ាងណា)
 S: ខ្ញុំទិញក្រូចកន្លែងណាដែលគេលក់ក្រូច ឬទៀត។
 T: Where do you buy oranges? (they sell tangerines)
 S: I buy oranges anywhere they sell tangerines.

- ក. យើងទៅញ៉ាំបាយនៅហាងណា? (នៅជិតនេះ)
 យើងទៅញ៉ាំបាយនៅហាងណាដែលនៅជិតនេះ។
- ខ. យើងទៅលេងនៅកន្លែងណា? (គេមិនទេ)
 យើងទៅលេងកន្លែងណាដែលគេមិនទេ។
- គ. លោកទៅរៀនអង្គភាពនៅសាលាណា? (មានកូនសិស្សស្រីច្រើន)
 ខ្ញុំទៅរៀនអង្គភាពនៅសាលាណាដែលមានកូនសិស្សស្រីច្រើន។
- ឃ. លោកចង់ញ៉ាំផ្លែឈើណា? (ខ្ញុំចូលចិត្ត)
 ខ្ញុំចង់ញ៉ាំផ្លែឈើណាដែលខ្ញុំចូលចិត្ត។
- ង. លោកត្រូវការខ្លះអាយុណា? (លោកមិនមើល)
 ខ្ញុំត្រូវការខ្លះអាយុណាដែលលោកមិនមើល។
- ច. លោកចង់ញ៉ាំបារីមួយណា? (ឡោយដាវគេ)
 ខ្ញុំចង់ញ៉ាំបារីណាដែលឡោយដាវគេ។

Reading Passage

ផ្លែឈើស្រុកខ្មែរ

នៅស្រុកខ្មែរយើងមានផ្លែឈើច្រើនដែរ។ ហើយផ្លែឈើដ៏តម្លៃអស់ស្រេច
 បេះនៅក្នុងស្រុក លើកលែងតែផ្លែឈើខ្លះដូចជាប្រេង ល្ពែង និងទំពាំងបាយជ្រំជា
 ដើម មកពីស្រុកគេឯទៀត។

ផ្លែឈើដែលមកពីស្រុកគេឯទៀតនោះមានលក់នៅផ្សាររាល់រដូវ តែគ្រាន់
 តែរដូវខ្លះប៉ុណ្ណោះប៉ុណ្ណោះប៉ុណ្ណោះ។

ឯផ្លែឈើដែលមកពីការនៅស្រុកយើងវិញមានរាល់រដូវដែរ តែមិន
 តាំងអស់ទេ គឺផ្លែឈើខ្លះមានតាមរដូវដូចជាស្វាយដាដើម។ ឯផ្លែឈើមានលក់
 នៅផ្សាររាល់ពេលនោះគឺចេក ក្រូច និងផ្លែឈើច្រើនទៀត។

ធម្មតាផ្លែឈើដែលបេះនៅស្រុកយើងស្រួចតែស្រស់ដាច់ដូចហើយផ្លែម
 ដង ព្រោះថាការដាំផ្សារនៅមិនឆ្ងាយពីគ្នាទេ រួចផ្លែឈើនោះបេះនៅពេល
 ល្អបរិភោគបានដែរផង។

ប៉ុន្តែមានផ្លែឈើខ្លះដែលមានពណ៌បែបដាច់ដូចដូចគ្នាដែរ។ ផ្លែឈើ
 នោះមិនសម្រាប់បរិភោគស្រស់ទេ គឺសម្រាប់ផ្លែម្តូប។ ហើយផ្លែឈើនេះយើងមិន
 ហៅថាផ្លែឈើទេ តែយើងហៅថាម្សៅវិញទេ។

ក្រៅពីម្សៅដែលដាច់ដូចពណ៌បែបដាច់ដូចនោះ មានផ្លែឈើខ្លះ
 ទៀតមានពណ៌បែបដាច់ដូចដែរ តែផ្លែមណាស់ដែរដូចជាចេក ក្រូចខ្លះ និងស្វាយ
 មួយយ៉ាងនោះជាដើម។

VOCABULARY

ក្រាស់	krah	thick
ក្រូច	krouc	citrus fruit; orange
ក្រូចឆ្មារ	krouc chmaa	lime, lemon
ក្រូចប្រិច	krouc khvic	tangerine
ខុសពី	khoh pii	different from (L) ¹
ជានិច្ច	cia nic	always
ជួរ	cuu	sour
ដោយ	daoy	according to, by (L)
តែងតែ	taen tas	always
ថ្លង់	thlən	to weigh out
ទូទៅ	tuu tiw	(in) general, generally (L)
ទំពាំងបាយជូរ	təpən baay cuu	grape
បៃតង	baytoon	green
បោម	paom	apple
បេះ	bəh	to pick, to pluck (R)
ផ្លែ	phlas	fruit
ផ្លែឈើ	phlas chəe	fruit
ផ្លែម	ph'asm	sweet
ពុំស្រស់	pum saen	a kind of fragrant tree; a kind of large mango
ព្រួយ	pruoy	to worry, to be sad
ជួរ	mcuu	sour substance
រាប់	róp	to count
លើកលែងតែ	ləek læn tas	except
សញ្ញា	saññaa	sign (L)
ស្អាត	sdaen	thin
ស្វាយ	svaay	mango
ស៊ីសាវ	sii san	to consume gas
សុទ្ធតែ	sot tas	all, exclusively
សែន	seen	cent
ស្ពឺ	seerii	cherry
ស្អាត	sdaen	thin
ស្គាល់	səmkól	to recognize (L)
ស្រស់	sroh	fresh; pretty
ស្រូវ	lou	dozen

ADDITIONAL FOOD VOCABULARY

ចេក
ដូង
ស៊ីស្ទូង
ខ្នុរ

ceek

doun

teloun

mnóh

banana

coconut

potato, tuber

pineapple

Streetside market, Phnom Penh

LESSON THIRTY-TWO

DIALOGUE

១. សុខ តូម ម៉ែចចង់ញ៉ាំម្ហូបអី
នីស្បែកនិងនេវ។
ស្រេចហើយ
២. តូម នេ ខ្ញុំមិនចេះនឹងនេ
ស្រេចហើយនិងនេ។
៣. សុខ អញ្ចឹងក៏បាន តែខ្ញុំប្រាប់
យេហើយ.....
៤. តូម ប្រាប់អី?
ហៅ
ឆបស្កុយ
ចាវមេង
៥. សុខ បាទមិនហៅឆបស្កុយឬ
ចាវមេងនេណា។
ឆ្ងាញ់
៦. តូម យី អាច្នឹងហើយឆ្ងាញ់
នោះ។
ម្យ៉ាងទៀត ម្យ៉ាងទៀត
ស្គាល់
៧. សុខ បាទ អាមេរិកាំងញ៉ាំតែ
អាច្នឹង ហើយម្យ៉ាងទៀត
នៃស្រុកនេះគ្មានឆបស្កុយ
នេ។
- Tom, whatever you want to eat,
choose yourself.
it's up to..., it depends on...
No, I don't know how to choose,
it's up to you.
That's fine, but I'm telling you
once and for all...
Telling what?
to call, to order, to invite
(non-formal)
chop suey
chow mein
That I will not order chop suey
or chow mein.
delicious, good-tasting
Gee! (but) those are delicious!
another thing, furthermore,
in addition, on the other hand
to know, be acquainted with
(But) Americans eat only those, and
another thing, in Cambodia there is
no chop suey.

DIALOGUE:

1. sok - tom, mœc cœŋ ñam mœhoup sy rœeh khluon aœŋ teh
2. tom - eeh, khñom mîn cœh rœeh eh, srac taœ sok aœŋ teh
3. sok - œñcœŋ kœœ baan, taœ khñom prap aoy haœy...
4. tom - prap sy?
5. sok - thaa khñom mîn haw chop suuy riï chaaw mœœŋ tee naa
6. tom - yil aa nîŋ haœy chœañ nuh
7. sok - baat, aamerikœŋ ñam taœ aa nîŋ, haœy mœ yaan tlet nîw srok khmaœ
kmian chœœp suuy tee

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. The word ហាយ /baay/ means 'cooked rice.' As you have seen, it also can be used to mean 'meal' or 'food' in certain contexts. Ordinarily, however, the word that refers to food which is not rice is ម្ហូប /məhoup/. The word ម្ហូប /məhoup/ refers to meat, fish, vegetables, fruits, sweets, and cooked dishes of every sort.
5. The word ហៅ /haw/ means 'to call' in the sense of shouting to someone, of telephoning someone, or of naming someone. It is also the non-formal counterpart of អញ្ជើញ /əñcəəñ/ 'to invite.' (Cf. Drill 6 below and Lesson 29.) It also means 'to order food or drink.'
5. The final particle ណា /naa/ or /nəe/ is an emphatic meaning 'I want to make it perfectly clear' or 'you hear?!' It is extremely common in non-formal, especially intimate, speech. You will hear this particle very frequently when Cambodians talk to their siblings, children, or close friends; it will not often be used with you unless you come to know Cambodians well.
6. Note the use of ហើយ /haey/ to isolate the nominal that comes before as a clause separate from what follows. ហើយ /haey/ in this construction is very frequently followed by វិនិច្ឆ័យ /dael/ 'which, that,' e.g.,
 រឿងក្នុងហើយ(វិនិច្ឆ័យ)យើងត្រូវការឱ្យឲ្យ។
 səphɨw nɨŋ haey (dael) yeən trəw kaa ɤyləw
 It's that book that we need now.
 The preceding nominal is translated as 'it's...that....,' the clause following ហើយ(វិនិច្ឆ័យ)/haey (dael)/ is a relative clause attributive to the nominal.
 Notice that ហើយ /haey/ can be omitted if វិនិច្ឆ័យ /dael/ is present, e.g.,
 រឿងក្នុងវិនិច្ឆ័យយើងត្រូវការឱ្យឲ្យ។
 səphɨw nɨŋ dael yeən trəw kaa ɤyləw
 It's that book that we need now.
7. ម្យ៉ាងទៀត /mə yaan tɨet/ means 'furthermore, in addition, another thing.' It also is sometimes used to mean 'on the other hand.'
7. You have already studied two words for 'know': ដឹង /dəŋ/ 'to know (a fact)' and ចេះ /cəh/ 'to know (how to).' In this lesson is a third word for 'know' ស្គាល់ /skól/ 'to be acquainted with, to recognize.' When you say 'I know the mayor,' you must use the word ស្គាល់ /skól/, e.g:

ខ្ញុំស្គាល់មេឃុំ។

khñom skól mee khum

I know (am acquainted with) the mayor.

7. The three main types of cuisine available in Cambodia are French, Chinese, and Cambodian. French cuisine is found only in major urban centers and is too expensive for most Cambodians. Cambodian cooking is found in small roadside eateries, in sidewalk vending establishments, and, of course, in Cambodian homes. There are also two or three restaurants in Phnom Penh that serve Cambodian specialties. However, the great majority of eating places, ranging from sidewalk noodle stands to large, well-known restaurants, offer Chinese food. The Chinese food of Cambodia as well as that of most of Southeast Asia is from the south of China. It is, however, different from the Chinese food with which most Americans are familiar. For one thing, as the dialogue points out, Cambodian Chinese food has no such thing as chop suey. Meat-filled or sweet bean-paste-filled pastries are common, but most common of all are the various kinds of noodle.

The most frequent noodles are long, thin noodles made of flour called កុយត្រីវ /kuy tiev/, which are normally eaten in a soup with beef, chicken, or pork and garnished with raw bean sprouts. This is one of the most frequent breakfast dishes for Cambodians of every social class and is also a favorite snack eaten at any time of day. Egg noodles are called មី /mi/ and are also a popular snack in soup. Rice flour noodles are called ណូមប៉ាក /num bə'kɔk/. They are often served with curries or spiced stews. The last major type of noodle is មីស្លូ /mɨsuo/ which are transparent noodles made from mung beans and used as an ingredient in sautés and stews.

DRILLS

DRILL NO.

3. Note that in this drill ដឹង /dəŋ/ is used for 'to know (a place)'. In this case ស្គាល់ /skól/ 'to be familiar with' could also have been used. However, in most cases ដឹង /dəŋ/ and ស្គាល់ /skól/ are not interchangeable; in Drill 2 ដឹង /dəŋ/ could not have been used instead of ស្គាល់ /skól/.

DRILLSDRILL ONE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំទៅញ៉ាំបាយចិន។ (រើសម្ហូប)

S: លោកចេះរើសម្ហូបចិនទេ?

T: I'm going to eat Chinese food. (select food)

S: Do you know how to select Chinese food?

- ក. ខ្ញុំចង់ទៅស្រុកបារាំង (និយាយ) លោកចេះនិយាយបារាំងទេ?
- ខ. ខ្ញុំត្រូវទៅមើលឡានថ្មី (ជើង) លោកចេះជើងឡានទេ?
- គ. ល្ងាចនេះខ្ញុំទៅយកឡាន (បើក) លោកចេះបើកឡានទេ?
- ឃ. ខ្ញុំទទួលសំបុត្រអង់គ្លេសមួយ (ប្រែភាសា) លោកចេះប្រែភាសាអង់គ្លេសទេ?
- ង. ខ្ញុំទើបនឹងទិញស្បែកស្រូវស្រស់មួយ (មើលភាសា) លោកចេះមើលភាសាស្បែកទេ?
- ច. ខ្ញុំត្រូវទៅទៀនខ្នុរថ្ងៃនេះ (មេរៀន) លោកចេះមេរៀនខ្នុរទេ?

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ហាងបាយនេះឈ្មោះអង្គរ។

S: លោកស្គាល់ហាងបាយនេះទេឈ្មោះអង្គរ?

T: This restaurant is named Angkor.

S: Do you know this restaurant? It's named Angkor.

- ក. ខ្ញុំមានពួកម៉ាកហ្នាក់ឈ្មោះសូដាត។
លោកស្គាល់ពួកម៉ាកខ្ញុំហ្នាក់ទេឈ្មោះសូដាត?
- ខ. ហាងនេះមានម្ហូបបរិភោគស្រស់ស្អាតណាស់។
លោកស្គាល់ហាងនេះទេមានម្ហូបបរិភោគស្រស់ស្អាតណាស់?
- គ. លោកកនទៅស្រុកបារាំងម្តង។
លោកស្គាល់លោកកនទេទៅស្រុកបារាំងម្តង?
- ឃ. ភាគីនៅជួរនរោត្តម។
លោកស្គាល់ភាគីទេនៅជួរនរោត្តម?
- ង. លោកស្តីបង្កើនច្បាប់នៃសាលាអង្គរ។
លោកស្គាល់លោកស្តីបង្កើនច្បាប់នៃសាលាអង្គរ?
- ច. វាមិនចូលចិត្តស្វាយសោះ។
លោកស្គាល់វាទេមិនចូលចិត្តស្វាយសោះ?

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: នៅស្រុកខ្មែរមានកន្លែងដើរលេងច្រើនណាស់ (កន្លែងដើរលេងច្រើន)

S: លោកដឹងកន្លែងដើរលេងច្រើនទេនៅស្រុកខ្មែរ?

T: In Cambodia, there are many places to stroll around. (many places to stroll around)

S: In Cambodia, do you know many places to stroll around?

- ក. ដូរទៅស្ទើរថាបរាជ័យក្រីក្រណាស់។ (ផ្លូវស្រួល)
លោកដឹងផ្លូវស្រួលទៅស្ទើរថាបរាជ័យទេ?
- ខ. ខ្ញុំដឹងឡានទៅស្ទើរថាបរាជ័យ។ (ឡានណា)
លោកដឹងឡានណាទៅស្ទើរថាបរាជ័យទេ?
- គ. នៅស្រុកខ្មែរ អូរតែសណ្តែកណាស់។ (អូរតែសណ្តែក)
លោកដឹងអូរតែសណ្តែកណាស់នៅស្រុកខ្មែរ?
- ឃ. ហាងបាយនេះ ធ្វើម្ហូបឆ្ងាញ់ណាស់។ (ហាងបាយណា)
លោកដឹងហាងបាយណាធ្វើម្ហូបឆ្ងាញ់ទេ?
- ង. ហាងនេះសក់ស្បែកទៅស្រស់។ (ហាងណា)
លោកដឹងហាងណាសក់ស្បែកទៅស្រស់ទេ?
- ច. ខ្ញុំបង់ទំព័រឡាននេះ។ (អ្នកណា)
លោកដឹងអ្នកណាបង់ទំព័រឡាននេះទេ?

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ប្រពន្ធខ្ញុំបង្រៀនខ្មែរនៅសាលាអង្គរ។

S: លោកដឹងថាប្រពន្ធខ្ញុំបង្រៀនខ្មែរនៅសាលាអង្គរទេ?

T: My wife is teaching Cambodian at the Angkor School.

S: Do you know that my wife is teaching Cambodian at the Angkor School?

- ក. ខ្ញុំត្រូវទៅស្រុកខ្មែរ។ លោកដឹងថាខ្ញុំត្រូវទៅស្រុកខ្មែរទេ?
- ខ. លោកស្និស ចេះភាសាស្រីណាស់។ លោកដឹងថាលោកស្និសចេះភាសាស្រីណាស់ទេ?
- គ. ខ្ញុំស្គាល់កញ្ញាណាស់ស៊ី។ លោកដឹងថាខ្ញុំស្គាល់កញ្ញាណាស់ស៊ីទេ?
- ឃ. ម្តាយខ្ញុំបង្រៀនត្រូវទៅស្រុកខ្មែរ។ លោកដឹងថាម្តាយខ្ញុំបង្រៀនត្រូវទៅស្រុកខ្មែរទេ?
- ង. លោកសុខ បង្រៀនខ្មែរណាស់។ លោកដឹងថាលោកសុខ បង្រៀនខ្មែរណាស់ទេ?
- ច. ខ្ញុំទើបនឹងទំព័រឡានមួយ។ លោកដឹងថាខ្ញុំទើបនឹងទំព័រឡានមួយទេ?
- ឆ. យើងចូលចិត្តញ៉ាំគ្រប់យ៉ាង។ លោកដឹងថាយើងចូលចិត្តញ៉ាំគ្រប់យ៉ាងទេ?

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: លោកចង់ញ៉ាំម្ហូបអីខ្លះ?

S: ស្រេចតែលោកទេ ញ៉ាំម្ហូបអីក៏បានដែរ។

T: What food do you want to eat?

S: It's up to you; any kind of food is fine.

- ក. លោកចង់មើលកូនអី? ស្រេចតែលោកទេ មើលកូនអីក៏បានដែរ។
- ខ. កញ្ញាចង់ទៅញ៉ាំហាងបាយណា? ស្រេចតែលោកទេ ញ៉ាំហាងបាយណាក៏បានដែរ។

- ក. លោកស្រីចង់មើលភ្លេងរោកណា? ស្រីចង់លោកទេ មើលភ្លេងរោកណា ក៏បានដែរ។
- ឃ. លោកចង់ទៅអង្គរវត្ត? ស្រីចង់លោកទេ ទៅអង្គរវត្តក៏បានដែរ។
- ង. លោកចង់ឱបប្រឡងអី? ស្រីចង់លោកទេ ប្រឡងអីក៏បានដែរ។
- ច. យើងចង់ទៅលេងកីឡាអីណា? ស្រីចង់លោកទេ ទៅលេងកីឡាអីក៏បានដែរ។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: លោកគ្រូ ខ្ញុំចង់អញ្ជើញអ្នកមកដល់ទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ (មៅ)
S: មៅ ខ្ញុំចង់ហៅមៅដល់ទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។
T: Sok, I want to invite you to go eat today. (Maw)
S: Maw, I want to invite you to go eat today.

- ក. មៅ ខ្ញុំចង់ហៅមៅដល់ទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។ (ម៉ាសហាន)
ខ. ម៉ាសហាន ខ្ញុំចង់ហៅម៉ាសហានដល់ទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។ (សួន)
គ. សួន ខ្ញុំចង់ហៅសួនដល់ទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។ (លោកសំណាង)
ឃ. លោកសំណាង ខ្ញុំចង់ហៅលោកសំណាងទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។ (លោក)
ង. លោក ខ្ញុំចង់ហៅលោកដល់ទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។ (លោកសុខ)
ច. លោកសុខ ខ្ញុំចង់ហៅលោកសុខទៅញ៉ាំបាយថ្ងៃនេះ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំញ៉ាំតែគុបស្កុយទេ (វាឆ្ងាញ់ហើយថោកផង)
S: ខ្ញុំញ៉ាំតែគុបស្កុយទេ ហើយម្យ៉ាងទៀតវាឆ្ងាញ់ហើយថោកផង។
T: I eat only chop suey. (it's tasty and cheap, too)
S: I eat only chop suey; furthermore it's delicious and cheap, too.

- ក. ខ្ញុំបូលចិត្តហាងបាយនេះណាស់។ (វានៅជិតផ្ទះខ្ញុំផង)
ខ្ញុំបូលចិត្តហាងបាយនេះណាស់ ហើយម្យ៉ាងទៀតវានៅជិតផ្ទះខ្ញុំផង។
ខ. ខ្ញុំចង់ទៀនខ្មែរណាស់។ (ខ្ញុំចង់ទៅស្រុកខ្មែរផង)
ខ្ញុំចង់ទៀនខ្មែរណាស់ ហើយម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំចង់ទៅស្រុកខ្មែរផង។
គ. ប្រើឡានឡីប្រយ័ត្នបន្តិច។ (ចាក់លាំងយេឡីផង)
ប្រើឡានឡីប្រយ័ត្នបន្តិច ហើយម្យ៉ាងទៀតចាក់លាំងយេឡីផង។
ឃ. លោកទៅញ៉ាំបាយជាមួយខ្ញុំ។ (ចេញស្រុកទៅកណ្តាលផង)
លោកទៅញ៉ាំបាយជាមួយខ្ញុំ ហើយម្យ៉ាងទៀតចេញស្រុកទៅកណ្តាល។
ង. ខ្ញុំមិនទៅទៀនទេ។ (ខ្ញុំត្រូវទៅទទួលប្រពន្ធខ្ញុំផង)
ខ្ញុំមិនទៅទៀនទេ ហើយម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំត្រូវទៅទទួលប្រពន្ធខ្ញុំផង។
ច. យើងទៅញ៉ាំបាយហាង។ (យើងទៅមើលកុនផង)
យើងទៅញ៉ាំបាយហាង ហើយម្យ៉ាងទៀតយើងទៅមើលកុនផង។

DRILL EIGHT: ResponseMODEL: T: ខ្ញុំត្រូវចេញលុយទាំងអស់។

S: លោកត្រូវចេញលុយពាក់កណ្តាលបានហើយ។

T: I have to pay (the whole) check.

S: It's O.K. if you (have to) pay half of the check.

ក. ខ្ញុំត្រូវព្យួរលុយទាំងអស់។

លោកត្រូវព្យួរពាក់កណ្តាលបានហើយ។

ខ. ខ្ញុំត្រូវរៀនមេរៀនទាំងអស់។

លោកត្រូវរៀនមេរៀនពាក់កណ្តាលបានហើយ។

គ. ខ្ញុំយកទាំងអស់។

លោកយកពាក់កណ្តាលបានហើយ។

ឃ. ខ្ញុំខ្ចីលុយលោកទាំងអស់។

លោកខ្ចីលុយខ្ញុំពាក់កណ្តាលបានហើយ។

ង. ខ្ញុំមើលមេរៀននេះទាំងអស់។

លោកមើលមេរៀននេះពាក់កណ្តាលបានហើយ។

ច. ខ្ញុំប្រលោកទាំងអស់។

លោកប្រលោកពាក់កណ្តាលបានហើយ។

DRILL NINE: ResponseMODEL: T: ឡានលោកខូចណា? (ផ្លូវ)

S: ឡានខ្ញុំខូចកណ្តាលផ្លូវ។

T: Where did your car break down? (street)

S: My car broke down in the middle of the street.

ក. លោកដាក់ស្បែកនៅណា?

(ទូ) ខ្ញុំដាក់ស្បែកនៅកណ្តាលទូ។

ខ. លោកលឺអី?

(ក្បាល) ខ្ញុំលឺកណ្តាលក្បាល។

គ. លោកបើកកប៉ាល់ហោះណា?

(មេឃ) ខ្ញុំបើកកប៉ាល់កណ្តាលមេឃ។

ឃ. លោកអង្គុយម្នាក់ឯណា?

(ចង្កប់) ខ្ញុំអង្គុយម្នាក់ឯកណ្តាលចង្កប់។

ង. ខ្ញុំដាក់ទឹកនេះណា?

(ផ្ទះ) លោកដាក់ទឹកនេះកណ្តាលផ្ទះ។

ច. លោកទុកលុយណា?

(ទូ) ខ្ញុំទុកលុយកណ្តាលទូ។

DRILL TEN:MODEL: T: លោកទៅធ្វើការម៉ោងប៉ុន្មាន? (ប្រាំបី)

S: ខ្ញុំទៅធ្វើការម៉ោងប្រាំបីកន្លះ។

T: What time do you go to work? (eight)

S: I go to work at eight-thirty.

ក. លោកនិយាយប៉ុន្មានម៉ោង? (ម៉ោង) ខ្ញុំនិយាយកន្លះម៉ោង។

ខ. ថ្ងៃនេះកូនសិស្សលេចប៉ុន្មាននាក់? (ប្លាក់) ថ្ងៃនេះកូនសិស្សលេចកន្លះប្លាក់។

គ. តើលោកទៅផ្ទះលោកចម្ងាយប៉ុន្មាន? (គីឡូ) តើលោកទៅផ្ទះខ្ញុំចម្ងាយកន្លះគីឡូ។

ឃ. លោកចង់ទិញទំពាំងបាយជូរប៉ុន្មានគីឡូ? (តើគីឡូ) ខ្ញុំចង់ទិញទំពាំងបាយជូរតើគីឡូ។

៦. យប់មិញលោកញាតិស្រីប្អូនស៊ីប? (ស៊ីប) យប់មិញទំព័រស្រាវជ្រាវស៊ីប។
 ៧. លោកចង់ទិញទំព័រស្រាវជ្រាវស៊ីប? (ចង់ទិញ) ទំព័រស្រាវជ្រាវលោកស៊ីបទិញ។

Reading Passage

ការទុកម្ហូបអាហារស្រស់

ដោយសារប្រទេសខ្មែរមានស្រូវមានទំនុកចិត្ត ហើយបើបានវិញក៏វាដ៏ថ្លៃៗទៀត ដូច្នេះហើយបានជាគ្រួសារខ្មែរមានការពិបាកក្នុងការទុកម្ហូបឲ្យបានយូរថ្ងៃ។ តើមានដូចម្តេចដែលជួយឲ្យយើងដឹងពីរបៀបនៃការទុកម្ហូបឲ្យបានយូរថ្ងៃ? នៅពេលដែលយើងប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបង្ហូរទឹក ឬប្រព័ន្ធបង្ហូរទឹកដ៏ល្អ យើងនឹងឆ្លើយតបបាននឹងបញ្ហាទុកម្ហូបឲ្យបានយូរថ្ងៃ។ នៅពេលដែលយើងប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបង្ហូរទឹក យើងនឹងឆ្លើយតបបាននឹងបញ្ហាទុកម្ហូបឲ្យបានយូរថ្ងៃ។ នៅពេលដែលយើងប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបង្ហូរទឹក យើងនឹងឆ្លើយតបបាននឹងបញ្ហាទុកម្ហូបឲ្យបានយូរថ្ងៃ។

VOCABULARY

ការ	kaa	the fact that; makes a noun (R)
កំដៅ	kəmdaw	to heat something (R)
ចាប់	cap	to catch, to capture (R)
ចេញលុយ	ceñ luy	to pay
ឆ្ងាញ់	chñañ	delicious
ឆាវមេន	chaaw məen	chow mein
ចុបស្អុយ	chop suuy	chop suey
ជាមិនខាន	cia mɛn khaan	without fail, definitely (L)
ឈ្មោះ	chmuh	name
តែផ្ទុយទៅវិញ	tas phtuy tɛw viñ	on the contrary (R)
ទូទឹកកក	tuu tɛk kooʔ	refrigerator (R)
ទើប	teep	to have just + verb (R)
ធ្វើដំណើរ	thəe tənəe	to take a trip, to travel (R)
បញ្ហា	paññəhaa	problem (L)
បញ្ជីម្ហូប	boñciɪ muk məhoup	menu (L)
ប្រើ	praə	to use
ពាក់កណ្តាល	péʔ kədaal	middle, half
ពេញចិត្ត	piñ cət	to be pleased, to be satisfied (L)
មួយយប់ទៀត (ម្យ៉ាងទៀត)	mə yaan tɛt	another thing, furthermore
មេឃ	meek	sky

មេរៀន	meerien	lesson
រីកតា	rít tas	increasingly (L)
សាល់	skól	to know, to be acquainted with
ស្រីមេផ្ទះ	srey mee phtéh	housewife (R)
ស្រែចតា	srac tas	it's up to...
ហៅ	haw	to call, to order
អាហារ	aahaa	food (R)

ADDITIONAL FOOD VOCABULARY

កាំប៉ែត	kambet	knife
ចាន	caan	dish, plate, bowl
ចង្កៀង	cəkəh	chopsticks
ឆ្នាំង	chnaŋ	pot, pan, kettle
ទឹក	tɨk	water, liquid
ទឹកដោះគោ	tɨk dɔh koo	milk
បាយស្រី	baay liiŋ	fried rice
សម	sɔɔm	fork
ស្ករ	skɔɔ	sugar
ស្លាបត្រា	slaap pria	spoon
ស្ពៃ	spɨy	any cabbage-like vegetable
ស្ពៃក្តោប	spɨy kdaop	cabbage

Sidewalk cooked meat vendor, Phnom Penh

LESSON THIRTY-THREEDIALOGUE

១. ភូម កុំនិយាយព្រឹត្តិការណ៍
ឥឡូវនេះ ?
          ឆា
          សាច់
          សាច់គោ
          សណ្តែក
២. សុខ យើងយកឆាសាច់គោ
សណ្តែកមួយ។
          ស៊ីប
៣. ភូម ចុះស៊ីប ? ហើយស្រា ?
          បង្កង់
          ចាន
          គា
          ខ្នែង
៤. សុខ បាទ ហើយឆាបង្កង់
មួយចាននិងគាខ្នែងមួយ។
          មុខ
៥. ភូម យី ដូចជាព្រឹត្តិការណ៍ហើយ
យកតែពីរមុខបានហើយ។
៦. សុខ អញ្ចឹងយើងហៅស៊ីបមួយ
វិញ កុំយកគាខ្នែងអី។
៧. ភូម ហើយខ្ញុំញ៉ាំវិស្កីមួយកែវ
ផ្លូវ កុំភ្លេចយកបាយខ្លះ
ផង។
- Don't talk too much. Now, what do
you want to eat?
sauté, stir-fry
meat
beef
bean
We'll take one order of beef
sautéed with beans.
soup
What about soup? and liquor?
lobster
plate, dish, bowl
duck
to roast on a spit
Yes, and one dish of sautéed
lobster and a roast duck.
face (here, dish - pertaining
to a variety of food)
Gee! it seems like too much already.
Take only two kinds (dishes);
that'll be fine.
So we'll order one (kind of) soup
instead. Don't take the roast
duck.
And I'll have a whisky. Oh!
don't forget some rice, too.

DIALOGUE:

1. tom - kom niyiey craen peek. syləw kham sy khlah?
2. sok - yəən yoo chaa sac koo sədask muoy
3. tom - coh sup? haey sraa?
4. sok - baat, haey chaa pəkəwŋ mə caan nɛŋ tia khvay muoy
5. tom - yii douc cia craen peek haey. yoo tas pii muk baan əh
6. sok - əŋcəŋ yəən haw sup muoy viŋ. kom yoo tia khvay sy
7. tom - haey khkom kham viiskii mə kasv. oh! kom phlic yoo baay khlah phəwŋ

NOTESDIALOGUE

2. The main ways of cooking are

ឆា	/chaa/ 'to sauté, stir-fry Chinese style'
បំពង់	/bompóon/ 'to deep fry'
រៀន	/cien/ 'to fry in shallow fat'
កំរង	/an/ 'to roast, to broil'
ខ្នុរ	/khvay/ 'to roast (on a spit)'
ស្លាវ	/sqao/ 'to boil, to make into soup, a soup containing boiled meat'
ស្ល	/sloo/ 'to stew'
សម្ល	/somlloo/ 'a stew'
ចំហុយ	/comhoy/ 'to steam'

Cambodian food tends to use a lot of fish since it is very plentiful there. Much of the fish is fresh-water fish from the Tonlé Sap, which produces so many fish that Cambodia has been able to export fish in quantity and still have plenty to use at home. When a dish includes a large chunk of meat, it is usually fish which is smoked, steamed, broiled, or stewed. Other types of meat are usually chopped up into small pieces and a little meat is cooked with a lot of vegetable and served with much rice. Beef, chicken, and pork are all common, lamb and mutton are almost never used. Shellfish are eaten on the coast and in Phnom Penh. The more well-to-do the family, the greater the number and quantity of non-rice dishes, and the more meat they contain. Very poor families may have to be content with rice and some preserved fish paste, called ប្រហុក /prəhok/.

Fresh fruit is plentiful and cheap; it is the usual sweet. In the towns a kind of pudding called សង្ក្យា /sonkhyaa/, sweetened agar-agar, or candy made of sugar and duck-egg yolk, among others, are also available. Iced tea is very popular in Phnom Penh.

In addition to ក្យូតីវ /kuy tiev/ 'Chinese noodles' for breakfast or snacks (cf. Lesson 32) Cambodians also like a kind of rice gruel called ហ្លួង /booboo/. This rice gruel is sometimes eaten plain but usually spiced and flavored with pieces of meat, especially from the internal organs of pigs. Rice gruel is considered good for infants, invalids, and people with stomach trouble.

In most households cooking is done over wood or charcoal; ovens are not used, and there is no refrigeration so marketing must be done daily. This and the

absence of other kitchen appliances means that feeding a family three times daily is usually almost a full-time job for one member of the household. This is not necessarily the wife; servants are common for the well-to-do, and the less wealthy often have members of their extensive families who help out with household chores, including marketing and cooking.

5. The word មុខ /muk/ means 'face, kind, type.' When it refers to food, it means 'dish' in the sense of a type of prepared food, not a plate or bowl.

DRILLS

DRILL NO.

3. Both ... ដ្បិតនេះ /...cian kee/ and ... ដ្បិតនេះបង្អស់ /...cian kee bon'oh/ mean 'the...-est, the most...' However, ដ្បិតនេះបង្អស់ /cian kee bon'oh/ is all-inclusive, while ដ្បិតនេះ /cian kee/ can be limited to a small, immediate set of things or people to which one is referring.
4. (Sentence e) In this sentence ចូល /coul/ 'to enter' is used as a resultative verb with a sense of 'to go in.' It can occur with main verbs other than រៀន /rien/ 'study,' e.g. ញ៉ាំចូល /ñam coul/ 'to be able to eat.'
5. In this lesson you have two contrasting preverbal: ចាប់ /cap/ 'to begin' and ឈប់ /chup/ 'to stop.' Both contrast with the resultative verb ចប់ /cop/ which means 'to finish, to complete.' Drills 5 - 11 give you practise in using these important words.
8. រួច /ruoc/ and ចប់ /cop/ are both translated 'to finish;' however, there are differences between them. រួច /ruoc/ is 'to be finished doing something,' but it does not indicate that the job itself is completed. ចប់ /cop/, on the other hand, means that the task is completed, that there is nothing further left to do on it.
11. Note the use of រហ័ស /haey/ with a time expression to mean 'ago,' e.g.
 គេមកស្រុកនេះពីរខែរហ័ស។
 kee mōo srok nih pii khas haey
 They came to this country two months ago.

DRILLSDRILL ONE: Substitution

MODEL: T: កុំនិយាយច្រើនពេក ។ (ញាំ)

S: កុំញាំច្រើនពេក ។

T: Don't talk too much. (eat)

S: Don't eat too much.

- ក. កុំញាំច្រើនពេក ។ (បរក)
- ខ. កុំបរកច្រើនពេក ។ (ហៅ)
- គ. កុំហៅច្រើនពេក ។ (ខ្ចីញាំ)
- ឃ. កុំខ្ចីញាំច្រើនពេក ។ (រៀន)
- ង. កុំរៀនច្រើនពេក ។ (បង្រៀន)
- ច. កុំបង្រៀនច្រើនពេក ។ (សរសេរ)
- ឆ. កុំសរសេរច្រើនពេក ។ (នឹក)
- ដ. កុំនឹកច្រើនពេក ។

DRILL TWO: Extension

MODEL: T: លោកបរកម្ហូបច្រើនណាស់ ។ (ខ្ញុំមិនសូវឃ្លានទេ)

S: កុំបរកច្រើនពេកព្រោះខ្ញុំមិនសូវឃ្លានទេ ។

T: You're bringing a lot of food. (I'm not very hungry)

S: Don't bring too much food because I'm not really hungry.

- ក. លោកហៅមនុស្សច្រើនណាស់ ។ (ខ្ញុំគ្មានលុយទេ)
កុំហៅច្រើនពេកព្រោះខ្ញុំគ្មានលុយទេ ។
- ខ. លោកបើកឡានលឿនណាស់ ។ (ខ្ញុំមិនស្រួលខ្លួន)
កុំបើកលឿនពេកព្រោះខ្ញុំមិនស្រួលខ្លួន ។
- គ. លោកញាំច្រើនណាស់ ។ (ខ្ញុំចង់ទុកសម្រាប់ពួកម៉ាកលោកផង)
កុំញាំច្រើនពេកព្រោះខ្ញុំចង់ទុកសម្រាប់ពួកម៉ាកលោកផង ។
- ឃ. លោកនិយាយច្រើនណាស់ ។ (ខ្ញុំធ្វើការមិនបានទេ)
កុំនិយាយច្រើនពេកព្រោះខ្ញុំធ្វើការមិនបានទេ ។
- ង. លោកទៅឆ្ងាយណាស់ ។ (ខ្ញុំអស់កម្លាំងណាស់)
កុំទៅឆ្ងាយពេកព្រោះខ្ញុំអស់កម្លាំងណាស់ ។
- ច. លោកប្រើឡានខ្ញុំច្រើនណាស់ ។ (ជិតអស់គាំងហើយ)
កុំប្រើឡានខ្ញុំច្រើនពេកព្រោះជិតអស់គាំងហើយ ។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំយកភាគច្រើនឬទៅ (ទាញ / ឆ្ងាញ់)

S: យកទៅវិញព្រោះវាឆ្ងាញ់ជាងគេបង្អស់ ។

T: Should I take beef or roast duck? (roast duck/tasty)

S: Take the roast duck, because it's the most delicious.

ក. យើងទៅហាងបាយចិនឬហាងបាយបារាំង (ចិន / បារាំង)

ទៅហាងបាយចិនវិញព្រោះវាបារាំងជាងគេបង្អស់ ។

ខ. យើងទៅមើលរោងបាយនិងឬរោងល្ង (បាយនិង / ល្ង)

ទៅមើលរោងបាយនិងវិញព្រោះវាជិតជាងគេបង្អស់ ។

គ. យើងដើរទៅលាបលាបដំបូល (ដើរ / លាប)

ដើរទៅលាបលាបវិញព្រោះវាស្រស់ស្អាតជាងគេបង្អស់ ។

ឃ. ខ្ញុំយកស្បែកស្បែកស្បែកឬស្បែកស្បែក (ស្បែក / ឆ្ងាញ់)

យកស្បែកស្បែកស្បែកវិញព្រោះវាឆ្ងាញ់ជាងគេបង្អស់ ។

ង. នាងចូលចិត្តស្រាបៀរឬទឹកស្រា (ទឹកស្រា / ស្រា)

ចូលចិត្តស្រាបៀរឬទឹកស្រាវិញព្រោះវាស្រស់ជាងគេបង្អស់ ។

ច. លោកទៅភាគច្រើនឬទៅភាគច្រើន (ច្រើន / ល្ង)

ទៅភាគច្រើនវិញព្រោះវាស្រស់ជាងគេបង្អស់ ។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: លោកញ៉ាំអីទៀតទេ? (ឆ្ងាញ់ហើយ)

S: ស្រេចហើយលោកទេ ខ្ញុំឆ្ងាញ់ហើយ ។

T: Are you going to eat anything else? (already full)

S: It's up to you, but I'm already full.

ក. កញ្ញាចង់ទៅមើលកូនទេ? (អស់កញ្ញាចង់)

ស្រេចហើយលោកទេ ខ្ញុំអស់កញ្ញាចង់ ។

ខ. លោកចង់ធ្វើអីបន្តិចទៀត? (រស់លោក)

ស្រេចហើយលោកទេ ខ្ញុំរស់លោក ។

គ. នាងចង់ទៅញ៉ាំបាយទេ? (ញ៉ាំបាយ)

ស្រេចហើយលោកទេ ខ្ញុំញ៉ាំបាយ ។

ឃ. លោកបង្ហាញអីឆ្ងាញ់? (ទៅឆ្ងាញ់)

ស្រេចហើយលោកទេ ខ្ញុំទៅឆ្ងាញ់ ។

ង. នាងចង់ទៅទិញអី? (ទិញមី)

ស្រេចហើយលោកទេ ខ្ញុំទិញមី ។

ច. លោកចង់ទៅលាបលាប? (លាបលាប)

ស្រេចហើយលោកទេ ខ្ញុំលាបលាប ។

ឃ. នាងចង់ញ៉ាំអីទៀត? (ឆ្ងាញ់ហើយ)

ស្រេចហើយលោកទេ ខ្ញុំឆ្ងាញ់ហើយ ។

DRILL FIVE: ResponseMODEL: T: ខ្ញុំហៅម្ហូបបីម្ភ ។

S: លោកចាប់ហៅម្ហូបអង្កាស់ ?

T: I'm going to order three kinds of food.

S: When will you start ordering?

ក. ខ្ញុំបង្រៀននៅសាលាអង្ករ ។

លោកចាប់បង្រៀននៅសាលាអង្ករអង្កាស់ ?

ខ. ខ្ញុំធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះ ។

លោកចាប់ធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះអង្កាស់ ?

គ. ខ្ញុំរៀនធ្វើឡានឌុនដង ។

លោកចាប់រៀនធ្វើឡានឌុនដងអង្កាស់ ?

ឃ. ខ្ញុំរៀនបើកឡាន ។

លោកចាប់រៀនបើកឡានអង្កាស់ ?

ង. ខ្ញុំធ្វើការយប់នៅរ៉ែអូរ ។

លោកចាប់ធ្វើការយប់នៅរ៉ែអូរអង្កាស់ ?

ច. ខ្ញុំបង្រៀនខ្មែរភីយ៉ាប ។

លោកចាប់បង្រៀនខ្មែរភីយ៉ាបអង្កាស់ ?

DRILL SIX: ResponseMODEL: T: ខ្ញុំចាប់ហៅម្ហូប ។

S: លោកចាប់ហៅម្ហូបពីអង្កាស់ ?

T: I started ordering the food.

S: When did you start ordering the food?

ក. ខ្ញុំចាប់បង្រៀននៅសាលាអង្ករ ។

លោកចាប់បង្រៀននៅសាលាអង្ករពីអង្កាស់ ?

ខ. ខ្ញុំចាប់ធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះ ។

លោកចាប់ធ្វើបាយនៅផ្ទះពីអង្កាស់ ?

គ. ខ្ញុំចាប់រៀនធ្វើឡានឌុនដង ។

លោកចាប់រៀនធ្វើឡានឌុនដងពីអង្កាស់ ?

ឃ. ខ្ញុំចាប់រៀនបើកឡាន ។

លោកចាប់រៀនបើកឡានពីអង្កាស់ ?

ង. ខ្ញុំចាប់ធ្វើយប់នៅសម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិក ។

លោកចាប់ធ្វើការយប់នៅសម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិកពីអង្កាស់ ?

ច. ខ្ញុំចាប់បង្រៀនខ្មែរភីយ៉ាប ។

លោកចាប់បង្រៀនខ្មែរភីយ៉ាបពីអង្កាស់ ?

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL:

T: ខ្ញុំចាប់រៀនខ្មែរនៅសាលាអង្គរ។

S: លោកសរសេររៀនខ្មែរនៅសាលាអង្គរអង្គរអង្គរ?

T: I'll begin to study Cambodian at the Angkor school.

S: When will you stop studying Cambodian at the Angkor school?

ក. ខ្ញុំចាប់បង្រៀនខ្មែរពីរបស់ទេ ។

លោកសរសេរបង្រៀនខ្មែរពីរបស់អង្គរអង្គរ?

ខ. ខ្ញុំចាប់ធ្វើការសរសេរនៅសម្តេចសហរដ្ឋអាមេរិក។

លោកសរសេរធ្វើការសរសេរនៅសម្តេចសហរដ្ឋអាមេរិកអង្គរអង្គរ?

គ. ខ្ញុំចាប់រៀនបើកឡាន។

លោកសរសេររៀនបើកឡានអង្គរអង្គរ?

ឃ. ខ្ញុំចាប់រៀនធ្វើឡានខ្លួនឯង។

លោកសរសេររៀនធ្វើឡានខ្លួនឯងអង្គរអង្គរ?

ង. ខ្ញុំចាប់ធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះ។

លោកសរសេរធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះអង្គរអង្គរ?

ច. ខ្ញុំចាប់ញ៉ាំបារី។

លោកសរសេរញ៉ាំបារីអង្គរអង្គរ?

DRILL EIGHT: Response

MODEL:

T: ខ្ញុំរៀនខ្មែររួចហើយ។

S: លោករៀនខ្មែរចប់ពីអង្គរអង្គរ?

T: I already studied Cambodian.

S: When did you finish studying Cambodian?

ក. ខ្ញុំចម្លងចំណោមនេះរួចហើយ។

លោកចម្លងចំណោមនេះចប់ពីអង្គរអង្គរ?

ខ. ខ្ញុំធ្វើចំណោមលោករួចហើយ។

លោកធ្វើចំណោមខ្ញុំចប់ពីអង្គរអង្គរ?

គ. ខ្ញុំសរសេររួចហើយ។

លោកសរសេរចប់ពីអង្គរអង្គរ?

ឃ. ខ្ញុំបង្រៀនសរសេររួចហើយ។

លោកបង្រៀនសរសេរចប់ពីអង្គរអង្គរ?

ង. ខ្ញុំមើលសៀវភៅនេះរួចហើយ។

លោកមើលសៀវភៅនេះចប់ពីអង្គរអង្គរ?

ច. ខ្ញុំនិយាយរួចហើយ។

លោកនិយាយចប់ពីអង្គរអង្គរ?

DRILL NINE: ResponseMODEL: T: លោកទៀនខ្ញុំរចប់អង្គាស?

S: ខ្ញុំសរប់ទៀនខ្ញុំរចប់ហើយ។

T: When will you finish studying Cambodian?

S: I've already stopped studying Cambodian.

ក. លោកធ្វើឡានលោកចប់អង្គាស?

ខ្ញុំសរប់ធ្វើឡានខ្ញុំហើយ។

ខ. លោកបង្រៀនភាសាចប់អង្គាស?

ខ្ញុំសរប់បង្រៀនភាសាហើយ។

គ. ប្រពន្ធខ្ញុំធ្វើការចប់អង្គាស?

ប្រពន្ធខ្ញុំសរប់ធ្វើការហើយ។

ឃ. កូនលោកទៀនពេទ្យចប់អង្គាស?

កូនខ្ញុំសរប់ទៀនពេទ្យហើយ។

ង. លោកសរសេរត្បិតភៅនេះចប់អង្គាស?

ខ្ញុំសរប់សរសេរត្បិតភៅនេះហើយ។

ច. លោកមើលត្បិតភៅនេះចប់អង្គាស?

ខ្ញុំសរប់មើលត្បិតភៅនេះហើយ។

DRILL TEN: ResponseMODEL: T: អង្គាសលោកទៀនខ្ញុំរចប់? (ដប់អាទិត្យ)

S: ដប់អាទិត្យខ្ញុំទៀនខ្ញុំរចប់ហើយ។

T: When do you finish studying Cambodian? (ten weeks)

S: In ten more weeks I'll have finished studying Cambodian.

ក. អង្គាសលោកចម្លងចំណោទនេះចប់? (កន្លះម៉ោង)

កន្លះម៉ោងទៀតខ្ញុំចម្លងចំណោទនេះចប់ហើយ។

ខ. អង្គាសលោកសរសេរសំបុត្រនេះចប់? (មួយម៉ោង)

មួយម៉ោងទៀតខ្ញុំសរសេរសំបុត្រនេះចប់ហើយ។

គ. អង្គាសលោកបង្រៀនសរសេរចប់? (ប្រាំអាទិត្យ)

ប្រាំអាទិត្យទៀតខ្ញុំបង្រៀនសរសេរចប់ហើយ។

ឃ. អង្គាសលោកមើលត្បិតភៅនេះចប់? (ពីរថ្ងៃ)

ពីរថ្ងៃទៀតខ្ញុំមើលត្បិតភៅនេះចប់ហើយ។

ង. អង្គាសលោកទៀនពេទ្យចប់? (បីឆ្នាំ)

បីឆ្នាំទៀតខ្ញុំទៀនពេទ្យចប់ហើយ។

ច. អង្គាសលោកនិយាយចប់? (បន្តិច)

បន្តិចទៀតខ្ញុំនិយាយចប់ហើយ។

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: លោកទៀនច្បាប់ពីអង្គរវត្ត? (ដប់អាទិត្យ)

S: ខ្ញុំទៀនច្បាប់ដប់អាទិត្យហើយ។

T: When did you finish studying Cambodian? (ten weeks)

S: I finished studying Cambodian ten weeks ago.

ក. លោកចម្លងចំណោទនេះចប់ពីអង្គរវត្ត? (កន្លះម៉ោង)

ខ្ញុំចម្លងចំណោទនេះចប់កន្លះម៉ោងហើយ។

ខ. លោកសរសេរសំបុត្រនេះចប់ពីអង្គរវត្ត? (មួយម៉ោង)

ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រនេះចប់មួយម៉ោងហើយ។

គ. លោកបង្រៀនសរសេរចប់ពីអង្គរវត្ត? (ប្រាំអាទិត្យ)

ខ្ញុំបង្រៀនសរសេរចប់ប្រាំអាទិត្យហើយ។

ឃ. លោកមើលសៀវភៅនេះចប់ពីអង្គរវត្ត? (ពីរថ្ងៃ)

ខ្ញុំមើលសៀវភៅនេះចប់ពីរថ្ងៃហើយ។

ង. លោកទៀនពោធិ៍ចប់ពីអង្គរវត្ត? (បីឆ្នាំ)

ខ្ញុំទៀនពោធិ៍ចប់បីឆ្នាំហើយ។

ច. លោកនិយាយចប់ពីអង្គរវត្ត? (ពីរម៉ោង)

ខ្ញុំនិយាយចប់ពីរម៉ោងហើយ។

Reading Passage

ខ្មែរញ៉ាំបាយ

ធម្មតាខ្មែរមិនជ្រើសរើសក្រអែបណាមួយនោះទេ គេអង្គុយនៅលើ
កន្ទុលដុំរីញស្លឹកម្លូបអាហារ។ នៅពេលបំរើម្ហូបអាហារ គេដឹងដាក់មាន់ធំ តូច
តាមមុខម្ហូបហើយបែកទៅដាក់លើស្លឹកម្លូប។ ឆ្នាំមួយ គេដាក់នៅជិតកន្ទុល
ញ៉ាំបាយ។ គ្រួសារទាំងអស់អង្គុយជុំវិញស្លឹក។ ម្នាក់ៗ មានបាយបាយនៅមុខគេ។ គេប្រើ
សម ល្បាច់ត្រា ឬចង្កេះ តាមមាន់បាយនីមួយៗ តែគេមិនប្រើកាំបិតទេ ព្រោះសាច់ទាំង
អស់គេកាប់តូចៗហើយ។ គេចែកសម្ល គ្នាញ៉ាំ ឬដួសកាលគេមានបាយសម្លម្នាក់មួយៗ តែ
គេមិនដួសសម្លដាក់មាន់គេទេ។ ខ្មែរញ៉ាំបាយជ្រើស ណាស់ ដួសកាលម្នាក់ៗញ៉ាំបី បួនបាយ។
នៅពេលពេលញ៉ាំបាយ ម្នាក់ត្រូវលាងមាន់អស់ឬម្នាក់ៗត្រូវលាងបានខ្លះៗ ដល់ស្រេច
តែឥតកម្លាយទេ។ ម្ហូបឬបាយដែលនៅសល់គេទុកសម្រាប់ញ៉ាំនៅពេលបាយព្រឹក។
ដួសកាលគេធ្វើម្ហូបអាហារនៅពេលថ្ងៃឈប់ពីការងារ ឬក៏សម្រាប់ញ៉ាំនៅពេលល្ងាចផង។

VOCABULARY

កម្លាំង	kelan	strength, force, power
កន្ទុល	keteel	mat (R)
កាប់	kap	to chop (L)
ខ្មែរ	khvay	roast (on a spit)
គោក	kook	dry (food), without liquid (L)
ឃ្លាន	khlian	to be hungry

ចំរើន	cəm'ən	to cook (R)
ឆា	chaa	sauté
ឆ្អែក	ch'ast	to be full (of food)
ឆ្អឹងកេចបង្ក	cian kee bəŋ'oh	superlative marker
ដួស	duoh	to serve food (R)
ដោយឡែក	daoy laek	separately (L)
ទា	tia	duck
មនុស្ស	mənuh	people
មុខ	muk	face, kind
លាយ	liey	to mix (L)
សល់	səl	to remain (R)
សណ្តែក	sədəek	bean
សមុទ្រ	səmot	sea (L)
សម្លេង	səmleen	voice
សម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិក	səmleen saha'rót aameerik	Voice of America
សហរដ្ឋ	saha'rót	United States
សាច់	sac	meat
សាច់គោ	sac koo	beef
សាប	saap	bland, not salty or spicy, fresh (water) (L)
ស៊ីប	sup	soup
ស្លឹក	spóok	tray (R)
ហាន់	han	to cut in strips, to slice (L)
អស់កម្លាំង	oh kəlan	to be tired

ADDITIONAL FOOD VOCABULARY

ចៀន	cien	to fry in shallow fat
ចំហុយ	cəmhoy	to steam
ឆា	chaa	sauté, stir-fry Chinese style
ជ្រូក	cruuk	pig, hog
បបរ	bəbəb	rice gruel
ប៉េងប៉េង	peen poh	tomatoes
បំពង់	bəmpon	to deep-fry
ប្រហុក	prəhok	preserved fish paste

ពង	póon	egg
លីង	liin	to fry rice
សង្ក្យា	sonkhyaa	pudding
ស៊ីណូបណ្ណៈ	sedask bondoh	bean sprouts
សម្ល	semloa	a stew
សាច់ជ្រូក	sac cruuk	pork
សាឡាត	saalaat	lettuce; salad
ស្ល	sloa	to stew
ស្លែវ	sqao	to boil, to make into soup; a soup containing boiled meat
អាំង	an	to roast, to broil

		STATEMENT		QUESTION	
		PAST	NON-PAST	PAST	NON-PAST
កាល	kaal	X			
កាលណា	kaalnaa		X		X
កាលពី	kaal pii	X			
អង្កាស់	ŋkaal	X			X
ពីអង្កាស់	pii ŋkaal	X		X	
នៅពេលដែល	nɿw peel daɛl	X	X		
ដល់	dɔl	X	X		
ស្រុះ	luh	X	X		

LESSON THIRTY-FOUR

DIALOGUE

១. សុខ ម៉េចយើងត្រូវការអ្វីខ្លះទៀត?
បន្លែ
Well! What else do we need?
vegetable
២. លោ ទៅមើលបន្លែមុន ។
Let's go look at the vegetables first.
៣. សុខ ចុះទឹកដោះកោ ? ប៊ីនីយ ?
នឹក
ចៀម
សាច់ចៀម
What about milk? beer?
aah
sheep
lamb meat
៤. លោ ទិញតែទឹកដោះកោបានហើយ ។
នឹកសុខ ឯងសាកញ៉ាំសាច់ចៀមម្តងទៅ?
ខ្ញុំឮគេថា
ខ្លាំង
ធ្ងន់ខ្លាំង
Buy only the milk. Aah Sok, would you like to try lamb meat (for a change)?
I've heard that
odor, smell
to smell, to have an odor
I've heard that it smells a lot.
៥. សុខ ខ្ញុំឮគេថាវាធ្ងន់ក្លិនណាស់ ។
No, I'll cook it for you (and you'll see).
chicken
chicken (meat)
In that case go ahead and buy it. Buy some beef and some chicken, too.
៦. លោ ទេ ដាំខ្ញុំឆ្អើយត្បាញ ។
មាន
សាច់មាន់
rice (polished but uncooked)
And rice?
bag, packet
to look for, to find
cake, pastry
bread
increasingly
៧. សុខ អញ្ជើញទិញទៅ ទិញសាច់គោនិងសាច់មាន់ខ្លះផង ។
អង្ករ
កញ្ចប់
រក
គំ
គំប៉័ង
កាន់តែ
Get two small bags, and I'll go look for some bread, since rice is getting more and more expensive.

DIALOGUE:

1. sok - msc! yæŋ trəw kaa sy khlah tiet?
2. saw - tɨw mæel pələs mun
3. sok - coh tɨk dɔh koo? biyɛɛ?
4. saw - tɨŋ tas tɨk dɔh koo baan haɛy. naɛ, sok aɛŋ saa? ɲam sac ciem mə dɔɔŋ-eh?
5. sok - khŋom lɨɨ kee thaa via thum khlen-ah.
6. saw - tee! cam khŋom thəe aoy ɲam
7. sok - əŋcəŋ tɨŋ kɔɔ tɨŋ təh. tɨŋ sac koo nɨŋ sac mɔn khlah phoɔŋ
8. saw - coh ŋkɔɔ
9. sok - yoo pii kəɔp touc təh, haɛy khŋom tɨw roo numpan, pruh ŋkɔɔ kan tas thlay laɛŋ thlay laɛŋ

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

4. នែ /naɛ/ is a hesitation particle usually used before a clause or verb phrase. (Cf. A.4.1 in the grammatical sketch.)
7. The formula verb + ក្រ /koo/ + verb indicates that the speaker is going along with something that the addressee wants to do, that he won't oppose it. It differs from verb + ច្ប /coh/ in that ច្ប /coh/ not only indicates agreement, but it also has a slight imperative flavor. Verb + ច្ប + verb is not imperative.
8. There is no single word for rice in Cambodian. You must specify whether rice is cooked or uncooked and if uncooked whether milled or not. Rice on the plant or harvested but not yet polished in a rice mill is called ស្រូវ /srəw/. This is also the word for the rice plant. Rice which is processed but not yet cooked is called អង្ករ /ŋkɔɔ/; it is this type of rice that you buy in a store. And as you already know, cooked rice is បាយ /baay/.
9. The formula កាន់តែ /kan tas/ + adjective + ឆ្លើង /laɛŋ/ means 'increasingly (adjective), ...-er and ...-er.' Thus we can say

មាន់កាន់តែច្រើនឆ្លើងនៅនេះ។

món kan tas craen laɛŋ nɨw nih

There are more and more chickens here.

More often the adjective + ឆ្លើង /laɛŋ/ phrase is repeated, so the above example would usually be

មាន់កាន់រឹតច្រើនឡើងៗនោះ។

món kan tas craen laəŋ craen laəŋ nɨw nih

There are more and more chickens here.

Instead of **កាន់រឹត** /kan tas/ the adverb **រឹតរឹត** /rit tas/ can be used.

Cf. also Drills 1 and 2.

DRILLS

DRILL NO.

3. Note in the formula verb + **ទីយ** /aoy/ + adjective the phrase **ទីយ** + adjective has a slight imperative force, e.g.

លោកត្រូវធ្វើទីយល្អ។

look trəw thəə aoy l'wɔ

You have to do it well.

6. The word **រំលង** /lɛŋ/ as a preverbal means 'to cease, to quit, to give up, to no longer (do)'. Thus 'I've quit smoking' is **ខ្ញុំរំលងការបារីហើយ។** /khñom lɛŋ ðam baarey haey/.

9. The word **ធ្លុំ** /thum/ means 'to smell' in the sense of 'to give off an odor,' while **ហ៊ិត** /het/ is a transitive verb meaning 'to smell (something)'.
10. The causative **ធ្វើទីយ** /thəə aoy/ 'to cause, to make' differs from the simple **ទីយ** /aoy/ 'to cause, to have (done)' in that it does not mean 'to let.'

It always indicates that the subject of **ធ្វើទីយ** /thəə aoy/ has actually done something to bring about the effect described in the following clause.

If the subject of **ធ្វើទីយ** /thəə aoy/ is human, it indicates that he has taken some sort of action to bring about the effect.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: **សាច់គោថ្លៃណាស់។**

S: **ឥឡូវសាច់គោកាន់ថ្លៃឡើងៗ។**

T: Beef is expensive.

S: Now beef is more and more expensive.

ក. **បន្លែប៉ោកណាស់។**

ឥឡូវបន្លែកាន់ថ្លៃប៉ោកឡើងៗ។

ខ. **កប៉ាល់ហោះលឿនណាស់។**

ឥឡូវកប៉ាល់ហោះកាន់លឿនឡើងៗ។

គ. **សាកមានណាស់។**

ឥឡូវសាកកាន់មានឡើងៗ។

ឃ. **នាងល្អណាស់។**

ឥឡូវនាងកាន់ល្អឡើងៗ។

ង. **ទូរស័ព្ទលោកអ្នកណាស់។**

ឥឡូវទូរស័ព្ទលោកកាន់ល្អអ្នកឡើងៗ។

ច. **ប៉េណេននេះហ្នឹងណាស់។**

ឥឡូវប៉េណេននេះកាន់ល្អហ្នឹងឡើងៗ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: លាច់កោដិដងមុន ។

S: ខ្ញុំឮគេថាលាច់កោដិដងថ្លៃឡើង ។

T: Beef is more expensive than before.

S: I've heard that beef is more and more expensive.

ក. បន្លែថ្នាំដងមុន ។

ខ្ញុំឮគេថាបន្លែថ្នាំដងថ្លៃឡើង ។

ខ. កប៉ាស់ហោះស្បែកដងមុន ។

ខ្ញុំឮគេថាកប៉ាស់ហោះស្បែកដងថ្លៃឡើង ។

គ. លោកមានដងមុន ។

ខ្ញុំឮគេថាលោកមានដងថ្លៃឡើង ។

ឃ. កូនលោកល្អដងមុន ។

ខ្ញុំឮគេថាកូនលោកល្អដងថ្លៃឡើង ។

ង. ឡានលោកអាក្រក់ដងមុន ។

ខ្ញុំឮគេថាឡានលោកអាក្រក់ដងថ្លៃឡើង ។

ច. លោកឱបចំណោទ ពីប្រាកដដងមុន ។

ខ្ញុំឮគេថាលោកឱបចំណោទ រឹតតែពីប្រាកដថ្លៃឡើង ។

DRILL THREE: Substitution

MODEL: T: លោកត្រូវញ៉ាំបន្លែឱបចំណោទ ។ (ម្ហូប)

S: លោកត្រូវញ៉ាំម្ហូបឱបចំណោទ ។

T: You have to eat a lot of vegetables. (food)

S: You have to eat a lot of food.

ក. លោកត្រូវញ៉ាំម្ហូបឱបចំណោទ ។ (លាច់)

ខ. លោកត្រូវញ៉ាំលាច់ឱបចំណោទ ។ (លាច់)

គ. លោកត្រូវញ៉ាំលាច់ឱបចំណោទ ។ (បាយ)

ឃ. លោកត្រូវញ៉ាំបាយឱបចំណោទ ។ (ភ្លើង)

ង. លោកត្រូវញ៉ាំភ្លើងឱបចំណោទ ។ (ទឹកដោះគោ)

ច. លោកត្រូវញ៉ាំទឹកដោះគោឱបចំណោទ ។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើបាយញ៉ាំយប់នេះ ។ (ឆ្ងាញ់)

S: បើលោកធ្វើបាយញ៉ាំ ត្រូវធ្វើឱបចំណោទ ។

T: Tonight I'll cook. (delicious)

S: If you cook, you'll have to cook so it will taste good.

ក. ខ្ញុំធ្វើឡានលោក ។ (ល) បើលោកធ្វើឡានខ្ញុំ ត្រូវធ្វើឱបចំណោទ ។

ខ. ខ្ញុំចង់បើកឡាន ។ (យ៉ាង) បើលោកចង់បើកឡាន ត្រូវបើកឱបចំណោទ ។

គ. ខ្ញុំឱបចំណោទលោក ។ (ឆ្ងាញ់) បើលោកចង់ឱបចំណោទខ្ញុំ ត្រូវឱបចំណោទ ។

ឃ. ខ្ញុំចង់បើកឡាន ។ (ប្រយ័ត្ន) បើលោកចង់បើកឡាន ត្រូវបើកឱបចំណោទ ។

ង. ខ្ញុំមើលថ្នាំ ។ (ឆ្ងាញ់) បើលោកចង់មើលថ្នាំ ត្រូវមើលឱបចំណោទ ។

ច. ខ្ញុំញ៉ាំបាយ ។ (ប្រយ័ត្ន) បើលោកចង់ញ៉ាំបាយ ត្រូវញ៉ាំឱបចំណោទ ។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: លោកទិញទឹកដោះទេ?
 S: ទិញក៏ទិញទៅ។
 T: Will you buy milk?
 S: Go ahead and buy it.

ក. លោកទៅសាលាទេ?	ទៅក៏ទៅ។
ខ. លោកយកស្ករទេ?	យកក៏យកទៅ។
គ. លោកញ៉ាំទេ?	ញ៉ាំក៏ញ៉ាំទៅ។
ឃ. លោកមើលសៀវភៅទេ?	មើលក៏មើលទៅ។
ង. លោករៀនទេ?	រៀនក៏រៀនទៅ។
ច. លោកបង្រៀនទេ?	បង្រៀនក៏បង្រៀនទៅ។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: នាងញ៉ាំទឹកដោះគោទេ?
 S: ខ្ញុំស្ងប់ញ៉ាំទឹកដោះគោហើយ។
 T: Miss, do you drink milk?
 S: I've quit drinking milk.

ក. លោកញ៉ាំស្រាទេ?	ខ្ញុំស្ងប់ញ៉ាំស្រាហើយ។
ខ. លោកញ៉ាំប្រាំងទេ?	ខ្ញុំស្ងប់ញ៉ាំប្រាំងហើយ។
គ. លោករៀនខ្មែរទេ?	ខ្ញុំស្ងប់រៀនខ្មែរហើយ។
ឃ. លោកធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះទេ?	ខ្ញុំស្ងប់ធ្វើបាយញ៉ាំនៅផ្ទះហើយ។
ង. លោកបង្រៀនខ្មែរទេ?	ខ្ញុំស្ងប់បង្រៀនខ្មែរហើយ។
ច. លោកស្រវឹងទេ?	ខ្ញុំស្ងប់ស្រវឹងហើយ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំសាកញ៉ាំសាច់ចៀមម្តង។ (ឆ្កែ)
 S: កុំញ៉ាំសាច់ចៀមព្រោះវាឆ្កែណាស់។
 T: I tried to eat lamb once.

S: Don't eat lamb because it smells a lot.

ក. ខ្ញុំរៀនភាសាចិន។	(ស៊ីប្រា)	កុំរៀនភាសាចិនព្រោះវាស៊ីប្រាណាស់
ខ. កុំញ៉ាំស្រាប្រាំងនេះ។	(ស្រា)	កុំញ៉ាំស្រាប្រាំងនេះព្រោះវាស្រាណាស់
គ. កុំទិញគេធ្វើឡានខ្ញុំ។	(ឡាន)	កុំទិញគេធ្វើឡានខ្ញុំព្រោះវាឡានណាស់
ឃ. ខ្ញុំទៅរៀនសាលានោះ។	(សាលា)	កុំទៅរៀនសាលានោះព្រោះវាសាលាណាស់
ង. ខ្ញុំទិញសាច់គោ។	(សាច់គោ)	កុំទិញសាច់គោព្រោះវាសាច់គោណាស់
ច. កុំយកឡានថ្មី។	(ឡាន)	កុំយកឡានថ្មីព្រោះវាឡានថ្មីណាស់

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: ម្ហូបនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

S: ម្ហូបនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

T: This food is delicious.

S: This food smells very delicious.

ក. កន្លែងនេះអាក្រក់ណាស់។

កន្លែងនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

ខ. បន្ទប់ទឹកនេះស្អាតណាស់។

បន្ទប់ទឹកនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

គ. ត្រីនេះឆ្ងាបណាស់។

ត្រីនេះឆ្ងាបណាស់។

ឃ. កន្លែងនេះស្អាតណាស់។

កន្លែងនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

ង. បន្ទប់កញ្ចក់នេះអាក្រក់ណាស់។

បន្ទប់កញ្ចក់នេះឆ្ងាញ់ណាស់។

ច. ម្ហូបនេះស្អាតណាស់។

ម្ហូបនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ម្ហូបនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

S: ខ្ញុំហ៊ានម្ហូបនេះ។

T: This food smells very delicious.

S: I've smelled this food.

ក. កន្លែងនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

ខ្ញុំហ៊ានកន្លែងនេះ។

ខ. បន្ទប់នេះឆ្ងាញ់ណាស់។

ខ្ញុំហ៊ានបន្ទប់នេះ។

គ. ត្រីនេះឆ្ងាបណាស់។

ខ្ញុំហ៊ានត្រីនេះ។

ឃ. កន្លែងនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

ខ្ញុំហ៊ានកន្លែងនេះ។

ង. បន្ទប់កញ្ចក់នេះអាក្រក់ណាស់។

ខ្ញុំហ៊ានបន្ទប់កញ្ចក់។

ច. ម្ហូបនេះឆ្ងាញ់ណាស់។

ខ្ញុំហ៊ានម្ហូបនេះ។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: ម្ហូបនេះស្អាតណាស់។ (ញ៉ាំ)

S: ស្អាតណាស់ធ្វើឱ្យខ្ញុំចង់ញ៉ាំ។

T: This food smells good.

S: It smells very good; it makes me want to eat it.

ក. កន្លែងនេះស្អាតណាស់។ (ទៅ)

ស្អាតណាស់ធ្វើឱ្យខ្ញុំចង់ទៅ។

ខ. កន្លែងនេះស្អាតណាស់។ (ក្អក)

ស្អាតណាស់ធ្វើឱ្យខ្ញុំចង់ក្អក។

គ. បន្ទប់កញ្ចក់នេះអាក្រក់ណាស់។ (ហ៊ាន)

អាក្រក់ណាស់ធ្វើឱ្យខ្ញុំចង់ហ៊ាន។

ឃ. ភាសានេះពិបាកណាស់។ (សរសេរ)

ពិបាកណាស់ធ្វើឱ្យខ្ញុំចង់សរសេរ។

ង. ឡាននេះថោកណាស់។ (ទិញ)

ថោកណាស់ធ្វើឱ្យខ្ញុំចង់ទិញ។

ច. ក្អមនេះស្អាតណាស់។ (ទៅមើល)

ស្អាតណាស់ធ្វើឱ្យខ្ញុំចង់ទៅមើល។

Reading Passage

ដុំរលកម្ហូបអាហារ

នៅទីក្រុងណាម៉ាដូចទីក្រុងណាម៉ាដូនៅស្រុកខ្មែរ គេមានដុំរលកម្ហូបអាហារដ៏ស្រស់ស្អាត ម្ហូបអាហារ។ នៅក្នុងកន្លែងនេះ គេចែកដំណើរការសម្រាប់លក់ឥវ៉ាន់ភាគ ម្ហូបអាហារ។ មានកន្លែងលក់ដំណើរការ។ ដំណើរការនេះបង្កើតឡើងដោយមានក្រុមហ៊ុនមួយ។ កន្លែងលក់ដំណើរការនេះក៏ដូចជាដំណើរការ មានតែងាយស្រួលសម្រាប់គ្រប់គ្រង។ គេធ្វើការងារមួយសម្រាប់គ្រប់គ្រង លើសពីនេះ។ បើមានអ្នកណាមក អ្នកលក់នឹងសម្លាប់ត្រីនោះនៅមុខគេ។ សាច់គោសាច់ជ្រូក លក់នៅកន្លែងមួយទៀត។ គេកាត់សាច់លក់ភាគអ្នកទិញបង្កើតឡើងមុខគេកាត់ ភាគមួយ ដំណើរការនេះបង្កើត។ មានទាក់ទងនឹងកន្លែងដំណើរការ។ ដំណើរការនេះគេសម្លាប់ ជ្រូក ហើយ ខ្លះនៅលើស្រះ។ បើអ្នកទិញ។ អាណានៅលើស អ្នកលក់មិនអាចសម្លាប់ ទិញដូចគេលក់ត្រីនេះ គេលក់ដោយដាច់ដាច់។ ដំណើរការនេះលក់អង្ករ។ លើសពីនេះ មានអង្ករគ្រប់មុខ។ គេមានអង្ករក្រហម អង្ករស ហើយអង្ករខ្លះមានគ្រាប់ទឹកខ្លះគ្រាប់ខ្លះ។ នៅ ស្រុកលើស អង្ករសគ្រាប់ទឹកខ្លះដូចជាអង្ករសគ្រាប់ខ្លះ ហើយអង្ករក្រហមដោយដាច់ដាច់ដាច់ អង្ករ។

ធម្មតាកន្លែងលក់បង្កើតនឹងកន្លែងលក់ដូចគ្នា។ បើលើសពីនេះ ធម្មតា លើសពីនេះបង្កើតដោយដាច់ដាច់ដាច់ ម្ហូបអាហារ។ ព្រោះបង្កើតលក់ដំណើរការស្រុក ថ្មីការ ហើយបង្កើតខ្លះមិនបាច់ដំណើរការនេះ។ នៅក្នុងកន្លែងនេះ។

នៅកន្លែងលក់ដូចគ្នា លើសពីនេះបង្កើតដោយដាច់ដាច់ដាច់។ បង្កើតនឹងនោះ សុទ្ធតែចេះនៅស្រុកលើស លើសពីនេះបង្កើតដោយដាច់ដាច់ដាច់។ បង្កើត ដំណើរការនេះនៅស្រុកលើស ក៏ដោយដាច់ដាច់ដាច់។ ព្រោះខ្លះលក់ដំណើរការស្រុក ថ្មីការ លើសពីនេះបង្កើតដោយដាច់ដាច់ដាច់។

បើលើសពីនេះភាគច្រើនដំណើរការនេះលើសពីនេះបង្កើតដោយដាច់ដាច់ដាច់។ ស្រុកលើសដំណើរការ ហើយមានឥវ៉ាន់នឹងអ្នកលក់បង្កើតដោយដាច់ដាច់ដាច់។ ភាគច្រើន លើសពីនេះបង្កើតដោយដាច់ដាច់ដាច់។

VOCABULARY

កាន់តែ... ឡើង (... ឡើង)	kan tas...laen (...laen)	more and more
ក្លិន	khlen	odor, smell
ក្អក	k'uat	to vomit
កញ្ចប់	kəcɔp	bag, pack, packet
ក្រអូប	k'oup	fragrant, pleasant, nice smelling (perfume, flower)
ខ្ញុំបានដឹង	khnom lli kee thaa	I've heard that
ងាប់	ngɔp	to die (very informal; used of animals and plants also)(R)
ចៀម	ciem	sheep
ជ្រុង	cakraan	kitchen, stove, oven (R)
ឆាប់	ch'aap	fishy (smell)
ល្អ	chquy	good smelling (food)

ដាំ	dam	tó plant, to grow (something)(R)
នឹង	nas	aah, well, uh... (R)
តាមពិត	taam pít	actually, in fact, truly (R)
ត្រី	trej	fish
ទម្ងន់	təŋún	weight (R)
ដុំ	thum	to smell
ដុំក្រិន	thum khlen	to smell, to have an odor
នំប៉័ប	numpan	bread
បង្គាប់	bəŋkóp	to order, to command (R)
បន្លែ	pəlas	vegetable
ផ្នែក	phnask	part, section, portion (R)
ព្រៃ	prɿj	forest, jungle (R)
មាន់	món	chicken
រក	róo	to look for
រឹតតែ... ខ្លាំង (...ខ្លាំង)	rit tas...laen (...laen)	more and more
ស្រេច	lsen	to quit; no longer + verb
សាស្រ្តាភ័ក្ត្រ	səlat	salad
សាច់គោ	sac ciem	lamb meat
សាច់មាន់	sac món	chicken meat
ស្រវឹង	səvəŋ	to be drunk
ស្អុយ	s'uy	pungent, bad smelling
ហ៊ុត	hət	to smell something
អាវ	aan	a very large vessel, often rectangular, frequently used in the market place (R)
អង្ករ	ŋkoo	rice (polished and uncooked)

ADDITIONAL FOOD VOCABULARY

កាម	kdaam	crab
ក្រីក្រ	kəpɿh	fresh water shrimp
ខ្នុរចារាំង	khtɿm barəŋ	onion (round)
ខ្នុរស	khtɿm soo	garlic
បង្កា	pəkia	salt-water shrimp
ស្រូវ	srew	raw, unpolished rice; the rice plant

LESSON THIRTY-FIVE

១.	តុម រ៉ានថ្មីលោករត់ស្រួលទេ ?	to run How is your new car running?
២.	សុខ ប៉ុន្មានថ្ងៃហ្នឹងដូចជារត់ មិនសូវស្រួលសោះ ។	In the last few days, it hasn't been running smoothly at all.
៣.	តុម វាកើតអី ?	What's wrong with it?
	បញ្ហា :	to start (an engine)
	ស្រី	to agree, to be willing
៤.	សុខ ព្រឹកមិញ ខ្ញុំបញ្ជា អត់ ដឹកសំប៉ែត មិនប្រាកដទេ ។	This morning, I tried to start it for almost ten minutes, but it wouldn't start.
	ទស្សនា	often; to be diligent
	ឆែក	to check
	អាគុយ	battery
៥.	តុម ខែត្រជាក់ លោកត្រូវទស្សនា ឆែកមើលអាគុយ ។	In the cold months, you have to check the battery often.
	គិតមាន, គ្មាន	without
	ប្រហែល	negligence, to neglect
	ផ្សេងៗ	different, various
៦.	សុខ ខ្ញុំឆែកគិតមានប្រហែលទេ តែប្រហែលខូចស្តីផ្សេងៗទៀត ទេក៏មិនដឹង ។	I always check, without fail! But probably there's something else wrong.
	ស្វាយ	to regret, to be too bad
៧.	តុម ស្វាយណាស់ បើខ្ញុំនៅជិត ខ្ញុំនឹងមើលតើវាខូចអី ។	That's too bad. If I live near (you), I'll take a look and see what's wrong with it.
	បង្អត	directly; indefinitely, all the way
	តែម្តង	directly, immediately
៨.	សុខ អញ្ចឹង ចេញពីផ្ទះការ បង្អតទៅផ្ទះខ្ញុំតែម្តងទេ ។	Then after work go straight to my house.
៩.	តុម អញ្ចឹង ចាំល្ងាចហ្នឹងខ្ញុំទៅ មើល ។	In that case, wait until this evening and I'll come take a look.

DIALOGUE:

1. tom - laan thmey look rúť sruol eh?
2. sok - baat, pəmaan ɲay nɛŋ douc cə rúť mɛn səw sruol soh
3. tom - via kaet sy?
4. sok - prik mɛŋ, khñom pəchəh oh cit dɔp mənut, mɛn próom chəh
5. tom - khae təcé?, look trəw əhsaa chəsk məel aʔkuy
6. sok - khñom chəsk ət mian pəhəh tee tae pəhəel khouc sʔey phseen phseen tlet tee koo mɛn dəŋ
7. tom - sdaay nah, bae khñom nɛw cit, khñom nɛŋ məel, tae via khouc sy
8. sok - əñcəŋ. cəŋ pii thəe kaa pəhout tɛw phtéh khñom tae mə dɔɔŋ tɛw
9. tom - əñcəŋ cam lɲiac nɛŋ khñom tɛw məel

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

4. The word ព្រាប /próom/ means 'to be willing, to agree to.' Note that it may be used with an inanimate subject to indicate that the thing can't be made to function.
5. ឧស្សាហ៍ /əhsaa/ as an adjective means 'to be diligent, industrious.' As a preverbal it means 'often; to be diligent at.'
6. So far you have made negatives with មិន /mɛn/. In speech there is another negator អត់, គិត /ət, ət/ which can be used instead of មិន /mɛn/. អត់ /ət/ is much rarer in writing than មិន /mɛn/, however.

គិតម្យ៉ាង /ət mian/ can be used instead of គ្មាន /kmian/ 'there isn't, doesn't have.' គិតម្យ៉ាង /ət mian/, គ្មាន /kmian/, and គិត /ət/ can all be used as relators meaning 'without.' (Cf. Drills 7 and 8.)

DRILLSDRILL NO.

4. រាល់គ្នា /ról tas/ and គ្នារាល់ /tas ról/ mean the same as រាល់ /ról/ 'every, each.' They are used with time words like រាល់ /ról/ 'every.'

DRILLSDRILL ONE: TransformationMODEL: T: ខ្ញុំបញ្ជោះគ្រាន់ដប់ម៉ោង។

S: ខ្ញុំបញ្ជោះគ្រាន់ដប់អស់ដប់ម៉ោង។

T: I tried to start my car for ten minutes.

S: I tried to start my car for almost ten minutes.

ក. ខ្ញុំទិញសាច់ថ្លៃដុល្លារ ។

ខ្ញុំទិញសាច់អស់ដប់ម៉ោងដុល្លារ ។

ខ. ខ្ញុំខ្ចីគ្រាន់លោកមួយម៉ោង ។

ខ្ញុំខ្ចីគ្រាន់លោកអស់ដប់ម៉ោងមួយម៉ោង ។

គ. ខ្ញុំដើរលេងប្រាំម៉ោង ។

ខ្ញុំដើរលេងអស់ដប់ម៉ោងប្រាំម៉ោង ។

ឃ. ខ្ញុំដើរលេងដប់ម៉ោង ។

ខ្ញុំដើរលេងអស់ដប់ម៉ោងដប់ម៉ោង ។

ង. ខ្ញុំដើរដប់ម៉ោង ។

ខ្ញុំដើរអស់ដប់ម៉ោងដប់ម៉ោង ។

ច. ខ្ញុំត្រូវបង់ស្រុកមួយម៉ោង ។

ខ្ញុំត្រូវបង់ស្រុកអស់ដប់ម៉ោងមួយម៉ោង ។

DRILL TWO: TransformationMODEL: T: ខ្ញុំបញ្ជោះអស់ដប់ម៉ោងម៉ោង (នេះ)

S: ខ្ញុំបញ្ជោះអស់ដប់ម៉ោងម៉ោង មិនប្រាកដនេះ ។

T: I tried to start it for almost ten minutes. (start)

S: I tried to start it for almost ten minutes, (but) it won't start.

ក. ខ្ញុំនិយាយជាមួយគាត់អស់ដប់ម៉ោងម៉ោង (ស្រាប់)

ខ្ញុំនិយាយជាមួយគាត់អស់ដប់ម៉ោងម៉ោង មិនប្រាកដទេ ។

ខ. ខ្ញុំទិញគាត់ដប់ដុល្លារ (លក់)

ខ្ញុំទិញគាត់ដប់ដុល្លារ មិនប្រាកដលក់ ។

គ. ខ្ញុំបញ្ជាក់គាត់មួយម៉ោង (ប្រាប់)

ខ្ញុំបញ្ជាក់គាត់មួយម៉ោង មិនប្រាកដប្រាប់ ។

ឃ. ខ្ញុំពន្យល់គាត់កន្លះម៉ោង (ទិញ)

ខ្ញុំពន្យល់គាត់កន្លះម៉ោង មិនប្រាកដទិញ ។

ង. ខ្ញុំចាំគាត់បីថ្ងៃ (មក)

ខ្ញុំចាំគាត់បីថ្ងៃ មិនប្រាកដមក ។

ច. ខ្ញុំអញ្ជើញគាត់បួនដប់ (ចូល)

ខ្ញុំអញ្ជើញគាត់បួនដប់ មិនប្រាកដចូល ។

DRILL THREE: TransformationMODEL: T: ខ្សែត្រីដាក់ លោកត្រូវដាក់ម៉ោងអាកុល ។

S: ខ្សែត្រីដាក់ លោកត្រូវដាក់ម៉ោងអាកុល ។

T: In the cold months, you have to check the battery.

S: In the cold months, you have to check the battery often.

- ក. ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រនៅទីពុកម្តាយខ្ញុំ ។
 ខ្ញុំទុក្សពូហ៍សរសេរសំបុត្រនៅទីពុកម្តាយខ្ញុំ ។
- ខ. លោកដើរលេងដំបូលបណ្តាញម៉ាកស្រីលោក ។
 លោកទុក្សពូហ៍ដើរលេងដំបូលបណ្តាញម៉ាកស្រីលោក ។
- គ. បើលោកមិនយល់លោកត្រូវសួរខ្ញុំ ។
 បើលោកមិនយល់លោកត្រូវទុក្សពូហ៍សួរខ្ញុំ ។
- ឃ. លោកត្រូវរៀនសរសេរខ្មែរ ។
 លោកត្រូវទុក្សពូហ៍រៀនសរសេរខ្មែរ ។
- ង. ខ្ញុំឆ្លើយប្រាប់ខ្មែរញាតិ ។
 ខ្ញុំទុក្សពូហ៍ឆ្លើយប្រាប់ខ្មែរញាតិ ។
- ច. គ្រួសារខ្ញុំនៅមេលកុន ។
 គ្រួសារខ្ញុំទុក្សពូហ៍នៅមេលកុន ។

DRILL FOUR: Transformation

- MODEL: T: ឡានខ្ញុំបាត់ជានិច្ច ។
 S: ឡានខ្ញុំទុក្សពូហ៍បាត់ជានិច្ច ។
 T: My car breaks down every day.
 S: My car breaks down very often.

- ក. ប្រពន្ធខ្ញុំស្លាប់ទៅ ។ ប្រពន្ធខ្ញុំទុក្សពូហ៍ស្លាប់ទៅ ។
- ខ. លោកលេងបាល់បាញ់ ។ លោកទុក្សពូហ៍លេងបាល់បាញ់ ។
- គ. បងខ្ញុំទុក្សពូហ៍បងប្អូនខ្ញុំ ។ បងខ្ញុំទុក្សពូហ៍ទុក្សពូហ៍បងប្អូនខ្ញុំ ។
- ឃ. លោកនៅបន្ទប់ទឹករាល់ថ្ងៃ ។ លោកទុក្សពូហ៍នៅបន្ទប់ទឹករាល់ថ្ងៃ ។
- ង. ប្រពន្ធខ្ញុំសរសេរសំបុត្របកខ្ញុំរាល់ថ្ងៃ ។ ប្រពន្ធខ្ញុំទុក្សពូហ៍សរសេរសំបុត្របកខ្ញុំរាល់ថ្ងៃ ។
- ច. លោកសរសេរខ្មែររាល់ថ្ងៃ ។ លោកទុក្សពូហ៍សរសេរខ្មែររាល់ថ្ងៃ ។

DRILL FIVE: Transformation

- MODEL: T: លោកចេះដឹងឡានទេ?
 S: ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកចេះដឹងឡានទេ ។
 T: Do you know how to fix cars?
 S: I want to know whether you know how to fix cars or not.

- ក. នាងចង់ទៅញាតិប្អូនទេ?
 ខ្ញុំចង់ដឹងតើនាងចង់ទៅញាតិប្អូនទេ ។
- ខ. លោកគ្រូបង្រៀនភាសាបារាំងឬទេ?
 ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកគ្រូបង្រៀនភាសាបារាំងឬទេ ។
- គ. យើងមានកូនស្រីឬទេ?
 ខ្ញុំចង់ដឹងតើយើងមានកូនស្រីឬទេ ។

- ប. លោកទៀនខ្មែរនៅផ្ទះរាល់ថ្ងៃទេ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកទៀនខ្មែរនៅផ្ទះរាល់ថ្ងៃទេ ។
- ង. លោកនៅជាមួយខ្ញុំទេ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកនៅជាមួយខ្ញុំទេ ។
- ច. លោកចិត្តទៀន ភាសាខ្មែរទេ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកចូលចិត្តទៀន ភាសាខ្មែរទេ ។

DRILL SIX. Transformation

- MODEL: T: លោកចេះធ្វើឡានអី?
S: ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកចេះធ្វើឡានអី ។
T: What kind of cars do you know how to fix?
S: I want to know what kind of cars you know how to fix.
- ក. នាងចង់ញ៉ាំបាយអី?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើនាងចង់ញ៉ាំបាយអី ។
- ខ. លោកគ្រូបង្រៀនភាសាអី?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកគ្រូបង្រៀនភាសាអី ។
- គ. បេសកកម្មកូនសិស្សខ្មែរប៉ុន្មាននាក់?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើបេសកកម្មកូនសិស្សខ្មែរប៉ុន្មាននាក់ ។
- ឃ. លោកទៀនខ្មែររាល់ថ្ងៃ?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកទៀនខ្មែររាល់ថ្ងៃ ។
- ង. លោកនៅទីពេញអី?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកនៅទីពេញអី ។
- ច. លោកចូលចិត្តភាសាអី?
ខ្ញុំចង់ដឹងតើលោកចូលចិត្តភាសាអី ។

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំទៀននិយាយបារាំង ។ (គ្រូ)
S: ខ្ញុំទៀននិយាយបារាំងភ័យមានគ្រូ ។
T: I learned to speak French.
S: I learned to speak French without a teacher.
- ក. ខ្ញុំបង្រៀនកូនសិស្ស ។ (គ្រូរោង) ខ្ញុំបង្រៀនកូនសិស្សភ័យមានគ្រូរោង ។
- ខ. ខ្ញុំទីពេញឡានមួយ ។ (ស្រី) ខ្ញុំទីពេញឡានមួយភ័យមានស្រី ។
- គ. ខ្ញុំបើកឡាន ។ (ប្រាំ) ខ្ញុំបើកឡានភ័យមានប្រាំ ។
- ឃ. កញ្ញាមកទៀន ។ (គ្រូរោង) កញ្ញាមកទៀនភ័យមានគ្រូរោង ។
- ង. ខ្ញុំនិយាយបារាំង ។ (សិស្ស) ខ្ញុំនិយាយបារាំងភ័យមានសិស្ស ។
- ច. ខ្ញុំញ៉ាំបាយ ។ (គូ) ខ្ញុំញ៉ាំបាយភ័យមានគូ ។

DRILL EIGHT: Extension

MODEL: T: ខ្ញុំទិញគ្រឿងថ្មីមួយ។ (ខ្ញុំស្រួចអ្នកណា)
 S: ខ្ញុំទិញគ្រឿងថ្មីមួយ គិតខ្ញុំស្រួចអ្នកណាទេ។
 T: I bought a new car.
 S: I bought a new car without borrowing money from anyone.

- ក. ខ្ញុំជឿចំណោទ នេះខ្លួនឯង។ (អ្នកណាបានរស់ខ្ញុំ)
 ខ្ញុំជឿចំណោទ នេះខ្លួនឯង គិតមានអ្នកណាបានរស់ខ្ញុំទេ។
- ខ. ខ្ញុំរៀនប្រឹក្សា។ (អ្នកណាបង្រៀនខ្ញុំ)
 ខ្ញុំរៀនប្រឹក្សា គិតមានអ្នកណាបង្រៀនខ្ញុំទេ។
- គ. កូនខ្ញុំទៅជើង។ (អ្នកណាប្រាប់)
 កូនខ្ញុំទៅជើង គិតមានអ្នកណាប្រាប់ទេ។
- ឃ. ខ្ញុំទិញគ្រឿងថ្មីមួយ។ (អ្នកណាជួយខ្ញុំ)
 ខ្ញុំទិញគ្រឿងថ្មីមួយ គិតមានអ្នកណាជួយខ្ញុំទេ។
- ង. បងខ្ញុំរៀនធ្វើគ្រឿងខ្លួនខ្ញុំ។ (អ្នកណាបង្រៀនគាត់)
 បងខ្ញុំរៀនធ្វើគ្រឿងខ្លួនខ្ញុំ គិតមានអ្នកណាបង្រៀនគាត់ទេ។
- ច. ខ្ញុំទិញគ្រឿងថ្មីមួយ។ (អ្នកណាទិញខ្ញុំស្រួច)
 ខ្ញុំទិញគ្រឿងថ្មីមួយ គិតមានអ្នកណាទិញខ្ញុំស្រួចទេ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: គេលក់ គ្រឿងចរាចរណ៍នៅកន្លែងនោះ។
 S: គេលក់ គ្រឿងផ្សេងៗនៅកន្លែងនោះ។
 T: They sell a lot of cars in that place.
 S: They sell various cars in that place.

- ក. សាលារដ្ឋការបង្រៀនភាសាចិន។ សាលារដ្ឋការបង្រៀនភាសាផ្សេងៗ។
- ខ. លោកទទួលសំណុំផ្សេងៗ។ លោកទទួលសំណុំផ្សេងៗ។
- គ. ខ្ញុំចូលចិត្តការបង្រៀនចិន។ ខ្ញុំចូលចិត្តការបង្រៀនផ្សេងៗ។
- ឃ. ហាងល្បែងនេះលក់ល្បែងភាសាចិន។ ហាងល្បែងនេះលក់ល្បែងភាសាផ្សេងៗ។
- ង. ខ្ញុំសរសេរច្បាប់ប្រែ។ ខ្ញុំសរសេរច្បាប់ប្រែផ្សេងៗ។
- ច. ខ្ញុំចូលចិត្តប្រើប្រាស់។ ខ្ញុំចូលចិត្តប្រើប្រាស់ផ្សេងៗ។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: លោកចង់ទិញគ្រឿងថ្មីនេះ។
 S: ខ្ញុំដូចម្តេចចង់ទិញគ្រឿងថ្មីនេះទេក៏មិនដឹង។
 T: I want to buy a car today.
 S: I don't know! I don't seem to want to buy a car today.

ក. លោកទៅរៀនថ្ងៃនេះ ?	ខ្ញុំដូចម៉ែនទៅរៀនទេក៏ម៉ែនដឹង ។
ខ. កូនលោកចេះបើកឡានទេ?	កូនខ្ញុំដូចម៉ែនចេះបើកឡានទេក៏ម៉ែនដឹង ។
គ. លោកមើលថ្នាំរ៉ាំរ៉ៃជាងទេ?	ខ្ញុំដូចម៉ែនថ្នាំរ៉ាំរ៉ៃម៉ែនដឹងជាងទេក៏ម៉ែនដឹង ។
ឃ. លោកត្រូវការលុយទេថ្ងៃនេះ?	ខ្ញុំដូចម៉ែនត្រូវការលុយទេក៏ម៉ែនដឹង ។
ង. ឥឡូវខ្ញុំមិនទាន់បានប្រាក់ប្រាក់ទេ?	ឥឡូវខ្ញុំមិនទាន់បានប្រាក់ប្រាក់ទេក៏ម៉ែនដឹង ។
ច. លោកចង់ទៅមើលកូនយប់នេះ?	ខ្ញុំដូចម៉ែនចង់ទៅមើលកូនទេក៏ម៉ែនដឹង ។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំចេញពីផ្ទះការទៅផ្ទះលោក ។

S: ខ្ញុំចេញពីផ្ទះការបង្អួចទៅផ្ទះលោក ។

T: After work I'll go to your house.

S: After work I'll go straight to your house.

ក. ខ្ញុំចេញពីផ្ទះការទៅព្យាបាល ។	ខ្ញុំចេញពីផ្ទះការបង្អួចទៅព្យាបាល ។
ខ. ខ្ញុំទៅផ្សារទៅមើលកូន ។	ខ្ញុំទៅផ្សារបង្អួចទៅមើលកូន ។
គ. ខ្ញុំចេញពីរៀនទៅផ្ទះម្តាយខ្ញុំ ។	ខ្ញុំចេញពីរៀនបង្អួចទៅផ្ទះម្តាយខ្ញុំ ។
ឃ. យប់ចេញពីផ្ទះការទៅព្យាបាល ។	យប់ចេញពីផ្ទះការបង្អួចទៅព្យាបាល ។
ង. នាងចេញពីផ្ទះការមកផ្ទះខ្ញុំ ។	នាងចេញពីផ្ទះការបង្អួចមកផ្ទះខ្ញុំ ។
ច. ព្យាបាលរួចទៅសំពះ ។	ព្យាបាលរួចបង្អួចទៅសំពះ ។

Reading Passage

ការធ្វើដំណើរនៅភ្នំពេញ

នៅភ្នំពេញ ការធ្វើដំណើរពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយនឹងងាយស្រួលណាស់ ព្រោះភ្នំពេញមិនធំប៉ុន្មានទេហើយមិនសូវមានមនុស្សច្រើនដង ។ អ្នកធ្វើដំណើរអាចដើរដៃកង់ ដើរស៊ីក្ល ដើរឡានឈ្នួលឬដើរឡានរបស់ខ្លួនឯងក៏បានដែរ ។

ការធ្វើដំណើរដោយដើរម៉ែន គឺជាការ បើកសាលាក្នុងភ្នំពេញ ។ ឯនៅពេលយប់វិញក៏ដូចនៅពេលថ្ងៃដែរ យប់អាចដើរតាមយប់ដង ។ នៅភ្នំពេញមានអ្នកដើរច្រើនដែរ ។ ភាគច្រើន គេកូនសិស្ស ហើយអ្នកដើរជិតទាំងអស់មិនមែនដើរដោយគេចង់ឬចូលចិត្តទេ គេដើរព្រោះគេមិនសូវមានលុយ ។

បើយប់មានលុយបន្តិចហើយយប់អាចទិញកង់ដើម្បីដំបូរបាន យប់បើកសាលាស្រួលណាស់ព្រោះផ្លូវភាគច្រើនធំ ហើយត្រង់ៗ ដង ។ ហើយយប់ទៀតនៅតាមផ្លូវទាំងនោះ មិនសូវមានឡានច្រើនដែរ ។ ដូច្នេះ អ្នកដើរកង់ស្រួលណាស់ហើយសប្បាយណាស់ដែរ ។

ការធ្វើដំណើរតាមស៊ីក្លស្រួលថ្លៃថ្នូរដែរ ។ ពេលខ្លះមានភ្លេងឬក្បាច់តាមគេចូលដៃក្នុងស៊ីក្លបើគេឮឡាន ឡាន ។ ដើរស៊ីក្លមិនអាក្រក់ជាងដើរឡានប៉ុន្មានទេ គេគ្រាន់តែយូរជាងបន្តិច ។ មានអ្នកមានឡានខ្លះ ជួនថ្ងៃណាគេមិនចង់បើកឡានគេទៅ

ធ្វើការ គេដំរើស្បែក។ តាមធម្មតា មនុស្សធម្មតាមិនសូវហ៊ានដំរើស្បែកទេ ព្រោះថ្ងៃ
បន្តិច។ ប៉ុន្តែ ដំរើសកាល បើយើងមានសុខបន្តិច នឹងមានពេលទំនេរល្មម ការ
ដំរើស្បែកនៅជិតសប្បាយណាស់។

ឯឡានល្អលឿន យើងមិនទាន់មានល្មមទេ។ ដូច្នេះការធ្វើដំរើសតាមឡាន
ល្អលឿនជាងការបន្តិច។ ឯឡើងតែប្រាកដនេះមិនមែនគ្រាន់តែជាប្រាកដព្រោះយើង
មិនឡានល្អលឿនទេ គឺជាប្រាកដព្រោះឡានយើងមិនសូវលឿន ហើយគេដាក់
មនុស្សច្រើនពេកនៅក្នុងឡានផង។ ប៉ុន្តែតាមតែ ដំរើសឡានល្អលឿនជាងដំរើស
ស្បែក។

បើយើងគិតទុកបន្ទាយទៅ នៅភ្នំពេញ រឺម្យ៉ាងទៅធ្វើការភាគច្រើនមិន
ត្រូវការឡានទេ ព្រោះតែដំរើសគេទៅក៏ដឹងធ្វើការមិនឆ្ងាយប៉ុន្មានទេ បើគេដំរើស
ប្រហែលអស់ដប់ម៉ឺនក្នុងមួយម៉ោង។ ប៉ុន្តែបើគេត្រូវការបើកឡានវិញ គេបើកពេល
ណាក៏បានដែរ។

ដូច្នេះនៅភ្នំពេញ ការធ្វើដំរើសមិនទាន់ជាប្រាកដទេ។

VOCABULARY

កាលាត	kaanout	boat (L)
គិតទុកមិនទាន់ទៅ	kit aoy meen teen tɛw	actually (L)
ត្រួត	chæk	to check
ខ្លះខាតណា	cuon thn̄ay naa	some days, sometimes
ដឹកនាំ	dək nóm	to transport; to lead (L)
តែម្តង	tae me doon	directly, immediately
ទន្លេ	túnlee	river
ទំនេរ	tanee	free, not busy (L)
បាត់	thé?	to kick, to ride a bicycle
នឹងមែន	nɛ̄n thaa	if one were to say (R)
បន្តិច	pehout	directly, throughout
ចាប់ផ្តើម	pechɛh	to start (an engine), to ignite
ប្រៀបធៀប	pedouc	to compare (L)
ប្រហែល	pehɛh	to neglect
ផ្ទាល់ខ្លួន	phtól khluon	personal; selfish
ផ្សេងៗ	phseen phseen	different, various
ស្រេច	próom	to be willing, to agree
រត់	rút	to run, to work, to function
រដ្ឋការ	rottékaa	government, civil service
រុញ	ruñ	to push
លីត្រ	liit	liter
សាធារណរដ្ឋ	saathiarəna?rót	republic (L)
សំរាក	səmé?	to relax
ស្តាយ	sdaay	to regret, to be sorry; to be too bad
អនុញ្ញាត	anuññat	to give permission; permission (L)

អាគុយ	a'kuy	battery
ទប់ស្កាត់	opəsaʔ	obstacle, challenge (L)
ទស្សនា	əhsaa	often, to be diligent
ភ័យខ្លាច	ət mian	without

Sidewalk noodle vendor, Phnom Penh

PASSAGE A

បេះដូង
បុរស

bɛh doun

heart

pəroh

a male person (the word ប្រុស /proh/'male' is a derivative of បុរស)

បង្គាប់
បាវ

pəkóp

to give an order

baav

a servant (rare)

ចូរ
ឯង

cou

please, I urge you to..., I want you to...

aɛŋ

you (non-formal)

ត្រង់
សម្លាប់

truŋ

cage, pen

səlap

to kill

អញ

aŋ

I (non-formal)

ច្រើន

pəphot

most of all,...est

ស្រី

criap

to know (formal , to be informed

សំឡេង

səmdɛy

speech, utterance

Jackfruit

LESSON THIRTY-SIX

DIALOGUE

- ធនាគារ**
១. សុខ លោក ចាំទេ កាលមានធនាគារ
ឆ្នាំទៅ ?
- ដាច់ដំបូ**
២. គុម បាទ ខ្ញុំមិនភ្លេចទេព្រោះខ្ញុំ
ដាច់ដំបូអស់ពីរពីរម៉ោង។
- ធនាគារ**
៣. សុខ ម៉េចបានជាលោកត្រូវគេចាប់?
រំលោភ (លើ)
បំរាមគោចរ
៤. គុម គេថាខ្ញុំរំលោភលើបំរាម
គោចរ ។
- ដាច់**
- ដាច់គ្នា**
៥. សុខ គេមិនឲ្យយើងចេញស៊ី
លេងយប់ប្រាំយប់ដាច់គ្នា
មែនទេ ?
- ដើម្បីឲ្យ**
- ដើម្បីកុំឲ្យ**
- គ្រោះថ្នាក់**
៦. គុម បាទ ដើម្បីកុំឲ្យយើងមាន
គ្រោះថ្នាក់ ។
- បំផុត**
- ក្មេងៗ**
- ដុត**
- លួច**
៧. សុខ ចំបំផុតដើម្បីកុំឲ្យក្មេងៗ
ដុតផ្ទះនិងលួចឥវារ។
- សាហាន**
- ស្ទើរតែ**
- ស្ទើរតែ ... មិន**
- ការពារ**
- ឈ្នះ**
៨. គុម បាទ ពេលនោះប៉ូលីស
និងសាហានស្ទើរតែការពារ
មិនឈ្នះ ។
- disturbance, uprising
- Do you remember the riot last year?
- to be in custody
- Yes, I'll never forget, because I was in custody for almost 2 hours.
- Why were you arrested?
- to violate
- curfew
- They said that I violated the curfew.
- to be adjacent to, next to
- consecutive
- They didn't allow us to go out for five consecutive nights, did they?
- so that
- so that...not
- accident, danger
- Yes, so we wouldn't have any accidents.
- (superlative)
- youths
- to burn
- to steal
- Especially so that the youths wouldn't burn down houses and loot.
- soldier, military
- almost
- hardly, almost...not
- to defend, to prevent
- to win, to overcome
- Yes, that time police and soldiers could hardly stop them.

DIALOGUE:

1. sok - look cam eh kaal mian cəlaacol chnam tɨw?
2. tom - baat, khñom mɨn phlic eeh, pruh khñom cóp khum oh cit pii maon
3. sok - məc baan cia look trəw kee cap?
4. tom - kee thaa khñom rəmloop ləe paraam koocoo
5. sok - kee mɨn aoy yəən cəñ dəe leen yup pram yup cóp knia, məc tee?
6. tom - baat, daəmbəy kom aoy yəən mian krúh thna?
7. sok - thom mphot daəmbəy kom aoy kmeen kmeen dot phtéh nɨn luoc syvan
8. tom - baat, peel nuh pelih nɨn təhian stəe təc kaapia mɨn chnéh

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

3. In Lesson 16 you learned that Cambodian has no passive construction, but it has various ways of translating English passives. In this lesson occurs one of these ways of expressing passive ideas: the verb **ត្រូវ** /trəw/, which means 'to have an experience, to undergo.' A construction consisting of a subject plus **ត្រូវ** /trəw/ plus a following noun or clause is most economically analyzed as an active construction, not passive. Thus, for instance,

យើងត្រូវរកចាប់។

yəən trəw kee cap

We were arrested (by them).

is simply **យើងត្រូវ** /yəən trəw/ 'we underwent (something)' plus **រកចាប់(យើង)** /kee cap (yəən)/ 'they arrested (us).' That is 'we underwent something, namely, they arrested us.' Note that when **ត្រូវ** /trəw/ is followed by an entire clause there is no change of word order in the clause.

can also be used with certain nouns, e.g.

យើងត្រូវភ្លៀស។

yəən trəw phliən

We were caught in the rain.

6. Remember that the clause relators **រដ្ឋប្បវេណី** /daəmbəy/ 'in order to' and **រដ្ឋប្បវេណី** /daəmbəy aoy/ 'so that' have similar meanings, but **រដ្ឋប្បវេណី** /daəmbəy/ is used when the first and second clauses have the same subject, while **រដ្ឋប្បវេណី** /daəmbəy aoy/ is used when the first clause has a different subject from that of the second clause (Lesson 22). However, this distinction does not apply when **រដ្ឋប្បវេណី** /daəmbəy kom aoy/

'so that...not' is used. **រដំបូរកុំទុំយ** /daəmbəy kom aoy/ is used whether the subjects of the two clauses it relates are the same or different. For example: **គាត់លេបថ្នាំរដំបូរកុំទុំយ(គាត់)ឈឺទៀត។**

kót leep thnam daəmbəy kom aoy (kót) chii tiet

He took a pill so that he would not be sick again.

វាឆ្លើយយូរតិចៗរដំបូរកុំទុំយឮកាតាញ។

via niyley tec tec daəmbəy kom aoy əwpuk via lii

He speaks softly so that his father won't hear (him).

Note that while in English the clause that follows 'so that' is negated, in Cambodian the corresponding clause is not negated. This is because the negator is contained in the relator in the word **កុំ** /kom/.

7. Another form of the superlative is adjective plus **បំផុត** /mphot/ (or **បំផុត** /bomphot/), e.g.

អារនៈដ៏ថ្លៃបំផុត។

aanh cia phtēh thlay mphot

This is the most expensive house.

The construction adjective plus **បំផុត** /mphot/ is similar in meaning to **ដ៏ធំបំផុត** /cian kee bomphot/ 'the -est.' Note here that **ពិសេសបំផុត** /thom bomphot/ is used to mean 'especially,' though literally it means 'the biggest.'

7. You now have studied two words for 'burn.' The word **ដុត** /dot/ means 'to set on fire, to burn something.' **ឆេះ** /chsh/, on the other hand, means 'to catch on fire, to be burning, to be burned.'

8. The adverb **ស្ទើរតែ** /stēə tās/ means 'almost,' as in

ខ្ញុំស្គាល់គេស្ទើរតែទាំងអស់។

khñom skól kee stēə tās tén əh

I know almost all of them.

When **ស្ទើរតែ** /stēə tās/ precedes a negated verb, it means 'almost...not' or 'hardly,' e.g.

ខ្ញុំស្តាប់ស្ទើរតែមិនឮទេ។

khñom sdap stēə tās mīn līi eh

I can hardly hear (I just manage to hear).

Contrasting with **ស្ទើរតែមិន** /stēə tās mīn/ 'almost...not, to succeed by only a little' is **វិះ(តែ)** /vih (tās)/ 'to just miss, not quite, to fail by only a little.'

ខ្ញុំឮបង្វែរនឹកឮ។

khñom sdap vih taε lɿɿ

I can't quite hear (I just miss hearing).

វិវ័ត្ត) /vih (taε)/ is introduced in Drill 10 and វិវ័ត្ត) /vih (taε)/ and វិវ័ត្ត) /stəə taε/ are contrasted in Drill 11. Note that when they are used with a resultative verb, both can come either before the main verb or before the resultative verb:

ខ្ញុំឮបង្វែរនឹកឮបង្វែរនឹកឮ។

khñom stəə taε sdap mɿn lɿɿ eh

I can hardly hear.

ខ្ញុំវិវ័ត្តឮបង្វែរនឹកឮ។

khñom vih taε sdap mɿn lɿɿ eh

I can't quite hear.

DRILLS

DRILL NO.

4. Note the various causative uses of ឱ្យ /aoy/ in this drill. In none of these sentences does ឱ្យ /aoy/ mean 'let, permit.'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: ប៉ូស៊ីសបាបខ្ញុំបង្វែរ។

S: ខ្ញុំត្រូវប៉ូស៊ីសបាបខ្ញុំបង្វែរ។

T: The police arrested me and put me in custody.

S: I was arrested and put in custody by the police.

ក. ឪពុកខ្ញុំមិនឱ្យបង្វែរឱ្យបាប។

ខ្ញុំត្រូវឪពុកខ្ញុំមិនឱ្យបង្វែរឱ្យបាប។

ខ. គ្រូបង្រៀនស្នាក់នៅសាលាឱ្យបង្វែរ។

កូនសិស្សត្រូវគ្រូបង្រៀនស្នាក់នៅសាលា។

គ. ប៉ូស៊ីសបង្វែរកូនសិស្សបង្វែរ។

កូនសិស្សត្រូវប៉ូស៊ីសបង្វែរបង្វែរ។

ឃ. គេវាយកូនខ្ញុំបែកក្បាល។

កូនខ្ញុំត្រូវគេវាយបែកក្បាល។

ង. ម្ចាស់ខ្ញុំវាយខ្ញុំច្រើនដងណាស់។

ខ្ញុំត្រូវម្ចាស់ខ្ញុំវាយច្រើនដងណាស់។

ច. ឪពុកម្ចាស់ខ្ញុំស្នាក់នៅសាលាឱ្យមិនឱ្យបង្វែរ។

ខ្ញុំត្រូវឪពុកម្ចាស់ខ្ញុំស្នាក់នៅសាលាមិនឱ្យបង្វែរ
បង្វែរ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវប៉ូលីសចាប់បង្ខំ។
S: ខ្ញុំត្រូវចាប់ប៉ូលីសបង្ខំ។

T: I was arrested and put in custody by the police.

S: I have to arrest the police and put them in custody.

ក. ខ្ញុំត្រូវឱ្យតុកខ្ញុំ មិនទិសព្យាបាល។	ខ្ញុំត្រូវមិនទិសឱ្យតុកខ្ញុំ ព្យាបាល។
ខ. កូនសិស្សត្រូវត្របស្រៀង ដាក់ទោស។	កូនសិស្សត្រូវដាក់ទោសត្របស្រៀង។
គ. កូនសិស្សត្រូវប៉ូលីសបង្ខំបង្ខំ។	កូនសិស្សត្រូវបង្ខំប៉ូលីសបង្ខំ។
ឃ. កូន ខ្ញុំត្រូវគេរាំយល់ចក្ខុវិស័យ។	កូន ខ្ញុំត្រូវរាំយល់ចក្ខុវិស័យ។
ង. ខ្ញុំត្រូវមាសខ្ញុំរាំយល់ចក្ខុវិស័យ។	ខ្ញុំត្រូវរាំយល់មាសខ្ញុំ ចក្ខុវិស័យ។
ច. ខ្ញុំត្រូវឱ្យតុកខ្ញុំ ដាក់ទោសមិនទិសព្យាបាល។	ខ្ញុំត្រូវដាក់ទោសឱ្យតុកខ្ញុំ មិនទិសព្យាបាល។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: យើងចេញដើរលេងយប់ប្រាំយប់។ (គេ)
S: គេមិនទិសយើងចេញដើរលេងយប់ប្រាំយប់។

T: We went out five nights. (they)

S: They didn't allow us to go out at night for five nights.

ក. ខ្ញុំព្យាបាល។	(ឱ្យតុកខ្ញុំ) ឱ្យតុកខ្ញុំ មិនទិសខ្ញុំព្យាបាល។
ខ. កូនសិស្សចេញទៅដុះម្លប់ប្រាំ។ (លោកគ្រូ)	លោកគ្រូមិនទិសកូនសិស្សចេញទៅដុះម្លប់ប្រាំ។
គ. លោកនិយាយអស់គ្នាសក្កន់ប្លាក់។ (ខ្ញុំ)	ខ្ញុំមិនទិសលោកនិយាយអស់គ្នាសក្កន់ប្លាក់។
ឃ. ទាហានការពារដុះខ្ញុំ។	(ខ្ញុំ) ខ្ញុំមិនទិសទាហានការពារដុះខ្ញុំ។
ង. ខ្ញុំរំលោភលើបំរាមគោចរ។ (គេ)	គេមិនទិសខ្ញុំរំលោភលើបំរាមគោចរ។
ច. ប៉ូលីសចាប់ខ្ញុំ។	(ឱ្យតុកខ្ញុំ) ឱ្យតុកខ្ញុំ មិនទិសប៉ូលីសចាប់ខ្ញុំ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ឪពុកខ្ញុំប្រាប់ខ្ញុំមិនទិសដើរលេងយប់។
S: ឪពុកខ្ញុំប្រាប់ខ្ញុំមិនទិសដើរលេងយប់ទេ។

T: My father told me to go out at night.

S: My father told me not to go out at night.

ក. លោកគ្រូប្រាប់ខ្ញុំមិនទិសនិយាយអស់គ្នាសក្កន់។	លោកគ្រូប្រាប់ខ្ញុំ មិនទិសនិយាយអស់គ្នាសក្កន់ទេ។
ខ. ខ្ញុំប្រើឡានលោកមិនទិសខ្ញុំទេ។	ខ្ញុំប្រើឡានលោកមិនទិសខ្ញុំទេ។

- គ. គាត់ លាង កែវ លោក ទុយ បែក ។
 គាត់ លាង កែវ លោក ម៉ែន ទុយ បែក ទេ ។
 បរ. ខ្ញុំ បាន រស់ ប្រពន្ធ ខ្ញុំ ទុយ ហ្នាប់ ម្នាស់ គាត់ ។
 ខ្ញុំ បាន រស់ ប្រពន្ធ ខ្ញុំ ម៉ែន ទុយ ហ្នាប់ ម្នាស់ គាត់ ទេ ។
 ង. ខ្ញុំ ប្រាប់ ប៉ុល ស ទុយ ការ ការ ដុះ ទុំ ពុក ខ្ញុំ ។
 ខ្ញុំ ប្រាប់ ប៉ុល ស ម៉ែន ទុយ ការ ការ ដុះ ទុំ ពុក ខ្ញុំ ទេ ។
 ឆ. គាត់ បង្រៀន ខ្ញុំ ធ្វើ ឡាន ទុយ ល្អ ។
 គាត់ បង្រៀន ខ្ញុំ ធ្វើ ឡាន ម៉ែន ទុយ ល្អ ទេ ។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: គេ មិន ទុយ បើង ចេញ ដើរ លេង ជ្រាំ យប់ ។

S: គេ មិន ទុយ បើង ចេញ ដើរ លេង ជ្រាំ យប់ ជាប់ គ្នា ។

T: They didn't allow us to go out for five nights.

S: They didn't allow us to go out for five consecutive nights.

ក. លោក លេង ប្រើ ជ្រាំ ថ្ងៃ ។	លោក លេង ប្រើ ជ្រាំ ថ្ងៃ ជាប់ គ្នា ។
ខ. ខ្ញុំ បង្រៀន ប្រើ ម៉ាស៊ីន ។	ខ្ញុំ បង្រៀន ប្រើ ម៉ាស៊ីន ជាប់ គ្នា ។
គ. ខ្ញុំ ទុយ កូន សិស្ស ប្រឡង អង្គ យប់ ។	ខ្ញុំ ទុយ កូន សិស្ស ប្រឡង អង្គ យប់ ជាប់ គ្នា ។
បរ. កូន ខ្ញុំ រំលឹក ខ្ញុំ ដើរ ។	កូន ខ្ញុំ រំលឹក ខ្ញុំ ដើរ ជាប់ គ្នា ។
ង. លោក លេង លេង អក្សរ ច្រើន ។	លោក លេង លេង អក្សរ ច្រើន ជាប់ គ្នា ។
ឆ. ខ្ញុំ វាយ គាត់ បួន ដំបូង ។	ខ្ញុំ វាយ គាត់ បួន ដំបូង ជាប់ គ្នា ។

DRILL SIX: Extension

MODEL: T: គេ មិន ទុយ បើង ចេញ ដើរ លេង យប់ ។ (មាន គ្រោះ ថ្នាក់)

S: ដើម្បី កុំ ទុយ បើង មាន គ្រោះ ថ្នាក់ ។

T: They didn't allow us to go out at night. (have an accident)

S: So that we wouldn't have an accident.

ក. ខ្ញុំ បក គ្រឿង រោគ កូន សិស្ស ។	(ថើស)	ដើម្បី កុំ ទុយ កូន សិស្ស ថើស ។
ខ. ខ្ញុំ មិន ទុយ លេង កូន ខ្ញុំ ។	(បង្វែង លាស)	ដើម្បី កុំ ទុយ លេង កូន ខ្ញុំ បង្វែង លាស ។
គ. ខ្ញុំ ដាក់ កែវ ក្នុង ទូ ។	(បែក)	ដើម្បី កុំ ទុយ ដាក់ កែវ ក្នុង ទូ ។
បរ. គេ មិន ទុយ ក្មេង ៗ ដើរ លេង យប់ ។	(លួច ឥត រំលឹក)	ដើម្បី កុំ ទុយ ក្មេង ៗ លួច ឥត រំលឹក ។
ង. ខ្ញុំ មិន ប្រាប់ លោក ទេ ។	(ស្តាយ)	ដើម្បី កុំ ទុយ ប្រាប់ លោក ទេ ។
ឆ. ប្រពន្ធ ខ្ញុំ មិន ប្រើ ខ្ញុំ ថ្ងៃ ទេ ។	(អស់ កម្លាំង)	ដើម្បី កុំ ទុយ ប្រើ ខ្ញុំ អស់ កម្លាំង ។
ឆ. ទុំ ពុក វា មិន ទុយ វា លេង ច្រើន ។	(ចាញ់)	ដើម្បី កុំ ទុយ វា ចាញ់ ។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវយកសៀវភៅណា? (ធំ)
 S: សៀវភៅត្រូវយកសៀវភៅធំបំផុត។
 T: Which book do I have to take? (big)
 S: You have to take the biggest book.

ក. ខ្ញុំដើរហត់មេច?	(យឺត)	សៀវភៅយឺតបំផុត។
ខ. ខ្ញុំសរសេរអក្សរខ្មែរឬអក្សរអង្គរ?	(អាក្រក់)	សៀវភៅសរសេរអក្សរខ្មែរអាក្រក់បំផុត។
គ. កូនខ្ញុំទុក្ខស្លាប់រៀនទេ?	(ខ្ពស់)	កូនសៀវភៅខ្ពស់រៀនបំផុត។
ឃ. សៀវភៅសម្រាប់ប្អូនចាស់?	(ច្រើន)	ខ្ញុំគិតច្រើនបំផុត។
ង. ប្រធានសៀវភៅពិសា ច្រើនទេ?	(តិច)	ប្រធានខ្ញុំព្យាយាមតិចបំផុត។
ច. ប្តីសៀវភៅស្រីនិយាយទេ?	(ច្រើន)	ប្តីខ្ញុំនិយាយច្រើនបំផុត។

DRILL EIGHT: Substitution

MODEL: T: អាហានស្មើនឹងការការពារមិនល្អ: ។ (ខ្ញុំ)
 S: ខ្ញុំស្មើនឹងការការពារមិនល្អ: ។
 T: The soldier just barely managed to defend (it). (I)
 S: I just barely managed to defend (it),

ក. ខ្ញុំស្មើនឹងការការពារមិនល្អ: ។	(បាន)
ខ. ខ្ញុំស្មើនឹងការការពារមិនបាន។	(ស្លាប់)
គ. ខ្ញុំស្មើនឹងការស្លាប់មិនបាន។	(រៀន)
ឃ. ខ្ញុំស្មើនឹងការរៀនមិនបាន។	(ចប់)
ង. ខ្ញុំស្មើនឹងការរៀនមិនចប់។	(មើល)
ច. ខ្ញុំស្មើនឹងការមើលមិនចប់។	

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ប៉ូលីសនិងអាហានការពារទីក្រុងល្អ: ។
 S: ប៉ូលីសនិងអាហានការពារទីក្រុងស្មើនឹងការការពារមិនល្អ: ។
 T: Police and soldiers successfully defended the city.
 S: Police and soldiers just barely managed to defend the city.

ក. ខ្ញុំទៅសាលារៀនព្រឹកមិញ។	ខ្ញុំស្មើនឹងការមិនទៅសាលារៀនព្រឹកមិញ។
ខ. ខ្ញុំស្លាប់ប្រធានខ្ញុំបាន។	ខ្ញុំស្លាប់ប្រធានខ្ញុំស្មើនឹងការមិនបាន។
គ. កូនខ្ញុំព្យាយាមអស់។	កូនខ្ញុំព្យាយាមស្មើនឹងការមិនអស់។
ឃ. ព្រឹកមិញខ្ញុំទៅសាលាទាន់ចាំបាច់។	ព្រឹកមិញខ្ញុំទៅសាលាស្មើនឹងការមិនទាន់ចាំបាច់។
ង. ខ្ញុំមានសុខភាពល្អបំផុតសាលា។	ខ្ញុំស្មើនឹងការមិនមានសុខភាពល្អបំផុតសាលា។
ច. ខ្ញុំទិញឡានបាន។	ខ្ញុំទិញឡានស្មើនឹងការមិនបាន។

DRILL TEN: ResponseMODEL: T: ប៉ូស៊ីសការពារល្អរះទេ?

S: ប៉ូស៊ីសការពាររឹះល្អរះ ។

T: Did the police manage to defend (it)?

S: The police just missed defending (it) successfully.

- ក. ត្រីកម្មលោកអញ្ជើញទៅទៀនទាន់ទេ? ត្រីកម្មទូទៅទៀនរឹះទាន់ ។
 ខ. ឡានលោកខូចទេ? ឡានខ្ញុំរឹះខូច ។
 គ. លោកធ្វើទេ? ខ្ញុំរឹះធ្វើ ។
 ឃ. ប្រធានលោកអញ្ជើញមកទាន់លោកទេ? ប្រធានខ្ញុំមករឹះទាន់ខ្ញុំ ។
 ង. កែវនោះបែកទេ? កែវនោះរឹះបែក ។
 ច. លោកបើកប្រធានលោកនៅកន្លែងនោះទេ? ខ្ញុំរឹះបើកប្រធានខ្ញុំនៅកន្លែងនោះ ។
 ឆ. ប្រធានខ្ញុំប្រឡងដាច់ទេ? ប្រធានលោកប្រឡងរឹះដាច់ ។

DRILL ELEVEN: ResponseMODEL₁: T: ប៉ូស៊ីសការពារល្អរះទេ? (បាទ)

S: ប៉ូស៊ីសការពារស្ទើរតែមិនល្អរះ ។

MODEL₂: T: ប៉ូស៊ីសការពារល្អរះទេ? (ទេ)

S: ប៉ូស៊ីសការពាររឹះល្អរះ ។

T: Did the police manage to defend (it)? (yes)

S: The police just managed to defend (it).

T: Did the police manage to defend (it)? (no)

S: The police just missed being able to defend (it).

- ក. វាទៅដល់ទេ? (បាទ) វាទៅស្ទើរតែមិនដល់ ។
 ខ. វាមើលខ្ញុំលើកទេ? (ទេ) វាមើលលោករឹះលើក ។
 គ. វាមើលសៀវភៅនោះដាច់ទេ? (បាទ) វាមើលសៀវភៅនោះស្ទើរតែមិនដាច់ ។
 ឃ. អ្នកគ្រូទិញទូរស័ព្ទទេ? (ទេ) អ្នកគ្រូរឹះទិញទូរស័ព្ទ ។
 ង. ប្រធានលោកទិញលោកទេ? (ទេ) ប្រធានខ្ញុំរឹះទិញទូរស័ព្ទ ។
 ច. ភាគីទាញឡាននោះទេ? (បាទ) ភាគីស្ទើរតែមិនទាញឡាននោះ ។
 ឆ. វាទៅទាន់ទេ? (ទេ) វាទៅរឹះទាន់ ។
 ដ. ភាគីស្លាប់ទេ? (ទេ) ភាគីរឹះស្លាប់ ។

Reading Passageកាលខ្ញុំនៅក្មេង

នៅពេលចូលទៀនទូទៅទៀនរាល់ថ្ងៃ ដល់ខ្ញុំត្រឡប់មកផ្ទះវិញខ្ញុំត្រូវទៀនខ្លួនឯង
 ដើមទៀត ព្រោះខ្ញុំជាកូនសិស្សសាលាដំបូងក្នុងស្ថានភាពដែលទៀនដាច់ខ្លួន
 ដែលទៀននោះផ្ទះដែលខ្ញុំនៅនោះទេ ។ ខ្ញុំជឿនឹកទៅទៀននៅផ្ទះពួកចាំកខ្ញុំឬនៅកន្លែងផ្សេងៗ

ទៀត។ ខ្ញុំធ្វើហ្នឹងនេះ ព្រោះថ្ងៃខ្ញុំនៅផ្ទះខ្ញុំត្រូវធ្វើការក្នុងផ្ទះ ដូច្នេះខ្ញុំគិតថាខ្ញុំរៀនមិនបានទេ។

កាលនោះខ្ញុំចង់រៀនណាស់។ ខ្ញុំគិតថាខ្ញុំត្រូវរៀនដើម្បីទិញបានធ្វើដំ មានឧទាហរណ៍៖ មានផ្ទះនៅនឹងមានប្រពន្ធល្អ។ ព្រោះតែហេតុអ្វីនោះខ្ញុំរៀនច្រើនណាស់ ហើយតាម តែខ្ញុំរៀនច្រើនមែន។ តែការរៀនរបស់ខ្ញុំមិនសូវបានចំណេះ ប៉ុន្មានទេ ខ្ញុំនៅតែងាក្នុង សិក្សាខ្សោយជាងគេដដែល។

ដូច្នេះខ្ញុំប្រាកដណាស់។ នៅសាលាត្រូវមិនសូវចូលចិត្ត ឯនៅផ្ទះវិញគេមិនចូលចិត្ត ខ្ញុំសោះ។ គេដឹងមិនចូលចិត្តខ្ញុំសោះនោះ មិនទុកទេ។ ហើយខ្ញុំដឹងថាខ្លួនខ្ញុំសោះ ប្រាកដ។ ខ្ញុំនៅផ្ទះគេ ខ្ញុំគ្មានទិញប្រយោជន៍អីទៅទេ តែខ្ញុំរកប្រយោជន៍សម្រាប់ ខ្លួនខ្ញុំទៅវិញ។ ហើយតាមខ្ញុំដឹង មិនមែនតែតែឡើងប្រយោជន៍នោះទេ ដដែលធ្វើទិញ តែមិនចូលចិត្តខ្ញុំ មានឡើងច្រើនទៀត។ តែឡើងដើរលំហែងដាច់ដាច់ គឺមកតែមិន ដើរលំហែងខ្ញុំរៀននៅផ្ទះសោះ ហើយគេគិតថាខ្ញុំគិតតែដើរលេង។ ត្រង់នេះ ខ្ញុំទុក ទៀតព្រោះខ្ញុំមិនដឹងប្រាប់គេថាខ្ញុំទៅណា ឬមកពីណាទេ។ ហើយតាមតែគេមិន ដឹងថាខ្ញុំទៅណា ឬមកពីណាមែន តែគេដឹងយ៉ាងណាថាខ្ញុំទៅដល់ផ្ទះវិញនៅរាល់ ពេលបាយ។

ព្រោះខ្ញុំធ្វើហ្នឹងនោះ ខ្ញុំនៅមួយកន្លែងមិនបានយូរទេ យប់យូរណាស់ មួយឆ្នាំ។ ខ្ញុំនៅតែផ្ទះមួយទៅផ្ទះមួយ គឺតែផ្ទះបង់ខ្ញុំនៅផ្ទះមា ខ្ញុំរួចទៅផ្ទះពួកម៉ាកខ្ញុំ ហើយរួចហើយត្រឡប់ទៅផ្ទះបង់ខ្ញុំវិញ។

តែមិនតែខ្ញុំដឹងបង់បង់ មា ខ្ញុំនឹងគេដឹងខ្ញុំនៅជាមួយនោះមិនចូលចិត្តខ្ញុំ ខ្ញុំនៅតែដើរដើរដដែល។ ព្រោះខ្ញុំគិតថាម្នាក់ណាគិតយ៉ាងម៉េចតែខ្ញុំគិតចុះ បើគេ មិនទិញខ្ញុំនៅជាមួយគេទៀត ខ្ញុំរកកន្លែងផ្សេងទៅទៀត។

ឯឡើងមិនរៀននៅផ្ទះនោះ មិនមែនគ្រាន់តែមកតែខ្ញុំគិតថាខ្ញុំរៀនមិនបានទេ តែមកតែខ្ញុំគិតតែឡើងដើរលេងដើរ។ ហើយឡើងដើរលេងនេះខ្ញុំចូលចិត្តណាស់ ខ្ញុំ ចូលចិត្តដល់ទៅមិនគិតតែកន្លែងទៅទៀតឡើយ។ តែខ្ញុំមិនដើរលេងទិញច្រើនជាងក្មេង ទៀតទេ ខ្ញុំគ្រាន់តែដើរលេងដើម្បីទិញសម្បទានល្អទេ។

នេះជាឡើងមួយរបស់ខ្ញុំកាលខ្ញុំនៅក្មេង។

VOCABULARY

កញ្ចា	kəchaa	marijuana (L)
ការពារ	kaapia	to protect, to defend
ក្មេងៗ	khmeen khmeen	youth, children
ខឹង	khəŋ	angry (L)
ខ្ជិល	khcɛl	lazy
បង្ខំ	khum	to put in custody
ចលាចល	cəlaacəl	disturbance, riot
បាញ់	cañ	to lose (a game or competition)
ចំណេះ	cəraən	increase, profit, advantage, progress (L)

ជាប់	cóp	to be adjacent to; to pass a
ជាប់គ្នា	cóp knia	test; to go to jail
ជាប់បង្ខំ	cóp khum	consecutive
ឈ្នះ	chnéh	to be in custody
ដាក់ទោស	da? tooh	to win, to overcome
ដុត	dot	to punish
ដើម្បីទុល	daembey aoy	to burn
ដើម្បីកុំទុល	daembey kom aoy	so that
ក្រែងនេះ	tron nih	so that...not...
ទទួលទោស	tətuol tooh	in this place, with respect to
ទាហាន	tehian	to be punished (L) ^{this point (R)}
ទីក្រុង	tii kron	soldier
ទោស	tooh	city
ធ្ងន់	thnún	guilt, punishment, blame (L)
បែក	bask	heavy, serious (L)
បំផុត	mphot	to be broken
បំរាមគោចរ	pəraam koocoo	superlative marker
ប្រដៅ	pədaw	curfew
ប្រជុំ	pəcum	to give advice, to teach manners
ពាក្យធំៗ	pia? thom thom	to meet (group) (L) (L)
មានទោស	mian tooh	rude words, back talk
រំលោភសីល	rəmloop lee	to be punished (L)
លួច	luoc	to violate
វាយ	vay	to steal
វិះ	vih	to attack, to hit
ស្ទើរតែ	stee tas	to miss, just missed
ស្ទើរតែ ... មិន	stee tas...mín	almost
		hardly, almost...not

LESSON THIRTY-SEVEN

DIALOGUE

- ប្រធានាធិបតី
សម្លាប់
១. សុខ លោកប្រធានាធិបតីកេណឌី ត្រូវបានសម្លាប់នៅឆ្នាំណា?
២. គុម្ភ នៅឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំបួនរយ ហាក់បី ។
- ធ្វើឃាត
៣. សុខ គេធ្វើឃាតគាត់នៅកន្លែងណា?
- បាញ់
ស្លាប់
ស្លាប់ + ។
ស្លាប់បាញ់
៤. គុម្ភ គេបានស្លាប់បាញ់គាត់នៅក្នុងរាជធានី ។
- អ្នក
៥. សុខ អ្នកណាជាអ្នកសម្លាប់លោកកេណឌី?
- គឺ
៦. គុម្ភ គឺលោកលីហាវីអូស្វាល់ ។
- ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ
ឃាតកម្ម
៧. សុខ ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ មានឃាតកម្មណាសំខាន់ទៀតទេ?
៨. គុម្ភ បាទ ក្នុងឆ្នាំមួយពាន់ប្រាំបួនរយ ហាក់បីមានពីរ ។
៩. សុខ អ្នកណាខ្លះត្រូវបានធ្វើឃាត?
១០. គុម្ភ លោក ម. ល. ម៉ាក្ស ហើយនិងប្អូនប្រុសលោកកេណឌី ។
- president of a country
to kill
In what year was President Kennedy killed?
In 1963.
to assassinate, to murder
Where did they assassinate him?
to shoot
to steal
to do something on the sly;
to do surreptitiously
to snipe
They shot him in the city of Dallas.
(personifier) 'the one who'
Who was Mr. Kennedy's killer?
to be
It was Lee Harvey Oswald.
recently, lately
murder, assassination
Recently have there been any other important assassinations?
Yes, in 1968 there were two.
Who got assassinated?
Mr. Martin Luther King and Mr. Kennedy's brother.

DIALOGUE:

1. sok - look pethianiath~~ipp~~edey Kennedy traw kee selap n~~iw~~ chnam naa?
2. tom - n~~iw~~ chnam me pon pambuon rooy hok bey
3. sok - kee thee khiat kot n~~iw~~ kelaen naa?
4. tom - kee baan luoc ba~~n~~ kot n~~iw~~ tii kron Dallas
5. sok - ne^onaa cia ne^o selap look Kennedy?
6. tom - k~~ii~~ look Lee Harvey Oswald
7. sok - knon peel thmey thmey nih mian khiatekam naa sekhan tiet tee?
8. tom - baat, knon chnam me pon pambuon rooy hok pambey mian pii
9. sok - ne^onaa khlah traw kee thee khiat?
10. tom - look Martin Luther King haey n~~in~~ p^ooun proh look Kennedy

NOTESDIALOGUE

This dialogue is written in a rather elevated style of speech, with features that are more common in writing than in spoken usage. Some of these features are:

1. ត្រូវ /traw/ with passive meaning (Lesson 36).
2. នៅ /n~~iw~~/ with a time expression.
3. The words ផ្ទៃក្នុង /thee khiat/ and យាតកម្ម /khiatekam/.
4. បាន /baan/ before a verb indicating past tense (Lesson 21).

SENTENCE NO.

1. Normally time expressions can be used in a sentence without the word នៅ /n~~iw~~/ 'in, at.' If នៅ /n~~iw~~/ is used, it indicates a more formal style level of speech or writing.
2. When a tens number that ends in សិប /-sep/ is followed by another number, it is frequently abbreviated by dropping the សិប /sep/, e.g. សាមបួន /saam buon/ 'thirty-four' for សាមសិបបួន /saam sep buon/. This kind of abbreviation occurs only in speech, never in written style.
4. The word លួច /luoc/ means 'to steal,' but when it is used before another verb it means 'to do on the sly, to do surreptitiously, to do without letting others know, to do sneakily.' For example,

មាឌ្រីលួចលេងគ្មានទីយមិនដឹង។

mia khñom luoc dae leen kmian aoy miñ khñom den

My uncle sneaks out for a good time without letting my aunt know.

5. Review Lesson 19 for a description of អ្នក /né^o/ 'the one who...'

6. គឺ /kɿ:/ is like ជា /cia/ 'is' except that គឺ /kɿ:/ can mean 'that is to say, that is, namely,' and ជា /cia/ is not used this way. Otherwise ជា /cia/ is used much more often than គឺ /kɿ/. គឺ /kɿ/ occurs usually when the noun following it refers to a specific individual or set or is a name. See also R.2.1 in the grammatical sketch.

DRILLS

DRILL NO.

7. The phrase ត្រូវជា...នឹង /trəw cia...nɿŋ/ is '...is related as...to,' e.g.
 ត្រូវជាប្រពន្ធខ្ញុំ
 kruu khñom trəw cia mɿŋ nɿŋ prəpən khñom
 My teacher is my wife's aunt. (My teacher is related as aunt to my wife.)
8. Note the use of the indefinite ប៉ុន្មាន /pəmaən/ 'however many' in the idiom ...ទាំងប៉ុន្មាន...ទាំងអស់ /...tén pəmaən...tén əh/ 'however many...all of them.' The portion of the sentence with ទាំងប៉ុន្មាន /tén pəmaən/ must precede the portion with ទាំងអស់ /tén əh/.
9. Both ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ /knoŋ peel thmɛy thmɛy nih/ and ពេលថ្មីៗនេះ /thmɛy thmɛy nih/ mean 'recently.'
10. Note that មិនតែប៉ុណ្ណោះ...ទៀត /mɿn tas pənnoh...tiet/ means 'not only that but...in addition, too.'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

MODEL: T: អ្នកណាសម្លាប់លោកកេណឌី?

S: លោកកេណឌីត្រូវអ្នកណាសម្លាប់?

T: Who killed Mr. Kennedy?

S: Mr. Kennedy was killed by whom?

ក. អ្នកណាបង្កៀសលោក?

លោកត្រូវអ្នកណាបង្កៀស?

ខ. អ្នកណាបាញ់លោក?

លោកត្រូវអ្នកណាបាញ់?

គ. អ្នកណាវាយកូនលោក?

កូនលោកត្រូវអ្នកណាវាយ?

ឃ. លោកត្រូវណាដាក់ទោសកូនលោក?

កូនលោកត្រូវលោកត្រូវណាដាក់ទោស?

ង. អ្នកណាចាប់ប្រពន្ធលោក?

ប្រពន្ធលោកត្រូវអ្នកណាចាប់?

ច. អ្នកណាដុតផ្ទះលោក?

ផ្ទះលោកត្រូវអ្នកណាដុត?

DRILL TWO: TransformationMODEL: T: លោកកេណ្ឌី ឌីត្រីតេបាញ់ ។

S: លោកកេណ្ឌី ឌីត្រីតេស្លាប់បាញ់ ។

T: Mr. Kennedy was shot.

S: Mr. Kennedy was (sneakily) shot.

ក. ឡានឌីត្រីតេបាញ់បើកចង្កៀង ។

ខ. កូនស្រីឌីត្រីតេបាញ់ ។

គ. ផ្ទះឌីត្រីតេបាញ់ ។

ឃ. បងឌីត្រីតេស្លាប់ ។

ង. ឡានឌីត្រីតេបាញ់ ។

ច. សៀវភៅឌីត្រីតេបាញ់ ។

ឡានឌីត្រីតេស្លាប់បើកចង្កៀង ។

កូនស្រីឌីត្រីតេស្លាប់ ។

ផ្ទះឌីត្រីតេស្លាប់ ។

បងឌីត្រីតេស្លាប់ ។

ឡានឌីត្រីតេស្លាប់ ។

សៀវភៅឌីត្រីតេស្លាប់ ។

DRILL THREE: TransformationMODEL: T: កូនខ្ញុំទៅមើលកូន ។

S: កូនខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលកូន ។

T: My kids went to see a movie.

S: My kids sneaked out to see a movie.

ក. ម៉ែសម្លេងខ្ញុំមើលនាងតាផ្ទះខ្ញុំ ។

ខ. ខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលនាងតាផ្ទះ ។

គ. ប្រពន្ធខ្ញុំទៅមើលម្តាយ ។

ឃ. ខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលនាងតាផ្ទះ ។

ង. កូនខ្ញុំទៅមើល ។

ច. សម្លេងខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលកូន ។

ម៉ែសម្លេងខ្ញុំស្លាប់មើលនាងតាផ្ទះខ្ញុំ ។

ខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលនាងតាផ្ទះ ។

ប្រពន្ធខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលម្តាយ ។

ខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលនាងតាផ្ទះ ។

កូនខ្ញុំស្លាប់ទៅមើល ។

សម្លេងខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលកូន ។

DRILL FOUR: TransformationMODEL: T: កូនខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលកូន ។ (ខ្ញុំ)

S: កូនខ្ញុំទៅមើលកូនមិនឱ្យខ្ញុំដឹង ។

T: My kids sneaked out to see a movie. (me)

S: My kids went to see a movie without letting me know.

ក. ម៉ែសម្លេងខ្ញុំស្លាប់មើលនាងតាផ្ទះខ្ញុំ (ប្រពន្ធខ្ញុំ)

ម៉ែសម្លេងខ្ញុំមើលនាងតាផ្ទះខ្ញុំមិនឱ្យប្រពន្ធខ្ញុំដឹង ។

ខ. លោកស្រីស្លាប់ទៅមើលនាងតាផ្ទះ (ពួកម៉ែសម្លេង)

លោកស្រីស្លាប់ទៅមើលនាងតាផ្ទះមិនឱ្យពួកម៉ែសម្លេងដឹង ។

គ. ប្រពន្ធខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលម្តាយ (ខ្ញុំ)

ប្រពន្ធខ្ញុំទៅមើលម្តាយមិនឱ្យខ្ញុំដឹង ។

ឃ. ខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលនាងតាផ្ទះ (ប្តីស្រី)

ខ្ញុំស្លាប់ទៅមើលនាងតាផ្ទះមិនឱ្យប្តីស្រីដឹង ។

- ង. កូនខ្ញុំស្លាប់ព្យាបាល ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំ)
កូនខ្ញុំព្យាបាលមិនទាន់ប្រពន្ធខ្ញុំដឹង ។
- ច. ខ្ញុំស្លាប់ចេញពីផ្ទះ ។ (អ្នកគ្រូ)
ខ្ញុំចេញពីផ្ទះមិនទាន់អ្នកគ្រូដឹង ។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: ស៊ីអូស្វាល់ជាអ្នកសម្លាប់លោកកេណឌី ។

S: អ្នកសម្លាប់លោកកេណឌីគឺស៊ីអូស្វាល់ ។

T: Lee Oswald is Mr. Kennedy's killer.

S: Mr. Kennedy's killer is Lee Oswald.

- ក. បាវកបាវសំហោះជាបាវស្រី ។ បាវស្រីបាវកបាវសំហោះ ។
- ខ. លោកសុខជាគ្រូបង្រៀនខ្ញុំ ។ គ្រូបង្រៀនខ្ញុំគឺលោកសុខ ។
- គ. កៅអីខ្មៅជាកៅអីខ្មៅ ។ កៅអីខ្មៅគឺកៅអីខ្មៅ ។
- ឃ. លោកស្រីពាក់អាវក្រហមជាប្រពន្ធខ្ញុំ ។ ប្រពន្ធខ្ញុំគឺលោកស្រីពាក់អាវក្រហម ។
- ង. អាម្នួលលេខ៤៣៣៣នោះជាកូនខ្ញុំ ។ កូនខ្ញុំគឺអាម្នួលលេខ៤៣៣៣នោះ ។
- ច. ឡានត្រាយប៉មពណ៌សជាឡានប្រពន្ធខ្ញុំ ។ ឡានប្រពន្ធខ្ញុំគឺឡានត្រាយប៉មពណ៌ស ។

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: ស៊ីអូស្វាល់សម្លាប់លោកកេណឌី ។

S: ស៊ីអូស្វាល់ជាអ្នកសម្លាប់លោកកេណឌី ។

T: Lee Oswald killed Mr. Kennedy.

S: Lee Oswald is the killer of Mr. Kennedy.

- ក. ខ្ញុំបើកឡានទិលរលាភអង្គរ ។ ខ្ញុំជាអ្នកបើកឡានទិលរលាភអង្គរ ។
- ខ. ខ្ញុំមើលកូនលោក ។ ខ្ញុំជាអ្នកមើលកូនលោក ។
- គ. កញ្ចក់ស្រទាប់នៅលើចាននោះ ។ កញ្ចក់ស្រទាប់នៅលើចាននោះ ។
- ឃ. ខ្ញុំដឹកសំបុត្រកូន ។ ខ្ញុំជាអ្នកដឹកសំបុត្រកូន ។
- ង. កូនខ្ញុំហែកស្បែកនៅខ្ញុំ ។ កូនខ្ញុំជាអ្នកហែកស្បែកនៅខ្ញុំ ។
- ច. ខ្ញុំប្រើភាសាខ្មែរនៅរលាភអង្គរ ។ ខ្ញុំជាអ្នកប្រើភាសាខ្មែរនៅរលាភអង្គរ ។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: លោក. កេណឌីត្រូវជាអ្វីនឹងលោក. កេណឌី? (ប្អូន)

S: លោក. កេណឌីត្រូវជាប្អូនលោក. កេណឌី ។

T: What relation is Mr. R. Kennedy to Mr. J. Kennedy? (younger sibling)

S: Mr. R. Kennedy is Mr. J. Kennedy's younger brother.

- ក. នាងស្រីកក្កដាត្រូវជាអ្វីនឹងលោក? (ពួកម៉ាក)
នាងស្រីកក្កដាត្រូវជាពួកម៉ាកខ្ញុំ ។

- ខ. លោកត្រូវដាក់នឹងលោកស្រីនោះ? (ប្តី)
 ខ្ញុំត្រូវដាក់លោកស្រីនោះ។
- គ. លោកសម្រាប់ត្រូវដាក់នឹងលោកប្រធានាធិបតី? (អ្នកបើកឡាន)
 លោកសម្រាប់ត្រូវដាក់អ្នកបើកឡានលោកប្រធានាធិបតី។
- ឃ. លោកនួនត្រូវដាក់នឹងលោក? (ឪពុក)
 លោកនួនត្រូវដាក់ឪពុកខ្ញុំ។
- ង. លោកត្រូវដាក់នឹងលោកស្រីស្នេហា? (កូន)
 ខ្ញុំត្រូវដាក់លោកស្រីស្នេហា។
- ច. កញ្ញាស៊ុនត្រូវដាក់នឹងលោក? (ប្អូនស្រី)
 កញ្ញាស៊ុនត្រូវដាក់ប្អូនស្រីខ្ញុំ។

DRILL EIGHT: Response

- MODEL: T: គេចាប់ចង្កូសប៉ុន្មាននាក់? (ក្នុងផ្ទះ)
 S: ចង្កូសទាំងប៉ុន្មានក្នុងផ្ទះគេចាប់ទាំងអស់។
 T: How many persons did they arrest? (in the house)
 S: As many people as were in the house, they arrested them all.
- ក. លោកទិញអាវប៉ុន្មាន? (លោកមាន)
 អាវទាំងប៉ុន្មានលោកមាន ខ្ញុំទិញទាំងអស់។
- ខ. គេសួរចម្លើយរហូតលោកប៉ុន្មាន? (ខ្ញុំដាក់លើតុ)
 គេសួររហូតទាំងប៉ុន្មានខ្ញុំដាក់លើតុ គេសួរទាំងអស់។
- គ. កូនសិស្សលេចប៉ុន្មាននាក់? (ខ្ញុំបង្រៀន)
 កូនសិស្សទាំងប៉ុន្មានខ្ញុំបង្រៀន លេចទាំងអស់។
- ឃ. លោកត្រូវការប៉ុន្មាន? (លោកមាន)
 ទាំងប៉ុន្មានលោកមានខ្ញុំត្រូវការទាំងអស់។
- ង. លោកទិញអាវប៉ុន្មាន? (ខ្ញុំដល់លោករក)
 អាវទាំងប៉ុន្មានខ្ញុំដល់លោករក ខ្ញុំទិញទាំងអស់។
- ច. គេបាញ់ចង្កូសប៉ុន្មាននាក់? (ដល់សិនៈក្នុងឡាន)
 ចង្កូសទាំងប៉ុន្មានដល់សិនៈក្នុងឡាន គេបាញ់ទាំងអស់។

DRILL NINE: Response

- MODEL: T: មានហេតុកម្មណាសំខាន់ទេ?
 S: ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ គ្មានហេតុកម្មសំខាន់ទេ។
 T: Have there been any important assassinations?
 S: Recently there have been no important assassinations.
- ក. លោកមានទិញអីទេ? ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ ខ្ញុំគ្មានទិញអីទេ។
- ខ. នាងបានទៅណាទេ? ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ ខ្ញុំគ្មានបានទៅណាទេ។
- គ. លោកបានទៀនឡើងនៅឆ្នាំនេះទេ? ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ ខ្ញុំគ្មានបានទៀនឡើងនៅឡើយទេ។

- ប. លោកបានជួបលោក/ប្រធានាធិបតីទេ? ក្នុងពេលថ្មីៗនេះខ្ញុំគ្មានបានជួបលោក
ប្រធានាធិបតីទេ។
- ឆ. លោកសរសេរសំបុត្រទេ? ក្នុងពេលថ្មីៗនេះខ្ញុំគ្មានសរសេរសំបុត្រទេ។
- ច. កញ្ចប់បានសំរាងទេ? ក្នុងពេលថ្មីៗនេះខ្ញុំគ្មានបានគេងទេ។

DRILL TEN: Transformation

- MODEL: T: គេសម្លាប់លោកសំកុល ។ (យកឡានគាត់)
S: គេសម្លាប់លោកសំកុល មិនតែប៉ុណ្ណោះគេយកឡានគាត់ទៀត។
T: They killed Mr. Samkol. (took his car)
S: They killed Mr. Samkol; not only that, they took his car, too.
- ក. ខ្ញុំមិនទិញកូនខ្ញុំដើរលេង ។ (មិនទិញសត្វលាបទេ)
ខ្ញុំមិនទិញកូនខ្ញុំដើរលេង មិនតែប៉ុណ្ណោះខ្ញុំមិនទិញសត្វលាបទៀត។
- ខ. លោកសាវុនមិនទិញពួកចាត់ស្រីគាត់និយាយជាមួយគេ ។ (ទិញនូវទឹកដុះ)
លោកសាវុនមិនទិញពួកចាត់ស្រីគាត់និយាយជាមួយគេ មិនតែប៉ុណ្ណោះគាត់ទិញនូវ
ទឹកដុះទៀត។
- គ. ខ្ញុំទៅផ្សារ ។ (ទៅមើលកូន)
ខ្ញុំទៅផ្សារ មិនតែប៉ុណ្ណោះខ្ញុំទៅមើលកូនទៀត។
- ឃ. កូនសិស្សខ្ញុំមិនរៀន ។ (ខ្ចីល)
កូនសិស្សខ្ញុំមិនរៀន មិនតែប៉ុណ្ណោះកូនសិស្សខ្ញុំខ្ចីលទៀត។
- ង. គាត់មិនចូលចិត្តខ្ញុំ ។ (មិននិយាយជាមួយខ្ញុំ)
គាត់មិនចូលចិត្តខ្ញុំ មិនតែប៉ុណ្ណោះគាត់មិននិយាយជាមួយខ្ញុំទៀត។
- ច. លោកសាវុនមិនចេះមើល ។ (និយាយមិនល្អ)
លោកសាវុនមិនចេះមើល មិនតែប៉ុណ្ណោះលោកសាវុននិយាយមិនល្អទៀត។

Reading Passage

ទីក្រុងនំ

នៅស្រុកណាក៏ដូចស្រុកណាដែរ ប៉ុន្មានឆ្នាំនេះទីក្រុងនំ មិនសូវសប្បាយទៀតទេ។
ហើយបើនំនាំមកលក់ដឹងថាហេតុអ្វីមិនទីក្រុងនំនេះទេដាក់នំបរិក្ខារនោះទៅវិញ
មានជ្រៃនំណាស់ តើបើនំនឹងដឹងប្រាកដថាមានប៉ុន្មានហើយកើតមកពីណាដែរ។
មានអ្នកខ្លះគិតថាហេតុអ្វីនំដឹងគេគឺមកពីមានមនុស្សជ្រៃនំពោក។ គេ
និយាយថាប្រាកដណាមានមនុស្សជ្រៃនំកន្លងនោះតែងតែមិនសូវល្អ មានគ្រោះថ្នាក់
នឹងមានកើតឡើងគ្រប់បរិវេណ។
មានអ្នកខ្លះទៀតយល់ថាហេតុអ្វីនំដឹងគេដឹងធ្វើទុក្ខទីក្រុងនំ មិនសប្បាយមិន
មកពីមានមនុស្សជ្រៃនំទេ តែមកពីការរៀបចំទីក្រុងមិនបានល្អ។
នឹងមានអ្នកខ្លះទៀតនិយាយតាមគេគិតបើពិតៗ គេថាទីក្រុងនំ មិនសប្បាយ
ដូចកាលមុនព្រោះមានមនុស្សជ្រៃនំដឹងនៅទីក្រុងហើយគ្មានការធ្វើ។ គេចង់និយាយ
ថាមនុស្សនំនោះហើយដឹងបង្កើតទុក្ខមានចលាចលគឺការល្មើ ការសម្លាប់គ្នាជា

ដើម្បី

ដូច្នេះបើបើបងប្អូនក្រឡើងទាំងអស់ដែលគេបាននិយាយមកនេះមកគិតយ៉ាងណា
ក្រឡើងនោះត្រូវឱ្យបងប្អូន ឬបងប្អូនប្រាកដថាមានក្រឡើងជ្រើសរើសឱ្យបានប្រសើរ
នៅទៀត។

VOCABULARY

កុំថាឡើយ...សូម្បីតែ	kom thaa laey...soumsey tas	not only...but...
ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ	knøj peel thmsey thmsey nih	recently, lately
ក្បែរជាតិ	kbot ciat	to betray one's country (L)
គឺ	kil	to be
បាតកម្ម	khiatekam	assassination, murder
ចាយ	caay	to spend
ចេញមុខ	ceñ muk	to let oneself be seen (L)
ជាពិសេស	cia piseh	especially (L)
ដាច់គុក	cóp kuk	to go to prison (L)
ដាក់គុក	da? kuk	to put in prison (L)
ដោះលែង	doh leen	to release, to let go (L)
ត្រូវជា	trew cia	to be related to, must be
ទាំងប៉ុន្មាន	ténj pemaan	all, all of them
ធ្វើបាត	thae khiat	to assassinate, to murder
បាញ់	bañ	to shoot
បាត់បង់ជីវិត	bat bonj civit	to die (L)
បណ្តោះអាសន្ន	bondoh aason	temporary, as an emergency measure (L)
ប្រធានាធិបតី	pethianiathippedey	president (of a country)
មិនតែប៉ុណ្ណោះ	mñ tas pennoh	not only...in addition
លួច	luoc	to steal
លួច	luoc + verb	to do something surreptitiously
សម្លាប់	selap	to kill
សូម្បីតែ	soumsey tas	even (L)
ហែក	haek	to tear
អាវុកា	aavoukaa	lawyer, attorney (L)
អ្នក	né?	(personifier), -er, the one who...

LESSON THIRTY-EIGHT

DIALOGUE

- គេលា
សើក
១. សៅ លោកអាចកេណ្ឌអ្នកស្រុក
មកជួយសើកផ្លូវឬយូរបានទេ?
- ទាល់តែ
២. សុខ បាទ តែទាល់តែលោកប្រាប់
ខ្ញុំពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា?
- ជានិច្ចខាង
៣. សៅ យើងត្រូវការផ្លូវឬយូរទៅជួប
ជានិច្ចខាង ។
- រាជការ
រដ្ឋការ
៤. សុខ ខ្ញុំបានសុំរដ្ឋការយូរមកហើយ។
៥. សៅ លោកចាំរដ្ឋការមិនកើតទេ។
មិនដឹងឆ្នាំណាទេ ច្រើនហើយ។
- ទោះបី... ក៏សោយ
(ក៏) ...
- តាំង
៦. សុខ ទោះបីអ្នកស្រុកមកជួយយើង
ក៏សោយក៏យើងត្រូវតាំងរដ្ឋការ
ដែរ ។
- ដរាបណា... ដរាប
នោះ...
៧. សៅ ដរាបណាលោកចាំរដ្ឋការ
ដរាបនោះលោកគ្មានផ្លូវ
សើរទេ ។
- មួយទិញទៀត
យ៉ាងណាក៏និយាយ
៨. សុខ បាទ មួយទិញទៀត លោក
ត្រូវសុំអនុញ្ញាតរដ្ឋការយ៉ាងណា
ក៏និយាយ។
- to draft, to mobilize
to raise, to build
Can you mobilize the villagers to
come and help build a road?
unless, until; only if,
provided that
Yes, but only if you tell me from
where to where (to build the road).
definitely, at all costs
We definitely need a road to town.
government (in monarchy)
government (in republic)
I asked the government to do it a
long time ago.
You can't wait for the government.
(If you do,) you don't know when
the road will be finished.
...although, even though,
even if
to ask a favor; to depend on
Even if the villagers come to help
us, we have to depend on the
government also.
as long as...then; whenever...
then
As long as you wait for the
government, you'll not have any
roads to walk on.
on the other hand; furthermore
anyway, nevertheless
On the other hand you have to ask
the government's permission anyway.

DIALOGUE:

1. saw - look aac kaen né' srok móo cuoy læk phlêw muoy baan eh?
2. sok - baat, tas tól tas look prap khñom pii kelaen naa tîw kelaen naa?
3. saw - yæŋ trêw kaa phlêw muoy tîw phsaa cia dac khaat
4. sok - khñom baan som rôttekaa aoy thæe yuu haey
5. saw - look cam rôttekaa mîn kaet eh. mîn dæŋ chnam naa tee tærom haey.
6. sok - túh cia né' srok móo cuoy yæŋ koo daoy koo yæŋ trêw pîn rôttekaa das
7. saw - dooraap naa look cam rôttekaa dooraap nuh look kmian phlêw dae tee
8. sok - baat, muoy viñ tiet look trêw som cbap rôttekaa yaan naa koo daoy

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. Note the piled up verbs in this sentence:

មកជួយស្រែកស្នូល។

móo cuoy læk phlêw

Come and help build a road.

Cf. also S.2.2.4 in the grammatical sketch.

2. The relator **ពាល់តែ** /tól tas/ plus a clause sets a condition for another contingent event. If there is no negative in the contingent clause, **ពាល់តែ** can be translated 'only if, on the condition that,' e.g.

ខ្ញុំទៅ ពាល់តែលោកទៅជាមួយ។

khñom tîw tól tas look tîw cia muoy

I'll go only if you'll go with (me).

When there is a negative in the contingent clause, **ពាល់តែ** /tól tas/ is translated 'unless,' e.g.

ខ្ញុំមិនទៅពាល់តែលោកទៅជាមួយ។

khñom mîn tîw tól tas look tîw cia muoy

I won't go unless you go with (me).

Note that both sentences are equivalent in meaning to:

លោកទៅជាមួយបានខ្ញុំទៅ។

look tîw cia muoy baan khñom tîw

I won't go unless you go with (me).

3. The term **ភ្នំពេញ** /phsaa/ is literally 'market,' but it is also used by country people to refer to a town (where the markets are located). In Phnom Penh the term **ភ្នំពេញ** /phsaa/ refers to the commercial, downtown area as opposed to the residential areas.

3. **ជិតាចខាត** /cia dac khaat/ is an example of **ជិតា** /cia/ used as a marker of phrasal adverbials. See also A.5 in the grammatical sketch.
4. The word 'government' has two meanings: the first is a permanent civil service structure which persists no matter who is in power; the second is the elected head of government and the men he appoints. This is usually called an 'administration' in the United States (e.g. the Eisenhower Administration or the Kennedy Administration) but referred to as a 'government' in other countries (e.g. 'Lon Nol was asked to form a new government.'). The term for 'administration' or 'régime' is **រដ្ឋាភិបាល** /róttəpəbaal/. There are two words in Cambodian to refer to the permanent civil service structure: **រាជការ** /riaccəkaa/ is used for the civil service in a monarchy; **រដ្ឋការ** /róttəkaa/ refers to the permanent governmental structure in other types of state. Since the abolition of the Cambodian monarchy in 1970 **រដ្ឋការ** /róttəkaa/ is the technically correct term, but in fact both terms appear in everyday usage.

DRILLSDRILL NO.

3. **បាន** /baan/ 'can' followed by **បាន** /baan/ or **កើត** /kaet/ 'can' means 'have to (because there is no other way)', e.g.

សូម្បីក៏បានទៅបានកើត។

puu baek laan tɿw baan kaet

You have no choice but to drive there.

DRILLSDRILL ONE: Transformation

- MODEL: T: **ខ្ញុំទៅកេណ្ឌអ្នកស្រុក។ (សាកស្រាប់ខ្ញុំ)**
 S: **ខ្ញុំទៅកេណ្ឌអ្នកស្រុកទាល់តែសាកស្រាប់ខ្ញុំ។**
 T: I'll go to call the villagers. (you tell me)
 S: I'll go to call the villagers only when you tell me.

- ក. **ខ្ញុំមិនធ្វើដូនសាកទេ។ (សាកទិសស្រាប់ខ្ញុំ)**
ខ្ញុំមិនធ្វើដូនសាកទេ ទាល់តែសាកទិសស្រាប់ខ្ញុំ។
 ខ. **ខ្ញុំនឹងរាបសាក។ (សាកចក្ខុខ្ញុំ)**
ខ្ញុំនឹងរាបសាក ទាល់តែសាកចក្ខុខ្ញុំ។
 គ. **ខ្ញុំមិនទៅទេ។ (សាកទៅជាមួយខ្ញុំ)**
ខ្ញុំមិនទៅទេ ទាល់តែសាកទៅជាមួយខ្ញុំ។
 ឃ. **ខ្ញុំមិនដឹងទេ។ (សាកទំនៀមខ្ញុំ)**
ខ្ញុំមិនដឹងទេ ទាល់តែសាកទំនៀមខ្ញុំ។

- ង. ខ្ញុំរៀនមេរៀននោះ ។ (លោកពាណិជ្ជកម្ម)
 ខ្ញុំរៀនមេរៀននោះ ទាល់តែលោកពាណិជ្ជកម្ម ។
 ច. ខ្ញុំរៀនជំនួរ ។ (ខ្ញុំទៅស្រុកជំនួរ)
 ខ្ញុំរៀនជំនួរ ទាល់តែខ្ញុំទៅស្រុកជំនួរ ។

DRILL TWO: Transformation

- MODEL: T: យើងត្រូវការផ្លូវមួយទៅផ្សារ ។
 S: យើងត្រូវការផ្លូវមួយទៅផ្សារជាដាច់ខាត ។
 T: We need a road to town (the market).
 S: We definitely need a road to town (the market).

- ក. ខ្ញុំត្រូវរៀនភាសាជំនួរ ។ ខ្ញុំត្រូវរៀនភាសាជំនួរជាដាច់ខាត ។
 ខ. លោកត្រូវបង្រៀនខ្ញុំក្រោយ ។ លោកត្រូវបង្រៀនខ្ញុំក្រោយជាដាច់ខាត ។
 គ. ខ្ញុំត្រូវខិតខំស្វែងរកលោក ។ ខ្ញុំត្រូវខិតខំស្វែងរកលោកជាដាច់ខាត ។
 ឃ. ខ្ញុំទៅផ្ទះលោកលាចនៈ ។ ខ្ញុំទៅផ្ទះលោកលាចនៈជាដាច់ខាត ។
 ង. យើងមិនត្រូវចាំរាជការ ។ យើងមិនត្រូវចាំរាជការជាដាច់ខាត ។
 ច. ខ្ញុំមិនត្រូវស៊ីប្រាប់លោក ។ ខ្ញុំមិនត្រូវស៊ីប្រាប់លោកជាដាច់ខាត ។

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: លោកចាំរាជការមិនកើតទេ ។
 S: លោកចាំរាជការបានកើត ។
 T: You can't wait for the government.
 S: You have no choice but to wait for the government.

- ក. លោកទៅទីពឹងមិនបានទេ ។ លោកទៅទីពឹងបាន ។
 ខ. ខ្ញុំទៅមិនកើតទេ ។ ខ្ញុំទៅបានកើត ។
 គ. កញ្ចប់មីមិនមិនកើតទេ ។ កញ្ចប់មីមិនបានកើត ។
 ឃ. ខ្ញុំគឺជាលោកមិនបានទេ ។ ខ្ញុំគឺជាលោកបាន ។
 ង. ខ្ញុំឆ្លើយប្រកាសទៅមិនកើតទេ ។ ខ្ញុំឆ្លើយប្រកាសទៅបានកើត ។
 ច. លោកធ្វើមិនបានទេ ។ លោកធ្វើបាន ។

DRILL FOUR: Transformation

- MODEL: T: លោកចាំរាជការប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ឆ្នាំ)
 S: លោកចាំរាជការប៉ុន្មានឆ្នាំទៅទំរង់រាជការចាប់ផ្តើម ។
 T: How many years will you wait for the government?
 S: How many years will you wait until the government starts doing it?

- ក. លោកធ្វើប៉ុន្មានចោល? (សំរាក)
 លោកធ្វើប៉ុន្មានចោលទៅទំរង់លោកចាប់សំរាក ។

- ខ. ហើយចម្លងប៉ុន្មានម៉ឺនក? (ម៉ឺន)
ហើយចម្លងប៉ុន្មានម៉ឺនកទៅទំរាំហើយចាប់ម៉ឺន។
- គ. លោកតើសាប៉ុន្មានម៉ឺន? (រៀន)
លោកតើសាប៉ុន្មានម៉ឺនទៅទំរាំលោកចាប់រៀន។
- ឃ. លោកសរសេរប៉ុន្មានថ្ងៃ? (ស្លាប់)
លោកសរសេរប៉ុន្មានថ្ងៃទៅទំរាំលោកចាប់ស្លាប់។
- ង. គេធ្វើប៉ុន្មានឆ្នាំ? (នេត)
គេធ្វើប៉ុន្មានឆ្នាំទៅទំរាំគេចាប់នេត។
- ច. គេស្លាប់ប៉ុន្មានម៉ឺន? (សរសេរ)
គេស្លាប់ប៉ុន្មានម៉ឺនទៅទំរាំគេចាប់សរសេរ។

DRILL FIVE: Transformation

- MODEL: T: អ្នកស្រុកមកជួយយើង។ (យើងត្រូវពឹងរដ្ឋការ)
S: ទោះជាអ្នកស្រុកមកជួយយើងក៏ដោយក៏យើងត្រូវពឹងរដ្ឋការដែរ។
T: The villagers come to help us. (we have to depend on the government)
S: Although the villagers come to help us, we still have to depend on the government (anyway).

- ក. ខ្ញុំមកញ៉ាំបាយដូរ។ (ខ្ញុំត្រូវមានលុយ)
ទោះជាខ្ញុំមកញ៉ាំបាយដូរក៏ដោយក៏ខ្ញុំត្រូវមានលុយដែរ។
- ខ. លោកធ្វើមិនទាន់ហើយ។ (លោកត្រូវទុយខ្ញុំ)
ទោះជាលោកធ្វើមិនទាន់ហើយក៏ដោយក៏លោកត្រូវទុយខ្ញុំដែរ។
- គ. នាងញ៉ាំរួចហើយ។ (នាងត្រូវញ៉ាំបន្តិចទៀត)
ទោះជានាងញ៉ាំរួចហើយក៏ដោយក៏នាងត្រូវញ៉ាំបន្តិចទៀតដែរ។
- ឃ. ខ្ញុំមិនត្រូវការលុយ។ (ខ្ញុំត្រូវខ្ចីខ្លះ)
ទោះជាខ្ញុំមិនត្រូវការលុយក៏ដោយក៏ខ្ញុំត្រូវខ្ចីខ្លះដែរ។
- ង. លោកមិនទៅស្រែក្នុងរថ។ (លោកត្រូវរៀនថ្ងៃ)
ទោះជាលោកមិនទៅស្រែក្នុងរថក៏ដោយក៏លោកត្រូវរៀនថ្ងៃដែរ។
- ច. ខ្ញុំមានការច្រើន។ (ខ្ញុំមកលេងនឹងលោក)
ទោះជាខ្ញុំមានការច្រើនក៏ដោយក៏ខ្ញុំមកលេងនឹងលោកដែរ។

DRILL SIX: Transformation

- MODEL: T: លោកត្រូវចាំរដ្ឋការ។ (លោកគ្មានផ្លូវដើរទេ)
S: ដរាបណាលោកចាំរដ្ឋការដរាបនោះលោកគ្មានផ្លូវដើរទេ។
T: You have to wait for the government. (you'll have no roads to walk on)
S: As long as you wait for the government, you'll have no roads to walk on.
- ក. តូចកញ្ចាំបាយដូរខ្ញុំ។ (តូចកញ្ចាំទឹកម្សៅ)
ដរាបណាតូចកញ្ចាំបាយដូរខ្ញុំដរាបនោះតូចកញ្ចាំទឹកម្សៅ។

- ខ. លោកប្រឹក្សានុវត្ត ។ (លោកគ្រូចាក់សំរាប់) ដរាបណាលោកប្រឹក្សានុវត្តដរាបនោះលោកគ្រូចាក់សំរាប់ ។
- គ. កូនខ្ញុំមិនទៅរៀន ។ (ខ្ញុំមិនទិសសុសរា) ដរាបណាកូនខ្ញុំមិនទៅរៀនដរាបនោះខ្ញុំមិនទិសសុសរា ។
- ឃ. លោករៀន ។ (ខ្ញុំមិនទិសចំណោទត្រីបាក) ដរាបណាលោករៀន ដរាបនោះខ្ញុំមិនទិសចំណោទត្រីបាក ។
- ង. លោកសប្បាយចិត្ត ។ (ខ្ញុំសប្បាយចិត្ត) ដរាបណាលោកសប្បាយចិត្តដរាបនោះខ្ញុំសប្បាយចិត្ត ។
- ច. កញ្ចាន់នាឆ្នាំថ្មី ។ (ខ្ញុំមិនអាចរៀន) ដរាបណាកញ្ចាន់នាឆ្នាំថ្មីដរាបនោះខ្ញុំមិនអាចរៀន ។

DRILL SEVEN: Substitution

- MODEL: T: មួយវិញទៀតលោកគ្រូសុំប្រាប់រដ្ឋការ ។ (លោកគ្រូ)
S: មួយវិញទៀតលោកគ្រូសុំប្រាប់លោកគ្រូ ។
T: On the other hand you have to ask the government's permission.
(the teacher)
S: On the other hand you have to ask the teacher's permission.
- ក. មួយវិញទៀតលោកគ្រូសុំប្រាប់លោកគ្រូ ។ (សួរ)
ខ. មួយវិញទៀតលោកគ្រូសួរលោកគ្រូ ។ (រៀនមេរៀនខ្ញុំ)
គ. មួយវិញទៀតលោកគ្រូរៀនមេរៀនខ្ញុំ ។ (ចម្លង)
ឃ. មួយវិញទៀតលោកគ្រូចម្លងមេរៀនខ្ញុំ ។ (ចំណោទ)
ង. មួយវិញទៀតលោកគ្រូចម្លងចំណោទខ្ញុំ ។ (ឆ្លើយ)
ច. មួយវិញទៀតលោកគ្រូឆ្លើយចំណោទខ្ញុំ ។

DRILL EIGHT: Transformation

- MODEL: T: មួយវិញទៀតលោកគ្រូសុំប្រាប់រដ្ឋការ ។
S: ដូច្នេះវិញលោកមិនត្រូវសុំប្រាប់រដ្ឋការទេ ។
T: On the other hand you have to ask the government's permission.
S: On the contrary you mustn't ask the government's permission.
- ក. មួយវិញទៀតលោកគ្រូសុំប្រាប់គ្រូបង្រៀន ។
ដូច្នេះវិញលោកមិនត្រូវសុំប្រាប់គ្រូបង្រៀនទេ ។
- ខ. មួយវិញទៀតលោកគ្រូនាំសិស្ស ។
ដូច្នេះវិញលោកមិនត្រូវនាំសិស្សទេ ។
- គ. មួយវិញទៀតលោកគ្រូសួរគាត់មុន ។
ដូច្នេះវិញលោកមិនត្រូវសួរគាត់មុនទេ ។
- ឃ. មួយវិញទៀតលើសត្រូវទៀនម្ខាងប្រាស ។
ដូច្នេះវិញលើសមិនត្រូវទៀនម្ខាងប្រាសទេ ។

៧. មួយវិញទៀតភាគីត្រូវយកកូនទៅលាង។
មួយទៅវិញភាគីមិនត្រូវយកកូនទៅលាងទេ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ផ្លូវនេះធំ ។ (ធំ)
S: គេធ្វើផ្លូវនេះកាន់តែធំឡើងៗ
T: This road is big. (build)
S: They're building this road bigger and bigger.

ក. ផ្លូវនេះធំណាស់។	(លក់)	គេលក់ផ្លូវនេះកាន់តែធំឡើងៗ។
ខ. ឡាននេះលឿនណាស់។	(លឿន)	គេលឿនឡាននេះកាន់តែលឿនឡើងៗ។
គ. បណ្តាញនេះតូចៗ។	(តូច)	គេតូចបណ្តាញនេះកាន់តែតូចៗ។
ឃ. មេរៀននេះស្រស់។	(ស្រស់)	គេធ្វើមេរៀនកាន់តែស្រស់ឡើងៗ។
ង. បើកបរលឿនណាស់។	(ឡើង)	គេឡើងបើកបរលឿនកាន់តែលឿនឡើងៗ។
ច. កូនភាគីញ៉ាំបាយតិច។	(តិច)	គេតិចកូនភាគីញ៉ាំបាយកាន់តែតិចឡើងៗ។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: យើងត្រូវពឹងរដ្ឋការ។
S: យើងត្រូវជួយរដ្ឋការ។
T: We have to depend on the government.
S: We have to help the government.

ក. ខ្ញុំពឹងលោកឱបថែរវល់ភ្នែក។	ខ្ញុំជួយលោកឱបថែរវល់ភ្នែក។
ខ. ខ្ញុំពឹងបងខ្ញុំសរសេរសៀវភៅ។	ខ្ញុំជួយបងខ្ញុំសរសេរសៀវភៅ។
គ. ខ្ញុំពឹងលោក។	ខ្ញុំជួយលោក។
ឃ. ខ្ញុំពឹងលោកបើកឡាន។	ខ្ញុំជួយលោកបើកឡាន។
ង. លោកពឹងខ្ញុំប្រើមេរៀន។	លោកជួយខ្ញុំប្រើមេរៀន។
ច. ខ្ញុំពឹងនាងបង្ហាត់កូនខ្ញុំ។	ខ្ញុំជួយនាងបង្ហាត់កូនខ្ញុំ។

Reading Passage

ពោលនិយាយ

នៅពោលនិយាយគឺជាការពោលនិយាយឱ្យបាន ដើម្បីជាការបញ្ជាក់យល់ដឹងចូលចិត្ត
ដូចជាការបញ្ជាក់ឱ្យបានយល់ដឹងចិត្តបើកបរ។
បើយើងគ្មានលុយ យើងទៅដកប្រាក់ចេញពីធនាគារ មើលហាងលក់កំរង
ឬទៅកន្លែងណាមួយដើម្បីទិញទំនិញដែលយើងចង់បាន។ នេះបើយើងមិនចូលចិត្តលេងកំរង
បើយើងមានលុយវិញ យើងទៅដកប្រាក់ចេញពីធនាគារ ឬយើងទៅដកប្រាក់ បើយើងទៅដកប្រាក់

ជួនកាលយើងមើលកុន, ជួនកាលយើងទៅហាងប្រាសាទ នៅស្រុកយើងមានកុនខ្លះ
អាចេរិកាំង បារាំង ឡេម ចិននិងឯទៀត។ កុនចិនច្រើនតែនិយាយភាសាចិន
កុនបារាំងនិងកុនអាមេរិកាំងច្រើនតែនិយាយភាសាបារាំង នឹងកុនឯទៀតនិយាយតែ
ជាភាសាខ្មែរទេ។ ធម្មតាអ្នកណាដែលចេះនិយាយភាសាបារាំង ច្រើនទៅមើលកុន
និយាយជាភាសាបារាំង ព្រោះតាមគេ មានអ្នកនឹងអ្នកលេងល្អៗ ជាងកុនឯទៀត។
កាលណាមើលកុននោះហើយ ខ្លះទៅផ្ទះវិញភ្លាម ខ្លះទៅផ្ទះដឹកស្រាប្តូរទៅកំដល់
ម៉ោងមួយឬម៉ោងពីរយប់បានត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញ។ ឯទៀតទៅហាងប្រាសាទ យើង
ចូលចិត្តហាងចិនព្រោះនៅនោះយើងអាចហៅម្ហូបចិនក៏បាន ម្ហូបបារាំងក៏បានហើយ
ម្ហូបទាំងនោះឆ្ងាញ់ហើយថោកដង។ នៅពេលយើងប្រាសហើយក៏ដូចនៅពេល
យើងមើលកុនចប់ដែរ គឺអ្នកខ្លះត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញភ្លាម នឹងអ្នកខ្លះទៅកន្លែង
ឯទៀត។

បើយើងនៅផ្ទះ យើងក៏សប្បាយណាស់ដែរ។ ជួនកាលយើងទំព្រា/ស្រា ទំព្រា
ម្ហូបមកផ្លែឬចម្ការនៅផ្ទះ។ នៅពេលនោះជួនកាលយើងកំ ជួនកាលយើងនិយាយ
គ្នាសើម្បី បើយើងមិនកំឬធ្វើអីទេ យើងលេងបៀ ហើយនៅពេលខ្លះបើ
គ្មានការជប់លៀងទេ យើងលេងបៀ តែម្តង។

តាមពិតនេះជាការសប្បាយនៅពេលទំនេររបស់យើងដែលជាអ្នកនៅទី

ក្រុង។

VOCABULARY

ការងារ	kaa njia	labor, work (L)
ការជប់លៀង	kaa cup lian	a party (R)
កីឡា	ksy laa	sports (R)
កេណូ	kaen	to draft, to mobilize
កម្លាំង	kelan	strength, power (L)
ជាការធាតុ	cia dac khaat	definitely
ជួបជុំគ្នា	cuop cum knia	to meet, to have a meeting (R)
ដរាបណា ... ដរាបនោះ	dooraap naa...dooraap nuh	as long as...then...whenever
ទាល់តែ	tól tas	until, unless, only if, provided
ទោះជា... ក៏ដោយក៏	túh cia...koo daoy koo	although, even though that
បាន	baan kaet	have to
ផឹក	phək	to drink (non-formal) (R)
ផ្ទុយទៅវិញ	phtuy tñw viñ	on the contrary
ពឹង	pin	to depend on
ភ្លាម	phliam	immediately, at once (R)
ម្ទេងវិញទៀត	muoy viñ tñet	on the other hand
រដ្ឋការ	róttəkaa	government, civil service (in a republic)
រដ្ឋាភិបាល	róttəpiibaal	government, regime
រាជការ	riaccekkaa	government, civil service (in a kingdom)
លើក	leek	to raise, to build
សត្រូវ	sətrəw	enemy (L)
សប្បាយចិត្ត	səbaay cət	to be happy

LESSON THIRTY-NINE

DIALOGUE

- ដីក
អណ្តូង
ជាចាំបាច់
ផឹក
to dig
well
necessary
to drink
១. សុខ យើងត្រូវការដីកអណ្តូងមួយ
ជាចាំបាច់ ព្រោះថាបារក
ទឹកផឹកណាស់។
We need to dig a well because it's
very difficult to find water to
drink
- បើ... វិញ
ម៉ាស៊ីនទឹក
if it were (I)...
water fountain, faucet
២. លោ បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំដាក់ម៉ាស៊ីនទឹក
វិញ។
If it were I, I'd put a fountain
in instead.
- ...ដាច់... ដាច់
ទឹកម៉ាស៊ីន
...times as...
fountain water, running water
៣. សុខ បាទ តែទឹកម៉ាស៊ីនថ្លៃដាច់
ទឹកអណ្តូងដាច់ដាច់។
Yes, but running water is 10 times
as expensive as a well.
៤. លោ ចុះបើលោកដីក លោក
ដីកណា?
If you were to dig, where would you
do it?
- ទុកយេ... វិញ
ចំណែក(ឯ) ... វិញ
ផ្គត់
leave it to...
as for...
to supply
៥. សុខ ទុកយេខ្ញុំរកកន្លែងវិញ។
Leave it to me to find a place. As
for you, you'll have to supply
power to me.
- ចំណែកឯលោកវិញ លោក
ត្រូវផ្គត់ភ្នំឡើងយេខ្ញុំ។
ទាស់តែ... កុំអី
ភូមិ
មិនរស់
if it were not for the fact
village, hamlet
don't care, don't give a damn
៦. លោ ទាស់តែខ្ញុំនៅក្នុងភូមិនេះទេ
កុំអីមិនរស់ទេ។
If it weren't that I'm living here,
I wouldn't give a damn.
- ប្រដាប់ប្រដាប់
ទំហានប្រដាប់ប្រដាប់ លេចហើយ។
លោកគ្រាន់តែទៅដាក់គេដីក
បានហើយ។
equipment
I have enough equipment; you just
get someone to dig, and that will
be enough.

DIALOGUE:

1. sok - yæŋ trəw kaa ciik ndouŋ muoy cia cam bac, pruh pəbaa? rōo tɨk phək nah
2. saw - bæ khñom viñ, khñom da? məsɿn tɨk viñ
3. sok - baat, tæs tɨk məsɿn thlay ciaŋ tɨk ndouŋ dɔp dɔŋ
4. saw - coh bæ look ciik, look ciik asnaa?
5. sok - tuk aoy khñom rōo kəlaɛŋ viñ. cənəsk əs look viñ, look trəw phdɔl kəlaŋ aoy khñom
6. saw - tóh tæs khñom nɨw knoŋ phum nih tee kom əy khñom mɿn ləvúl tee
7. sok - khñom mian pədap pədaa ləmóom haey look krón tæs tɨw pɿŋ kee ciik baan haey

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. The word ផឹក /phək/ means 'to drink,' but it is used only in non-formal contexts. To say 'drink' formally you must use ផឹកសា /piisaa/ 'eat, drink, smoke.'
2. The word វិញ /viñ/ in បើវិញ /bə khñom viñ/ 'if it were I' adds a meaning of 'on the other hand.' Thus sentence 2 means something like '(Now) if it were I (on the other hand), I'd put in a fountain instead.' As usual both instances of វិញ /viñ/ in this sentence emphasize the contrast with what precedes or something in the context of the sentence.
3. The formula adjective + ដឹង /ciaŋ/ + (noun)...+ number + ដង /dɔŋ/ means '(number) times as (adjective) as (noun),' e.g.

ផ្ទះខ្ញុំល្អជាងផ្ទះលោកប្អូនៗ
 phtëh khñom l'wɔɔ ciaŋ phtëh look bɔy dɔŋ
 My house is three times as nice as yours.
5. Note that ផ្គត់ /phdɔl/ 'to supply' is a derivative of ដល់ /dɔl/ 'to arrive.' /ph-/ is one of several prefixes added to a verb which give causative meaning; literally ផ្គត់ /phdɔl/ can be translated 'to cause (supplies) to arrive.' Cf. V.3.2.1.
6. In the idiom ទាស់វែក...កុំអី /tóh tæs...kom əy/ 'if it were not for the fact that...', កុំអី /kom əy/ is part of the second clause. It can either precede the subject, as in this sentence, or it can follow the subject, as in the example below: ទាស់វែកខ្ញុំខ្វះលុយកុំអីខ្ញុំញ៉ាំបាយហាងរាល់ថ្ងៃ

tóh tæs khñom khvah luy khñom kom əy ñam baay haŋ ról ɲay
 If it were not for the fact that I lack money, I'd eat out every day.

DRILLSDRILL ONE: Substitution

MODEL: T: លើងត្រូវការអណ្តូងមួយដាច់។ (ឡាន)

S: លើងត្រូវការឡានមួយដាច់។

T: We need a well. (car)

S: We need a car.

- ក. លើងត្រូវការឡានមួយដាច់។ (ដុះ)
 ខ. លើងត្រូវការដុះមួយដាច់។ (បន្ទប់)
 គ. លើងត្រូវការបន្ទប់មួយដាច់។ (សៀវភៅ)
 ឃ. លើងត្រូវការសៀវភៅមួយដាច់។ (តុ)
 ង. លើងត្រូវការតុមួយដាច់។ (គ្រូបង្រៀន)
 ច. លើងត្រូវការគ្រូបង្រៀនមួយដាច់។

DRILL TWO: Response

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ដាក់ម៉ាស៊ីនទឹកមួយ។

S: បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនដាក់ម៉ាស៊ីនទឹកទេ។

T: I want to put in a water fountain.

S: If it were I, I wouldn't put in a water fountain.

- ក. ខ្ញុំចង់ទៅរៀននៅស្រុកអាមេរិក។
 បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនទៅរៀននៅស្រុកអាមេរិកទេ។
 ខ. ខ្ញុំចង់ជួលផ្ទះនៅជិតសាលា។
 បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនជួលផ្ទះនៅជិតសាលាទេ។
 គ. ខ្ញុំចង់អញ្ជើញភាគីមកញុំបាយ។
 បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនអញ្ជើញភាគីមកញុំបាយទេ។
 ឃ. ខ្ញុំចង់ទៅលេងញូវយ៉កជាមួយភាគី។
 បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនទៅលេងញូវយ៉កជាមួយភាគីទេ។
 ង. ខ្ញុំញ៉ាំស្រាទេ។
 បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនញ៉ាំស្រាទេ។
 ច. ខ្ញុំត្រូវការឡានបើកទៅសាលា។
 បើខ្ញុំវិញ ខ្ញុំមិនត្រូវការឡានបើកទៅសាលាទេ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ទឹកម៉ាស៊ីនថ្លៃណាស់។ (ដប់)

S: ទឹកម៉ាស៊ីនថ្លៃដាច់ដប់ដង។

T: The fountain water is very expensive. (ten)

S: The fountain water is 10 times as expensive.

- ក. ឡានលោកសៀនណាស់។ (បី) ឡានលោកសៀនដាច់ដប់ដង។

ខ. ដូចខ្ញុំជិតណាស់។	(បួន)	ដូចខ្ញុំជិតដាច់បួនដប់។
គ. តុខ្ញុំស្អាតណាស់។	(ប្រាំ)	តុខ្ញុំស្អាតដាច់ប្រាំដប់។
ឃ. សាលាលោកស្វាមីណាស់។	(ពីរ)	សាលាលោកស្វាមីដាច់ពីរដប់។
ង. ឪពុកខ្ញុំមានណាស់។	(ដប់)	ឪពុកខ្ញុំមានដាច់ដប់ដប់។
ច. កញ្ចក់ស្អាតណាស់។	(ម្ភៃ)	កញ្ចក់ស្អាតដាច់ម្ភៃដប់។

DRILL FOUR: Extension

MODEL: T: ខ្ញុំរៀន។ (បង្រៀន)

S: ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវបង្រៀន។

T: I study. (teach)

S: As for you, you have to teach.

ក. ខ្ញុំដឹងឡាន។ (បើក)

ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវបើក។

ខ. ខ្ញុំទិញ។ (លក់)

ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវលក់។

គ. ខ្ញុំសើស្បែក។ (នេសាទ)

ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវនេសាទ។

ឃ. ខ្ញុំមើលសៀវភៅ។ (ស្តាប់ស្ទើរ)

ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវស្តាប់ស្ទើរ។

ង. ខ្ញុំលេង។ (អង្គុយ)

ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវអង្គុយ។

ច. ខ្ញុំដើរ។ (រត់)

ចំណែកឯលោកវិញ លោកត្រូវរត់។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំផ្តល់កម្លាំងដល់លោក។

S: ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំផ្តល់កម្លាំងដល់លោក។

T: I'll supply power to you.

S: As for me, I'll supply power to you.

ក. ខ្ញុំទៅរៀនម៉ឺនប្រាំបួន។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំទៅរៀនម៉ឺនប្រាំបួន។

ខ. ខ្ញុំត្រូវមើលសៀវភៅនោះ។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំត្រូវមើលសៀវភៅនោះ។

គ. នាងពាក់អាវស្អាតណាស់។
ចំណែកឯនាងវិញ នាងពាក់អាវស្អាតណាស់។

ឃ. កូនសិស្សខ្ញុំខ្លួនរៀនណាស់។
ចំណែកឯកូនសិស្សខ្ញុំវិញ កូនសិស្សខ្ញុំខ្លួនរៀនណាស់។

ង. ភាគម៉ឺនប្រាំបួនភាគបួន។
ចំណែកឯភាគវិញ ភាគម៉ឺនប្រាំបួនភាគបួន។

ច. លោកត្រូវបង្រៀនស្អាតណាស់។
ចំណែកឯលោកត្រូវវិញ លោកត្រូវបង្រៀនស្អាតណាស់។

(លោកសាខន) ទុកខ្ញុំបរលោកសាខន ទៅជាមួយនាង
វិញ។

ទាស់កែទុក្ខត្រូវទៅជឿការទេ កុំអីខ្ញុំមិនញាក់សំដឹកទេ។

S: If it were not for the fact that I'm not living in this village, I would help to dig (it).

- ក. ខ្ញុំមិនត្រូវទៅស្រុកឡើយទេ។ (ទៀងថ្ងៃ)
ទាស់តែខ្ញុំមិនត្រូវទៅស្រុកឡើយទេ កុំអីខ្ញុំទៀងថ្ងៃហើយ។
- ខ. ខ្ញុំមានលុយ។ (ញាតិប្រាស)
ទាស់តែខ្ញុំមានលុយទេ កុំអីខ្ញុំញាតិប្រាសហើយ។
- គ. ខ្ញុំមិនចូលចិត្តភាគនេះទេ។ (ទៅលេងភាគ)
ទាស់តែខ្ញុំមិនចូលចិត្តភាគនេះ កុំអីខ្ញុំទៅលេងភាគហើយ។
- ឃ. ខ្ញុំមិនដឹងឡានជាមួយភាគនេះទេ។ (ចាំភាគ)
ទាស់តែខ្ញុំមិនដឹងឡានជាមួយភាគនេះ កុំអីខ្ញុំចាំភាគហើយ។
- ង. ខ្ញុំមិនត្រូវទៅធ្វើការទេ។ (ភ្ញាក់ពីដេក)
ទាស់តែខ្ញុំមិនត្រូវទៅធ្វើការទេ កុំអីខ្ញុំភ្ញាក់ពីដេកហើយ។
- ច. ខ្ញុំមិនដឹងកន្លែងនេះទេ។ (ទៅរក)
ទាស់តែខ្ញុំមិនដឹងកន្លែងនេះ កុំអីខ្ញុំទៅរកហើយ។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: បីដុល្លាបានទេ?

S: បីដុល្លាគ្រប់គ្រាន់ហើយ។

T: Will three dollars be OK?

S: Three dollars are enough.

ក. ដប់ដុល្លាបានទេ?	ដប់ដុល្លាគ្រប់គ្រាន់ហើយ។
ខ. ពីរម៉ោងបានទេ?	ពីរម៉ោងគ្រប់គ្រាន់ហើយ។
គ. មួយប្រាំបានទេ?	មួយប្រាំគ្រប់គ្រាន់ហើយ។
ឃ. សៀវភៅបួនប្រាំបានទេ?	សៀវភៅបួនប្រាំគ្រប់គ្រាន់ហើយ។
ង. ប្រាំលីត្របានទេ?	ប្រាំលីត្រគ្រប់គ្រាន់ហើយ។
ច. មួយដប់ប្រាំបានទេ?	មួយដប់ប្រាំគ្រប់គ្រាន់ហើយ។

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: លោកគ្រាន់តែពិនិត្យឯកសារបានហើយ។ (សរសេរ)

S: លោកគ្រាន់តែពិនិត្យឯកសារបានហើយ។

T: It's enough if you just ask them to dig. (write)

S: It's enough if you just ask them to write.

ក. លោកគ្រាន់តែពិនិត្យឯកសារបានហើយ។	(រឿង)
ខ. លោកគ្រាន់តែពិនិត្យឯកសារបានហើយ។	(ស្តីបន្ទាប់)
គ. លោកគ្រាន់តែពិនិត្យឯកសារបានហើយ។	(ចម្លង)
ឃ. លោកគ្រាន់តែពិនិត្យឯកសារបានហើយ។	(រឿង)
ង. លោកគ្រាន់តែពិនិត្យឯកសារបានហើយ។	(បង្កើន)
ច. លោកគ្រាន់តែពិនិត្យឯកសារបានហើយ។	

Reading Passage

លោកគ្រូប្រឹក្សា

ប្រហែលមួយទម្រង់ហើយ យើងមានគ្រូប្រឹក្សា គាត់ចេះដើម្បីយើងទាំងអស់គ្នា
សប្បាយនឹងពេញចិត្តនឹងគាត់ ហើយយើងក៏ចូលចិត្តនឹងរៀនដែរ។

ត្រីកម្សាន្ត លោកគ្រូប្រឹក្សាបង្រៀនអំពីពាក្យថា ។ គាត់ទុកយើងសរសេរបណ្តុះ គាត់
ដើរនៅក្រោយយើងបណ្តុះដើម្បីមើលតើយើងចេះសរសេរឬមិនចេះ ។ ពេលនោះគាត់
បានឃើញកូនសិស្សម្នាក់ម្នាក់ហូរ គាត់ក៏ទុកយើងសរសេរហើយដើរទៅជិត
កូនសិស្សនោះ ។ ក្រោយពីបានដឹងថាកូនសិស្សនោះ មិនស្រួលខ្លួនព្រោះវាគ្រុនបង្កិច គាត់
ក៏ប្រាប់វាថាត្រូវដំបូងប្រើប្រាស់ដៃ ។ នៅពេលគាត់កំពុងនិយាយទៅកូនសិស្សនោះ
នោះ មានសិស្សម្នាក់នៅក្រោយគាត់ក៏ក្រោកឈរលើកៅអីហើយនាំការសប្បាយលោក
គ្រូប្រឹក្សាក៏ងាកក្បាលទៅឃើញកូនសិស្សខ្លួននោះ គាត់ក៏លបនិយាយទៅក្រោយសំឡេង
ភ្លាមហើយក៏ដើរទៅគាត់។

នៅក្រោយពេលដែលកូនសិស្សនោះបានចេញពីថ្នាក់ លោកគ្រូប្រឹក្សាក៏ចាប់ទុក
យើងរៀនសរសេរទៀត ។ កាលណាយើងសរសេរចប់ គាត់ក៏អង្គុយតែម្នាក់និយាយអ្វី
សោះ ។ យើងទាំងអស់គ្នានៅស្ងៀម ។ ប្រហែលថ្ងៃនោះក្រោយមកគាត់ក៏និយាយថា :

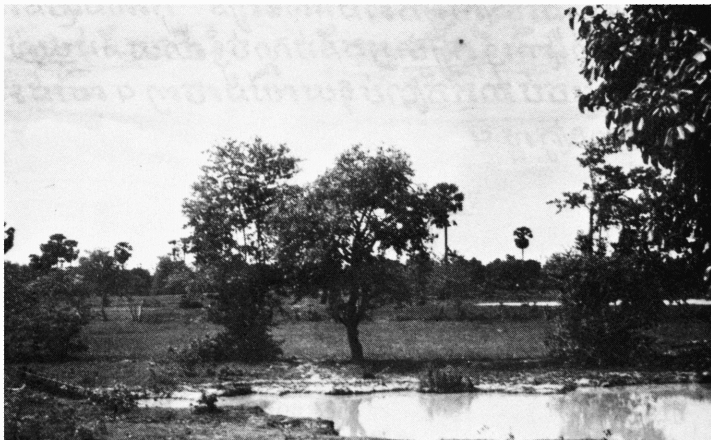
* អ្នកទាំងអស់គ្នាត្រូវស្តាប់ខ្ញុំ អ្នកនឹងទំនងបានដូចគ្នាប្រហែលមួយទម្រង់ហើយ ខ្ញុំចូលចិត្ត
កូនសិស្សទាំងអស់គ្នាដូចខ្ញុំស្រឡាញ់ចូលចិត្តកូនខ្ញុំដែរ ហើយជាពិសេសខ្ញុំមិនដែលហើយ
មិនចង់ដើរទៅអ្នកសោះទេ ដើម្បីត្រូវអ្នកទាំងអស់ខ្ញុំរៀន ក្រែងលេងច្រើនពេក ។ ខ្ញុំមិនចាំ
បាច់ទុកអ្នកដើម្បីមកខ្ញុំទេ តែអ្នកខ្ញុំស្រឡាតាំងស្រាប់ខ្ញុំហើយនឹងបរសភាមិខ្ញុំហើយ។
ដល់ភាគនិយាយចប់គាត់ក៏ប្រាប់ទុកយើងចេញ ។ យើងទាំងអស់គ្នា
សប្បាយណាស់ ព្រោះយើងមានគ្រូល្អ ។

VOCABULARY

ក្បាលម៉ាស៊ីន	kbaal məsin	faucet (L)
ក្របី	kəbey	water buffalo (L)
ក្រោក	kraok	to arise, to get up (R)
ងាក	ŋlaʔ	to turn (R)
ចំណែក... វិញ	cənəsk aɛ...viŋ	as for
ជាចាំបាច់	cia cam bac	necessary (see note)
... ជាង... ដង	...cian...dɔŋ	times as...as...
ដឹក	clik	to dig
ជឿ	cɛə	to believe (R)
ជ្រា	thlaa	clear (L)
ទាស់តែ... កុំអី	tóh taɛ...kom ɛy	if it weren't for the fact that...
ទាស់អី	tóh ɛy	what's wrong?
ទឹកម៉ាស៊ីន	tik məsin	if it weren't that fountain water
ទុកទុក... វិញ	tuk aoy...viŋ	leave it to...

បង្កើត	pəhou	to cause to flow (L)
បង្កើត ... បង្កើត	pədaə...pədaə	to both...and to... (R)
បើ ... វិញ	bəə...viŋ	if it were...
ប្រដាប់ប្រដា	pədap pədaa	equipment
ផ្គត់	phdɔl	to supply
ភូមិ	phum	small village, hamlet
ម៉ាស៊ីនទឹក	məsin tik	water fountain
លូ	luu	sewer, large pipe (L)
ស្ងៀម	sŋiem	quiet, still (R)
ហូរ	hou	to flow (L)
ហូរកាត់	hou kat	to flow across (L)
អណ្តូង	ndoun	well
អ្នក	néə	you (R)

Irrigation pond, near Phnom Penh

LESSON FORTY

DIALOGUE

	ស្ទើរតែ	almost
	ស្ទើរតែ...មិន	hardly, almost...not
១. សុខ	ម្សិលមិញខ្ញុំស្ទើរតែរកពេល ញ៉ាំបាយមិនបាន ! ម៉េចបានតែ បង្ខំ	Yesterday I almost couldn't find time to eat. why to force, to rush
២. សៅ	ម៉េចបានតែលោកបង្ខំម្ល៉េះ ? ធ្វើម៉េចឥឡូវ បំណាច់នឹង	Why do you rush so much? what can (I) do! since
៣. សុខ	ធ្វើម៉េចឥឡូវបំណាច់នឹង យើងធ្វើការឲ្យគេហើយ។ គួរ ...ដល់...ដល់	What can we do, since we're working for those people. should both...and...
៤. សៅ	បាទ តែលោកមិនគួរធ្វើ ការដល់ហើយញ៉ាំបាយដល់ទេ។ សង្ឃឹមជា	Yes, but you shouldn't work and eat at the same time. to hope (that)
៥. សុខ	ខ្ញុំសង្ឃឹមជាថ្ងៃហែលស្លឹក រួចហើយមើលទេ។ ចុងអាទិត្យ	I hope that tomorrow I'll finish it. weekend
៦. សៅ	រួចចុងអាទិត្យហ្នឹងទៅណាទេ ? បែប ណាមួយ...ណាមួយ...	And this weekend, are you going anywhere? kind, type; perhaps, maybe on the one hand...and on the other
៧. សុខ	ទេ ខ្ញុំបែបមកធ្វើការទៀត។ ទៅណា ? ណាមួយខ្ញុំគ្មានលុយ ណាមួយខ្ញុំជំពាក់គេ។	No, perhaps I'll go to work. Where can I go? On the one hand I don't have money, and on the other I'm in debt.
៨. សៅ	ស្រាប់តែ យ៉ា ស្រាប់តែធ្វើការសម្លាប់ ខ្លួនឯងតែម្តង។ ស៊ី...ដាវង់... ឥតប្រយោជន៍	suddenly Gee! Suddenly you're working towards your own funeral. rather...than... useless
៩. សុខ	ខ្ញុំស៊ីធ្វើការដាវង់ដើរលេង ឥតប្រយោជន៍។	I'd rather work than go out for nothing.

DIALOGUE:

1. sok - mæsel mæñ khñom sæŋ tas rŏo peel ñam baay mɛn baan!
2. saw - mæc baan tæ look pəkhom mæh?
3. sok - thæe mæc aalæw omnaac nɛŋ yæŋ thæe kaa aoy kee haey
4. saw - baat, tas look mɛn kuo thæe kaa phoŋ ñam baay phoŋ tee
5. sok - khñom səkhim thaa pəhasl s'ask ruoc haey mæel tæh
6. saw - ruoc coŋ aatɛt nɛŋ tɛw naa tee?
7. sok - tee, khñom bæsp mŏo thæe kaa tiet. tɛw naa? naa muoy khñom kmian luy, naa muoy khñom cəpé? kee
8. saw - yil, srap tas thæe kaa səlap khluon sæŋ tas mæ doŋ
9. sok - khñom suu thæe kaa cia cian də leen et pəyaoe

NOTESDIALOGUE

This lesson has several useful structures:

SENTENCE NO.

3. **ចំណែកចំនួន** /mnaac nɛŋ/ 'since, given the fact that.'
4. .... **និង...និង** /...phoŋ...phoŋ/ 'to both....and...'
7. **ណាមួយ...ណាមួយ** /naa muoy...naa muoy/ 'on the one hand..., and on the other hand...'
9. **ស្រេច...ជាងនេះ...** /suu...cia cian.../ '(I'd) rather...than...'

Correct use of this type of structure goes a long way toward making the Cambodian you speak sound more natural and idiomatic.

2. **បង្ខំ** /pəkhom/ 'to force' is another causative derivative, this time with the common prefix **បង្ខំ** /bɔŋ-/ and the root verb **ខិត** /khom/ 'to try, to make an effort.' Cf. V.3.2.1 in the grammatical sketch.

DRILLSDRILL ONE: Substitution

- MODEL: T: **ខ្ញុំស្វិតស្វែងរកពេលវេលាបាយមិនបាន។ (ស៊ីរលង់)**
 S: **ខ្ញុំស្វិតស្វែងរកពេលស៊ីរលង់មិនបាន។**
 T: I could hardly find time to eat. (go out)
 S: I could hardly find time to go out.

- ក. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងដើរលេងម៉ែនបាន។ (បង្រៀន)
 ខ. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងបង្រៀនម៉ែនបាន។ (រៀន)
 គ. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងរៀនម៉ែនបាន។ (ទៅលេងលោក)
 ឃ. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងទៅលេងលោកម៉ែនបាន។ (សំរាក)
 ង. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងសំរាកម៉ែនបាន។ (អង្គុយ)
 ច. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងអង្គុយម៉ែនបាន។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងញ៉ាំបាយម៉ែនបាន។
 S: ខ្ញុំរកពេលញ៉ាំបាយស្លាប់ពីម៉ែនបាន។
 T: I almost didn't have time to eat.
 S: I almost didn't have time to eat.

- ក. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងបង្រៀនម៉ែនបាន។ ខ្ញុំរកពេលបង្រៀនស្លាប់ពីម៉ែនបាន។
 ខ. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងរៀនម៉ែនបាន។ ខ្ញុំរកពេលរៀនស្លាប់ពីម៉ែនបាន។
 គ. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងអង្គុយម៉ែនបាន។ ខ្ញុំរកពេលអង្គុយស្លាប់ពីម៉ែនបាន។
 ឃ. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងសំរាកម៉ែនបាន។ ខ្ញុំរកពេលសំរាកស្លាប់ពីម៉ែនបាន។
 ង. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងដើរលេងម៉ែនបាន។ ខ្ញុំរកពេលដើរលេងស្លាប់ពីម៉ែនបាន។
 ច. ខ្ញុំស្លាប់ពីការកំពុងទៅលេងលោកម៉ែនបាន។ ខ្ញុំរកពេលទៅលេងលោកស្លាប់ពីម៉ែនបាន។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: ម៉េចបានពីលោកបង្ខំឆ្នេះ? (ទៅរៀន)
 S: ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវទៅរៀន។
 T: Why do you have to rush so? (go to school)
 S: I have to rush because I have to go to school.

- ក. ម៉េចបានពីលោកបង្ខំឆ្នេះ? (ចូលម៉ោងប្រាំបី)
 ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវចូលម៉ោងប្រាំបី។
 ខ. ម៉េចបានពីលោកបង្ខំឆ្នេះ? (ញ៉ាំបាយ)
 ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវញ៉ាំបាយ។
 គ. ម៉េចបានពីលោកបង្ខំឆ្នេះ? (ទៅមើលកូន)
 ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវទៅមើលកូន។
 ឃ. ម៉េចបានពីលោកបង្ខំឆ្នេះ? (ទៅទទួលប្រពន្ធខ្ញុំ)
 ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវទៅទទួលប្រពន្ធខ្ញុំ។
 ង. ម៉េចបានពីលោកបង្ខំឆ្នេះ? (ដូចគ្រូពេទ្យ)
 ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវដូចគ្រូពេទ្យ។
 ច. ម៉េចបានពីលោកបង្ខំឆ្នេះ? (ទៅទិញទាន់ម៉ោង)
 ខ្ញុំបង្ខំព្រោះខ្ញុំត្រូវទៅទិញទាន់ម៉ោង។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: បើងធ្វើការទុរគុណ (បង្ខំ)
 S: បើងត្រូវធ្វើការទុរគុណចំពោះបង្ខំបង្ខំធ្វើការទុរគុណ
 T: We're working for those people. (force, rush)
 S: We have to rush since we're working for those people.

- ក. ខ្ញុំទៅជួបគ្នា (ទិញស្រា)
 ខ្ញុំត្រូវតែទិញស្រាបំណាច់នឹងខ្ញុំទៅជួបគ្នា
 ខ. ខ្ញុំទៅលាសា ។ (បងកសិករភូមិសាសន៍)
 ខ្ញុំត្រូវតែបងកសិករភូមិសាសន៍បំណាច់នឹងខ្ញុំទៅលាសា ។
 គ. ខ្ញុំទៅញាតិបង្អស់ (ចូលលេងលោក)
 ខ្ញុំត្រូវតែចូលលេងលោកបំណាច់នឹងខ្ញុំទៅញាតិបង្អស់ ។
 ឃ. ខ្ញុំទៅផ្ទះ ។ (ធ្វើបាយព្យាបាល)
 ខ្ញុំត្រូវតែធ្វើបាយព្យាបាលបំណាច់នឹងខ្ញុំទៅផ្ទះ ។
 ង. ខ្ញុំមកប្រាកដលោក ។ (និយាយ)
 ខ្ញុំត្រូវតែនិយាយបំណាច់នឹងខ្ញុំមកប្រាកដលោក ។
 ច. ខ្ញុំទៅប៉ុល ។ (ទិញទំនិញ)
 ខ្ញុំត្រូវតែទិញទំនិញបំណាច់នឹងខ្ញុំទៅប៉ុល ។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើការនៅសាលា ។ (ផ្ទះ)
 S: ខ្ញុំគួរធ្វើការនៅផ្ទះដែរ ។
 T: I'm working at school.
 S: I should work at home, too.

ក. ខ្ញុំចៀនភាសាបារាំង ។	(អង់គ្លេស)	ខ្ញុំគួរចៀនភាសាអង់គ្លេសដែរ ។
ខ. លោកទៅលេងស្រុកបួន ។	(ស្រុកសៀម)	លោកគួរទៅលេងស្រុកសៀមដែរ ។
គ. ខ្ញុំបង្កើនលោក ។	(នាង)	ខ្ញុំគួរបង្កើននាងដែរ ។
ឃ. នាងដើរលេងជាមួយខ្ញុំ ។	(ភាគី)	នាងគួរដើរលេងជាមួយភាគីដែរ ។
ង. បើងទៅលេងស្រុកគ្រូ ។	(លោកគ្រូ)	បើងគួរទៅលេងស្រុកគ្រូដែរ ។
ច. ខ្ញុំព្យាយាមនៅផ្ទះ ។	(ព្យាបាល)	ខ្ញុំគួរព្យាបាលនៅផ្ទះដែរ ។

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើការ ។ (ញ៉ាំបាយ)
 S: ខ្ញុំធ្វើការដល់ខ្ញុំញ៉ាំបាយដល់ ។
 T: I work. (eat)
 S: I work and eat at the same time.

ក. ខ្ញុំព្យាយាម។	(មើលកាត់សត)	ខ្ញុំព្យាយាមដល់ខ្ញុំមើលកាត់សតដល់។
ខ. ខ្ញុំដើរ។	(មើលល្បឿនរហ័ស)	ខ្ញុំដើរដល់ខ្ញុំមើលល្បឿនរហ័សដល់។
គ. ខ្ញុំបង្រៀន។	(រៀន)	ខ្ញុំបង្រៀនដល់ខ្ញុំរៀនដល់។
ឃ. ខ្ញុំធ្វើការ។	(សេង)	ខ្ញុំធ្វើការដល់ខ្ញុំសេងដល់។
ង. ខ្ញុំទៅធ្វើការ។	(មើលកូន)	ខ្ញុំទៅធ្វើការដល់ខ្ញុំមើលកូនដល់។
ច. ខ្ញុំរៀនមេរៀន។	(ធ្វើចំណោទ)	ខ្ញុំរៀនមេរៀនដល់ខ្ញុំធ្វើចំណោទដល់។

DRILL SEVEN: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំសង្ឃឹមថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។ (ដឹង)
 S: ខ្ញុំដឹងថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។
 T: I hope that tomorrow I'll finish it. (know)
 S: I know that tomorrow I'll finish it.

ក. ខ្ញុំដឹងថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	(ស្អែក)
ខ. ខ្ញុំស្មានថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	(គិត)
គ. ខ្ញុំគិតថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	(ជឿ)
ឃ. ខ្ញុំជឿថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	(ឮ)
ង. ខ្ញុំឮថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	(យល់)
ច. ខ្ញុំយល់ថាប្រហែលស្អែករួចហើយ។	

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំមកធ្វើការ។
 S: ខ្ញុំបែបមកធ្វើការ។
 T: I'm coming to work.
 S: Perhaps I'm coming to work.

ក. ខ្ញុំខ្ចីលុយលោក។	ខ្ញុំបែបខ្ចីលុយលោក។
ខ. ខ្ញុំត្រូវទៅលាសារៀនស្អែក។	ខ្ញុំបែបត្រូវទៅលាសារៀនស្អែក។
គ. ខ្ញុំបង្រៀនលោកថ្ងៃនេះ។	ខ្ញុំបែបបង្រៀនលោកថ្ងៃនេះ។
ឃ. លោកមិនទៅរៀនទេ។	លោកបែបមិនទៅរៀនទេ។
ង. ខ្ញុំមិនចង់ទៅសេដ្ឋកិច្ចសោះ។	ខ្ញុំបែបមិនចង់ទៅសេដ្ឋកិច្ចសោះ។
ច. ខ្ញុំមិនស្រួលខ្លួនទេ។	ខ្ញុំបែបមិនស្រួលខ្លួនទេ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំគ្មានលុយ។ (ខ្ញុំជំពាក់គេ)
 S: ណាមួយខ្ញុំគ្មានលុយ ណាមួយខ្ញុំជំពាក់គេ។
 T: I don't have money. (I'm in debt)
 S: On the hand I don't have money, and on the other I'm in debt.

- ក. ខ្ញុំធ្វើការ ។ (ខ្ញុំទៅរៀន)
ណាមួយខ្ញុំធ្វើការ ណាមួយខ្ញុំទៅរៀន។
- ខ. ឡាននោះឆ្លើយ ។ (ខ្ញុំគ្មានសុយ)
ណាមួយឡាននោះឆ្លើយ ណាមួយខ្ញុំគ្មានសុយ។
- គ. ខ្ញុំរស់ ។ (ខ្ញុំទៅស្រែច្រើនខ្ញុំ)
ណាមួយខ្ញុំរស់ ណាមួយខ្ញុំទៅស្រែច្រើនខ្ញុំ។
- ឃ. ខ្ញុំដេកមិនបាន។ (ខ្ញុំស៊ី)
ណាមួយខ្ញុំដេកមិនបាន ណាមួយខ្ញុំស៊ី។
- ង. ប្អូនមិនរៀនមេរៀន។ (ប្អូនខ្ចីស)
ណាមួយប្អូនមិនរៀនមេរៀន ណាមួយប្អូនខ្ចីស។
- ច. លោកអ្នកមិនស្លាប់ខ្ញុំ។ (លោកអ្នកមិនស្លាប់ក្នុងជួរ)
ណាមួយលោកអ្នកមិនស្លាប់ខ្ញុំ ណាមួយលោកអ្នកមិនស្លាប់ក្នុងជួរ។

DRILL TEN: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើការ ។ (ដើរលេងតាមប្រហោង)
S: ខ្ញុំស្វិតធ្វើការជាជាងដើរលេងតាមប្រហោង។
T: I work. (go out for nothing)
S: I'd rather work than go out for nothing.

- ក. ខ្ញុំគ្មានសុយ។ (ខ្ញុំស្រពនោះ)
ខ្ញុំស្រពគ្មានសុយជាជាងខ្ញុំស្រពនោះ។
- ខ. ខ្ញុំស្រពនោះ។ (ទៅទិញស្រពនោះ)
ខ្ញុំស្រពនោះជាជាងទៅទិញស្រពនោះ។
- គ. ខ្ញុំស្រពនោះ។ (ទៅជួបភាគី)
ខ្ញុំស្រពនោះជាជាងទៅជួបភាគី។
- ឃ. ខ្ញុំដើរទៅសាលា។ (ដើរជាមួយភាគី)
ខ្ញុំស្រពនោះទៅសាលាជាជាងដើរជាមួយភាគី។
- ង. ខ្ញុំស្រពនោះ។ (ទៅពេទ្យ)
ខ្ញុំស្រពនោះជាជាងទៅពេទ្យ។

Reading Passage

ការ

ប្រសិនបើស្រុកខ្មែរមិនអាចការប្រព្រឹត្តតាមការងារនេះទេ។ កាលណាគេ
ចង់បានប្រព្រឹត្តិ គេប្រាប់ទុក្ខកម្មយុទ្ធសាស្ត្រហើយទុក្ខកម្មយុទ្ធសាស្ត្រនឹងរកប្រព្រឹត្តិទុក្ខ។ ប្រើប្រ
រកប្រព្រឹត្តិមិនមែនជាការណែនាំស្រួលទេ។ ទុក្ខកម្មយុទ្ធសាស្ត្រស្រួលនេះរាប់ រកប្រព្រឹត្តិសារ ខាងស្រីដូច
ជាកូនស្រីនោះកើតនៅថ្ងៃណា ៩១ណា ឆ្នាំណា ហើយគេនឹងសរសេរទុក្ខកម្មយុទ្ធសាស្ត្រ។
ចំណែកនៃស្រីសារ ខាងស្រីក៏ធ្វើដូចគ្នាដែរ ហើយគេរកប្រព្រឹត្តិមើលតើស្រីនេះមានការធ្វើ

ទេ តើជាអ្នកធ្វើការរដ្ឋការ ឬអ្នកលក់ដូរ ឬជាអ្នកស្រែចំការ តើប្រសូតបានទៀង
ដល់ណាជាដើម។ ការមានប៉ុប្រពន្ធរបៀបនេះមិនមែនជាការល្អប៉ុន្មានទេ ដួនកាល
ធ្វើឱ្យយក្ខន៍។ មិនសប្បាយចិត្ត តើភាគច្រើនគេក៏ចេះទៀងស្រឡាញ់គ្នា រស់នៅជា
មួយគ្នាជាធម្មតា។ បើគេមិនត្រូវគ្នាវិញ គេក៏រស់នៅហើយប៉ុន្មានទៀតយក
ប្រពន្ធមួយទៀត តែប្រពន្ធភាគច្រើនស្ទើរតែមិនចាំបាច់ណាស់ទៅយកប្តីមួយទៀត។
ប៉ុន្តែតាមទំនៀមទម្លាប់ តើមិនត្រូវរស់នៅទេ ពីព្រោះស្រីភាគច្រើនជាអ្នកមិន
ចេះអក្សរដើម្បីធ្វើការមានស្រូវស្រែច្រើនប្រពន្ធត្រូវតែនៅជាមួយប្តីរបស់ខ្លួនទោះជាគេ
មានទៀងយ៉ាងណាក៏ដោយ។ យ៉ាងនេះហើយបានជាឪពុកម្តាយទាំងស្រុងត្រូវរកប្តីណា
ដែលជាអ្នកមានប្រាក់ខែ ឱ្យយក្ខន៍។ ព្រោះដឹងថាប្រពន្ធមិនអាចរស់នៅបានយ៉ាងស្រួល
ប្តីក៏បានចិត្ត ធ្វើអីៗតាមចិត្តខ្លួនចង់ ដូចជាដើរលេងយប់ រាល់យប់ មានស្រីឯទៀត
លេងទៀងជាដើម។ ដួនកាលតែងតែល្ងង់ទៅមានប្រពន្ធមួយទៀត។

តើគឺឡូវនេះប្រសិនបើអ្នកអាចបង្ហាញឱ្យឪពុកម្តាយគេឱ្យរកស្រីដែលគេ
ស្រឡាញ់ ហើយឯស្រីៗឡូវវិញក៏គេធ្វើយ៉ាងនេះដែរ គឺជាគេមិនស្រឡាត់ប្តីដែល
ឪពុកម្តាយគេបង្ខំឱ្យគេទទួលយក។

VOCABULARY

គួរ	kuo	should
ក្រុមហ៊ុន	kruu tiey	astrologer, soothsayer (R)
ចុង	con	end
បុរសអាទិត្យ	con aatit	weekend
ជឿ	cie	to believe
ដំណាំ	tenam	plant, something planted (L)
ដុះ	doh	to grow
ណាមួយ... ណាមួយ	naa muoy...naa muoy	on the one hand...on the other hand..., both...and..., not only...but...
ទាយ	tley	to predict, to soothsay, to tell fortunes (R)
ទំនៀមទម្លាប់	teniem telop	custom (R)
ធ្វើម៉េចបាន!	thee msc aalew!	What can I do!
បានចិត្ត	baan cat	to be spoiled, to have a swollen head (R)
បែប	baep	perhaps, maybe; kind
បំណាច់នឹង	mnaac nin	since
បង្ខំ	pekhom	to rush, to force
បញ្ចូល	pecoul	to introduce, to put in (L)
ផល	phol	product (L)
... និង ... និង	...phoon...phoon	both...and...
ភ្ជួរ	phcuo	to plow (L)
មេម៉ាយ	meemaay	widow, widower; divorcé(e) (R)
ម៉េចបានតើ	msc baan te	why

រាស់	róh	to rake, to harrow (L)
លែង	lɛɛŋ	to divorce (R)
លែងលះ	lɛɛŋ lɛh	to divorce (R)
សង្ឃឹម	səkhim	to hope
សត្វ	sat	animal (L)
ស្របគ្នា	səŋ tas	almost
ស្របគ្នា...មិន	səŋ tas...mɪn	hardly, almost...not
ស៊ី ...ជាងស៊ី	suu...cia ciaŋ	rather...than..., to prefer
ស្រាប់គ្នា	srap tas	suddenly
គ្រឿងបរិយោជន៍	ət peyaoc	useless

Residential street scene, Phnom Penh

PASSAGE B

សេចក្តីស្នើសុំ

សេចក្តីនោកល្ងង់	sec kɔɛy chaot ləŋuŋ	stupidity
សេចក្តី	sec kɔɛy	matter, story, contents; makes nouns from verbs
នោក	chaot	naive, gullible
នោកល្ងង់	chaot ləŋuŋ	stupid
សង្កេត	səkeet	to observe
វ៉ែនតា	vaɛn taa	glasses, spectacles
លុះ	luh	when
ល្បង	lbɔɔŋ	to try
រើ	rəə	to move, to remove
រើប	təep	then, = /baan/'not... until
ទៅកាន់ៈទៅ (literary)		to, towards
ឬក	néʔ	you
ឆ្ងល់	chŋɔl	to wonder
អស់សំណើច	ɔh sənaɛc	to find something ridiculous
សំណើច	sənaɛc	laughter
សើច	səɛc	to laugh
បំណង	mnɔɔŋ	intention

Roadside vegetable market just outside Phnom Penh

LESSON FORTY-ONE

DIALOGUE

- ចំរើ
អ្នកចំរើ
១. ភូម លោកអាចជួយរកអ្នកចំរើ
ញាក់ទិយទុំបានទេ?
យូរមកហើយ
ក៏ម្តងថ្ងៃនោះ
សួរ
ក្មេងសួរ
២. សុខ យូរមកហើយមិនប្រាប់ទុំ? ក៏ម្តង
ថ្ងៃនោះមានគេសួរទុំតើទុំបង់បាន
ក្មេងសួរញាក់ទេ?
ចំពោះ
ប៉ុន្តែ
៣. ភូម បានចំពោះលោក សួរសួរ
រកទេ ប៉ុន្តែទុំ ទុំរករកមនុស្ស
ដែលចេះនិយាយអង់គ្លេសដែរ។
...ស្រាប់
៤. សុខ ហេតុអ្វី? លោកចេះនិយាយខ្មែរ
ស្រាប់ ស្រួលធ្វើអី?
៥. ភូម ចុះតើគេនិយាយជាមួយប្រពន្ធ
កូនទុំយ៉ាងម៉េច?
៦. សុខ ចុះមុនៗលោកធ្វើម៉េច?
៧. ភូម បាទ ទុំជួរអ្នកចំរើអស់ប្រាំនាក់
ហើយ។
...ចុះណាស់
ហេតុអ្វី
៨. សុខ យី លោកប្រើអ្នកចំរើចុះ
ណាស់ ហេតុអ្វីលោកមាន
លុយច្រើនហើយ។
ឆ្លៀត
៩. ភូម ម៉េចលោកឆ្លៀតជួយរកទិយ
ទុំបានទេ?
ប្រទះ
១០. សុខ ចាំមើលទុំរកមើលពីក្នុងប្រទះ
ញាក់។
- to serve
servant, maid, houseboy
Can you help me look for a servant?
a long time ago
the other day
something rented, someone hired
servant, houseboy, maid
Why didn't you tell me a long time
ago? The other day someone asked
me whether I needed a servant or
not.
as for, for, towards
but
Yes, it is easy for you, but me, I
have to find people who know how
to speak English too.
already, ready
Why? You know how to speak Cambodian
already. Why worry?
And how can they speak with my wife
and children?
And before, what did you do?
Well, I've changed servants five
times already.
a lot (in the sense of waste)
just because
Gee! you sure do use a lot of
servants, just because you're rich.
to take the opportunity, take
the time, go out of one's way
Well, can you take the time to help
find me someone?
to meet (by accident), to run
into
We'll see. I'll try to look for
one, and maybe I'll run into someone.

DIALOGUE:

1. tom - look aac cuoy róo né? pəmrae mənē? aoy khñom baan eh?
2. sok - yuu móo həh mɛn prap khñom? pii məŋay noh mian kee suo khñom tae khñom cəŋ baan kmeən chnuol mənē? eh?
3. tom - baat cəpuoh look, chnuol sruol róo tee, pəntas khñom, khñom trəw róo mənuh daɛl cəh niyey ɔŋglee daɛ.
4. sok - haɛt sy? look cəh niyey khmas srap, pruoy thəe sy?
5. tom - coh tae kee niyey cia muoy pəpún koun khñom yaan mɛc?
6. sok - coh mun mun look thəe mɛc?
7. tom - baat, khñom dou né? pəmrae ɔh pram né? həh.
8. sok - yii, look praə né? pəmrae coh nah, haɛt tas look mian luy craən həh.
9. tom - mɛc look chliet cuoy róo aoy khñom baan eh?
10. sok - cam mæe khñom róo mæe kraɛŋ pətéh mənē?.

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

2. Note that the context supplies 'why?' in the first part of this sentence, so ហេតុអ្វី? /haɛt sy/ 'why' can be omitted.
2. នោះ /noh/ is a spoken form of នា៎ /nuh/ 'that' (cf. N.2 in the grammatical sketch).
2. ម្យ៉ាង /mian/ + clause means 'it is a fact that...', e.g.,
ម្យ៉ាងនគលក់ថ្នាំនាហាងហ្នឹង?
mian kee lú? thnam nɛw haan nɛŋ?
(Is it a fact that) they sell drugs in that store?
4. The word ស្រាប់ /srap/ means 'already' at the end of a sentence, as in sentence 4. With certain nouns it forms a compound meaning 'ready-made,' e.g. ខោអាវស្រាប់ /khao aav srap/ 'ready-to-wear clothing.' In both cases, the connotation of ស្រាប់ /srap/ is that further preparation is unnecessary.
4. Another way of saying 'why?' is ធ្វើអ្វី(អី) /thəe sy?/, literally 'to do what?, for what purpose?'
8. Adverbial ច្រើន /coh/ in this sentence means 'a lot' in the sense of waste or extravagance.

DRILLSDRILL NO.

3. Note the use of the resultative verb **បាន** /baan/ 'to get' with a quantity.

The formula is verb + noun + **បាន** /baan/ + quantity, e.g.,

គេចាប់ក្ដាប់បានមួយន្ស័យ។

kee cap kdam baan mə lou

They caught a dozen crabs.

6., 7. **ឆាប់** /chap/ + verb means 'quick to..., easily..., ' e.g.,

ឡាននោះឆាប់ខូចណាស់។

laan nuh chap khouc nah

That breaks down very easily (is very quick to break down).

The opposite of **ឆាប់** /chap/ + verb is **ក្រ** /krɔɔ/ + verb 'seldom, slow to, doesn't...easily, ' e.g.,

ឡាននោះក្រខូចណាស់។

laan nuh krɔɔ khouc nah

That car seldom breaks down.

DRILLSDRILL ONE: Substitution

MODEL: T: **ប្អូនមកហើយមិនប្រាប់ខ្ញុំ? (ទៅទិញ)**

S: **ប្អូនមកហើយមិនទៅទិញ?**

T: Why didn't you tell me a long time ago? (go to buy)

S: Why didn't you go to buy (it) a long time ago?

ក. **ប្អូនមកហើយមិនទៅទិញ? (ទៀនបើកឡាន)**

ខ. **ប្អូនមកហើយមិនទៀនបើកឡាន? (បង្រៀនកូនខ្ញុំ)**

គ. **ប្អូនមកហើយមិនបង្រៀនកូនខ្ញុំ? (ស្រីប្រពន្ធលោក)**

ឃ. **ប្អូនមកហើយមិនស្រីប្រពន្ធលោក? (ដួសស្បែក)**

ង. **ប្អូនមកហើយមិនដួសស្បែក? (ប្រាប់ខ្ញុំ)**

ច. **ប្អូនមកហើយមិនប្រាប់ខ្ញុំ?**

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: **ខ្ញុំចង់ដួសអ្នកបម្រើម្នាក់។ (ម្នាក់)**

S: **ខ្ញុំចង់ដួសអ្នកបម្រើប៉ុន្មាននាក់?**

T: I want to hire a servant. (one)

S: How many servants do I want to hire?

- ក. ខ្ញុំត្រូវការឡានដើម្បីទៅរៀន។ (ឡាន)
ខ្ញុំត្រូវការអ្វីដើម្បីទៅរៀន?
- ខ. ថ្ងៃនេះកូនខ្ញុំស្រី វាមិនមករៀនទេ។ (កូនខ្ញុំស្រី)
ថ្ងៃនេះ ហេតុអ្វីបានជាកូនខ្ញុំមិនមករៀន?
- គ. លោកបង្រៀនមេរៀនភាសាខ្មែរប្រាប់លោក។ (ភាសាខ្មែរប្រាប់លោក)
លោកបង្រៀនមេរៀនបង្គាប់ម៉េច?
- ឃ. ខ្ញុំបង្រៀនសៀវភៅលឿងមុន។ (លឿង)
ខ្ញុំបង្រៀនសៀវភៅអីមុន?
- ង. ខ្ញុំបង្រៀននៅក្នុងវីតឺអូនតោន។ (ទីក្រុងវីតឺអូនតោន)
ខ្ញុំបង្រៀននៅណា?
- ច. លោកតុបត្រូវការក្រដាសសរសេរ។ (លោកតុប)
អ្នកណាត្រូវការក្រដាសសរសេរ?

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំជួលស្នូលស្នាក់។
S: តើម្ចាស់ថ្ងៃនេះខ្ញុំជួលស្នូលស្នាក់បានឬ?
T: I hired a servant.

S: The other day I hired a servant.

- ក. លោកទិញសៀវភៅអង់គ្លេសពីរ។
តើម្ចាស់ថ្ងៃនេះលោកទិញសៀវភៅអង់គ្លេសបានពីរ។
- ខ. ខ្ញុំទៅបាញ់សត្វ។
តើម្ចាស់ថ្ងៃនេះខ្ញុំទៅបាញ់សត្វបានម្តង។
- គ. ខ្ញុំដូរស្រូវម្តងរយដុល្លា។
តើម្ចាស់ថ្ងៃនេះខ្ញុំដូរស្រូវបានម្តងរយដុល្លា។
- ឃ. កូនសិស្សខ្ញុំស្លាប់សៀវភៅមួយ។
តើម្ចាស់ថ្ងៃនេះកូនសិស្សខ្ញុំស្លាប់សៀវភៅបានមួយ។
- ង. ខ្ញុំបង្ខំចំណីហាសិបរៀង។
តើម្ចាស់ថ្ងៃនេះខ្ញុំបង្ខំចំណីបានហាសិបរៀង។
- ច. ខ្ញុំចាប់បោរម្នាក់។
តើម្ចាស់ថ្ងៃនេះខ្ញុំចាប់បោរបានម្នាក់។

DRILL FOUR: Transformation

- MODEL: T: លោកចេះនិយាយខ្មែរសាប័។ (ត្រូវការអ្នកបកប្រែ)
S: បើលោកចេះខ្មែរអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់ត្រូវការអ្នកបកប្រែ។
T: You already speak Cambodian. (need a translator)
S: If you know Cambodian that's fine, I don't need a translator.

- ក. លោកចេះធ្វើឡានស្រាប់ ។ (យកឱបរតែម្នាក់)
បើលោកចេះធ្វើឡានអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់យកឱបរតែម្នាក់។
- ខ. លោកចេះបាក់ថ្នាំស្រាប់ ។ (នៅជួបគ្រូពេទ្យ)
បើលោកចេះបាក់ថ្នាំអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់នៅជួបគ្រូពេទ្យ។
- គ. លោកចេះបើកឡានស្រាប់ ។ (ដួលអ្នកបើកឡាន)
បើលោកចេះបើកឡានអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់ដួលអ្នកបើកឡាន។
- ឃ. លោកចេះរំលោភទឹកស្រាប់ ។ (ត្រូវការពារពាង)
បើលោកចេះរំលោភទឹកអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់ត្រូវការពារពាង។
- ង. លោកចេះបាញ់ស្រាប់ ។ (នៅឡើងបាញ់)
បើលោកចេះបាញ់អញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់នៅឡើងបាញ់។
- ច. លោកចេះបង្រៀនស្រាប់ ។ (ឡើងបង្រៀន)
បើលោកចេះបង្រៀនអញ្ចឹងស្រួលហើយ ខ្ញុំមិនបាច់ឡើងបង្រៀន។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំប្រើអ្នកបំរើអស់ប្រាំនាក់ហើយ។
S: លោកប្រើអ្នកបំរើចុះណាស់។
T: I've already used five servants.

S: You do use a lot of servants.

- ក. ឡានខ្ញុំប្រើសំរាប់ដឹកប្រាក់ក្រមួលថ្លៃ។ ឡានលោកប្រើសំរាប់ចុះណាស់។
- ខ. ផ្ទះខ្ញុំប្រើភ្លើងអស់ប្រាំបួនម៉ោង។ ផ្ទះលោកប្រើភ្លើងចុះណាស់។
- គ. ខ្ញុំពាក់ស្បែកដើម្បីបង្ហាញប៉ុណ្ណា។ លោកប្រើស្បែកដើម្បីចុះណាស់។
- ឃ. កូនខ្ញុំប្រើខោអាវដាច់ខូចណាស់។ កូនខ្ញុំប្រើខោអាវចុះណាស់។
- ង. ខ្ញុំសរសេរខ្សែដៃអស់ប្រាំបួនណាស់។ ខ្ញុំសរសេរខ្សែដៃចុះណាស់។
- ច. ប្រពន្ធខ្ញុំប្រើស្លាបបាក់កកដាច់ខូចណាស់។ ប្រពន្ធខ្ញុំប្រើស្លាបបាក់កកចុះណាស់។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: កូនខ្ញុំប្រើខោអាវដាច់ខូចណាស់។ (រំលោភ)
S: កូនខ្ញុំប្រើខោអាវដាច់រំលោភណាស់។
T: My children wear out clothes very fast. (tear)
S: My children tear clothes very fast.

- ក. កូនខ្ញុំប្រើខោអាវដាច់រំលោភណាស់។ (ឆ្លើយតប)
- ខ. កូនខ្ញុំប្រើឆ្លើយតបដាច់រំលោភណាស់។ (មើល)
- គ. កូនខ្ញុំមើលឆ្លើយតបដាច់រំលោភណាស់។ (ក្រខ្វក់)
- ឃ. កូនខ្ញុំមើលឆ្លើយតបក្រខ្វក់ណាស់។ (កូនស្លេក)
- ង. កូនស្លេកខ្ញុំមើលឆ្លើយតបក្រខ្វក់ណាស់។ (ឆ្លើយ)
- ច. កូនស្លេកខ្ញុំប្រើឆ្លើយតបក្រខ្វក់ណាស់។ (ឡាន)

- ឆ. កូនសំសួរខ្ញុំប្រើឡានឆាប់ក្រឡក់ណាស់។ (ខ្ទប់)
 ដ. កូនសំសួរខ្ញុំប្រើឡានឆាប់ខ្ទប់ណាស់។ (ខ្ញុំ)
 លរ. ខ្ញុំប្រើឡានឆាប់ខ្ទប់ណាស់។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំប្រើឡានឆាប់ខ្ទប់ណាស់។

S: ខ្ញុំប្រើឡានក្រឡក់ណាស់។

T: I wear out a car very fast.

S: I use a car for a long time.

ក. កូនខ្ញុំមើលឡើយរកៅឆាប់រហ័សណាស់។	កូនខ្ញុំមើលឡើយរកៅក្រវែលរហ័សណាស់។
ខ. ខ្ញុំដើរឆាប់អស់កម្លាំងណាស់។	ខ្ញុំដើរក្រវែលអស់កម្លាំងណាស់។
គ. ខ្ញុំប្រើអាវសឆាប់ក្រឡក់ណាស់។	ខ្ញុំប្រើអាវសក្រឡក់ណាស់។
ឃ. ខ្ញុំមើលឡើយរកៅនេះឆាប់ចប់ណាស់។	ខ្ញុំមើលឡើយរកៅនេះក្រចប់ណាស់។
ង. សំបុត្រខ្ញុំឆាប់ចាក់ដល់ណាស់។	សំបុត្រខ្ញុំក្រចាក់ដល់ណាស់។
ច. ខ្ញុំរៀនអង់គ្លេសឆាប់ចេះណាស់។	ខ្ញុំរៀនអង់គ្លេសក្រចេះណាស់។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ខ្ញុំមិនចង់ទៅធ្វើការទេ។ (មានសុប្បុរសឆ្លើយហើយ)

S: ហេតុតែលោកមានសុប្បុរសឆ្លើយហើយបានជាលោកមិនចង់ទៅធ្វើការ។

T: I don't want to go to work. (have a lot of money already)

S: You don't want to go to work just because you have a lot of money.

ក. ខ្ញុំធ្វើអ្វីទាំងអស់ទុប្បត្តិ។ (ស្រឡាញ់គាត់ហើយ)	
ហេតុតែលោកស្រឡាញ់គាត់ហើយបានជាលោកធ្វើអ្វីទាំងអស់ទុប្បត្តិ។	
ខ. ខ្ញុំទំព្យឡានពីរថ្ងៃ។ (ចូលចិត្តឡានហើយ)	
ហេតុតែលោកចូលចិត្តឡានហើយបានជាលោកទំព្យឡានពីរថ្ងៃ។	
គ. ខ្ញុំមានប្រដាប់ភ្លេងឆ្លើង។ (ចូលចិត្តភ្លេងហើយ)	
ហេតុតែលោកចូលចិត្តភ្លេងហើយបានជាលោកមានប្រដាប់ភ្លេងឆ្លើង។	
ឃ. គាត់មិនមកលេងខ្ញុំ។ (មិនចូលចិត្តគាត់ហើយ)	
ហេតុតែលោកមិនចូលចិត្តគាត់ហើយបានជាគាត់មិនមកលេងលោក។	
ង. ខ្ញុំមើលឡើយរកៅរាល់ថ្ងៃ។ (ចូលចិត្តឡើយរកៅហើយ)	
ហេតុតែលោកចូលចិត្តឡើយរកៅហើយបានជាលោកមើលឡើយរកៅរាល់ថ្ងៃ។	
ច. ខ្ញុំមានចំណេះស្រី។ (ចូលចិត្តសាលាហើយ)	
ហេតុតែលោកចូលចិត្តសាលាហើយបានជាលោកមានចំណេះស្រី។	

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំរកទិយលោក។
S: លោកឆ្លៀតរកទិយខ្ញុំបានទេ?

T: I will look for you.

S: Can you take the time to look for me?

ក. ខ្ញុំដួលចង្កប់ថ្មបរទិយលោក។	លោកឆ្លៀតដួលចង្កប់ថ្មបរទិយខ្ញុំបានទេ?
ខ. ខ្ញុំទៅជួរលុយបរទិយលោក។	លោកឆ្លៀតទៅជួរលុយបរទិយខ្ញុំបានទេ?
គ. ខ្ញុំជើងស្រែចនោះទិយលោក។	លោកឆ្លៀតជើងស្រែចនោះទិយខ្ញុំបានទេ?
ឃ. ខ្ញុំបើកឡានដូនលោកទៅលាសា។	លោកឆ្លៀតបើកឡានដូនខ្ញុំទៅលាសាបានទេ?
ង. ខ្ញុំសុំច្បាប់លោកក្រុងទិយលោក។	លោកឆ្លៀតសុំច្បាប់លោកក្រុងទិយខ្ញុំបានទេ?
ច. ខ្ញុំបង្កៀនកូនលោកថ្មបរទិយ។	លោកឆ្លៀតបង្កៀនកូនខ្ញុំថ្មបរទិយបានទេ?

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវការឡានមួយដើម្បីដូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន។

T: I need a car in order to take my wife to work in Washington.

ក. (ឡានមួយ)	ខ្ញុំត្រូវការដើម្បីដូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន?
ខ. (ប្រពន្ធខ្ញុំ)	ខ្ញុំត្រូវការឡានមួយដើម្បីដូនអ្នកណាទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន?
គ. (ខ្ញុំ)	អ្នកណាត្រូវការឡានមួយដើម្បីដូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន?
ឃ. (វ៉ាស៊ីនតោន)	ខ្ញុំត្រូវការឡានមួយដើម្បីដូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅណា?
ង. (ធ្វើការ)	ខ្ញុំត្រូវការឡានមួយដើម្បីដូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន?
ច. (ដើម្បីដូនប្រពន្ធខ្ញុំទៅធ្វើការនៅវ៉ាស៊ីនតោន)	ហេតុអ្វីបានជាខ្ញុំត្រូវការឡានមួយ?

Reading Passage

ក្មេងល្អ

ធម្មតាអ្នកនៅក្រុងទុសញ្ញាពីអ្នកស្រីចំការ។ អ្នកស្រីចំការធ្វើការអ្វីទាំងអស់ខ្លួន គេ ទោះជាអ្នកស្រីចំការនេះជាអ្នកមានក៏ដោយ។ ចំពោះអ្នកក្រីក្រ គេច្រើនជាអ្នក ធ្វើការដ្ឋការ ហើយប្រពន្ធគេចច្រើនជាអ្នកធ្លាប់សប្បាយឬជាអ្នកធ្លាប់តែស្រួល គេមិន ស្រឡាចដើម្បីធ្វើការអ្វីទេ។ ដូច្នេះហើយបានជាស្រីចំការទាំងអស់នៅក្រុង គេមានអ្នក បំរើ មានក្មេង មានបាវ មានស្រី មានស្រី។ អ្នកបំរើទាំងនេះសុទ្ធតែចក់ស្រែកស្រែក

ជំការ ជាអ្នកមិនសូវចេះអក្សរច្រើនទេ ។

របៀបគេដឹងអ្នកចេះមានច្រើនយ៉ាង ហើយគេទុយស្លូលតាមអាយុ និងតាមភេទ របស់អ្នកចេះ តែជួនកាលគេទុយស្លូលតាមមុខងាររបស់អ្នកចេះដែរ ។

ក្មេងស្រីដែលមានអាយុតិចៗ ច្រើនតែមកចេះតែពីព្រោះឪពុកម្តាយខ្លួនត្រូវការស្រីដើម្បីធ្វើស្រែជំការ ឬដើម្បីធ្វើការផ្សេងៗទៀត ឬជួនកាលឪពុកម្តាយខ្លួនមិនអាចចិញ្ចឹមកូនព្រោះគេមានកូនច្រើនពេក ។ បើគេយកកូនគេមកទុយស្លូលនៅទីក្រុង គេមិនគ្រាន់តែបានសូយទេ គេមិនចាំបាច់ចិញ្ចឹមកូនគេទៀត ។

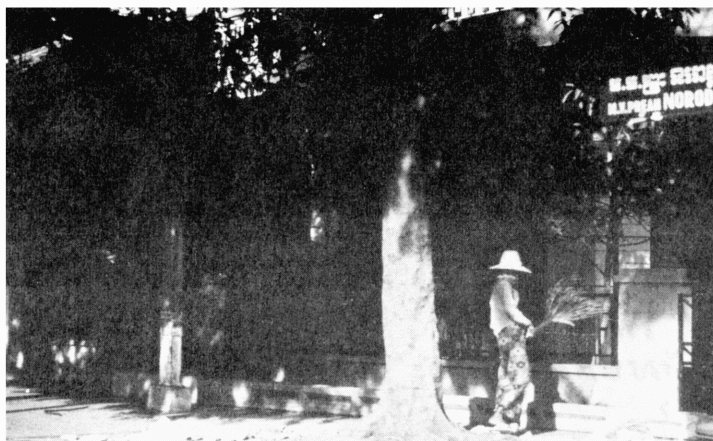
ជំពោះអ្នកចេះវាមានៗ គេមកស្និស្សលនៅទីក្រុងព្រោះគេមិនចលចិត្តធ្វើការនៅក្នុងស្រែជំការដែលជាការពិបាកដាច់ធ្វើការនៅក្នុងផ្ទះ ។ អ្នកចេះទាំងនេះមានផ្ទះនៅស្រាប់ មានបាយស៊ីស្រាប់ ហើយជួនកាលគេមានឈោអាវឆ្មៅកពាក់ស្រាប់ទៀតផងព្រោះមានផ្ទះគេទុយ ។ គេមិនគ្រាន់តែបានផ្ទះនៅ បានបាយស៊ី បានឈោអាវឆ្មៅកពាក់ទេ គេបានសូយទៀត ។ សូយនេះគេធ្វើទៅទុយភ្នួល ឬប្រធានកូនគេ ។

អ្នកចេះទាំងនេះមកស្និស្សលប្រើហាលមួយឆ្នាំឬពីរ គេត្រឡប់ទៅផ្ទះគេវិញដើម្បីធ្វើស្រែជំការបន្តិចបន្តួច ហើយកាលណាគេអស់សូយ គេត្រឡប់មកស្និស្សលទៀត ។

VOCABULARY

ក្រ	krɔɔ + adj. (or verb)	seldom, slow to
ក្មេងស្រី	kmeen chnuol	servant, maid, houseboy
ខ្មៅដៃ	khmaw day	pencil
ចិញ្ចឹម	cəŋcəm	to raise, to nourish, to bring up (R)
ចោរ	cao	thief, crook, criminal
ចំនួន	cənuon	quantity, number
ចំណេះ	cənsh	education, knowledge
ចំពោះ	cəpuoh	as for, for, about, toward
... ចុះណាស់	...coh nah	a lot (with the sense of waste)
ឆាប់	chap + verb	quick to + verb
ឆ្លៀត	chliet	to take an opportunity, to take the
ស្រី	chnuol	time to... servant, maid; something or someone hired or rented; wage, fee, rent (R)
បន្លំ	pəlɔm	to cheat, fool
ប៉ុន្តែ	pəntəɛ	but
ប្រដាប់	pədap	equipment, tool
ប្រដាប់ភ្លេង	pədap phleen	musical instrument
ជួប	petéh	to meet
ពីថ្ងៃមុនៗ	pil məŋay noh	the other day
ពោង	pouŋ	buoy
ភេទ	pheet	sex, gender (R)
ម្ចាស់	məcah	master, owner, boss

យូរមកហើយ	yuu móo həh	a long time ago, a long time now
រើហក	ləhəsk	torn, to tear
សត្វ	sat	animal
ស្លាបប៉ាកកា	slaappəkaa	pen
ស៊ីស្នូល	sii chnuol	to go into domestic service, to take a job, usually a menial one (R)
ស្មៅ	smaw	grass (L)
...ស្រាប់	...srap	ready, already, ready-made
ហែលទឹក	haɛl tɛk	to swim
អ្នកបកប្រែ	néʔ bəʔ prae	interpreter
អ្នកបម្រើ	néʔ pəmræ	servant, maid, houseboy
អ្វី	əvɛy	what (reading pronunciation)

Streetcleaner, Phnom Penh

LESSON FORTY-TWO

DIALOGUE

១. តុម បុក ក៏មួយថ្ងៃនោះខ្ញុំប៉កគ្នាបុក
គ្នានៅមួយ។ to collide
The other day, I had a collision
with another car.
២. សុខ អ្នកណាខុស? អ្នកណាត្រូវ?
អ្នកណាបុកអ្នកណា? Who was wrong? Who was right?
Who hit whom?
៣. តុម ខ្ញុំខុស ខ្ញុំបុកគ្នានោះព្រោះ
ខ្ញុំអាលប័រតែមើលមនុស្សដើរ។ busy with, occupied with
I was in the wrong. I hit the
other car because I was busy looking
at people walking.
៤. សុខ ជាន់
រួចម៉េចមិនជាន់ប្រាប់?
ជាន់មិនទាន់ឬ? to step on
Then why didn't you step on the
brake? Couldn't you step on it
in time?
៥. តុម ប្រឹង
សំណាង
យឺតៗ to try; to strive
luck
slowly
I tried to step on it, but it was
too late. Luckily I was driving
slowly.
៦. សុខ តែងត្រូវ
មានប៉ូលីសមកតែងត្រូវព្រោះ
ថ្នាក់ទេ? to look, to inspect
Were there any policemen who came
to see the accident?
៧. តុម ក្រ
ហៅប៉ូលីសដែរ តែគេក្រ
មកដល់ពេល ខ្ញុំក៏ឱ្យលុយ
ទៅហៅស្រីគ្នានោះទៅ។ to take time doing something
owner, master
I called them, but they hadn't made
it there yet, so I gave some money
to the owner of the other car.
៨. សុខ សុខ ចិត្ត
គេសុខចិត្តយកលុយនោះទេ?
មុនដំបូង to agree, to be satisfied, to
be willing
Did he agree to take the money?
៩. តុម បាទ មុនដំបូងគេធ្វើជាមិនព្រម
តែក្រោយមកគេក៏សុខចិត្ត
យកលុយ។ at first, originally
to pretend
Yes. At first he pretended not to
be willing, but later on he agreed
to take the money.

DIALOGUE:

1. tom - pii mənay noh khñom baək laan bok laan kee muoy.
2. sok - né'nāa khoh? né'nāa trəw? né'nāa bok né'nāa?
3. tom - khñom khoh, khñom bok laan nuh prúh khñom aalay tə məəl mənuh daə.
4. sok - ruoc məc mìn cón fraŋ? cón mìn tón rəh?
5. tom - khñom prəŋ cón daə, taə via mìn tón. sənaaŋ l'ɔɔ khñom baək laan yɨt yɨt.
6. sok - mian pəlɨh moo pənɨt krúh thna? eh?
7. tom - khñom haw pəlɨh daə, taə kee kroɔ moo dɔl peek, khñom kroɔ aoy luy tɨw məcah laan nuh təh.
8. sok - kee sok cət yoo luy nuh eh?
9. tom - baat mun təbouŋ kee thəə cia mìn próm, taə kraoy moo kee kroɔ sok cət yoo luy.

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

1. There are two ways in this lesson of referring to 'other car.' In sentence 1, ឡាន​ផ្សេង​ទៀត /laan kee/ is indefinite: 'someone else's car.'

ផ្សេង​ទៀត /kee/ is often used this way; for instance

វា​ជួន​កំណត់​ទុក​។

via cəpé? kee

He's in debt.

means more literally 'He owes to other (indefinite) people.'

On the other hand, in sentence 7, ឡាន​ផ្សេង​ទៀត /laan nuh/ means 'the other car;' it is definite, referring to a car the existence of which has already been established. Here ផ្សេង​ទៀត /nuh/ means 'the one which is not mine, the other one.'

3. អាល្លឺយ /aalay tə/ is a preverbal adverb meaning 'busy with, busy at, occupied with.'
5. The words ប្រឺន /prəŋ/ and ខំ /khom/ are synonymous; both mean 'to try, to make an effort.'
5. The word ហួស /huoh/ means 'to pass, to exceed.' In the expression ហួស​(រសា)​ហើយ /huoh (təh) həh/ 'it's too late' it conveys the meaning that the opportunity for an action has passed by already.

Note that in Drill 2 ហួស /huoh/ is attributive to the main verb (ប្រើ​ប្រាស់ /baək/ 'to drive' in the model): literally the model sentence is 'I drive the car

and pass the school.' In this sentence ហួស /huoh/ is translated 'beyond.' In Drill 3, however, ហួសទៅ /huoh tɿw/ means that you extend what you are doing or go a little further than some previously indicated point (the underlying object of ហួស /huoh/) to reach another point (the object of ទៅ /tɿw/). For instance, the model sentence of Drill 3 might represent a deletion transform of

ខ្ញុំបើកឡានហួស (ផ្ទះលោក) ទៅសាលារៀន។
khñom bæk laan huoh (phtéh look) tɿw saalaa rien.

I drove the car beyond (your house) to the school.

The deleted material is parenthesized.

Note that 'to pass (a car)' (when driving) is not ហួស /huoh/ but វ៉ា /vaa/ (borrowed from French va (aller)), e.g.,

ខ្ញុំមានរូតាវ៉ាភ្នាក់ងារព្រោះខ្ញុំវ៉ាឡានរតមិនទាន់។
khñom mian krùh thna? pruh khñom vaa laan kee mìn tón

I had an accident because I didn't pass the other car in time.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: ហេតុអ្វីបានជាលោកបុកឡាននោះ? (មើលមនុស្សដើរ)

S: ខ្ញុំបុកឡាននោះព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែមើលមនុស្សដើរ។

T: Why did you collide with that car? (looking at people walking)

S: I collided with that car because I was looking at people walking.

ក. ហេតុអ្វីបានជាលោកមិនមកលេងខ្ញុំ? (រៀនមេរៀន)

ខ្ញុំមិនមកលេងលោកព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែរៀនមេរៀន។

ខ. ហេតុអ្វីបានជាលោកមិនចេះមេរៀន? (ដើរលេង)

ខ្ញុំមិនចេះមេរៀនព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែដើរលេង។

គ. ហេតុអ្វីបានជាលោកភ្លេចភ្លេងរាំលោក? (រកកូនស្នេហាឡាន)

ខ្ញុំភ្លេចភ្លេងរាំព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែរកកូនស្នេហាឡាន។

ឃ. ហេតុអ្វីបានជាលោកមករៀនមិនទាន់ម៉ោង? (មើលហាងលក់ភ្នំរ៉ាន់)

ខ្ញុំមករៀនមិនទាន់ម៉ោងព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែមើលហាងលក់ភ្នំរ៉ាន់។

ង. ហេតុអ្វីបានជាលោកមិនទៅមើលកូននោះ? (ដួចកូនម៉ាកស្រី)

ខ្ញុំមិនទៅមើលកូននោះព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែដួចកូនម៉ាកស្រី។

ច. ហេតុអ្វីបានជាលោកមិនទិញសំបុត្រឡាន? (ទៅបើកស្ពាន)

ខ្ញុំមិនទិញសំបុត្រឡានព្រោះខ្ញុំអាលប័រតែទៅបើកស្ពាន។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំបើកឡានទៅសាលារៀន។
S: ខ្ញុំបើកឡានហួសសាលារៀន។
T: I drove to school.
S: I drove beyond the school.

ក. ខ្ញុំជិះកប៉ាស់ហោះទៅញាវយ៉ក។	ខ្ញុំជិះកប៉ាស់ហោះហួសញាវយ៉ក។
ខ. ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួលទៅទីក្រុងភ្នំពេញ។	ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួលហួសទីក្រុងភ្នំពេញ។
គ. ខ្ញុំជិះទៅកុំលោកហ៊ាន។	ខ្ញុំជិះហួសកុំលោកហ៊ាន។
ឃ. ខ្ញុំជិះកង់ទៅប៉ុស្តិ៍។	ខ្ញុំជិះកង់ហួសប៉ុស្តិ៍។
ង. ខ្ញុំបើកឡានទៅផ្ទះខ្ញុំ។	ខ្ញុំបើកឡានហួសផ្ទះខ្ញុំ។
ច. ខ្ញុំរត់ទៅបន្ទប់ទឹក។	ខ្ញុំរត់ហួសបន្ទប់ទឹក។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំបើកឡានទៅសាលារៀន។
S: ខ្ញុំបើកឡានហួសទៅសាលារៀន។
T: I drive to school.
S: I drive over to school.

ក. ខ្ញុំជិះកប៉ាស់ហោះទៅញាវយ៉ក។	ខ្ញុំជិះកប៉ាស់ហោះហួសទៅញាវយ៉ក។
ខ. ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួលទៅទីក្រុងភ្នំពេញ។	ខ្ញុំជិះឡានឈ្នួលហួសទៅទីក្រុងភ្នំពេញ។
គ. ខ្ញុំជិះទៅកុំលោកប៉ែន។	ខ្ញុំជិះហួសទៅកុំលោកប៉ែន។
ឃ. ខ្ញុំជិះកង់ទៅប៉ុស្តិ៍។	ខ្ញុំជិះកង់ហួសទៅប៉ុស្តិ៍។
ង. ខ្ញុំរត់ទៅបន្ទប់ទឹក។	ខ្ញុំរត់ហួសទៅបន្ទប់ទឹក។
ច. ខ្ញុំបើកឡានទៅផ្ទះខ្ញុំ។	ខ្ញុំបើកឡានហួសទៅផ្ទះខ្ញុំ។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: លោកហៅប៉ូលីសទេ? (មកដល់)
S: ខ្ញុំហៅប៉ូលីសដែរ តែប៉ូលីសក្រែងមកដល់ពេក។
T: Did you call the police? (arrive)

S: I did, but the police took too much time to get there.

ក. លោកអញ្ជើញភាគីទេ? (ឆ្លើយសំបុត្រខ្ញុំ)	ខ្ញុំអញ្ជើញភាគីដែរ តែភាគីក្រែងយកពេលវេលាពេក។
ខ. លោកចង់ទៅជាមួយភាគីទេ? (ទៅ)	ខ្ញុំចង់ទៅជាមួយភាគីដែរ តែភាគីក្រែងទៅពេក។
គ. លោកចង់ទិញភាគីឆ្លើយឡានលោកទេ? (មកឆ្លើយ)	ខ្ញុំចង់ទិញភាគីឆ្លើយឡានខ្ញុំដែរ តែភាគីក្រែងមកឆ្លើយពេក។
ឃ. លោកចង់បង្ហូរភាគីទេ? (ទិញទំលាប់ខ្ញុំ)	ខ្ញុំចង់បង្ហូរភាគីដែរ តែភាគីក្រែងទិញទំលាប់ខ្ញុំពេក។

- ឯ. លោកចង់ចែកលេងខ្ញុំទេ? (ប្រាប់ខ្ញុំ)
 ខ្ញុំចង់ចែកលេងលោកដែរ តែលោកក្រប្រាប់ខ្ញុំពេក។
 ច. លោកចាំគាត់ទេ? (មកដល់)
 ខ្ញុំចាំគាត់ដែរ តែគាត់ក្រមកដល់ពេក។

DRILL FIVE: ResponseMODEL: T: តើយកសុយនោះទេ?

S: គេមិនសុខចិត្តយកសុយនោះទេ។

T: Did they take the money?

S: They didn't agree to take the money.

- ក. លោកធ្វើការទុយគាត់ទេ? ខ្ញុំមិនសុខចិត្តធ្វើការទុយគាត់ទេ។
 ខ. កូនលោកប្រាប់លោកទេ? កូនខ្ញុំមិនសុខចិត្តប្រាប់ទេ។
 គ. កូនលោកទៅរៀនទេ? កូនខ្ញុំមិនសុខចិត្តទៅរៀនទេ។
 ឃ. លោកហ៊ានស្នាក់នៅលោកទេ? លោកហ៊ានមិនសុខចិត្តស្នាក់នៅលោកទេ។
 ង. វាឆ្លើយសំណួរលោកទេ? វាមិនសុខចិត្តឆ្លើយសំណួរទេ។
 ច. លោកចង់ប្រើប្រាស់លោកទេ? ខ្ញុំមិនសុខចិត្តប្រើប្រាស់លោកទេ។

DRILL SIX: SubstitutionMODEL: T: បើប៉ូលីសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនយល់អង់គ្លេស។ (មិនដឹង)

S: បើប៉ូលីសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនដឹង។

T: If the police ask you, pretend that you don't understand English.

S: If the police ask you, pretend that you don't know.

- ក. បើប៉ូលីសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនដឹង។ (មិនដឹង)
 ខ. បើប៉ូលីសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនដឹង។ (មិនដឹង)
 គ. បើប៉ូលីសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនដឹង។ (សត្វ)
 ឃ. បើប៉ូលីសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនដឹង។ (សត្វ)
 ង. បើប៉ូលីសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនដឹង។ (បាញ់)
 ច. បើប៉ូលីសសួរលោក លោកធ្វើជាមិនដឹង។

DRILL SEVEN: SubstitutionMODEL: T: កាលណាលោកមានគ្រោះថ្នាក់រ៉ាំរ៉ៃ លោកត្រូវបង្ហាញកាតព្វកិច្ចប៉ូលីស។ (ប័ណ្ណបើកបរ)

S: កាលណាលោកមានគ្រោះថ្នាក់រ៉ាំរ៉ៃ លោកត្រូវបង្ហាញប័ណ្ណបើកបរ។

T: When you have a car accident, you must show the police your identification card. (driver's license)

S: When you have a car accident, you must show the police your driver's license.

- ក. កាលណាលោកមានឡានថ្នាក់ឡាន លោកត្រូវបង្ហាញថ្មីថ្មីបើកឡានទៅប៉ូលីស។
(សំបុត្រអាស៊ីរ៉ង់)
- ខ. កាលណាលោកមានឡានថ្នាក់ឡាន លោកត្រូវបង្ហាញសំបុត្រអាស៊ីរ៉ង់ទៅប៉ូលីស។
(សំបុត្រម្ចាស់ឡាន)
- គ. កាលណាលោកមានឡានថ្នាក់ឡាន លោកត្រូវបង្ហាញសំបុត្រម្ចាស់ឡានទៅប៉ូលីស។
(ប៉ូលីសចាប់លោក)
- ឃ. កាលណាប៉ូលីសចាប់លោក លោកត្រូវបង្ហាញសំបុត្រអាស៊ីរ៉ង់ទៅប៉ូលីស។
(សំបុត្រឆ្លងដែន)
- ង. កាលណាប៉ូលីសចាប់លោក លោកត្រូវបង្ហាញសំបុត្រឆ្លងដែនទៅប៉ូលីស។
(លោកធ្វើដំណើរទៅបរទេស)
- ច. កាលណាលោកធ្វើដំណើរទៅបរទេស លោកត្រូវបង្ហាញសំបុត្រឆ្លងដែនទៅប៉ូលីស។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL:

T: ពីម្សិលថ្ងៃនោះខ្ញុំបើកឡានបុកឡានគេមួយ។ (ពីម្សិលថ្ងៃនោះ)

S: ខ្ញុំបើកឡានបុកឡានគេមួយពីម្សិល?

T: The other day I collided with another car. (the other day)

S: When did I collide with another car?

- ក. ពីម្សិលថ្ងៃនោះខ្ញុំបើកឡានបុកឡានគេមួយ។ (ខ្ញុំ)
ពីម្សិលថ្ងៃនោះអ្នកណាបើកឡានបុកឡានគេមួយ?
- ខ. ខ្ញុំបុកឡាននោះឡានខ្ញុំមិនសរសៃនៅភ្លើងក្រហម។ (ឡានខ្ញុំមិនសរសៃនៅភ្លើងក្រហម)
ហេតុអ្វីបានជាខ្ញុំបុកឡាននោះ?
- គ. តែប៉ូលីសក្រមកពោក ខ្ញុំក៏ទិញសូលទៅម្ចាស់ឡាននោះទៅ។ (ទិញសូលទៅម្ចាស់
តែប៉ូលីសក្រមកពោក ខ្ញុំក៏ធ្វើម៉េចៗទៅ? ឡាននោះ)
- ឃ. លោកមានឡានថ្នាក់ ឡានលោកបើកឡានលឿនពេក។ (លឿនពេក)
លោកមានឡានថ្នាក់ ឡានលោកបើកឡានយឺតម៉េច?
- ង. លោកត្រូវធ្វើការតាមការណ៍ អំពីឡានថ្នាក់លោកក្នុងប្រទេស។ (ប្រទេស)
លោកត្រូវធ្វើការតាមការណ៍ អំពីឡានថ្នាក់លោកក្នុងប្រទេសខ្មែរ?
- ច. តែក្រោយមកគេក៏សុខចិត្តបរកស្រី។ (សុខ)
តែក្រោយមកគេក៏សុខចិត្តបរកស្រី?

DRILL NINE: Transformation

MODEL:

T: ខ្ញុំមានឡានថ្នាក់ឡានមួយ។

S: ខ្ញុំមិនដែលមានឡានថ្នាក់ឡានទេ។

T: I had a car accident.

S: I never have any car accidents.

ក. ប៉ូលីសឆែកទំនៀមឆ្ងល់ដង្ហើម។	ប៉ូលីសមិនដែលឆែកទំនៀម។
ខ. ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។	ទំនៀមដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេទេ។
គ. ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។	ទំនៀមដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តងទេ។
ឃ. ប៉ូលីសបញ្ជាបុកឆ្ងល់។	ប៉ូលីសមិនដែលបញ្ជាបុកឆ្ងល់។
ង. ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។	ទំនៀមដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តងទេ។
ច. ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។	ទំនៀមដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តងទេ។

DRILL TEN: Transformation

- MODEL: T: ទំនៀមដែលមានឡានប្រាក់ឡានទេ។
 S: លោកដែលមានឡានប្រាក់ឡានទេ?
 T: I have never had a car accident.

S: Have you ever had a car accident?

ក. ប៉ូលីសមិនដែលឆែកទំនៀម។	ប៉ូលីសដែលឆែកលោកទេ?
ខ. ទំនៀមដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេទេ។	លោកដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេទេ?
គ. ទំនៀមដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តងទេ។	លោកដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តងទេ?
ឃ. ប៉ូលីសមិនដែលបញ្ជាបុកឆ្ងល់។	ប៉ូលីសដែលបញ្ជាបុកលោកទេ?
ង. ទំនៀមដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តងទេ។	លោកដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តងទេ?
ច. ទំនៀមដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តងទេ។	លោកដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តងទេ?

DRILL ELEVEN: Substitution

- MODEL: T: ម្សិលមិញ ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។ (រទេះគោ)
 S: ម្សិលមិញ ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។
 T: Yesterday while I was driving I hit a bicycle. (an ox cart)
 S: Yesterday while I was driving I hit an ox cart.

ក. ម្សិលមិញ ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។ (ស៊ីក្ល)
ខ. ម្សិលមិញ ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។ (រទេះគោ)
គ. ម្សិលមិញ ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។ (ឡានឈ្នួល)
ឃ. ម្សិលមិញ ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។ (ម៉ូតូ)
ង. ម្សិលមិញ ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។ (ឡានកាមីយ៉ុង)
ច. ម្សិលមិញ ទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង។

Reading Passage

ទំនៀម

កំរិតពេលទំនៀមឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង ប្រហែលជាមាន ទំនៀមដែលឆែកឆ្ងល់បុកគេម្តង កកស្ទះបង្អស់ ណាក៏ដោយ។ ពួកយើងពេលទំនៀម

មកដល់ដូច្នេះវាបានបង្កើត ទំនួលខុសត្រូវ រួចឲ្យកាត់ដើម្បីនៅធ្វើការ។ ដល់ទំនួលខុសត្រូវ
ពីដូច្នេះ ទំនួលខុសត្រូវស្រាវជ្រាវហើយស្តារបង្កើត។ ទំនួលខុសត្រូវស្តារបង្កើត ទំនួលខុសត្រូវ
ចិត្តមិននៅធ្វើការធ្វើនោះ។ ទំនួលខុសត្រូវធ្វើការប្រាប់បង្គាប់មិនបាននៅធ្វើការហើយ ទំ
នួលខុសត្រូវមិននៅលើក្រុងទំនួលខុសត្រូវ។

ប្រហែលពីរបីបីម៉ោងព្រលឹមមក ទំនួលខុសត្រូវ ក៏ទំនួលខុសត្រូវបង្កើត។
ព្រោះទំនួលខុសត្រូវព្រោះប្រាក់ឡាននោះខ្លាំងពេក ទំនួលខុសត្រូវព្រោះស្រីនោះទេ
ទំនួលខុសត្រូវបានទៅរកស្រីនោះ។ ទំនួលខុសត្រូវព្រោះស្រីនោះហើយគេសួរទំនួល “មាន
ត្រូវអីទេ? ប្តីប្រពន្ធលោកត្រូវអីទេ?” “មិនអីទេ គេទំនួលខុសត្រូវ” ទំនួលខុសត្រូវ
វិញ។ “ត្រូវតែទៅទូលពេញមើលទូលឆាប់ ស្រីនេះអាចទៅជាខ្លាំងបាន ត្រូវ
ប្រហែលណា” រកស្រីនោះប្រាប់ទំនួល។

មួយថ្ងៃព្រលឹមមក ទំនួលខុសត្រូវមិនរួច។ ទំនួលខុសត្រូវបង្កើត។ ភាគច្រើន
គ្រាន់តែស្រីនោះទេ ទំនួលខុសត្រូវហើយក្តីក៏បង្កើតដល់។ ដូច្នេះអាត្មាមិនដឹង
ទំនួលខុសត្រូវពីរដង តែអាត្មាព្រលឹម។ ទំនួលខុសត្រូវមិនទេ។ ទំនួលខុសត្រូវស្រីនោះមួយថ្ងៃ។
នៅអាត្មាទំនួល ទំនួលខុសត្រូវស្រីនោះ ហើយក៏ទំនួលខុសត្រូវគ្រាន់តែបង្កើតហើយដល់អាត្មា
ព្រលឹមបង្កើតក៏ទំនួលខុសត្រូវ។

VOCABULARY

កាម៉េយ៉ុង	kammeyon	truck
ការរាយការណ៍	kaa riev kaa	a report
កូនសា	koun sao	key
កែតិក	kep̌t	a dent (L)
ក្រោក	kraok	to arise, to get up (R)
ដួល	chnol	to wonder (L)
ជាន់	cón	to step on
គេឡូហ្គូន	teeleəfoun	telephone* to telephone (L)
ត្រូវ	trəw	to be injured (R)
ទ្វារ	tvia	door (L)
ធ្វើដា	thee cia	to pretend
បរទេស	booreteeh	foreign
បាត់	bat	to lose (R)
បុក	bok	to collide, to pound
ប័ណ្ណបើកបរ	peəmii baek laan	driver's license
បង្ហាញ	pəhaaŋ	to show
បង្គោល	pəʔaek	a support, chair back (L)
បញ្ឈប់	pechup	to stop (someone or something)
បញ្ជាស្រួច	pəcrah phləw	to go the wrong way (on a street)
ប្រឹង	prəŋ	to strive

ដាក់	phaaʔ	to fine
ភ័យ	phey	to be afraid, to be frightened (R)
មុនដំបូង	mun dəboun	at first, originally
ម្ចាស់រ៉ាន	məcah laan	car owner
យឺតៗ	yɛ̌t yɛ̌t	slowly
រទេះគោ	ətéh koo	oxcart
របាយការណ៍	riay kaa	to report
ត្រីម៉ក	ləmɔɔʔ	small trailer
វាហួសទៅហើយ	via huoh tēh hēh	it's too late
ស៊ីហ្គេរ៉ាន	səfleə laan	horn (car)
សុខចិត្ត	sok cət	to agree, to be willing, to be
សំណាង	sənaaŋ	luck satisfied
សៀវភៅឆ្លងដែន	səbot chloɔŋ daən	passport
សៀវភៅម្ចាស់រ៉ាន	səbot məcah laan	car owner certificate
សៀវភៅកាស៊ីរ៉ង់	səbot aasəraŋ	insurance certificate
សៀវភៅរ៉ាន	səbot laan	car registration
សត្រូវ	sətrəw	enemy
ទ្រង់ទ្រាយ	sraək	to shout (L)
ហួស	huoh	to pass, to exceed
រក្សាសម្រាប់	aalay tə	busy with
អូស	ouh	to tow, to drag (L)
អំពី	ompil	about, concerning; from

LESSON FORTY-THREE

DIALOGUE

១. តុម ស្រុកថ្មីតើចូលចិត្តស្ទីក់ទេ?
ចាស់ៗ
២. សុខ ចាស់ៗមិនសូវចូលចិត្តប៉ុន្មាន
ទេ។
៣. តុម ចុះក្មេងៗ?
នាត់
បាល់នាត់
បាល់បោះ
។ល។
៤. សុខ បាទ គេចូលចិត្តបាល់នាត់
បាល់បោះ។ល។
៥. តុម កីឡាអ្វីជាតំណាងជាតិ?
នីយម
៦. សុខ បាល់នាត់ដែលគេនិយម
ហៅ ហ្វុតបូល។
៧. តុម ហ្វុតបូល? ដូចហ្វុតបូល
អាមេរិកាំងទេ?
ខុសគ្នា
អ្នកលេង
៨. សុខ ខុសគ្នាប្លែកណាស់ តែគេមាន
អ្នកលេងដប់មួយនាក់ដូច
គ្នា។
៩. តុម (ប្រកួត (ប្រជែង)
ប្រទេសថ្មីមានដែរទេ?
ប្រកួតប្រជែងនឹងប្រទេស
ដទៃទៀតទេ?
ទ្វីប
អាស៊ី
១០. សុខ បាទ តែនៅតែទ្វីបអាស៊ីទេ។
- sport
In Cambodia, do they like sports?
older people
Older people really don't like
them.
And how about young people?
to kick
soccer
basketball
etc.
They like soccer, basketball, etc.
sport
What is the national sport?
to be used to, to like to, to
be accustomed to
Soccer, which they call football.
Football? Is it the same as
American football?
different
player
They are very different, but there
are eleven players in both.
to compete
Has Cambodia been in competition
with other countries?
continent
Asia
Yes, but only on the Asian
continent.

DIALOGUE:

1. tom - srok khmae kee coul cət spóa eh?
2. sok - cah cah mɛn səw coul cət pəmaan eh
3. tom - coh kmeen kmeen?
4. sok - baat kee coul cət bal tót, bal bəh, la?
5. tom - kɛylaa ey cia kɛylaa ciat?
6. sok - bal tót daɛl kee niyúm haw futbal
7. tom - futbal? douc futbal aameerɛkan eh?
8. sok - khoh knia chɲaay nah, taɛ kee mian né? leen dɔp muoy né? douc knia
9. tom - pətəeh khmae mian daɛl tɛw pəkuot pəcɛɲ nɛŋ pətəh astiet eh?
10. sok - baat, taɛ nɛw taɛ tviip aasii eh

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

- 2., 3. Reduplicative compound nouns like ចាស់ៗ /cah cah/ 'older people' and ក្មេងៗ /kmeen kmeen/ 'young people, children' have plural referents. Other such compounds are ស្រីៗ /srɛy srɛy/ 'women' and ខ្មែរ /khmae khmae/ 'Cambodians.'
9. Note that នឹង /nɛŋ/ means 'with.' It is very frequently used in speech with this meaning.
9. ប្រទេស /pətəeh/ 'country' is a more formal version of ស្រុក /srok/ 'country.'

DRILLSDRILL NO.

8. There are several ways to compare: to say two objects are equivalent, you can say ដូចគ្នា /douc knia/ or ដូចគ្នា /smae knia/, e.g.,
- ប្អូនខ្ញុំនិងប្អូនវាដូចគ្នា។
p'oun khñom nɛŋ p'oun via thom smaə knia
(see also Drill 9)
- My younger brother and his are equally big.
- or ប្អូនខ្ញុំដូចគ្នានឹងប្អូនវា។
p'oun khñom thom smaə knia nɛŋ p'oun via
My younger brother is as big as his.
- or ប្អូនខ្ញុំធំដូចគ្នានឹងប្អូនវា។
p'oun khñom thom douc knia nɛŋ p'oun via
My younger brother is as big as his.
- etc.

Another way to say 'as...as...' is adjective + មិនបាច់ /mɨn caŋ/ + noun, as in

ប្អូនខ្ញុំធំមិនបាច់ប្អូនវា។
p'oun khñom thom mɨn caŋ p'oun via

My younger brother is as big as his.

Literally this is 'my younger brother is big, not losing out to his younger brother.'

The opposite of this, 'not as...as...' is adjective + បាច់ + noun (cf. Lesson 24 above and Drill 10 in this lesson) or adjective + បាច់/caŋ/ + noun, e.g.,

នៅស្រុកខ្ញុំត្រជាក់បាច់ស្រុកនរោត។
nɛw srok khñom təcə' caŋ srok look

It's not as cold in my country as it is in yours.

Two nouns can be contrasted by the word បាច់/caŋ/, e.g.,

ទាហាននគរបាច់ទាហានយើងឆ្ងាយណាស់។
təhian kee caŋ təhian yəəŋ chñaay nah

Their soldiers are far inferior to ours.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: ចាស់ៗមិនសូវចូលចិត្តស្ករក៏ប៉ុន្មានទេ។ (ក្មេងៗ)

S: ក្មេងៗមិនសូវចូលចិត្តស្ករក៏ប៉ុន្មានទេ។

T: The older generation doesn't really like sports very much. (younger generation)

S: The younger generation doesn't really like sports very much.

ក. ក្មេងៗមិនសូវចូលចិត្តស្ករក៏ប៉ុន្មានទេ។ (ក្រមុំៗ)

ខ. ក្រមុំៗមិនសូវចូលចិត្តស្ករក៏ប៉ុន្មានទេ។ (កង្កែបៗ)

គ. កង្កែបៗមិនសូវចូលចិត្តស្ករក៏ប៉ុន្មានទេ។ (ដើរលេង)

ឃ. កង្កែបៗមិនសូវចូលចិត្តដើរលេងប៉ុន្មានទេ។ (ក្រមុំៗ)

ង. ក្រមុំៗមិនសូវចូលចិត្តដើរលេងប៉ុន្មានទេ។ (មើលស្ករក៏)

ច. ក្រមុំៗមិនសូវចូលចិត្តមើលស្ករក៏ប៉ុន្មានទេ។

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: បាល់ទាត់មានអ្នកលេងដប់ប្រាំនាក់។ (បាល់បោះ)

S: បាល់បោះមានអ្នកលេងប្រាំនាក់។

T: Soccer has eleven players. (basketball)

S: Basketball has five players.

- ក. បាត់បោះមានអ្នកលេងប្រាំនាក់ ។ (រុក្ខីបួល)
 ខ. រុក្ខីបួលមានអ្នកលេងប្រាំបួលនាក់ ។ (រីកបី)
 គ. រីកបីមានអ្នកលេងដប់បួលនាក់ ។ (តឹងប៉ង)
 ឃ. តឹងប៉ងមានអ្នកលេងមួយបូក៧នាក់ ។ (តេននីល)
 ង. តេននីលមានអ្នកលេងមួយបូក៧នាក់ ។ (ប្រាបុលអាមេរិកាំង)
 ច. ប្រាបុលអាមេរិកាំងមានអ្នកលេងដប់បួលនាក់ ។

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: គ្រួសារខ្ញុំទៅមើលបាល់ទាត់រាល់អាទិត្យ ។
 S: គ្រួសារខ្ញុំនិយមទៅមើលបាល់ទាត់រាល់អាទិត្យ ។
 T: My family goes to see soccer every week.
 S: My family is accustomed to go see soccer every week.
- ក. ចេញពីផ្ទះទៅមើលបាល់ទាត់រាល់អាទិត្យ ។
 ចេញពីផ្ទះទៅមើលបាល់ទាត់រាល់អាទិត្យ ។
 ខ. លោកលន់ទៅញ៉ាំបាយចិនរាល់ថ្ងៃ ។
 លោកលន់និយមទៅញ៉ាំបាយចិនរាល់ថ្ងៃ ។
 គ. លោកថៃស្ទើរមើលសៀវភៅរាល់ពេលប្រឡង ។
 លោកថៃនិយមស្ទើរមើលសៀវភៅរាល់ពេលប្រឡង ។
 ឃ. ខ្ញុំទៅទាត់បាល់រាល់ថ្ងៃល្ងាច ។
 ខ្ញុំនិយមទៅទាត់បាល់រាល់ថ្ងៃល្ងាច ។
 ង. អាមេរិកាំងញ៉ាំកាហ្វេរាល់ថ្ងៃ ។
 អាមេរិកាំងនិយមញ៉ាំកាហ្វេរាល់ថ្ងៃ ។
 ច. ខ្ញុំភ្លេចកូនស្លាបរាល់ថ្ងៃ ។
 ខ្ញុំនិយមភ្លេចកូនស្លាបរាល់ថ្ងៃ ។

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: ប្រាបុលខ្មែរនិងប្រាបុលអាមេរិកាំងដូចគ្នាទេ?
 S: ប្រាបុលខ្មែរនិងប្រាបុលអាមេរិកាំងខុសគ្នា ។
 T: Are Cambodian football and American football alike?
 S: Cambodian football and American football are different.
- ក. សៀវភៅលឿងនិងសៀវភៅទៀវដូចគ្នាទេ?
 សៀវភៅលឿងនិងសៀវភៅទៀវខុសគ្នា ។
 ខ. គ្មានក្រហមនិងគ្មានទៀវដូចគ្នាទេ?
 គ្មានក្រហមនិងគ្មានទៀវខុសគ្នា ។
 គ. បាល់ពីរនេះដូចគ្នាទេ?
 បាល់ពីរនេះខុសគ្នា ។

- ឃ. អាវលោកពីរនេះដូចគ្នាទេ?
អាវខ្ញុំពីរនេះខុសគ្នា។
- ង. កាហ្វេនិងអស់ដូចគ្នាទេ?
កាហ្វេនិងអស់ខុសគ្នា។
- ច. តុលោកនិងតុខ្ញុំដូចគ្នាទេ?
តុលោកនិងតុខ្ញុំខុសគ្នា។

DRILL FIVE: Transformation

NOTE: Do this drill twice, the first time the student should give the sentence with ឆ្ម /knia/; the second time give the sentence without ឆ្ម /knia/.

- MODEL: T: ប្រទេសកម្ពុជានិងប្រទេសអាមេរិកខុសគ្នា។
S: ប្រទេសកម្ពុជា (ឆ្ម) ពីប្រទេសអាមេរិក។
T: Cambodian football and American football are different.
S: Cambodian football is different from American football.

- ក. ស្បែកក្រហមនិងស្បែកខ្មៅខុសគ្នា។
ស្បែកក្រហម (ឆ្ម) ពីស្បែកខ្មៅ។
- ខ. ឡានក្រហមនិងឡានខ្មៅខុសគ្នា។
ឡានក្រហម (ឆ្ម) ពីឡានខ្មៅ។
- គ. កាហ្វេខ្ញុំញ៉ាំងនិងកាហ្វេលោកញ៉ាំងខុសគ្នា។
កាហ្វេខ្ញុំ (ឆ្ម) ពីកាហ្វេលោកញ៉ាំង។
- ឃ. តុខ្ញុំនិងតុលោកខុសគ្នា។
តុខ្ញុំ (ឆ្ម) ពីតុលោក។
- ង. នាគ្យកាខ្ញុំនិងនាគ្យកាលោកខុសគ្នា។
នាគ្យកាខ្ញុំ (ឆ្ម) ពីនាគ្យកាលោក។
- ច. ភាសាលោកនិងភាសាខ្ញុំខុសគ្នា។
ភាសាលោក (ឆ្ម) ពីភាសាខ្ញុំ។

DRILL SIX: Transformation

- MODEL: T: ឡានលោកល្អ។ (ខ្ញុំ)
S: ឡានខ្ញុំល្អជាងឡានលោក។
T: Your car is beautiful. (my)
S: My car is far more beautiful.

- ក. ភាសាលោកស្រស់ទេ។ (ខ្ញុំ) ភាសាខ្ញុំស្រស់ទេ ជាងឡានលោក។
- ខ. ប្រទេសកម្ពុជាស្រស់ទេ។ (អាមេរិកាំង) ប្រទេសអាមេរិកាំងស្រស់ទេ ជាងប្រទេសកម្ពុជា។

- ក. ភាសាខ្មែរពិបាក។ (អង់គ្លេស) ភាសាអង់គ្លេសពិបាកជាងភាសាខ្មែរ។
 ឃ. ខ្ញុំមើលភាសាអង់គ្លេសស្បើន។ (លោក) លោកមើលភាសាអង់គ្លេសស្បើនជាង
 ភាសាខ្មែរ។
 ង. ខ្ញុំបើកឡាន/ប្រយ័ត្ន។ (នាង) នាងបើកឡាន/ប្រយ័ត្នជាងខ្ញុំ។
 ច. លោកអីចង់លេងអក្សរអក្រក់។ (លោកសូមេត) លោកសូមេតលេងអក្សរអក្រក់
 ជាងខ្ញុំ។

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: ប្រទេសខ្មែរស្រួលសេងជាងប្រទេសអាមេរិក។
 S: ប្រទេសខ្មែរស្រួលសេងជាងប្រទេសអាមេរិកជាង។
 T: Cambodian football is easier to play than American football.
 S: Cambodian football is far easier to play than American football.

- ក. ឡានខ្ញុំស្រស់ជាងឡានលោក។ ឡានខ្ញុំស្រស់ជាងឡានលោកជាង។
 ខ. ភាសាខ្មែរស្រួលស្បើនជាងភាសាអង់គ្លេស។ ភាសាខ្មែរស្រួលស្បើនជាងភាសាអង់គ្លេសជាង។
 ក. ខ្ញុំមើលអក្សរស្បើនជាងលោក។ ខ្ញុំមើលអក្សរស្បើនជាងលោកជាង។
 ឃ. លោកស្មើស្ម័គ្រជាងលោកគីម។ លោកស្មើស្ម័គ្រជាងលោកគីមជាង។
 ង. កញ្ចប់ប៊ែកឡាន/ប្រយ័ត្នជាងខ្ញុំ។ កញ្ចប់ប៊ែកឡាន/ប្រយ័ត្នជាងខ្ញុំជាង។
 ច. អាថ៌កំបាំងចូលចិត្តស្ត្រីជាងខ្ញុំ។ អាថ៌កំបាំងចូលចិត្តស្ត្រីជាងខ្ញុំជាង។

DRILL EIGHT: Response

- MODEL: T: ក្រុមបាល់ទាត់លោកល្អណាស់។ (ក្រុមបាល់ទាត់លោក)
 S: បាទ ល្អមិនបាច់ក្រុមបាល់ទាត់លោកទេ។
 T: Your soccer team is very good. (your soccer team)
 S: Yes, it's as good as your soccer team.
- ក. ឡានលេងស្បើនណាស់។ (ឡានលោក) បាទ ស្បើនមិនបាច់ឡានលោកទេ។
 ខ. ក្រុមបាល់បោះយើងពូកែណាស់។ (ក្រុមបាល់បោះយើង) បាទ ពូកែមិនបាច់ក្រុមបាល់បោះ
 យើងទេ។
 ក. ទីពុកច្បាស់ខ្ញុំមានណាស់។ (ទីពុកច្បាស់លោក) បាទ មានមិនបាច់ទីពុកច្បាស់លោក
 ទេ។
 ឃ. កូនសិស្សខ្ញុំពូកែណាស់។ (កូនសិស្សលោក) បាទ ពូកែមិនបាច់កូនសិស្សលោកទេ។
 ង. កូនលោកទូលំទូលាយណាស់។ (កូនខ្ញុំ) បាទ ទូលំទូលាយមិនបាច់កូនខ្ញុំទេ។
 ច. ថ្នាក់យើងខ្ពស់ណាស់។ (ថ្នាក់លោកសុខ) បាទ ខ្ពស់មិនបាច់ថ្នាក់លោកសុខទេ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: ក្រុមបាល់ទាត់លោកល្អមិនបាញ់ក្រុមបាល់ទាត់ខ្ញុំទេ។

S: ក្រុមបាល់ទាត់យើងល្អស្មើគ្នា។

T: Your soccer team is as good as my soccer team.

S: Our soccer teams are equally good.

ក. ឡានលោកលឿនមិនបាញ់ឡានខ្ញុំទេ។

ឡានយើងលឿនស្មើគ្នា។

ខ. ក្រុមបាល់បោះលោកពូកែមិនបាញ់ក្រុមបាល់បោះខ្ញុំទេ។ ក្រុមបាល់បោះយើងពូកែស្មើគ្នា។

គ. ឪពុកម្តាយលោកមានមិនបាញ់ឪពុកម្តាយខ្ញុំទេ។

ឪពុកម្តាយយើងមានស្មើគ្នា។

ឃ. កូនលោកទុក្ខរាហ៍រៀនមិនបាញ់កូនខ្ញុំទេ។

កូនយើងទុក្ខរាហ៍រៀនស្មើគ្នា។

ង. ប្អូនលោកខ្ពស់មិនបាញ់ប្អូនខ្ញុំទេ។

ប្អូនយើងខ្ពស់ស្មើគ្នា។

ច. ភាសាលោកពិបាករៀនមិនបាញ់ភាសាខ្ញុំទេ។

ភាសាយើងពិបាករៀនស្មើគ្នា។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ក្រុមបាល់ទាត់យើងល្អស្មើគ្នា។

S: ក្រុមបាល់ទាត់លោកល្អមិនដល់ក្រុមបាល់ទាត់ខ្ញុំទេ។

T: Our soccer teams are equally good.

S: Your soccer team is not as good as my soccer team.

ក. ឡានយើងលឿនស្មើគ្នា។

ឡានលោកលឿនមិនដល់ឡានខ្ញុំទេ។

ខ. ក្រុមបាល់បោះយើងពូកែស្មើគ្នា។

ក្រុមបាល់បោះលោកពូកែមិនដល់ក្រុមបាល់បោះខ្ញុំទេ។

គ. ឪពុកយើងមានស្មើគ្នា។

ឪពុកលោកមានមិនដល់ឪពុកម្តាយខ្ញុំទេ។

ឃ. កូនយើងទុក្ខរាហ៍រៀនស្មើគ្នា។

កូនលោកទុក្ខរាហ៍រៀនមិនដល់កូនខ្ញុំទេ។

ង. ប្អូនយើងខ្ពស់ស្មើគ្នា។

ប្អូនលោកខ្ពស់មិនដល់ប្អូនខ្ញុំទេ។

ច. ភាសាយើងពិបាកស្មើគ្នា។

ភាសាលោកពិបាករៀនមិនដល់ភាសាខ្ញុំទេ។

Reading Passage

ប្រយោជន៍នៃកីឡា

ដែលហៅថាកីឡានោះ គឺការធ្វើអ្វីទាំងអស់ដោយកម្លាំងសាច់ដុំដើម្បីនឹង ជួយខ្លួនយើងឱ្យមានកម្លាំងខ្លាំងនិងឱ្យបានសុខសប្បាយនៅថ្ងៃក្រោយទៀត។ ការលេង

កីឡា មិនគ្រាន់តែជាការប្រកួតប្រជែងដើម្បីនឹងយកជ័យជំនះសើមនុស្សឯទៀតទេ គឺជាការប្រកួតប្រជែងសម្រាប់ខ្លួនយើង ដើម្បីនឹងយកជ័យជំនះសើសត្រូវដែលនៅក្នុង ខ្លួនយើង។

ដែលហៅថាជ័យជំនះខាងកីឡាសើខ្លួនយើង គឺការសុខសប្បាយដែលសំខាន់ ណាស់ក្នុងជីវិតមនុស្ស។ ការប្រើខ្លួនក្បាលដើម្បីធ្វើការឯទៀតក្នុងមួយថ្ងៃ យ៉ាងតិច៤ម៉ោង ធ្វើឱ្យមនុស្សឆាប់ចាស់អស់កម្លាំង។ កាលណាគេត្រូវបំបែកដល់ដូច្នេះ គេមិនសប្បាយចិត្ត ហើយមិនយូរប៉ុន្មានអស់កម្លាំង។ ការមិនសប្បាយចិត្តនឹងធ្វើឱ្យគេស្លាប់។

នេះជាសត្រូវរបស់យើង។ ដើម្បីនឹងឆ្លងសត្រូវនេះយើងត្រូវការពេលវេលាប្រហែល តែមួយម៉ោង ឬតិចជាងនេះក្នុងមួយថ្ងៃ។ ការប្រើកម្លាំងសាច់ដុំតែមួយម៉ោងប៉ុណ្ណោះ អាចការពារខ្លួនយើងប្រឆាំងនឹងការប្រើកម្លាំងខ្លួនក្បាល៤ម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃ។ ភាគពិតទៅ យើងមិនចាំបាច់ហាត់កីឡាពេញថ្ងៃទេ គឺគ្រាន់តែព័រ្យប្រចាំថ្ងៃ ក្នុងមួយអាទិត្យ រៀបគ្រប់គ្រាន់ ណាស់ទៅហើយ។ ដូច្នេះយើងអាចយល់យ៉ាងច្បាស់ណាស់ពីការហាត់ កីឡាសម្រាប់ខ្លួនយើង មានប្រយោជន៍យ៉ាងណាដល់ខ្លួនយើង។

VOCABULARY

កម្លោះ។	kəloh kəloh	young male adult, bachelor
កីឡា	kəylaa	sport
ក្មេង។	kmeən kmeən	youth, young generation
ក្រមុំ។	kəmom kəmom	young female adult, young woman
ខុសគ្នា	khoh knia	different
ខួរក្បាល	khuo kbaal	brains (R)
ចាស់។	cah cah	old generation
ជីវិត	cəvit	life (R)
ជ័យជំនះ	cəy cənəh	victory (R)
ស្តោះភ្នំ	chlúh knia	to quarrel (L)
តេននីស	tənih	tennis
ទាត់	tót	to kick
ទ័ព	tviiip	continent
និយម	niyúm + verb	to be accustomed to, like to
បាល់ទាត់	bal tót	soccer
បាល់ទះ	bal téh	volleyball (L)
បាល់បោះ	bal boh	basketball
ប្រកួត (ប្រជែង)	pəkuot (pəcəən)	to compete
ប្រទេស	pəteeh	country
ប្រឡង	pəlooŋ	take a test
ប៉ឹងប៉ង	piŋpoŋ	ping pong
ពូកែ	pəkəe	skillful, smart, effective

ម៉ែនចាញ់

រាប

៤ ៧ ៤

វ៉ិឡុ

វ៉ិឡុវ៉ុនស្ត្រូន

សាច់ដុំ

ស្រីក្រ

ស្រី

ស្រីក្រ

ហាត់

ហ្វុតបាល

អាស៊ី

អ្នកលេង

min cañ

róp + number

la?

vityu?

vityu? tuoretuoh

sac dom

spóa

smae

smae knia

hat

futbal

aasii

né? leen

as...as, equally...

(hundred)s, (thousand)s (L)

etc.

radio (L)

television

muscle (L)

sport

equal

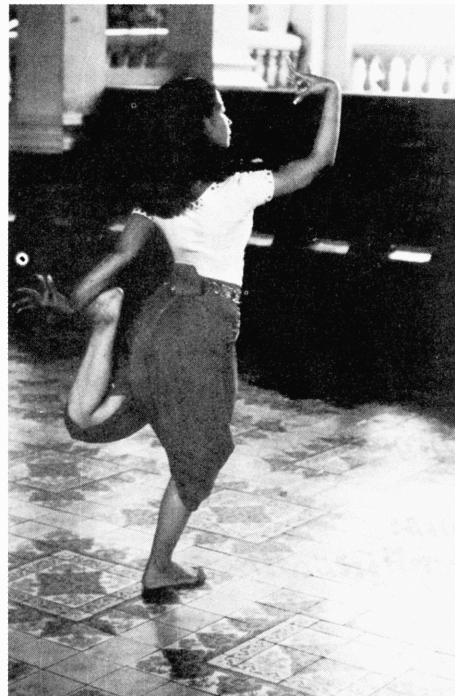
even, equal

to practise (R)

football

Asia

player

Classical ballet rehearsal at the royal palace in Phnom Penh

LESSON FORTY-FOUR

DIALOGUE

១. ភូមិ នៅស្រុកខ្មែរមានសត្វច្រើនណាស់
មើលទេ? animal
In Cambodia, there are many animals,
I think.
២. សុខ បាទ មើលលោកចង់ទៅបាញ់សត្វ
ទេ? to hunt
Yes, why? Do you want to go
hunting?
៣. ភូមិ បាទចង់ដែរ តែខ្ញុំគ្មានប្រដាប់
ប្រដាប់ ទេ។ equipment
Yes I do. But I don't have the
equipment.
៤. សុខ ស្រុកអាមេរិកគេបាញ់សត្វនឹង
អ្វីខ្លះ? with, by means of
In the United States what do they
go hunting with?
៥. ភូមិ គេប្រើកាំភ្លើង ធ្នូ និងព្រួញ។
ប៉ុន្តែនៅស្រុកខ្មែរទី? gun, rifle, firearm
bow
arrow
They use rifles, bow and arrows.
How about in Cambodia?
៦. សុខ បើមានស្មា និងព្រួញ ចំពាម
កៅស៊ូសម្រាប់បាញ់សត្វស្លាបតូច។ crossbow
rubber, elastic
slingshot
wing, feather
bird
We have crossbows and arrows, and
slingshots for shooting small birds.
៧. ភូមិ នៅឯនេះ មានសត្វអ្វីខ្លះដែលអ្នក
អនុញ្ញាតបាញ់? over here
Over here, what are the animals we
are allowed to hunt?
៨. សុខ មានច្រើនតួសម្បជើង តែមាន
សត្វខ្លះលោកមិនអនុញ្ញាតបាញ់
ព្រោះវាជិតពាសអស់ហើយ។ to be extinct
Fairly many, but there are some
animals that we can't hunt because
they are almost extinct.
៩. ភូមិ ឧទាហរណ៍ដូចជាសត្វអ្វីខ្លះ? for example
such as
For example, what are they?

ព្រៃ	forest, jungle
កោដ្ត	wild bull
ខ្នុរ	tiger
ដំរី	elephant
១០. សុខ ដូចជាកោដ្ត ខ្នុរ ដំរី ។	Like wild bulls, tigers, and elephants.

DIALOGUE:

1. tom - n^{iw} srok khmas mian sat craen ah mæ t^{iw}.
2. sok - baat, mæc look cən t^{iw} bañ sat eh?
3. tom - baat cən das, tæ khñom kmian pədap pədaa eh.
4. sok - srok aameer^{ik} kee bañ sat nⁱⁿ sy khlah?
5. tom - kee praə kəmphlæən, thnuu nⁱⁿ pruoñ. coh n^{iw} srok khmas?
6. sok - yæən mian snaa nⁱⁿ pruoñ, cəp^{iam} kawsuu səmrap bañ sat slaap touc touc.
7. tom - n^{iw} asnih mian sat sy khlah dæ^l kee aac bañ?
8. sok - mian craen kuo sɔm das, tæ mian sat khlah look mⁱⁿ aac bañ, pruh via cit piey oh eh.
9. tom - ottiahoo douc cia sat sy khlah?
10. sok - douc cia koo prey, khlaa, tæmrɛy.

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

4. Note that នឹង /nⁱⁿ/ means 'by means of,' as in

ស្រុកអាមេរិកគេបាញ់សត្វនឹងអ្វីខ្លះ?

srok aameer^{ik} kee bañ sat nⁱⁿ sy khlah?

In the U.S. what do they use to hunt with?

You can also say យកមក /yoo moo/ + verb to indicate an instrument, e.g.

ស្រុកអាមេរិកគេយកអ្វីខ្លះមកបាញ់សត្វ?

srok aameer^{ik} kee yoo sy khlah moo bañ sat?

In the U.S. what do they use to hunt with?

DRILLSDRILL NO.

5. អត់/ət/ or គ្មាន /ət/ means 'to be without;' it is also a synonym for មិន /mⁱⁿ/ and គ្មាន /kmian/ 'there isn't, hasn't' (Lesson 35). អត់បាយ/ət baay/ is literally 'to be without rice' but actually means 'to starve.'

5. To say 'prefer to, would rather' there are several ways. The preferred action is marked by preverbal **ស្អី** /suu/ or **សុខចិត្ត** /sok cət/; the rejected action may either be negated, as in Drill 5, or introduced by **ជានិស្ច** /cia cian/ 'than' (see also Drill 6). Some examples:

ខ្ញុំស្អីជានិស្ច ខ្ញុំមិនចូលទាហានទេ។

khñom suu cöp kuk khñom mɨn coul təhian eh

I'd rather go to jail than go into the army.

ខ្ញុំសុខចិត្តជានិស្ច ខ្ញុំមិនចូលទាហានទេ។

khñom sok cət cöp kuk khñom mɨn coul təhian eh

I'd rather go to jail than go into the army.

ខ្ញុំស្អីជានិស្ច ជានិស្ច ចូលទាហាន។

khñom suu cöp kuk cia cian coul təhian

I'd rather go to jail than go into the army.

ខ្ញុំសុខចិត្តជានិស្ច ជានិស្ច ចូលទាហាន។

khñom sok cət cöp kuk cia cian coul təhian

I'd rather go to jail than go into the army.

The word **ស្អី** /suu/ is an adjective meaning 'determined and persistent.'

9. Note that 'to forbid to' is **ហាមមិនឱ្យ** /haam mɨn aoy/ + clause, e.g.,

ពេទ្យហាមមិនឱ្យខ្ញុំធ្វើការពីរថ្ងៃ។

pɛst haam mɨn aoy khñom thəə kaa pɪl ɲay

The doctor forbade me to work for two days.

Note that the subject of the following clause can come between **ហាម** /haam/ and **មិនឱ្យ** /mɨn aoy/, e.g.,

ពេទ្យហាមខ្ញុំមិនឱ្យធ្វើការពីរថ្ងៃ។

pɛst haam khñom mɨn aoy thəə kaa pɪl ɲay

The doctor forbade me to work for two days.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: នៅស្រុកខ្មែរមានសត្វជាច្រើនណាស់មើលទៅ។ (ត្រី)

S: នៅស្រុកខ្មែរមានអ្នកនេសាទត្រីជាច្រើនណាស់មើលទៅ។

T: In Cambodia there must be a lot of animals. (fish)

S: In Cambodia there must be a lot of fish.

ក. នៅស្រុកខ្មែរមានត្រីជាច្រើនណាស់មើលទៅ។ (ត្រី)

ខ. នៅស្រុកខ្មែរមានអ្នកនេសាទត្រីជាច្រើនណាស់មើលទៅ។ (អ្នកនេសាទត្រី)

គ. នៅស្រុកខ្មែរមានអ្នកនេសាទត្រីជាច្រើនណាស់មើលទៅ។ (ប្រាំង)

ឃ. នៅស្រុកខ្មែរមានប្រាំងជាច្រើនណាស់មើលទៅ។ (ត្រី)

- ឯ. នៅស្រុកទៀតមានព្រៃជ្រុំនណាស់មើលទៅ។ (សត្វស្លាប)
 ច. នៅស្រុកទៀតមានសត្វស្លាបជ្រុំនណាស់មើលទៅ។

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: ម៉េចប្លែងណាមួយលោកចង់ទៅបាញ់សត្វទេ? (ស្ទូចត្រី)

S: ម៉េចប្លែងណាមួយលោកចង់ទៅស្ទូចត្រីទេ?

T: Well, would you like to go hunting someday? (fishing)

S: Well, would you like to go fishing someday?

- ក. ម៉េចប្លែងណាមួយលោកចង់ទៅស្ទូចត្រីទេ? (មើលគេប្រណាំងសេះ)
 ខ. ម៉េចប្លែងណាមួយលោកចង់ទៅមើលគេប្រណាំងសេះទេ? (មើលគេប្រណាំងមាន់)
 គ. ម៉េចប្លែងណាមួយលោកចង់ទៅមើលគេប្រណាំងមាន់ទេ? (អ៊ុកកសេង)
 ឃ. ម៉េចប្លែងណាមួយលោកចង់ទៅអ៊ុកកសេងទេ? (លេងភ័ង្គីប៉ង)
 ង. ម៉េចប្លែងណាមួយលោកចង់ទៅលេងភ័ង្គីប៉ងទេ? (បាញ់ព្រីស)
 ច. ម៉េចប្លែងណាមួយលោកចង់ទៅបាញ់ព្រីសទេ?

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ទៅបាញ់សត្វ។

S: លោកចង់ទៅបាញ់សត្វទេ?

T: I want to go hunting.

S: Do you want to go hunting?

ក. ខ្ញុំចូលចិត្តបាញ់ត្រី។	លោកចូលចិត្តបាញ់ត្រីទេ?
ខ. ប្លែងទៅរក្សាព្រៃកាប់ខ្ញុំទៅស្ទូចត្រី។	ប្លែងទៅរក្សាព្រៃកាប់លោកទៅស្ទូចត្រីទេ?
គ. ខ្ញុំខ្លាចពស់ណាស់។	លោកខ្លាចពស់ទេ?
ឃ. ស្លាបនេះខ្ញុំទៅវិញដឹងស្ទួច។	ស្លាបនេះលោកទៅវិញដឹងស្ទួចទេ?
ង. ខ្ញុំត្រូវការដើមស្ពឺស្ពឺចង្កេះ។	លោកត្រូវការដើមស្ពឺស្ពឺចង្កេះទេ?
ច. ខ្ញុំចូលចិត្តបាញ់សត្វនិងណាស់។	លោកចូលចិត្តបាញ់សត្វនិងណាស់ទេ?

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: ម្សិលមិញខ្ញុំទៅបាញ់សត្វ។

S: ម្សិលមិញខ្ញុំទៅបាញ់សត្វគ្មានបានសត្វលោះ។

T: Yesterday I went hunting.

S: Yesterday I went hunting and got nothing at all.

- ក. រក្សាមុនខ្ញុំទៅស្ទូចត្រី។
 រក្សាមុនខ្ញុំទៅស្ទូចត្រីគ្មានបានត្រីលោះ។

១. ត្រីកម្មវិញ្ញាណក្ខន្ធនៃអំពូលសត្វ ។
ត្រីកម្មវិញ្ញាណក្ខន្ធនៃអំពូលសត្វក្នុងបាតសត្វសត្វ ។
- ក. ខ្ញុំមិនខ្វះខាតអ្វីមួយឡើយ ។
ខ្ញុំមិនខ្វះខាតអ្វីមួយឡើយក្នុងបាតសត្វសត្វ ។
- ឃ. ម្ចាស់មិត្តភក្តិខ្ញុំនេះ ។
ម្ចាស់មិត្តភក្តិខ្ញុំនេះ ក្នុងបាតសត្វសត្វ ។
- ង. ស្លាបមិត្តភក្តិខ្ញុំនេះ ។
ស្លាបមិត្តភក្តិខ្ញុំនេះ ក្នុងបាតសត្វសត្វ ។
- ច. ស្លាបមិត្តភក្តិខ្ញុំនេះ ។
ស្លាបមិត្តភក្តិខ្ញុំនេះ ក្នុងបាតសត្វសត្វ ។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំស្លាប់មិនមែនស្លាប់នេះ ។ (អត់បាយ)

S: ខ្ញុំស្លាប់អត់បាយ ខ្ញុំមិនស្លាប់មិននេះ ។

T: I will slaughter a chicken this evening. (starve)

S: I would rather starve than slaughter a chicken.

- ក. ខ្ញុំនាំបាត់បង់ ។ (គ្រាន់ម្តង) ខ្ញុំនាំគ្រាន់ម្តង ខ្ញុំមិននាំបាត់បង់នេះ ។
- ខ. ខ្ញុំនាំស្លាប់ ។ (គ្រាន់ស្លាប់) ខ្ញុំនាំគ្រាន់ស្លាប់ ខ្ញុំមិននាំស្លាប់នេះ ។
- គ. ខ្ញុំប្រាប់លោក ។ (ស្តាប់) ខ្ញុំស្តាប់ ខ្ញុំមិនប្រាប់លោកនេះ ។
- ឃ. ខ្ញុំនាំប្រើប្រាស់ ។ (ដាច់គុក) ខ្ញុំនាំដាច់គុក ខ្ញុំមិននាំប្រើប្រាស់នេះ ។
- ង. ខ្ញុំនាំខ្ញុំលុបប្លង់ ។ (គ្រាន់លុប) ខ្ញុំនាំគ្រាន់លុប ខ្ញុំមិននាំខ្ញុំលុបប្លង់នេះ ។
- ច. ខ្ញុំប្តូរលោក ។ (ស្លាប់ខ្លួនខ្ញុំ) ខ្ញុំស្លាប់ខ្លួនខ្ញុំ ខ្ញុំមិនប្តូរលោកនេះ ។

DRILL SIX: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំស្លាប់មិនមែនស្លាប់នេះ ។ (អត់បាយ)

S: ខ្ញុំស្លាប់អត់បាយ ខ្ញុំមិនស្លាប់មិននេះ ។

T: I will slaughter a chicken tonight. (starve)

S: I would rather starve than kill a chicken.

- ក. វាខ្ញុំលុបគាត់ ។ (ខ្ញុំអ្នកឯទៀត) វាស្លាប់អ្នកឯទៀត វាមិនលុបគាត់នេះ ។
- ខ. ខ្ញុំញ៉ាំបាយ ។ (ដើរលេង) ខ្ញុំស្លាប់ដើរលេង ខ្ញុំមិនញ៉ាំបាយនេះ ។
- គ. វាខ្ញុំលេចចាប់ ។ (ស្តាប់) វាស្លាប់ស្តាប់ វាមិនលេចចាប់នេះ ។
- ឃ. គាត់នាំរស់ ។ (ស្តាប់) គាត់ស្លាប់ គាត់មិននាំរស់នេះ ។
- ង. ពូហាក់ពិសាបាយ ។ (ពិសាស្រា) ពូហាក់ស្លាប់ពិសាស្រា ពូមិនពិសាបាយនេះ ។
- ច. ពូហាក់នៅទៀត ។ (ដើរលេងជាមួយស្រី) ពូហាក់ស្លាប់ដើរលេងជាមួយស្រី ពូមិននៅទៀតនេះ ។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: ខ្ញុំចេះបាញ់ស្នា ។ (ដូ)

S: លោកបាញ់ដូកើតទេ?

T: I know how to shoot a crossbow. (a bow)

S: Can you shoot a bow?

ក. ខ្ញុំចេះបាញ់កាំភ្លើងដៃ ។ (កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់៥២) លោកបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់៥២ កើតទេ?

ខ. ខ្ញុំចេះបើកឡាន ។ (ម៉ូតូ) លោកបើកម៉ូតូកើតទេ?

គ. ខ្ញុំចេះបង្ហាត់ដំបូ ។ (ឆ្មារ) លោកបង្ហាត់ឆ្មារកើតទេ?

ឃ. ខ្ញុំចេះធ្វើដំបូសន្លប់ ។ (ដំបូសន្លប់) លោកធ្វើដំបូសន្លប់កើតទេ?

ង. ខ្ញុំចេះកែទឹក ។ (បែកទឹក) លោកបែកទឹកកើតទេ?

ច. ខ្ញុំចេះដុំដំបូ ។ (ឃ្មុ) លោកដុំដំបូកើតទេ?

DRILL EIGHT: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំបាញ់រមាសដំបូលកំពុងរត់ ។ (ទន្សាយ)

S: ខ្ញុំបាញ់ទន្សាយដំបូលកំពុងរត់ ។

T: I shot a rhinoceros that was running. (rabbit)

S: I shot a rabbit that was running.

ក. ខ្ញុំបាញ់ទន្សាយដំបូលកំពុងរត់ ។ (ដំបូ)

ខ. ខ្ញុំបាញ់ទន្សាយដំបូលកំពុងដើរ ។ (ត្រាច)

គ. ខ្ញុំបាញ់ត្រាចដំបូលកំពុងដើរ ។ (ហ៊ែរ)

ឃ. ខ្ញុំបាញ់ត្រាចដំបូលកំពុងហ៊ែរ ។ (ទាដៃ)

ង. ខ្ញុំបាញ់ទាដៃដំបូលកំពុងហ៊ែរ ។ (ហែលទឹក)

ច. ខ្ញុំបាញ់ទាដៃដំបូលកំពុងហែលទឹក ។ (ឃ្មុ)

ឆ. ខ្ញុំបាញ់ឃ្មុដំបូលកំពុងហែលទឹក ។ (ឆ្មារ ដំបូល)

ដ. ខ្ញុំបាញ់ឃ្មុដំបូលកំពុងឆ្មារ ដំបូល ។

DRILL NINE: Transformation

NOTE: Make the sentence below into a question according to the cue.

MODEL: T: នៅស្រុកថ្មបារាំងការហាមអ្នកស្រុកមិនឱ្យបាញ់សត្វ ព្រោះវាជិតពាសអស់ហើយ ។

T: In Cambodia the government forbids the people to shoot animals because they are almost extinct.

ក. (អ្នកស្រុក)
នៅស្រុកថ្មបារាំងការហាមអ្នកស្រុក មិនឱ្យបាញ់សត្វព្រោះវាជិតពាសអស់ហើយ?

ខ. (ជិតពាសអស់ហើយ)
នៅស្រុកថ្មបារាំងការហាមអ្នកស្រុកមិនឱ្យបាញ់សត្វព្រោះវា យកដំបូ?

- ក. (ព្រោះវាជិតពាយ័ររស់ហើយ)
ហេតុអ្វីបានជាឆ្មាំស្រុកឡើយការងារហាមឱ្យស្រុកមិនឱ្យបាញ់សត្វ?
- ឃ. (រាជការ)
នៅស្រុកឡើយអ្នកណាហាមឱ្យស្រុកមិនឱ្យបាញ់សត្វ?
- ង. (នៅស្រុកឡើយ)
នៅឯណាការងារហាមឱ្យស្រុកមិនឱ្យបាញ់សត្វព្រោះវាជិតពាយ័ររស់ហើយ?

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: ទៀបដីប្រដាប់ប្រដា ឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវបាញ់សត្វ។ (ទីពឹង)

S: ទៀបដីប្រដាប់ប្រដា ឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវបាញ់សត្វ។

T: Let's arrange the equipment first, then go hunting. (buy)

S: Let's buy the equipment first, then go hunting.

ក. ទៀបដីប្រដាប់ប្រដា ឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវបាញ់សត្វ។ (ស្រូបត្រី)

ខ. ទៀបដីប្រដាប់ប្រដា ឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវស្រូបត្រី។ (ដ្ឋាន)

គ. ដ្ឋានប្រដាប់ប្រដា ឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវស្រូបត្រី។ (ទូក)

ឃ. ដ្ឋានទូកឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវស្រូបត្រី។ (បាញ់ទាព័ទ្ធ)

ង. ដ្ឋានទូកឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវបាញ់ទាព័ទ្ធ។ (ឡាន)

ច. ដ្ឋានឡានឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវបាញ់ទាព័ទ្ធ។ (សត្វ)

ឆ. ដ្ឋានឡានឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវបាញ់សត្វ។

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: ដ្ឋានឡានឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវបាញ់សត្វ។

S: កុំអាវលេវដ្ឋានឡានអីព្រោះយើងមិនទាន់ទៅបាញ់សត្វឡើយ។

T: Let's rent a car first, then go hunting.

S: Don't rent the car yet, we're not going hunting now.

ក. ទៀបដីប្រដាប់ប្រដា ឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវស្រូបត្រី។

កុំអាវលេវទៀបដីប្រដាប់ប្រដា អីព្រោះយើងមិនទាន់ទៅស្រូបត្រីឡើយ។

ខ. ទៀបដីទូកឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវបាញ់ទាព័ទ្ធ។

កុំអាវលេវទៀបដីទូកអី ព្រោះយើងមិនទាន់ទៅបាញ់ទាព័ទ្ធឡើយ។

គ. ស្លាកពាក់ខោអាវឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវមើលកុន។

កុំអាវលេវស្លាកពាក់ខោអាវអីព្រោះយើងមិនទាន់ទៅមើលកុនឡើយ។

ឃ. ញ៉ាំបាយឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវដើរលេង។

កុំអាវលេវញ៉ាំបាយអីព្រោះយើងមិនទាន់ទៅដើរលេងឡើយ។

ង. ចូលទូកឱ្យបោលរេវ និងអាវលេវទីពឹងស្រូបត្រី។

កុំអាវលេវចូលទូកអីព្រោះយើងមិនទាន់ទៅទីពឹងស្រូបត្រីឡើយ។

ច. ខ្ញុំដឹងសន្ទិចភាគៗទុយហើយទេវ នឹងអាលទេវស្លូចត្រី។
ក៏អាលខ្ញុំដឹងសន្ទិចភាគៗអីពោះហើយមិនទាន់ទេវស្លូចត្រីភ័យទេ។

Reading Passage

សត្វនៅស្រុកថ្មី

ប្រហែលជា ៣០ ឆ្នាំហើយ នៅស្រុកថ្មី សត្វដែលរស់នៅតាមពេញគ្រប់
កន្លែង។ ពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ គេតែងតែឃើញសត្វទាំងនោះបើមិនជឿនក៏
តិចដែរ។ ដំរី ខ្នា ខ្នាបំរុង គោព្រៃ នឹងរមាសជើងនៅឆ្ងាយពីភូមិ ឯស្រូវ ព្រៃ
នឹងនគរយប់ៗ ហើយជើងឃើញនៅជាមួយគ្នា នៅមិនឆ្ងាយទេ។ ហើយមិនសូវ
ហ៊ានដើរចូលព្រៃម្នាក់ឯងទេ ហើយត្រូវមានគ្នា ឬត្រូវមានរបស់ការពារខ្លួនជាដាច់។
បើនិយាយពីនេះពេលយប់ៗ មនុស្សនៅស្រុកថ្មីថ្មីការមិនសូវហ៊ានដើរកាច
ជិតទេ។ គេប្រយ័ត្នណាស់ ពោះគេខ្លាចមកអូសគោគេឬមកស្លឹកគេ។

អំពីសត្វព្រៃនេះ អ្នកស្រុកថ្មីថ្មីការទទួលបានដល់អាក្រក់ជើងណាស់ ក៏មានស្លាប់
ជើងនាក់ក្នុងមួយឆ្នាំ។ នឹងដំណាំរបស់គេក៏ខូចខាតខ្លាំងណាស់ដែរ។

កាលនោះអ្នកស្រុកថ្មីថ្មីការមានការព្រួយបារម្ភនឹងសត្វព្រៃនោះមិនតែគេសប្បាយម្យ៉ាង
គឺគេសប្បាយខាងឡើងម្ហូបសម្រាប់ជីក្រីមត្រូវគេ។ គេមិនដែលស្រួលពីឡើងនេះទេ
ហើយគេមិនសូវប្រាថ្នាទុកដំរី។ បើគេដំរីជាគេគ្មានអ្វីសម្រាប់បរិភោគស្លាបនេះ គេ
ទៅរកមុនពេលនោះចិត្តចង់ បើគេមិនចង់ទៅរកសត្វព្រៃឬសត្វលាប គេទៅរកត្រី។
និយាយពីត្រីអញ្ចឹង ពេលនោះស្រួលបាច់ណាស់ ហើយបាច់នឹងដែរទេក៏បានដែរ។

ភ័យទុក្ខនេះ សត្វព្រៃទាំងនោះពេលដឹកអស់ហើយ។ ហើយការហាមមិន
ទុយបាញ់សត្វព្រៃនោះ ពិតមិនត្រឹមត្រូវទេ ក៏មិនទាន់សូវបង្ខំមនុស្សទុយធ្វើ
កាចប៉ុន្មានដែរ។

VOCABULARY

កៅស៊ូ	kawsuu	rubber, elastic
កាំភ្លើង	kəmphlœŋ	gun, rifle, firearm
កាំភ្លើងដៃ	kəmphlœŋ day	pistol
ខ្នា	khlaa	tiger
ខ្នាបំរុង	khlaa khmum	bear
គោព្រៃ	ko prey	wild bull
គ្រាប់ព្រៃ	króp pray	buckshot
ប្រំ	khmum	bee
ប្រែវូក	caev tuuk	to row
ចំបាំង	cəban	war, fighting
ចំពាមកៅស៊ូ	cəpam kawsuu	slingshot

ឆ្កែ	chmaa	cat
ឆ្កែ	chkae	dog
ឈើ	chee	wood
ល្អិត	chluuh	deer (R)
ដំបូលស្រូវ	doonj sətuu	fishing pole
ដើមឈើ	daem chee	tree
ដេញ	deñ	to chase, to pursue (L)
ដំរី	təmrey	elephant
ត្រពាំង	təpən	pond (L)
ទេ	tətē	free, unadorned, simple (R)
ទន្សាយ	nsaay	rabbit
ទាស្រី	tia prey	wild duck
ទូក	tuuk	boat
ក្បាល	thnuu	bow
ក្បែរ	nñ	with, by means of
នេសាទ (ត្រី)	nesaat (trey)	to fish
នៅឯនេះ	nīw asnih	over here
បាញ់សត្វ	bañ sat	to hunt
បឹង	bən	lake
ប្រជុំសមាជិក	pecúl món	to hold a cock fight
ប្រដាប់ប្រដាប់	pedap pedaa	equipment
ប្រណាំងសេះ	penan sēh	horse racing
ថ្លើម	prēh	deer
ឆ្អឹងស្រូវ	phlas sətou	hook
ឆ្អឹង	phsan	to tame
ពស់	púh	snake
ពាសពេញ	piah piñ	completely, all over (R)
ពាស	piey	to be extinct
ព្រាប	priap	pigeon
ព្រួញ	pruoñ	arrow
ព្រៃ	prey	forest, jungle
រមាស	lmiah	rhinoceros
សត្វ	sat	animal
សត្វល្អិត	sat slaap	bird
សម្លាប់ខ្លួនឯង	selap khluon aen	to commit suicide
ស្តី	suu	determined and persistent
ស្តី + verb	suu + verb	to prefer to, would rather
សេះ	sēh	horse
ស្នា	snaa	crossbow

សាប	slaap	wing, feather
ស៊ីចត្រី	stuuc trey	to fish
ហាមមិនឱ្យ	haam min aoy	to forbid
ហើរ	hae	to fly (bird)
អត់បាយ	ot baay	to starve, to go hungry
អុំ (ទូក)	om (tuuk)	to row
អ្នកនេសាទត្រី	né' nesaat trey	fisherman
ឧទាហរណ៍	ottiahoo	example, for example

Mango tree

LESSON FORTY-FIVE

DIALOGUE

១. សុខ លោកកុម ចុងអាងក្បែរនេះ
លោកចង់ទៅណាឬធ្វើអីទេ?
២. កុម អត់ធ្វើអីទេ រកខ្ញុំមិនដឹងទេ
ឯណាទេ? មានកន្លែងណា
ត្រង់តែនឹងដើរលេងទេ?
៣. សុខ ម៉ែន្ទៈទេ
អូ! ម៉ែន្ទៈទេលោក។
យកខ្យល់អាកាស
៤. កុម មានកន្លែងអង្គុយយកខ្យល់
អាកាសទេ?
៥. សុខ បើលោកចង់យកខ្យល់អាកាស
លោកអាចទៅអង្គុយលេង
មុខវាំង។
៦. កុម ប៉ុន្តែខ្ញុំចង់ញ៉ាំអីបន្តិចបន្តួច?
គុយទាវ
ក្រសួង
បេសនាការ
ក្រសួងបេសនាការ
នំប៉័ងដាក់សាច់
៧. សុខ លោកទៅផ្ទុកចាស់ លោកញ៉ាំ
គុយទាវមើលស្រី ឬលោកទៅ
មុខក្រសួងបេសនាការ គេ
មានលក់នំប៉័ងដាក់សាច់។
៨. កុម ប៉ុន្តែយប់ៗ លោកអាចទៅកន្លែង
ណាខ្លះ?
៩. សុខ លោកអាចទៅកន្លែងដែលខ្ញុំ
បានប្រាប់លោក ឬលោកអាច
ទៅមើលកុនឬល្ខោន។
- Tom, do you want to go anywhere,
or do anything this weekend?
- I'm not doing anything, but I don't
know where to go at all. Are there
any places where you can just stroll
around?
- plenty, no lack
- Oh! Plenty.
- to take the fresh air
- Are there any places to get fresh
air?
- palace
- If you want to get fresh air you
can go and sit down in front of
the palace.
- And if I want to have a little
snack?
- Chinese noodle soup
ministry, department, bureau
information, propaganda
information bureau
sandwich
- If you go to the Old Market, you
can eat noodle soup and watch the
girls, or you can go in front of
the Information Bureau where they
sell sandwiches.
- And at night, where can you go?
- play
- You can go to the places that I
told you about, or you can go see
a movie or a play.

DIALOGUE:

1. sok - look tom, cəŋ aatit nih look cəŋ tɨw naa riɨ thəə sy eh?
2. tom - ət thəə sy eh. tæs khñom mɨn dəŋ tɨw asnaa soh. mian kəlaɛŋ naa krón tæs nɨŋ dəə leen eh.
3. sok - oh! mɨn khvəh eh look.
4. tom - mian kəlaɛŋ ŋkuy yóo khyəl aakah eh?
5. sok - bæ look cəŋ yóo khyəl aakah look aac tɨw ŋkuy leen muk vén.
6. tom - coh bæ khñom cəŋ ñam sy ntɛc-ntuoc?
7. sok - look tɨw phsaa cah, look ñam kətiav məəl srɛy srɛy riɨ look tɨw muk kəsuoŋ khohsnaa kaa, kee mian lú? numpaŋ da? sac.
8. tom - coh yup yup look aac tɨw kəlaɛŋ naa khləh?
9. sok - look aac tɨw kəlaɛŋ dəsɩ khñom baan prap look, riɨ look aac tɨw məəl kon riɨ lkhaon.

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

7. Note that the first two clauses of this sentence are an example of a pair of clauses juxtaposed without a relator; their relation to each other is defined by the context, not by an explicit word like បើ 'bæ/ 'if,' កាលណា /kaalnaa/ 'when,' or ហើយ /haey/ 'and.' Cf. S.4.1.1 and S.4.1.2 in the grammatical sketch also.

DRILLSDRILL NO.

1. In this drill is introduced a new idiom: មិនថាទេ /mɨn thaa tæs/ + noun₁ + noun₂ + ក៏ /kɨ/ + verb phrase + ដែរ /də/ means 'not only noun₁ but noun₂ also,' e.g. មិនថាទេខ្ញុំទេ បងខ្ញុំក៏មិនសូច្ចលចិត្តស្បៀងដែរ។
mɨn thaa tæs khñom tee, boŋ khñom koo mɨn səw cəɩ rɛn dəs
Not only I but my older brother doesn't like to study either.
1. Sentence The word ខ្ចីល /kheɩl/ 'lazy' is used before a verb to mean 'to not feel like (do)ing,' e.g.
ខ្ញុំខ្ចីលក្រោកពីរគង់ព្រឹកនេះ។
khñom kheɩl kraok pii keen prik nih
I don't feel like getting up this morning.
2. ភ្លាចរឹត /srəp tæs/ 'suddenly' is normally another preverbal adverb like ច្រើនរឹត /cræɩn tæs/ 'mostly' etc. However, in this drill occurs a new pattern, in which what have been introduced so far as preverbals are used at

the beginning of the clause, before the subject, as well (cf. in the grammatical sketch sections A.3, A.3.1, and A.3.2).

7. The word **ងាប់** /nóp/ 'die' is very non-formal. It is used to refer to animals and plants and only informally for people. The usual word for 'die' when referring to people is **ស្លាប់** /slap/.

Notes on the places mentioned in this lesson:

1. **មុខទាំង** /muk vén/ This is a small park in front of the royal palace. One edge of this park is on the river front, which makes it a popular place for the Phnompenhois to go for a cool breeze. The palace itself has been turned into a national museum since the abolition of the monarchy in 1970.
2. **ផ្សារចាស់** /phsaa cah/ 'the old market.' This is one of several covered markets in Phnom Penh. It occupies a large city block and is composed of permanent kiosks surrounding a central informal restaurant area where snacks and soft drinks are available. All the markets sell vegetables and fruits, and most have cloth, but the Old Market specializes in an especially wide selection of fruits and fabrics. In addition it is the only market with a large number of kiosks selling books of all sorts, almost all of them in Cambodian. Otherwise books must be bought in bookstores, which are scattered throughout the city.
3. **ភ្នំពេញ** /vót phnum/ This is the hill for which Phnom Penh is named.
ភ្នំពេញ /phnum pɛñ/ means 'Penh's Hill,' and, according to legend, the hill and the temple on it were built by a pious woman named Penh to accommodate images of the Buddha which she found floating in the river. To this day there is a **វត្ត** /vót/ 'wat, pagoda' on the hill, and the **វត្តភ្នំ** /vót phnum/ is a popular spot for both Cambodian and foreign tourists.
4. **កំពង់សោម** /kəpún saom/ is the country's only deepwater port. It was built under Prince Sihanouk and originally called **ក្រុងព្រះនិហាន** /kron préh sihaanu/ 'Sihanoukville.' Since 1970 it has been known as **កំពង់សោម** /kəpún saom/ 'Kompong Som.' The only oil refinery in the country is located in this town.
5. **ភ្នំបូករា** /phnum bóokoo/ 'Bokor' is one of the resort areas in the country. It is popular because of its cool and pleasant climate, which are a result of its altitude.

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំមិនដឹងទៅលេងណាទេ។
 S: មិនបាទក្រហម ខ្ញុំក៏មិនដឹងទៅលេងណាដែរ។
 T: I don't know where to go out.
 S: Not only you, but I don't know where to go either.

- ក. ខ្ញុំត្រូវការលុបរាស់ថ្ងៃ។
 មិនបាទក្រហម ខ្ញុំក៏ត្រូវការលុបរាស់ថ្ងៃដែរ។
- ខ. ខ្ញុំមិនចូលចិត្តនំប៉័ងដាក់សាច់ទេ។
 មិនបាទក្រហម ខ្ញុំក៏មិនចូលចិត្តនំប៉័ងដាក់សាច់ដែរ។
- គ. ខ្ញុំដើរលេងប្រចាំថ្ងៃទេ។
 មិនបាទក្រហម ខ្ញុំក៏ដើរលេងប្រចាំថ្ងៃដែរ។
- ឃ. ខ្ញុំទាស់គំនិតមិនដឹងធ្វើអីទេឲ្យ។
 មិនបាទក្រហម ខ្ញុំក៏ទាស់គំនិតមិនដឹងធ្វើអីដែរ។
- ង. ខ្ញុំខ្វល់រៀនណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។
 មិនបាទក្រហម ខ្ញុំក៏ខ្វល់រៀនដែរប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ។
- ច. ខ្ញុំត្រូវការសំរាកមួយថ្ងៃ។
 មិនបាទក្រហម ខ្ញុំក៏ត្រូវការសំរាកមួយថ្ងៃដែរ។

DRILL TWO:

MODEL: T: ខ្ញុំកំពុងតែអង្គុយយកខ្យល់អាកាស។ (គ្រាប់បែកមួយផ្ទុះ)
 S: ខ្ញុំកំពុងតែអង្គុយយកខ្យល់អាកាស/ស្រាប់តែគ្រាប់បែកមួយផ្ទុះ។
 T: I was sitting there getting some fresh air. (a bomb exploded)
 S: I was sitting there getting some fresh air when suddenly a bomb exploded.

ក. ខ្ញុំកំពុងតែមើលសៀវភៅ។ (ចង្កៀងរលត់)
 ខ្ញុំកំពុងតែមើលសៀវភៅ/ស្រាប់តែចង្កៀងរលត់។

ខ. ខ្ញុំកំពុងតែបើកទ្វារ។ (កង់ផ្ទុះបែក)
 ខ្ញុំកំពុងតែបើកទ្វារ/ស្រាប់តែកង់ផ្ទុះបែក។

គ. ខ្ញុំកំពុងតែញ៉ាំគុយទាវជាមួយពួកម៉ាកស្រី។ (ប្រពន្ធខ្ញុំមកដល់)
 ខ្ញុំកំពុងតែញ៉ាំគុយទាវជាមួយពួកម៉ាកស្រី/ស្រាប់តែប្រពន្ធខ្ញុំមកដល់។

ឃ. ខ្ញុំកំពុងតែដេកក្នុងថ្នាក់។ (លោកគ្រូចូលមកដល់)
 ខ្ញុំកំពុងតែដេកក្នុងថ្នាក់/ស្រាប់តែលោកគ្រូចូលមកដល់។

ង. ខ្ញុំកំពុងតែញ៉ាំបាយ។ (រុយមួយធ្លាក់ក្នុងបាត)
 ខ្ញុំកំពុងតែញ៉ាំបាយ/ស្រាប់តែរុយមួយធ្លាក់ក្នុងបាត។

ច. ខ្ញុំកំពុងតែអង្គុយរៀន។ (ខ្ញុំដួលសន្លប់)
 ខ្ញុំកំពុងតែអង្គុយរៀន/ស្រាប់តែខ្ញុំដួលសន្លប់។

DRILL THREE: Substitution

- MODEL: T: លោកមានស្ថាន់កន្លែងណាគ្រាន់តែស្ទិះអង្គុយលេងទេ? (សួនច្បារ)
 S: លោកមានស្ថាន់សួនច្បារណាគ្រាន់តែស្ទិះអង្គុយលេងទេ?
 T: Do you know any place where you can just sit around? (garden)
 S: Do you know any garden where you can just sit around?
- ក. លោកមានស្ថាន់សួនច្បារណាគ្រាន់តែស្ទិះអង្គុយលេងទេ? (បរិវារកុលស)
 ខ. លោកមានស្ថាន់សួនច្បារណាគ្រាន់តែស្ទិះបរិវារកុលសទេ? (ញ៉ាំបាយ)
 គ. លោកមានស្ថាន់សួនច្បារណាគ្រាន់តែស្ទិះញ៉ាំបាយទេ? (ហាងបាយ)
 ឃ. លោកមានស្ថាន់ហាងបាយណាគ្រាន់តែស្ទិះញ៉ាំបាយទេ? (ញ៉ាំស្រា)
 ង. លោកមានស្ថាន់ហាងបាយណាគ្រាន់តែស្ទិះញ៉ាំស្រាទេ? (ម៉ែស្រីរាំ)
 ច. លោកមានស្ថាន់ហាងបាយណាគ្រាន់តែស្ទិះម៉ែស្រីរាំទេ?

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: លោកស្គាល់កន្លែងញ៉ាំស្រាថ្នាក់ទេ?
 S: មិនខ្វះកន្លែងញ៉ាំស្រាថ្នាក់ទេលោក។
 T: Do you know any place that sells cheap drinks?
 S: Plenty of places sell cheap drinks.
- ក. លោកមានសុប្បទិសទ្ធិទ្ធិទេ? មិនខ្វះសុប្បទិសទ្ធិទ្ធិទេលោក។
 ខ. លោកស្គាល់ហាងបាយស្អាតទេ? មិនខ្វះហាងបាយស្អាតទេលោក។
 គ. លោកមានបង្កប់ដើកទេ? មិនខ្វះបង្កប់ដើកទេលោក។
 ឃ. លោកមានស្ថាន់កន្លែងដួលឡានណាទេ? មិនខ្វះកន្លែងដួលឡានទេលោក។
 ង. លោកទិញស៊ីប៊ុតកុនទុកទេ? មិនខ្វះស៊ីប៊ុតកុនទេលោក។
 ច. លោកមានស្រាញ៉ាំទេ? មិនខ្វះស្រាញ៉ាំទេលោក។

DRILL FIVE: Choice

- MODEL: T: អាមេរិកាំងញ៉ាំ .... នៅពេលបាយព្រឹក។ (កាហ្វេ , ស្រា)
 S: អាមេរិកាំងញ៉ាំ កាហ្វេនៅពេលបាយព្រឹក។
 T: Americans drink...at breakfast. (coffee, liquor)
 S: Americans drink coffee at breakfast.
- ក. អង់គ្លេសញ៉ាំ .... នៅពេលបាយព្រឹក។ (កាហ្វេ , ទឹក)
 អង់គ្លេសញ៉ាំ ទឹកនៅពេលបាយព្រឹក។
 ខ. នៅស្រុកខ្មែរគេមិនចូលចិត្ត .... ទេ។ (សាច់ជ្រូក , សាច់ប្រើម)
 នៅស្រុកខ្មែរគេមិនចូលចិត្តសាច់ប្រើមទេ។
 គ. មុនចេញពីផ្ទះខ្ញុំ .... រាជយោ។ (ប៉េក , ប៉េន)
 មុនចេញពីផ្ទះខ្ញុំ ប៉េនរាជយោស្តាប់ដំណឹង។

- ឃ. មុនខ្ញុំដេក ខ្ញុំ .... រាជយោ ។ (បើក , បិទ)
 មុនខ្ញុំដេក ខ្ញុំ បិទរាជយោ ។
 ង. យើងនៅអង្គបុរេនេវ .... ដើម្បីយកខ្យល់អាកាស ។ (មុខរាំង , រោងក្នុង)
 យើងនៅអង្គបុរេនេវមុខរាំងដើម្បីយកខ្យល់អាកាស ។
 ច. ខ្ញុំមិនដែលព្យាបាលក្បាលនឹង .... នេ ។ (តែង , កើត)
 ខ្ញុំមិនដែលព្យាបាលក្បាលនឹងកើតនេ ។

DRILL SIX: Response

- MODEL: T: ខ្ញុំចង់យកខ្យល់អាកាស ។ (អង្គបុរេនេវមុខរាំង)
 S: បើលោកចង់យកខ្យល់អាកាស លោកនៅអង្គបុរេនេវមុខរាំង ។
 T: I want to get some fresh air. (sit in front of the palace)
 S: If you want to get some fresh air, go sit in front of the palace.
- ក. ខ្ញុំចង់ទិញសាច់ប្រាំងក្នុងប្រទេស ។ (ហាងបាយឡាប៊ីប៊ុត)
 បើលោកចង់ទិញសាច់ប្រាំងក្នុងប្រទេស លោកនៅហាងបាយឡាប៊ីប៊ុត ។
 ខ. ខ្ញុំចង់ទិញធារាវល្លហើយបោក ។ (ហាងអង្គឡាប៊ីប៊ុត)
 បើលោកចង់ទិញធារាវល្លហើយបោក លោកនៅហាងអង្គឡាប៊ីប៊ុត ។
 គ. ខ្ញុំចង់នៅរាំ ។ (បារក្រុងកំពង់ចាម)
 បើលោកចង់នៅរាំ លោកនៅបារក្រុងកំពង់ចាម ។
 ឃ. ខ្ញុំចង់នៅមើលក្នុងបារាំង ។ (រោងកាត់ក្រណាត់)
 បើលោកចង់នៅមើលក្នុងបារាំង លោកនៅរោងកាត់ក្រណាត់ ។
 ង. ខ្ញុំចង់នៅម្នាក់ក្នុងមន្ទីរ ។ (កំពង់សោម)
 បើលោកចង់នៅម្នាក់ក្នុងមន្ទីរ លោកនៅកំពង់សោម ។
 ច. ខ្ញុំចង់ទិញឆ្កែស្រលាតប្រទេស ។ (ផ្សារបាត់)
 បើលោកចង់ទិញឆ្កែស្រលាតប្រទេស លោកនៅផ្សារបាត់ ។
 ឆ. ខ្ញុំចង់ជួបនឹងសេចក្តីស្រឡាត់ ។ (ហាងសក់ប្រាក់)
 បើលោកចង់ជួបនឹងសេចក្តីស្រឡាត់ លោកនៅហាងសក់ប្រាក់ ។

DRILL SEVEN: Response

- MODEL: T: មាន់អាំងឆ្អិនហើយឬនៅ?
 S: នេ មាន់អាំងមិនទាន់ឆ្អិននៅឡើយទេ ។
 T: Is the broiled chicken cooked?
 S: No, the broiled chicken is not cooked yet.
- ក. ចេកនោះទុំហើយឬនៅ?
 នេចេកនោះមិនទាន់ទុំនៅឡើយទេ ។
 ខ. ហាងកាហ្វេនោះបើកហើយឬនៅ?
 នេហាងកាហ្វេនោះមិនទាន់បើកនៅឡើយទេ ។

- ក. ដើមឆ្ការក្បាលលោកងាប់ហើយឬនៅ?
 ទេដើមឆ្ការក្បាលខ្ញុំមិនទាន់ងាប់នៅឡើយទេ។
- ឃ. ដើមឆ្ការលោកធំហើយឬនៅ?
 ទេដើមឆ្ការខ្ញុំមិនទាន់ធំនៅឡើយទេ។
- ង. លោកសង់លុយខ្ញុំហើយឬនៅ?
 ទេខ្ញុំមិនទាន់សង់លុយលោកនៅឡើយទេ។
- ច. ចន្ទប់លោកស្អាតហើយឬនៅ?
 ទេចន្ទប់ខ្ញុំមិនទាន់ស្អាតនៅឡើយទេ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: មាន់អាំងឆ្អិនហើយឬនៅ? (នៅ)
 S: ទេ មាន់អាំងនៅនៅឡើយទេ។

T: Is the broiled chicken cooked? (raw)

S: No, the broiled chicken is still raw.

- ក. ចេកនេះទុំហើយឬនៅ? (ទុំ)
 ទេចេកនេះនៅទុំនៅឡើយទេ។
- ខ. ហាងកាហ្វេនោះបើកហើយឬនៅ? (បើក)
 ទេហាងកាហ្វេនោះនៅបើកនៅឡើយទេ។
- គ. ដើមឆ្ការក្បាលលោកស្អាតហើយឬនៅ? (ស្អាត)
 ទេដើមឆ្ការក្បាលខ្ញុំនៅស្អាតនៅឡើយទេ។
- ឃ. ដើមឆ្ការលោកធំហើយឬនៅ? (តូច)
 ទេដើមឆ្ការខ្ញុំនៅតូចនៅឡើយទេ។
- ង. លោកសង់លុយខ្ញុំហើយឬនៅ? (ជំពាក់លោក)
 ទេខ្ញុំនៅជំពាក់លោកនៅឡើយទេ។
- ច. ចន្ទប់លោកស្អាតហើយឬនៅ? (ក្រខ្វក់)
 ទេចន្ទប់ខ្ញុំនៅក្រខ្វក់នៅឡើយទេ។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: បើលោកចង់ញ៉ាំគុយទាវមើលស្រី លោកទៅផ្សារចាស់។ (ផ្សារចាស់)

S: បើខ្ញុំចង់ញ៉ាំគុយទាវមើលស្រី ខ្ញុំទៅផ្សារណា?

T: If you want to eat noodle soup and watch girls, go to Phsaa Cah.

(Phsaa Cah)

S: If I want to eat noodle soup and watch girls, which market should I go to?

- ក. បើលោកចង់ទៅផ្សារចាស់ លោកដោះស្រាយលេខដប់។ (លេខដប់)
 បើខ្ញុំចង់ទៅផ្សារចាស់ ខ្ញុំដោះស្រាយលេខណា?

- ខ. បើលោកចង់រៀនភាសាខ្មែរ លោកនៅសាលាប៉េង។ (សាលាប៉េង)
 បើខ្ញុំចង់រៀនភាសាខ្មែរ ខ្ញុំនៅសាលាណា?
 គ. បើលោកចង់មើលកុំព័រ លោកនៅរោងបែហ្វូង។ (រោងបែហ្វូង)
 បើខ្ញុំចង់មើលកុំព័រ ខ្ញុំនៅរោងណា?
 ឃ. បើលោកចង់បរកប្រដាប់អាវុធ លោកនៅភ្នំបូកគោ។ (ភ្នំបូកគោ)
 បើខ្ញុំចង់បរកប្រដាប់អាវុធ ខ្ញុំនៅភ្នំណា?
 ង. បើលោកចង់ទិញស្រវឹង លោកនៅបង់ដាតិ។ (បង់ដាតិ)
 បើខ្ញុំចង់ទិញស្រវឹង ខ្ញុំនៅបង់ណា?
 ច. បើលោកចង់នៅលេងសមុទ្រ លោកនៅថ្ងៃសៅរ៍។ (ថ្ងៃសៅរ៍)
 បើលោកចង់នៅលេងសមុទ្រ លោកនៅថ្ងៃណា?
 ឆ. បើលោកចង់នៅវត្តភ្នំ លោកនៅភាវន្ទ័រនេះ។ (ភ្នំរនេះ)
 បើខ្ញុំចង់នៅវត្តភ្នំ ខ្ញុំនៅភាវន្ទ័រណា?

DRILL TEN: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំញ៉ាំបាយភ្លែកនៅហាងនោះ។ (ប្រាប់លោក)
 S: លោកញ៉ាំបាយភ្លែកនៅហាងដែលខ្ញុំប្រាប់លោក។
 T: I eat my breakfast in that restaurant. (I told you about)
 S: You eat your breakfast in the restaurant I told you about.

- ក. ខ្ញុំទិញស្រវឹងនៅបង់ដាតិ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំធ្វើការ)
 លោកទិញស្រវឹងនៅបង់ដាតិប្រពន្ធខ្ញុំធ្វើការ។
 ខ. ខ្ញុំស្រឡាញ់ប្រពន្ធនោះ។ (ខ្ញុំទិញលោក)
 លោកស្រឡាញ់ប្រពន្ធដែលខ្ញុំទិញលោក។
 គ. ខ្ញុំលក់ឡាន។ (ខ្ញុំទិញលោកខ្ញុំ)
 លោកលក់ឡានដែលខ្ញុំទិញលោកខ្ញុំ។
 ឃ. ខ្ញុំទិញស្រា។ (ខ្ញុំម៉ែនចូលចិត្ត)
 លោកទិញស្រាដែលខ្ញុំម៉ែនចូលចិត្ត។
 ង. ខ្ញុំមើលកុំព័រ។ (គ្មានមនុស្សមើល)
 លោកមើលកុំព័រដែលគ្មានមនុស្សមើល។
 ច. ខ្ញុំទុកអារនេះ។ (គេបោះបោល)
 លោកទុកអារដែលគេបោះបោល។

Reading Passage

កូនសិស្សព្រាសាលា

ដែលហៅថាកូនសិស្សក្នុងសាលាឬព្រាសាលានោះ មិនមែនមានន័យថាកូនសិស្ស
 ក្នុងសាលា គេត្រូវរៀនក្នុងសាលា ហើយកូនសិស្សព្រា គេត្រូវរៀនព្រាសាលានោះ

ទេ ។ កូនសិស្សក្នុងសាលាមានន័យថាគេនៅក្នុងផ្ទះមួយក្នុងសាលាតែគេមិនចាំបាច់បង់
 លុយ ញ៉ាំងមិនបង់លុយដែរ ។ កូនសិស្សក្រៅសាលាគឺនៅផ្ទះរបស់គេ ឬជួលផ្ទះនៅ ។
 កូនសិស្សក្រៅសាលាមានការពិបាកច្រើនបើគេមកពីខេត្តក្រៅព្រះគេត្រូវជួល
 ផ្ទះនៅហើយធ្វើបាយញ៉ាំងខ្លួនឯង ។ ចំពោះកូនសិស្សដែលមានផ្ទះទុំពុកម្ខាស់នៅក្នុងភ្នំក្រវាត់
 គេមិនសូវពិបាកប៉ុន្មានទេព្រោះគេមានផ្ទះនៅស្រាប់ គេមានបាយញ៉ាំងស្រាប់ ។ កូនសិស្ស
 ក្រៅសាលាក៏ជាកូនសិស្សស្រីកូនសិស្សក្នុងសាលាដែរ ដូចកាលស្ត្រីជាងផង ។ តែកូនសិស្ស
 ក្រៅសាលាទាំងអស់គ្មានពេលគ្មានម៉ោងដូចកូនសិស្សក្នុងសាលាទេ ។ គេសប្បាយជាងកូន
 សិស្សក្នុងសាលា ។ ដូចកាលគេបរកពេលដែលគេត្រូវទៀនដើម្បីនឹងដើរលេង នៅមើល
 កូន នៅរាំ ឬដំរីកង់មើលស្រីនៅតាមសួនច្បារ ។ គេអាចដើរលេងរាល់យប់បាន
 ហើយគ្មានអ្នកណាស៊ីទុយគេទេ សូម្បីតែទុំពុកម្ខាស់គេក៏គាត់មិនហ៊ានស៊ីទុយឯង ។
 ហេតុនេះហើយបានជាកូនសិស្សក្រៅសាលា ខ្លះទៀនមិនសូវពូកែ ប្រឡងពូកែតែឆ្លាក់
 ខ្លះទៀតពូកែជាងកូនសិស្សក្នុងសាលាព្រោះគេមិនសូវដើរលេង ។
 សរុបលេចក៏នៅ កូនសិស្សក្រៅសាលាមិនមែនជាកូនសិស្សអាក្រក់ទេ តែការ
 ខុសគ្នារវាងកូនសិស្សទាំងពីរជ្រុងនេះ គឺការសប្បាយ ការមានលុយ ការមាន
 ពេលមានម៉ោងត្រឹមត្រូវ ។

VOCABULARY

កូន្យាប	kəlaap	rose
ក្រសួងឃោសនាការ	kəsuon khohsnaa kaa	information department
ខេត្តក្រៅ	khaet kraw	the provinces, the provinces outside of Phnom Penh (R)
ខ្ចី	khcəy	green (fruit), unripe, young (plant)
ខ្យល់	khyol	wind, breeze
ឆៅ	chaw	raw
ធ្វើ	ch'ən	cooked
ដួល	duol	to fall down
ដើមដា	daem phkaa	flower plant
ដើមផ្កាកូន្យាប	daem phkaa kəlaap	rose plant
ទឹក	tae	tea (leaves)
ត្រឹមត្រូវ	trəm trəw	proper, correct (R)
ទាល់តែនឹក	tól kənit	to be speechless, to be lost
ទឹកទឹក	tik tae	tea (liquid)
ទេសចរ	teehsəcəw	tourist
ទំ	túm	ripe
ន័យ	ney	meaning (R)
នៅ... នៅឡើយទេ	nəw...nəw laey eh	still
នំប៉័ងដាក់សាច់	numpan da' sac	sandwich
ប៉ាតឺ	pattee	paté, liverwurst

បោះចោល	bəh caol	to throw away
ប្រឡងធ្លាក់	pəloɔŋ thléʔ	to fail a test (R)
ប្រាក់	praʔ	silver
ផ្កា	phkaa	flower
ផ្ទុះ	phtuh	to explode
ពែន	pɛɛŋ	cup
ភ្នំបូកគោ	phnum bookkoo	Phnom Bokor
មិនម៉ែត្ត...ទេ	mín thaa tə...dəɛ	not only...but
យកខ្យល់អាកាស	yóo khyɔl aakah	to take the fresh air
យ៉ាងនេះហើយបានជា	yaan nih haey baan cia	this is why (L)
រលត់	əlút	to be extinguished
រុយ	ruy	a fly
លេង	lkhaon	play
វត្ត	vót	pagoda, wat (Buddhist temple)
វត្តភ្នំ	vót phnum	Wat Phnom
វាំង	vérŋ	palace
សនប់	səloɔp	to faint
ស្របចេញ	səroɔp tɛw	in short, in brief (R)
សួនច្បារ	suon cbaa	garden
ស្អាត	sə'aat	to clean (L)
ស្តីទុយ	sdey aoy	to blame, to scold, to reprimand

Wat Phnom

អក្ខរកម្មយោធិសាស្ត្រ

បំផ្លើស	pəphlæh	to exaggerate
លើស	læh	to exceed
ប្រទះ (នឹង)	pətəh (nɛŋ)	to meet (unintentionally)
ស្ពឺ	lpɛw	pumpkin, squash
ក្រឡេក	kələek	to look at
នឹកនឹក : នឹកនឹក		
តប	toəp	in return, back again
ប៉ុន្មាន	pənnəh	this big
ប៉ុន	pən, pən	like, equivalent
ឯណោះ	ænoh	there
ញញឹម	ŋəŋɛm	to smile
ធ្លុង	thlaan	a large, deep pot
សម្រាប់ប្រើធ្វើអ្វី : ប្រើសម្រាប់ធ្វើអ្វី		
អំបាញ់ម៉ែញ	mbaŋ mɛŋ	a moment ago, just then
ដឹងខ្លួន	dəŋ khluon	to be aware, to be conscious,
គូកន	kuu koon	friend to feel
ឆ្លើយតប	phcaŋ phcaal	to win an argument
ប្រែប្រួល	pras cia	to change into, to change
ទំលាប់	təlóp	one's ways to become accustomed to
ត្រឹមត្រូវ	tiən tót	exact, precise, certain
ត្រឹម	tiən	exact, accurate
រាប់រាប់	róp riep	to recount, to tell in detail
កុហក	kəhoo?	a lie, to lie
បន្ថែម	pethaem	to add, to add something

LESSON FORTY-SIX

DIALOGUE

- ធ្វើអាហារ
 ១. សុខ លោកធ្វើអាហារប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ?
 ២. ភូម បាទ ប្រហែលពីរឆ្នាំហើយ។
 ៣. សុខ នៅសល់ប៉ុន្មានឆ្នាំទៀតបានលោកចេញ?
 ៤. ភូម ប្រហែលពីរឆ្នាំទៀត។
 ៥. សុខ មុនលោកចូលធ្វើអាហារ លោកធ្វើអី?
 និស្សិត
 មហាវិទ្យាល័យ
 ៦. ភូម ខ្ញុំជានិស្សិតនៅមហាវិទ្យាល័យ តាកែវ។
 ៧. សុខ លោកចូលចិត្តធ្វើអាហារទេ?
 ៨. ភូម បាទ
 រហូត
 ៩. សុខ អញ្ចឹងលោកនឹងធ្វើអាហារ រហូត។
 ពិតមែនតែ
 ១០. ភូម ពិតមែនតែខ្ញុំចូលចិត្តអាហារ (តែ) ខ្ញុំមិនធ្វើអាហាររហូត ទេ។
 ១១. សុខ ចេញទៅ លោកទៅធ្វើអី?
 ១២. ភូម ខ្ញុំទៅរៀនវិញ។
- to serve in the armed forces
 How long have you been in the service?
 About two years.
 How many more years before you leave it?
 Probably two more years.
 Before you were in the service, what did you do?
 university student
 university
 I was a student at the University of Takeo.
 Do you like the service?
 Yes.
 indefinitely, for good, all the way
 So you'll be in the armed forces for good.
 (while) it is true that
 It is true that I like the service, but I won't serve in it forever.
 After the service, what are you going to do?
 I plan to go back to school.

DIALOGUE:

1. sok - look thəe təhian pəmaan chnam əh?
2. tom - baat, pəhasl pii chnam əh
3. sok - nɨw səl pəmaan chnam tiet baan look cəŋ?
4. tom - pəhasl pii chnam tiet
5. sok - mun look coul thəe təhian, look thəe sy?
6. tom - khŋom cia nihset nɨw məhaavithialay takəv
7. sok - look coul cət thəe təhian tee?
8. tom - baat
9. sok - əŋcəŋ look nɨŋ thəe təhian ləhout
10. tom - pɨt məsən təs khŋom coul cət təhian, (təs) khŋom mɨn thəe təhian ləhout tee
11. sok - cəŋ tɨw, look tɨw thəe sy?
12. tom - khŋom tɨw rien viŋ

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

9. **រហូត** /ləhout/ usually means 'all the way to the end' of a task or a given period. However, here it means 'indefinitely, forever.'

DRILLSDRILL ONE. Substitution

- MODEL. T. ខ្ញុំជាទាហានជើងគោក។ (ជើងទឹក)
S. ខ្ញុំជាទាហានជើងទឹក។

T. I'm in the army. (marines)

S. I'm in the marines.

ក. ខ្ញុំជាទាហានជើងទឹក។	(នាវា)
ខ. ខ្ញុំជាទាហាននាវា។	(អាកាស)
គ. ខ្ញុំជាទាហានអាកាស។	(ថ្មីជើង)
ឃ. ខ្ញុំជាទាហានថ្មីជើង។	(សេះ)
ង. ខ្ញុំជាទាហានសេះ។	(ជើងគោក)
ច. ខ្ញុំជាទាហានជើងគោក។	

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាកូនសិស្ស។ (ប៉ូស៊ីស)

S: មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាប៉ូស៊ីស។

T: Before I served in the service, I was a student. (police)

S: Before I served in the service, I was a policeman.

ក. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាប៉ូស៊ីស។ (អ្នកបើកទ្រាន)

ខ. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាអ្នកបើកទ្រាន។ (ដាងទ្រាន)

គ. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាដាងទ្រាន។ (គ្រូបង្រៀន)

ឃ. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាគ្រូបង្រៀន។ (គ្រូពេទ្យ)

ង. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាគ្រូពេទ្យ។ (កូនសិស្ស)

ច. មុនខ្ញុំធ្វើទាហានខ្ញុំជាកូនសិស្ស។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: លោកធ្វើទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (បីឆ្នាំ)

S: ខ្ញុំធ្វើទាហានជិតបីឆ្នាំហើយ។

T: How long have you been in the service? (three years)

S: I've been in the service almost three years.

ក. លោកធ្វើអ្នកបើកទ្រានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ត្រី)

ខ្ញុំធ្វើអ្នកបើកទ្រានជិតត្រីឆ្នាំហើយ។

ខ. លោកធ្វើដាងទ្រានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ប្រាំ)

ខ្ញុំធ្វើដាងទ្រានជិតប្រាំឆ្នាំហើយ។

គ. លោកធ្វើគ្រូពេទ្យប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ដប់)

ខ្ញុំធ្វើគ្រូពេទ្យជិតដប់ឆ្នាំហើយ។

ឃ. លោកធ្វើគ្រូបង្រៀនប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (បួន)

ខ្ញុំធ្វើគ្រូបង្រៀនជិតបួនឆ្នាំហើយ។

ង. លោកធ្វើប៉ូស៊ីសប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (កន្លះឆ្នាំ)

ខ្ញុំធ្វើប៉ូស៊ីសជិតកន្លះឆ្នាំហើយ។

ច. លោកធ្វើអ្នកបើកកប៉ាស់ហោះប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ប្រាំត្រី)

ខ្ញុំធ្វើអ្នកបើកកប៉ាស់ហោះជិតប្រាំត្រីឆ្នាំហើយ។

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: មុនធ្វើទាហានលោក៩ដល់រៀនភាសាទេ?

S: មុនធ្វើទាហានខ្ញុំមិនដល់រៀនភាសាទេ។

T: Before you were in the service, had you ever studied any language?

S: Before I was in the service, I had never studied any language at all.

- ក. មុននឹងអ្នកបើកឡានលោកដឹងលើកឡានទេ?
មុននឹងអ្នកបើកឡានខ្ញុំមិនដឹងលើកឡានសោះ។
- ខ. មុននឹងដឹងឡានលោកដឹងលើកឡានទេ?
មុននឹងដឹងឡានខ្ញុំមិនដឹងលើកឡានសោះ។
- គ. មុននឹងត្រូវពេញលោកដឹងចាក់ថ្នាំទេ?
មុននឹងត្រូវពេញ ខ្ញុំមិនដឹងចាក់ថ្នាំសោះ។
- ឃ. មុននឹងត្រូវបង្រៀនលោកដឹងបង្រៀនទេ?
មុននឹងត្រូវបង្រៀនខ្ញុំមិនដឹងបង្រៀនសោះ។
- ង. មុននឹងអ្នកបើកកប៉ាល់ហោះលោកដឹងដឹកប៉ាល់ហោះទេ?
មុននឹងអ្នកបើកកប៉ាល់ហោះខ្ញុំមិនដឹងដឹកប៉ាល់ហោះសោះ។
- ច. មុននឹងប៉ុលសលោកដឹងបាញ់កាំភ្លើងទេ?
មុននឹងប៉ុលសខ្ញុំមិនដឹងបាញ់កាំភ្លើងសោះ។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: នៅសល់ប៉ុន្មានឆ្នាំទៀតលោកសរប់ធ្វើអាហារ? (បី)

S: នៅសល់បីឆ្នាំទៀត។

T: How many more years before you quit the service? (three)

S: Three more years.

ក. នៅសល់ប៉ុន្មានម៉ោងទៀតបើងចេញទៅផ្ទះ? (កន្លះ)

នៅសល់កន្លះម៉ោងទៀត។

ខ. នៅសល់ប៉ុន្មានថ្ងៃទៀតបើងចូលរៀន? (ដប់)

នៅសល់ដប់ថ្ងៃទៀត។

គ. នៅសល់ប៉ុន្មានខែទៀតទៅផ្ទះ? (បី)

នៅសល់បីខែទៀត។

ឃ. នៅសល់ប៉ុន្មានអាទិត្យទៀតលោកចាប់បង្រៀន? (បួន)

នៅសល់បួនអាទិត្យទៀត។

ង. នៅសល់ប៉ុន្មានឆ្នាំទៀតលោករៀនចប់? (មួយ)

នៅសល់មួយឆ្នាំទៀត។

ច. នៅសល់ប៉ុន្មានថ្ងៃទៀតលោកសរប់ធ្វើការ? (ដប់)

នៅសល់ដប់ថ្ងៃទៀត។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: អញ្ចឹងលោកធ្វើអាហារហួត?

S: ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើអាហារហួតទេ។

T: So, you'll be in the service forever?

S: No, I won't be in the service forever.

ក. អញ្ជើញលោកធ្វើប៉ូលីសរហូត?	ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើប៉ូលីសរហូតទេ។
ខ. អញ្ជើញលោកធ្វើអ្នកបើកទូរនរហូត?	ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើអ្នកបើកទូរនរហូតទេ។
គ. អញ្ជើញលោកធ្វើកូនសិស្សរហូត?	ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើកូនសិស្សរហូតទេ។
ឃ. អញ្ជើញលោកធ្វើជាឧត្តរហូត?	ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើជាឧត្តរហូតទេ។
ង. អញ្ជើញលោកធ្វើអ្នកបើកកប៉ាល់ហោះរហូត?	ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើអ្នកបើកកប៉ាល់ហោះរហូតទេ។
ច. អញ្ជើញលោកធ្វើគ្រូបង្រៀនរហូត?	ទេ ខ្ញុំមិនធ្វើគ្រូបង្រៀនរហូតទេ។

DRILL SEVEN: Response

- MODEL: T: អញ្ជើញលោកចូលចិត្តប៉ូលីស។
 S: ពិតមែនណែនខ្ញុំចូលចិត្តប៉ូលីស ខ្ញុំមិនធ្វើប៉ូលីសរហូតទេ។
 T: So, you like the police.

- S: It is true that I like the police, but I won't be in the police forever.
- ក. អញ្ជើញលោកចូលចិត្តទាហាន។
 ពិតមែនណែនខ្ញុំចូលចិត្តទាហាន ខ្ញុំមិនធ្វើទាហានរហូតទេ។
- ខ. អញ្ជើញលោកចូលចិត្តបង្រៀន។
 ពិតមែនណែនខ្ញុំចូលចិត្តបង្រៀន ខ្ញុំមិនបង្រៀនរហូតទេ។
- គ. អញ្ជើញលោកចូលចិត្តធ្វើកូនសិស្ស។
 ពិតមែនណែនខ្ញុំចូលចិត្តធ្វើកូនសិស្ស ខ្ញុំមិនធ្វើកូនសិស្សរហូតទេ។
- ឃ. អញ្ជើញលោកចូលចិត្តបើកទូរនរហូត។
 ពិតមែនណែនខ្ញុំចូលចិត្តបើកទូរនរហូត ខ្ញុំមិនបើកទូរនរហូតទេ។
- ង. អញ្ជើញលោកចូលចិត្តធ្វើគ្រូពេទ្យ។
 ពិតមែនណែនខ្ញុំចូលចិត្តធ្វើគ្រូពេទ្យ ខ្ញុំមិនធ្វើគ្រូពេទ្យរហូតទេ។
- ច. អញ្ជើញលោកចូលចិត្តធ្វើឧត្តរ។
 ពិតមែនណែនខ្ញុំចូលចិត្តធ្វើឧត្តរ ខ្ញុំមិនធ្វើឧត្តររហូតទេ។

DRILL EIGHT: Response

- MODEL: T: ចេញពីកូនសិស្ស លោកទៅធ្វើអី? (ទាហាន)
 S: ចេញពីកូនសិស្ស ខ្ញុំទៅធ្វើទាហាន។
 T: After school, what are you going to do? (service)
 S: After school, I'll go into the service.
- ក. ចេញពីទាហាន លោកទៅធ្វើអី? (គ្រូពេទ្យ)
 ចេញពីទាហាន ខ្ញុំទៅធ្វើគ្រូពេទ្យ។
- ខ. ចេញពីគ្រូពេទ្យ លោកទៅធ្វើអី? (អ្នកបើកទូរនរ)
 ចេញពីគ្រូពេទ្យ ខ្ញុំទៅធ្វើអ្នកបើកទូរនរ។
- គ. ចេញពីអ្នកបើកទូរនរ លោកទៅធ្វើអី? (គ្រូបង្រៀន)
 ចេញពីអ្នកបើកទូរនរ ខ្ញុំទៅធ្វើគ្រូបង្រៀន។

- ឃ. ចេញពីគ្រូបង្រៀន លោកនៅធ្វើអី? (ប៉ូលីស)
ចេញពីគ្រូបង្រៀន ខ្ញុំនៅធ្វើប៉ូលីស។
- ង. ចេញពីប៉ូលីស លោកនៅធ្វើអី? (ទៀន)
ចេញពីប៉ូលីស ខ្ញុំនៅទៀន។
- ច. ចេញពីទៀន លោកនៅធ្វើអី? (អាហាន)
ចេញពីទៀន ខ្ញុំនៅធ្វើអាហាន។

DRILL NINE: Response

- MODEL: T: លោកនឹងនៅអាហានប៉ុន្មានឆ្នាំ? (មួយឆ្នាំ)
S: ខ្ញុំនឹងនៅ អាហានតែមួយឆ្នាំទេ។
T: How long will you be in the service? (one year)
S: I'll be in the service for only one year.
- ក. លោកនឹងនៅអ្នកបើកទ្វារប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ប្រាំ)
ខ្ញុំនឹងនៅអ្នកបើកទ្វារតែប្រាំឆ្នាំទេ។
- ខ. លោកនឹងនៅគ្រូបង្រៀនប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ពីរ)
ខ្ញុំនឹងនៅគ្រូបង្រៀនតែពីរឆ្នាំទេ។
- គ. លោកនឹងនៅគ្រូពេទ្យប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ដប់)
ខ្ញុំនឹងនៅគ្រូពេទ្យតែដប់ឆ្នាំទេ។
- ឃ. លោកនឹងនៅប៉ូលីសប៉ុន្មានឆ្នាំ? (បី)
ខ្ញុំនឹងនៅប៉ូលីសតែបីឆ្នាំទេ។
- ង. លោកនឹងនៅជាន់ទ្វារប៉ុន្មានឆ្នាំ? (បួន)
ខ្ញុំនឹងនៅជាន់ទ្វារតែបួនឆ្នាំទេ។
- ច. លោកនឹងនៅកូនសិស្សប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ពីរ)
ខ្ញុំនឹងនៅកូនសិស្សតែពីរឆ្នាំទេ។

DRILL TEN: Substitution

- MODEL: T: ខ្ញុំគ្មានឱកាសទៀនពេទ្យទេ។ (អាហាន)
S: ខ្ញុំគ្មានឱកាសទៀនអាហានទេ។
T: I don't have time (the opportunity) to study medicine. (military matters)
S: I don't have time to study military matters.
- ក. ខ្ញុំគ្មានឱកាសទៀនអាហានទេ។ (បើកទ្វារ)
- ខ. ខ្ញុំគ្មានឱកាសទៀនបើកទ្វារទេ។ (បើកកប៉ាល់ហោះ)
- គ. ខ្ញុំគ្មានឱកាសទៀនបើកកប៉ាល់ហោះទេ។ (ចាក់ថ្នាំ)
- ឃ. ខ្ញុំគ្មានឱកាសទៀនចាក់ថ្នាំទេ។ (ធ្វើទ្វារ)
- ង. ខ្ញុំគ្មានឱកាសទៀនធ្វើទ្វារទេ។ (ភាសាខ្មែរ)
- ច. ខ្ញុំគ្មានឱកាសទៀនភាសាខ្មែរទេ។

DRILL ELEVEN: Substitution

MODEL: T: ប្រទេសខ្មែរចែកជាខេត្ត។ (ស្រុក)

S: ខេត្តចែកជាស្រុក។

T: Cambodia is divided into provinces. (districts)

S: A province is divided into districts.

ក. ប្រទេសខ្មែរចែកជាខេត្ត។ (ស្រុក)

ខ. ខេត្តចែកជាស្រុក។ (ឃុំ)

គ. ស្រុកចែកជាឃុំ។ (ភូមិ)

ឃ. ឃុំចែកជាភូមិ។

DRILL TWELVE: Substitution

MODEL: T: រាជការអនុញ្ញាតឱ្យយើងប្រើដីនេះ។ (ផ្លូវ)

S: រាជការអនុញ្ញាតឱ្យយើងប្រើផ្លូវនេះ។

T: The government permits us to use this place. (road)

S: The government permits us to use this road.

ក. រាជការអនុញ្ញាតឱ្យយើងប្រើផ្លូវនេះ។ (ម្ចាស់ភូមិ)

ខ. ម្ចាស់ភូមិអនុញ្ញាតឱ្យយើងប្រើផ្លូវនេះ។ (ហាមមិនឱ្យ)

គ. ម្ចាស់ភូមិហាមមិនឱ្យយើងប្រើផ្លូវនេះ។ (មេបញ្ជាក្រុម)

ឃ. មេបញ្ជាក្រុមហាមមិនឱ្យយើងប្រើផ្លូវនេះ។ (ដីកាប្រារព្ធនៅពេលយប់)

ង. មេបញ្ជាក្រុមហាមមិនឱ្យយើងដីកាប្រារព្ធនៅពេលយប់។ (ជើង)

ច. មេបញ្ជាក្រុមហាមមិនឱ្យយើងជើងនៅពេលយប់។

Reading Passageទាហានខ្មែរ

ភិក្ខុវន្តនេះ នៅស្រុកណាក៏ដូចស្រុកណាដែរ ការត្រូវការទាហានជាការចាំបាច់។ ហើយនៅស្រុកខ្លះ មនុស្សទាំងអស់ ទាំងស្រីទាំងប្រុស នឹងនៅស្រុកខ្លះទៀត តែ តែ ប្រុសទេ ត្រូវចូលធ្វើទាហានកាលណាគេដល់អាយុ។

ឯនៅស្រុកយើងវិញ ស្រុកយើងតែភិក្ខុវន្តនេះ ការចូលទាហានមិនជាការចាំបាច់ទេ ភិក្ខុណាចង់ចូលក៏ចូលទៅនិងភ្នាក់ ណាមិនចង់ចូលក៏មិនចូលទេ។ ពិត មែនតែគ្មានការបង្ខំ ឬបង្ខំការចូលទាហានយ៉ាងនេះ ក៏ដោយ ទាហានយើងមិនដែល ខ្វះមនុស្សទេ។ ដួនកាលយើងមានមនុស្សចង់ចូលស្រីនិងប្រុសការងារ។ ភិក្ខុ ដែលចូលទាហានមានហេតុខុសគ្នា។ ភ្នាក់ខ្លះធ្វើទាហានព្រោះគេចូលចិត្ត ភ្នាក់ ខ្លះព្រោះគេមិនអាចរកការងារទៀតធ្វើបាននិងភ្នាក់ខ្លះព្រោះគេមានឿងផ្ទាល់ខ្លួន។ ឯភ្នាក់ ដែលមិនចូលទាហានវិញក៏មានហេតុខុសគ្នាដែរ។ ភ្នាក់ខ្លះមិនចូលទាហានព្រោះគេធ្វើ បាទាហានមានព្រោះថ្នាក់ណាស់ ហើយគេខ្សោចល្អប ភ្នាក់ខ្លះ ព្រោះប្រាក់ចំណី

ស្រួច និងឆ្លុះព្រោះគេគិតជាច្បាប់ទាហានកំប៉ាកពេក។ តាមតំកល់ប្លង់ប្លង់ប្លង់
ទាហានមានហេតុផលទៀត គឺហេតុអ្វីប៉ុន្មានដែលបាននិយាយមកនេះគ្រាន់តែ
ទូទៅជាងទេ ។

យើងបានដឹងហើយថាការចូលទាហាននៅស្រុកយើងមិនជាការចាំបាច់ទេ
ដូច្នេះការចេញពីទាហានក៏អាចធ្វើបានដែរ។ គឺភាគច្រើន ឆ្លើយតបចូលហើយមិន
ចេញទេ គេធ្វើរហូត។

VOCABULARY

កូនទាហាន	koun tēhian	enlisted man (L)
ក្រៅពី	kraw pii	aside from (L)
ដក់	cuoʔ	to suck, to smoke
ដល់អាយុ	dol aayuʔ	to come of age (R)
ថ្មើរ	thmae	(derivative of ដើរ /dae/ 'to walk' used only in a few idioms)
ទាហាន	tēhian	soldier, military, armed forces
ទាហានដើមគោក	tēhian cəən kook	army
ទាហានថ្មើរដើម	tēhian thmae cəən	infantry
ទាហានដើមទឹក	tēhian cəən tɨk	marines
ទាហាននាវា	tēhian niavia	navy
ទាហានសេះ	tēhian səh	cavalry ¹
ទាហានអាកាស	tēhian aakah	air force
ធ្វើទាហាន	thəe tēhian	to serve in the armed services
នាយទាហាន	nīey tēhian	military officer (R)
នាយទាហានបំរុង	nīey tēhian bomron	reserve officer (L)
នាវា	niavia	ship
និស្សិត	nihset	university student
ប្រាក់ខែ	praʔ khas	salary, wage (R)
តែមែនតែ	pɨt məən tas	(while) it's true that
មហាវិទ្យាល័យ	məhaavithialay	university
មានឱកាស	mian əkah	to have the opportunity, to have time, to have occasion
រហូត	ləhout	indefinitely, all the way
សេះ	səh	horse
អាកាស	aakah	air
ឱកាស	əkah	occasion, opportunity

1. The nearest equivalent in Cambodia to cavalry are ទាហានរថក្រវ៉ាតៈ
/tēhian rət kruh/ 'armored vehicle forces.'

LESSON FORTY-SEVEN

DIALOGUE

១. សុខ លោកធ្វើការមានមែនទេ? You're in the service, aren't you?
២. គុម បាទ ខ្ញុំជាអាហានជើងគោក។ Yes, I'm in the army.
៣. សុខ លោកចូលធ្វើអាហាននៅកន្លែង
នេះតើម្តងឬទេ?
បញ្ជា
ច "នាយ
to send (a person), to pass on
barracks, fort, post
៤. គុម ទេ គេបញ្ជូនខ្ញុំមកបន្ទាយ
នេះដិតពីរឆ្នាំហើយ។ No, they sent me to this post about
two years ago.
៥. សុខ មុនលោកនៅណា?
ប្រទេស
country (more formal than
ស្រុក/srok/)
៦. គុម បាទ នៅប្រទេសអាល្លឺម៉ង់។ I was in Germany.
- ពាក់សក់
សក់
to have a rank
rank, stripe; tatoo
៧. សុខ លោកពាក់សក់ប៉ុន្មាន? What is your rank?
៨. គុម បាទ សក់មួយ។ Second lieutenant.
៩. សុខ លោកចូលចិត្តអាហានទេ?
ស្អប់
to hate, to dislike a lot
ច្បាប់ម្យ៉ាង
regulation, rule
១០. គុម ខ្ញុំស្អប់អាហានណាស់ ព្រោះ
គេមានច្បាប់ម្យ៉ាងច្រើន
ណាស់។ I hate it, because there're a
lot of regulations.

DIALOGUE:

1. sok - look thəe təhian, məən tee?
2. tom - baat, khñom cia təhian cəən kook
3. sok - look coul thəe təhian nɿw kəlaən nih tas mə doon rɿɿ sy?
4. tom - tee, kee pəcuun khñom móo pətlay nih cɿt pii chnam əh
5. sok - mun look nɿw əənaa?
6. tom - baat, nɿw pətəeh aalleməŋ
7. sok - look pé? sa? pəmaan?
8. tom - baat, sa? muoy
9. sok - look coul cət təhian tee?
10. tom - khñom s'əp təhian nah, pruh kee mian cbap təlóp craən nah

NOTES

DIALOGUE

SENTENCE NO.

4. Note that the word **ជួន** /cuun/ 'to take a person somewhere' and **បញ្ជូន** /pəcuun/ 'to send someone somewhere' may be used with people with whom you are on formal and informal terms. Unlike **ជួន** /cuun/ 'to give; for, to,' these words may also be used with **ខ្ញុំ** /khñom/ 'I,' as in sentence 4.
7. The word **ស្រី** /saʔ/ literally means 'stripe,' so the question **ស្រីប៉ុន្មាន** /look péʔ saʔ pəmaanʔ/ means 'how many stripes do you wear?' It indicates that you are talking to an officer, since the ranks of officers lower than general are marked by the number of stripes they wear. The ranks are informally referred to by the number of stripes associated with them also, e.g., **ខ្ញុំនិយាយនឹងម្ចាស់ស្រីបីម្នាក់នៅបន្ទាយ**
khñom niyey ciamuoy saʔ bəy mənəʔ nɛw petlay
I spoke with a captain at the barracks.

The ranks and the number of stripes associated with them are:

Second Lieutenant	ស្រីមួយ	/saʔ muoy/
First Lieutenant	ស្រីពីរ	/saʔ pii/
Captain	ស្រីបី	/saʔ bəy/
Major	ស្រីបួន	/saʔ buon/
Lieutenant Colonel	ស្រីប្លែងកន្លះ	/saʔ buon kəlah/
Colonel	ស្រីប្រាំ	/saʔ pram/

Generals wear stars as badges of rank. Informally a general is referred to by the number of stars (**ផ្កាយ** /phkaay/) he wears:

Brigadier General	ផ្កាយមួយ	/phkaay muoy/
Major General	ផ្កាយពីរ	/phkaay pii/
Lieutenant General	ផ្កាយបី	/phkaay bəy/
General	ផ្កាយបួន	/phkaay buon/
Marshal	ផ្កាយប្រាំ	/phkaay pram/

When you ask an enlisted man his rank, or if you do not know whether the soldier you are asking is an officer or an enlisted man, you ask

ស្រីអ្នកជាអ្នកណា?

look péʔ ɛyʔ

What rank are you?

DRILLSDRILL NO.

1. ម្នាក់ៗ /məné? məné?/ 'each' is used with people. With things you say មួយៗ /muoy muoy/, as in Drill 3, or else ម្នាក់ៗ /mə/ + classifier repeated once, e.g. កាំភ្លើងមួយដើមៗត្រូវការសាមសិបគ្រាប់។
kamphlœŋ mədaəm mədaəm trœw kaa saamsəp króp
Each gun needs thirty bullets.
(ដើម /dəm/ is the classifier for guns, sticks, trees, and other long, thin, sticklike objects.)

DRILLSDRILL ONE: Substitution

MODEL: T: យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងដៃ។ (ការាប៊ីន)

S: យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងការាប៊ីន។

T: Each (one) of us practices shooting pistols. (carbines)

S: Each (one) of us practices shooting carbines.

- ក. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងយន្ត។ (កាំភ្លើងយន្ត)
ខ. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងយន្ត។ (កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តិ)
គ. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តិ។ (កាណុង)
ឃ. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាណុង។ (បាញ់កាំ)
ង. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់បាញ់កាំ។ (កាំភ្លើងដៃ)
ច. យើងម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងដៃ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: លោកចេះបាញ់កាំភ្លើងដៃទេ?

S: ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងដៃដប់ម៉ោង។

T: You know how to shoot a pistol?

S: Each soldier practices shooting a pistol for ten hours.

- ក. លោកចេះបាញ់កាណុងទេ?
ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាណុងដប់ម៉ោង។
ខ. លោកចេះបាញ់កាំភ្លើងការាប៊ីនទេ?
ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងការាប៊ីនដប់ម៉ោង។
គ. លោកចេះបាញ់កាំភ្លើងយន្តទេ?
ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងយន្តដប់ម៉ោង។
ឃ. លោកចេះបាញ់កាំភ្លើងបាញ់កាំគ្រាប់ថ្នាំបំបាត់ជំងឺទេ?
ទាហានម្នាក់ៗរៀនបាញ់កាំភ្លើងបាញ់កាំគ្រាប់ថ្នាំបំបាត់ជំងឺដប់ម៉ោង។

- ង. លោកបេះបាញ់បាញ់កាំភ្លើងដែរ?
នាហានឆ្នាក់ៗ រៀនបាញ់បាញ់កាំភ្លើងដប់ម៉ោង ។
- ច. លោកបេះបាញ់កាំភ្លើងស្ទើរស្រប្បវត្តទេ?
នាហានឆ្នាក់ៗ រៀនបាញ់កាំភ្លើងស្ទើរស្រប្បវត្ត ដប់ម៉ោង ។

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើងដប់ ។ (ដប់ពីរ)
S: កាំភ្លើងដប់មួយ មានដប់ពីរគ្រាប់ ។
T: I practiced shooting a pistol. (twelve)
S: Each pistol has twelve rounds.
- ក. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើង ។ (មួយ) កាំភ្លើងមួយ មានមួយគ្រាប់ ។
ខ. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើងបួន ។ (ស្ទើរ) កាំភ្លើងបួនមួយ មានស្ទើរគ្រាប់ ។
គ. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែក ។ (មួយ) កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែកមួយ មានមួយគ្រាប់ ។
ឃ. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើងប៊ែន ។ (មួយ) កាំភ្លើងប៊ែនមួយ មានមួយគ្រាប់ ។
ង. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើងស្ទើរស្រប្បវត្ត ។ (ស្ទើរ) កាំភ្លើងស្ទើរស្រប្បវត្តមួយ មានស្ទើរស្រប្បវត្តគ្រាប់ ។
ច. ខ្ញុំរៀនបាញ់កាំភ្លើងដប់ ។ (ដប់) កាំភ្លើងដប់មួយ មានដប់គ្រាប់ ។

DRILL FOUR: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើនាហាននៅប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ ។ (មួយឆ្នាំ)
S: គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសអាល្លឺម៉ង់មួយឆ្នាំ ។
T: I was in the service in Germany. (one year)
S: They sent me to Germany for one year.
- ក. ខ្ញុំធ្វើនាហាននៅប្រទេសប្រុស ។ (ដប់បួនខែ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសប្រុសដប់បួនខែ ។
ខ. ខ្ញុំធ្វើនាហាននៅប្រទេសសៀម ។ (ប្រាំឆ្នាំ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសសៀមប្រាំឆ្នាំ ។
គ. ខ្ញុំធ្វើនាហាននៅប្រទេសបារាំង ។ (ពីរឆ្នាំ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសបារាំងពីរឆ្នាំ ។
ឃ. ខ្ញុំធ្វើនាហាននៅប្រទេសកូរ៉េ ។ (បីឆ្នាំ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសកូរ៉េបីឆ្នាំ ។
ង. ខ្ញុំធ្វើនាហាននៅកន្លែងនេះ ។ (ពីរខែ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅកន្លែងនេះពីរខែ ។
ច. ខ្ញុំធ្វើនាហាននៅប្រទេសអាមេរិក ។ (បួនឆ្នាំ)
គេបញ្ជូនខ្ញុំទៅប្រទេសអាមេរិកបួនឆ្នាំ ។

DRILL FIVE: ResponseMODEL: T: លោកនៅក្នុងបន្ទាយឬនៅក្រៅបន្ទាយ? (នៅស៊ីវិល)

S: ខ្ញុំនៅក្នុងបន្ទាយព្រោះខ្ញុំនៅស៊ីវិល។

T: Are you living on post or off post? (still single)

S: I'm living on post because I'm still single.

ក. លោកនៅក្នុងបន្ទាយឬនៅក្រៅបន្ទាយ? (កូនទាហាន)

ខ្ញុំនៅក្នុងបន្ទាយព្រោះខ្ញុំជាកូនទាហាន។

ខ. លោកនៅក្រៅបន្ទាយឬនៅក្នុងបន្ទាយ? (មានប្រពន្ធ)

ខ្ញុំនៅក្រៅបន្ទាយព្រោះខ្ញុំមានប្រពន្ធ។

គ. លោកនៅក្នុងបន្ទាយឬនៅក្រៅបន្ទាយ? (គ្មានស្រី)

ខ្ញុំនៅក្នុងបន្ទាយព្រោះខ្ញុំគ្មានស្រី។

ឃ. លោកនៅក្រៅបន្ទាយឬនៅក្នុងបន្ទាយ? (ទើបនឹងមកដល់)

ខ្ញុំនៅក្រៅបន្ទាយព្រោះខ្ញុំទើបនឹងមកដល់។

ង. លោកនៅក្រៅបន្ទាយឬក្នុងបន្ទាយ? (នៅភីប៊ីខ្មែរ)

ខ្ញុំនៅក្រៅបន្ទាយព្រោះខ្ញុំនៅភីប៊ីខ្មែរ។

ច. លោកនៅក្នុងបន្ទាយឬនៅក្រៅបន្ទាយ? (ជិតទៅស្រុកយួន)

ខ្ញុំនៅក្នុងបន្ទាយព្រោះខ្ញុំជិតទៅស្រុកយួន។

DRILL SIX: ResponseMODEL: T: លោកពាក់ស្រីប៉ុន្មាន? (មួយ - ទាហានជើងគោក)

S: ខ្ញុំពាក់ស្រីមួយខាងទាហានជើងគោក។

T: What is your rank? (one - army)

S: I'm a 2nd lieutenant in the army.

ក. លោកពាក់ស្រីប៉ុន្មាន? (ពីរ - ទាហានអាកាស)

ខ្ញុំពាក់ស្រីពីរខាងទាហានអាកាស។

ខ. លោកពាក់អី? (កូនទាហាន - ទាហានជើងទឹក)

ខ្ញុំជាកូនទាហានខាងទាហានជើងទឹក។

គ. លោកពាក់អី? (កាប៉ូរ៉ាល់ - ទាហាននាវា)

ខ្ញុំពាក់កាប៉ូរ៉ាល់ខាងទាហាននាវា។

ឃ. លោកពាក់ស្រីប៉ុន្មាន? (បី - ទាហានសេះ)

ខ្ញុំពាក់ស្រីបីខាងទាហានសេះ។

ង. លោកពាក់ស្រីប៉ុន្មាន? (បួន - ទាហានថ្មីជើង)

ខ្ញុំពាក់ស្រីបួនខាងទាហានថ្មីជើង។

ច. លោកពាក់ស្រីប៉ុន្មាន? (ប្រាំ - ជើងគោក)

ខ្ញុំពាក់ស្រីប្រាំខាងទាហានជើងគោក។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (កូនទាហាន)
 S: ខ្ញុំជាកូនទាហាននៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
 T: What are you in your platoon? (enlisted man)
 S: I'm an enlisted man in my platoon.

- ក. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (មេដឹកនាំ)
 ខ្ញុំជាមេដឹកនាំនៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
- ខ. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (អ្នកបាញ់កាំភ្លើង)
 ខ្ញុំជាអ្នកបាញ់កាំភ្លើងនៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
- គ. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (នាសទាហាន)
 ខ្ញុំជានាសទាហាននៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
- ឃ. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (មេបញ្ជាការ)
 ខ្ញុំជាមេបញ្ជាការនៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
- ង. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (អ្នកបើកឡាន)
 ខ្ញុំជាអ្នកបើកឡាននៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។
- ច. លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមទាហានលោក? (ធ្វើឡាន)
 ខ្ញុំជាអ្នកធ្វើឡាននៅក្នុងក្រុមទាហានខ្ញុំ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: លោកពាក់សក្កិម្មបប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ?
 S: ខ្ញុំពាក់សក្កិម្មបពីរឆ្នាំហើយ។
 T: How long have you been a 2nd lieutenant? (two)
 S: I've been a 2nd lieutenant two years.

- ក. លោកជាកូនទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (កន្លះឆ្នាំ)
 ខ្ញុំជាកូនទាហានកន្លះឆ្នាំហើយ។
- ខ. លោកជាមេបញ្ជាការប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (បី)
 ខ្ញុំជាមេបញ្ជាការបីឆ្នាំហើយ។
- គ. លោកបើកឡានទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ម្ភៃឆ្នាំ)
 ខ្ញុំបើកឡានទាហានម្ភៃឆ្នាំហើយ។
- ឃ. លោកជានាសទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ពីរ)
 ខ្ញុំជានាសទាហានពីរឆ្នាំហើយ។
- ង. លោកពាក់សក្កិបប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ប្រាំ)
 ខ្ញុំពាក់សក្កិបប្រាំឆ្នាំហើយ។
- ច. លោកជាមេទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ? (ម្ភៃ)
 ខ្ញុំជាមេទាហានម្ភៃឆ្នាំហើយ។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: លោកចូលចិត្តកន្លែងនេះទេ? (បន្ទាយខ្ញុំ)

S: ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់បន្ទាយខ្ញុំ។

T: Do you like this place? (my post)

S: No, because I hate my post.

ក. លោកចូលចិត្តបន្ទាយលោកទេ? (ទាហាន)

ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់ទាហាន។

ខ. លោកចូលចិត្តទាហានទេ? (ក្រុមទាហានខ្ញុំ)

ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់ក្រុមទាហានខ្ញុំ។

គ. លោកចូលចិត្តក្រុមទាហានលោកទេ? (ច្បាប់ទម្លាប់ទាហាន)

ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់ច្បាប់ទម្លាប់ទាហាន។

ឃ. លោកចូលចិត្តច្បាប់ទម្លាប់ទាហានទេ? (មេដឹកនាំខ្ញុំ)

ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់មេដឹកនាំខ្ញុំ។

ង. លោកចូលចិត្តមេដឹកនាំលោកទេ? (នាយទាហាន)

ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់នាយទាហាន។

ច. លោកចូលចិត្តនាយទាហានលោកទេ? (ខោអាវនាយទាហាន)

ទេ ព្រោះខ្ញុំស្អប់ខោអាវនាយទាហាន។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើង។ (តើរថាងម្ចាស់ថ្ងៃ)

S: យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើងតើរថាងម្ចាស់ថ្ងៃ។

T: We have to practice shooting rifles. (two hours a day)

S: We have to practice shooting rifles two hours a day.

ក. យើងត្រូវរៀនលាងកាំភ្លើង។ (ម្ចាស់ដងម្ចាស់អាវុធ)

យើងត្រូវរៀនលាងកាំភ្លើងម្ចាស់ដងម្ចាស់អាវុធ។

ខ. យើងត្រូវរៀនដើរ។ (ប្រាំដងម្ចាស់អាវុធ)

យើងត្រូវរៀនដើរប្រាំដងម្ចាស់អាវុធ។

គ. យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់ថ្នាំបក។ (ម្ចាស់ដងម្ចាស់អាវុធ)

យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់ថ្នាំបកម្ចាស់ដងម្ចាស់អាវុធ។

ឃ. យើងត្រូវរៀនធ្វើកាំភ្លើង។ (ម្ចាស់ដងម្ចាស់ថ្នាំ)

យើងត្រូវរៀនធ្វើកាំភ្លើងម្ចាស់ដងម្ចាស់ថ្នាំ។

ង. យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើងបន្ត។ (ម្ចាស់ដងម្ចាស់ថ្ងៃ)

យើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើងបន្តម្ចាស់ដងម្ចាស់ថ្ងៃ។

ច. យើងត្រូវរៀនរត់។ (តើរថាងម្ចាស់ថ្ងៃ)

យើងត្រូវរៀនរត់តើរថាងម្ចាស់ថ្ងៃ។

DRILL ELEVEN: Transformation

- MODEL: T: អ្នកភៀសខ្លួនចង់នៅនៅកន្លែងដទៃទៀត។
 S: ដល់ថ្នាក់ ប្តឹងហើយអ្នកភៀសខ្លួនចង់នៅនៅកន្លែងដទៃទៀតហើយ។
 T: The refugees want to live in another place.
 S: At this stage the refugees want to live in another place.
- ក. ខ្ញុំចង់បង្កើនច្បាប់ទៀត។
 ដល់ថ្នាក់ ប្តឹងហើយខ្ញុំចង់បង្កើនច្បាប់ទៀតហើយ។
- ខ. ខ្ញុំចង់ត្រឡប់ទៅភូមិនោះវិញ។
 ដល់ថ្នាក់ ប្តឹងហើយខ្ញុំចង់ត្រឡប់ទៅភូមិនោះវិញហើយ។
- គ. ខ្ញុំចង់ធ្វើការនៅក្នុងពេល។
 ដល់ថ្នាក់ ប្តឹងហើយខ្ញុំចង់ធ្វើការនៅក្នុងពេលហើយ។
- ឃ. ខ្ញុំចង់ដកប្រាក់។
 ដល់ថ្នាក់ ប្តឹងហើយខ្ញុំចង់ដកប្រាក់ហើយ។
- ង. ខ្ញុំចង់ធ្វើការទិញរាងការទៀត។
 ដល់ថ្នាក់ ប្តឹងហើយខ្ញុំចង់ធ្វើការទិញរាងការទៀតហើយ។
- ច. ខ្ញុំចង់ជួបគាត់ទៀត។
 ដល់ថ្នាក់ ប្តឹងហើយខ្ញុំចង់ជួបគាត់ទៀតហើយ។

DRILL TWELVE: Transformation

- MODEL: T: នេះជាបញ្ហារបស់លោក។ (លោក)
 S: នេះជាបញ្ហារបស់អ្នកណា?
 T: This is your problem. (your)
 S: This is whose problem?
- ក. អ្នកភៀសខ្លួនត្រូវជួយមើលអ្នកដទៃ។ (អ្នកភៀសខ្លួន)
 អ្នកណាត្រូវជួយមើលអ្នកដទៃ?
- ខ. លោកដឹងភៀសខ្លួនពីប្រទេសគាត់។ (លោកដឹង)
 អ្នកណាភៀសខ្លួនពីប្រទេសគាត់?
- គ. លោកមិនត្រូវទុកចិត្តអ្នកស្រុកទេ។ (អ្នកស្រុក)
 លោកមិនត្រូវទុកចិត្តអ្នកណា?
- ឃ. លោកចេញការពេញចិត្តនឹងកូនទាហានគាត់ណាស់។ (កូនទាហានគាត់)
 លោកចេញការពេញចិត្តនឹងអ្នកណា?
- ង. នាយទាហានហាមកូនទាហានមិនទិញដើរចោលកាំភ្លើង។ (នាយទាហាន)
 អ្នកណាហាមកូនទាហានមិនទិញដើរចោលកាំភ្លើង?
- ច. គ្រូពេទ្យមិនទិញអ្នកដទៃដើរឆ្ងាយពីផ្ទះទេ។ (អ្នកដទៃ)
 គ្រូពេទ្យមិនទិញអ្នកណាដើរឆ្ងាយពីផ្ទះ?

DRILL THIRTEEN: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំបញ្ជា ទ័យក្រុម កាំភ្លើងដំបាញ់នៅលើទីរបស់ខ្មាំង។ (ឡាន)

S: ខ្ញុំបញ្ជា ទ័យក្រុមកាំភ្លើងដំបាញ់នៅលើឡានខ្មាំង។

T: I order the Artillery to shoot at the enemy location. (vehicles)

S: I order the Artillery to shoot at the enemy vehicles.

ក. ខ្ញុំបញ្ជា ទ័យក្រុមកាំភ្លើងដំបាញ់នៅលើឡានខ្មាំង។ (កាណូត)

ខ. ខ្ញុំបញ្ជា ទ័យក្រុមកាំភ្លើងដំបាញ់នៅលើកាណូតខ្មាំង។ (មេបញ្ជាការ)

គ. មេបញ្ជាការបញ្ជា ទ័យក្រុមកាំភ្លើងដំបាញ់នៅលើកាណូតខ្មាំង។ (ពលបាលបួន)

ឃ. មេបញ្ជាការបញ្ជា ទ័យពលបាលបួនបាញ់នៅលើកាណូតខ្មាំង។ (យក)

ង. មេបញ្ជាការបញ្ជា ទ័យពលបាលបួន យកកាណូតខ្មាំង។ (ដុត)

ច. មេបញ្ជាការបញ្ជា ទ័យពលបាលបួន ដុតកាណូតខ្មាំង។

Reading Passage

ខ្ញុំចូលធ្វើទាហានប៉ុរង

នៅពេលដែលខ្ញុំរៀនចប់នៅវិទ្យាល័យបារាំង ម្ចាស់នៅក្រុងភ្នំពេញ ខ្ញុំត្រូវការការងារធ្វើដូចម្តេចស្រដៀងទៅនឹងកូនស្រីស្រីដទៃទៀតដែរ។ ព្រោះខ្ញុំមិនចង់ចូលធ្វើទាហានដូចពួកម៉ាកខ្ញុំទេ ព្រោះខ្ញុំមិនចង់ចូលធ្វើទាហាន ដូចជាទាហានអាគារ ទាហានជើងទឹក ដែលបានទៅរៀនវិជ្ជាទាហាននៅស្រុកបារាំង ហើយម្យ៉ាងទៀតដោយខ្ញុំមិនសូវមានលុយដើម្បីទៅរៀនបែបទៀតនៅស្រុកបារាំង ខ្ញុំក៏ប្រឡងចូលធ្វើការនៅក្រសួងយុត្តិធម៌។ ខ្ញុំធ្វើការនៅក្រសួងនេះបានប្រហែលជាន់មួយឆ្នាំ ខ្ញុំក៏បានទទួលសំបុត្រពីរដ្ឋាភិបាលមួយប្រាប់ទ័យខ្ញុំទៅបង្ហាញខ្លួននៅមន្ទីរចាត់ការទាហាននៅក្រុងភ្នំពេញ ដើម្បីនិយាយអំពីការចូលធ្វើទាហានប៉ុរង។ នៅពេលមើលសំបុត្រនោះចប់ ខ្ញុំមិនសប្បាយចិត្តសោះ ព្រោះខ្ញុំដឹងថាការរៀនវិជ្ជាទាហានក្នុងពេលមួយ យប់ៗខ្លះនេះវាពិតជាប្រាកដណាស់ហើយម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំមិនចង់ចេញពីកន្លែងធ្វើការខ្ញុំដែរ។

នៅថ្ងៃដែលគេប្រាប់ខ្ញុំទ័យខ្ញុំទៅជួប ខ្ញុំក៏ទៅជួបគេ។ យប់និងហេតុអ្វីអំពីមុខងារទាហាននេះទៅ អំពីប្រទេសយើង អំពីការងារចាស់របស់ខ្ញុំ អស់ប្រហែលដប់ពីរម៉ោង។ ក្នុងចិត្តខ្ញុំ ខ្ញុំដឹងថាខ្ញុំគ្មានផ្លូវទេ គឺខ្ញុំត្រូវតែចូលធ្វើទាហាន ចូលចិត្តក៏ដោយ មិនចង់ចិត្តក៏ដោយ។ នៅពេលយប់និងហេតុអ្វីចប់ គេក៏ប្រាប់ខ្ញុំថាខ្ញុំគួរចូលធ្វើទាហានប៉ុរង ពីព្រោះខ្ញុំត្រូវធ្វើតាមបញ្ជាគ្រប់គ្រងនេះទៅ ហើយនៅពេលខ្ញុំចេញពីទាហាន ខ្ញុំអាចត្រឡប់ទៅធ្វើការនៅកន្លែងដែលខ្ញុំចង់បានដល់អាយុក្រីក្រ ម្ចាស់ គឺកាលណាប្រទេសយើងមានចម្បាំង រដ្ឋាភិបាលនិងហៅទាហានប៉ុរងទ័យចូលធ្វើទាហានវិញមុនគេ។

ខ្ញុំក៏ចុះលេខចូលធ្វើទាហានប៉ុរងមួយឆ្នាំកន្លះ ហើយគេក៏ប្រាប់ខ្ញុំនូវថ្ងៃទី ដែលខ្ញុំត្រូវចូលទៅបង្ហាញខ្លួនជាលើកដំបូងនៅក្រោយដើម្បីនឹងចូលលាទៅរៀនវិជ្ជាទាហាននៅក្រុងភ្នំពេញ។

VOCABULARY

... ក៏ដោយ... ក៏ដោយ	...kəw daoy...kəw daoy	whether...or... (R)
កូនទាហាន	koun təhian	enlisted man
ក្រុមទាហាន	krom təhian	platoon
ក្រៅ	kraw	outside, out
កូស	kóoy	customs (R)
គោរព	kərup	to respect, to honor (L)
គ្មានផ្លូវ	kmian phlɛw	there is no way, no chance (R)
គ្រាប់	króp	round (pertaining to ammunition)
ចោល	caol	to throw away, to abandon
ច្បាប់ឧប្បត្តិ	cbap tɛlóp	regulation
ជំនាន់	cənón	generation, age-group; period; era
ញញឹម	ñəñim	to smile (L) (L)
ដល់ថ្នាក់ថ្លង់ហើយ	dol thna? nɛ̃n haey	at that stage, at that point
ដើម	daem	stem, classifier for guns, pencils, cigarettes, trees and other long, thin objects
តឹង	tɛ̃n	tight, strict (L)
ទី	tii	a place
ទុកចិត្ត (ស្នើ)	tuk cət (lɛə)	to trust
ធ្វើ (ដើរ)	thəə (cia)	to pretend (L)
នាយទាហាន	nley təhian	officer
នូវ	nəw	a particle that can precede the object of a verb (literary) (R)
បន្ទាយ	pətlay	barracks
បញ្ជូន	pəcuun	to send (a person)
បោក	baok	to beat; to wash clothing (L)
ផ្សាយ	phkaay	star
ផ្លាស់	phlah	to transfer, to change
ពាក់សក់	pé? sa?	to have a rank
មន្ទីរបារាំង	mɛ̃ntii cat kaa	headquarters (R)
មួយៗ	muoy muoy	each one (object)
មេដឹកនាំ	mee dək nóm	leader
មេបញ្ជាការ	mee bañcia kaa	commander
ម្នាក់ៗ	mənɛ? mənɛ?	each one (person)
លើក	lɛək	time, instance (R)
វិជ្ជា	viccia	knowledge, subject of, science of, -ology (R)
សក់	sa?	rank
ស្វ័យប្រវត្តិ	svaay pevót	automatic
ស្អប់	s?əp	to hate, to dislike
អ្នកភៀសខ្លួន	né? phieh khluon	refugee

LIST OF RANKS: OFFICERS
(ARMY, AIR FORCE, MARINES)

2nd Lt.	អនុសេនីយ៍ត្រី	a'nu'seenEy treY
1st Lt.	អនុសេនីយ៍ទេវ	a'nu'seenEy too
Captain	អនុសេនីយ៍ឯក	a'nu'seenEy ask
Major	វរសេនីយ៍ត្រី	vóora'seenEy treY
Lt. Colonel	វរសេនីយ៍ទេវ	vóora'seenEy too
Colonel	វរសេនីយ៍ឯក	vóora'seenEy ask
Br. General	ឧត្តមសេនីយ៍ត្រី	útdomseenEy treY
Maj. General	ឧត្តមសេនីយ៍ទេវ	útdomseenEy too
Lt. General	ឧត្តមសេនីយ៍ឯក	útdomseenEy ask
General	ឧត្តមសេនីយ៍	útdomseenEy
Marshall	សេនាប្រមុខ	seenaa prómuk

FIREARMS

rifle, firearm, gun	កាំភ្លើង	kamphlœn
pistol	កាំភ្លើងដៃ	kamphlœn day
carbine	ការាប៊ីន	kaaraabiin
bazooka	បាហ្វូកា	baazuukaa
machine gun	កាំភ្លើងយន្ត	kamphlœn yon
automatic gun	កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្ត	kamphlœn svaay pevót
cannon	កាណុង	kaanon
grenade launcher	កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់ចែក	kamphlœn bañ króp baek

LESSON FORTY-EIGHT

DIALOGUE

	ក្រុម	group, squad
១. សុខ	លោកធ្វើអីនៅក្នុងក្រុមលោក?	What is your job in your squad?
	ដឹកនាំ	to transport
	កង	troops
	កងអនុសេនាតូច	military unit
		platoon
២. តុល	ខ្ញុំបង្ហូរកងទ័ពដឹកនាំកងអនុសេនាតូចលេខ ២ ។	I drive trucks to transport troops in the squad no 2.
	ដឹក	to transport
៣. សុខ	លោកដឹកទាហានពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា?	You transport troops from where to where?
	ហាត់	to practice, to drill
៤. តុល	តាំងពីស្ថានីយ៍ទៅកន្លែងហាត់បាញ់ ។	From the post to the place where they practice shooting.
៥. សុខ	ធុរកិច្ចប្រើប្រាស់អី?	What kind of trucks do they usually use?
	ទ្រនក់ដប់	10-wheel truck
៦. តុល	ទ្រនក់ដប់ ។	The 10-wheel ones.
	មួយដង	one trip
៧. សុខ	មួយដងៗ លោកដឹកនាំបានប៉ុន្មាននាក់?	Each trip, how many men can you transport?
	ទៀង	to be accurate
	មិនទៀងទេ	it depends; uncertain
៨. តុល	មិនទៀងទេ ។	It depends.
	ចំបាំង	war, fighting
៩. សុខ	លោកដឹកនាំដឹកទាហានទៅធ្វើចំបាំងទេ?	Had you ever transported troops to war?
	ជាពិសេស	especially
១០. តុល	ទេលោក ជាពិសេសខ្ញុំមិនចង់សោះ ។	No sir, especially (since) I don't want to at all.

DIALOGUE:

1. sok - look thəə sy nɿw knoŋ krom look?
2. tom - khñom cia né? baək laan əñcuun tóp knoŋ kəɔŋ a?nu?seenaa touc leek pii
3. sok - look dək təhian pii kəlaɛŋ naa tɿw kəlaɛŋ naa?
4. tom - pii pətiay tɿw kəlaɛŋ hat bañ
5. sok - thómmedaa kee prəə laan sy?
6. tom - laan kəŋ dəp
7. sok - mə cəəŋ mə cəəŋ, look əñcuun baan pəmaan né??
8. tom - mɿn tiəŋ eh
9. sok - look dəɛl dək tóp tɿw thəə cəbaŋ tee?
10. tom - tee look, cia pəɛh khñom mɿn cəŋ səh

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

7. **មួយដងៗ ម្នាក់ៗ** /mə cəəŋ mə cəəŋ/ 'each trip' is another example of the
/məné? məné?/ structure described in the preceding lesson.

7. You have already seen that **បាន** /baan/ can be used before expressions of
time and distance to indicate extent, e.g.,

យើងទៅភ្នំពេញបានបួនអាទិត្យ។

yəəŋ tɿw mpɿñ baan buon aatɿt

We went to Phnom Penh for four weeks.

Here you see that **បាន** /baan/ can be used in the same way with objects, e.g.,

យើងដឹកទំនិញបានមួយម៉ឺនគីឡូ។

yəəŋ dək syvan baan mə məən kəlou

We transported ten thousand kilos of things.

DRILLSDRILL NO.

4. Sentence d As you already know, with **ឲ្យ** /aoy/ and other verbs that can
have an indirect object, the direct object precedes the indirect object.
However, when there is a quantity also present, the expression of quantity
follows the indirect object. For example:

គេឲ្យលុយយើងប៉ុន្មានរៀល?

kee aoy luy yəəŋ pəmaan riel?

How many riels did they give us?

In this example ប៉ុន្មានរៀល /pəmaan riel/ is the expression of quantity, which follows both the direct object លុយ /luy/ 'money' and the indirect object យើង /yeən/ 'us.'

DRILLS

DRILL ONE: Response

MODEL: T: លោកជាអ្នកបើកឡាន មែនទេ?

S: បាទ ខ្ញុំជាអ្នកបើកឡានមែន។

T: You are a driver, aren't you?

S: Yes, it's true, I am indeed a driver.

ក. ប្អូនលោកជាអាហានជើងគោក មែនទេ?

បាទ ប្អូនខ្ញុំជាអាហានជើងគោកមែន។

ខ. ឪពុកស្រីកជាមេបញ្ជាការ មែនទេ?

បាទ ឪពុកខ្ញុំជាមេបញ្ជាការមែន។

គ. គាត់ជាលោកសក្តិប្រាំ មែនទេ?

បាទ គាត់ជាលោកសក្តិប្រាំមែន។

ឃ. លោកនៅក្នុងកងអនុសេនាភូមិលេខពីរ មែនទេ?

បាទ ខ្ញុំនៅក្នុងកងអនុសេនាភូមិលេខពីរមែន។

ង. ឪពុកលោកជាលោកផ្សាយមួយ មែនទេ?

បាទ ឪពុកខ្ញុំជាលោកផ្សាយមួយមែន។

ច. លោកជាអាហានជើងទឹក មែនទេ?

បាទ ខ្ញុំជាអាហានជើងទឹកមែន។

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: ក្រុមខ្ញុំឈ្មោះកងអនុសេនាភូមិលេខពីរ។ (លេខដប់)

S: ក្រុមខ្ញុំឈ្មោះកងអនុសេនាភូមិលេខដប់។

T: My unit is the squad no 2. (number ten)

S: My unit is the squad no 10.

ក. ក្រុមខ្ញុំឈ្មោះកងអនុសេនាភូមិលេខដប់។

(កងបរកការសម្ងាត់)

ខ. ក្រុមខ្ញុំឈ្មោះកងបរកការសម្ងាត់។

(កងអនុសេនាភូមិលេខដប់)

គ. ក្រុមខ្ញុំឈ្មោះកងអនុសេនាភូមិលេខដប់។

(លើស)

ឃ. ក្រុមលើសឈ្មោះកងអនុសេនាភូមិលេខដប់។

(កងអនុសេនាភូមិ)

ង. ក្រុមលើសឈ្មោះកងអនុសេនាភូមិលេខដប់។

(ដំ)

ច. ក្រុមលើសឈ្មោះកងអនុសេនាភូមិលេខដប់។

DRILL THREE: Response

- MODEL: T: លោកដឹកទាហានពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា? (បន្ទាយ - សាលា)
 S: បាទ ដឹកពីបន្ទាយទៅសាលា។
 T: From where to where do you transport troops? (barracks - school)
 S: From the barracks to school.

- ក. លោកជញ្ជូនទាហានពីណាទៅណា? (បន្ទាយ - កន្លែងហាត់បាញ់)
 បាទ ជញ្ជូនពីបន្ទាយទៅកន្លែងហាត់បាញ់។
- ខ. លោកបើកទ្រានពីណាទៅណា? (បន្ទាយ - ជំរុំកងអនុលេខាភូបលេខ៩៩)
 បាទ បើកពីបន្ទាយទៅជំរុំកងអនុលេខាភូបលេខ៩៩។
- គ. បើបងត្រូវដើរពីកន្លែងណាទៅណា? (បន្ទាយ - ភ្នំលេខ ១៦៤)
 បាទ ត្រូវដើរពីបន្ទាយទៅភ្នំលេខ ១៦៤។
- ឃ. លោកដើរពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា? (បន្ទាយ - ផ្លូវថ្នល់លេខ៩៩)
 បាទ ដើរពីបន្ទាយទៅផ្លូវថ្នល់លេខ៩៩។
- ង. ឯងដឹកទាហានពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា? (ព្រំដែន - ភ្នំលេខ ១៦៤)
 បាទ ដឹកទាហានពីព្រំដែនទៅភ្នំលេខ ១៦៤។
- ច. លោកដើរពីកន្លែងណាទៅកន្លែងណា? (បន្ទាយ - សាលា)
 បាទ ដើរពីបន្ទាយទៅសាលា។

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: មួយដើម្បីលោកជញ្ជូនបានប៉ុន្មាននាក់? (ដប់)
 S: មួយដើម្បីខ្ញុំជញ្ជូនបានដប់នាក់។
 T: Each trip how many men can you transport? (ten)
 S: Each trip I can transport ten men.
- ក. មួយដើម្បីលោកយកវ៉ាលីសបានប៉ុន្មាន? (បី)
 មួយដើម្បីខ្ញុំយកបានវ៉ាលីសបី។
- ខ. មួយដើម្បីលោកយកស្រូវបានប៉ុន្មាន? (បីពាន់)
 មួយដើម្បីខ្ញុំយកបានស្រូវបីពាន់។
- គ. មួយដើម្បីលោកទំព្យកាំភ្លើងបានប៉ុន្មាន? (ពីរ)
 មួយដើម្បីខ្ញុំយកបានកាំភ្លើងពីរ។
- ឃ. មួយដើម្បីលោកទុកស្រូវបានប៉ុន្មាន? (ដប់ដុល្លា)
 មួយដើម្បីខ្ញុំទុកបានស្រូវដប់ដុល្លា។
- ង. មួយដើម្បីលោកសម្លាប់ឯងបានប៉ុន្មាននាក់? (ប្រាំ)
 មួយដើម្បីខ្ញុំសម្លាប់ឯងបានប្រាំនាក់។
- ច. មួយដើម្បីលោកចង់យកប៉ុន្មាននាក់ទៅ? (ដប់ប្រាំ)
 មួយដើម្បីខ្ញុំចង់យកដប់ប្រាំនាក់ទៅ។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: លោកចង់ធ្វើទាហានប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ចំ)

S: មិនទៀងទេ ខ្ញុំចង់ធ្វើទាហានប្រហែលបីឆ្នាំ។

T: How many years do you want to be in the service? (three)

S: It depends; I want to be in the service for about three years.

ក. លោកនៅលេងព្យួរយ៉ាងម៉េចប៉ុន្មានថ្ងៃ? (ប្រាំ)

មិនទៀងទេ ខ្ញុំនៅលេងព្យួរយ៉ាងម៉េចប្រហែលប្រាំថ្ងៃ។

ខ. លោកដឹកប៉ុន្មានម៉ោង? (ប្រាំមួយ)

មិនទៀងទេ ខ្ញុំដឹកប្រហែលប្រាំមួយម៉ោង។

គ. លោករៀនខ្សែប៉ុន្មានអាវុធក្បែរទៀត? (បួន)

មិនទៀងទេ ខ្ញុំរៀនខ្សែប្រហែលបួនអាវុធក្បែរទៀត។

ឃ. អង្គុយលោកសរសេរឆ្លើយទាហាន? (ពីរឆ្នាំទៀត)

មិនទៀងទេ ខ្ញុំសរសេរឆ្លើយទាហានប្រហែលពីរឆ្នាំទៀត។

ង. លោកនៅក្បែរធុរកិច្ចម៉ោងប៉ុន្មាន? (ដប់ពីរ)

មិនទៀងទេ ខ្ញុំនៅក្បែរធុរកិច្ចប្រហែលម៉ោងដប់ពីរ។

ច. លោកចេញពីផ្ទះការងារម៉ោងប៉ុន្មាន? (ប្រាំ)

មិនទៀងទេ ខ្ញុំចេញពីផ្ទះការងារប្រហែលម៉ោងប្រាំ។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: ធម្មតាគេជួបឡានកង់ដប់ ។ (ឡានហ្សែប)

S: ធម្មតាគេជួបឡានហ្សែប។

T: Usually, they use the 10-wheel trucks. (Jeep)

S: Usually, they use Jeeps.

ក. ធម្មតាគេជួបឡានហ្សែប ។ (ម៉ូតូ)

ខ. ធម្មតាគេជួបម៉ូតូ ។ (កង់)

គ. ធម្មតាគេជួបកង់ ។ (រទេះកង់)

ឃ. ធម្មតាគេជួបរទេះកង់ ។ (កប៉ាល់ហោះ)

ង. ធម្មតាគេជួបកប៉ាល់ហោះ ។ (ឡានឈ្នួល)

ច. ធម្មតាគេជួបឡានឈ្នួល ។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ធ្វើទាហាន ។ (ទាហានជើងគោក)

S: ខ្ញុំចង់ធ្វើទាហាន ជាពិសេសទាហានជើងគោក។

T: I want to be in the service. (army)

S: I want to be in the service, especially in the army.

- ក. ខ្ញុំចង់រៀនភាសា ។ (ខ្មែរ)
 ខ្ញុំចង់រៀនភាសា ជាពិសេសភាសាខ្មែរ ។
 ខ. ខ្ញុំចង់ទៅដើរលេងនៅតាត័ក ។ (ផ្លូវមាត់ទន្លេ)
 ខ្ញុំចង់ទៅដើរលេងនៅតាត័ក ជាពិសេសផ្លូវមាត់ទន្លេ ។
 គ. លោកត្រូវទៅប្រទេសឥណ្ឌា ។ (បារាំង)
 លោកត្រូវទៅប្រទេសឥណ្ឌា ជាពិសេសប្រទេសបារាំង ។
 ឃ. លោកត្រូវទៅជួបគាត់ ។ (ថ្ងៃនេះ)
 លោកត្រូវទៅជួបគាត់ ជាពិសេសថ្ងៃនេះ ។
 ង. លោកគួរព្យាយាម ។ (ស្រាវជ្រាវ)
 លោកគួរព្យាយាម ជាពិសេសស្រាវជ្រាវ ។
 ច. លោកមិនគួរទៅធ្វើការទេ ។ (ថ្ងៃអាទិត្យ)
 លោកមិនគួរទៅធ្វើការទេ ជាពិសេសថ្ងៃអាទិត្យ ។

DRILL EIGHT: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំរៀនភាសាខ្មែរ ។
 S: ជាពិសេសខ្ញុំចង់រៀន ភាសាខ្មែរ ។
 T: I'm studying the Cambodian language.
 S: I especially want to study the Cambodian language.

- ក. ខ្ញុំចូលធ្វើទាហានកប៉ាល់ហោះ ។ ជាពិសេសខ្ញុំចង់ធ្វើទាហានកប៉ាល់ហោះ ។
 ខ. ខ្ញុំបង្រៀនទាហានទិសរៀនបាញ់ ។ ជាពិសេសខ្ញុំចង់បង្រៀនទាហានទិសរៀនបាញ់ ។
 គ. ខ្ញុំបាញ់កាំភ្លើងយន្ត អ៊ីច ២០ ។ ជាពិសេសខ្ញុំចង់បាញ់កាំភ្លើងយន្ត អ៊ីច ២០ ។
 ឃ. ខ្ញុំចេះបើកតឯក ។ ជាពិសេសខ្ញុំចង់ចេះបើកតឯក ។
 ង. ខ្ញុំលេងរៀនថ្ងៃនេះ ។ ជាពិសេសខ្ញុំចង់លេងរៀនថ្ងៃនេះ ។
 ច. ខ្ញុំបង្រៀនភីយ៉ូប៊ីយ៉ូប៊ី ។ ជាពិសេសខ្ញុំចង់បង្រៀនភីយ៉ូប៊ីយ៉ូប៊ី ។

DRILL NINE: Substitution

- MODEL: T: ទាហានត្រូវហាត់បាញ់ម្តងដងម្តងថ្ងៃ ។ (ដើរ)
 S: ទាហានត្រូវហាត់ដើរម្តងដងម្តងថ្ងៃ ។
 T: Soldiers have to practice shooting once a day. (marching)
 S: Soldiers have to practice marching once a day.

- ក. ទាហានត្រូវហាត់ដើរម្តងដងម្តងថ្ងៃ ។ (លោក)
 ខ. លោកត្រូវហាត់ដើរម្តងដងម្តងថ្ងៃ ។ (និហយខ្មែរ)
 គ. លោកត្រូវហាត់និហយខ្មែរម្តងដងម្តងថ្ងៃ ។ (សរសេរ)
 ឃ. លោកត្រូវហាត់សរសេរខ្មែរម្តងដងម្តងថ្ងៃ ។ (យើង)
 ង. យើងត្រូវហាត់សរសេរខ្មែរម្តងដងម្តងថ្ងៃ ។ (បាញ់កាំភ្លើងល្បឿនប្រក្រតី)
 ច. យើងត្រូវហាត់បាញ់កាំភ្លើងល្បឿនប្រក្រតីម្តងដងម្តងថ្ងៃ ។

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: អ្នកណាបង្ហាត់លោកបាញ់កាំភ្លើង? (និយាយខ្មែរ)

S: អ្នកណាបង្ហាត់លោកនិយាយខ្មែរ?

T: Who drills you to shoot a rifle? (to speak Cambodian)

S: Who drills you to speak Cambodian?

ក. អ្នកណាបង្ហាត់លោកនិយាយខ្មែរ? (ធ្វើឡាន)

ខ. អ្នកណាបង្ហាត់លោកធ្វើឡាន? (ចាក់ថ្នាំ)

គ. អ្នកណាបង្ហាត់លោកចាក់ថ្នាំ? (សរសេរអង់គ្លេស)

ឃ. អ្នកណាបង្ហាត់លោកសរសេរអង់គ្លេស? (បើកឡាន)

ង. អ្នកណាបង្ហាត់លោកបើកឡាន? (ដំក់)

ច. អ្នកណាបង្ហាត់លោកដំក់?

Reading Passage

វ៉នប័ននិងច្បាប់ទម្លាប់ទាហាន

ទាហាននៅក្រុងប្រទេសក្រុងមានវ៉នប័ននិងច្បាប់ទម្លាប់ទៅតាមប្រទេសរបស់ខ្លួន ដូច្នេះក៏ប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយ វ៉នប័ននិងច្បាប់ទម្លាប់ខុសៗគ្នា ពីមុននេះទាហានគឺ មានតែមួយគឺការការពារដីរបស់គេ។

ឯទាហានសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ម្នាក់ៗត្រូវតែគោរពវ៉នប័ននិងច្បាប់ទម្លាប់ទាហាន ខ្មែរ។

ក្រសួងនីមួយៗ គេមិនយកមនុស្សទៅទុកដាក់ការនៅក្នុងក្រសួងនេះហើយ ទុកទុកមនុស្សធ្វើអ្វីតាមចិត្តរបស់ខ្លួនទេ ព្រោះថាក្រសួងទាំងអស់ស្រដៀងគ្នា បំណងមួយគត់គឺបង្កើនក្រសួងនេះតែងតែធ្វើច្បាប់និងវ៉នប័នទុកឲ្យធ្វើការ គោរពតាម យ៉ាងណាមិញក្រសួងទាហានក៏មានច្បាប់និងវ៉នប័នសម្រាប់ទាហានគេ ដែរ។

វត្តបំណងទាហានគឺការការពារដី ដូច្នេះត្រូវតែមានវ៉នប័នសម្រាប់ប្រើនៅគេ ដើម្បីទុកវត្ថុបំណងនោះបានសម្រេច។ វ៉នប័ននេះហើយដែលជាកម្លាំងរបស់ទាហាន។ ទាហានដែលមានវ៉នប័នល្អតែងតែធ្វើការបានល្អ។ ការស្លៀកពាក់ ការគោរពតាម ច្បាប់ ការស្តាប់បញ្ជា និងការទាក់ទងគ្នា ទាំងអស់នេះជាវ៉នប័នរបស់ទាហានដែល ទាហានម្នាក់ៗត្រូវធ្វើតាមយ៉ាងប្រសើរ។

ខោអាវមិនមែនគ្រាន់តែយកមកស្លៀកពាក់ដើម្បីកុំឱ្យគេមើលខ្លួន បើព្យាបាល គឺជារបស់មួយដែលធ្វើឱ្យទាហានខុសពីមនុស្សធម៌ទៀត។ តើជាគេ បើព្យាបាលទាហានថោកក៏ដោយ ថែទាហានស្លៀកពាក់តាមរបៀបហើយខោ អាវនោះស្អាតជានិច្ច ក៏គ្មានអ្នកណាហ៊ាននិយាយអ្វីទេ។ ដូច្នេះខោអាវមានប្រយោជន៍ ណាស់ចំពោះវ៉នប័នទាហាន។

ការគោរពតាមនៅតាមច្បាប់ មិនមែនសម្រាប់ធ្វើឱ្យទាហានថោកទេ គឺ សម្រាប់បង្រៀនប្រដៅទាហានឱ្យចេះស្តាប់បញ្ជាសាបសំពះ។ ចំនុះ ការគោរពតាម

តាមដំណាច់តាមតួច មុខងារនាំអស់ដើម្បីមិនបានប្រហោជន៍ទេ។

ការទាក់ទងគ្នាក្នុងក្រសួងនីមួយៗ មិនមែនគ្រាន់តែជាការនិយាយរកគ្នា ប៉ុណ្ណោះទេ គឺជាដំណើរការធ្វើការទូទៅ និងចិត្តចង់ស្វែងរកៗទៀត។ នៅក្នុង ទាហាន ការទាក់ទងមានរបៀបគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ច្រើនប្រភេទ គឺយើងនឹងនាំយក មកប្រើដោយប្រសិទ្ធភាពដោយមិនប្រើពាក្យផ្សេងៗ មិនមែនគ្រាន់តែប្រើនៅលើទាហាន ឯ ទៀតទេ គឺនៅលើមនុស្សឯទៀត។ ក៏មិនត្រូវប្រើដែរ។

បញ្ហា គឺថា នឹងបាត់ការទាហានទៅនាសាហានឬទាហាននាំអស់ត្រូវធ្វើតាមភក្ត មានស្ថានភាពហេតុអ្វី។ ព្រោះជាបញ្ហានេះជាបញ្ហាមានសារៈសំខាន់ចំពោះ ការងារ និង ការការពារប្រហោជន៍ជាតិ។ អ្នកដែលទទួលបញ្ញត្តិមួយៗត្រូវតែមើលទុយបរស័យក្រាស់ ឬស្តាប់ទុយបរស័យសំឡេងនិងយកបញ្ហានេះទៅច្រត់ចង្អុល។ យ៉ាងណាក៏ការសម្លាញ់ត្រូវតែ ទុកនៅក្នុងខ្លួន មិនត្រូវយកទៅនិយាយប្រាប់អ្នកឯទៀត សូម្បីតែទុកក្នុងមាត់ មិនត្រូវនិយាយប្រាប់ដែរ។

នាយទាហាននិងកូនទាហានត្រូវតែមានការទទួលខុសត្រូវនិងមុខងារខុសគ្នាទាំង អស់។ កូនទាហានទទួលបញ្ញត្តិច្រើនដំណាក់ក្រុមរបស់ខ្លួន មេដឹកនាំក្រុមទទួលបញ្ញត្តិ នាយទាហាន អនុលេខនិយត្តិប អនុលេខនិយន្តរា ដែលទទួលបញ្ញត្តិអនុលេខនិយន្តរា ដែលទទួលបញ្ញត្តិរំលែកនិយត្តិ។ ល។ តែចំពោះនាយទាហានមួយទុយបរស័យនៅ នាយទាហានមួយច្រើនទៅមួយទៀត ច្រើននៅកូនទាហាន ទាហាននាំអស់គ្នា នេះ មានមុខងារតែមួយគត់ គឺការការពារនិងបម្រើប្រទេសជាតិ។

VOCABULARY

ការពិសោធន៍	kaa pisaot	experience (L)
ការសម្ងាត់	kaa senat	a secret
ក្រុម	krom	group; platoon
ខ្មាំង	khman	enemy
ដឹកជញ្ជូន	əñcuun	to transport (a task requiring more than one trip), to move things
ជាពិសេស	cia pəseh	especially
ជំរក	cərum	camp
ដឹក	dək	to transport
តង់ក	ton	tank
ទទួលខុសត្រូវ	tətuol khoh trew	to take responsibility (R)
ទ័ព	tóp	troops
ទន្លេ	tunlee	river
ទាក់ទង	té? tóon	to make contact with, to have relations with (R)
និយាយរក	niyey róa	to seek out, to talk with (R)
បង្រាប	pəkraap	to flatten, to defeat completely (L)
បង្ហាត់	pəhat	to drill, to teach, to train
ប៊ុយរូ	pərou	office, bureau (L)

ប្រតិបត្តិ	prətəbat	to put into effect, to execute (R)
ផ្លូវឆ្លង	phləw khvaən	crossroad, intersection
ព្រំដែន	prum daən	border, frontier
ភ្នំ	phnom	hill, mountain
មាត់ទន្លេ	mót tunlee	mouth of the river
មិនទៀងទន់	mɪn tien eh	it depends
ម៉ូតូ	moutou	motorcycle
មួយដង	mə cəən	one trip
យកការសង្វាត់	yóo kaa səŋat	to spy
យ៉ាងណាម៉ែត្យ	yaan naa mɛ̌i	likewise (R)
រទេះ	aatəh	vehicle, cart
រទេះតង់ក៍	aatəh tən	tank
វត្ថុបំណង	vottoʔ mnon	intention, objective, purpose (R)
វិន័យ	viney	discipline (R)
សម្ងាត់	səŋat	secret
សម្រេច	səmrac	to decide; to be successful (R)
សារៈសំខាន់	saaréʔ səmkhan	essence (R)
ហាត់	hat	to train, to drill, to exercise
គ្រឿងកង់ដប់	laan kən dɔp	10-wheel truck

ក្រុម	krom	squad
ផ្នែក ០១ កងរតនសនា		platoon
កងរតនសនាធំ ភូមិ	kɔən aʔnuʔseenaa	company
កងរតនសនាតូច	kɔən	battalion
កងពលតូច	kɔən	brigade
កងពលធំ	kɔən	division
អង្គ	ən	corps
ទ័ព	tóp	army
កងយកការសង្វាត់	kɔən yóo kaa səŋat	reconnaissance platoon, intelligence unit

LESSON FORTY-NINE

DIALOGUE

១. សុខ មានការសម្ងាត់ច្រើនទេនៅ
ក្នុងសេវា?
កិច្ចការ
២. គុម បាទ ច្រើនណាស់ ខ្ញុំមិន
សូវដឹងកិច្ចការអីទេ ។
កងទ័ព
មួយៗ
៣. សុខ ពេលគេបញ្ជូនកងទ័ព
មួយៗ តើប្រាប់សេវា
ទាំងអស់ឲ្យដឹងទេ?
គ្រាន់តែ...ក៏
ពេល
៤. គុម បាទទេ គ្រាន់តែពេលគេបញ្ជូន
មួយក៏គេមិនប្រាប់យើង
ឲ្យដឹងដឹងទេ ។
ដូច្នេះ
៥. សុខ ដូច្នេះអ្នកណាប្រាប់លោក?
ធ្វើដំណើរ
៦. គុម មេដឹកនាំក្រុម ហើយមួយ
ថ្ងៃមុនយើងត្រូវធ្វើដំណើរ។
៧. សុខ រួចលោករៀបចំវត្ថុរ៉ាន់
ទាន់ទេ?
៨. គុម ក្នុងសេវាសេវាត្រូវតែ
មានពេល ។
៩. សុខ ចុះបើមិនទាន់?
ម្យ៉ាងទៀត
ឯកសណ្ឋាន
សំភារៈ
.... ប៉ុណ្ណឹង
១០. គុម លោកត្រូវតែទាន់ ហើយ
ម្យ៉ាងទៀតក្នុងសេវាគួរ
តែរំលឹកច្រើនទេ មានឯក
សណ្ឋានមួយសំភារៈ
ប៉ុណ្ណឹង ។
- Are there many secrets in the
service?
work, matter
Yes, a lot. I don't really know
anything.
troops
each
Whenever they send each group of
troops out, don't they let all the
men know?
even
troop
No, even (if they send) a small
troop, they don't let us know,
either.
so, thus, therefore
So who tells you?
to make a trip, to travel
The platoon leader, and (only) one
day before we must go.
Then do you arrange things on time?
In the service, you have to have
time.
And if you're not on time?
furthermore, on the other hand
uniform
suit, outfit
to that extent; only
You have to be on time, and
furthermore a private doesn't have
a lot of things. He only has one
or two uniforms (that's all).

DIALOGUE:

1. sok - mian kaa sɛnat craen tee niw knon təhian?
2. tom - baat, craen ah. khñom mɛn sɛw dɛn kɛckaa sy tee
3. sok - peel kee pɛcuun koɔn tɔp muoy muoy kee prap təhian tɛn ɔh aoy dɛn tee?
4. tom - baat tee, krón tɛ púl touc muoy kɔɔ kee mɛn prap yɛɛn aoy dɛn phɔɔn
5. sok - douc chnɛh né'naa prap look?
6. tom - mee dɛk nóm krom, haey mɛ nɔy mun yɛɛn trɛw thɛə tɛnaə
7. sok - ruoc, look riep cɔm syvan tón tee?
8. tom - knon təhian look trɛw tɛ mian peel
9. sok - cɔh baə mɛn tón?
10. tom - look trɛw tɛə tón, haey mɛyaan tiet koun təhian kmian syvan craen tee
mian askɛthaan mɛ sɛraap pii pɛnɛn

NOTESDRILLSDRILL NO.

7. ប៉ុន្តែស /pɛnɛn/ means 'just, only, just that much' when it follows an expression of quantity.
12. You have already learned that ទេ /tee/ at the end of a statement which is not negative indicates that it contradicts something else. ទេទឹក /tee tɛə/ is a stronger, more emphatic form of this meaning of ទេ /tee/.
13. ទាំង /tɛn/ means 'including.' When it occurs twice, before two words or phrases, it means 'both...and...' or 'including...and...'

DRILLSDRILL ONE: Transformation

- MODEL: T: រដ្ឋក្រុមមានសាមសិបពីនាក់។ (កងអនុសេនាធី)
S: កងអនុសេនាធី មួយមានសាមសិបពីនាក់។
T: My group has 32 men. (company)
S: Each company has 32 men.

- ក. ខ្ញុំដឹកទ័ពបានម៉ឺននាក់។ (ឡានកងដប់)
- ឡានកងដប់មួយដឹកទ័ពបានម៉ឺននាក់។
- ខ. ខ្ញុំលក់ដីបួនដុល្លារ។ (ល្បឿនរោរ)
- ល្បឿនរោរមួយលក់ដីបួនដុល្លារ។

- ក. ខ្ញុំបង្រៀន ភាសាអង់គ្លេស ។ (លាសា)
 លាសាមួយៗ បង្រៀនភាសាអង់គ្លេស។
- បរ. ខ្ញុំមានកៅអីពីរ ។ (តុ)
 តុមួយៗ មានកៅអីពីរ ។
- ឯ. ខ្ញុំស្តាប់ដំបង ។ (សំណួរ)
 សំណួរមួយៗ ស្តាប់ដំបង ។
- ច. សំបុត្រនេះ មកពីមេបញ្ជាការ ។ (សំខែត)
 សំខែតមួយៗ មកពីមេបញ្ជាការ ។

DRILL TWO: Substitution

MODEL: T: លោកគ្រាន់ តែ ហាមបន្ទាបនេះ ។ (រៀនបាញ់កាំភ្លើង)

S: លោកគ្រាន់ តែ រៀនបាញ់កាំភ្លើងនេះ ។

T: You just guard the post. (practice shooting)

S: You just practice shooting.

- ក. លោកគ្រាន់ តែ រៀនបាញ់កាំភ្លើងនេះ ។ (ហាមការសម្ងាត់)
 ខ. លោកគ្រាន់ តែ ហាមការសម្ងាត់នេះ ។ (រៀនធ្វើការវាយការណ៍)
 គ. លោកគ្រាន់ តែ រៀនធ្វើការវាយការណ៍នេះ ។ (ថែស៊ីម៉ង់ទី)
 បរ. លោកគ្រាន់ តែ ថែស៊ីម៉ង់ទីនេះ ។ (រៀននិយាយ)
 ឯ. លោកគ្រាន់ តែ រៀននិយាយនេះ ។ (ស៊ីញ៉ូ)
 ច. លោកគ្រាន់ តែ ស៊ីញ៉ូនេះ ។

DRILL THREE: Response

MODEL: T: គេមិនប្រាប់ខ្ញុំទេ ។

S: ដូច្នេះ អ្នកណាប្រាប់លោក?

T: They didn't tell me.

S: Then who did tell you?

- ក. ខ្ញុំមិនទៅហាមបន្ទាបនោះទេ ។ ដូច្នេះ អ្នកណាទៅហាមបន្ទាបនោះ?
 ខ. ខ្ញុំមិនបានធ្វើការវាយការណ៍នោះទេ ។ ដូច្នេះ អ្នកណាបានធ្វើការវាយការណ៍នោះ?
 គ. ខ្ញុំមិនបង្រៀនមេរៀននេះទេ ។ ដូច្នេះ អ្នកណាបង្រៀនមេរៀននេះ?
 បរ. ខ្ញុំមិនបង្ហាត់បង្រៀនលោកបាញ់ទេ ។ ដូច្នេះ អ្នកណាបង្ហាត់បង្រៀនលោកបាញ់?
 ឯ. ខ្ញុំមិនបើកទ្វារនោះទេ ។ ដូច្នេះ អ្នកណាបើកទ្វារនោះ?
 ច. ខ្ញុំមិនទទួលខុសត្រូវទេ ។ ដូច្នេះ អ្នកណាទទួលខុសត្រូវ?

DRILL FOUR: Response

MODEL: T: អ្នកណាទទួលខុសត្រូវក្នុងក្រុមលោក? (លោកសក្កីប៊ី)
S: លោកសក្កីប៊ីទទួលខុសត្រូវក្នុងក្រុមខ្ញុំ។

T: Who's in charge of your group? (the captain)

S: The captain is in charge of my group.

- ក. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវក្នុងថ្នាក់នេះ? (លោកសាន)
លោកសានទទួលខុសត្រូវក្នុងថ្នាក់នេះ។
- ខ. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវក្នុងបន្ទប់នោះ? (លោកសក្កីប្រាំសុស)
លោកសក្កីប្រាំសុសទទួលខុសត្រូវក្នុងបន្ទប់នោះ។
- គ. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវលើការពារការណ៍នេះ? (លោកសន)
លោកសនទទួលខុសត្រូវលើការពារការណ៍នេះ។
- ឃ. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវក្នុងជំនំលោក? (មេដឹកនាំក្រុម)
មេដឹកនាំក្រុមទទួលខុសត្រូវក្នុងជំនំខ្ញុំ។
- ង. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវក្នុងបន្ទប់នេះ? (កញ្ញាអ៊ិន)
កញ្ញាអ៊ិនទទួលខុសត្រូវក្នុងបន្ទប់នេះ។
- ច. អ្នកណាទទួលខុសត្រូវដើម្បីនឹងឱបរលោកទៅរឿន? (ឪពុកម្តាយខ្ញុំ)
ឪពុកម្តាយខ្ញុំទទួលខុសត្រូវដើម្បីនឹងឱបរខ្ញុំទៅរឿន។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ធ្វើនាហានព្រោះខ្ញុំរៀនចប់។
S: ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំចង់ធ្វើនាហានមុនខ្ញុំរៀនចប់។

T: I want to serve in the armed forces after I finish studying.

S: As for me, I want to be a soldier before I finish studying.

- ក. ខ្ញុំត្រូវទៅធ្វើព្រោះខ្ញុំរៀនចប់។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំត្រូវទៅធ្វើមុនខ្ញុំរៀនចប់។
- ខ. ខ្ញុំសូមរលោកសក្កីពីរមុនមេដឹកនាំលេង។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំសូមរលោកសក្កីពីរព្រោះមេដឹកនាំលេង។
- គ. ខ្ញុំរង់ចាំកុំឲ្យខ្ញុំបាត់។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំរង់ចាំកុំឲ្យខ្ញុំបាត់។
- ឃ. ខ្ញុំទៅមើលកូនមុនខ្ញុំរៀនចប់រឿននេះ។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំទៅមើលកូនព្រោះខ្ញុំរៀនចប់រឿននេះ។
- ង. ខ្ញុំទៅបន្ទាយព្រោះខ្ញុំទៅលា។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំទៅបន្ទាយមុនខ្ញុំទៅលា។
- ច. ខ្ញុំនិយាយមុនខ្ញុំគិត។
ចំណែកឯខ្ញុំវិញ ខ្ញុំនិយាយព្រោះខ្ញុំគិត។

DRILL SIX: Transformation

- MODEL: T: ទាហានគ្មានត្រង់ច្រើនទេ។
 S: ម្យ៉ាងទៀតទាហានគ្មានត្រង់ច្រើនទេ។
 T: Soldiers don't have a lot of things.
 S: Furthermore, soldiers don't have a lot of things.

- ក. ខ្ញុំត្រូវទៅហាមបង្គាប់បណ្តាចនេះ។
 ម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំត្រូវទៅហាមបង្គាប់បណ្តាចនេះ។
 ខ. ខ្ញុំត្រូវសរសេរការពារការណ៍ឱបសេវាកសក្តិច្បង។
 ម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំត្រូវសរសេរការពារការណ៍ឱបសេវាកសក្តិច្បង។
 គ. លោកមិនត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងប្រាក់នេះទេ។
 ម្យ៉ាងទៀតលោកមិនត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងប្រាក់នេះទេ។
 ឃ. លោកត្រូវរៀនបាញ់។
 ម្យ៉ាងទៀតលោកត្រូវរៀនបាញ់។
 ង. យើងត្រូវរៀនសរសេរទៀត។
 ម្យ៉ាងទៀតយើងត្រូវរៀនសរសេរទៀត។
 ច. ខ្ញុំគ្មានលុយទេ។
 ម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំគ្មានលុយទេ។

DRILL SEVEN: Response

- MODEL: T: លោកមានឯកសណ្ឋានច្រើនសំរាប់ទេ? (ពីរឬបី)
 S: បាទ ខ្ញុំមានឯកសណ្ឋានពីរឬបីសំរាប់ប៉ុណ្ណឹង។
 T: Do you have many uniforms? (two or three)
 S: I have a couple of uniforms only.

- ក. ត្បាញរក្សានេះឬទេ? (ប្រាំ ប្រាំមួយ ឬប្រាំបី)
 បាទ ត្បាញរក្សានេះឬទេប្រាំប្រាំមួយ ឬប្រាំបីប៉ុណ្ណឹង។
 ខ. លាសាលាកន្លែងនេះឬទេ? (ប្រាំមួយ ប្រាំពីរ ឬប្រាំបី)
 បាទ លាសាលាកន្លែងនេះឬទេប្រាំមួយ ប្រាំពីរ ឬប្រាំបីប៉ុណ្ណឹង។
 គ. គេឱបសេវាកសក្តិច្បងឬទេ? (ប្រាំបី)
 បាទ គេឱបសេវាកសក្តិច្បងឬទេប្រាំបីប៉ុណ្ណឹង។
 ឃ. លោកនៅប៉ុន្មានម៉ោង? (ពីរ ឬបី)
 បាទ ខ្ញុំនៅពីរ ឬបីម៉ោងប៉ុណ្ណឹង។
 ង. លោកចង់ខ្ញុំលុយប៉ុន្មានរយដុល្លា? (មួយ ពីរ)
 បាទ ខ្ញុំចង់ខ្ញុំលុយមួយរយដុល្លាប៉ុណ្ណឹង។
 ច. លោកមានពេលទេ? (មួយម៉ោង ពីរ)
 បាទ ខ្ញុំមានមួយម៉ោងពីរ ឬបីប៉ុណ្ណឹង។

DRILL EIGHT: Response

MODEL:

T: ក្នុងនាម លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (បរកការសង្វាត់)

S: ក្នុងនាម គេបង្ហាត់ខ្ញុំឱ្យបរកការសង្វាត់។

T: In the service, what do you practice doing? (spying)

S: In the service, they train me how to spy.

ក. ក្នុងនាម លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (ធ្វើការពាសការណ៍)

ក្នុងនាម គេបង្ហាត់ខ្ញុំឱ្យបរកធ្វើការពាសការណ៍។

ខ. ក្នុងនាម លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (មើលរ៉ឺម៉ង់)

ក្នុងនាម គេបង្ហាត់ខ្ញុំឱ្យបរកមើលរ៉ឺម៉ង់។

គ. ក្នុងនាម លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (សួរឡាង)

ក្នុងនាម គេបង្ហាត់ខ្ញុំឱ្យបរកសួរឡាង។

ឃ. ក្នុងនាម លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (បាញ់កាំភ្លើងស្ទើរ/ប្រតិបត្តិ)

ក្នុងនាម គេបង្ហាត់ខ្ញុំឱ្យបរកបាញ់កាំភ្លើងស្ទើរ/ប្រតិបត្តិ។

ង. ក្នុងនាម លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (លាងកាំភ្លើង)

ក្នុងនាម គេបង្ហាត់ខ្ញុំឱ្យបរកលាងកាំភ្លើង។

ច. ក្នុងនាម លោកហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (ចាប់ស៊ីខ្ទឹមឡាង)

ក្នុងនាម គេបង្ហាត់ខ្ញុំឱ្យបរកចាប់ស៊ីខ្ទឹមឡាង។

DRILL NINE: Response

MODEL:

T: ខ្ញុំត្រូវហាត់ធ្វើអ្វីខ្លះ? (បាញ់កាំភ្លើង)

S: លោកគ្រាន់តែហាត់បាញ់កាំភ្លើងទេ។

T: What do I have to practice doing? (shooting a rifle)

S: You just practice shooting a rifle.

ក. ខ្ញុំត្រូវមើលអ្វីខ្លះ? (មើលរ៉ឺម៉ង់)

លោកគ្រាន់តែមើលមើលរ៉ឺម៉ង់ទេ។

ខ. ខ្ញុំត្រូវដឹកអ្វីខ្លះ? (ទាញទៅកន្លែងហាត់បាញ់)

លោកគ្រាន់តែដឹកទាញទៅកន្លែងហាត់បាញ់។

គ. ខ្ញុំត្រូវបង្កើនអ្វីខ្លះ? (សរសេរ)

លោកគ្រាន់តែបង្កើនសរសេរទេ។

ឃ. ខ្ញុំត្រូវរៀនអ្វីខ្លះ? (មើលរ៉ឺម៉ង់)

លោកគ្រាន់តែរៀនមើលរ៉ឺម៉ង់ទេ។

ង. ខ្ញុំត្រូវសួរសំណួរអ្នកណាខ្លះ? (ឡាង)

លោកគ្រាន់តែសួរសំណួរឡាងទេ។

ច. ខ្ញុំត្រូវធ្វើអ្វីខ្លះ? (ការពាសការណ៍)

លោកគ្រាន់តែធ្វើការពាសការណ៍ទេ។

DRILL TEN: ResponseMODEL: T: ខ្ញុំមិនចង់ធ្វើទាហានទេ។

S: លោកត្រូវតែធ្វើទាហាន។

T: I don't want to serve in the armed forces.

S: You have to serve in the armed forces.

ក. ខ្ញុំមិនចង់ធ្វើការពារការណ៍ពីលោកទេ។
លោកត្រូវតែធ្វើការពារការណ៍ពីខ្ញុំ។ខ. ខ្ញុំមិនចង់រៀនភាសានេះទេ។
លោកត្រូវតែរៀនភាសានេះ។គ. ខ្ញុំមិនខ្ចីសូលរលោកទេ។
លោកត្រូវតែខ្ចីសូលខ្ញុំ។ឃ. ខ្ញុំមិនចង់បង្រៀនកូនទាហានទេ។
លោកត្រូវតែបង្រៀនកូនទាហាន។ង. ខ្ញុំមិនចង់រៀនយកការសម្ងាត់ទេ។
លោកត្រូវតែរៀនយកការសម្ងាត់។ច. ខ្ញុំមិនចង់ហាថបន្ទុយទេ បរិប័នៈ។
លោកត្រូវតែហាថបន្ទុយបរិប័នៈ។DRILL ELEVEN: SubstitutionMODEL: T: ឯកសណ្ឋានទាហានដើម្បីខ្មៅពណ៌អ្វី? (ទាហានដើម្បីខ្មៅ)

S: ឯកសណ្ឋានទាហានដើម្បីខ្មៅពណ៌អ្វី។

T: What is the color of the Army uniform? (Marine)

S: What is the color of the Marine uniform?

ក. ឯកសណ្ឋានទាហានដើម្បីខ្មៅពណ៌អ្វី? (ទាហានអាកាស)

ខ. ឯកសណ្ឋានទាហានអាកាសពណ៌អ្វី? (ទាហាននាវា)

គ. ឯកសណ្ឋានទាហាននាវាពណ៌អ្វី? (ទាហានប្រើដើម្បី)

ឃ. ឯកសណ្ឋានទាហានប្រើដើម្បីពណ៌អ្វី? (ទាហានសេះ)

ង. ឯកសណ្ឋានទាហានសេះពណ៌អ្វី? (ទាហានសីលស)

ច. ឯកសណ្ឋានទាហានសីលសពណ៌អ្វី?

DRILL TWELVE: ResponseMODEL: T: ខ្ញុំចាំប៉ុណ្ណោះលោកជាទាហានឆ្នាំងចម្រើន។ (ទាហានអាកាស)

S: មិនមែនទេ ខ្ញុំជាទាហានអាកាសទេតើ។

T: I remember that you are a paratrooper. (airman)

S: That is not right, I am an airman.

- ក. ខ្ញុំស្គាល់បាលាកដឹកដំឡើង (កង់រ៉ាតើសេស)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាកង់រ៉ាតើសេសទេតើ។
- ខ. ខ្ញុំជឿថាបាលាកដឹកដំឡើងនៅក្នុងកង់កាំភ្លើងដ៏ធំ។ (កង់រ៉ាតើសេស)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាកង់រ៉ាតើសេសនៅក្នុងកង់រ៉ាតើសេសទេតើ។
- គ. ខ្ញុំពុំចង់បាលាកដឹកដំឡើងទេ។ (ពេទ្យ)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាកង់រ៉ាតើសេសនៅក្នុងពេទ្យទេតើ។
- ឃ. ខ្ញុំស្គាល់បាលាកដឹកដំឡើងនៅក្នុងកង់រ៉ាតើសេស។ (កង់រ៉ាតើសេស)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាកង់រ៉ាតើសេសនៅក្នុងកង់រ៉ាតើសេសទេតើ។
- ង. ខ្ញុំស្គាល់បាលាកដឹកដំឡើងនៅក្នុងកង់រ៉ាតើសេស។ (កង់រ៉ាតើសេស)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាកង់រ៉ាតើសេសនៅក្នុងកង់រ៉ាតើសេសទេតើ។
- ច. ខ្ញុំដឹងបាលាកដឹកដំឡើង។ (ស៊ីវិល)
មិនមែនទេ ខ្ញុំជាកង់រ៉ាតើសេសទេតើ។

DRILL THIRTEEN: Transformation

- MODEL: T: ក្នុងភូមិនេះមានមនុស្សពីររយនាក់។ (ប្រុស , ស្រី)
S: ក្នុងភូមិនេះមានមនុស្សពីររយនាក់ទាំងប្រុសទាំងស្រី។
T: In this hamlet there are 200 persons. (male, female)
S: In this hamlet there are 200 persons including male and female.
- ក. ខ្ញុំពុំស្គាល់បាលាកដឹកដំឡើង។ (ដំ , ភូមិ)
ខ្ញុំស្គាល់បាលាកដឹកដំឡើងនៅក្នុងភូមិដំឡើង។
  - ខ. បើបាលាកដឹកដំឡើងនៅក្នុងភូមិ។ (ប្រុស , ប្រុស , ប្រុស)
បើបាលាកដឹកដំឡើងនៅក្នុងភូមិប្រុសប្រុសប្រុស។
  - គ. បើបាលាកដឹកដំឡើងនៅក្នុងភូមិ។ (កាំភ្លើង , គ្រាប់)
បើបាលាកដឹកដំឡើងនៅក្នុងភូមិកាំភ្លើងគ្រាប់។
  - ឃ. កង់រ៉ាតើសេសខ្ញុំមានមនុស្ស ១២០ នាក់។ (នាយកបាលាក , កូនបាលាក)
កង់រ៉ាតើសេសខ្ញុំមានមនុស្ស ១២០ នាក់ទាំងនាយកបាលាកទាំងកូនបាលាក។
  - ង. ប្អូនបើបាលាកដឹកដំឡើងនៅក្នុងភូមិ។ (ប្រុស , ប្រុស)
ប្អូនបើបាលាកដឹកដំឡើងនៅក្នុងភូមិប្រុសប្រុសប្រុស។
  - ច. មនុស្សទាំងអស់ត្រូវរើស។ (រើស , រើស/រើស)
មនុស្សទាំងអស់ត្រូវរើសទាំងរើស/រើសទាំងរើស/រើស។

Reading Passage

ខ្ញុំយកការសម្ភាសន៍ស្តីពីប្រុស

នៅពេលពួកយើងខ្ញុំទៅជួបប្រុសយកការសម្ភាសន៍នៅក្នុងបាលាកបាលាក ខ្ញុំត្រូវបាន
បញ្ជូនទៅជួបប្រុសនៅក្នុងភូមិប្រុស ពីរខ្ញុំស្តាប់ពាក្យក៏ដឹងថាបាលាកបាលាក

ខ្ញុំជាស៊ីវិលដែរ។ ខ្ញុំតែងតែត្រូវបាននាំចោលជា ពាហនមិនចេះ ខ្សែអ្នកណាទេ គេមិនខ្សែស្លាប់ទេ ហើយឯស៊ីវិលវិញ គេជាមនុស្សកំសាកញ៉ា ខ្សែស្លាប់។ ខ្ញុំដូចជាជឿពាក្យនេះបង្អួច ដូចជាមិនជឿបង្អួច ព្រោះនៅថ្ងៃទីមួយដែលខ្ញុំនៅដល់ភូមិនោះ ខ្ញុំបើកទ្រូងរុករកស្រុកឡើង ដែលមានកំភើបគ្រប់គ្នាហើយខ្ញុំបានកំភើបទេ។ នៅថ្ងៃនោះខ្ញុំជឿជាមិនខ្សែ តែតាមពិតខ្ញុំខ្សែបង្អួចស្លាប់ ព្រោះខ្ញុំមិនដឹងអ្នកណាជាអ្នកណា។ ខ្ញុំមិនដឹងជាគេទុកចិត្តលើខ្ញុំ មិនទុកចិត្ត។ ខ្ញុំប្រាប់គេថាខ្ញុំជាគ្រូបង្រៀនដ៏ដែលរដ្ឋាភិបាលបញ្ជូនមកភូមិនេះដើម្បីនឹងបង្រៀនកូនសិស្សនៅពេលថ្ងៃ ហើយនៅពេលខ្លះទៀតដើម្បីនឹងរាប់រំឭកស្រុក។

ខ្ញុំបានបង្រៀនកូនសិស្សមែន ខ្ញុំបានរាប់រំឭកស្រុកមែន តែអ្នកមិនស្គាល់ខ្ញុំមិនដឹងទេ ព្រោះខ្ញុំមិនមែនជាគ្រូបង្រៀន។ ខ្ញុំចូលចិត្តស្លាប់មនុស្សដទៃគេនាំចោលខ្សែណាស់ ជាពិសេសកូនសិស្សខ្ញុំ។ នៅពេលចេញលេង ខ្ញុំតែងតែនាំចោលជាមួយនឹងកូនសិស្ស សួរគេពីនេះពីនោះ ដួសកាលខ្ញុំសួរគេពីទុក្ខកម្រិត តែខ្ញុំខ្សែកូនសិស្សនោះនៅប្រាប់ទុក្ខកម្រិតវា។ ពេលចេញពីផ្ទះការ ខ្ញុំនៅញាំកាហ្វេនៅកន្លែងណាដែលមានមនុស្សឡើង។ ធម្មតាខ្ញុំមិនចូលចិត្តកាហ្វេទេ ព្រោះកាលណាខ្ញុំញាំខ្ញុំដេកមិនលក់ តែកាហ្វេវាបោកដឹងតែ។ ខ្ញុំមិនហ៊ានញាំស្រា ពីព្រោះខ្ញុំខ្សែស្រវឹងសរការសម្ងាត់មិនបាន។ ដួសកាលមនុស្សដទៃគេលេចនាំចោលខ្សែ នៅពេលដែលខ្ញុំនៅអង្គុយដឹកគេ។ នេះប្រហែលជាគេមិនទាន់ទុកចិត្តខ្ញុំទេមើលទៅ ហើយខ្ញុំក៏មិនទុកចិត្តគេ។

ប៉ុន្តែនេះជាកិច្ចការខ្ញុំ ខ្ញុំត្រូវសរការសម្ងាត់ដែលមាននៅក្នុងភូមិនេះ ដូច្នេះខ្ញុំត្រូវរកពួកម៉ាក តែទុកខ្ញុំរកហ៊ានមើលបើគេមិនចូលចិត្តខ្ញុំ។

VOCABULARY

កងទ័ព	kwəŋ tóp	troop
កងទ័ពពិសេស	kwəŋ tóp pəsh	special forces
កងទ័ពថ្លៃ	kwəŋ tóp prey	guerrilla forces
កងវិស្វករ	kwəŋ vihsevekəw	engineer corps
កិច្ចការ	kəckaa	job, work
កំសាកញ៉ា	kəsaa' ŋii	coward (R)
គមនាគមន៍	kumməniakum	communications
ចាញ់បោក	caŋ baok	to be cheated (L)
ដូច្នេះ	douc chnəh	so, thus, therefore
ទទួលខុសត្រូវ	tətuol khoh trəw	to be in charge, take responsibility
ទាវ	tia	to demand, to dun (for money) (L)
ទាហានឆ័ត្រហែង	təhian chat youŋ	paratroops
ទាហានពិសេស	təhian pəsh	special forces
ទាំង...ទាំង...	tén...tén...	both...and..., including...and...
ធ្វើដំណើរ	thəə tənəə	to travel
នាំទុក្ខស្គាល់	nóm aoy skól	to introduce (L)
បង្គាប់	pəkóp	to order

ប៉ុណ្ណឹង	pənən	only, that's all, that much
បោក	baok	to cheat (colloquial) (L)
ប៉ែនទី	phaən tii	map
ពល	púl	troop
មួយៗ	muoy muoy	each
ម្យ៉ាងទៀត	məyaan tjet	on the other hand, furthermore
ហាម	yiam	to guard
រថក្រោះ	rút krúh	tank
រឹបប្រក	rəp yóo	to seize, to confiscate
រួចពីមាត់	ruoc pii mót	to say just for the heck of it, to
លិខិត	lèkhət	message, paper ^{make up a story (L)}
វិស្វករ	vihsevaʔkoo	engineer
វេទនា	veetənia	misery, suffering
សំណួរ	sənuo	question
ស៊ីវិល	sərap	a set; a suit of clothing
អប់រំ	əprum	to bring up, to educate, to guide (R)
ឯកសណ្ឋាន	aeksethaan	uniform

Wedding Party

LESSON FIFTY

DIALOGUE

១. សុខ ផ្លាស់មកទៅ
លោកស្រីប្រឹក្សាហេតុអ្វីបាន
ជាលោកផ្លាស់មកកន្លែង
នេះ?
- បញ្ជា
មេបញ្ជាការ
២. គុម ខ្ញុំមិនចង់មកទេ តែមេ
បញ្ជាការខ្ញុំបញ្ជាឲ្យមក។
៣. សុខ កន្លែងនេះមានគ្រោះថ្នាក់
ច្រើនណាស់។ លោកយក
កូនចៅហ្មានប៉ុន្មាននាក់មក
ជាមួយ?
- កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ
៤. គុម សាមសិបពីរនាក់។
កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ យើង
ធ្វើការម៉្លេះម៉្លេងម៉្លង ។
៥. សុខ អ្វីជា?
- សង្ស័យ
៦. គុម អ្វីជាមេដឹកនាំយើង ព្រោះ
យើងសង្ស័យថាមានខ្មាំង
នៅពេលយប់ ។
- ការពារ
៧. សុខ លោកធ្វើអ្វីទៀតដើម្បីរក្សា
ការពារដំណីលោក?
- ត្រង់សេ
៨. គុម យើងដីកត្រង់សេជុំវិញ។
៩. សុខ លោកនៅកន្លែងនេះ
ប៉ុន្មានថ្ងៃ?
១០. គុម ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកបាន
ទេ ព្រោះជាការសម្ងាត់។
- to transfer, to change
Captain, why did you transfer to
this place?
- to order
I didn't want to come here, but
the commander ordered me to.
- This place is very dangerous; how
many men did you bring with you?
- in the last few days
Thirty-two men. In the last few
days, we've worked around the
clock.
- Doing what?
to suspect
Like guarding our camp because we
suspected that there were enemy
at night.
- to defend, protect
What else did you do to defend
your camp?
- trench
We dug trenches all around.
- How long will you stay here?
- I can't tell you, because it's a
secret.

DIALOGUE:

1. sok - look sa? bəy, hast əy baan cia look phlah móo kəlaən nih?
2. tom - khñom mɛn cəŋ móo tee, tas mee boñcia kaa khñom boñcia aoy khñom móo
3. sok - kəlaən nih mian krúh thna? craən nah. look yóo koun təhian pəmaan né? móo cia muoy?
4. tom - saam səp pii né?. kaal pii pəmaan ŋay nih, yəən thəə kaa məphəy buon maon
5. sok - douc cia?
6. tom - douc yiam cərum yəən prúh yəən sɔŋsay thaa mian khman nɛw peel yup
7. sok - look thəə əy tɛt daəmbəy nɛŋ kaapia cərum look?
8. tom - yəən ciik trəŋsee cum viñ
9. sok - look nɛw kəlaən nih pəmaan khas?
10. tom - khñom mɛn aac prap look baan tee, prúh cia kaa səŋat

NOTESDRILLSDRILL NO.

4. Note that ប៉ុន្មាន /pəmaan/ here is an indefinite meaning 'a few, several,' not a question word meaning 'how many.'

DRILLSDRILL ONE: Substitution

MODEL: T: តែផ្នែកខ្ញុំទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។ (កងអនុលេខាធី)

S: តែកងអនុលេខាធី ទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។

T: It's only my platoon that transferred to this place. (the company)

S: It's only the company that transferred to this place.

ក. តែកងអនុលេខាភូមិទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។	(លោកស្រីក្រីប្អូន)
ខ. តែលោកស្រីក្រីប្អូនទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។	(លោកមហាវ័រ)
គ. តែលោកមហាវ័រទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។	(កងអនុលេខាធីទី២)
ឃ. តែកងអនុលេខាធីទី២ទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។	(ក្រុមទី១)
ង. តែក្រុមទី១ទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។	(ក្រុមលោកប៊ែច)
ច. តែក្រុមលោកប៊ែចទេផ្លាស់មកកន្លែងនេះ។	

DRILL TWO: Extension

MODEL: T: មេបញ្ជាការខ្ញុំបញ្ជាឱ្យមកកន្លែងនេះ។

S: ខ្ញុំមិនចង់មកកន្លែងនេះទេ។

T: My commander ordered me to come to this place.

S: I didn't want to come here.

- ក. លោកគ្រូខ្ញុំបញ្ជាឱ្យទៅរកមេរៀននេះ។ ខ្ញុំមិនចង់ទៅរកមេរៀននេះទេ។
 ខ. ខ្ញុំពុំក៏លោកបញ្ជាឱ្យលោកចូលធ្វើទាហាន។ ខ្ញុំមិនចង់ចូលធ្វើទាហានទេ។
 គ. ប្រសិនបើបញ្ជាឱ្យលោកសរសេរ។ លោកមិនចង់សរសេរទេ។
 ឃ. នាយទាហានបញ្ជាឱ្យយើងធ្វើការជ្រុះ។ យើងមិនចង់ធ្វើការជ្រុះទេ។
 ង. គេបញ្ជាឱ្យទៅរកភាសានេះ។ ខ្ញុំមិនចង់ទៅរកភាសានេះទេ។
 ច. មេបញ្ជាការខ្ញុំបញ្ជាឱ្យធ្វើការរាយការណ៍មួយ។ ខ្ញុំមិនចង់ធ្វើការរាយការណ៍មួយទេ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: កន្លែងនេះមានគ្រោះថ្នាក់ជ្រុះណាស់។

S: ធម្មតាកន្លែងនេះមិនដែលមានគ្រោះថ្នាក់ទេ។

T: This place has a lot of accidents (is very dangerous).

S: Usually this place never has any accidents (is never dangerous).

- ក. ខ្ញុំទៅរកភាសានេះ។ ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលទៅរកភាសានេះទេ។
 ខ. ខ្ញុំសួរមេបញ្ជាការខ្ញុំ។ ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលសួរមេបញ្ជាការខ្ញុំទេ។
 គ. ខ្ញុំយកការសម្ងាត់ឱ្យខ្ញុំ។ ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលយកការសម្ងាត់ឱ្យខ្ញុំទេ។
 ឃ. ខ្ញុំសរសេរលោកណាខ្ញុំ។ ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលសរសេរលោកណាខ្ញុំទេ។
 ង. ខ្ញុំត្រូវដឹកត្រង់សេដ្ឋីវិញចន្លោះ។ ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលដឹកត្រង់សេដ្ឋីវិញចន្លោះទេ។
 ច. ខ្ញុំមានគ្រោះថ្នាក់ឡានមួយ។ ធម្មតាខ្ញុំមិនដែលមានគ្រោះថ្នាក់ឡានទេ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: មានគ្រោះថ្នាក់មួយនៅក្នុងបន្ទាយនេះ។

S: កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះមានគ្រោះថ្នាក់មួយនៅក្នុងបន្ទាយនេះ។

T: There was an accident in this post.

S: In the last few days there was an accident in this post.

- ក. ខ្ញុំទទួលសេចក្តីមួយ។ កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះខ្ញុំទទួលសេចក្តីមួយ។
 ខ. យើងធ្វើការផ្ទេរបន្ទប់។ កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះយើងធ្វើការផ្ទេរបន្ទប់។
 គ. ខ្ញុំមិនបានទៅរកនេះទេ។ កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះខ្ញុំមិនបានទៅរកនេះទេ។

- ប. គេមិនទុលរដ្ឋការទេ ។
 កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះគេមិនទុលរដ្ឋការទេ ។
- ង. ទ្វីក្នុងស្រុកទេ ។
 កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ ទ្វីក្នុងស្រុកទេ ។
- ច. លោកមិនរៀនខ្មែរទេ ។
 កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះលោកមិនរៀនខ្មែរទេ ។

DRILL FIVE: Substitution

- MODEL: T: លើសលែងការប្រែប្រួលទាំង ។ (សក់ថ្មី)
 S: លើសលែងការប្រែប្រួលទាំង ។
 T: We work around the clock. (sell medicine)
 S: We sell medicine around the clock.
- ក. លើសលែងការប្រែប្រួលទាំង ។ (ហាងថ្មី)
 ខ. ហាងថ្មីលើសលែងការប្រែប្រួលទាំង ។ (បើក)
 គ. ហាងថ្មីបើកលើសលែងការប្រែប្រួលទាំង ។ (ប៉ុស្តិ៍)
 ឃ. ប៉ុស្តិ៍បើកលើសលែងការប្រែប្រួលទាំង ។ (ទំ)
 ង. ទំបើកលើសលែងការប្រែប្រួលទាំង ។ (ហាម)
 ច. ទំហាមលើសលែងការប្រែប្រួលទាំង ។

DRILL SIX: Substitution

- MODEL: T: ខ្ញុំសង្ស័យថា លោកជាខ្មាំង ។ (ទាហានយកការសម្ងាត់)
 S: ខ្ញុំសង្ស័យថា លោកជាទាហានយកការសម្ងាត់ ។
 T: I suspect that you're an enemy. (in military intelligence)
 S: I suspect that you're in military intelligence.
- ក. ខ្ញុំសង្ស័យថា លោកជាទាហានយកការសម្ងាត់ ។ (គ្រូបង្វែង)
 ខ. ខ្ញុំសង្ស័យថា លោកជាគ្រូបង្វែង ។ (ប៉ុស្តិ៍)
 គ. ខ្ញុំសង្ស័យថា លោកជាប៉ុស្តិ៍ ។ (អ្នកបើកទ្វារ)
 ឃ. ខ្ញុំសង្ស័យថា លោកជាអ្នកបើកទ្វារ ។ (កូនស៊ីស្ទ)
 ង. ខ្ញុំសង្ស័យថា លោកជាកូនស៊ីស្ទ ។ (អ្នកទុលការសម្ងាត់)
 ច. ខ្ញុំសង្ស័យថា លោកជាអ្នកទុលការសម្ងាត់ ។

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: ជាការសម្ងាត់ ។
 S: ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេ ព្រោះជាការសម្ងាត់ ។
 T: It's a secret.
 S: I can't tell you because it's a secret.

- ក. ខ្ញុំមិនដឹង។
 ខ. ខ្ញុំមិនដឹងសប្តាហ៍។
 គ. ជាការផ្លាស់ប្តូរ។
 ឃ. ជារឿងស្តីពីស្ត្រី។
 ង. មានមនុស្សច្រើនពេក។
 ច. ខ្ញុំភ្លេចទៅហើយ។
- ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេព្រោះខ្ញុំមិនដឹង។
 ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេព្រោះខ្ញុំមិនដឹងសប្តាហ៍។
 ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេព្រោះជាការផ្លាស់ប្តូរ។
 ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេព្រោះជារឿងស្តីពីស្ត្រី។
 ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេព្រោះមានមនុស្សច្រើនពេក។
 ខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកទេព្រោះខ្ញុំភ្លេចទៅហើយ។

DRILL EIGHT: Substitution

- MODEL: T: កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះមានហ្វឹកច្រើនណាស់។ (អាវុធ)
 S: កាលពីប៉ុន្មានអាទិត្យនេះមានហ្វឹកច្រើនណាស់។
 T: In the last few days there have been a lot of enemy. (weeks)
 S: In the last few weeks there have been a lot of enemy.
- ក. កាលពីប៉ុន្មានអាទិត្យនេះមានហ្វឹកច្រើនណាស់។ (ថ្ងៃ)
 ខ. កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះមានហ្វឹកច្រើនណាស់។ (សប្តាហ៍)
 គ. កាលពីប៉ុន្មានសប្តាហ៍នេះមានហ្វឹកច្រើនណាស់។ (ម៉ោង)
 ឃ. កាលពីប៉ុន្មានម៉ោងនេះមានហ្វឹកច្រើនណាស់។ (ម៉ោង)
 ង. កាលពីប៉ុន្មានម៉ោងនេះមានហ្វឹកច្រើនណាស់។ (ថ្ងៃ)
 ច. កាលពីប៉ុន្មានថ្ងៃនេះមានហ្វឹកច្រើនណាស់។

DRILL NINE: Substitution

- MODEL: T: នេះជាបញ្ហាសុវត្ថិភាពជាតិ។ (អាហារ)
 S: នេះជាបញ្ហាសុវត្ថិភាព។
 T: This is a problem of national security. (military)
 S: This is a military problem.
- ក. នេះជាបញ្ហាសុវត្ថិភាពជាតិ។ (ជាតិ)
 ខ. នេះជាបញ្ហាសុវត្ថិភាព។ (សុវត្ថិភាព)
 គ. នេះជាបញ្ហាសុវត្ថិភាព។ (ក្រុមស្រី)
 ឃ. នេះជាបញ្ហាសុវត្ថិភាព។ (លោកស្រី)
 ង. នេះជាបញ្ហាសុវត្ថិភាព។ (លោក)
 ច. នេះជាបញ្ហាសុវត្ថិភាព។

DRILL TEN: Response

- MODEL: T: តើអ្នកបានដឹងមុនទេ មុនពេលផ្លាស់ប្តូរ។
 S: មុនពេលផ្លាស់ប្តូរខ្ញុំបានដឹងមុន។
 T: Did they let you know ahead of time, before they transferred you?
 S: Before they transferred me they didn't let me know.

- ក. គេប្រាប់លោកមុនេ មុនគេឱ្យលោកទៅ?
មុនគេឱ្យទៅ គេមិនប្រាប់ទេ។
- ខ. លោកត្រូវតែរស់លោកមុនេ មុនគាត់ឱ្យបដិណ្ឌាត្យនេះ?
មុនគាត់ឱ្យបដិណ្ឌាត្យនេះ គាត់មិនត្រូវទេ។
- គ. លោករៀនមេរៀននេះមុន មុនលោកចកសាលា?
មុនខ្ញុំចកសាលា ខ្ញុំមិនរៀនមេរៀននេះទេ។
- ឃ. លោកសាងដីមុន មុនលោកញាំបាយ?
មុនខ្ញុំញាំបាយ ខ្ញុំមិនសាងដីទេ។
- ង. លោកមើលកំភ្លើងលោកមុន មុនលោកទៅកន្លែងហាត់ប្រាណ?
មុនខ្ញុំទៅកន្លែងហាត់ប្រាណ ខ្ញុំមិនមើលកំភ្លើងទេ។
- ច. គេសួរលោកមុន មុនគេឱ្យលោកចូល?
មុនគេឱ្យចូល គេមិនសួរទេ។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: ពលហ្មឺនបញ្ជាក្រុមទាហាន។ (ពលហ្មឺន)

S: អ្នកណាបញ្ជាក្រុមទាហាន?

T: The sergeant commands the troop. (sergeant)

S: Who commands the troop?

- ក. លោកស្រីបញ្ជាកងអនុសេនាតូច។ (លោកស្រីប្រើ)
អ្នកណាបញ្ជាកងអនុសេនាតូច?
- ខ. ក្នុងកងអនុសេនា ខ្ញុំមានទាហានដប់ក្រុម។ (ដប់)
ក្នុងកងអនុសេនា ខ្ញុំមានទាហានបីឆ្នាំក្រុម?
- គ. កាលណាអ្នកដឹកនាំក្រុមមិននៅ អ្នកបាញ់កំភ្លើងអាចបញ្ជាក្រុម។
(កាលណាអ្នកដឹកនាំក្រុមមិននៅ)
ពេលណាអ្នកបាញ់កំភ្លើងអាចបញ្ជាក្រុម?
- ឃ. គេបង្គាប់អ្នកបាញ់កំភ្លើងឱ្យបាញ់កំភ្លើងបាញ់ត្រាប់បែក។
(ឱ្យបាញ់កំភ្លើងបាញ់ត្រាប់បែក)
គេបង្គាប់អ្នកបាញ់កំភ្លើងឱ្យបាញ់ត្រាប់បែក?
- ង. មិនចាំបាច់មានទាហានហាមនៅក្នុងបន្ទាយទេ។ (ក្នុងបន្ទាយ)
មិនចាំបាច់មានទាហានហាមនៅឯណា?
- ច. លោកត្រូវពាក់ឯកសណ្ឋាន ទាហានរាល់ថ្ងៃ។ (រាល់ថ្ងៃ)
លោកត្រូវពាក់ឯកសណ្ឋាន ទាហានថ្ងៃណាខ្លះ?

DRILL TWELVE: Substitution

- MODEL: T: អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅជួបមេឃ្លាំង? (និយាយជាមួយ)
 S: អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅនិយាយជាមួយមេឃ្លាំង?
 T: Who will volunteer to go and meet the enemy leader? (talk with)
 S: Who will volunteer to go and talk with the enemy leader?
- ក. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅនិយាយជាមួយមេឃ្លាំង? (អ្នកឥណទានកាសែត)
 ខ. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅនិយាយជាមួយអ្នកឥណទានកាសែត? (អ្នកដើម្បី)
 គ. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅនិយាយជាមួយអ្នកដើម្បី? (ផ្តល់លាមកមិន)
 ឃ. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅផ្តល់លាមកមិនអ្នកដើម្បី? (ពេទ្យ)
 ង. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅផ្តល់លាមកមិនពេទ្យ? (ជួប)
 ច. អ្នកណាស្ម័គ្រចិត្តទៅជួបពេទ្យ?

DRILL THIRTEEN: Transformation

- MODEL: T: អ្នករបួសស្លាប់។ (លោកយកលាមកមកដល់)
 S: ស្រីចិត្តលោកយកលាមកមកដល់អ្នករបួសស្លាប់ទៅហើយ។
 T: The wounded died. (you arrived with the blood)
 S: By the time you arrived with the blood the wounded died.
- ក. ដុះនោះនេះអស់។ (ឡានទឹកមកដល់)
 ស្រីចិត្តឡានទឹកមកដល់ដុះនោះនេះអស់ទៅហើយ។
 ខ. ខ្ញុំបាបលុយអស់។ (លោកចង់សក់ឡានមិនខ្ចី)
 ស្រីចិត្តលោកចង់សក់ឡានមិនខ្ចីខ្ញុំបាបលុយអស់ទៅហើយ។
 គ. ខ្ញុំរត់ចេញពីភូមិ។ (ឡានទាហានទៅដល់)
 ស្រីចិត្តឡានទាហានទៅដល់ខ្ញុំរត់ចេញពីភូមិទៅហើយ។
 ឃ. ខ្ញុំស្របឈានបាប។ (ស្រីបង់រកហាងប៉ាបស្រីព្យា)
 ស្រីចិត្តស្រីបង់រកហាងប៉ាបស្រីព្យាខ្ញុំស្របឈានបាបទៅហើយ។
 ង. កូនស្រីដឹកចប់។ (ខ្ញុំទិញស៊ីបុត្របាន)
 ស្រីចិត្តខ្ញុំទិញស៊ីបុត្របានកូនស្រីដឹកចប់ទៅហើយ។
 ច. ប្រពន្ធខ្ញុំឆ្លងទន្លេ។ (ខ្ញុំទៅដល់ពេទ្យ)
 ស្រីចិត្តខ្ញុំទៅដល់ពេទ្យប្រពន្ធខ្ញុំឆ្លងទន្លេទៅហើយ។

DRILL FOURTEEN: Choice

- MODEL: T: លោកឆ្លងទន្លេតាម ... វាឆាប់ជាងតាម ... (ទូក, កាណូត)
 S: លោកឆ្លងទន្លេតាមកាណូតវាឆាប់ជាងតាមទូក។
 T: Crossing a river by...is faster than by ... (rowboat, a motor canoe)
 S: Crossing a river by a motor canoe is faster than by rowboat.

- ក. ....អាចនាំទំនិញបានច្រើនតិចបំផុត... (រទេះភ្លើង, កប៉ាល់ហោះដឹកទំនិញ)
 រទេះភ្លើងអាចនាំទំនិញបានច្រើនតិចបំផុត កប៉ាល់ហោះដឹកទំនិញ។
- ខ. ....អាចចម្លងមនុស្សនិងឡានតិច... អាចចម្លងបានតិចមនុស្សទេ។
 (កាណូត, សាឡាង)
 សាឡាងអាចចម្លងមនុស្សនិងឡានតិច កាណូតអាចចម្លងបានតិចមនុស្សទេ។
- គ. នៅក្នុងជំហ្មងកើតមានស្លឹកឈើ... ទេពោះវាបំផុតជាង...
 (ឡានពេទ្យ, អេស៊ីកូបទីន)
 នៅក្នុងជំហ្មងកើតមានស្លឹកឈើឡានពេទ្យទេ ពោះវាបំផុតជាងអេស៊ីកូបទីន។
- ឃ. គេជឿថា... ដើម្បីជឿជំហ្មង... ដើម្បីដឹកទាហាន។ (រថព្រះ, ឡានពេទ្យ)
 គេជឿថាព្រះដើម្បីជឿជំហ្មង ឡានពេទ្យដឹកទាហានដើម្បីដឹកទាហាន។
- ង. ខ្ញុំចូលចិត្ត... ព្រោះវាថោកជាង... (ឡានល្អល, ភាគីស៊ី)
 ខ្ញុំចូលចិត្តឡានល្អលព្រោះវាថោកជាងភាគីស៊ី។

Reading Passage

អ្នកកំណត់កាសែត

ធម្មតាកិច្ចការអ្នកកំណត់កាសែតដាក់កិច្ចការពិបាកណាស់ដល់សេសសនា កន្លែងណាប្រសើរណាដែលមានការបាញ់គ្នា។ បើប្រសើរធម្មតាអ្នកកំណត់កាសែតច្រើន តែស្ម័គ្រចិត្តនៃការព្យាយាមការណ៍នៅកន្លែងណាដែលមានព្រះប្រាក់ច្រើន។ គ្មានអ្នកណា បញ្ជាអ្នកកំណត់កាសែតឱ្យទៅរាយការណ៍អំពីកន្លែងណាទេ តែការព្យាយាមការណ៍អំពី កន្លែងនោះជាការងាររបស់គេ។ គេត្រូវមានដំណឹងដាក់ក្នុងកាសែតរបស់គេ ត្រូវមាន រូបថត មិនមែនរូបថតនៅព្រាហ្មពោលដ៏ស្រស់ត្រកាលកើតឡើងនោះទេ គឺពេល ដែលព្រឹត្តិការណ៍កំពុងកើតឡើង។ នេះហើយជាការពិបាកនោះ។

នៅក្នុងសង្គ្រាម អ្នកកំណត់កាសែតត្រូវតែដើរតាមកងទ័ព។ គេឆ្លៀតពាក់ ឯកសណ្ឋានទាហានតែគេជឿប្រដាប់ចិត្តរូប ប្រដាប់ចិត្តសម្លេង ខ្សែដៃ ក្រដាស ដំនួសកាំភ្លើងនិងគ្រាប់។ ការណ៍ដែលគ្មានកាំភ្លើងតែឆ្លៀតជំនាញនេះហើយ ដែលអាចធ្វើឱ្យអ្នកកំណត់កាសែតមានព្រះប្រាក់ ហើយជួនកាលគេមាន ព្រះប្រាក់ដល់ជីវិតផង។ ជួនកាលគេត្រូវដួលឡានហើយបើកទៅកន្លែងដែលមាន ព្រឹត្តិការណ៍កើតឡើង ហើយដល់ពេលបើកឡានទៅដល់គេគ្មានបើកទៅទេ។ បើគេគ្រាន់តែទៅដល់កន្លែងនោះ គេមានសំណង់ហើយព្រោះជួនកាលពួកខ្មាំង ចូកដៃទៅបាញ់ទៅលើគេបាញ់គេយកទៅជាមួយ។ បើកងទ័ពព្រាហ្មបាញ់គេ យកទៅជាមួយ គេមិនដឹងជាថ្ងៃណាទេណាគេនឹងត្រឡប់ទៅដួលពួកទៅក្នុង គ្រួសារគេទេ ឬគេមិនដឹងជាកងទ័ពព្រាហ្មនឹងសម្លាប់គេ ឬឱ្យគេរួចខ្លួនទេ។

នៅក្នុងស្រុកមានជំហ្មងយ៉ាងនេះ អ្នកកំណត់កាសែតធ្វើការគ្រាន់ពេលគ្មាន ទៅទេ តែគេបានផ្តល់ប្រយោជន៍យ៉ាងសំខាន់ដល់មនុស្សទូទៅ។

VOCABULARY

ការផ្ទាល់ខ្លួន	kaa phtól khluon	personal affair
ការពារ	kaapia	to protect, to defend
កាលពីថ្ងៃនាងប្អូន	kaal pii pëmaan ñay nih	in the last few days
កើតឡើង	kaat laəŋ	to arise, to come about (R)
ក្រួស	kruoh	gravel (L)
គ្រោះថ្នាក់	krúh thnaʔ	accident, danger
ចម្លង	cəlvəŋ	to take across; to copy
ច្បាស់	cbah	clear
ឆ្លងទន្លេ	chlvəŋ təlee	to give birth
ជាតិ	ciat	nation
ជំនួស	cənuoh	instead of (R)
ឈាម	chiam	blood
តំណាង	tənaaŋ	to represent
ត្រង់សេ	tronŋsəə	trench
ទំនិញ	təniŋ	merchandise, goods
នាំ	nóm	to transport, to lead, to take a
បញ្ជា	bəŋciə	to order person somewhere
ផ្ទុក	phtuk	to load
ព្រឹត្តិការណ៍	prətəkaa	event (R)
មេ	mee	leader, head
របួស	ləbuoh	to be wounded
រ៉កែត	rokket	rocket
រឿង	rɿəŋ	story, matter, problem
លម្អិត	ləmóom təs	by the time that
វិបត្តិ	vebat	crisis, destructive event (L)
សង្ស័យ	sonŋsay	to suspect
សន្តិសុខជាតិ	sonťesok ciat	national security
សំប្រាស់	səlaaŋ	ferry boat
ស្ម័គ្រចិត្ត	smaʔ cət	to volunteer
ឡានទឹក	laan tɿk	fire truck
អ្នកតំណាងកាសែត	néʔ tənaaŋ kəsəet	press representative

ឪពុកនឹងកូនប្រុសឬនាង

បាច់	bac	bundle
ថង់	thon	(small) bag
កាច់	kac	to break by snapping off, e.g., a twig
ព្រាប	sraay	to untie
ងាយស្រួល	daoy nlay	easily
ងាយ	nlay	easy
ទាំងបួន	tén buon	all four
ព្រាប	próom	to agree
ហៃ	hay	particle for calling attention of listener (familiar)
ទាំងបួន	tén laay	marks, plural
ឪពុក	əwpuk	I(father)
រាល់គ្នា	ról knia	all (together)
នឹក	nɨk	to think, to visualize, to recall
ប្រយោជន៍	peyaoc	with the purpose of...
ការពារ	kaa pia	to protect from, to defend
ស្រឡាញ់	selañ	to love, to like
រួបរួម	ruop ruom	to unite, to be united

LESSON FIFTY-ONEDIALOGUE

	ឃ្លាំង	depot, cache, warehouse
	លាក់	to hide something
	អាវុធ	weapons, arms
	សត្រូវ	enemy
១.	គុម្ភ ប៉ុន្មានអាវុធក្រុមនយើង រកឃើញឃ្លាំងលាក់អាវុធ របស់សត្រូវមួយ។	In the last few weeks, we found an enemy weapons cache.
២.	សុខ លោកឃើញនៅណា?	Where did you find it?
	ក្បែរ	next to
	ខាងជើង	north
	ព្រំដែនខ្មែរ-យួន	Cambodian-Vietnamese border
៣.	គុម្ភ នៅខាងជើងទីក្រុងតាយនិង ក្បែរព្រំដែនខ្មែរ-យួន។	North of the (Vietnamese) city Tay Ninh, next to the Cambodian- Vietnamese border.
	ឲ្យការ	to tip off (with information)
៤.	សុខ អ្នកណាឲ្យការលោក?	Who tipped you off?
៥.	គុម្ភ គ្មានអ្នកណាឲ្យការទេ តែយើងសង្ស័យកន្លែង ហ្នឹង។	Nobody did, but we suspected that place.
៦.	សុខ មានអ្វីក្នុងឃ្លាំងហ្នឹង?	What was there in that depot?
	ដើម	stem (classifier for rifles)
	ជាច្រើន	many
៧.	គុម្ភ មានកាំភ្លើងសាម-ទសសិប ដើមនិងគ្រាប់ជាច្រើន។	There were some thirty or forty rifles, and lots of ammunition.
	ស្បៀងអាហារ	food supply, provisions
៨.	សុខ ចុះមានស្បៀងអាហារទេ?	And were there any provisions?
	បារ	bale, sack
	ត្រីស្ងោក	dried fish
	ត្រីឆ្អិន	smoked fish
៩.	គុម្ភ បាទ មានអស់បួនប្រាំបួន នឹងត្រីស្ងោកត្រីឆ្អិនខ្លះ។	Yes, four or five sacks of rice, and some dried and smoked fish.

DIALOGUE:

1. tom - pəmaan aatit mun, yəən rók khəəŋ khlén lé' əvút ləbɔh sətɾəw muoy
2. sok - look khəəŋ nɨw aənnaa?
3. tom - nɨw khaan cəən tii kron taay nɨŋ kbaɛ prúm daən khmaɛ-yuon
4. sok - né'nnaa aoy kaa look?
5. tom - kmian né'nnaa aoy kaa tee, tə yəən soŋsay kəlaɛŋ nɨŋ
6. sok - mian ɛy khləh knoŋ khlén nɨŋ?
7. tom - mian kəmphləən saam sɛ sɛp daəm, nɨŋ króp cia craən
8. sok - coh, mian sbien əhaa tee?
9. tom - baat, mian ŋkɔɔ buon pram baav, nɨŋ trɛy ɲiet, trɛy ch'əə khləh

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

3. The cardinal directions are

ខាងជើង	/khaan cəən/ 'north'
ខាងកើត	/khaan kaət/ 'east'
ខាងត្បូង	/khaan tboun/ 'south'
ខាងលិច	/khaan lɛc/ 'west'

The words for 'north' and 'south' come from an ancient Cambodian custom in which people slept with their heads to the south: **ត្បូង** /tboun/ an old word for 'head;' and their feet to the north: **ជើង** /cəən/ 'foot, leg.' **កើត** /kaət/ 'east; to be born' refers to the rising of the sun in the east; **លិច** /lɛc/ 'west' on the other hand means 'to sink, to set' and refers to the setting of the sun in the west.

Intermediate directions are named by putting the word **ឆៀង** /chien/ between the names of the two primary directions, e.g.,

ខាងត្បូងឆៀងខាងកើត
 khaan tboun chien khaan kaət
 southeast

The word **ជ្រុង** /crun/ 'corner' may be used instead of **ឆៀង** /chien/, e.g.

ខាងត្បូងជ្រុងខាងកើត
 khaan tboun crun khaan kaət
 southeast

7. Note the quick way to say approximate numbers like 'fifty or sixty' when the two numbers concerned end in សិប /səp/: for the first number the first part of the number is given, then the entire second number, e.g., ហាហុកសិប /haa hok səp/ 'fifty or sixty.' This is equivalent to ហាសិបបួបួកសិប /haasəp ri hoksəp/ 'fifty or sixty.'

DRILLS

DRILL NO.

2. Note that the Cambodian name for Saigon is វៀតណាម /prəy nokóo/. Saigon and the Mekong Delta were formerly part of the Khmer Empire before the Vietnamese came down from the north. The Delta area still has many ethnic Cambodians living in it and is known to Cambodians as កម្ពុជានិរតី /kampucia kraom/ 'Kampuchea Krom' or 'Lower Cambodia.' The ethnic Cambodians there are called ខ្មែរកម្ពុជានិរតី /khmae kampucia kraom/ or ខ្មែរក្រោម /khmae kraom/ 'Khmer Krom.' (See also the grammatical sketch Chapter I.)

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

- MODEL: T: យើងរកឃើញបង្គំលាក់អាវុធរបស់សត្រូវមួយ។ (កាំភ្លើង)
S: យើងរកឃើញបង្គំលាក់កាំភ្លើងរបស់សត្រូវមួយ។
T: We found a weapons cache of the enemy. (rifles)
S: We found a rifle cache of the enemy.

- ក. យើងរកឃើញបង្គំលាក់កាំភ្លើងរបស់សត្រូវមួយ។ (ទ្រព្យ)
ខ. យើងរកឃើញបង្គំលាក់កាំភ្លើងរបស់ទ្រព្យ។ (ប័ណ្ណ)
គ. យើងរកឃើញបង្គំលាក់អាវុធរបស់ទ្រព្យ។ (ស្បៀងអាហារ)
ឃ. យើងរកឃើញបង្គំលាក់ស្បៀងអាហាររបស់ទ្រព្យ។ (ដុំថ្ម)
ង. យើងរកឃើញបង្គំលាក់ស្បៀងអាហាររបស់ទ្រព្យ។ (កន្លែង)
ច. យើងរកឃើញបង្គំលាក់ស្បៀងអាហាររបស់ទ្រព្យ។

DRILL TWO: Substitution

- MODEL: T: នៅខាងជើងទីក្រុងតាយនិងព្រំដែនកម្ពុជា-វៀតណាម។ (ខាងត្បូង)
S: នៅខាងត្បូងទីក្រុងតាយនិងព្រំដែនកម្ពុជា-វៀតណាម។
T: It's north of the city Tay Ninh, near the Cambodian-Vietnamese border. (south)
S: It's south of the city Tay Ninh, near the Cambodian-Vietnamese border.
ក. នៅខាងត្បូងទីក្រុងតាយនិងព្រំដែនកម្ពុជា-វៀតណាម។ (វៀតណាម)
ខ. នៅខាងត្បូងទីក្រុង វៀតណាមព្រំដែនកម្ពុជា-វៀតណាម។ (ស្រុក-សាលា)

- គ. នៅទីក្រុងភ្នំពេញដែលមានព័ត៌មានពីក្រុមហ៊ុនស្រូវស្រែក (ទាបកើត)
 ឃ. នៅទីក្រុងភ្នំពេញដែលមានព័ត៌មានពីក្រុមហ៊ុនស្រូវស្រែក (ក្រចេះ)
 ង. នៅទីក្រុងភ្នំពេញដែលមានព័ត៌មានពីក្រុមហ៊ុនស្រូវស្រែក (ទាបស្រែក)
 ច. នៅទីក្រុងភ្នំពេញដែលមានព័ត៌មានពីក្រុមហ៊ុនស្រូវស្រែក

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។
 (ជើង - កើត)
 S: យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅទីក្រុងជើងជ្រៃ ទាប
 កើតទីក្រុងភ្នំពេញ។
 T: We found a food cache near the city of Saigon. (northeast)
 S: We found a food cache northeast of the city of Saigon.

- ក. យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។ (កើត - ត្បូង)
 យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។
 ខ. យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។ (ជើង - ស្រែក)
 យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។
 គ. យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។ (ត្បូង - ស្រែក)
 យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។
 ឃ. យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។ (កើត - ជើង)
 យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។
 ង. យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។ (ជើង - កើត)
 យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។
 ច. យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។ (ត្បូង - កើត)
 យើងរកឃើញកន្លែងលាក់ស្បៀងអាហារមួយនៅជិតទីក្រុងនគរ។

DRILL FOUR: Transformation

- MODEL: T: មានឃ្លាំងលាក់អាវុធច្រើនមួយនៅទីនេះ។ (លោកសាវ)
 S: លោកសាវទូលការណ៍ខ្ញុំបានឃើញឃ្លាំងលាក់អាវុធច្រើនមួយនៅទីនេះ។
 T: There was a weapons cache of the enemy. (Mr. Saw)
 S: Mr. Saw tipped me off that there was a weapons cache of the enemy.
 ក. ខ្ញុំមិនទៅទៀតទេ។ (នាងស៊ីហា)
 នាងស៊ីហាទូលការណ៍ខ្ញុំមិនទៅទៀតទេ។
 ខ. ខ្ញុំចង់សរសេរលិខិតទៅក្រុមហ៊ុននេះ។ (លោកម៉ែម)
 លោកម៉ែមទូលការណ៍ខ្ញុំចង់សរសេរលិខិតទៅក្រុមហ៊ុននេះ។

- គ. លោកស្រីក្រីក្រជាងគេនៅស្រុកប្រនង ។ (ឪពុកគាត់)
 ឪពុកគាត់ទិញការណ៍ខ្ញុំថាលោកស្រីក្រីក្រជាងគេនៅស្រុកប្រនង ។
 ឃ. ខ្ញុំមានកាំភ្លើងមួយ ។ (ប៉ូស៍ស)
 ប៉ូស៍សទិញការណ៍ខ្ញុំថាលោកមាន កាំភ្លើងមួយ ។
 ង. លោកស្រីចង្អាន់នេះ ។ (គេ)
 គេទិញការណ៍ខ្ញុំថាលោកស្រីចង្អាន់នេះ ។
 ច. ខ្ញុំនៅជួបអាមេរិកកាំងម្នាក់ ។ (ប៉ូស៍ស)
 ប៉ូស៍សទិញការណ៍ខ្ញុំថាលោកនៅជួបអាមេរិកកាំងម្នាក់ ។

DRILL FIVE: Substitution

- MODEL: T: យើងយកកាំភ្លើងពីទាំងបាតសិបដើម ។ (ដប់)
 S: យើងយកកាំភ្លើងពីទាំងបាតដប់ដើម ។
 T: We captured 40 rifles from the enemy. (ten)
 S: We captured 10 rifles from the enemy.
 ក. យើងយកកាំភ្លើងពីទាំងបាតដប់ដើម ។ (ទំព្យ)
 ខ. យើងទំព្យកាំភ្លើងពីទាំងបាតដប់ដើម ។ (ស្រី)
 គ. យើងស្រីកាំភ្លើងពីទាំងបាតដប់ដើម ។ (ប្រាំ)
 ឃ. យើងស្រីកាំភ្លើងពីទាំងបាតប្រាំដើម ។ (ខ្ញុំ)
 ង. ខ្ញុំស្រីកាំភ្លើងពីទាំងបាតប្រាំដើម ។ (កង់អនុសេនាភូមិ)
 ច. ខ្ញុំស្រីកាំភ្លើងពីកង់អនុសេនាភូមិបាតប្រាំដើម ។

DRILL SIX: Substitution

- MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវរបួសក្បាល ។ (ដើមស្តាំ)
 S: ខ្ញុំត្រូវរបួសដើមស្តាំ ។
 T: I was wounded in the head. (right leg)
 S: I was wounded in the right leg.
 ក. ខ្ញុំត្រូវរបួសដើមស្តាំ ។ (ចង្កេះ)
 ខ. ខ្ញុំត្រូវរបួសចង្កេះ ។ (ស្មា)
 គ. ខ្ញុំត្រូវរបួសស្មា ។ (ក្បាល)
 ឃ. ខ្ញុំត្រូវរបួសក្បាល ។ (ដៃស្តាំ)
 ង. ខ្ញុំត្រូវរបួសដៃស្តាំ ។ (ពោះ)
 ច. ខ្ញុំត្រូវរបួសពោះ ។ (ទ្រូង)
 ឆ. ខ្ញុំត្រូវរបួសទ្រូង ។

DRILL SEVEN: ResponseMODEL: T: ខ្ញុំត្រូវរបួសក្បាល។ (មុខ)

S: លោកមានសំណាងណាស់! លោកមិនត្រូវរបួសមុខទៀត។

T: I was wounded in the head. (face)

S: You were very lucky that you were not wounded in the face again.

- ក. ខ្ញុំត្រូវរបួសដើមស្បែក។ (ដើមស្បែក)
 លោកមានសំណាងណាស់! លោកមិនត្រូវរបួសដើមស្បែកទៀត។
- ខ. ខ្ញុំត្រូវរបួសចង្កេះ។ (ចង្កេះ)
 លោកមានសំណាងណាស់! លោកមិនត្រូវរបួសចង្កេះទៀត។
- គ. ខ្ញុំត្រូវរបួសស្មា។ (ស្មា)
 លោកមានសំណាងណាស់! លោកមិនត្រូវរបួសស្មាទៀត។
- ឃ. ខ្ញុំត្រូវរបួសក្បាល។ (ក្បាល)
 លោកមានសំណាងណាស់! លោកមិនត្រូវរបួសក្បាលទៀត។
- ង. ខ្ញុំត្រូវរបួសដៃស្តាំ។ (ដៃស្តាំ)
 លោកមានសំណាងណាស់! លោកមិនត្រូវរបួសដៃស្តាំទៀត។
- ច. ខ្ញុំត្រូវរបួសទ្រូង។ (ទ្រូង)
 លោកមានសំណាងណាស់! លោកមិនត្រូវរបួសទ្រូងទៀត។

DRILL EIGHT: ResponseMODEL: T: លោកចំរុះធ្វើនាហានប៉ុន្មានឆ្នាំ? (តើចំរុះធ្វើនាហានប៉ុន្មានឆ្នាំ?)

S: ខ្ញុំចំរុះធ្វើនាហានតែបីឆ្នាំទេ។

T: How long do you intend to serve in the armed forces? (only three years)

S: I intend to serve only 3 years.

- ក. លោកចំរុះធ្វើនាហានប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ឆ្នាំ៧ក្រោយ)
 ខ្ញុំចំរុះធ្វើនាហានប៉ុន្មានឆ្នាំ៧ក្រោយ។
- ខ. លោកចំរុះចេញពីនាហានអង្គាស់? (តើចេញពីនាហានអង្គាស់?)
 ខ្ញុំចំរុះចេញពីនាហានតែបីឆ្នាំទៀត។
- គ. លោកចំរុះចំណាយឆ្នាំនេះអង្គាស់? (ចំណាយឆ្នាំនេះ)
 ខ្ញុំចំរុះចំណាយឆ្នាំនេះចំណាយឆ្នាំនេះ។
- ឃ. លោកចំរុះប្រាប់លោកស្រីបីអង្គាស់? (ប្រាប់លោកស្រីបីអង្គាស់)
 ខ្ញុំចំរុះប្រាប់លោកស្រីបីអង្គាស់។
- ង. លោកចំរុះទៀនប្រាក់អង្គាស់? (កាសណាខ្ញុំទៀនប្រាក់ចប់)
 ខ្ញុំចំរុះទៀនប្រាក់កាសណាខ្ញុំទៀនប្រាក់ចប់។
- ច. លោកចំរុះនៅស្រុកនេះប៉ុន្មានឆ្នាំ? (ដប់)
 ខ្ញុំចំរុះនៅស្រុកនេះដប់ឆ្នាំ។

DRILL NINE: Response

- MODEL: T: លោកចំរុះធ្វើអីកាលណាលោករៀនចប់? (ធ្វើទាហាន)
 S: ខ្ញុំចំរុះធ្វើទាហានកាលណាខ្ញុំរៀនចប់។
 T: What do you intend to do when you finish studying? (join the service)
 S: I intend to join the service when I finish studying.
- ក. លោកចំរុះធ្វើអីកាលណាលោកសរប់ធ្វើទាហាន? (ធ្វើថ្នាក់សីល)
 ខ្ញុំចំរុះធ្វើថ្នាក់សីលកាលណាខ្ញុំសរប់ធ្វើទាហាន។
- ខ. លោកចំរុះធ្វើអីកាលណាលោកសរប់ធ្វើថ្នាក់សីល? (ទៅរៀនពេទ្យ)
 ខ្ញុំចំរុះទៅរៀនពេទ្យកាលណាខ្ញុំសរប់ធ្វើថ្នាក់សីល។
- គ. លោកចំរុះធ្វើអីកាលណាលោករៀនពេទ្យចប់? (ទៅស្រុកឃ្លួន)
 ខ្ញុំចំរុះទៅស្រុកឃ្លួនកាលណាខ្ញុំរៀនពេទ្យចប់។
- ឃ. លោកចំរុះធ្វើអីកាលណាលោកចាកស្រុកឃ្លួនវិញ? (គ្រូបង្រៀន)
 ខ្ញុំចំរុះធ្វើគ្រូបង្រៀនកាលណាខ្ញុំចាកស្រុកឃ្លួនវិញ។
- ង. លោកចំរុះធ្វើអីកាលណាលោកសរប់ធ្វើគ្រូបង្រៀន? (ទៅរៀន)
 ខ្ញុំចំរុះទៅរៀនកាលណាខ្ញុំសរប់ធ្វើគ្រូបង្រៀន។
- ច. លោកចំរុះធ្វើអីកាលណាលោករៀនចប់? (ធ្វើទាហាន)
 ខ្ញុំចំរុះធ្វើទាហានកាលណាខ្ញុំរៀនចប់។

DRILL TEN: Substitution

- MODEL: T: ខ្ញុំចំរុះស្លាប់ចេញពីទាហាន។ (ភ្នាក់)
 S: ខ្ញុំចំរុះស្លាប់ចេញពីភ្នាក់។
 T: I intend to escape from military service. (prison)
 S: I intend to escape from prison.
- ក. ខ្ញុំចំរុះស្លាប់ចេញពីភ្នាក់។ (សាលា)
 ខ. ខ្ញុំចំរុះស្លាប់ចេញពីសាលា។ (ស្រុកឃ្លួន)
 គ. ខ្ញុំចំរុះស្លាប់ចេញពីស្រុកឃ្លួន។ (ថ្នាក់សីល)
 ឃ. ខ្ញុំចំរុះស្លាប់ចេញពីថ្នាក់សីល។ (ផ្ទះ)
 ង. ខ្ញុំចំរុះស្លាប់ចេញពីផ្ទះ។ (ទាហានជើងគោក)
 ច. ខ្ញុំចំរុះស្លាប់ចេញពីទាហានជើងគោក។

DRILL ELEVEN: Transformation

- MODEL: T: មានសាមសិបនាក់ទៀត។
 S: តាមការពាយការណ៍ចុងក្រោយបំផុត មានសាមសិបនាក់ទៀត។
 T: There are thirty more persons.
 S: According to the latest report, there are thirty more persons.

- [illegible]

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL: T: ខ្មាំងកាប់ដើមឈើបង់ផ្លូវទៅវ៉ៀនកៃ ៤ (ផ្លូវជាតិលេខ១២)

S: ខ្មាំងកាប់ដើមឈើបង់ផ្លូវទៅវ៉ៀនកៃទាំងអស់លើកលែងតែផ្លូវជាតិលេខ១២។

T: The enemy blocks the roads to Saigon. (national route 5)

S: The enemy blocks all the roads to Saigon except national route 5.

- ក. រាល់ល្បាច់រួកស្រុកស្តាប់រាជលោក ។ (រាជលោកថ្នាក់រង)
 រាល់ល្បាច់រួកស្រុកស្តាប់រាជលោកទាំងអស់លើកទីលង់ទឹករាជលោកថ្នាក់រង ។
- ខ. ខ្ញុំស្នើបរសិទ្ធិទាំងអស់ ។ (ស្នើសុំ ផ្ទាល់ខ្លួន)
 ខ្ញុំស្នើបរសិទ្ធិទាំងអស់ លើកទីលង់ទឹកស្នើសុំផ្ទាល់ខ្លួន ។
- គ. ខ្ញុំប្រថុយបរិយាប្បបរមាច្នៃប្រឌិតទាំងអស់ ។ (ទាំងហានិភ័យច្រើន)
 ខ្ញុំប្រថុយបរិយាប្បបរមាច្នៃប្រឌិតទាំងអស់លើកទីលង់ទឹកទាហានអាច្រើន ។
- ឃ. រួកស្រុកថ្នាក់រងទាំងអស់ ។ (ត្រាក់កម្មបរសិទ្ធិ)
 រួកស្រុកថ្នាក់រងទាំងអស់លើកទីលង់ទឹកត្រាក់កម្មបរសិទ្ធិ ។
- ង. បង្គំស្នើសុំ អាហារទាំងអស់ត្រូវកងទ័ពព្រៃបង្គំ ។ (បង្គំស្នើសុំ ជិតចនាប្រ)
 បង្គំស្នើសុំ អាហារទាំងអស់ត្រូវកងទ័ពព្រៃបង្គំ លើកទីលង់ទឹកបង្គំស្នើសុំ ជិតចនាប្រ ។

DRILL THIRTEEN: Substitution

- MODEL: T: ថ្ងៃនេះធាតុអាកាសមិនល្អទេ។ (មានភ្លៀងធ្ងន់នៅតំបន់ខាងជើង)
 S: ថ្ងៃនេះមានភ្លៀងធ្ងន់នៅតំបន់ខាងជើង។
 T: Today the weather is not good. (heavy rain in the Northern region)
 S: Today, there is heavy rain in the Northern region.
- ក. ថ្ងៃនេះមានភ្លៀងធ្ងន់នៅតំបន់ខាងជើង។ (ពពកធំធេងហូរចេញពីខាងជើង)
 ខ. ថ្ងៃនេះពពកធំធេងហូរចេញពីខាងជើង។ (មានចុះអគ្គីភ័យនៅពេលព្រឹក)
 គ. ថ្ងៃនេះមានចុះអគ្គីភ័យនៅពេលព្រឹក។ (មានភ្លៀងធ្ងន់នៅប្រទេសថៃ)
 ឃ. ថ្ងៃនេះមានភ្លៀងធ្ងន់នៅប្រទេសថៃ។ (ខ្យល់ក្នុងមានល្បឿនមួយម៉ឺនម៉ែត្រក្នុងមួយវិនាទី)
 ង. ថ្ងៃនេះខ្យល់ក្នុងមានល្បឿនមួយម៉ឺនម៉ែត្រក្នុងមួយវិនាទី។ (មានភ្លើងទឹកកកនៅតាមផ្លូវ)
 ច. ថ្ងៃនេះមានភ្លើងទឹកកកនៅតាមផ្លូវ។

DRILL FOURTEEN: Response

- MODEL: T: ទីក្រុងនោះនៅតែនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្មាំង។ (ទាំងជាន់កងទ័ពរដ្ឋការ)
 S: នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថាខ្មាំងនៅតែខ្លាំងជាងទ័ពរដ្ឋការ។
 T: That city is still under enemy control. (stronger than the government troops)
 S: This shows that the enemy is still stronger than the government troops.
- ក. កងទ័ពរដ្ឋការមិនអាចវាយបកទីក្រុងនោះទេ។ (ខ្សោយជាងកងទ័ពខ្មាំង)
 នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថាកងទ័ពរដ្ឋការនៅតែខ្សោយជាងកងទ័ពខ្មាំង។
 ខ. ខ្មាំងបានពង្រឹងកងទ័ពនៅតាមព្រំដែន។ (នាំទ័ពចូលតាមផ្លូវដីជើង)
 នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថាខ្មាំងនៅតែនាំទ័ពចូលតាមផ្លូវដីជើង។
 គ. កប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងម្នាក់គ្រាប់បែកនៅក្នុងព្រំដែនខ្មាំង។ (ម្នាក់គ្រាប់បែកលើទឹកដីខ្មាំង)
 នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថាកប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំងនៅតែម្នាក់គ្រាប់បែកលើទឹកដីខ្មាំង។
 ឃ. ខ្មាំងបានបំផ្លាញផ្លូវថ្នល់។ (ទាំងជាន់កងទ័ពយើង)
 នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថាខ្មាំងនៅតែទាំងជាន់កងទ័ពយើង។
 ង. ពួកហ្វេងកុងនាំទ័ពចូលតាមផ្លូវដីជើង។ (មិនគោរពទឹកដីខ្មាំង)
 នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថាពួកហ្វេងកុងនាំទ័ពចូលតាមផ្លូវដីជើង។

Reading Passage

ម៉ត្តសម្លាប់ម៉ត្ត
(រឿងកើតនៅប្រទេសអឺរ៉ុបក្នុងឆ្នាំ១៩៤៥)

ការប្រតិបត្តិការងារកងទ័ពនៃម៉ត្តសម្លាប់ប្រកបដោយជោគជ័យណាស់ តែសកម្មភាពនៃសត្រូវនៅក្នុងស្រុកស្ទើរមិនដឹង និងជួនកាលឡើងដល់ មុន។ ដំបូងៗ

ភាគការពារការណ៍នៃអ្នកទទួលបានការសម្រេចស្ទើរមិន ហេតុដដែលធ្វើឱ្យ ទាំងមានសកម្មភាពយ៉ាងនោះ មកពីម៉ត្តសម្លាប់ ។ រឿងនេះធ្វើឱ្យស្ទើរមិនដឹងណាស់ ។ បើប្រសិនបើ ម៉ត្តសម្លាប់មិនចេញពីស្រុកស្ទើរមិនដឹង ។ បើប្រសិនបើ ធ្វើយ៉ាងនេះទេ ស្រុកស្ទើរមិនដឹងទទួលបានការប្រតិបត្តិការណ៍ ។

ម៉ត្តសម្លាប់មកស្រុកស្ទើរនេះ គឺគេមិនដឹងឡើយស្ទើរមិនដឹង ។ តែគេឮសម្លាប់ អ្នកស្រុកស្ទើរមិនដឹងស្រាប់តែអាហារដ៏ជ្រាបនិងស្រស់ស្អាត ត្រឡប់មកវិញ ។ អ្នក ស្រុកស្ទើរមិនដឹងសម្លាប់ គេរាប់ជាសត្រូវស្ទើរមិនដឹង និងរបស់និងស្បៀងអាហារទាំងប៉ុន្មាន ដែលគេប្រកបស្រុកស្រុក គេថាជារបស់ទាំងដ៏ដ្ឋាន ។

ពេលម៉ត្តសម្លាប់សម្លាប់អ្នកស្រុកស្ទើរមិនដឹង គេប្រកបអាជីវកម្មនៅជាក់ស្តែង អ្នកសម្លាប់នោះរួចគេប្រកបអាជីវកម្មទាំងនោះជាអាជីវកម្មរបស់ទាំង ។ ក្នុងការពារ ការណ៍នោះ អាជីវកម្មភាគច្រើនធ្វើនៅស្រុកស្ទើរមិនដឹង និងខ្លះធ្វើនៅស្រុកស្ទើរមិនដឹង ។ ប៉ុន្តែស្រុក ស្ទើរមិនដឹង អាជីវកម្មស្រុកស្ទើរមិនដឹងគឺដូចជាការប្រកប កំឡើងស្ទើរមិនដឹងភាគច្រើននិង បាញ់កាំភ្លើងដ៏ដ្ឋាន ។

ម៉ត្តសម្លាប់និងសត្រូវស្ទើរមិនដឹងគ្នា ។ ម៉ត្តសម្លាប់ធ្វើការប្រតិបត្តិការនៅស្រុកស្ទើរមិន ដឹងណាស់ដោយ សត្រូវដឹងមុនជាដំបូង ។ គេមិនសូវបាញ់គ្នាទេ ។ តែជួនកាល ដើម្បីធ្វើឱ្យស្ទើរមិនដឹងធ្វើជាគេដឹងស្ទើរមិនដឹងដើម្បីដើម្បី សត្រូវឱ្យចេញពីស្រុកស្ទើរមិន ដឹង ម៉ត្តសម្លាប់និងសត្រូវស្ទើរមិនដឹងធ្វើជាបាញ់គ្នាច្រើន ។ ពួកទាំងសត្រូវបាញ់ម៉ត្តសម្លាប់ជាដំបូង មុនពេលចេញពីកន្លែងបាញ់គ្នានោះ ពួកសត្រូវតែងតែចោលច្រកបំបែកនៅ កន្លែងនោះ ។ ដល់ពេលម៉ត្តសម្លាប់នោះដល់ គេស្ទើរមិនដឹង រួចគេធ្វើការពារការណ៍ អំពីអាជីវកម្មដែលចោលច្រកបំបែកនោះ ។ ពួកសត្រូវធ្វើយ៉ាងនោះដើម្បីដឹងម៉ត្តសម្លាប់ ឱ្យបាននៅស្រុកស្ទើរមិនដឹងយូរទៅទៀត ។ ម៉ត្តសម្លាប់វិញ ដើម្បីឱ្យសត្រូវមាន អាជីវកម្មយកទៅធ្វើយ៉ាងនោះទៀត និងសម្លាប់ស្ទើរមិនដឹង មិនដឹងយកអាជីវកម្មដែល រកប្រើពេលនោះទៅទុកទេ គេក៏ចុះទុកឱ្យសត្រូវនៅកន្លែងដូចម្តេច ។ រួចគេ មិនគ្រាន់តែទុករបស់ទាំងអស់នោះឱ្យសត្រូវទេ ជួនកាលគេប្រកបអាជីវកម្មខ្លះដែលប្រើ មិនកើតនិងរបស់គេថ្មីៗ ស្អាត ឬគេឱ្យរបស់គេទីបំផុតផង ។

ដូច្នេះម៉ត្តសម្លាប់ក៏ដូចជាសត្រូវស្ទើរមិនដឹង គេក៏តែមួយយ៉ាង គឺសម្លាប់ ស្ទើរមិនដឹងដើម្បីយកទឹកដីស្ទើរមិនដឹង ។

VOCABULARY

កុម្មុយនិស្ត	kummənih	Communist
ខាងកើត	khaaŋ kaət	east
ខាងជើង	khaaŋ cəən	north
ខាងជើងឆ្នេរខាងកើត	khaaŋ cəən chien kaaŋ kaət	northeast
ខាងត្បូង	khaaŋ tbouŋ	south
ខាងលិច	khaaŋ lɛc	west
ខ្យល់ក្នុង	khyəl kuoc	tornado
ខ្យល់ព្យុះ	khyəl pyuh	storm, typhoon, hurricane
ខ្មែរក្រម	khmaɛ kraom	Khmer Krom (ethnic Cambodian in South Vietnam)
គុក	kuk	prison
គោរព	kərup	to respect, to honor, to obey
បង្កប់	khén	to block, to obstruct
បង្គំ	khlén	depot
ងងឹត	lənɿt	dark
ចុងក្រោយបំផុត	coŋ kraoy mphot	last of all
ចុះ	coh	to descend
ឆៀង	chien	forms compound directions, e.g. southeast, etc.
ជាច្រើន	cia craen	many
ជោគជ័យ	cook cəy	victory, success (R)
ជ្រុង	crun	corners; forms compound directions
តំបន់	təbon	region, area
តំបន់ហាមមិនឱ្យដាក់កងទ័ព	təbon haam mən aoy daʔ koon tɔp	- demilitarized zone
ត្រាក់	traʔ	tract, leaflet
ត្រីឆ្ងោក	trəy ɲiet	dry fish
ត្រីឆ្អែត	trəy chʔaə	smoked fish
ត្រូវរបួស	trəw ləbuoh	to be wounded
ទទួលទាន	tətuol tien	to eat, drink (formal, impersonal) (L)
ទប់ទល់	too túl	to resist, to go against
ទឹកដី	tɿk dəy	territory
ទ្វារកំពត	tvia kəmpot	Kampot's Gate (place name)
បន្ថែម	pethaəm	to increase (transitive)
បារី	baav	bale
ប៉េកាំង	peekaŋ	Peking
បំផ្លាញ	pephlaaŋ	to destroy

ចំណុច	mmon	to intend
ប្រកបដោយ	pəkɔp daoy	to have, having, possessed of
ប្រថុយ	pəthuy	to take a chance (literary) (R)
ពពក	pəphook	cloud
ពង្រឹង	pərin	to strengthen, to stiffen, to harden
សៀងខ្មែរ	prɛy ŋkóo	Saigon
ព្រំដែនខ្មែរ-ឈ្នួន	prúm daen khmaɛ-yuon	Cambodian-Vietnamese border
ភ្នំ	phcún	to point a weapon closely (L)
មានសំណាង	mian sənaaŋ	to be lucky
យ៉ន	yón	a person's name (L)
រន្ទះ	ntɛh	lightning
របួស	ləbuoh	wound, to be wounded
រសៀល	əsiel	early afternoon (L)
លាក់	léʔ	to hide
សកម្មភាព	sakəməphiep	activity (R)
សត្រូវ	sətrəw	enemy
សំណាង	sənaaŋ	luck
ស្បៀងអាហារ	sbien əhaa	food supply
អំពៅ	ap	fog
អាវុធ	əvút	weapons, arms
ឈ្នួន	uon	a person's name (L)
តិស្សរៈ	ɛsəraʔ	free (literary); Isserak (name of Cambodian partisans who fought the French for independence) (L)
ឱ្យយករណ៍	aoy kaa	to tip off

BODY PARTS

ក្នុងដៃ	kaɛŋ day	elbow
ក្បាលជើង	kəphuon cəəŋ	calf
ក្បាល	kbaal	head
ក្បាលដង្កូវ	kbaal cəkún	kneecap
ខ្នង	knɔɔŋ	back
ក្នុង	kuut	one's behind, buttocks
ចង្កេះ	cəkɛh	waist
ប្រមុខ	cəməh	nose
ត្រចៀក	təcieʔ	ear
ទ្រង់	truun	chest
ពោះ	púh	stomach
ភ្លើង	kəphləw	thigh
ម្រាមដៃ	məriam day	finger
ស្មា	smaa	shoulder

LESSON FIFTY-TWO

DIALOGUE

	ចូលដៃ ពួកយកកុង	to sympathize with, to collaborate with Viet Cong
១. គុម	កាលពីមុនលោកចូលដៃ ពួកយកកុង មែនទេ?	Before you collaborated with the Viet Cong, didn't you?
២. សុខ	បាទ ខ្ញុំនៅជាមួយគេជាង មួយឆ្នាំដែរ។	Yes, I stayed with them for more than a year.
	រត់ចេញ	to desert
៣. គុម	ម៉េចបានជាលោករត់ចេញ មកវិញ?	Why did you desert?
	ដេញ គ្រាប់បែក ម្នាក់	to pursue, to chase, to expel, to kick out bomb to drop
៤. សុខ	ព្រោះកងទ័ពនិងកប៉ាល់ហោះ អាមេរិកាំងដេញបាញ់និង ម្នាក់គ្រាប់បែកលើយើង ច្រើនពេក។	Because the American troops and airplanes chased us and dropped bombs on us too much.
	ត្រូវគ្រាប់	to be wounded (by a bullet)
៥. គុម	លោកមានដំលូត្រូវគ្រាប់ ទេ?	Were you ever wounded?
	ឆ្មោមព័ទ្ធ	to ambush
៦. សុខ	បាទ ត្រូវម្តងពេលអាហាន អាមេរិកាំងឆ្មោមព័ទ្ធ យើង។	Yes, once, when the American troops ambushed us.
	ធ្ងន់	heavy; serious
៧. គុម	គេបាញ់លោកត្រូវធ្ងន់ទេ?	Was it serious?
	គ្រាន់បើ វះកាត់	almost
	ងាប់	to die
៨. សុខ	ធ្ងន់គ្រាន់បើដែរ ព្រោះខ្ញុំ វះកាត់ងាប់។	Fairly serious, because I almost died.

DIALOGUE:

1. tom - kaal pii mun look coul day puo' yie' kon, mæn tee?
2. sok - baat, khñom nîw cia muoy kee cian mə chnam das
3. tom - mæc baan cia look rut cæñ mío viñ?
4. sok - pruh koon top nin kepal hoh aameerikan dæñ bañ nin tælé' króp bask læe yæen craen peek
5. tom - look mian dæɬ trəw króp eh?
6. sok - baat, trəw mə doon, peel təhian aameerikan laom pót yæen
7. tom - kee bañ look trəw thnun eh?
8. sok - thnun krón bæ das, pruh khñom vih tas nóp

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

5. Here is an example of ព្រូត /trəw/ 'to undergo, to experience' followed by a noun គ្រាប់ /kráp/ 'bullet' as described in Lesson 36.
7. In this sentence ព្រូត /trəw/ is a resultative verb meaning 'to be on target': បាញ់ព្រូត /bañ trəw/ 'to shoot and hit on target' បាញ់មិនព្រូត /bañ mɨn trəw/ 'to shoot and miss.'
8. The usual word for 'to die' is ស្លាប់ /slap/, which is used ordinarily for people. The word ងាប់ /náp/ is usually used of animals and plants. When it refers to people it is very informal.

DRILLSDRILL NO.

1. The ខ្មែរសេរី /khmas seeray/ are a group of anti-Sihanouk Cambodians who operated out of South Vietnam before Sihanouk's overthrow in 1970.
5. Note that វិសិ /das/ here means 'rather, somewhat,' not 'also.' That is, it serves to weaken the force of what precedes it, e.g.,
 ខ្ញុំចូលចិត្តម្ហូបចិនវិសិ។
 khñom coul cət məhoup cən das.
 I like Chinese food (pretty well).
13. Note that certain verbs are intransitive and can be made transitive, with causative meaning, by affixation:
  - a. Prefix ប្រែ, ប្រួល /pə-, bə-/ ប្លែង /phlah/ 'to change' (intrans.) ប្រែប្រួល /pəphlah/ 'to cause to change' (transitive).

- b. Prefix តម្កល់/te-/ ឡើង /laən/ 'to rise' តម្កល់ឡើង /təlaən/ 'to raise.'
- c. Infix អំ, តិ /-əm-, -um-/ (in fast speech /-ə-/) ឆ្លាប់ /slap/ 'to die' ឆ្លាប់ /səlap/ 'to kill.'

This relationship holds only for some verbs, so that if you try to make causative verbs from intransitive verbs that you know, sometimes you will be correct and sometimes you will not, especially since you will have to select the right prefix or infix as well.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំនៅជាមួយស្បែកកង្កែប។
 S: កាលពីមុនខ្ញុំចូលរៀនជាមួយស្បែកកង្កែប។
 T: I stayed with the Viet Cong.
 S: Before, I collaborated with the Viet Cong.

- ក. ខ្ញុំធ្វើការទិញពួកស៊ី-អាហ្វ-អេ។
 កាលពីមុនខ្ញុំចូលរៀនជាមួយពួកស៊ី-អាហ្វ-អេ។
- ខ. ខ្ញុំជួយទាហានអាមេរិកាំង។
 កាលពីមុនខ្ញុំចូលរៀនជាមួយទាហានអាមេរិកាំង។
- គ. ខ្ញុំនៅជាមួយពួកខ្មែរស្បែក។
 កាលពីមុនខ្ញុំចូលរៀនជាមួយពួកខ្មែរស្បែក។
- ឃ. ខ្ញុំធ្វើការទិញទាហានអាមេរិកាំង-ហ្លួនខាងត្បូង។
 កាលពីមុនខ្ញុំចូលរៀនជាមួយទាហានអាមេរិកាំង-ហ្លួនខាងត្បូង។
- ង. ខ្ញុំជួយពួកកុម្មុយនិស្ត។
 កាលពីមុនខ្ញុំចូលរៀនជាមួយពួកកុម្មុយនិស្ត។
- ច. ខ្ញុំទិញកាំភ្លើងនៅស្បែកកង្កែប។
 កាលពីមុនខ្ញុំចូលរៀនជាមួយស្បែកកង្កែប។

DRILL TWO: Extension

- MODEL: T: ព្រហ្មខ្ញុំរត់ចេញពីទាហានហ្លួនខាងត្បូង (ពួកស្បែកកង្កែប)
 S: ខ្ញុំចូលរៀនជាមួយពួកស្បែកកង្កែប។
 T: After I deserted from the South Vietnamese troops, (the Viet Cong)
 S: I collaborated with the Viet Cong.
- ក. ព្រហ្មខ្ញុំរត់ចេញពីកុម្មុយនិស្ត (ស៊ី-អាហ្វ-អេ)
 ខ្ញុំចូលរៀនជាមួយពួកស៊ី-អាហ្វ-អេ។
- ខ. ព្រហ្មខ្ញុំរត់ចេញពីការងារខ្មែរ (ពួកខ្មែរស្បែក)
 ខ្ញុំចូលរៀនជាមួយពួកខ្មែរស្បែក។

- គ. វ៉ាកាប៊ុនខ្មែរក៏ចេញពីនាហានខ្មែរ (ខ្មែរសេរី)
 ខ្ញុំចូលដៃជាមួយខ្មែរសេរី ។
- ឃ. វ៉ាកាប៊ុនខ្មែរក៏ចេញពីប៉ូលីស (ចោរ)
 ខ្ញុំចូលដៃជាមួយចោរ ។
- ង. វ៉ាកាប៊ុនខ្មែរក៏ចេញពីស្រុកអាមេរិក (ពួកកុម្មុយនិស្ត)
 ខ្ញុំចូលដៃជាមួយពួកកុម្មុយនិស្ត ។
- ច. វ៉ាកាប៊ុនខ្មែរក៏ចេញពីពួកយើង (ពួកខ្មាំង)
 ខ្ញុំចូលដៃជាមួយពួកខ្មាំង ។

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: កប៉ាស់ហោះអាមេរិកកំរងទម្លាក់គ្រាប់បែកលើយើង ។
 S: កប៉ាស់ហោះអាមេរិកកំរងដេញទម្លាក់គ្រាប់បែកលើយើង ។
 T: The American airplanes dropped bombs on us.

S: The American airplanes chased us and dropped bombs on us.

- ក. ប៉ូលីសបាញ់ចោរក្នុងផ្ទះ ។ ប៉ូលីសដេញបាញ់ចោរក្នុងផ្ទះ ។
- ខ. ក្រុមយើងតាមពួកខ្មាំង ។ ក្រុមយើងដេញតាមពួកខ្មាំង ។
- គ. កប៉ាស់ហោះអាមេរិកកំរងបាញ់កប៉ាស់ហោះយួនខាងជើង ។
 កប៉ាស់ហោះអាមេរិកកំរងដេញបាញ់
 កប៉ាស់ហោះយួនខាងជើង ។
- ឃ. ខ្ញុំចាប់ចោរច្នាក់ ។ ខ្ញុំដេញចាប់ចោរច្នាក់ ។
- ង. យើងសម្លាប់ពួកខ្មាំង ។ យើងដេញសម្លាប់ពួកខ្មាំង ។
- ច. លោកតាមទ្វារខ្ញុំ ។ លោកដេញតាមទ្វារខ្ញុំ ។

DRILL FOUR: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំត្រូវគ្រាប់មួយដង ។
 S: លោកមានដំណើរត្រូវគ្រាប់ទេ?
 T: I was shot once.
 S: Have you ever been shot?

- ក. ខ្ញុំទៀនភាសាខ្មែរ ។ លោកដឹងទៀនភាសាខ្មែរទេ?
- ខ. ខ្ញុំទៀនបើកកប៉ាស់ហោះ ។ លោកដឹងទៀនបើកកប៉ាស់ហោះទេ?
- គ. ខ្ញុំបាញ់កាំភ្លើង ។ លោកដឹងបាញ់កាំភ្លើងទេ?
- ឃ. ខ្ញុំនៅលេងទីក្រុងម៉ៃស៊ី ។ លោកដឹងនៅលេងទីក្រុងម៉ៃស៊ីទេ?
- ង. ខ្ញុំមានឥត្រាច្បាប់មួយដង ។ លោកដឹងមានឥត្រាច្បាប់ទេ?
- ច. ខ្ញុំជិះកប៉ាស់ហោះទៅគុបបា ។ លោកដឹងជិះកប៉ាស់ទៅគុបបាទេ?

DRILL FIVE: Response

- MODEL: T: លោកត្រូវគ្រាប់ខ្លាំងទេ ?
 S: បាទ ខ្ញុំត្រូវគ្រាប់ខ្លាំងគ្រាន់ប៉ើដំរី។
 T: Were you seriously wounded?
 S: Yes, I was pretty seriously wounded.
- ក. លោកមានព្រោះប្លែកអ្វីដែរ ?
 បាទ ខ្ញុំមានព្រោះប្លែកអ្វីគ្រាន់ប៉ើដំរី។
- ខ. ខ្ញុំមានការខូចខាតអ្វីដែរ ?
 បាទ ខ្ញុំមានការខូចខាតអ្វីគ្រាន់ប៉ើដំរី។
- គ. ឡានលោកខូចអ្វីដែរ ?
 បាទ ឡានខ្ញុំខូចអ្វីគ្រាន់ប៉ើដំរី។
- ឃ. ឡានលោកស្រាលទេ ?
 បាទ ឡានខ្ញុំស្រាលគ្រាន់ប៉ើដំរី។
- ង. កប៉ាល់ហោះនៃលោកស្ងៀមទេ ?
 បាទ កប៉ាល់ហោះនៃលោកស្ងៀមគ្រាន់ប៉ើដំរី។
- ច. ខ្ញុំមានកាំភ្លើងអ្វីដែរ ?
 បាទ ខ្ញុំមានកាំភ្លើងអ្វីគ្រាន់ប៉ើដំរី។

DRILL SIX: Substitution

- MODEL: T: ខ្ញុំរឹះភ័យមានព្រោះប្លែកអ្វីម្សិលមិញ។ (ទៅរៀន)
 S: ខ្ញុំរឹះភ័យទៅរៀនម្សិលមិញ។
 T: Yesterday I almost had an accident. (go to school)
 S: Yesterday I almost went to school.
- ក. ខ្ញុំរឹះភ័យទៅរៀនម្សិលមិញ។ (មកលេងលោក)
 ខ. ខ្ញុំរឹះភ័យមកលេងលោកម្សិលមិញ។ (មិនបានទៅស្រាវជ្រាវ)
 គ. ខ្ញុំរឹះភ័យមិនបានទៅស្រាវជ្រាវម្សិលមិញ។ (ត្រឡប់មកវិញ)
 ឃ. ខ្ញុំរឹះភ័យមិនបានត្រឡប់មកវិញម្សិលមិញ។ (ត្រឡប់ទៅ)
 ង. ខ្ញុំរឹះភ័យត្រឡប់ទៅស្រាវជ្រាវម្សិលមិញ។ (មិនមកធ្វើការ)
 ច. ខ្ញុំរឹះភ័យមិនមកធ្វើការម្សិលមិញ។

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំរឹះភ័យមិនបានមកលេងលោក។ (ឡានខូច)
 S: ខ្ញុំមិនបានមកលេងលោកព្រោះឡានខ្ញុំខូច។
 T: I almost couldn't come to visit you. (car broke down)
 S: I couldn't come to visit you because my car broke down.

- ក. ខ្ញុំវ៉ះភ័ក្ត្រមិនបានចក្សៀន ។ (ស៊ីវ)
- ខ. ខ្ញុំមិនបានចក្សៀនព្រោះខ្ញុំស៊ីវ ។
ខ្ញុំមិនបានមើលកូននោះ ។ (គ្មានលុប)
- គ. ខ្ញុំវ៉ះភ័ក្ត្រមិនបានទៅញាវប័រក ។ (ភេទទំព័រសំបុត្រកប្បាសហោះ)
ខ្ញុំមិនបានទៅញាវប័រកព្រោះខ្ញុំភេទទំព័រសំបុត្រកប្បាសហោះ ។
- ឃ. ខ្ញុំវ៉ះភ័ក្ត្រមិនបានចូលរៀនថ្ងៃរ ។ (ចុះស្បែកមិនទាន់)
ខ្ញុំមិនបានចូលរៀនថ្ងៃរព្រោះខ្ញុំចុះស្បែកមិនទាន់ ។
- ង. ខ្ញុំវ៉ះភ័ក្ត្រមិនបានចេញពីទាហាន ។ (ត្រូវដេកពេទ្យ)
ខ្ញុំមិនបានចេញពីទាហានព្រោះខ្ញុំដេកពេទ្យ ។
- ច. ខ្ញុំវ៉ះភ័ក្ត្រមិនបានឡើងសក់ ។ (ដាច់គុក)
ខ្ញុំមិនបានឡើងសក់ព្រោះខ្ញុំដាច់គុក ។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំមានទាហានមែនាក់ ។
S: ពេលយើងក្នុងឡោមព័ទ្ធលើង ខ្ញុំមានទាហានមែនាក់ ។
T: I have twenty soldiers.

S: When the Viet Cong ambushed us, I had twenty soldiers.

- ក. ទាហានខ្ញុំល្អបំប្រាំនាក់ ។
ពេលយើងក្នុងឡោមព័ទ្ធលើង ទាហានខ្ញុំល្អបំប្រាំនាក់ ។
- ខ. ក្រុមខ្ញុំប្រឌាតឡានថ្មី ។
ពេលយើងក្នុងឡោមព័ទ្ធលើង ក្រុមខ្ញុំប្រឌាតឡានថ្មី ។
- គ. កូនទាហានខ្ញុំត្រូវគាប់ដប់នាក់ ។
ពេលយើងក្នុងឡោមព័ទ្ធលើង កូនទាហានខ្ញុំត្រូវគាប់ដប់នាក់ ។
- ឃ. ឪពុកម្តាយខ្ញុំល្អបំប្រាំនាក់ ។
ពេលយើងក្នុងឡោមព័ទ្ធលើង ឪពុកម្តាយខ្ញុំល្អបំប្រាំនាក់ ។
- ង. យើងដុតចុះយើង ។
ពេលយើងក្នុងឡោមព័ទ្ធលើង យើងដុតចុះយើង ។
- ច. យើងកំពុងព្យាបាល ។
ពេលយើងក្នុងឡោមព័ទ្ធលើង យើងកំពុងព្យាបាល ។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: គេប្រើកាំភ្លើងអីនៅប្រទេសឥណ្ឌូចីណា? (ឆ្លើយ អ៊ីម-១៦)
S: យើងប្រើតែកាំភ្លើងអ៊ីម-១៦ ។
T: What rifles do they use in South Viet Nam? (M-16)
S: We use only the M-16.

- ក. តើប្រើឡានក្នុងកងទ័ពហានឡើយ ? (ហ្វូង-អ៊ែម-សេ)
បើប្រើប្រាស់ឡានក្នុងហ្វូង-អ៊ែម-សេ ។
- ខ. រាជការលោកទំព័រឡានអី ? (អាមេរិក)
រាជការយើងទំព័រស្រូវឡានអាមេរិក ។
- គ. លោកប្រើសំប៉ងអី ? (ល្អ)
ខ្ញុំប្រើស្រូវសំប៉ងល្អ ។
- ឃ. អ្នកណាខ្លះទៅមើលកូននោះ ? (ទ័ព)
ស្រូវឡានទៅមើលកូននោះ ។
- ង. លោកប្រើជាភាសាអីខ្លះ ? (អង់គ្លេស)
ខ្ញុំប្រើស្រូវជាភាសាអង់គ្លេស ។
- ច. លោកប្រើព្យាបាលណាខ្លះ ? (យេឡូក កុដ)
ខ្ញុំប្រើព្យាបាលយេឡូក កុដ ។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ទាហានយើងប្រើកាំភ្លើងធនអ៊ែម-១៦ ។
S: កាំភ្លើងដែលទាហានយើងប្រើស្រូវកាំភ្លើងធនអ៊ែម-១៦ ។
T: Our soldiers use M-16 rifles.

S: The rifles that our soldiers use are all M-16.

- ក. ខ្ញុំមើលកូនអាមេរិកាំង ។
កូនដែលខ្ញុំមើលស្រូវកូនអាមេរិកាំង ។
- ខ. យើងទំព័រឡានបារាំង ។
ឡានដែលយើងទំព័រស្រូវឡានបារាំង ។
- គ. យើងដើរព្យាបាលយួនខាងជើង ។
យួនដែលយើងដើរព្យាបាលស្រូវយួនខាងជើង ។
- ឃ. ខ្ញុំព្យាបាលអង់គ្លេស ។
ស្រូវដែលខ្ញុំព្យាបាលស្រូវអង់គ្លេស ។
- ង. ខ្ញុំចូលចិត្តស្រូវក្នុងដើមឈើ ។
ដើមឈើដែលខ្ញុំចូលចិត្តស្រូវក្នុងដើមឈើ ។
- ច. សាសាខ្ញុំប្រើឡានភាសាទ័ព ។
ភាសាដែលសាសាខ្ញុំប្រើឡានស្រូវភាសាទ័ព ។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំបានឡើងស្រូវក្នុងអាទិភាព ។ (កាប៉ូរ៉ាល់)
S: ខ្ញុំបានឡើងស្រូវក្នុងកាប៉ូរ៉ាល់ក្នុងអាទិភាព ។
T: I got a promotion last week. (corporal)
S: I got promoted to corporal last week.

- ក. ខ្ញុំបានឡើងសក្តិពីអាទិភាព ៤ (ពលបាលឯក)
ខ្ញុំបានឡើងសក្តិជាពលបាលឯកពីអាទិភាព ៤
- ខ. គេឱបខ្ញុំឡើងសក្តិពីម្នាក់ៗនោះ ៤ (អនុសេនីយនោះ)
គេឱបខ្ញុំឡើងសក្តិជាអនុសេនីយនោះពីម្នាក់ៗនោះ ៤
- គ. លោកសនបានឡើងសក្តិថ្នាក់បាលី (វរសេនីយត្រី)
លោកសនបានឡើងសក្តិជាវរសេនីយត្រីថ្នាក់បាលី ៤
- ឃ. គេឱបលោកថាច់-ជាឡើងសក្តិ ៤ (សក្តិម្នាក់)
គេឱបលោកថាច់-ជាឡើងសក្តិជាសក្តិម្នាក់ ៤
- ង. ល្បែងលោកស៊ីមបានឡើងសក្តិ ៤ (ពលបាលត្រី)
ល្បែងលោកស៊ីមបានឡើងសក្តិជាពលបាលត្រី ៤
- ច. លោកស្រីហែមបានឡើងសក្តិប្រហែលមួយអាទិភាពថ្នាក់ ៤ (សក្តិពីរ)
លោកស្រីហែមបានឡើងសក្តិជាសក្តិពីរប្រហែលមួយអាទិភាពថ្នាក់ ៤

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំធ្លាក់សក្តិ ៤ (កាច់រ៉ាស់)
S: គេទាញក្រីក្រខ្ញុំទៅកាច់រ៉ាស់វិញ ៤
T: I was demoted. (corporal)

S: They demoted me to corporal.

- ក. លោកសនធ្លាក់សក្តិ ៤ (កូនទាហាន)
គេទាញក្រីក្រលោកសនទៅកូនទាហានវិញ ៤
- ខ. កញ្ញាហែមធ្លាក់សក្តិ ៤ (សក្តិម្នាក់)
គេទាញក្រីក្រកញ្ញាហែមទៅសក្តិម្នាក់វិញ ៤
- គ. លោកស៊ីមធ្លាក់សក្តិ ៤ (ពលបាលត្រី)
គេទាញក្រីក្រលោកស៊ីមទៅពលបាលត្រីវិញ ៤
- ឃ. កូនលោកស៊ីមធ្លាក់សក្តិ ៤ (អនុសេនីយត្រី)
គេទាញក្រីក្រកូនលោកស៊ីមទៅអនុសេនីយត្រីវិញ ៤
- ង. អ្នកបើកទូរស័ព្ទលោកមេបញ្ជាការធ្លាក់សក្តិ ៤ (កាច់រ៉ាស់)
គេទាញក្រីក្រអ្នកបើកទូរស័ព្ទលោកមេបញ្ជាការទៅកាច់រ៉ាស់វិញ ៤
- ច. ថ្នាក់សទាហានធ្លាក់សក្តិ ៤ (ពលបាលនោះ)
គេទាញក្រីក្រថ្នាក់សទាហានទៅពលបាលនោះវិញ ៤

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T: គេប្តូរលោកថាច់-ទៅក្រុមមួយទៀត ៤
S: លោកថាច់-ជាឡើងទៅក្រុមមួយទៀត ៤
T: They transfer Mr. Thach-Cia to another squad.
S: Mr. Thach-Cia is transferred to another squad.

- ក. ប៉ុលសាហានបណ្តើរអ្នកទោសនៅគុក។
អ្នកទោសដើរទៅគុក។
- ខ. ខ្ញុំបំបែកកង់ឡាន។
កង់ឡានបែក។
- គ. ទាហានសម្លាប់ខ្មែរក្រហមដ៏ជំនាក់ពីអាវុធយុទ្ធសាស្ត្រ។
ខ្មែរក្រហមដ៏ជំនាក់ល្បាច់ពីអាវុធយុទ្ធសាស្ត្រ។
- ឃ. គេទទាក់សក្តិខ្ញុំទៅកាប់រ៉ាំរ៉ៃវិញ។
ខ្ញុំធ្លាក់សក្តិទៅកាប់រ៉ាំរ៉ៃវិញ។
- ង. ខ្ញុំបញ្ចេញចោរពីគុក។
ចោរចេញពីគុក។
- ច. គេដំឡើងសក្តិលោកលោវីជាអនុលេខាបង្គោល។
លោកលោវីដំឡើងសក្តិជាអនុលេខាបង្គោល។

DRILL FOURTEEN:

MODEL: T: គេចោទលោកជាមនុស្សក្បត់ជាតិ។ (សង្ស័យ)

S: គេសង្ស័យលោកជាមនុស្សក្បត់ជាតិ។

T: They accuse you of being a traitor. (suspect)

S: They suspect you of being a traitor.

- ក. គេសង្ស័យលោកជាមនុស្សក្បត់ជាតិ។ (ប្រាប់ខ្ញុំ)
- ខ. គេប្រាប់ខ្ញុំលោកជាមនុស្សក្បត់ជាតិ។ (អ្នកភៀសខ្លួន)
- គ. គេប្រាប់ខ្ញុំលោកជាអ្នកភៀសខ្លួន។ (គ្រូពេទ្យ)
- ឃ. គេប្រាប់ខ្ញុំលោកជាគ្រូពេទ្យ។ (អ្នកប៉ះប៉ះបោរកូនសំស្ករ)
- ង. គេប្រាប់ខ្ញុំលោកជាអ្នកប៉ះប៉ះបោរកូនសំស្ករ។ (សន្មតថា)
- ច. គេសន្មតថាលោកជាអ្នកប៉ះប៉ះបោរកូនសំស្ករ។

Reading Passage

ចម្បាំងនៅស្រុកថ្មបា

ចម្បាំងនៅស្រុកថ្មបាផ្តើមឡើងនៅកាលឆ្នាំ១៩៧០។ កងទ័ពខ្មែរខ្មាំងបានរៀបចំបានល្អល្អ ដើម្បីការធ្វើចម្បាំងជាមួយនិងពួកបុរេកម្មសង្គម។ មានការពិបាកយ៉ាងណាស់។ តាមពួកនេះគេបាននាំមកយកមកគេនឹងរ៉ាំរ៉ៃទទួលបានជ័យជំនាញ។ ក្នុងពេលនោះខ្មែរខ្មាំងបំណុល ៤ គេនាំមកយកមកនេះពួកគេស្ម័គ្រចិត្តថា កងទ័ពខ្មែរនៅក្រុងណាស់ហើយគ្មានប្រដាប់ប្រដានយុទ្ធសាស្ត្រដើម្បីដំណើរចម្បាំងទេ ហើយកងទ័ពរបស់សត្រូវមានព្រួងជាងប្លាស្ទិកណាស់។

ជាការលំបាក ពួកយើងក្នុងនិងពួកខ្មែរខ្មាំងដែលចូលទៅជាមួយគ្នានេះ

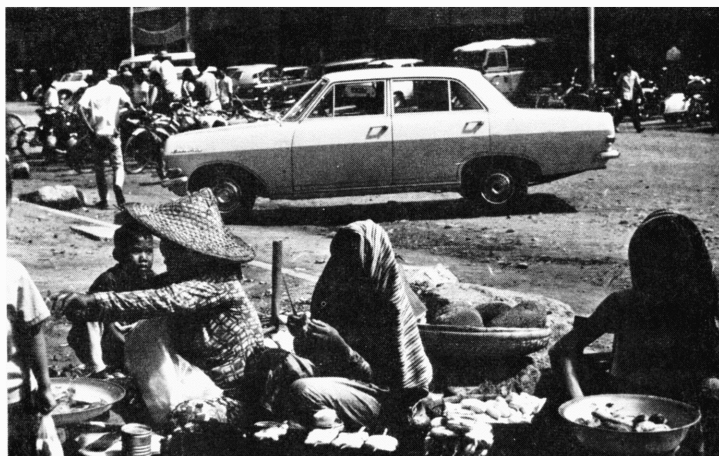
បានធ្វើឱ្យយករងទុក្ខមានការខូចខាតយ៉ាងធ្ងន់ ។ តែយ៉ាងណាក៏ដោយ កងទ័ពស្រុកនេះ មិនអាចយកជ័យជំនះលើពួកនាំចាត់បានឡើយ ។ កងទ័ពបានវាយច្របល់យ៉ាងហ្មត់ ។ តាំងពីជំនួនកងទ័ពមានតែប្រហែលជាម៉ឺននាក់ មកដល់ពេលនេះ គឺប្រហែល២០ម៉ឺននាក់មានកាំភ្លើងយ៉ាងល្អ ។ កងទ័ពបានវាយបាត់ពួកខ្មែរមាត់ទឹក ទម្លាក់គ្រាប់បែកលើកងទ័ពស្រុក ធ្វើឱ្យយកស្លាប់ ត្រូវគ្រាប់ ខូចខាតយ៉ាងធ្ងន់ ។ កងទ័ពស្រុកត្រូវរត់ចេញពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ ដែលធ្វើឱ្យយកគ្មានពេលស្រួលដើម្បីនឹងរៀបចំដើម្បីការវាយដាច់ ។ ថ្មីៗនេះបានបែកជាពួកតូចៗ ដើម្បីនឹងលួចវាយបំផ្លាញផ្លូវប្រដាប់ប្រដាន់ទាហាន កន្លែងដឹកស៊ី ។ ល ។ ការស្តាប់ដើម្បីចម្លែកៗនៃព័ត៌មាននេះ ធ្វើឱ្យយកមានការពិបាកចំពោះ កងទ័ពក្នុង ការបំផ្លាញ សត្រូវឱ្យយកបានល្អៗ ដោយមានការខូចខាតយ៉ាងធ្ងន់ ។

តែយ៉ាងណាក៏ដោយ មិនយូរប៉ុន្មានទេ យើងនឹងមានជ័យជំនះលើពួកស្រុកមិនខាន ។

VOCABULARY

ការខូចខាត	kaa khouc khaat	casualty, damage
ការការ... កុំឱ្យ	kaapia...kom aoy	to prevent...from (do)ing (L)
កុម្មុយនិស្ត	kummənih	Communist
ក្បែរជាតិ	kbot ciat	to betray one's country
ខូចខាត	khouc khaat	to suffer casualties, to be damaged
ខ្មែរសេរី	khmaε seerεy	Khmer Serei (Free Cambodian)
គ្រាប់បែក	króp bask	bomb
ងាប់	ngóp	to die
ចូលរួម (នឹង)	coul day (nɛn)	to collaborate (with)
ដំបៅគុក	cóp kuk	go to prison, to be in prison or in jail
ដេកពេទ្យ	deek pest	stay in the hospital
ដេញ	dεñ	to chase, to be after
ដំឡើង	telaen	to raise, to mount
ដំឡើងសក្តិ	telaen sa?	to promote
តាម	taam	to follow
ត្រូវគ្រាប់	trew króp	to be wounded (by a bullet)
ទម្លាក់	telé?	to drop, to cause to fall
ទម្លាក់សក្តិ	telé? sa?	to demote
ឆន	thun	type, caliber
ធ្ងន់	thnún	serious, heavy
ធ្លាក់សក្តិ	thlé? sa?	to be demoted

បណ្តើរ	pədaə	to escort, to march (transitive)
បណ្តើរ	pəcəŋ	to cause to leave, to remove
បំបែក	pəbaɛk	to break (transitive)
បំប្រែ	pəmbah pəmbao	to rabble-rouse, to incite
បង្ហាត់	pəmphlah	to transfer (transitive)
ក្រុម	puoʔ	group
ក្រុមហ៊ុនកុំកង់	puoʔ yieʔ koŋ	Viet Cong
រត់ចេញ	rut cəŋ	to desert, to flee
វិញ	vih taɛ	almost
សន្មត	sənnəmət	to assume
ស្រា	skóo	a drum (L)
ស្រាល	sraal	light, not serious
ឡើងសក្តិ	laəŋ saʔ	to get a promotion
ឡោតព្រៃ	laom pót	to ambush

Sidewalk food vendors, Phnom Penh

LESSON FIFTY-THREEDIALOGUE

	ស្រុកស្រុក	to invade
១. តុម	ត្រូវយកក្រុងឧស្សាហកម្ម មកស្រុកស្រុកក្នុងភូមិនេះ ទេ?	Did the Viet Cong often come to invade this village?
	បាប ធ្វើបាប	sin to torture, to mistreat, to give a hard time to
២. សុខ	បាទ គេចូលចិត្តធ្វើបាប អ្នកស្រុកភូមិនេះណាស់។	Yes, they liked to mistreat the villagers.
៣. តុម	មកពីហេតុអ្វី លោកដឹង ទេ?	For what reason? Do you know?
៤. សុខ	បាទ អ្នកស្រុកភូមិនេះ ស្អប់ត្រូវយកក្រុងឧស្សាហកម្ម។	Yes, (because) these villagers dislike the Viet Cong very much.
៥. តុម	ត្រូវនេះធ្វើបាបអ្នកស្រុក យ៉ាងម៉េចខ្លះ?	How did they mistreat the villagers?
	កំភ័យ ប្លន់	to intimidate, extort to rob
៦. សុខ	គេកំភ័យយកលុយ ប្លន់យកវត្ថុផ្សេងៗ ដុតផ្ទះ។	They extorted money, robbed things, and burned houses.
	នៅពេលដែល	at the time
៧. តុម	អ្នកស្រុកធ្វើម៉េចនៅពេល ពេលដែលពួកគេចូល មកផ្ទះ?	What did the villagers do every time they came?
	ត្រង់	to hide oneself
៨. សុខ	គេរត់ត្រង់ និងរាយការណ៍ ទៅអាជ្ញាធររដ្ឋបាល។	They hid and reported to the government troops.

DIALOGUE:

1. tom - puo? yie? kon əhsaa coul mə luk luy knon phum nih eh?
2. sok - baat, kee coul cət thəe baap né? srok phum nih nah
3. tom - móo pii hast sy, look dən eh?
4. sok - baat, né? srok phum nih s'op puo? yie? kon nah
5. tom - puo? nih thəe baap né? srok yaan msc khlah?
6. sok - kee kəfəæŋ yoo luy, phlən yoo syvan, dot phtéh
7. tom - né? srok thəe msc tɿw nɿw peel dæɬ puo? nih coul móo mə dɔɔŋ mə dɔɔŋ?
8. sok - kee rut pún, nɿŋ riay kaa tɿw təhian riaccəkkaa

NOTES

DRILLS

DRILL NO.

4. In the sentences of this drill the phrase **មកពី** /moo pii/ is a fixed clause relator meaning 'because,' e.g.,

រថាវចូលប្លង់ដូច្នេះមកពីយើងមិនបិទទ្វារ។

cao coul phlon phtéh moo pii yæŋ mɛn bət tvia

A thief got in and robbed our house because we didn't shut the door.

8. Sentence e The word **មាន់ទា** /món tia/ 'poultry' is a type of uncentered compound in which two members of a class are given to stand for all the members of the class. Thus **មាន់ទា** /món tia/ is literally 'chickens-ducks,' but as a compound noun it means 'poultry.' Other such compounds are **ខោអាវ** /khao aav/ 'clothing' and **តុទូរការ** /to? tuu kaw?ey/ 'furniture.' Cf. also N.3.2 and N.3.2.1.2.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

- MODEL: T: **ពួកយេកកុងទុស្សាហ៍ចូលមកលុកលុយភូមិនេះទេ? (អាមេរិកាំង)**
 S: **ពួកអាមេរិកាំងទុស្សាហ៍ចូលមកលុកលុយភូមិនេះទេ?**
 T: Did the Viet Cong often come to invade this village? (Americans)
 S: Did the Americans often come to invade this village?

- ក. **ពួកអាមេរិកាំងទុស្សាហ៍ចូលមកលុកលុយភូមិនេះទេ? (បាត់ដំបង)**
 ខ. **ពួកអាមេរិកាំងទុស្សាហ៍ចូលមកបាត់ដំបងភូមិនេះទេ? (សៀមរាប)**
 គ. **ពួកអាមេរិកាំងទុស្សាហ៍ចូលមកសៀមរាបភូមិនេះទេ? (ព្រះវិហារ)**
 ឃ. **ពួកព្រះវិហារទុស្សាហ៍ចូលមកសៀមរាបភូមិនេះទេ? (យកពាន)**
 ង. **ពួកយកពានទុស្សាហ៍ចូលមកយកពានភូមិនេះទេ? (សៀមរាប)**
 ច. **ពួកសៀមរាបទុស្សាហ៍ចូលមកយកពានភូមិនេះទេ?**

DRILL TWO: Transformation

- MODEL: T: **ប៉ុន្មានខែមុនយេកកុងចូលមកភូមិនេះ ប៉ុន្មានដងណាស់។**
 S: **ប៉ុន្មានខែមុនយេកកុងទុស្សាហ៍ចូលមកភូមិនេះណាស់។**
 T: In the last few months, the Viet Cong have come into this village many times.
 S: In the last few months, the Viet Cong have often come into this village.
- ក. **ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រទៅភ្នំពេញ ប៉ុន្មានដងណាស់។**
ខ្ញុំទុស្សាហ៍សរសេរសំបុត្រទៅភ្នំពេញ ប៉ុន្មានដងណាស់។
 ខ. **កូនសិស្សខ្ញុំមកលេងទាល់អាធ័យ។**
កូនសិស្សខ្ញុំទុស្សាហ៍មកលេងទាល់អាធ័យ។

- ក. ខ្ញុំនៅលេងព្យួរយ៉ាងណាស់។
ខ្ញុំឧស្សាហ៍នៅលេងព្យួរយ៉ាងណាស់។
- ឃ. យើងលេងច្រៀងរាល់ថ្ងៃអាទិត្យ។
យើងឧស្សាហ៍លេងច្រៀងរាល់ថ្ងៃ។
- ង. ពួកម៉ាកខ្ញុំនិងខ្ញុំនៅមើលកូនរាស់ល្អាច។
ពួកម៉ាកខ្ញុំនិងខ្ញុំឧស្សាហ៍នៅមើលកូនណាស់។
- ច. ខ្ញុំនៅព្យួរបាយចំនកររាល់អាទិត្យ។
ខ្ញុំឧស្សាហ៍នៅព្យួរបាយចំនណាស់។

DRILL THREE: Response

MODEL:

T: ពួកហ្វេងកកុងចូលមកធ្វើអីក្នុងភូមិនេះ? (ធ្វើបាបអ្នកស្រុក)

S: ពួកហ្វេងកកុងចូលមកធ្វើបាបអ្នកស្រុកក្នុងភូមិនេះ។

T: What did the Viet Cong come to this village to do? (mistreat the

S: The Viet Cong came to this village to mistreat the villagers.)

ក. ភាគច្រើនមកធ្វើអីក្នុងភូមិនេះ? (ពន្យល់ខ្ញុំ)

ភាគច្រើនមកពន្យល់ខ្ញុំក្នុងភូមិនេះ។

ខ. ប៉ុលសែចូលមកធ្វើអីក្នុងផ្ទះលោក? (ទារពន្ធ)

ប៉ុលសែចូលមកទារពន្ធក្នុងផ្ទះខ្ញុំ។

គ. ទាហានចូលមកធ្វើអីក្នុងកន្លែងនេះ? (ដេញហ្វេងកកុង)

ទាហានចូលមកដេញហ្វេងកកុងក្នុងកន្លែងនេះ។

ឃ. ចោរចូលមកធ្វើអីក្នុងផ្ទះលោក? (ស្តេចសុយ)

ចោរចូលមកស្តេចសុយក្នុងផ្ទះខ្ញុំ។

ង. ពួកអាមេរិកាំងចូលមកធ្វើអីក្នុងភូមិនេះ? (រកពួកហ្វេងកកុង)

ពួកអាមេរិកាំងចូលមករកពួកហ្វេងកកុងក្នុងភូមិនេះ។

ច. លោកចូលមកធ្វើអីក្នុងភូមិនេះ? (សួរលោក)

ខ្ញុំចូលមកសួរលោកក្នុងភូមិនេះ។

DRILL FOUR: Response

MODEL:

T: មកពីហេតុអ្វីបានជាហ្វេងកកុងដុតផ្ទះយើង? (យើងស្តេចហ្វេងកកុងណាស់)

S: ហ្វេងកកុងដុតផ្ទះយើងមកពីយើងស្តេចហ្វេងកកុងណាស់។

T: Why did the Viet Cong burn our houses? (we hate the Viet Cong a lot)

S: They burned our houses because we hate the Viet Cong a lot.

ក. មកពីហេតុអ្វីបានជាខ្ញុំមិនទិញលោកនៅជាមួយ? (លោកគ្មានសុយ)

ខ្ញុំមិនទិញលោកនៅជាមួយមកពីលោកគ្មានសុយ។

- ខ. មកពីហេតុអ្វីបានជាលោកមិនរៀនចេញទ្វី? (ខ្ញុំមិនពន្យល់លោក)
- លោកមិនរៀនចេញទ្វីមកពីខ្ញុំមិនពន្យល់លោក។
- គ. មកពីហេតុអ្វីបានជាខ្ញុំដើរទៅធ្វើការ? (ខ្ញុំគ្មានសូយរ)
- ខ្ញុំដើរទៅធ្វើការមកពីខ្ញុំគ្មានសូយរ។
- ឃ. មកពីហេតុអ្វីបានជាខ្ញុំមិនធ្វើទាហាន? (ខ្ញុំត្រូវរៀនឱ្យរួចចប់)
- ខ្ញុំមិនធ្វើទាហានមកពីខ្ញុំត្រូវរៀនឱ្យរួចចប់។
- ង. មកពីហេតុអ្វីបានជាចោរចូលផ្ទះយើង? (យើងមិនបិទទ្វារ)
- ចោរចូលផ្ទះយើងមកពីយើងមិនបិទទ្វារ។
- ច. មកពីហេតុអ្វីបានជាលោកមានឥរិយាបថ? (លោកស្លាប់លះចំភ្លើងក្រហម)
- លោកមានឥរិយាបថមកពីលោកស្លាប់លះចំភ្លើងក្រហម។

DRILL FIVE: Substitution

MODEL: T: គេចូលចិត្តធ្វើបាបអ្នកស្រុកណាស់។ (ប្លន់)
 S: គេចូលចិត្តប្លន់អ្នកស្រុកណាស់។
 T: They like to mistreat the villagers very much.
 S: They like to rob the villagers very much.

- ក. គេចូលចិត្តប្លន់អ្នកស្រុកណាស់។ (ស្លាប់បាញ់)
- ខ. គេចូលចិត្តស៊ីចំបាញ់អ្នកស្រុកណាស់។ (កំភ្លើង)
- គ. គេចូលចិត្តកំភ្លើងអ្នកស្រុកណាស់។ (ពួកហ្វេកកុដ)
- ឃ. ពួកហ្វេកកុដចូលចិត្តកំភ្លើងអ្នកស្រុកណាស់។ (ឡោមពាត់)
- ង. ពួកហ្វេកកុដចូលចិត្តឡោមពាត់អ្នកស្រុកណាស់។ (ធ្វើបាប)
- ច. ពួកហ្វេកកុដចូលចិត្តធ្វើបាបអ្នកស្រុកណាស់។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: ហ្វេកកុដមកធ្វើអ្វីខ្លះ? (ដុតផ្ទះយើង)
 S: នៅពេលដែលហ្វេកកុដមក គេដុតផ្ទះយើង។
 T: What did the Viet Cong come to do? (burn our houses)
 S: At the time they came, they burned our houses.

- ក. ប៉ូលីសចូលធ្វើអ្វីខ្លះក្នុងផ្ទះលោក? (ឆែកឆេតរឿង)
- នៅពេលដែលប៉ូលីសចូល គេឆែកឆេតរឿង។
- ខ. លោកនៅស្រុកយួនធ្វើអ្វីខ្លះ? (បង្ក្រាបអង្គភាព)
- នៅពេលដែលខ្ញុំនៅស្រុកយួន ខ្ញុំបង្ក្រាបអង្គភាព។
- គ. គេមកធ្វើអ្វីខ្លះក្នុងបន្ទប់យើង? (យកកៅអីចេញ)
- នៅពេលដែលគេមកក្នុងបន្ទប់យើង គេយកកៅអីចេញ។
- ឃ. លោកនៅផ្ទះលោកយួនធ្វើអ្វីខ្លះ? (គាត់ដឹកញ៉ាំស្រា)
- នៅពេលដែលខ្ញុំនៅផ្ទះលោកយួន ខ្ញុំគាត់ដឹកញ៉ាំស្រា។

- ឯ. កញ្ញាចូលក្នុងហាងនោះធ្វើអីខ្លះ? (ទិញស្បែកកៅស៊ូ)
នៅពេលដែលខ្ញុំចូលក្នុងហាងនោះ ខ្ញុំទិញស្បែកកៅស៊ូ។
- ច. អាចេរីកាំងចូលមក ព្រំដែនលើដីធ្វើអីខ្លះ? (ដេញស្បែកក្នុង)
នៅពេលដែលអាចេរីកាំងចូលមកព្រំដែនលើដី គេដេញស្បែកក្នុង។

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: យើងញ៉ាំបាយ។ (ស្បែកក្នុងចូលក្នុងភូមិយើង)
S: ស្បែកក្នុងចូលក្នុងភូមិយើងនៅពេលដែលយើងកំពុងញ៉ាំបាយ។
T: We were eating. (the Viet Cong entered our village)
S: The Viet Cong came in our village while we were eating.
- ក. ខ្ញុំដើរ។ (ប៉ុលសែតចូលលូកលុយចុះខ្ញុំ)
ប៉ុលសែតចូលលូកលុយចុះខ្ញុំនៅពេលដែលខ្ញុំកំពុងដើរ។
- ខ. ភាគច្រើនស្បែកកៅស៊ូកាំងផ្លូវ។ (ខ្ញុំនិយាយទៅភាគ)
ខ្ញុំនិយាយទៅភាគនៅពេលដែលភាគកំពុងច្រើនស្បែកកៅស៊ូកាំងផ្លូវ។
- គ. ខ្ញុំញ៉ាំបាយ។ (ពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំមកដល់)
ពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំមកដល់នៅពេលដែលខ្ញុំកំពុងញ៉ាំបាយ។
- ឃ. កូនសិស្សលេងបៀ។ (ខ្ញុំចូលក្នុងថ្នាក់)
ខ្ញុំចូលក្នុងថ្នាក់នៅពេលដែលកូនសិស្សកំពុងលេងបៀ។
- ង. យើងបើកទ្វារផ្ទះខ្ញុំ។ (ខ្ញុំទៅដល់ផ្ទះ)
ខ្ញុំទៅដល់ផ្ទះនៅពេលដែលយើងបើកទ្វារផ្ទះខ្ញុំ។
- ច. ខ្ញុំដើរ។ (លោកគ្រូចូលក្នុងថ្នាក់)
លោកគ្រូចូលក្នុងថ្នាក់នៅពេលដែលខ្ញុំកំពុងដើរ។

DRILL EIGHT: Transformation

- MODEL: T: ពួកស្បែកក្នុងចូលមកក្នុងភូមិនេះ។
S: ម្សិលមិញពួកស្បែកក្នុងភូមិនេះម្តងទៀត។
T: The Viet Cong came into this village.
S: Yesterday the Viet Cong came into this village once more.
- ក. អាចេរីកាំងនិងប្អូនខាងជើងវាយគ្នាជិតនេះ។
ម្សិលមិញអាចេរីកាំងនិងប្អូនខាងជើងវាយគ្នាជិតនេះម្តងទៀត។
- ខ. ទាហានយើងទៅកាប់មីន។
ម្សិលមិញទាហានយើងទៅកាប់មីនម្តងទៀត។
- គ. កប៉ាល់ហោះអាចេរីកាំងទាញគ្រាប់បែក។
ម្សិលមិញកប៉ាល់ហោះអាចេរីកាំងទាញគ្រាប់បែកម្តងទៀត។
- ឃ. លោកស្រីក្នុងត្រូវរបស់។
ម្សិលមិញលោកស្រីក្នុងត្រូវរបស់ម្តងទៀត។

- ង. ហ្វឹកកុងចាប់មាន់ទាក្នុងភូមិលើង។
 ឡើយចំពោះហ្វឹកកុងចាប់មាន់ទាក្នុងភូមិលើងម្តងទៀត។
- ច. ទាហានអាមេរិកាំង-ប្លុន ហង់ត្យុង ល្បួនពាន់ព្រំដែនខ្មែរ។
 ឡើយចំពោះទាហានអាមេរិកាំង-ប្លុន ហង់ត្យុង ល្បួនពាន់ព្រំដែនខ្មែរម្តងទៀត។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: ហ្វឹកកុងចក់ម្តង។ គេធ្វើអ្វីខ្លះ? (នែសុបរពីលើង)
 S: ហ្វឹកកុងចក់ម្តង។ គេនែសុបរពីលើង។
 T: Every time the Viet Cong come, what do they do? (collect money from us)
 S: Every time the Viet Cong come, they collect money from us.

ក. កាលណាអាមេរិកាំង ល្បួនពាន់ព្រំដែនម្តង។ គេធ្វើអ្វីខ្លះ? (គ្រាន់តែដេញហ្វឹកកុងទេ)

កាលណាអាមេរិកាំង ល្បួនពាន់ព្រំដែនម្តង។ គេគ្រាន់តែដេញហ្វឹកកុងទេ។

ខ. លោកនៅស្រុកបារាំងម្តង។ លោកធ្វើអ្វីខ្លះ? (ដើរលេង)

ឡើយនៅស្រុកបារាំងម្តង។ ឡើយដើរលេង។

គ. លោកចូលចក់ក្នុងស្រុកខ្មែរម្តង។ លោកធ្វើអ្វីខ្លះ? (បំផ្លាញស្ពាន)

ឡើយចូលចក់ក្នុងស្រុកខ្មែរម្តង។ ឡើយបំផ្លាញស្ពាន។

ឃ. ហ្វឹកកុងចូលស្រុកម្តង។ លោកធ្វើអ្វីខ្លះ? (រាយការណ៍ទៅរាជការ)

ហ្វឹកកុងចូលស្រុកម្តង។ ឡើយរាយការណ៍ទៅរាជការ។

ង. ទាហានរាជការចក់កន្លែងនេះម្តង។ គេធ្វើអ្វីខ្លះ? (ហ្វឹកចែលហ្វឹកកុង)

ទាហានរាជការចក់កន្លែងនេះម្តង។ គេហ្វឹកចែលហ្វឹកកុង។

ច. លោកនៅជួនម្តង។ លោកធ្វើអ្វីខ្លះ? (គ្រាន់តែចែលកុនទេ)

ឡើយនៅជួនម្តង។ ឡើយគ្រាន់តែចែលកុនទេ។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ហ្វឹកកុងចូលស្រុក (រាយការណ៍ទៅទាហានរាជការ)
 S: បើហ្វឹកកុងចូលស្រុក លោកត្រូវរាយការណ៍ទៅទាហានរាជការ។

T: The Viet Cong come to the village.

S: If the Viet Cong come to the village you have to report (it) to the government troops.

ក. ហ្វឹកកុងចូលស្រុក។ (យកភ័រាំងទៅលាក់)

បើហ្វឹកកុងចូលស្រុក យើងត្រូវយកភ័រាំងទៅលាក់។

ខ. ហ្វឹកកុងចូលស្រុក។ (ទៅពួនក្នុងព្រៃ)

បើហ្វឹកកុងចូលស្រុក យើងត្រូវទៅពួនក្នុងព្រៃ។

គ. ហ្វឹកកុងចូលស្រុក។ (នៅក្នុងផ្ទះ)

បើហ្វឹកកុងចូលស្រុក យើងត្រូវនៅក្នុងផ្ទះ។

- ឃ. ប្រកបកងចូលស្រុក ។ (ការពារផ្ទះលោក)
 បើប្រកបកងចូលស្រុក លោកត្រូវការពារផ្ទះលោក ។
- ង. ប្រកបកងចូលស្រុក ។ (ដុតផ្ទះលោក)
 បើប្រកបកងចូលស្រុក លោកត្រូវដុតផ្ទះលោក ។
- ច. ប្រកបកងចូលស្រុក ។ (ចូលដៃជាមួយគេ)
 បើប្រកបកងចូលស្រុក លោកត្រូវចូលដៃជាមួយគេ ។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: កងអនុសេនាតូច ១ ការពារកោះនិងដីសមុទ្រ ។ (កោះនិងដីសមុទ្រ)

S: កងអនុសេនាតូច ១ ការពារអ្វីខ្លះ?

T: The company tries to defend the island and the pier. (what)

S: What does the company try to defend?

- ក. កងអនុសេនាតូចបាញ់នៅលើកោះនិងដីសមុទ្រ ។ (លើកោះនិងដីសមុទ្រ)
 កងអនុសេនាតូចបាញ់នៅណាខ្លះ?
- ខ. ខ្ញុំប៉ារ៉ាស៊ីត្រូវឃើញសាលារៀន ។ (ខ្ញុំប៉ារ៉ាស៊ីត)
 អ្នកណាប៉ារ៉ាស៊ីតឃើញសាលារៀន?
- គ. ខ្ញុំប៉ារ៉ាស៊ីតប៉ារ៉ាស៊ីតបានឃើញអ្នកមុន ។ (ឃើញអ្នកមុន)
 ខ្ញុំប៉ារ៉ាស៊ីតប៉ារ៉ាស៊ីតបានឃើញអ្នកណា?
- ឃ. ពលរដ្ឋលោកប៉ារ៉ាស៊ីតនៅក្បែរផ្ទះខ្ញុំ ។ (កប់មីន)
 ពលរដ្ឋលោកប៉ារ៉ាស៊ីតនៅក្បែរផ្ទះខ្ញុំ?
- ង. ពលរដ្ឋលោកប៉ារ៉ាស៊ីតនៅក្បែរផ្ទះខ្ញុំ ។ (ក្បែរផ្ទះខ្ញុំ, មីន)
 ពលរដ្ឋលោកប៉ារ៉ាស៊ីតនៅក្បែរផ្ទះខ្ញុំ?
- ច. កាលណាទាហានរដ្ឋការមកដល់ ខ្ញុំប៉ារ៉ាស៊ីតនៅក្បែរផ្ទះខ្ញុំ ។ (ក្បែរផ្ទះខ្ញុំ)
 កាលណាទាហានរដ្ឋការមកដល់ ខ្ញុំប៉ារ៉ាស៊ីតនៅក្បែរផ្ទះខ្ញុំ?

DRILL TWELVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំប៉ារ៉ាស៊ីតភូមិស្រះ រាល់យប់ ។

S: ខ្ញុំប៉ារ៉ាស៊ីតភូមិស្រះ ភ្លេចយប់ទេ ។

T: The enemy attacked this hamlet every night.

S: The enemy mostly attacked this hamlet at night time.

- ក. កងទ័ពត្រាច ប្លង់ ឡាន ឡាន ។
 កងទ័ពត្រាច ប្លង់ ឡាន ឡាន ។
- ខ. សង្គ្រាម សង្គ្រាម អ្នកស្រុកស្រុក ។ (សង្គ្រាម)
 សង្គ្រាម សង្គ្រាម អ្នកស្រុកស្រុក ។
- គ. រាល់យប់ អ្នកស្រុកស្រុក រាល់យប់ ។
 រាល់យប់ អ្នកស្រុកស្រុក រាល់យប់ ។

- ប. ខ្ញុំដឹងធ្វើបាបអ្នកស្រុក ។
 ខ្ញុំដឹងច្រើនធ្វើបាបភិក្ខុស្រុកទេ ។
 ង. យើងធ្វើបាបស្លៀកសម្លៀក វិសាលចំណេះច្រើនសំនួរ ។
 យើងច្រើនធ្វើបាបភិក្ខុស្រុកសម្លៀកវិសាលចំណេះច្រើនសំនួរទេ ។

DRILL THIRTEEN: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំដឹងដំណាលភូមិយើងយប់នេះ ។ (អ្នកស្រុក)
 S: អ្នកស្រុកឱបការណ៍យើងថាខ្ញុំដឹងដំណាលភូមិយើងយប់នេះ ។
 T: The enemy will attack our hamlet tonight. (the villagers)
 S: The villagers tipped us off that the enemy will attack our hamlet tonight.
 ក. ម្ចាស់អាទិភ័យទៀតក្រុមនាយទាហានមួយក្រុមនឹងធ្វើរដ្ឋប្រហារ ។ (ប៉ូស៊ីសសម្ងាត់)
 ប៉ូស៊ីសសម្ងាត់ឱបការណ៍យើងថា ម្ចាស់អាទិភ័យទៀតក្រុមនាយទាហានមួយក្រុមនឹងធ្វើរដ្ឋប្រហារ ។
 ខ. ខ្ញុំដឹងថ្ងៃនេះប៉ុន្មានស្អែកនៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។ (លោក ឌុក)
 លោក ឌុកឱបការណ៍យើងថា ខ្ញុំដឹងថ្ងៃនេះប៉ុន្មានស្អែកនៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។
 គ. អ្នកស្រុកចូលវិសាលមួយពួកខ្ញុំដឹង ។ (មេប៉ូស៊ី)
 មេប៉ូស៊ីឱបការណ៍យើងថា អ្នកស្រុកចូលវិសាលមួយពួកខ្ញុំដឹង ។
 ឃ. តែងតែខ្ញុំដឹងចង់ឡានល្អនៅទីក្រុងនោះ ។ (ក្រុងម្នាក់)
 ក្រុងម្នាក់ឱបការណ៍ខ្ញុំដឹងថា តែងតែខ្ញុំដឹងចង់ឡានល្អនៅទីក្រុងនោះ ។
 ង. កងទ័ពត្រៃ ចំណេះចាត់អ្នកកំណាត់កាសែត ។ (អ្នកស្រុក)
 អ្នកស្រុកឱបការណ៍យើងថា កងទ័ពត្រៃ ចំណេះចាត់អ្នកកំណាត់កាសែត ។

Reading Passage

តិស្សនៈ

នៅស្រុកបួនមានភ្នំចំពែង នៅស្រុកបួនមានតិស្សនៈ ។ ពួកទាំងពីរនេះ
 មានសកម្មភាពចង់ឧស្សាហកម្ម គ្រាន់តែនៅកន្លែងផ្សេងពីគ្នាប៉ុណ្ណោះ ។ ហើយ
 សកម្មភាពនោះ ក៏ ចង់ឧស្សាហកម្មច្រើនបំផុតក្នុងស្រុកនេះ ប៉ុន្មានជំនាន់
 គ្រាន់តែកាលនោះ គេធ្វើដើម្បីប្រឆាំងនឹងអំណាចបារាំង និងតិស្សនៈគេធ្វើប្រឆាំង
 នឹងអាចេរីកាំង ព្រោះតាមគេយល់ថា នៅសម័យនោះ ដឹងសម័យនេះ
 បារាំងនិងអាចេរីកាំង ល្បាញពាន់ទឹកដីរបស់គេ ។

ឯតិស្សនៈវិញ ខ្ញុំយល់សកម្មភាពនោះ ហាក់បញ្ចប់ព្រោះកាលនោះខ្ញុំជា
 តិស្សនៈ ម្នាក់ដែរ តែគេប្រឆាំងនឹងអំណាចបារាំងតែម្នាក់ឯងបាត់បង់ទ្រព្យណាដែល
 គ្រាន់តែធ្វើការនៅព្រៃម្តងបង្កប់បារាំងហើយចង់ចូលវិសាលនោះ ។ តាំងពីគ្រូ
 បង្រៀននៅសាលា អ្នកណាក៏ដោយ អាចធ្វើដំណើរទៅណាក៏បានដែរ
 ឱបភិក្ខុស្រុកពាក់ជាស៊ីវិលនិងគ្មានអាវុធជាមួយ តែភូមិទៅភូមិមួយ អ្នកស្រុក

មានការសម្របសម្រួលដូចធម្មតា លើកលែងតែគេដឹងថាមានបាត់បង់និងមកលុកលុយ
ភូមិគេ។ នៅពេលយប់គេមិនសូវព្រួយពីទៀងចោលមកលុកប្លង់យកភីក្រែត ឬគោ
ម៉ាន់ទា ធ្វើដូចកាលមុនទៀតទេ។ ធម្មតាគេដឹងកលក់ស្រួលណាស់ ព្រោះពួកវាស្ទើរដើរ
ពីផ្ទះមួយទៅផ្ទះមួយ ឃ្លាំមើលដោយស្ងប់ស្ងៀមដើម្បីទិញទំនិញស្តុកស្តម្ភដល់អ្នក
ស្រុកនោះ។ នៅពេលពួកអ្នកស្រុកទាំងនោះ នៅធ្វើការនៅផ្ទះស្រែចំការដូចធម្មតា ពួក
វាមិនមានភ័យខ្លាចពីទំនាបាត់បង់បង្កបង្កប់ក៏ដោយ។ ឯដល់ដំណាំវិញក៏នៅតែ
បានដូចធម្មតាដែរ។

ដើម្បីនឹងទិញទំនិញស្តុកស្តម្ភ ខ្មែរភូមិសាស្ត្រដើរចូលនិងព្រៃឈូក អាហារ
ពីអ្នកស្រុក។ គេគ្មានអ្នកណាជួយគេព្រោះវាមិនសូវក្នុងស្រុកដែលគេនៅនោះទេ។
ដូច្នេះគេនឹងអ្នកស្រុកត្រូវគ្នាហើយគេមិនដែលធ្វើបាចគ្នាដល់។ កាំភ្លើងនិងគ្រាប់
ធម្មតា គេទិញពីទាហាន ជនកាលគេយកបានពីបាត់បង់នៅពេលបាញ់គ្នា។

ធម្មតាបាត់បង់ភូមិភូមិមិនបើកទេ ព្រោះគេដើរទៅនៅពេលដែល
ជាពេលវាស្ទើរអ្នកស្រុកធម្មតា។ តែពួកវាស្ទើរវិញនៅរកអ្នកស្រុកស្រួលណាស់
ព្រោះគេនៅរកនៅពេលយប់ព្រៃដែលជាពេលបាត់បង់កំពុងដើរកលក់ស្រួល។

ដូច្នេះសកម្មភាពខ្មែរភូមិសាស្ត្រជាសកម្មភាពមួយសំខាន់ជាងគេបង្អស់នៅ
ពេលនោះ ក្នុងការជួយដាក់ទិញទំនិញពីទំនាបបាត់បង់។

VOCABULARY

កប់	kop	to bury
កប់មីន	kop min	to set mines
កំញើញ	kəŋaəŋ	to intimidate, extort
កោះ	koh	island
ឃ្លាំមើល	khloṃ mœl	to watch secretly
ជ្រៅ	crɛw	deep (R)
សាសនាន	chlian pian	to violate, aggress
ស្មើយសង្គ្រាម	chleey səkriam	prisoner of war
ទាតន	tia pún	to demand tax
ទ្វារ	tvia	door
ធ្វើបាប	thœ baap	to torture, to punish, mistreat
នៅពេលដែល	nɛw peel dasl	at the time
បាប	baap	sin
ប៉ូលីសសម្ងាត់	pəlih sənət	secret police
ប្លន់	phlon	to rob
ពន	pún	tax
ប្លន់	puon	to hide
ម៉ាន់ - ទា	món-tia	poultry

មីន	miin	(land) mine
យកពន្ធ	yóo pún	to collect tax
រកស៊ី	róo sii	to make a living, to earn money (L)
រដ្ឋប្រហារ	rót pəhaa	coup d'etat
រូងដី	ruun dəy	tunnel, hole, cave
រើសប្រាក់	rey luy	to collect money
សកស្រាន	luk luy	to invade
វាយគ្នា	vay knia	to fight
សម័យ	səmay	era, age, period of time (R)
ស្ពាន	spian	bridge
ស្អាតត្រង់	slout tron	honest, decent, nice

Farmhouse (traditional style)

LESSON FIFTY-FOUR

DIALOGUE

- អន្តរាគមន៍
ដោះ
ដោះចេញ
១. សុខ នៅពេលដែលលោកឃើញ
អន្តរាគមន៍ លោកទិញ
ក្នុងការហាងលោកដោះវា
ចេញទេ?
២. គុម្ភ ទទួលបានក
ទេ តែទំហំស្រីក្រម
មួយទៀតដែលទទួលបានក
ខាងដោះគ្រាប់មីន។
៣. សុខ ណា
ហេតុអ្វី? អន្តរាគមន៍មីន
ជាគ្រាប់មីនណា។
៤. គុម្ភ បាទ ទំហំស្រីក្រម
នៅក្នុងរូបនេះយើងសង្ស័យ
ថាមានមីន។
- រយៈ
ក្នុងរយៈ
៥. សុខ ក្នុងរយៈពេលនោះលោក
ចាំប្រយ័ត្នទេ?
- ភ្លាម
៦. គុម្ភ ទេ ក្រុមខាងដោះគ្រាប់
មកដល់ភ្លាម។
- ទុកចិត្ត (លើ)
៧. សុខ លោកទុកចិត្តលើក្រុមនេះ
ទេ?
- យកចិត្តទុកដាក់
មុខងារ
៨. គុម្ភ បាទ ព្រោះគេធ្វើការយក
ចិត្តទុកដាក់ណាស់។ គេដឹង
មុខងាររបស់គេ។
- trap
- to release, take off (clothing)
- to undo, to dismantle
- At the time you saw that trap, did
you order your men to dismantle it?
- to be responsible, be in
charge of
- No, but I called another squad
that is responsible for mines.
- (indicating some disbelief)
- Why? Traps are not mines?
- Yes, I know, but we suspected that
there were mines nearby.
- period, interval
- during
- During that time did you (have to)
wait long?
- immediately, right away
- No, the mine squad arrived right
away.
- to trust, to have confidence
- Do you trust this squad?
- (to do) with care, to pay
attention
- job, work
- Yes, because they do their job with
care. They know their job.

DIALOGUE:

1. sok - n¹w peel da¹l look kh¹æñ eté? nuh, look aoy koun t¹hian look d¹h via c¹ñ eh?
2. tom - tee, ta¹ kh¹ñom baan haw krom muoy tiet da¹l t¹tuol p¹etuk khaan d¹h kr¹óp miin
3. sok - ha¹st sy? eté? m¹n m¹sn c¹ kr¹óp miin a¹naa?
4. tom - baat, kh¹ñom d¹h ha¹y, ta¹ n¹w kba¹ nuh y¹en s¹nsay tha¹ mian miin
5. sok - kn¹ñ r¹éy? peel nuh look cam yuu eh?
6. tom - tee, krom khaan d¹h kr¹óp móo d¹l phliam
7. sok - look tuk c¹t l¹æ krom nih tee?
8. tom - baat, pr¹uh kee th¹æ kaa y¹oo c¹t tuk da? nah. kee d¹h muk ñia l¹æb¹h kee

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

3. **ឯណា** /a¹naa/ at the end of a statement or proposition usually means 'what do you mean...?!' It conveys incredulity and surprise. In a sentence like sentence 3 of the dialogue, it indicates disbelief, skepticism, and a bit of derision. In Drill 10 **ឯណា** /a¹naa/ indicates that the speaker thinks that the proposition preceding the word **ឯណា** /a¹naa/ is invalid, absurd, or impossible. In this case **ឯណា** /a¹naa/ is translated 'what do you mean...?!' or 'how can I...?!'
5. The word **រយៈ** /r¹éy/ 'interval' refers only to time, not space.

DRILLSDRILL NO.

8. The word **ចំណាម** /c¹naom/ refers to a set, usually one from which members are singled out in the sentence in which **ចំណាម** /c¹naom/ is used. **ចំណាម** /c¹naom/ + noun can be followed by **ព្រំដែន** /t¹én oh/ 'all' or not, e.g. sentence b of Drill 8 can also be

ក្នុងចំណាមនោះខ្ញុំចូលចិត្តមួយនេះ។

kn¹ñ c¹naom laan nuh kh¹ñom coul c¹t aa muoy nih

Among those (that set of) cars I like this one best.

DRILLSDRILL ONE: Transformation

MODEL: T: ពួកហ្វេងកុង មិនចូលចិត្តអ្នកស្រុកទេ ។

S: យើងមិនត្រូវទុកចិត្តពួកហ្វេងកុងទេព្រោះពួកហ្វេងកុង មិនចូលចិត្តអ្នកស្រុក ។

T: The Viet Cong don't like the villagers.

S: We mustn't trust the Viet Cong because the Viet Cong don't like the villagers.

ក. ឡានយើងទុកស្រាប់ចំណាស់ ។

យើងមិនត្រូវទុកចិត្តឡានយើងទេព្រោះឡានយើងទុកស្រាប់ចំណាស់ ។

ខ. ស្ពាននេះចាស់ណាស់ ។

យើងមិនត្រូវទុកចិត្តស្ពាននេះទេព្រោះស្ពាននេះចាស់ណាស់ ។

គ. ដួរនេះមានគ្រោះថ្នាក់ច្រើនណាស់ ។

យើងមិនត្រូវទុកចិត្តដួរនេះទេព្រោះដួរនេះមានគ្រោះថ្នាក់ច្រើនណាស់ ។

ឃ. ពួកម៉ាកលោកកែបក្សតូចច្រើនណាស់ ។

យើងមិនត្រូវទុកចិត្តពួកម៉ាកលោកកែបទេព្រោះពួកម៉ាកលោកកែបក្សតូចច្រើនណាស់ ។

ង. ភាគច្រើនដឹងរឿងនេះទេ ។

យើងមិនត្រូវទុកចិត្តភាគច្រើននេះទេព្រោះភាគច្រើនដឹងរឿងនេះទេ ។

ច. កាំភ្លើងនេះមិនល្អទេ ។

យើងមិនត្រូវទុកចិត្តកាំភ្លើងនេះទេព្រោះកាំភ្លើងនេះមិនល្អទេ ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: កូនទាហានដោះអន្ទាក់បេញ ។

S: កូនទាហានត្រូវទទួលបន្ទុកដោះអន្ទាក់បេញ ។

T: The soldiers dismantle traps.

S: The soldiers must be responsible for dismantling traps.

ក. កងទ័ពលោកដេញពួកខ្មាំង ។

កងទ័ពលោកត្រូវទទួលបន្ទុកខាងដេញពួកខ្មាំង ។

ខ. លោកសក្តិកែវផ្តល់គ្រាប់ទៅទាហាន ។

លោកសក្តិកែវត្រូវទទួលបន្ទុកខាងផ្តល់គ្រាប់ទៅទាហាន ។

គ. ខ្ញុំលើកទ័ពចិត្តកូនទាហាន ។

ខ្ញុំត្រូវទទួលបន្ទុកខាងលើកទ័ពចិត្តកូនទាហាន ។

ឃ. កូនទាហានម្នាក់ហាចបន្ទាយ ។

កូនទាហានម្នាក់ត្រូវទទួលបន្ទុកខាងហាចបន្ទាយ ។

ង. លោកសក្តិកែវទៅទិញអាហារ ។

លោកសក្តិកែវត្រូវទទួលបន្ទុកខាងទិញអាហារ ។

ច. ខ្ញុំជញ្ជូនបាវដ៏ទូច ។

ខ្ញុំត្រូវទទួលបន្ទុកខាងជញ្ជូនបាវដ៏ទូច ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL:

T: ល្បែងក្នុងត្រូវចេញពីស្រុកខ្មែរ។ (ប៉ីខ្មែរ)

S: ល្បែងក្នុងត្រូវចេញពីស្រុកខ្មែរក្នុងរយៈពេល៣ខែ។

T: The Viet Cong must leave Cambodia.

S: The Viet Cong must leave Cambodia within 3 months.

ក. ខ្ញុំត្រូវចេញពីទាហាន។ (ប្រាំខែ)

ខ្ញុំត្រូវចេញពីទាហានក្នុងរយៈពេល៣ខែ។

ខ. ខ្ញុំត្រូវឱ្យទៅស្រុកខ្មែរ។ (មួយអាទិត្យ)

ខ្ញុំត្រូវឱ្យទៅស្រុកខ្មែរក្នុងរយៈពេលមួយអាទិត្យ។

គ. ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រចប់។ (ពីរម៉ោង)

ខ្ញុំសរសេរសំបុត្រចប់ក្នុងរយៈពេលពីរម៉ោង។

ឃ. កូនទាហានដោះម៉ែន្ទូច។ (កន្លះម៉ោង)

កូនទាហានដោះម៉ែន្ទូចក្នុងរយៈពេលកន្លះម៉ោង។

ង. ក្រុមទាហានដោះគ្រាប់មីនមកដល់។ (ដប់ម៉ែនុត)

ក្រុមទាហានដោះគ្រាប់មីនមកដល់ក្នុងរយៈពេលដប់ម៉ែនុត។

ច. ពួកល្បែងក្នុងដឹកទ័ពចូលពីព្រំដែន។ (ពីរអាទិត្យ)

ពួកល្បែងក្នុងដឹកទ័ពចូលពីព្រំដែនក្នុងរយៈពេលពីរអាទិត្យ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL:

T: លោកស្រីប្រាំមកដល់។ (លោកហៅទូ)

S: កាលណាលោកស្រីប្រាំមកដល់ លោកហៅទូភ្លាម។

T: The Colonel arrives.

S: When (ever) the Colonel arrives, call me right away.

ក. ខ្ញុំមកដល់ក្នុងថ្នាក់។ (លោកសរសេរព្យាបាល)

កាលណាខ្ញុំមកដល់ក្នុងថ្នាក់ លោកសរសេរព្យាបាល។

ខ. ប៉ូលីសចូលក្នុងផ្ទះ។ (លោករត់ចេញ)

កាលណាប៉ូលីសចូលក្នុងផ្ទះ លោករត់ចេញភ្លាម។

គ. លោកដូចលោកស្រី។ (លោកសួរគាត់)

កាលណាលោកដូចលោកស្រី លោកសួរគាត់ភ្លាម។

ឃ. ខ្ញុំទទួលដំណឹងល្អ។ (ខ្ញុំប្រាប់លោក)

កាលណាខ្ញុំទទួលដំណឹងល្អ ខ្ញុំប្រាប់លោកភ្លាម។

ង. មានពាក្យបញ្ជាមក។ (លោករាយការណ៍មកទូ)

កាលណាមានពាក្យបញ្ជាមក លោករាយការណ៍មកទូភ្លាម។

ច. ខ្ញុំទទួលគ្រាប់កាំភ្លើង។ (ខ្ញុំផ្តល់ទិសលោក)

កាលណាខ្ញុំទទួលគ្រាប់កាំភ្លើង ខ្ញុំផ្តល់ទិសលោកភ្លាម។

DRILL FIVE: TransformationMODEL: T: សត្រូវចូលភូមិនេះម្តងទៀត ។

S: ខ្ញុំឮពាក្យចម្លែកអាមាមថាសត្រូវចូលភូមិនេះម្តងទៀត ។

T: The enemy have entered this village once more.

S: I've heard a rumor that the enemy have entered this village once more.

ក. គេដាក់ម៉ែននៅព្រំភាមស្ពាន ។

ខ្ញុំឮពាក្យចម្លែកអាមាមថាគេដាក់ម៉ែននៅព្រំភាមស្ពាន ។

ខ. លោកចង់ទៅស្រុកឃ្លួន ។

ខ្ញុំឮពាក្យចម្លែកអាមាមថាលោកចង់ទៅស្រុកឃ្លួន ។

គ. អ្នកស្រុកផ្តល់កាំភ្លើងឡើយប្រឡាក់ក្នុង ។

ខ្ញុំឮពាក្យចម្លែកអាមាមថាអ្នកស្រុកផ្តល់កាំភ្លើងឡើយប្រឡាក់ក្នុង ។

ឃ. ប្រឡាក់ក្នុងបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក ។

ខ្ញុំឮពាក្យចម្លែកអាមាមថាប្រឡាក់ក្នុងបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក ។

ង. លោកឡើយប្រឡាក់ក្នុងនៅផ្ទះលោក ។

ខ្ញុំឮពាក្យចម្លែកអាមាមថាលោកឡើយប្រឡាក់ក្នុងនៅផ្ទះលោក ។

ច. អាមេរិកាំងដកកងទ័ពចេញពីភ្នំព្រៃ ។

ខ្ញុំឮពាក្យចម្លែកអាមាមថាអាមេរិកាំងដកកងទ័ពចេញពីភ្នំព្រៃ ។

DRILL SIX: TransformationMODEL: T: ពួកសត្រូវចូលមកបាញ់អ្នកស្រុករាល់ថ្ងៃ ។ (អ្នកស្រុក)

S: អ្នកស្រុកមិនទុកចិត្តពួកសត្រូវ ។

T: The enemy come to fire at the villagers every day.

S: The villagers don't trust the enemy.

ក. ទ្បានខ្ញុំដើរឡើយខ្ញុំស្រឡាញ់រាល់ថ្ងៃ ។ (ខ្ញុំ)

ខ្ញុំមិនទុកចិត្តទ្បានខ្ញុំទេ ។

ខ. ប្រពន្ធលោកភក្តីលោករាល់ដំណើរ ។ (លោក)

លោកមិនទុកចិត្តប្រពន្ធលោកទេ ។

គ. ព្រៃហ្នឹងដ៏ណាស់ ។ (ពួកយើង)

ពួកយើងមិនទុកចិត្តព្រៃហ្នឹងទេ ។

ឃ. ខ្ញុំមិនសូវចេះចង្រ្កានទេ ។ (លោក)

លោកមិនទុកចិត្តខ្ញុំទេ ។

ង. ចិនលក់ភ័ក្តីនៃដំណាស់ ។ (ខ្ញុំ)

ខ្ញុំមិនទុកចិត្តចិនទេ ។

ច. សាននេះចាស់ណាស់ ។ (ខ្ញុំ)

ខ្ញុំមិនទុកចិត្តសាននេះទេ ។

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: លោកគ្រូបង្រៀនកូនសិស្សល្អណាស់។
 S: លោកគ្រូបង្រៀនកូនសិស្សដាក់ដំបូងបង្រៀនកូនសិស្សល្អណាស់។
 T: The teacher teaches the students very well.
 S: The teacher teaches the students with care.
- ក. លោកបើកឡានប្របត្តិណាស់។
 លោកបង្រៀនកូនសិស្សដាក់ដំបូងបង្រៀនណាស់។
- ខ. កូនទាហានខ្ញុំធ្វើការល្អណាស់។
 កូនទាហានខ្ញុំបង្រៀនកូនសិស្សដាក់ដំបូងធ្វើការណាស់។
- គ. កញ្ញាទៀនទ័ពល្អណាស់។
 កញ្ញាបង្រៀនកូនសិស្សដាក់ដំបូងទៀនទ័ពណាស់។
- ឃ. មេឃុំកុំប៉ងបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុករាល់ថ្ងៃ។
 មេឃុំកុំប៉ងបង្រៀនកូនសិស្សដាក់ដំបូងបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុកណាស់។
- ង. បេសកកម្មការពារបន្ទាបនេះរាល់បេសកកម្ម។
 បេសកកម្មបង្រៀនកូនសិស្សដាក់ដំបូងការពារបន្ទាបនេះណាស់។
- ច. រាជការយកពានស៊ីអ្នកស្រុករាល់ឆ្នាំ។
 រាជការយកបង្រៀនកូនសិស្សដាក់ដំបូងយកពានស៊ីអ្នកស្រុកណាស់។

DRILL EIGHT: Transformation

- MODEL: T: លោក ដារាជាទាហានល្អជាងគេ ។ (ទាហានទាំងអស់)
 S: ក្នុងចំណោមទាហានទាំងអស់ លោកដារាជាទាហានល្អជាងគេ។
 T: Mr. Dara is the best soldier of all.
 S: Among all the soldiers, Mr. Dara is the best one.
- ក. កញ្ញាទ័ពល្អណាស់។ (កូនសិស្សទាំងអស់)
 ក្នុងចំណោមកូនសិស្សទាំងអស់ កញ្ញាទ័ពល្អណាស់។
- ខ. ខ្ញុំបងប្រុសអាយុប្រាំបួនឆ្នាំ។ (ខ្ញុំបងប្រុសទាំងអស់)
 ក្នុងចំណោមខ្ញុំបងប្រុសទាំងអស់ ខ្ញុំបងប្រុសអាយុប្រាំបួនឆ្នាំ។
- គ. ខ្ញុំបងប្អូនកំភើបឆ្លើយតប-១៦។ (កំភើបឆ្លើយតបទាំងអស់)
 ក្នុងចំណោមកំភើបឆ្លើយតបទាំងអស់ ខ្ញុំបងប្អូនកំភើបឆ្លើយតប-១៦។
- ឃ. ខ្ញុំបានមើលសៀវភៅប្រាំ។ (សៀវភៅទាំងអស់)
 ក្នុងចំណោមសៀវភៅទាំងអស់ ខ្ញុំបានមើលសៀវភៅប្រាំ។
- ង. កំភើបនេះថ្លៃណាស់។ (កំភើបទាំងអស់)
 ក្នុងចំណោមកំភើបទាំងអស់ កំភើបនេះថ្លៃណាស់។
- ច. កូនសិស្សលោកល្អណាស់។ (កូនសិស្សទាំងអស់)
 ក្នុងចំណោមកូនសិស្សទាំងអស់ កូនសិស្សលោកល្អណាស់។

DRILL NINE: Substitution

MODEL: T: លោកទំនើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ ។ (យ៉េង)

S: យ៉េងទំនើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ ។

T: You have worked very hard in the last few days.

S: We have worked very hard in the last few days.

ក. យ៉េង ទំនើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ ។ (ទៀន)

ខ. យ៉េងទំនើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ ។ (លោកគ្រូ)

គ. លោកគ្រូទំនើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ ។ (ចង្កៀន)

ឃ. លោកគ្រូទំនើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ ។ (បរកចិត្តទុកដាក់)

ង. លោកទំនើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ ។ (ទាហានយ៉េង)

ច. ទាហានទំនើការណាស់ប៉ុន្មានថ្ងៃនេះ ។

DRILL TEN: Response

MODEL: T: នៅពេលលោកឃើញគ្រាប់លោកដោះវាចេញទេ? (កំពុងដេញខ្ញុំ)

S: ដោះវាចេញឯណាថ្មីៗកំពុងដេញខ្ញុំ ។

T: At the time you saw the trap, did you dismantle it? (chasing the enemy)

S: What do you mean dismantle it, when I was chasing the enemy?

ក. នៅពេលឃើញគ្រាប់លោកបាញ់ការណ៍ទៅប៉ុន្មានទេ? (មិនចេះនិយាយភាសាខ្មែរ)
បាញ់ការណ៍ទៅប៉ុន្មានឯណាថ្មីៗមិនចេះនិយាយភាសាខ្មែរ ។

ខ. នៅពេលដំលើលោកសូចន្ទានលោកមើលប៉ុន្មានទេ? (រើសចិត្តទូរទ្រាស់)
មើលប៉ុន្មានឯណាថ្មីៗរើសចិត្តទូរទ្រាស់ ។

គ. នៅពេលដំលើលោកបាញ់កូនលោកដើរកវាទេ? (កំពុងចង្កៀនកូនសត្វខ្ញុំ)
ដើរកវាឯណាថ្មីៗកំពុងចង្កៀនកូនសត្វខ្ញុំ ។

ឃ. នៅពេលដំលើលោកនៅដល់ស្រុកប្រួន លោកនៅជួបលោកសក្តិច័ក្ខាមទេ?
(មិនដឹងគាត់នៅឯណាដឹង)

នៅជួបលោកសក្តិច័ក្ខាមឯណាថ្មីៗមិនដឹងគាត់នៅឯណាដឹង ។

ង. នៅពេលដំលើលោកបាញ់កាំភ្លើងលោកឃើញខ្ញុំទេ? (មើលកាំភ្លើងឃើញដឹង)
ឃើញខ្ញុំឯណាថ្មីៗមើលកាំភ្លើងឃើញដឹង ។

ច. នៅពេលដំលើលោកនៅក្នុងប្លង់លោកឃើញខ្ញុំចូលទេ? (កំពុងចង្កៀន)
ឃើញលោកចូលឯណាថ្មីៗកំពុងចង្កៀន ។

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: លោកចាំទឹកបាញ់ទេ ។ (ចែកគ្រាប់ទុកខ្ញុំ)

S: បាទ ទុកទឹកលោកចែកគ្រាប់ទុកខ្ញុំ ។

T: Just wait and shoot. (load for me)

S: Yes, provided you load for me.

- ក. លោកចាំតើបើកឡានទេ? (បាញ់ការពារទិសខ្លី)
បាទ ទិសតើលោកបាញ់ការពារទិសខ្លី។
- ខ. លោកចាំតើរាបក្បាលពួកស្មើយសង្គ្រាមទេ? (មានកន្លែងទិសគេនៅ)
បាទ ទិសតើលោកមានកន្លែងទិសគេនៅ។
- គ. លោកចាំតើហេតុអ្វីគ្រាប់បែកនឹងទេ? (មានគ្រាប់គ្រាន់)
បាទ ទិសតើលោកមានគ្រាប់គ្រាន់។
- ឃ. លោកចាំតើបង្ហាត់កូនទាហានទេ? (ដួលខ្លី)
បាទ ទិសតើលោកដួលខ្លី។
- ង. លោកចាំតើនិយាយជាមួយមេដឹកនាំទេ? (ដួលខ្លីទៅ)
បាទ ទិសតើលោកដួលខ្លីទៅ។
- ច. លោកចាំតើបោះជំរំទេ? (រកកន្លែងទិសខ្លី)
បាទ ទិសតើលោករកកន្លែងទិសខ្លី។

DRILL TWELVE: Response

- MODEL: T: ជាស្មើយសង្គ្រាមលោកត្រូវប្រាប់គេអ្វីខ្លះ? (លេខសំគាល់ខ្លួន)
S: ជាស្មើយសង្គ្រាមខ្ញុំត្រូវប្រាប់គេតែលេខសំគាល់ខ្លួនទេ។
T: As a prisoner of war what must you state? (my serial number)
S: As a prisoner of war I only have to state my serial number.

- ក. ជាអ្នកយកការណ៍លោកត្រូវប្រាប់គេអ្វីខ្លះ? (ឈ្មោះខ្លី)
ជាអ្នកយកការណ៍ខ្ញុំត្រូវប្រាប់គេតែឈ្មោះខ្លីទេ។
- ខ. ជាពេទ្យទាហានលោកត្រូវទិសថ្មីនៅអ្នកណាខ្លះ? (ពួកឈ្មោះត្រង់និងរដ្ឋការ)
ជាពេទ្យទាហានខ្ញុំត្រូវទិសថ្មីនៅតែពួកឈ្មោះត្រង់និងរដ្ឋការទេ។
- គ. ជាអ្នករាយការណ៍លោកត្រូវនិយាយអំពីអ្វីខ្លះ? (រឿងពិត)
ជាអ្នករាយការណ៍ខ្ញុំត្រូវនិយាយតែអំពីរឿងពិតទេ។
- ឃ. ជាទាហានលោកត្រូវធ្វើអ្វីខ្លះ?
ជាទាហានខ្ញុំត្រូវធ្វើអ្វីដែលគេប្រាប់ខ្ញុំ។
- ង. ជាអ្នកអង្គទូតលោកត្រូវធ្វើអ្វីខ្លះ?
ជាអ្នកអង្គទូតខ្ញុំត្រូវធ្វើអ្វីដែលរដ្ឋការប្រាប់ខ្ញុំទិសធ្វើ។

DRILL THIRTEEN: Substitution

- MODEL: T: ពួកហ្នឹងចាប់អង្គទូតបរទេសម្នាក់។ (ឯកអគ្គរដ្ឋទូត)
S: ពួកហ្នឹងចាប់ឯកអគ្គរដ្ឋទូតម្នាក់។
T: The enemy captured a foreign diplomat. (ambassador)
S: The enemy captured an ambassador.

- ក. ពួកហ្នឹងចាប់ឯកអគ្គរដ្ឋទូតម្នាក់។ (អ្នករាយការណ៍កាត់សត)
ខ. ពួកហ្នឹងចាប់អ្នករាយការណ៍កាត់សតម្នាក់។ (អ្នកដឹកនាំពួកប្រល័យសត)

- គ. ពួកទាំងបាច់អ្នកជំនួញបួននាក់។ (ប៉ូលីស)
- ឃ. ប៉ូលីសបាច់អ្នកជំនួញបួននាក់។ (ស្រីចម្រើន)
- ង. ប៉ូលីសស្រីចម្រើនអ្នកជំនួញបួននាក់។ (ដើរទិសដង)
- ច. ប៉ូលីសដោះស្រាយអ្នកជំនួញបួននាក់។ (អ្នករត់គល់)
- ឆ. ប៉ូលីសដោះស្រាយអ្នករត់គល់បួននាក់។

Reading Passage

ខ្ញុំរត់ចេញពីកងទ័ពព្រៃ

តាំងពីមានចម្បាំងមក អ្នកស្រុកទាំងបួនទាំងស្រុង ទាំងបាត់ទាំងក្រុង រត់ចោលផ្ទះ ចោលស្រុក ហើយរត់ទៅនៅកន្លែងណាដែលគេអាចរកសេចក្តីស្ងៀមបាន។

គេរត់ព្រោះគេខ្លាចស្លាប់គេខ្លាចកងទ័ពព្រៃកងទ័ពស្រុកដុតផ្ទះ បរកបរវ៉ាន់គេ។ គេមិនដឹងទុកចិត្តលើកងទ័ពណា ហើយខ្ញុំវិញ ដោយភក្តីនៅឆ្ងាយពីទីក្រុងធំៗគ្មានការទាក់ទងជាមួយអ្នករដ្ឋការ ខ្ញុំគ្មានដឹងនយោបាយអ្វីស្រុកឯងម្នាក់ទាំងគេទាំងខ្ញុំ យើងរកតែសុខទេ យើងរកស៊ីសម្រាប់ចិញ្ចឹមគ្រួសារយើង។ តែភ័យខ្លាចជាពេលចម្បាំង កងទ័ពព្រៃចូលមកភ្ជួរមុខកងទ័ពរដ្ឋការ ដូច្នេះកងទ័ពព្រៃបានចង្កេះចង្កាសអ្នកភក្តីមួយចំនួនដែលជាមួយគេដើម្បីវិលមករស់នៅកងទ័ពរដ្ឋការ។ ខ្ញុំក៏ចូលដៃនឹងគេ តែខ្ញុំគ្មានគោលបំណងអ្វីព្រោះពួកសន្តិសុខសម្រាប់ខ្លួនខ្ញុំទេ។

ពេលនោះគេទូលខ្ញុំទទួលបានកាត់ទាបបង្គោលស្នាម ដូច្នេះខ្លាចខ្លាចខ្ញុំមានចិត្តស្ងៀមធ្វើការព្រោះខ្ញុំនឹកដឹងដឹងលឿននៅភក្តីជាមួយគ្នា ហើយយើងទាំងអស់មានកំនត់ប្រហែលដូចគ្នា។ មុនដំបូងយើងបរកបរវ៉ាន់ទុកដាក់ណាស់ក្នុងការបង្ហាញស្មារតីរួច តែបើមួយពួកថា យើងម្នាក់ស្លាប់នៅពេលដែលយើងកំពុងនឹងរៀបចំបង្ហាញស្មារតីមួយ យើងទាំងនោះក៏រត់ដកចោលទៅកន្លែងមួយ ហើយយើងបានប្រជុំនិយាយរកទុក្ខសុខគ្រប់ៗ បើយើងចង់បានសន្តិសុខ មិនចង់ស្លាប់ ចុះហេតុអ្វីបានជាយើងទៅបង្ហាញស្មារតី ហើយដួលកាល មានចិត្តស្ងៀមស្ងៀម ដោយសារតែយើង ហើយយើងទៀតក៏គ្មានពេលសប្បាយ ដេកមិនបានស្រួល យប់នេះនៅកន្លែងនេះ យប់ស្ងួតយើងទៅដេកនៅកន្លែងនោះ បាបស្លាប់ទាំងនោះ។ យប់នេះហើយបានដឹងយើងសព្វថ្ងៃថា យើងត្រូវរត់ចេញពីកងទ័ពព្រៃ ដើម្បីរត់ចោលសន្តិសុខ តែជាមួយជាតិយើង។

នៅថ្ងៃមួយ ព្រាហ្មណ៍បានទទួលបញ្ជារបស់អ្នកដឹកនាំ យើងបានសុំទូលមានប្រដាប់ប្រដាប់ច្រើន ហើយចង់ស្រឡាត់នាក់ទៀត ពីព្រោះមុខងារមួយនេះ គឺជាការដាច់មុខ។ អ្នកដឹកនាំក៏ព្រមតាម ហើយយើងក៏ចេញទៅ។ ពេលនេះហើយជាពេលព្រាហ្មណ៍ចង់ស្វែងយើងនិយាយជាមួយពួកកងទ័ពព្រៃ និងជាពេលព្រាហ្មណ៍ចង់ស្វែងយើងស្វាហ្មឈរ ដេកនៅក្នុងព្រៃ រត់ពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ។

នៅថ្ងៃដដែល ខ្ញុំក៏នាំមនុស្ស៤នាក់និងប្រដាប់ប្រដាប់ច្រើនទៅចូលជាមួយទាហានរដ្ឋការទៅ។

VOCABULARY

ក្នុងចំណោម	knoŋ cənaom	among
ក្នុងរយៈ	knoŋ rəyéʔ	during, within, (see note)
ខំ	khəm	to try, to make an effort
គោលបំណង	kool mnəŋ	purpose, aim, goal (R)
គ្រប់គ្រាន់	krup krón	enough, sufficient, adequate
គ្រាប់ចែកដៃ	króp baek day	hand grenade
ចង	cəŋ	to tie (L)
ចងភ្នែក	cəŋ phnəsk	to blindfold ¹ (L)
ចាំតែ	cam tae	wait and...
ច្រក	craoʔ	to stuff, to feed, to push in
ជំនួញ	cənuoŋ	business, buying and selling
ដក	doəʔ	to withdraw
ដកថយ	doəʔ thoəy	to retreat, to pull back
ដោះចេញ	doh cəŋ	to dismantle, to undo
ដោះស្រាយ	doh ləŋ	to release
ថយ	thəy	to go back
ទទួលបន្ទុក	tətuol petuk	to be in charge
ចេញចេញ	pəcoh pəcoul	to influence, to persuade
បាត់	bat	to lose (something)
បោះជំរំ	bəh cərum	to pitch camp
ពាក្យចោទអាក្រក់	pləʔ cəcaam əraam	rumor
ពិត	pɛt	true
ភូត	phuut	to lie
មុខងារ	muk ŋia	job, work
សកម្មភាព	yóo kaa	to spy
សកម្មភាពដាក់	yóo cət tuk daʔ	to do with care, to pay attention to
រត់គល់	rut kóoy	to smuggle
រយៈ	rəyéʔ	interval
រាប់	róp	to count
លេខសំគាល់ខ្លួន	leek səkól khluon	serial number
លើកទឹកចិត្ត	leek tɛk cət	to encourage
សួរចម្លើយ	suo cəlaey	to interrogate
សំគាល់	səkól	to recognize
សូរ	snou	sound, noise (L)
ត្រង់ត្រង់	sməh tron	honest, straightforward

ត្រាប
(នេ) ឡាតូ
ធានា

ətéʰ
(néʰ) ɔŋtuut
aɛnaa

trap
diplomat
what do you mean?

Buddhist wat, Phnom Penh

LESSON FIFTY-FIVE

DIALOGUE

១. សុខ ពួកអាមេរិកកំរងប្រើកប៉ាល់
ហោះឆ្លងចេញសម្រាប់សម្រាប់
ធ្វើអី?
- What do the Americans use the B-52
plane for?
២. ភូម ទំពាំងសើ
ទាហានអាមេរិកកំរងទំពាំងសើ
កប៉ាល់ហោះហ្នឹងយើងយើងធ្វើនឹង
ទោកគ្រាប់បែកលើពួក
សត្រូវ ។
- to depend on
American soldiers depend on those
planes to drop bombs on the enemy.
៣. សុខ ប្រតិកម្ម
កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្ម
ចុះតើកំរងប្រើកប៉ាល់ហោះ
ប្រតិកម្មឆ្លងតូចៗទេឬ?
- reaction
jet plane
Well! Don't they use the small
jet bombers?
៤. ភូម កាំជ្រួច
បាទ កប៉ាល់ហោះនេះច្រើន
ប្រើសម្រាប់ដេញបាញ់កប៉ាល់
ទាំងនឹងសម្រាប់បាញ់កាំជ្រួច ។
- missile, rocket
Those planes are mostly used to
chase enemy planes and to fire
rockets.
៥. សុខ សមុទ្រ
ស្រុក
នាវាជកកប៉ាល់ហោះ
ខ្ញុំឮបាននៅក្នុងសមុទ្រស្រុកចិន
មាននាវាជកកប៉ាល់ហោះដែរ
មែនទេ?
- sea, ocean
to load
aircraft carrier
I've heard that in the China Sea
there are aircraft carriers too,
aren't there?
៦. ភូម ហោះ
បាទ មានពីរបីនិមិត្តហោះ
កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មតូចៗ
ច្រើនហោះចេញពីនាវានោះ។
- to fly
Yes, there are a couple of them.
Most of the small jet bombers fly
from those carriers.
៧. សុខ ដឹក
ពួកប្រើកប៉ាល់ហោះអីដើម្បី
ដឹកទាត់?
- to carry, to transport
What type of airplane do they use
for transporting troops?
៨. ភូម អេលីកុបទ័រ
កប៉ាល់ហោះដឹក
មានអេលីកុបទ័រនិងកប៉ាល់
ហោះដឹកធំៗ ។
- helicopter
transport plane
There are helicopters and big
transport airplanes.

DIALOGUE:

1. sok - puo' aameerikaŋ praə kəpal hoh thun bee haasəp pii səmrap theə əy?
2. tom - təhian aameerikaŋ əmpɪŋ ləə kəpal hoh nɪŋ haəy daəmbəy nɪŋ təlé' króp baək ləə puo' sətrəw
3. sok - coh kraŋ kee praə kəpal hoh prote'kam thun touc touc tee eh?
4. tom - baat, kəpal hoh nih craən praə səmrap deŋ baŋ kəpal khmaŋ nɪŋ səmrap baŋ kəruoc
5. sok - khom lɪɪ thaa nɪw knoŋ səmut srok cən, mian niavia phtuk kəpal hoh das, məsən tee?
6. tom - baat, mian pii bəy das haəy haəy kəpal hoh prote'kam touc touc craən hoh cəŋ pii niavia nuh
7. sok - kee praə kəpal hoh əy daəmbəy dək tóp?
8. tom - mian eelikoŋptər nɪŋ kəpal hoh phtuk thom thom

NOTESDIALOGUESENTENCE NO.

2. In this sentence, **ហើយ** /haəy/ focusses attention on the preceding noun phrase. Sentence two is thus something like 'It is those planes that the American soldiers depend on to drop bombs on the enemy.' See also Drill 3.
3. In this sentence the last two words are **ទេ** /tee/ and **ឬ** /rɪɪ/. **ទេ** /tee/ has a connotation of contradiction of what comes before; **ឬ** is interrogative. See also Drill 4.
6. There are two words in Cambodian that mean 'fly.' The word **ហើរ** /haə/ means 'to fly by flapping wings.' However, **ហោះ** /hoh/ refers to flying that is done without flapping wings.

DRILLSDRILL NO.

5. **រក្សាទុក** /kraən/ or **រក្សាទុកជានិច្ច** /kraən tas/ is a preverbal adverb like **ជានិច្ច** /cəh tas/ 'always.'
7. Note that here is a new construction for indicating causation. In this construction a limited number of transitive verbs may be followed by a second, attributive verb, which describes the action caused by the first verb. The noun that follows both verbs is the object of the first verb and the subject of the second verb. For instance, in
គេបាញ់ស្លាប់មនុស្សម្នាក់។
 kee baŋ slap təhian yəəŋ mənə?
 They shot and killed one of our soldiers.

The verb **ស្លាប់** /slap/ 'to die' is attributive to **បាញ់** /bañ/ 'to shoot' and is a consequence of this action. **ទាហាន** /təhian/, 'soldier' is both object of **បាញ់** /bañ/ 'to shoot' and subject of **ស្លាប់** /slap/ 'to die.'

8. **មុនដំបូង** /mun təboun/ means 'first of all, originally.' Its opposite is **ចុងក្រោយបង្អស់** /kraoy (bɔŋʔəh)/ 'last of all, finally.'
13. **រីឯ** /təep/ is used like **បាន** /baan/ (Lesson 17) between clauses to mean 'not...until.' Normally the condition comes first, then **រីឯ**, then the contingent clause. In Drill 13 the condition clause is introduced by **ខាងលើ** /tól tas/, but **ខាងលើ** /tól tas/ can also be omitted, e.g.,

រលាកស្លាប់រករករីឯរលាករករកនឹងខ្លាំងឃើញ។

look suo né? srok təep look rók kəlaɛŋ khman khəəŋ

You won't find the enemy until you ask the people who live there.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

- MODEL:** T: **ពួកអាមេរិកាំងប្រើកប៉ាស់ហោះយន្តប-៥២ សម្រាប់ធ្វើអី?** (អាមេរិកាំងប្រើ)
- S: **ពួកអាមេរិកាំងប្រើអាមេរិកាំងប្រើសម្រាប់ធ្វើអី?**
- T: What do Americans use the B-52 plane for?
- S: What do Americans use the helicopter for?

- ក. **ពួកអាមេរិកាំងប្រើអាមេរិកាំងប្រើសម្រាប់ធ្វើអី?** (នាវាផ្ទុកកប៉ាស់ហោះ)
- ខ. **ពួកអាមេរិកាំងប្រើនាវាផ្ទុកកប៉ាស់ហោះសម្រាប់ធ្វើអី?** (ឡានហ្វ្រិច)
- គ. **ពួកអាមេរិកាំងប្រើឡានហ្វ្រិចសម្រាប់ធ្វើអី?** (ស្ថាននោះ)
- ឃ. **ពួកអាមេរិកាំងប្រើស្ថាននោះសម្រាប់ធ្វើអី?** (គ្រាប់បែកផ្សេងៗ)
- ង. **ពួកអាមេរិកាំងប្រើគ្រាប់បែកផ្សេងៗសម្រាប់ធ្វើអី?** (កង្វែងនោះ)
- ច. **ពួកអាមេរិកាំងប្រើកង្វែងនោះសម្រាប់ធ្វើអី?**

DRILL TWO: Transformation

- MODEL:** T: **គេប្រើកប៉ាស់ហោះអ្វីៗនៅក្នុងត្បូង?** (ទាហានអាមេរិកាំង)
- S: **ទាហានអាមេរិកាំងប្រើកប៉ាស់ហោះប្រើនយោបាយ។**
- T: What airplanes do they use in South Viet Nam?
- S: American soldiers use many kinds of airplane.
- ក. **ពួកយើងក្នុងប្រើកង្វែងអ្វីៗ?** (ឃ្លាំង)
- ខ. **គេប្រើគ្រាប់បែកអ្វីៗក្នុងប្រើប្រាស់?** (អាមេរិកាំង)
- អាមេរិកាំងប្រើគ្រាប់បែកប្រើនយោបាយ។

- គ. គេលក់ឡានអ្វីខ្លះ ? (ខ្ញុំ)
 ខ្ញុំលក់ឡានព្រីនធុនណាស់ ។
- ឃ. វាមានមានស្បែកជើងអ្វីខ្លះ ? (ប្រើប្រាស់)
 ប្រើប្រាស់ស្បែកជើងព្រីនធុនណាស់ ។
- ង. លោកទទួលសេចក្តីអ្វីខ្លះ ? (ខ្ញុំ)
 ខ្ញុំទទួលសេចក្តីព្រីនធុនណាស់ ។
- ច. ឡានលោកប្រើសំរាប់អ្វីខ្លះ ? (ខ្ញុំ)
 ខ្ញុំប្រើសំរាប់ព្រីនធុនណាស់ ។

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: អាមេរិកាំងប្រើកប៉ាល់ហោះចេ-៥២ សម្រាប់ធ្វើអ្វី ?
 S: អាមេរិកាំងពឹងលើកប៉ាល់ហោះប្លង់ហើយ ។
 T: What do Americans use the planes (type) B-52 for?
 S: Americans depend on those planes.
- ក. ពួកយើងក្នុងព្រឹទ្ធនៃសម្រាប់ធ្វើអ្វី ?
 យើងក្នុងព្រឹទ្ធនៃសម្រាប់ប្លង់ហើយ ។
- ខ. លោកយកលុយនោះធ្វើអ្វី ?
 លោកពឹងលើលុយប្លង់ហើយ ។
- គ. គេចង់បានឡាននេះធ្វើអ្វី ?
 គេពឹងលើឡាននេះហើយ ។
- ឃ. លោកក្រីក្រការសម្រាប់ធ្វើអ្វី ?
 លោកពឹងលើសម្រាប់ប្លង់ហើយ ។
- ង. លោកសក្តិភូត្រូវចង់ដឹងអ្វីធ្វើអ្វី ?
 លោកសក្តិភូត្រូវពឹងលើអ្វីប្លង់ហើយ ។
- ច. ខ្ញុំទិញឡាននោះធ្វើអ្វី ?
 ខ្ញុំពឹងលើឡានប្លង់ហើយ ។

DRILL FOUR: Response

- MODEL: T: គេប្រើកប៉ាល់ហោះប្រភេទធុនតូចៗ ។ (កប៉ាល់ហោះចេ-៥២)
 S: តើគេប្រើកប៉ាល់ចេ-៥២ទេឬ ?
 T: They use small jet bombers.
 S: They probably use the B-52 (type) don't they?
- ក. ភាគីដ៏ខ្លាំងឈ្លានពានទៅព្រំដែន ។ (ឡានរបស់ភាគី)
 តើគេប្រើឡានរបស់ភាគីទៅព្រំដែនទេឬ ?
- ខ. លោកចង់ទៅផ្ទះថ្ងៃនេះ ។ (ថ្ងៃស្អែក)
 តើលោកចង់ទៅផ្ទះថ្ងៃស្អែកទេឬ ?

- គ. បោះចូលមកដេកក្នុងផ្ទះខ្ញុំ។ (ស្លាប់)
 ពីក្នុងបោះចូលមកស្លាប់ផ្ទះលោកទេឬ?
 ឃ. លោកចង់មកជួបខ្ញុំ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំ)
 ពីក្នុងលោកចង់មកជួបប្រពន្ធខ្ញុំទេឬ?
 ង. លោកចង់ដើរលេងជាមួយខ្ញុំ។ (ពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំ)
 ពីក្នុងលោកចង់ដើរលេងជាមួយពួកម៉ាកស្រីខ្ញុំទេឬ?
 ច. ខ្ញុំត្រូវទៅរៀន។ (នៅផ្ទះ)
 ពីក្នុងលោកត្រូវនៅផ្ទះទេឬ?

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: គេប្រើកប៉ាល់ហោះនេះសម្រាប់បាញ់កាំភ្លើង។
 S: គេប្រើនាវាប្រើកប៉ាល់ហោះនេះសម្រាប់បាញ់កាំភ្លើង។
 T: They use these planes to fire rockets.
 S: Mostly they use these planes to fire rockets.

- ក. ខ្ញុំទៅលេងពួកម៉ាកស្រីនៅចុងអាទិត្យ។
 ខ្ញុំប្រើនាវាប្រើលេងពួកម៉ាកស្រីនៅចុងអាទិត្យ។
 ខ. ពួកយើងកុះកងចូលមកភូមិនេះ។
 ពួកយើងកុះកងប្រើនាវាចូលមកភូមិនេះ។
 គ. អាមេរិកកំរើនដោះស្រាយពួកហ្វីលីពីន។
 អាមេរិកកំរើនប្រើនាវាដោះស្រាយពួកហ្វីលីពីន។
 ឃ. ពួកយើងកុះកងសម្លាប់អាមេរិកកំរើន។
 ពួកយើងកុះកងប្រើនាវាសម្លាប់អាមេរិកកំរើន។
 ង. យើងកុះកងដើម្បីចាប់ខ្មែរក្រហម។
 យើងកុះកងប្រើនាវាដើម្បីចាប់ខ្មែរក្រហម។
 ច. អាមេរិកកំរើនប្រើកាំភ្លើងយន្ត។
 អាមេរិកកំរើនប្រើនាវាប្រើកាំភ្លើងយន្ត។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្មមួយធ្លាក់ក្នុងសមុទ្រស្រុកចិន។ (គ្រាប់បែក)
 S: គ្រាប់បែកមួយធ្លាក់ក្នុងសមុទ្រស្រុកចិន។
 T: A jet bomber fell into the China Sea. (bomb)
 S: A bomb fell into the China Sea.

- ក. គ្រាប់បែកមួយធ្លាក់ក្នុងសមុទ្រស្រុកចិន។ (ស្នើនាវាផ្អាកកប៉ាល់ហោះ)
 ខ. គ្រាប់បែកមួយធ្លាក់ស្នើនាវាផ្អាកកប៉ាល់ហោះ។ (ផ្ទះ)
 គ. គ្រាប់បែកមួយផ្ទុះស្នើនាវាផ្អាកកប៉ាល់ហោះ។ (ក្នុងមន្ទីរពេទ្យ)

- ប. គ្រាប់ថ្នាំបកប្រែផ្ទះក្នុងមន្ទីរចាត់ការ។ (ស្រី)
 ង. គ្រាប់ថ្នាំបកប្រែផ្ទះស្រីមន្ទីរចាត់ការ។ (ស្រី)
 ច. ឡានមូលដ្ឋានស្រីមន្ទីរចាត់ការ។

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: កប៉ាល់ហោះអាមេរិកកំពុងមូលធ្លាក់។ (ស្រ្តីបាញ់)
 S: ស្រ្តីបាញ់ធ្លាក់កប៉ាល់ហោះអាមេរិកកំពុងមូល។
 T: One American airplane was downed. (the enemy shot)
 S: The enemy shot down an American airplane.
- ក. បេក្ខកក្នុងដប់នាក់ស្លាប់។ (ខ្ញុំបាញ់)
 ខ្ញុំបាញ់ស្លាប់បេក្ខកក្នុងដប់នាក់។
 ខ. កែវប្រាំថ្នាំបក។ (ខ្ញុំធ្វើ)
 ខ្ញុំធ្វើថ្នាំបកកែវប្រាំ។
 គ. ផ្ទះមូលនេះ។ (ហ្វឹមដុត)
 ហ្វឹមដុតផ្ទះមូលនេះ។
 ប. ទាហានប្រាំនាក់រួចស។ (បេក្ខកក្នុងបាញ់)
 បេក្ខកក្នុងបាញ់រួចសទាហានប្រាំនាក់។
 ង. ស្បែកកៅខ្ញុំបាត់។ (ប្អូនខ្ញុំធ្វើ)
 ប្អូនខ្ញុំធ្វើបាត់ស្បែកកៅខ្ញុំ។
 ច. កប៉ាល់ហោះមូលធ្លាក់។ (គេបាញ់)
 គេបាញ់ធ្លាក់កប៉ាល់ហោះមូល។

DRILL EIGHT: Transformation

- MODEL: T: គេប្រើកប៉ាល់ហោះបេ-៥២ ទម្លាក់គ្រាប់ថ្នាំបក។
 S: មុនដំបូងគេត្រូវកប៉ាល់ហោះបេ-៥២ ទម្លាក់គ្រាប់ថ្នាំបក។
 T: They use the B-52 to drop bombs.
 S: First of all, they have to use the B-52 to drop bombs.
- ក. យើងរៀនបាញ់កាំភ្លើង។
 មុនដំបូងយើងត្រូវរៀនបាញ់កាំភ្លើង។
 ខ. សាកនៅដួចមេបញ្ជាការ។
 មុនដំបូងសាកត្រូវនៅដួចមេបញ្ជាការ។
 គ. អាមេរិកកំពុងដកកងទ័ពចូលពីស្រុកយួន។
 មុនដំបូងអាមេរិកកំពុងត្រូវដកកងទ័ពចូលពីស្រុកយួន។
 ប. យើងស្រីគ្រាប់ថ្នាំបកផ្សេងៗ។
 មុនដំបូងយើងត្រូវស្រីគ្រាប់ថ្នាំបកផ្សេងៗ។

- ង. គេដុតមន្ទីរចាត់ការ ។
មុនដំបូងគេត្រូវដុតមន្ទីរចាត់ការ ។
- ច. យៀកកុងបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក ។
មុនដំបូងយៀកកុងត្រូវបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក ។

DRILL NINE: Transformation

- MODEL: T: មុនដំបូងគេត្រូវទម្លាក់គ្រាប់បែក ។
S: តើកងមុនដំបូងគេមិនត្រូវទម្លាក់គ្រាប់បែកទេឬ?
T: First of all, they have to drop bombs.
S: First of all, don't they have to drop bombs, perhaps?
- ក. មុនដំបូងបើរង់ចាំនាហ្មឺន បាញ់ កាំភ្លើង ។
តើកងមុនដំបូងបើរង់ចាំនាហ្មឺន បាញ់ កាំភ្លើងទេឬ?
- ខ. មុនដំបូងលោកទៅជួបលោកសក្តិប្រាំ ។
តើកងមុនដំបូងលោកមិនទៅជួបលោកសក្តិប្រាំទេឬ?
- គ. មុនដំបូងអាមេរិកាំងត្រូវធ្វើបីប៉ុន្មាននាស្រុកយួន ។
តើកងមុនដំបូងអាមេរិកាំងមិនត្រូវធ្វើបីប៉ុន្មាននាស្រុកយួនទេឬ?
- ឃ. មុនដំបូងគេច្រើនគ្រាប់បែកផ្សេងៗ ។
តើកងមុនដំបូងគេមិនច្រើនគ្រាប់បែកផ្សេងៗទេឬ?
- ង. មុនដំបូងគេដុតមន្ទីរចាត់ការ ។
តើកងមុនដំបូងគេមិនដុតមន្ទីរចាត់ការទេឬ?
- ច. មុនដំបូងបើរង់ចាំបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក ។
តើកងមុនដំបូងបើរង់ចាំបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុកទេឬ?

DRILL TEN: Extension

- MODEL: T: លោកត្រូវទៅជួបមេបញ្ជាការ ។ (លោកសក្តិប្រាំ)
S: ហើយឮការបង្គាប់លោកត្រូវទៅជួបលោកសក្តិប្រាំ ។
T: You have to go see the commander. (the captain)
S: And finally you have to go see the captain.
- ក. គេឮថ្នាក់បង្គាប់ហោះ ឆ្នុន បេ-៤២ ។ (អេស៊ីកូបទីន)
ហើយឮការបង្គាប់លោកឮថ្នាក់ (កប៉ាល់ហោះ) អេស៊ីកូបទីន ។
- ខ. បើរង់ចាំត្រូវរៀននិយាយ ។ (សរសេរ)
ហើយឮការបង្គាប់បើរង់ចាំត្រូវរៀនសរសេរ ។
- គ. យៀកកុងដុតមន្ទីរ អ្នកស្រុក ។ (មន្ទីរចាត់ការ)
ហើយឮការបង្គាប់យៀកកុងដុតមន្ទីរចាត់ការ ។

- ប. រាជការត្រូវបញ្ជូនបញ្ចូលស្បែកក្នុង ។ (ផ្នែកស្រុក)
 ចោយស្រោបបង្គំសំរាប់ការត្រូវបញ្ជូនបញ្ចូលស្បែកស្រុក ។
- ង. លោក ហ្សូនត្រូវទទួលបាន ។ (លោកស្ងៀម)
 ចោយស្រោបបង្គំសំរាប់លោកស្ងៀមទទួលបាន ។
- ច. ពួកស្បែកក្នុងត្រូវដកទ័ពចេញ ។ (អាចេរីកាំង)
 ចោយស្រោបបង្គំសំរាប់អាចេរីកាំងត្រូវដកទ័ពចេញ ។

DRILL ELEVEN: Substitution

- MODEL: T: កងអនុសេនាធីឡត្រូវការកាំភ្លើងយន្តចុះឆ្នងដប់ដើម ។ (កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្ត)
 S: កងអនុសេនាធីឡត្រូវការកាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តដប់ដើម ។
- T: My company needs 10 heavy guns. (automatic guns)
 S: My company needs 10 automatic guns.
- ក. កងអនុសេនាធីឡត្រូវការកាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តដប់ដើម ។ (ម៉ែចេ)
 ខ. កងអនុសេនាធីឡត្រូវការ ម៉ែចេ ដប់ដើម ។ (កាំភ្លើងដែលមិនឆាក)
 គ. កងអនុសេនាធីឡត្រូវការកាំភ្លើងដែលមិនឆាកដប់ដើម ។ (កាំភ្លើងយន្តចុះ/សាល)
 ប. កងអនុសេនាធីឡត្រូវការ កាំភ្លើងយន្តចុះសាលដប់ដើម ។ (កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តចុះ
 មធ្យម)
 ង. កងអនុសេនាធីឡត្រូវការកាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តចុះមធ្យមដប់ដើម ។ (កាតាប៊ីន)
 ច. កងអនុសេនាធីឡត្រូវការកាតាប៊ីនដប់ដើម ។

DRILL TWELVE: Response

- MODEL: T: លោកចូលចិត្តទាហានទេ? (មានច្បាប់ទម្លាប់ឥឡូវ)
 S: ប្តីច្រើនទាហានមានច្បាប់ទម្លាប់ឥឡូវ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តទាហានជានិច្ច ។
- T: Do you like the military service? (has a lot of regulations)
 S: Although the military service has a lot of regulations, I still like it.
- ក. លោកចូលចិត្តឯកសណ្ឋានទាហានដឹងគោកទេ? (អាក្រក់)
 ប្តីច្រើនឯកសណ្ឋានទាហានដឹងគោកអាក្រក់ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។
- ខ. លោកចូលចិត្តអ្នកធ្វើបាយក្នុងបន្ទាយលោកទេ? (មិនចេះធ្វើបាយ)
 ប្តីច្រើនអ្នកធ្វើបាយក្នុងបន្ទាយខ្ញុំមិនចេះធ្វើបាយ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។
- គ. លោកចូលចិត្តថ្នាំសមាហានក្នុងបន្ទាយលោកទេ? (កាចណាស់)
 ប្តីច្រើនថ្នាំសមាហានក្នុងបន្ទាយខ្ញុំកាចណាស់ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។
- ប. លោកចូលចិត្តកាំភ្លើងដុនអ៊ីច-១៤ទេ? (ឆាប់គាំដំ)
 ប្តីច្រើនកាំភ្លើងដុនអ៊ីច-១៤ឆាប់គាំដំ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។
- ង. លោកចូលចិត្តហាត់ទាហានទេ? (តែបាក់)
 ប្តីច្រើនហាត់ទាហានតែបាក់ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។
- ច. លោកចូលចិត្តធ្វើអ្នកនាំសារទេ? (នឿយហត់ណាស់)
 ប្តីច្រើនធ្វើអ្នកនាំសារនឿយហត់ណាស់ ខ្ញុំនៅតែចូលចិត្តជានិច្ច ។

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T: យើងមិនអាចវាយយកភូមិនោះបានវិញទេ។ (លរៈ)
 S: ទាល់តែយើងវាយយកភូមិនោះបានវិញទើបយើងឈ្នះ។

T: We cannot retake that hamlet.

S: Unless we retake that hamlet, we won't win.

- ក. កងទ័ពយើងគ្មានកាំភ្លើងទេ។ (ធ្វើចម្លងកើត)
 ទាល់តែកងទ័ពយើងមានកាំភ្លើងទើបយើងធ្វើចម្លងកើត។
- ខ. លោកមិនអាចសួរអ្នកស្រុកទេ។ (រកកន្លែងឱ្យយើងប្រើព្យា)
 ទាល់តែលោកសួរអ្នកស្រុកទើបលោករកកន្លែងឱ្យយើងប្រើព្យា។
- គ. យើងមិនអាចបោះព្រឺងអាវុធនេះចោលទេ។ (ហែលឆ្នងទន្លេកើត)
 ទាល់តែយើងបោះព្រឺងអាវុធនេះចោលទើបយើងហែលឆ្នងទន្លេកើត។
- ឃ. ខ្ញុំមិនយកកាំបិតនេះទៅជាមួយទេ។ (ឆ្មាផ្លូវបាន)
 ទាល់តែយកកាំបិតនេះទៅជាមួយទើបលោកឆ្មាផ្លូវបាន។
- ង. កងទ័ពយើងមិនបោះគ្រាប់បែកផ្សែងទៅក្នុងរូងនោះទេ។ (កងទ័ពតែងចេញ)
 ទាល់តែកងទ័ពយើងបោះគ្រាប់បែកផ្សែងទៅក្នុងរូងនោះទើបយើងតែងចេញ។

DRILL FOURTEEN: Response

MODEL: T: លោកកំពុងធ្វើអី? (កប់គ្រាប់មីន)
 S: ខ្ញុំកំពុងកប់គ្រាប់មីន។
 T: What are you doing? (bury a mine)
 S: I'm burying a mine.

- ក. ពលរដ្ឋស៊ីម៉ង់ត៍កំពុងធ្វើអី? (ដាក់របស់លួសបន្លា)
 ពលរដ្ឋស៊ីម៉ង់ត៍ដាក់របស់លួសបន្លា។
- ខ. កូនខាហ្មានលោកកំពុងធ្វើអី? (ដំឡើងកាំភ្លើងមីនចេ)
 កូនខាហ្មានដំឡើងកាំភ្លើងមីនចេ។
- គ. លោកសុខកំពុងធ្វើអី? (និយាយទូរស័ព្ទទៅមេបញ្ជាការ)
 លោកសុខនិយាយទូរស័ព្ទទៅមេបញ្ជាការ។
- ឃ. រាជការកំពុងធ្វើអី? (បញ្ជូនទ័ពទៅត្រាំជើង)
 រាជការបញ្ជូនទ័ពទៅត្រាំជើង។
- ង. ឃ្លាំងកំពុងធ្វើអី? (ផ្គត់ផ្គង់)
 ឃ្លាំងកំពុងផ្គត់ផ្គង់។
- ច. លោកកំពុងធ្វើអី? (ដោះគ្រាប់មីន)
 ខ្ញុំកំពុងដោះគ្រាប់មីន។

VOCABULARY

កប៉ាល់ហោះជិក	kəpal hoh phtuk	transport plane
កប៉ាល់ហោះប្រើភ័ក្ត្រ	kəpal hoh prote ^o kam	jet bomber, jet
... ក៏មាន	...kəo mian	it sometimes happens that... (R)
កាច	kaac	fierce
កាត់សេចក្តី	kat sec kdɛy	to render a judgment, to decide a case (L)
កាំជ្រួច	kəcruoc	missile, rocket
ក្រោយបង្អស់ (ឬ ក្រោយបំផុត)	kraoy pə-ɔh [or kraoy pəmphot]	finally, last of all
ភាំង	kɛŋ	to stick
គ្រាប់សម្លកំផ្លាស់	króp bəsk phsaɛŋ	smoke grenade
ពុក្ខ័យអាវុធ	krɛɛŋ əvút	weapons
ចាត់ការ	cat kaa	to administer, to plan, to command
(ច្រើន) ជឿ	(coh) kraɛŋ	probably
ឆ្កា	chkaa	to clear (forest)
ជិក	dək	to transport
ដោះស្រាយ	doh lɛɛŋ	to release
ប៉ុន្តែ	they bæ	although
ទូរស័ព្ទ	tuoresap	telephone
ផ្លាស់	thun	type
ធ្លាក់	thlé ^o	to fall
នាវា	niavia	ship
នាវាជិកកប៉ាល់ហោះ	niavia phtuk kəpal hoh	- aircraft carrier
នឿយហត់	nɛy hot	tired, exhausted
ចង្កៃច	pəphlic	to forget (deliberately) (L)
ប្រធានរដ្ឋ	pəruk rôt	chief of state
ជិក	phtuk	to load
ផ្ទៃផ្ទៃ	phsaɛŋ	smoke
ព្យាបាល	pyiabaal	to care for (R)
ចម្បូម	methyum	medium, average
ចន្ទីរចាត់ការ	məntli cat kaa	headquarters (building)
ម៉រច	morcee	mortar (gun)
មុនដំបូង	mun dəboun	first of all
រំចង់	ləbɔɔŋ	fence
រូង	ruun	factory, plant
រំពឹង (លើ)	əmpɛŋ (lɛə)	to depend on
លទ្ធិនីយច	latti ^o niyum	ideology (formal) (L)

លួសបន្ទា	luoh pəlaa	barbed wire
សង្គម	soŋkum	society (L)
សមុទ្រ	səmut	sea, ocean
ហោះ	hoh	to fly
អន្តរជាតិ	oŋtəraʔciat	international (R)
អេលីកុបទ័រ	eeliikopter	helicopter
ប្រគល់សារ	néʔ nóm saa	messenger

Stung Meanchey

មនុស្សមានប្បទានភាពជាងសត្វ

ប្រឌុនភាព	rɛ̌thianu'phiap	physical power (literary)
ត្រាំ	tróm	to bear, to put up with
រង្វៀងភ្នួល	ŋɛ̌ŋ chɲol	to wonder, to be puzzled
រង្វៀង	ŋɛ̌ŋ	to black out mentally
ខាំ	kham	to bite
តាមចិត្ត	taam cət	according to (his) desire
នឹម	nɛ̌m	yoke
នង្គ័ល	nɛ̌ŋkól	plow
ត្រួត	truot	to govern, to control, to supervise
ស្រែចន្ទន្ទន្ទ	saec tún khluon	to laugh uncontrollably
នស់	tún	soft
ប្រាណ	praan	body (formal)
តែក	təkɛ̌c	to hit, to knock
បក	bok	to pound, to strike
សព្វថ្ងៃនេះ	səp ɲay nih	nowadays, at present

LESSON FIFTY-SIXDIALOGUE

- បាត់**
to assign, to order
១. សម យើងដឹកអស់ម្ហូបហើយ។
លោកបាត់អ្នកណាទិញនៅ
ទីណាម្តងនេះ?
កាន់កាប់
២. តុម អ្នកណាកាន់កាប់ខាងម្ហូប
ឥឡូវ?
to be in charge of
Who's in charge of food now?
៣. សម លោកសក្តិព័រលម្អភ្នំដំរីស។
មុន។
It's the same one. Lt. Sambat.
៤. តុម មុន គាត់ធ្លាប់ទៅទីណា?
ញឹកញាប់
before
Before, did he go to buy?
៥. សម បាទ ប៉ុន្តែមិនញឹកញាប់ទេ។
ញឹកញាប់ប៉ុន្មានទេ?
often
Yes, he did, but not very often.
៦. តុម ធម្មតាលោកបញ្ជូនអ្នកណា
ទិញនៅទីណា?
អ្នកកាន់លុយ
Whom did you usually send?
៧. សម ខ្ញុំទិញអ្នកកាន់លុយនៅ។
the cashier (the one in charge
of money)
I had the cashier go.
៨. តុម តើលក់ភរ័ង្សនេះយ៉ាងម៉េច
ឥឡូវនៅផ្សារ?
How are they selling things in the
market?
- រាយ
retail
wholesale
៩. សម លោកចង់ទិញរាយក៏បាន
ដ៏ក៏បាន។
If you want to buy at retail, it's
OK; wholesale is OK also.

DIALOGUE:

1. sam - yeəŋ cət əh məhəup həh. look cat né'naa aoy tɿw tɿŋ məhəup mə doəŋ nih?
2. tom - né'naa kan kap khaan məhəup əyləw?
3. sam - look sa? pii səbat tədəəl
4. tom - mun mun kót thlóp tɿw tɿŋ eh?
5. sam - baat, they mɿn thlóp, təs mɿn səw ŋɿk ŋóp pəmaən eh
6. tom - thómmedaa look pəcuun né'naa aoy tɿw tɿŋ?
7. sam - khŋom aoy né? kan luy tɿw
8. tom - kee lú? əyvan yaan məc əyləw nɿw phsaa?
9. sam - look cəŋ tɿŋ riay kəə baan, dom kəə baan

DIALOGUENOTESSENTENCE NO.

1. Note the use of causative ឲ្យ /aoy/ with ចាត់ /cat/ 'to assign.' ឲ្យ /aoy/ can occur either before or after the subject of the following clause. Thus sentence 1 can also be

លោកចាត់ឲ្យអ្នកណាទៅទិញម្ហូបម្ហូបនេះ?

look cat aoy né'naa tɿw tiŋ məhoup mədɔɔŋ nih?

Whom did you assign to go buy food this time?

But note that in the case of បញ្ជូន /pəcuun/ in sentence 6 the order must be បញ្ជូន /pəcuun/ + subject + ឲ្យ /aoy/ + verb phrase, as in this sentence.

DRILLSDRILL NO.

8. In this drill is introduced a new pattern that includes an indefinite. In this pattern the first clause of the sentence contains the indefinite, ណា/naa/ 'whichever,' e.g. អ្នកណា /né'naa/ 'whoever;' the second clause contains a parallel noun plus demonstrative, e.g. អ្នកហ្នឹង /né' nɿŋ/ 'that person.'

Drill 8 provides examples with អ្នកណា/né'naa/ 'whoever;' some other examples are:

យើងទៅកន្លែងណាក៏ឃើញគេនាំកន្លែងហ្នឹង។

yəəŋ tɿw kəlaɛŋ naa kɔɔ khəəŋ kee nɿw kəlaɛŋ nɿŋ

Wherever we go we see them. (We go to any place; we see them at that place.)

ថ្ងៃណាខ្ញុំបើកលុយថ្ងៃហ្នឹងខ្ញុំទៅញ៉ាំបាយហាង។

ŋay naa khɿom bæŋ luy ŋay nɿŋ khɿom tɿw ŋam baay haan

Whichever day I get paid I go to eat out.

9. The word រឹប /təep/ is used like បាទ /baan/ 'not...until, not...unless,' e.g.:

លោកឲ្យលុយខ្ញុំរឹបខ្ញុំទៅ។

look aoy luy khɿom təep khɿom tɿw

I won't go until (unless) you give me the money.

DRILLSDRILL ONE: Response

MODEL: T: លោកចាត់អ្នកណាទៅទិញម្ហូប?

S: ខ្ញុំចាត់លោកអៀនទៅទិញម្ហូប។

T: Whom did you assign to go buy food?

S: I assigned Mr. Ngoy to go buy food..

- ក. លោកប្រើអ្នកណាទិញហាមបន្ទាប? (កូនទាហាន)
 ខ្ញុំប្រើកូនទាហានទិញនៅហាមបន្ទាប។
- ខ. លោកប្រើអ្នកណាទិញនៅសួរលោកគ្រូ? (នាងស៊ីមន)
 ខ្ញុំប្រើនាងស៊ីមនទិញនៅសួរលោកគ្រូ។
- គ. លោកដឹងអ្នកណាទិញនៅជួបប៉ូលីស? (លោកសក្កីព័រ)
 ខ្ញុំដឹងលោកសក្កីព័រទិញនៅជួបប៉ូលីស។
- ឃ. លោកបញ្ជាអ្នកណាទិញនៅចាច់ចោរ? (ប៉ូលីស)
 ខ្ញុំបញ្ជាប៉ូលីសទិញនៅចាច់ចោរ។
- ង. លោកដើញអ្នកណាទិញនៅដេក? (កូន)
 ខ្ញុំដើញកូនទិញនៅដេក។
- ច. លោកជួសអ្នកណាទិញម៉ែសកូនលោក? (នាងចន្ទី)
 ខ្ញុំជួសនាងចន្ទីទិញម៉ែសកូនខ្ញុំ។

DRILL TWO: Response

- MODEL: T: លោកបាត់អ្នកណាទិញនៅទីពឹង?
 S: ព្រលឹងលោកទេ ទិញអ្នកណាទៅទីពឹងបានដែរ។
 T: Whom will you assign to go buy food?
 S: It's up to you; anybody can go.
- ក. លោកប្រើអ្នកណាទិញហាមបន្ទាប?
 ព្រលឹងលោកទេ ទិញអ្នកណាហាមបន្ទាបបានដែរ។
- ខ. លោកប្រើអ្នកណាទិញនៅសួរលោកគ្រូ?
 ព្រលឹងលោកទេ ទិញអ្នកណាទៅសួរលោកគ្រូបានដែរ។
- គ. លោកដឹងអ្នកណាទិញនៅជួបប៉ូលីស?
 ព្រលឹងលោកទេ ទិញអ្នកណាទៅជួបប៉ូលីសបានដែរ។
- ឃ. លោកបញ្ជាអ្នកណាទិញនៅចាច់ចោរ?
 ព្រលឹងលោកទេ ទិញអ្នកណាទៅចាច់ចោរបានដែរ។
- ង. លោកដើញអ្នកណាទិញម៉ែសកូនលោក?
 ព្រលឹងលោកទេ ទិញអ្នកណាម៉ែសកូនលោកបានដែរ។
- ច. លោកជួសអ្នកណាទិញម៉ែសកូនលោក?
 ព្រលឹងលោកទេ ទិញអ្នកណាម៉ែសកូនលោកបានដែរ។

DRILL THREE: Response

- MODEL: T: អ្នកណាកាន់កាប់ខាងម្ហូប? (លោកកុយ - ទីពឹង)
 S: លោកកុយកាន់កាប់ខាងម្ហូប។
 T: Who is in charge of food?
 S: Mr. Koy is in charge of buying food.

- ក. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងត្រាច? (លោកសក្កីច័ - ផ្តល់)
លោកសក្កីច័កាន់កាប់ខាងផ្តល់ត្រាច។
- ខ. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងឡាន? (ខ្ញុំ - ដួសដុល)
ខ្ញុំកាន់កាប់ខាងដួសដុលឡាន។
- គ. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងសម្ភារៈ? (លោកសក្កីព័ន្ធដ័ន្ទ - ចែក)
លោកសក្កីព័ន្ធដ័ន្ទកាន់កាប់ខាងចែកសម្ភារៈ។
- ឃ. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងដំណឹង? (សុខ - ទទួល)
សុខកាន់កាប់ខាងទទួលដំណឹង។
- ង. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងភាសាខ្មែរ? (លោកសៅ - ចង្រៀន)
លោកសៅកាន់កាប់ខាងចង្រៀនភាសាខ្មែរ។
- ច. អ្នកណាកាន់កាប់ខាងសំបុត្រ? (កញ្ញាមស័កាន - ផ្ញើ)
កញ្ញាមស័កានកាន់កាប់ខាងផ្ញើសំបុត្រ។

DRILL FOUR: Transformation

- MODEL: T: ម្តងនេះខ្ញុំទៅទិញម្ហូប។ (លោកទៅជាម្ហូបខ្ញុំ)
S: ម្តងនេះខ្ញុំ ទៅទិញម្ហូបលុះត្រាតែលោកទៅជាម្ហូបខ្ញុំ។
T: This time I'll go to buy food.
S: This time I won't go to buy food unless you go with me. (This time I'll go to buy food only if you go with me.)
- ក. ខ្ញុំទៅលេងលោកយប់នេះ។ (ខ្ញុំគ្មានការ)
ខ្ញុំទៅលេងលោកយប់នេះលុះត្រាតែខ្ញុំគ្មានការ។
- ខ. គេសក់ដុំ។ (លោកទិញឡើង)
គេសក់ដុំលុះត្រាតែលោកទិញឡើង។
- គ. ខ្ញុំទៅជាម្ហូបលោក។ (លោកចេញលុប)
ខ្ញុំទៅជាម្ហូបលោកលុះត្រាតែលោកចេញលុប។
- ឃ. ប៉េងរោចចៀនភាសាខ្មែរ។ (លោកសរសើរហាហាអង់គ្លេសក្នុងថ្នាក់)
ប៉េងរោចចៀនភាសាខ្មែរលុះត្រាតែលោកសរសើរហាហាអង់គ្លេសក្នុងថ្នាក់។
- ង. កូនលោកចេញពីផ្ទះ។ (លោកទិញរ៉ាចេញ)
កូនលោកចេញពីផ្ទះលុះត្រាតែលោកទិញរ៉ាចេញ។
- ច. កូនសំបុត្រព្យាបាល។ (លោកបណ្តាបទទិញរ៉ាព្យាបាល)
កូនសំបុត្រព្យាបាលលុះត្រាតែលោកបណ្តាបទទិញរ៉ាព្យាបាល។

DRILL FIVE: Response

- MODEL: T: លោកមើលសៀវភៅអី?
S: ខ្ញុំមើលសៀវភៅដ័ន្ទស។
T: What book did you read?
S: I read the same book.

ក. លោករៀនសាលាណា ?	ខ្ញុំរៀនសាលាដំរីដំរីស ។
ខ. លោកនៅផ្សារណា ?	ខ្ញុំនៅផ្សារដំរីដំរីស ។
គ. លោកនៅបង្គោលប្រាក់ណា ?	ខ្ញុំនៅបង្គោលប្រាក់ដំរីដំរីស ។
ឃ. ខ្ញុំនៅអង្គបុរេនិស្សន្ទណា ?	លោកនៅអង្គបុរេនិស្សន្ទដំរីដំរីស ។
ង. លោកចង់ញ៉ាំស្រាអីម្តងនេះ ?	ខ្ញុំចង់ញ៉ាំស្រាដំរីដំរីស ម្តងនេះ ។
ច. លោកត្រូវប្រកបរបរអ្វី ?	ខ្ញុំប្រកបរបរកសិករ ។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: លោកកំពុងមើលសៀវភៅដំរីដំរីស ?

S: ទេ ខ្ញុំមើលសៀវភៅដូចគ្នា ។

T: Are you reading the same book?

S: No, I'm reading a similar book.

ក. លោកញ៉ាំស្រាអីម្តង ?	ទេ ខ្ញុំញ៉ាំស្រាដំរីដំរីស ។
ខ. លោកល្ងាចអីម្តង ?	ទេ ខ្ញុំល្ងាចដូចគ្នា ។
គ. លោកប្រកបរបរអ្វី ?	ទេ ខ្ញុំប្រកបរបរកសិករ ។
ឃ. លោកអ្នកនៅអង្គបុរេនិស្សន្ទណា ?	ទេ លោកអ្នកនៅអង្គបុរេនិស្សន្ទដំរីដំរីស ។
ង. លោកលេខរៀងអីម្តង ?	ទេ ខ្ញុំលេខរៀងដំរីដំរីស ។
ច. លោកធ្វើអ្វីម្តង ?	ទេ ខ្ញុំធ្វើអ្វីដូចគ្នា ។

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: មុន គាត់ធ្លាប់ទៅទិញទេ ? (ញឹក)

S: គាត់ធ្លាប់ទៅទិញពីមុនស្រាប់តែប្តូរចំនុចទេ ។

T: Before did he go to buy (it)?

S: He used to, but not very often.

ក. មុន លោកធ្លាប់ញ៉ាំស្រាអី ? (ស្រា)	ខ្ញុំធ្លាប់ញ៉ាំស្រាដំរីដំរីស ។
ខ. មុន លោកធ្លាប់ធ្វើអ្វី ? (ធ្វើ)	ខ្ញុំធ្លាប់ធ្វើអ្វីដូចគ្នា ។
គ. មុន លោកធ្លាប់ប្រកបរបរអ្វី ? (ប្រាកដ)	ខ្ញុំធ្លាប់ប្រកបរបរកសិករ ។
ឃ. មុន លោកធ្លាប់ជួសជុលអ្វី ? (ស្រា)	ខ្ញុំធ្លាប់ជួសជុលស្រាដំរីដំរីស ។
ង. មុន លោកធ្លាប់ប្រើប្រាស់អ្វី ? (ស្រា)	ខ្ញុំធ្លាប់ប្រើប្រាស់ស្រាដំរីដំរីស ។
ច. មុន លោកធ្លាប់លេងអ្វី ? (ញឹកញាប់)	ខ្ញុំធ្លាប់លេងអ្វីដូចគ្នា ។

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ឆម្មតាលោកបញ្ជូនអ្នកណាទិញទំនិញ?
 S: ឆម្មតាអ្នកណាឆ្លើបទំនិញ អ្នកថ្វីងទៅទំនិញ។
 T: Whom do you usually send to buy?
 S: Whoever usually does the buying goes.

- ក. ឆម្មតាលោកថ្លៃអ្នកណាធ្វើ?
 ឆម្មតាអ្នកណាឆ្លើបធ្វើ អ្នកថ្វីងធ្វើ។
- ខ. ឆម្មតាលោកទិញអ្នកណាទៅបង្កើន?
 ឆម្មតាអ្នកណាឆ្លើបបង្កើន អ្នកថ្វីងទៅបង្កើន។
- គ. ឆម្មតាលោកបញ្ជាអ្នកណាទិញទៅចាប់ចោរ?
 ឆម្មតាអ្នកណាឆ្លើបចាប់ចោរ អ្នកថ្វីងទៅចាប់។
- ឃ. ឆម្មតាលោកក៏ដឹងអ្នកណាធ្វើទិញលោក?
 ឆម្មតាអ្នកណាឆ្លើបធ្វើ អ្នកថ្វីងធ្វើទិញទំនិញ។
- ង. ឆម្មតាលោកដឹងអ្នកណាទៅចាំផ្ទះលោក?
 ឆម្មតាអ្នកណាឆ្លើបចាំ អ្នកថ្វីងទៅចាំផ្ទះទំនិញ។
- ច. ឆម្មតាលោកបញ្ជូនអ្នកណាទៅដល់លោកសិក្សា?
 ឆម្មតាអ្នកណាឆ្លើបដល់ អ្នកថ្វីងទៅដល់លោកសិក្សា។

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: លោកទិញលុយទំនិញ (ទៅ)
 S: លុះត្រាតែលោកទិញលុយទំនិញ ទើបទំនិញទៅ។
 T: (You) give me the money. (go)
 S: Unless you give me the money, I won't go. (I will go only on the condition that you give me the money.)

- ក. លោកពន្យល់ទំនិញ (ទៀន)
 លុះត្រាតែលោកពន្យល់ទំនិញ ទើបទំនិញទៀន។
- ខ. លោកបើកលុយទិញទំនិញ (ទៅដាច់មួយ)
 លុះត្រាតែលោកបើកលុយទិញទំនិញ ទើបទំនិញទៅដាច់មួយ។
- គ. ទំនិញលោក (ធ្វើ)
 លុះត្រាតែទំនិញលោក ទើបលោកធ្វើ។
- ឃ. គេនិយាយថាម្តង (ឆ្លើយ)
 លុះត្រាតែគេនិយាយថាម្តង ទើបម្តងឆ្លើយ។
- ង. លោកប្រាប់ទំនិញ (ធ្វើកើត)
 លុះត្រាតែលោកប្រាប់ទំនិញ ទើបទំនិញធ្វើកើត។
- ច. ច្រពន្ធទំនិញបាយទិញទំនិញ (ញាំ)
 លុះត្រាតែច្រពន្ធទំនិញបាយទិញទំនិញ ទើបទំនិញញាំ។

DRILL TEN: Substitution

MODEL: T: លោកទៅទីពឹងបាន ឬទៅទីពឹងបាន ។ (មើល)

S: លោកមើលក៏បាន ឬមើលក៏បាន ។

T: If you go to buy, it's all right; if I go, it's all right. (read)

S: If you read, it's all right; if I read, it's all right.

ក. លោកមើលក៏បាន ឬមើលក៏បាន ។ (និយាយ)

ខ. លោកនិយាយក៏បាន ឬនិយាយក៏បាន ។ (បញ្ជូន)

គ. លោកបញ្ជូនក៏បាន ឬបញ្ជូនក៏បាន ។ (ទទួលបាន)

ឃ. លោកទទួលបានក៏បាន ឬទទួលបានក៏បាន ។ (ទៅសួរ)

ង. លោកទៅសួរក៏បាន ឬទៅសួរក៏បាន ។ (ចេញសួរ)

ច. លោកចេញសួរក៏បាន ឬចេញសួរក៏បាន ។

DRILL ELEVEN: Response

MODEL: T: អ្នកណាកាន់កាប់សាមញ្ញភាព? (ពលបាលនិក)

S: ពលបាលនិកកាន់កាប់សាមញ្ញភាព ។

T: Who is in charge of patrols? (Sergeant Kem)

S: Sergeant Kem is in charge of patrols.

ក. អ្នកណាកាន់កាប់សាមញ្ញភាព? (ស្រីព័ន្ធមាត)

ស្រីព័ន្ធមាតកាន់កាប់សាមញ្ញភាព ។

ខ. អ្នកណាកាន់កាប់សាមញ្ញភាព? (លោកភូម)

លោកភូមកាន់កាប់សាមញ្ញភាព ។

គ. អ្នកណាកាន់កាប់សាមញ្ញភាព? (ពលបាលនិក)

ពលបាលនិកកាន់កាប់សាមញ្ញភាព ។

ឃ. អ្នកណាកាន់កាប់សាមញ្ញភាព? (គ្រូពេទ្យ)

គ្រូពេទ្យកាន់កាប់សាមញ្ញភាព ។

ង. អ្នកណាកាន់កាប់សាមញ្ញភាព? (កាច់រំលោភ)

កាច់រំលោភកាន់កាប់សាមញ្ញភាព ។

ច. អ្នកណាកាន់កាប់សាមញ្ញភាព? (លោកស្រីប្អូន)

លោកស្រីប្អូនកាន់កាប់សាមញ្ញភាព ។

DRILL TWELVE: Substitution

MODEL: T: ថ្ងៃនេះមានអ្នកភៀសខ្លួនប៉ុន្មាននាក់? (ចោរ)

S: ថ្ងៃនេះមានចោរប៉ុន្មាននាក់?

T: How many refugees are there today? (thieves)

S: How many thieves are there today?

- ក. ថ្ងៃនេះមានបាបប៉ុន្មាននាក់? (បាប)
 ខ. ថ្ងៃនេះបាបបាបប៉ុន្មាននាក់? (ស្មើស្មាច)
 គ. ថ្ងៃនេះបាបស្មើស្មាចប៉ុន្មាននាក់? (សមាច)
 ឃ. ថ្ងៃនេះសមាចស្មើស្មាចប៉ុន្មាននាក់? (ឃ្លាំង)
 ង. ថ្ងៃនេះសមាចឃ្លាំងប៉ុន្មាននាក់? (មាន)
 ច. ថ្ងៃនេះមានឃ្លាំងប៉ុន្មាននាក់? (អ្នករួចស)
 ឆ. ថ្ងៃនេះមានអ្នករួចសប៉ុន្មាននាក់?

DRILL THIRTEEN: Choice

MODEL: T: ... ជាមេបញ្ជាការក្នុងកងអនុសេនាធិ ។ (សក្កិច្ច , ពលបាលឯក)

S: សក្កិច្ចជាមេបញ្ជាការក្នុងកងអនុសេនាធិ ។

T: A ..... is the commander of a company. (captain, sergeant)

S: A captain is the commander of a company.

- ក. គេជឿ... ដើម្បីដឹកអ្នករួចសទៅពេទ្យ។ (កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្ម, អេស៊ីកុបទីន)
 គេជឿអេស៊ីកុបទីនដើម្បីដឹកអ្នករួចសទៅពេទ្យ។
 ខ. ខ្ញុំនិយាយជាមួយលោកមេបញ្ជាការតាម... ។ (កាតិសត្វ, ទូរស័ព្ទ)
 ខ្ញុំនិយាយជាមួយលោកមេបញ្ជាការតាមទូរស័ព្ទ។
 គ. ពលបាលបញ្ជា ..... ឱបរើសសមាជិកក្នុងបន្ទាយ។ (នាយទាហាន, កូនទាហាន)
 ពលបាលបញ្ជាកូនទាហានឱបរើសសមាជិកក្នុងបន្ទាយ។
 ឃ. ព្រលឹងការពារនៃក្បួនតា ពលបាលស្រែកថា... ។ (កេរ្តិ៍បង្កើន, បំបែកបង្កើន)
 ព្រលឹងការពារនៃក្បួនតា ពលបាលស្រែកថាបំបែកបង្កើន។
 ង. កូនទាហានត្រូវដំណាច់... ។ (ពលបាល, នាយទាហាន)
 កូនទាហានត្រូវដំណាច់នាយទាហាន។
 ច. ... បំបែកសក្កិឱបរើសលោកសក្កិព័រ។ (ពលបាល, ទុក្ខចរសេនីយ៍ត្រី)
 ទុក្ខចរសេនីយ៍ត្រីបំបែកសក្កិឱបរើសលោកសក្កិព័រ។

DRILL FOURTEEN: Transformation

MODEL: T: កន្លែងនេះសម្រាប់អ្នកជម្ងឺ ។ (អ្នករួចសធ្ងន់)

S: កន្លែងនេះសម្រាប់អ្នកជម្ងឺជាពិសេសអ្នករួចសធ្ងន់។

T: This place is for patients. (the seriously wounded ones)

S: This place is for patients, especially the seriously wounded ones.

- ក. អ្នកស្រែកមិនគួររងទុក្ខក្នុងសង្គ្រាមនេះទេ ។ (ក្រែងៗ)
 អ្នកស្រែកមិនគួររងទុក្ខក្នុងសង្គ្រាមនេះទេជាពិសេសក្រែងៗ។
 ខ. យើងត្រូវជួយអ្នកស្រែក។ (នៅពេលមានសង្គ្រាម)
 យើងត្រូវជួយអ្នកស្រែកជាពិសេសនៅពេលមានសង្គ្រាម។

- គ. លោក/ត្រូវការការពារភូមិទាំងអស់។ (ភូមិលោក)
- លោក/ត្រូវការការពារភូមិទាំងអស់ជាពិសេសភូមិលោក។
- ឃ. កុំបាញ់ឡើងទៅទឹក។ (បើដឹងតិចអស់គ្រាប់ហើយ)
- កុំបាញ់ឡើងទៅទឹកជាពិសេសបើដឹងតិចអស់គ្រាប់ហើយ។
- ង. លោក/ត្រូវឡើងប្រយ័ត្នបន្ថែម។ (បើលោកមិនស្គាល់ប្លុំ)
- លោក/ត្រូវឡើងប្រយ័ត្នបន្ថែមជាពិសេសបើលោកមិនស្គាល់ប្លុំ។
- ច. លោកមិនត្រូវទុកចិត្តអ្នកស្រុកទេ។ (មនុស្សចម្លែក)
- លោកមិនត្រូវទុកចិត្តអ្នកស្រុកទេជាពិសេសមនុស្សចម្លែក។

Reading Passage

ទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីប

ទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះ គាត់ធ្វើការឡើងណាស់។ នៅរដូវវស្សា កំរងព្រៃក៏ដល់ផ្លែឆ្ងាយ រួចពេលគាត់ទៅលាប្រាសច្រករំហើយដល់លាច ថ្ងៃជិតល្ងាច ទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះ គាត់ធ្វើដំណើរមកដល់ផ្លូវគាត់កាប់ដីបង្កើនទឹកចូលចូលចេញពីស្រែ។ គាត់ដើរពីស្រែចូលទៅស្រែចូលដើម្បីនឹងមើលពុំកង់មានសត្វអ្វីមកចំណាញ់ស្រូវគាត់។ ទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះ គាត់មិនចណ្តោយការធ្វើដំណើរគាត់ធ្វើកើតខ្លួនគាត់នៅដាច់ខាតទេ។ ដំណើរទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះ នៅពេលទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះរស់ពីការរស់គាត់នៅស្រែ គាត់ក៏រស់ណាស់ដែរ។ បើគាត់នៅផ្ទះ គាត់រៀបចំផ្ទះ ជួសជុលខោអាវ មើលពុំកង់ខ្លះ ឬមានការងារផ្សេងៗនិងធ្វើម្ហូបអាហារ។ បើគាត់គ្មានការរស់នៅទេ គាត់នៅស្រែដើម្បីជួសជុលទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះ។ គាត់ធ្វើការធ្វើដំណើរទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះ គាត់ធ្វើបានតិចតួចការដំណើរមិនសូវត្រូវការកម្លាំងឡើងទៅទឹក។

ឯនៅរដូវប្រាំងវិញ នៅស្រែមិនសូវមានការធ្វើឡើងទេ តែទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះរស់ណាស់ដែរ។ បើគាត់នៅផ្ទះ គាត់ធ្វើនេះធ្វើនោះ ដូចជាជួសជុលផ្ទះ កាប់ទិសសម្រាប់បង្កើនផ្ទះអាហារនិងធ្វើការផ្សេងៗ ឯទៀតដំណើរម្ខាងទ្វីបនេះមិនកើត។ ហើយបើគាត់មិននៅផ្ទះទេ គ្រៅពីទៅធ្វើការនៅស្រែចូលការ គាត់នៅស្រែដើម្បីកាប់ស្រែយកមកលក់ ឬទៅបង់រកត្រីដើម្បីយកមកធ្វើម្ហូប។ ឯម្ខាងទ្វីបវិញ នៅពេលទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះ ពិតមិនតិចគាត់មិនទៅណាឆ្ងាយពីផ្ទះ គាត់នៅតែរស់ណាស់ដែរ។ ការងារដំណើរគាត់អាចធ្វើបាន គាត់ធ្វើតែរស់ទាំងអស់ ដូចជាដើរខោអាវសម្រាប់កូនគាត់និងទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះជាដើម។

ពួកវាឡើងចែកមុខងារគ្នាដើម្បីធ្វើការដូចទាំងស្រុងនោះ មានឡើងខ្លះទៀតដំណើរនៅក្នុងនោះ ទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះម្ខាងទ្វីបមានមុខងារដូចជាដើរ ពីភ្នំ។ ឡើងទៅនោះគឺដូចជាឡើងកាន់លុយ ឡើងសម្រាប់រាំភ្លឺម្តងៗ។ ស។ ចំពោះឡើងលុយ ទុក្ខកន្លងម្ខាងទ្វីបនេះ បើគ្មានឬមានស្រេចតែស្រេច ម្ខាងទ្វីប គឺម្ខាងទ្វីបគាត់កាន់លុយទាំងអស់។ ឯម្ខាងទ្វីបទៀត មិនកាន់តែកាន់

លុបរាំងរស់នោះទេ ភាគហាមលុបនោះដើម្បីទំព័ររបស់អ្វីមួយ។ ដោយមិន
បាច់បាច់ទុកក្នុងខ្សែកង់។ បើទុកក្នុងបង់ទំព័ររបស់ច្បាប់ ភាគត្រូវសម្រាប់
បើពោះរឿងសម្រាប់ការអ្វីមួយ បើការនោះជាការសំខាន់ដូចជារឿង
ទំព័រ ផ្ទះនិងគោដាដើម ទុកក្នុងជាការសម្រាប់។
កាត់កាត់ រឿងរបស់ទុកក្នុងម្ខាងទៀតនេះជារឿងទូទៅរបស់អ្នកស្រាវ
ជ្រាវដែលជាប្តីប្រពន្ធ។

VOCABULARY

កាន់	kan	to hold (in the hand), to grasp
កាន់កាប់	kan kap	to take care of; to be in charge
គំនាច	kənóp	to salute
ចាត់	cat	to order, to appoint
ចែក	caek	to distribute, to divide
ចាំផ្ទះ	cam phtéh	take care of the house, keep house
ជួសជុល	cuoh cul	to repair
ញឹកញាប់	ñik ñóp	often
ដើម្បី	tədəsl	same
ដំ	dee	to sew (R)
ដុំ	dom	lump, chunk; wholesale
តម្រៀបជួរ	tərlep cuo	to form ranks
ថ្ងៃ	thñay	sun (R)
ថ្ងៃត្រង់	thñay tron	noon (R)
ថ្ងៃលិច	thñay líc	the sun sets (R)
ទើប	təep	then; not...until
បណ្តោយឱ្យ	pədaoy aoy	to let, to allow
បំបែកជួរ	pəbask cuo	to break ranks
បំពាក់	pəpé?	to put on, to cause to wear
បំពាក់សក្កី	pəpé? sa?	to award a promotion
ពិនិត្យ	penit	to inspect
ភ្លេច	phlæe	stupid (L)
រងទុក្ខ	rón tuk	to suffer, to be victim to
រាយ	riay	messy, scattered; retail
រើស	ræh	to pick up
លិច	líc	to sink, to set, to be inundated (R)
លោក	look	he (L)
លោកខ្ញុំ	look khñom	my boss (L)
លុះត្រា	luh traa tas	not...unless, only on the condition that

ស្បែក	lbaat	to patrol, to guard
ស្រី	ləmoom	trivial, small (R)
ស្បែក:	səphiaréʔ	supply
សំរាម	səmraam	garbage
ស្របចិត្តស្រី	srac tɔ̌ ləə	it's up to
អ្នកកាត់ស្រប	néʔ kan luy	cashier
ឱស	oh	firewood (R)

Sidewalk cake vendor in Phnom Penh

LESSON FIFTY-SEVEN

DIALOGUE

- ប្រុងព្រៀប
បុណ្យ
ធ្វើបុណ្យ
បំពាក់
បំពាក់សក្កី
១. កុម្ម គេប្រុងព្រៀបធ្វើបុណ្យបំពាក់
សក្កីស្លៀកស្រី ។
- ពលបុរស
២. សុខ អញ្ជើញបានជាខ្ញុំឃើញពលបុរស
ប្រុងបង្ហាត់កូនទាហានឱ្យបង្រៀន
ដែរ ។
- កាមជ្ឈការ
ដាច់ខែ
៣. កុម្ម កាមជ្ឈការគេត្រូវចាំដល់ដាច់
ខែនេះ ។
៤. សុខ ហេតុអ្វីបានជាគេធ្វើស្រែ ។
៥. កុម្ម ព្រោះលោកជ្រុលពីរត្រូវធ្វើ
ដំណើរទៅស្រុកបារាំង ហើយ
ភាគជាអ្នកបំពាក់សក្កីឱ្យគេ ។
- មេដាយ
៦. សុខ មានអ្នកណាបានមេដាយទេ?
ហើយលោក ។
- នៅឡើយ
៧. កុម្ម ទេ ខ្ញុំមិនទាន់បាននៅឡើយទេ ។
៨. សុខ ចុះមេដាយអីដែលលោកពាក់
នេះ ។
- កំនត់ចរាសាស
៩. កុម្ម អូ! អាថ្នឹងសម្រាប់កំនត់ចរាសាស
ទេតើ ។ ទាហានទាំងអស់ត្រូវបាន
ថ្នាក់មួយ ។
- បញ្ជាក់ឱ្យបង្ហាញថា
១០. សុខ អញ្ជើញនេះបញ្ជាក់ឱ្យបង្ហាញ
ថាលោកជាទាហានល្អ ។
- ទឹកដឹក
១១. កុម្ម ទេ គ្រាន់តែលើកទឹកដឹកកូន
ទាហានទេ ។
- to be ready
ceremony
to hold a ceremony, to celebrate
a holiday
to decorate, put on a medal
award a promotion
They are ready for the award
ceremony tomorrow.
sergeant
That was the reason I saw Sergeant
Yung training his men to march.
officially
the end of the month
Officially, they must wait until
the end of this month.
Why are they doing it tomorrow?
Because the major general must take
a trip to France, and he is the one
who presents the awards.
medal
Is there anybody who is getting a
medal? What about you?
not yet at all
I haven't gotten one yet.
And what kind of medal is that
that you are wearing?
conduct
Oh! That one is for good conduct.
Every soldier gets one.
to show (that)
So this shows that you are a good
soldier?
morale
No, it's just to encourage the
soldier.

1. tom - kee prɔŋ prɛp thəə bɔn pəmpé? sa? sʔask nih
2. sok - əŋcəŋ baan cia khŋom khəəŋ púl ləbaal yuŋ pəhat koun təhian aoy rien daə
3. tom - taam phləw kaa kee trəw cam dɔl dac khas nih
4. sok - haət əy baan cia kee thəə sʔask?
5. tom - prúh look phkaay pii trəw thəə tənəə tɨw srok pəraŋ haəy kót cia né? pəmpé? sa? aoy kee
6. sok - mian né?naa baan meeday tee? haəy look?
7. tom - tee, khŋom mɨn tón baan nɨw laəy tee
8. sok - coh meeday əy daəl look pé? nih?
9. tom - oh! aa nɨŋ səmrap kənɨt məyiat tee taə. təhian tén əh trəw baan mənə? muoy
10. sok - əŋcəŋ nih pəcé? aoy khəəŋ thaə look cia təhian lʔɔɔ?
11. tom - tee, krón tə lək tɨk cət koun təhian tee

NOTES

3. The beginning of a month is referred to as **၎င်းစဉ်** /daəm khas/, and the one or two days at the end of the month are **သားဇံ** /dac khas/. The week or so at the end of the month is known as **ဗန်း** /coŋ khas/.

7. **၂၂၂**/laəy/ is a clause-final particle that is used following a negated verb. Its meaning is similar to that of **၂၂၂**/soh/ '(not)...at all,' except that **၂၂၂**/laəy/ ordinarily refers to future time and **၂၂၂**/soh/ generally does not, except when it occurs in combination with **၂၂၂** /laəy/, as in

ទំព័រ ១៧៩ ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៩

khñom mìn thəə əñcən tɨət sɔh laəy

I'll never do that again.

9. **တေတေ** /tee tee/ is a more emphatic form of the particle **တေ** /tee/ that indicates some sort of contradiction of what has come before. It is not used to indicate simple negation or interrogation as **တေ** /tee/ is.
9. Note that **ဗျာက်ဗွယ်** /mən'é? muoy/ means 'each one (gets) one.' This is the same pattern as **ဗွယ်ခါမွန်** /mekhas mə doon/ 'once a month.' Other numbers than 'one' can be used, e.g.,

ការផ្គត់ផ្គង់, ទាហានត្រូវបានកាត់បន្ថយដល់ស្រប។

kəphləən, təhian trəw baan pii né? nɛ daəm

Every pair of soldiers is to get a gun.

NOTES FOR READING PASSAGE

The word គ្រូ /kruu/ in its most general sense refers to a person with special knowledge. You have already learned គ្រូបង្រៀន /kruu pərien/ 'teacher' and គ្រូពេទ្យ /kruu pɛst/ 'physician.' In this passage the word គ្រូខ្មែរ /kruu khmae/ refers to a practitioner of traditional rituals, which have been absorbed into the Cambodian variety of folk Buddhism.

Among these rituals is one in which people are blessed and sprinkled with water (ស្រោចត័ក /sraoc tɛk/) before going into a dangerous situation. Soldiers also provide themselves with a កន្ទ្រង់យន្ត /kəsənɣ yon/, which is a scarf on which magic drawings are made and on which magic spells have been recited by the គ្រូ /kruu/. The soldiers wear their scarves into battle to protect themselves from harm.

DRILLSDRILL ONE: Transformation

MODEL: T: ទាហានកំពុងហាត់ដើរ។ (បុល្យប័ត្រាភ័ស្តុភារ)

S: មុនបុល្យប័ត្រាភ័ស្តុភារ ទាហានត្រូវប្រុងស្រោចត័កដើរ។

T: The soldiers are practicing marching.

S: Before the decoration ceremony, the soldiers must get ready to practice marching.

- ក. ខ្ញុំស្រោចត័កដើរ។ (ដើរដំណើរ)
មុនដើរដំណើរខ្ញុំត្រូវប្រុងស្រោចត័កដើរ។
- ខ. បើបើទិញស្បែកក្រអៅ។ (ចូលរៀន)
មុនចូលរៀនបើបើទិញស្បែកក្រអៅបើបើទិញស្បែកក្រអៅ។
- គ. ខ្ញុំទិញស្បែកក្រអៅបើបើទិញស្បែកក្រអៅ។ (ទៅស្រុកប្រាសាទ)
មុនទៅស្រុកប្រាសាទខ្ញុំត្រូវប្រុងស្រោចត័កដើរទៅស្រុកប្រាសាទ។
- ឃ. ទាហានរៀនប្រាសាទកំណើត។ (ចំណេះ)
មុនចំណេះទាហានត្រូវប្រុងស្រោចត័កដើររៀនប្រាសាទកំណើត។
- ង. បើបើកំពុងព្យាបាល។ (ដើរលេង)
មុនដើរលេងបើបើកំពុងព្យាបាលព្យាបាលព្យាបាល។
- ច. ខ្ញុំរកការធ្វើ។ (ចេញពីទាហាន)
មុនចេញពីទាហានខ្ញុំត្រូវប្រុងស្រោចត័កដើររកការធ្វើ។

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: ពលបាលព្រង់បង្ហាត់កូនទាហាន។
 S: អញ្ជើញបានជាខ្ញុំឃើញពលបាលព្រង់បង្ហាត់កូនទាហាន។
 T: Sergeant Kreng is drilling his men.
 S: That's the reason I saw Sergeant Kreng drilling his men.

- ក. ខ្ញុំមកបង្រៀនពីផ្លូវចិត្ត។
 អញ្ជើញបានជាខ្ញុំឃើញលោកមកបង្រៀនពីផ្លូវចិត្ត។
- ខ. ខ្ញុំបើកឡានមកធ្វើការ។
 អញ្ជើញបានជាខ្ញុំឃើញលោកបើកឡានមកធ្វើការ។
- គ. គេដកទ័ពចេញ។
 អញ្ជើញបានជាខ្ញុំឃើញគេដកទ័ពចេញ។
- ឃ. គេមកទទួលខ្ញុំ។
 អញ្ជើញបានជាខ្ញុំឃើញគេមកទទួលលោក។
- ង. លោកផ្តល់ព័ត៌មានអំពីប្រទេសខ្មែរ។
 អញ្ជើញបានជាខ្ញុំឃើញលោកផ្តល់ព័ត៌មានអំពីប្រទេសខ្មែរ។
- ច. ប្រធានខ្ញុំមកជាមួយ។
 អញ្ជើញបានជាខ្ញុំឃើញប្រធានលោកមកជាមួយ។

DRILL THREE: Transformation

MODEL: T: លោកសុំច្បាប់មេបញ្ជាការ។
 S: តាមផ្លូវការលោកត្រូវសុំច្បាប់មេបញ្ជាការ។
 T: You'll ask for permission from the commander.
 S: Officially, you must ask for permission from the commander.

- ក. លោកត្រូវចុះទៅស្រុកខ្មែរ។
 តាមផ្លូវការលោកត្រូវត្រូវចុះទៅស្រុកខ្មែរ។
- ខ. គេបញ្ជូនលោកទៅស្រុកបួន។
 តាមផ្លូវការលោកត្រូវបញ្ជូនលោកទៅស្រុកបួន។
- គ. លោកប្រធានាធិបតីបំពាក់សក្តិ។
 តាមផ្លូវការលោកត្រូវប្រធានាធិបតីបំពាក់សក្តិ។
- ឃ. លោកបង្រៀនពីមូលដ្ឋាន។
 តាមផ្លូវការលោកត្រូវបង្រៀនពីមូលដ្ឋាន។
- ង. ខ្ញុំបើកមេបញ្ជាការ។
 តាមផ្លូវការខ្ញុំត្រូវបើកមេបញ្ជាការ។
- ច. លោកសក្តិព័ទ្ធនឹងបណ្តាញនៃមន្ទីរចាត់ការនេះ។
 តាមផ្លូវការលោកសក្តិព័ទ្ធនឹងបណ្តាញនៃមន្ទីរចាត់ការនេះ។

DRILL FOUR: Transformation

MODEL: T: តាមផ្លូវការលោកមិនត្រូវសុំច្បាប់មេបញ្ជាការទេ ។

S: ព្រាងផ្លូវការលោកអាចសុំច្បាប់មេបញ្ជាការ ។

T: Officially, you must not ask for permission from the commander.

S: Unofficially, you can ask for permission from the commander.

ក. តាមផ្លូវការលោកមិនត្រូវត្រឡប់ទៅស្រុកភ្នំទេ ។

ព្រាងផ្លូវការលោកអាចត្រឡប់ទៅស្រុកភ្នំទេ ។

ខ. តាមផ្លូវការគេមិនត្រូវបញ្ជូនលោកទៅស្រុកយួនទេ ។

ព្រាងផ្លូវការគេអាចបញ្ជូនលោកទៅស្រុកយួន ។

គ. តាមផ្លូវការលោកផ្ទាល់ត្រូវបំពាក់សក់ ។

ព្រាងផ្លូវការលោកផ្ទាល់អាចបំពាក់សក់ ។

ឃ. តាមផ្លូវការលោកមិនត្រូវដួបលោកមេបញ្ជាការទេ ។

ព្រាងផ្លូវការលោកអាចដួបលោកមេបញ្ជាការ ។

ង. តាមផ្លូវការលោកមិនត្រូវបង្រៀនម្ចាស់ម៉ាស៊ីន ។

ព្រាងផ្លូវការលោកអាចបង្រៀនម្ចាស់ម៉ាស៊ីន ។

ច. តាមផ្លូវការលោកសក្តិព័រមិនត្រូវទទួលបានកង្វះមន្ទីរបាត់ការនេះទេ ។

ព្រាងផ្លូវការលោកសក្តិព័រអាចទទួលបានកង្វះមន្ទីរបាត់ការនេះ ។

DRILL FIVE: Response

MODEL: T: អង្គុលលោកត្រូវទទួលមេដាយលោក? (ដាច់ខែនេះ)

S: ខ្ញុំត្រូវទទួលមេដាយខ្ញុំដាច់ខែនេះ ។

T: When will you receive your medal? (the end of this month)

S: I'm supposed to receive my medal at the end of this month.

ក. អង្គុលលោកចាប់បង្រៀននៅអង្គុរ? (ដើមខែក្រោយ)

ខ្ញុំចាប់បង្រៀននៅអង្គុរដើមខែក្រោយ ។

ខ. អង្គុលលោកបើកប្រាក់ខែលោក? (រាល់ដាច់ខែ)

ខ្ញុំបើកប្រាក់ខែរាល់ដាច់ខែ ។

គ. អង្គុលលោកបានឡើងសក់? (ដើមឆ្នាំក្រោយ)

ខ្ញុំបានឡើងសក់ដើមឆ្នាំក្រោយ ។

ឃ. អង្គុលស៊ីប្រតិខ្ញុំនៅដីស្រែភ្នំទេ? (ដាច់ខែនេះ)

ស៊ីប្រតិ នៅភ្នំទេដីស្រែភ្នំទេដាច់ខែនេះ ។

ង. អង្គុលលោកសរច់ធ្វើការកង្វះមន្ទីរបាត់ការនេះ? (ដើមខែមិនា)

ខ្ញុំសរច់ធ្វើការកង្វះមន្ទីរបាត់ការនេះដើមខែមិនា ។

ច. អង្គុលលោកត្រូវទៅស្រុកយួនម្តងទៀត? (ដាច់ខែក្រោយ)

ខ្ញុំត្រូវទៅស្រុកយួនម្តងទៀតដាច់ខែក្រោយ ។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: លោកបានទទួលមេដាយនៅឆ្នាំនេះ?

S: ទេ ខ្ញុំមិនទាន់បានទទួលនៅឡើយទេ។

T: Had you received any medals this year?

S: No, I haven't received any yet.

ក. លោកញាតិបានបោះបង្កើតនៅ?

ទេ ខ្ញុំមិនទាន់ញាតិបានបោះបង្កើតនៅឡើយទេ។

ខ. លោកបានឡើងសក់ទេ?

ទេ ខ្ញុំទាន់បានឡើងសក់នៅឡើយទេ។

គ. លោកចូលរ័យបានទេ?

ទេ ខ្ញុំមិនទាន់ចូលរ័យបាននៅឡើយទេ។

ឃ. លោកធ្វើចំណីអាហារនោះកើតទេ?

ទេ ខ្ញុំមិនទាន់ធ្វើកើតនៅឡើយទេ។

ង. លោករកស្បៀងរកលោកបើកទេ?

ទេ ខ្ញុំមិនទាន់រកបើកនៅឡើយទេ។

ច. លោកសរសេរចប់ហើយឬនៅ?

ទេ ខ្ញុំមិនទាន់សរសេរចប់នៅឡើយទេ។

DRILL SEVEN: Substitution

MODEL: T: អាហារដែលសម្រាប់គំនិតមានឈាមទេតើ។ (ញាតិជាមួយស្រា)

S: អាហារដែលសម្រាប់ញាតិជាមួយស្រាទេតើ។

T: That one is only for good conduct. (eat with liquor)

S: That one is only for eating together with liquor.

ក. អាហារដែលសម្រាប់ញាតិជាមួយស្រាទេតើ។ (សរសេរលើលើ)

ខ. អាហារដែលសម្រាប់សរសេរលើលើទេតើ។ (ច្រពន្ធខ្ញុំ)

គ. អាហារដែលសម្រាប់ច្រពន្ធខ្ញុំទេតើ។ (ដាក់លើកលោក)

ឃ. អាហារដែលសម្រាប់ដាក់លើកលោកទេតើ។ (ស្រីក្នុងផ្ទះ)

ង. អាហារដែលសម្រាប់ស្រីក្នុងផ្ទះទេតើ។ (ឡានតូចៗ)

ច. អាហារដែលសម្រាប់ឡានតូចៗទេតើ។

DRILL EIGHT: Transformation

MODEL: T: លោកជាកូនទាហានល្អ ។ (មេដាបរ)
 S: មេដាបរនេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា លោកជាកូនទាហានល្អ ។

T: You are a good soldier. (medal)

S: This medal shows that you are a good soldier.

- ក. ខ្ញុំមិនអាចទៅស្រុកវិញ ។ (ស៊ីហ្គេតនេះ)
 ស៊ីហ្គេតនេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា លោកមិនអាចទៅស្រុកវិញ ។
- ខ. លោកត្រូវចូលធ្វើទាហានវិញ ។ (ច្បាប់នេះ)
 ច្បាប់នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា លោកត្រូវចូលធ្វើទាហានវិញ ។
- គ. គេមិនចូលចិត្តអាមេរិកកាំង ។ (រាជការនេះ)
 រាជការនេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា គេមិនចូលចិត្តអាមេរិកកាំង ។
- ឃ. ខ្ញុំត្រូវការលុប ។ (នេះ)
 នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា ខ្ញុំត្រូវការលុប ។
- ង. លោកជាមនុស្សល្អ ។ (គំនិតមានឃាត់លោក)
 គំនិតមានឃាត់លោកបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា លោកជាមនុស្សល្អ ។
- ច. កប៉ាល់ហោះនោះជាកប៉ាល់ហោះអាមេរិកកាំង ។ (ស៊ីហ្គេតនេះ)
 ស៊ីហ្គេតនេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា កប៉ាល់ហោះនោះជាកប៉ាល់ហោះអាមេរិកកាំង ។

DRILL NINE: Response

MODEL: T: នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា លោកជាកូនទាហានល្អ ។

S: បាទ ខ្ញុំជាកូនទាហានល្អ ។

T: This shows that you are a good soldier

S: Yes, I'm a good soldier.

- ក. នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា លោកមិនអាចទៅស្រុកវិញ ។
 បាទ ខ្ញុំមិនអាចទៅស្រុកវិញទេ ។
- ខ. នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា លោកត្រូវចូលធ្វើទាហានវិញ ។
 បាទ ខ្ញុំត្រូវចូលធ្វើទាហានវិញ ។
- គ. នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា គេមិនចូលចិត្តអាមេរិកកាំង ។
 បាទ គេមិនចូលចិត្តអាមេរិកកាំង ។
- ឃ. នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា លោកត្រូវការលុប ។
 បាទ ខ្ញុំត្រូវការលុប ។
- ង. នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា លោកជាមនុស្សល្អ ។
 បាទ ខ្ញុំជាមនុស្សល្អ ។
- ច. នេះបញ្ជាក់ឱ្យយើងឃើញថា កប៉ាល់ហោះនោះជាកប៉ាល់ហោះអាមេរិកកាំង ។
 បាទ កប៉ាល់ហោះនោះជាកប៉ាល់ហោះអាមេរិកកាំង ។

ច. ក្នុងសំណួរទាំងអស់ត្រូវបានឆ្លើយត្រឹមត្រូវ។

ព្រំដីបានសេសសនាថាគេបាញ់កាំភ្លើងហោះឆ្លាក់ដ៏បំផ្លាញមួយអាទិត្យ ។

DRILL TWELVE: TransformationMODEL: T: អ្នកជម្ងឺរៀនដើរ។

S: អ្នកជម្ងឺរៀនដើរបន្តិចម្តងៗ។

T: The patient is learning to walk.

S: The patient is learning to walk little by little.

- ក. ខ្ញុំយកអ្នករួសក្នុងចំណីទៅពេទ្យ។
ខ្ញុំយកអ្នករួសក្នុងចំណីទៅពេទ្យបន្តិចម្តងៗ។
- ខ. ខ្ញុំយកការណ៍ពីទាំង។
ខ្ញុំយកការណ៍ពីទាំងបន្តិចម្តងៗ។
- គ. ខ្ញុំស្ទង់ចលនាទៅជុំវិញ។
ខ្ញុំស្ទង់ចលនាទៅជុំវិញបន្តិចម្តងៗ។
- ឃ. ខ្ញុំស្វែងរកផ្លូវទៅក្នុងភូមិ។
ខ្ញុំស្វែងរកផ្លូវទៅក្នុងភូមិបន្តិចម្តងៗ។
- ង. ខ្ញុំបំបែកបន្លែបន្លាស់។
ខ្ញុំបំបែកបន្លែបន្លាស់បន្តិចម្តងៗ។

DRILL THIRTEEN: SubstitutionMODEL: T: កាលណាប្រដាប់អាវុធគ្រាប់ ប្រដាប់អាវុធស្រេងដៃដងដៃ។ (ដកចេញ)

S: កាលណាប្រដាប់អាវុធគ្រាប់ ប្រដាប់ដកចេញ។

T: When we ran out of ammunition we fought hand to hand. (retreat)

S: When we ran out of ammunition we retreated.

- ក. កាលណាប្រដាប់អាវុធគ្រាប់ ប្រដាប់ដកចេញ។ (ទ្រោមព័ទ្ធជុំវិញមិនបានទេ)
- ខ. កាលណាប្រដាប់អាវុធគ្រាប់ ប្រដាប់ទ្រោមព័ទ្ធជុំវិញមិនបានទេ។ (ចាប់ខ្លាំងមិនបានទេ)
- គ. កាលណាប្រដាប់អាវុធគ្រាប់ ប្រដាប់ចាប់ខ្លាំងមិនបានទេ។ (លេចបាញ់)
- ឃ. កាលណាប្រដាប់អាវុធគ្រាប់ ប្រដាប់លេចបាញ់។ (ថ្ងៃបែកក្រុម)
- ង. កាលណាប្រដាប់អាវុធគ្រាប់ ប្រដាប់ថ្ងៃបែកក្រុម។ (នឹងមានការខូចខាតធ្ងន់)
- ច. កាលណាប្រដាប់អាវុធគ្រាប់ ប្រដាប់នឹងមានការខូចខាតធ្ងន់។

- ក. ប្រទេសលាវខាងជើងទល់នឹងប្រទេសអ៊ី? (ចំនួនក្រហម)
ប្រទេសលាវខាងជើងទល់នឹងប្រទេសចំនួនក្រហម។
- ខ. ប្រទេសលាវនៅខាងកើតប្រទេសឡាវ? (ប្រទេសខាងត្បូង)
ប្រទេសឡាវខាងត្បូងនៅខាងកើតប្រទេសឡាវ។
- គ. រដ្ឋធានីប្រទេសឡាវឈ្មោះអ្វី? (ភ្នំពេញ)
រដ្ឋធានីប្រទេសឡាវឈ្មោះភ្នំពេញ។
- ឃ. ទន្លេអ៊ីហ្គារកាតប្រទេសឡាវ? (ទន្លេមេគង្គ)
ទន្លេមេគង្គហូរកាតប្រទេសឡាវ។
- ង. ខាងលិចប្រទេសថៃខ្យងតដាច់នឹងប្រទេសលាវ? (កូម)
ខាងលិចប្រទេសថៃខ្យងតដាច់នឹងប្រទេសកូម។
- ច. ក្នុងប្រទេសភូមាចំនួនប្រទេសលាវគ្មានដែនសមុទ្រ? (លាវ)
ក្នុងប្រទេសភូមាចំនួនប្រទេសលាវគ្មានដែនសមុទ្រ។

ខ្ញុំកសាងមកពីដើមសង្គ្រាមវ័ត្ស

នៅថ្ងៃគេចំពាក់មេដាបរទិសទី ឪពុកម្ចាស់ទំនាក់បានអញ្ជើញទៅដល់៤
ភាគសប្បាយដ៏គួរលាស់ឆ្ពោះភាគបរិស័ទ្ធិបានចម្លើយដាក់ពេញជាក្នុងប្រាសាទមេដាបរទិសទី
ស្ថាបនាលាស់ ឪពុកម្ចាស់ឆ្ពោះលោកប្រធានរដ្ឋមន្ត្រីបានចំពាក់មេដាបរទិសទី
ចំនែកទ្រង់ទៅជាឪពុកទំនាក់ដែលជាអ្នកចំពាក់មេដាបរទិសទី ឪពុកម្ចាស់នេះជា
កិត្តិយសមកដល់ឆ្ពោះជាឪពុកទំនាក់បង្កើតឆ្ពោះ ជាកិត្តិយសដល់ឪពុកទំនាក់
ជាភាគមានក្នុងប្រាសាទដែលពេញជាក្នុងប្រាសាទ ជាកិត្តិយសដល់គ្រូសាសនាឆ្ពោះជា

គ្រួសារមួយដែលគ្រួសារឯទៀតត្រូវធ្វើតាម គឺថាគេត្រូវបញ្ជូនកូនគេទុយទៅធ្វើ
ចំបាំងដែរ។

ថ្ងៃនោះទ្វីសប្បាយចិត្ត ទ្វីចង់តែត្រឡប់ទៅធ្វើសង្គ្រាមទៀតទេ តែតាមទ្វី
យល់ ទ្វីបានថាវាជាភិក្ខុចោយទ្វីត្រូវទុកកន្លែងទុយច្រលងទៀតចូលធ្វើការចុង។

VOCABULARY

កន្លែងយន្ត	kəsaɛŋ yon	see note (R)
កិត្តិយស	kəttəyuoh	honor (R)
ក្រៅផ្លូវការ	kraw phlɛw kaa	unofficially
គំនិតចរាចរ	kənɪt məyat	character, conduct
គ្រូ	kruu	see note (R)
ដាច់	cóp	contiguous with
ញុះញង់	ñuh ñuon	to instigate, to incite
ដាច់ខែ	dac khas	end of the month
ដើមខែ	daem khas	beginning of the month
តាមផ្លូវការ	taam phlɛw kaa	officially
ទល់ដៃនឹងដៃ	túl day nɪŋ day	hand-to-hand
នៅឡើយ	nɪw laey	not yet at all
បង្កើត	pəkaet	to give birth to, to originate (R)
បញ្ជាក់ទុយសេចក្តីថា	pəcéʔ aoy khəəñ thaa	to prove that
បណ្តុះ	bon	ceremony
ប៊ុយរ៉ូ	pərou	office
បំពាក់	pəmpéʔ	to decorate (to put on a medal), to put
ប្រាក់ខែ	praʔ khas	salary, wage
ប្រុងច្រៀប	pron priep	to get ready
ពលហ្មឺន	púl ləbaal	sergeant
ពេញជាកូនប្រុស	pɛñ cia koun proh	meets all the expectations of a male child (R)
ភូមា	phuumia	Burma
មេដាយ	meeday	medal
រដ្ឋធានី	rót thianii	capital city (of a republic)
រាជធានី	riac thianii	capital city (of a monarchy)
សញ្ញា	sañña	sign
ស្រោចទឹក	sraoc tɛk	to sprinkle water (R)
អាគេប៊ី	aaʔkənee	southeast
អាស៊ីស្មើកអាគេប៊ី	aasii phnaɛk aaʔkənee	Southeast Asia
ឥណ្ឌូចិន	əndoucən	Indochina

LESSON FIFTY-EIGHT

DIALOGUE

- អំពី
១. កុម្ម ខ្ញុំចង់ធ្វើការពាយការណ៍ អំពី
យប់មិញ ។
about
I want to make a report about last night.
- តំន់ព្រឹត្តិ
ស្ថានភាព
២. សុខ បាទ លោកបានតំន់ព្រឹត្តិ ស្ថាន
ភាពណ៍នោះយប់មិញ ហ្នឹងមែន
ឬ? ។
to observe, to examine, to inspect
situation
Yes, you observed that situation;
what do you think?
- ភាគច្រើន
ច្រើនភាគ
៣. កុម្ម ខ្ញុំភាគច្រើន ឮត្រឡប់ចូល
នៅក្នុងព្រំដែនស្រុកខ្មែរវិញ ។
the majority
mostly
The majority of the enemy have
returned to within the Cambodian
border.
- រាប់
ចំនួន
៤. សុខ ចុះលោកបានរាប់ចំនួនខ្ញុំដែរ?
៥. កុម្ម ទេលោក ខ្ញុំរកតែធ្វើអីក៏មិន
បានដឹងព្រោះខ្ញុំនៅជិតផ្លូវពោក ។
to count
number, quantity
Did you count the enemy?
No sir, I couldn't do anything,
because I went too close to the
street.
- ហ្នឹងណាក៏ដោយ
យោបល់
បញ្ហា
៦. សុខ ខ្ញុំស្គាល់ណាស់ តែហ្នឹងណាក៏
ដោយ លោកមានយោបល់ហ្នឹង
មែន អំពីបញ្ហានេះ? ។
anyway, nevertheless
opinion, idea, thought
problem, trouble
That's too bad. But anyway, what's
your opinion about this problem?
៧. កុម្ម បាទ យើងត្រូវការការពារកុំ
ឱ្យម្ចាស់ចូលមកវិញបាន ។
enough, sufficient
We have to prevent the enemy from
coming back.
៨. សុខ លោកមានទាហានគ្រប់គ្រាន់ទេ?
៩. កុម្ម មិនទេ លោក ។
Do you have enough men?
(I have) plenty, sir.

DIALOGUE:

1. tom - khñom cən theə kaa rley kaa əmpii yup məfi
2. sok - baat, look baan penit səthaankaa nuh khəəfi yaan məc khlah?
3. tom - khman phia? craən craən təs tələp coul tɿw knon prún daən srok khmaə viñ
4. sok - coh look baan róp cənuon khman tee?
5. tom - tee look, knñom róo təs theə əy kəɔ mɿn baan phəɔŋ prúh khñom tɿw cɿt phləw peek
6. sok - khñom sdaay nah təs yaan naa kəɔ daoy look mian yóobəl yaan məc əmpii paññəhaa nih?
7. tom - baat, yəən trəw təs kaapia kom aoy khman coul móo viñ baan
8. sok - look mian təhian krup krón tee?
9. tom - mɿn khvah tee, look

DIALOGUENOTESSENTENCE NO.

7. The formula verb + កុំឲ្យ /kom aoy/ + clause is translated '...so that... not..., ' e.g.,

យើងស្តួនកុំឲ្យវាឃើញយើងលួចផ្ទះវា។

yəən puon kom aoy via khəəfi yəən luoc phtéh via

We hid so he wouldn't see us stealing from his house.

DRILLSDRILL ONE: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំចង់ធ្វើការរាយការណ៍អំពីសរសេររឿង។ (និយាយ - រឿងកុន)

S: ខ្ញុំចង់និយាយអំពីរឿងកុន។

T: I want to make a report about last night. (talk - the plot of a movie)

S: I want to talk about the plot of a movie.

ក. ខ្ញុំចង់និយាយអំពីរឿងកុន។ (សរសេរសំបុត្រ - គ្រួសារខ្ញុំ)

ខ. ខ្ញុំចង់សរសេរសំបុត្រអំពីគ្រួសារខ្ញុំ។ (ស្បែកកៅ)

គ. ខ្ញុំចង់សរសេរសៀវភៅអំពីគ្រួសារខ្ញុំ។ (មើល - គ្រួសារលោក)

ឃ. ខ្ញុំចង់មើលសៀវភៅអំពីគ្រួសារលោក។ (ស្រុកខ្មែរ)

ង. ខ្ញុំចង់មើលសៀវភៅអំពីស្រុកខ្មែរ។ (ទំព័រ - លោកប្រធានាធិបតី)

ច. ខ្ញុំចង់ទំព័រសៀវភៅអំពីលោកប្រធានាធិបតី។

DRILL FOUR: Substitution

MODEL: T: ខ្ញុំរកតែធ្វើអីក៏មិនបានដឹង។ (ញ៉ាំអី)
 S: ខ្ញុំរកតែញ៉ាំអីក៏មិនបានដឹង។
 T: I can't do anything. (eat anything)
 S: I can't eat anything.

- ក. ខ្ញុំរកតែញ៉ាំអីក៏មិនបានដឹង។ (ចោលគ្រាប់បែកដៃ)
 ខ. ខ្ញុំរកតែចោលគ្រាប់បែកដៃក៏មិនបានដឹង។ (ដំឡើងកាំភ្លើងយន្ត)
 គ. ខ្ញុំរកតែដំឡើងកាំភ្លើងយន្តក៏មិនបានដឹង។ (បែង)
 ឃ. បែងរកតែដំឡើងកាំភ្លើងយន្តក៏មិនបានដឹង។ (ឆ្លុំទឹក)
 ង. បែងរកតែឆ្លុំទឹកក៏មិនបានដឹង។ (បំបែក)
 ច. បែងរកតែបំបែកទឹកក៏មិនបានដឹង។

DRILL FIVE: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំមិនបានធ្វើអីទេ។
 S: ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែធ្វើអីក៏មិនបានដឹង។
 T: I have not been able to do anything.
 S: I'm sorry, I couldn't do anything.

- ក. ខ្ញុំមិនបានរៀនទេ។
 ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែរៀនក៏មិនបានដឹង។
 ខ. ខ្ញុំមិនបានទៅលេងលោកទេ។
 ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែទៅលេងលោកក៏មិនបានដឹង។
 គ. ខ្ញុំមិនបានមើលល្បែករោកទេ។
 ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែមើលល្បែករោកក៏មិនបានដឹង។
 ឃ. ខ្ញុំមិនបានដេកថ្ងៃទេ។
 ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែដេកថ្ងៃក៏មិនបានដឹង។
 ង. ខ្ញុំមិនបានសរសេរសំបុត្រទេ។
 ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែសរសេរសំបុត្រក៏មិនបានដឹង។
 ច. ខ្ញុំមិនបានដេញបកាត់។
 ខ្ញុំស្តាយណាស់ ខ្ញុំរកតែដេញបកាត់ក៏មិនបានដឹង។

DRILL SIX: Substitution

MODEL: T: លោកមានយោបល់ហ្នឹងម៉េច អំពីបញ្ហានេះ? (ស្រុកខ្មែរ)
 S: លោកមានយោបល់ហ្នឹងម៉េច អំពីស្រុកខ្មែរ?
 T: What is your opinion about this problem? (Cambodia)
 S: What is your opinion about Cambodia?

- ក. លោកមានលោចសំបាំងម៉េចអំពីស្រុកខ្មែរ? (កូនស៊ីលលោកម៉ែល)
 ខ. លោកមានលោចសំបាំងម៉េចអំពីកូនស៊ីលលោកម៉ែល? (ភាសាខ្មែរ)
 គ. លោកមានលោចសំបាំងម៉េចអំពីភាសាខ្មែរ? (កូនស៊ីលលោក)
 ឃ. លោកមានលោចសំបាំងម៉េចអំពីកូនស៊ីលលោក? (ថ្នាក់រៀននេះ)
 ង. លោកមានលោចសំបាំងម៉េចអំពីថ្នាក់រៀននេះ? (គំរោងការនេះ)
 ច. លោកមានលោចសំបាំងម៉េចអំពីគំរោងការនេះ?

DRILL SEVEN: Response

MODEL: T: ខ្ញុំមានទាហានប្រាំក្រុម។
 S: លោកមានទាហានគ្រប់គ្រាន់ទេ?
 T: I have five squads of men.
 S: Do you have enough men?

ក. ខ្ញុំមានលុបដំបងដុល្លា។	លោកមានលុបដំបងដុល្លាទេ?
ខ. យើងមានសំបាំងម៉េចស្រីគ្រប់គ្រាន់ទេ?	យើងមានសំបាំងគ្រប់គ្រាន់ទេ?
គ. គេមានកៅអីមួយរយទេ?	គេមានកៅអីគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ឃ. ទាហានយើងមានគ្រាប់ខ្លះ។	ទាហានយើងមានគ្រាប់គ្រប់គ្រាន់ទេ?
ង. ខ្ញុំមានកង្កែបមួយក្បាលទេ?	លោកមានកង្កែបគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ច. ក្រុមខ្ញុំមានកាំភ្លើងមួយស្រាប់មួយទេ?	ក្រុមលោកមានកាំភ្លើងគ្រប់គ្រាន់ទេ?

DRILL EIGHT: Response

MODEL: T: ខ្ញុំមានទាហានប្រាំក្រុម។
 S: ទាហានប្រាំក្រុមគ្រប់គ្រាន់ទេ?
 T: I have five squads of men.
 S: Are five squads of men enough?

ក. ខ្ញុំមានលុបដំបងដុល្លា។	លុបដំបងដុល្លាគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ខ. យើងមានសំបាំងម៉េចស្រីគ្រប់គ្រាន់ទេ?	យើងមានសំបាំងគ្រប់គ្រាន់ទេ?
គ. គេមានកៅអីមួយរយ។	កៅអីមួយរយគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ឃ. ទាហានយើងមានគ្រាប់ថ្នាំបាញ់។	គ្រាប់ថ្នាំបាញ់គ្រប់គ្រាន់ទេ?
ង. ក្រុមយើងមានកាំភ្លើងមួយស្រាប់មួយ។	កាំភ្លើងមួយស្រាប់មួយគ្រប់គ្រាន់ទេ?
ច. ខ្ញុំមានស្រាមួយដប។	ស្រាមួយដបគ្រប់គ្រាន់ទេ?

DRILL NINE: Transformation

MODEL: T: បេឡាហ្វីកកុងប្រើដីស្រុកខ្មែរ។ (យើង)
 S: យើងណាក៏ដោយយើងមិនឱ្យបេឡាហ្វីកកុងប្រើដីស្រុកខ្មែរទេ។
 T: The Viet Cong use Cambodian soil. (we)
 S: In any case we do not let the Viet Cong use Cambodian soil.

- ក. ឡើយដូច្នេះម៉េចដែរ ៤ (លោកគ្រូ)
ហ្នឹងណាក៏ដោយលោកគ្រូមិនទាន់ឡើយដូច្នេះម៉េចដែរ ៤
- ខ. ឡើយសូម ៤ (ចម្លើយ)
ហ្នឹងណាក៏ដោយចម្លើយមិនទាន់ឡើយសូម ៤
- គ. ប្រពន្ធខ្ញុំបើកទ្រូង ៤ (ខ្ញុំ)
ហ្នឹងណាក៏ដោយខ្ញុំមិនទាន់ប្រពន្ធខ្ញុំបើកទ្រូងទេ ៤
- ឃ. ឡើយក្រសួងកៅស៊ូ ៤ (លោកគ្រូ)
ហ្នឹងណាក៏ដោយលោកគ្រូមិនទាន់ឡើយក្រសួងកៅស៊ូទេ ៤
- ង. ឡើយទំព័រកំភើប ៤ (រាជការ)
ហ្នឹងណាក៏ដោយរាជការមិនទាន់ឡើយទំព័រកំភើបទេ ៤
- ច. លោកចេញពីស្រុកខ្មែរ ៤ (ច័ន្ទ)
ហ្នឹងណាក៏ដោយច័ន្ទមិនទាន់លោកចេញពីស្រុកខ្មែរទេ ៤

DRILL TEN: Response

MODEL: T: លោកមានទាហានគ្រប់គ្រាន់ទេ? (ត្រូវការប៉ុន្មានក្រុម)

S: មិនទេ លោកត្រូវការទាហានប៉ុន្មានក្រុម?

T: Do you have enough men? (need how many squads)

S: Plenty; how many squads do you need?

ក. លោកមានស្រូវទេ? (ចម្លើយប៉ុន្មាន)

មិនទេ លោកចង់ឡើយស្រូវប៉ុន្មាន?

ខ. លោកមានគ្រាប់កាំភ្លើងទេ? (ត្រូវការប៉ុន្មានប៉ាប)

មិនទេ លោកត្រូវការគ្រាប់កាំភ្លើងប៉ុន្មានប៉ាប?

គ. លោកមានកាំភ្លើងទេ? (ត្រូវការកាំភ្លើងប៉ុន្មានដើម)

មិនទេ លោកត្រូវការកាំភ្លើងប៉ុន្មានដើម?

ឃ. លោកមានការដើម្បីទេ? (ចង់ទិញប៉ុន្មាន)

មិនទេ លោកចង់ទិញប៉ុន្មាន?

ង. លោកមានស្បែកកៅស៊ូទេ? (ចង់បានប៉ុន្មាន)

មិនទេ លោកចង់បានប៉ុន្មាន?

ច. លោកមានបារីទេ? (ចង់បានប៉ុន្មាន)

មិនទេ លោកចង់បានប៉ុន្មាន?

DRILL ELEVEN: Choice

MODEL: T: គេយកអ្នករបួសទៅក្នុង... ៤ (បន្ទប់ - មន្ទីរពេទ្យ)

S: គេយកអ្នករបួសទៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យ ៤

T: They take the wounded into ..... (barracks, hospital)

S: They take the wounded into the hospital.

- ក. យើងបើកឡានឆ្លង... តម្រង់ទៅកន្លែងខ្លាំងៗ (ត្រែកដឹក - វ៉ាលស៊ីម៉ាតូ)
យើងបើកឡានឆ្លងវ៉ាលស៊ីម៉ាតូ តម្រង់ទៅកន្លែងខ្លាំងៗ
- ខ. កងអនុសេនាភូមិ... ពួកខ្លាំងៗ (ដូច្នេះ - លុកវ៉ាម៉ា)
កងអនុសេនាភូមិលាក់វ៉ាម៉ា ពួកខ្លាំងៗ
- គ. ក្រុមទាហានយើង... កាំភ្លើងជាច្រើនដើរនៅពេលខ្លាំងបាញ់មីនចេញមកលើ
ចន្ទាបរយើង (ចាប់បាន - ខ្លួនខាត)
ក្រុមទាហានយើងខ្លួនខាត កាំភ្លើងជាច្រើនដើរនៅពេលខ្លាំងបាញ់មីនចេញមកលើ
ចន្ទាបរយើង
- ឃ. ពួកយើងបើកយកកម្មបរការណ៍គេ... ដើម្បីធ្វើការរាយការណ៍ដល់ដំណ
ការចម្រើន (ផ្គត់ផ្គង់ - បញ្ជា)
ពួកយើងបើកយកកម្មបរការណ៍គេ ដើម្បីធ្វើការរាយការណ៍ដល់ដំណ
ការចម្រើន
- ង. ក្នុងការ... ជិតត្រីដំណង្កៀន-ហ្នួន គេបានសម្លាប់ពួកខ្លាំងជាច្រើនៗ
(ច្រើនបង្កការ - លាងការណ៍)
ក្នុងការច្រើនបង្កការជិតត្រីដំណង្កៀន-ហ្នួន គេបានសម្លាប់ពួកខ្លាំងជាច្រើនៗ

DRILL TWELVE: Response

MODEL:

T: មុនចេញទៅធ្វើការប្រតិបត្តិការលោកត្រូវផ្សំនាឡិកានិងខ្ញុំ។
S: ខ្ញុំបំប្រែផ្សំនាឡិកាដើរលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។

T: Before you go on the operation, you must synchronize your watch with mine.

S: I intended to synchronize my watch with yours even if you didn't tell me.

- ក. មុនបើកឡានចេញទៅលោកត្រូវចាត់ចែងបំប្រែពេញៗ
ខ្ញុំបំប្រែចាត់ចែងបំប្រែពេញដើរលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
- ខ. មុនយកកាំភ្លើងចេញពីបង្គំលោកត្រូវសួរលោកសក្តិព័រ។
ខ្ញុំបំប្រែសួរលោកសក្តិព័រដើរលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
- គ. មុនវ៉ាម៉ាស៊ីម៉ាចូលលោកត្រូវហៅមន្ត្រីចាត់ការ។
ខ្ញុំបំប្រែហៅមន្ត្រីចាត់ការដើរលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
- ឃ. មុនទៅចម្បាំងភូមិស្ថានលោកត្រូវចាត់ចែងសួរខ្ញុំ។
ខ្ញុំបំប្រែចាត់ចែងសួរលោកដើរលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
- ង. មុនបាញ់កាំភ្លើងធំលោកត្រូវវាស់ចម្ងាយពីនេះទៅទីខ្លាំងៗ
ខ្ញុំបំប្រែវាស់ចម្ងាយពីនេះទៅទីខ្លាំងដើរលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។
- ច. មុនដើរចូលក្នុងវ៉ាលស៊ីម៉ាតូលោកត្រូវពិនិត្យមើលអង្គប្រជុំខ្លាំងៗ
ខ្ញុំបំប្រែពិនិត្យមើលអង្គប្រជុំខ្លាំងដើរលោកមិនប្រាប់ខ្ញុំ។

DRILL THIRTEEN: Transformation

MODEL: T: លោកវរសេនីយត្រីនីហយជាមួយលោកសក្កិប័យ (សក្កិប័យ)
 S: លោកវរសេនីយត្រីនីហយជាមួយអ្នកណា?
 T: The major is talking to the captain. (captain)
 S: To whom is the major talking?

- ក. គេនិយាយពីស្ថានភាពភ្នំជ្រៃប៉ុន្មាន? (ស្ថានភាពភ្នំជ្រៃប៉ុន្មាន)
 គេនិយាយអំពីអ្វី?
 ខ. លោកវរសេនីយត្រីនីហយដាក់ទ័ពនៅក្បែរជើងភ្នំ? (ក្បែរជើងភ្នំ)
 លោកវរសេនីយត្រីនីហយដាក់ទ័ពនៅណា?
 គ. មុនដំបូងគាត់បញ្ជាឱ្យយកដំបូងភ្នំជ្រៃប៉ុន្មាន? (កំភ្លើងដំបូង)
 មុនដំបូងគាត់នឹងបញ្ជាឱ្យយកណា (កងទ័ពណា) បញ្ជាទៅលើភ្នំជ្រៃ?
 ឃ. កងកំភ្លើងដំបូងត្រូវរកស្វែងម្ចាស់ភ្នំជ្រៃប៉ុន្មាន? (រកស្វែងម្ចាស់ភ្នំជ្រៃ)
 កងកំភ្លើងដំបូងត្រូវធ្វើអ្វី?
 ង. គេនឹងបញ្ជាប៉ុន្មានគ្រាប់ក្នុងមួយថ្ងៃ? (ថ្ងៃ)
 គេនឹងបញ្ជាប៉ុន្មានគ្រាប់ក្នុងមួយថ្ងៃ?

Reading Passageស្ទើរស្រឡាចមើល

- ស- ឥឡូវអ្នកដឹងត្រូវនិយាយប្រាប់យើងអំពីការសម្ភាសរបស់ក្រុមអ្នកដឹងទាំងអស់?
 មុនដំបូងអ្នកដឹងត្រូវប្រាប់ឈ្មោះអ្នកដឹងនឹង?
 ឆ- បាទ ឪប៉ាឈ្មោះហៅយើង?
 ស- ប័រ! ឈ្មោះនេះដូចជាឈ្មោះយួន។ អ្នកដឹងជាយួនពួកហ្វេកកុង មែនទេ?
 ឆ- ទេលោក! ឪប៉ាជាតិខ្មែរ ជាខ្មែរសុទ្ធ ហើយឪប៉ាគ្រាន់ការទាក់ទងអ្វីនឹងពួកហ្វេកកុង
 កុងទេ? សូមលោកជឿទ្រង់?
 ស- អញ្ចឹង! បើមិនមែនពួកហ្វេកកុងអ្នកដឹងជាខ្មែរក្រហមដែលចូលដៃនឹងអាពួក
 ហ្វេកកុង? នៅពេលដែលទាហានខ្មែរចាប់អ្នកដឹងបាន អ្នកដឹងកំពុងដើរទៅ
 ណាមានកង្កែបនេះនៅដៃដង?
 ឆ- ឪប៉ាប្រាប់លោកហើយថាឪប៉ាខ្មែរ ឪប៉ាមិនមែនជាទាហានខ្មែរក្រហមចូលដៃនឹង
 ហ្វេកកុងទេ?
 ស- ប័រ! នៅតែដដែល រីឯក្បាលទៀតចុះ?
 ចុះស្ទើរនេះនៅក្នុងកង្កែប? អ្នកដឹងយកគ្រាប់ចែកនេះទៅណា?
 ឆ- បាទ! មិនមែនគ្រាប់ចែកទេ អ្នកណាបរកមកដាក់ក្នុងកង្កែបឪប៉ា ឪប៉ាដឹងទេ?
 ស- ប័រ! ពេលនេះនៅប្រកែកទៀត មើលឱ្យទុកត្រឹមត្រូវ ប្រហែលជាយប់ដឹកទុក
 ត្រីហើយមើលទៅ ហើយយកទុកឱ្យមួយប្រាំមួយថ្ងៃទុកដង?
 ឆ- ទេលោកទេ! បើឪប៉ាប្រាប់ឱ្យត្រង់កុំរំលោភបំពានឪប៉ាទៀត?
 ស- ប្រុង! ឥឡូវស្ថានភាពយួនណាដែលអ្នកដឹងដឹងទៅប៉ុណ្ណា?

- ឆ- បាទ គេឱ្យបង្ខំបង្ខំជាញាតិម្ចាស់ផង...
 ល- អ្នកណា គេ នោះ? អ្នកដឹងមានក្បួនបង្ខំនាន់ណា?
 ឆ- បាទ មានក្បួនបង្ខំនាន់ គេគេបានឱ្យបង្ខំកាន់ក្រណាត់មកមុនដើម្បីកុំឱ្យគេ
 តង់ប្រយ័ត្ន។
 ល- ឥឡូវគាត់អ្នកដឹងនៅណា? ហើយអាណាព្រះអង្គអ្នកដឹងឱ្យមកបង្ខំញាតិម្ចាស់នេះ?
 អ្នកដឹងមិនដឹងថាគេសង់ស្ថាននេះអស់លុយភាគីណាទៀតទេឬ?
 ឆ- បាទ ខ្ញុំមិនបាច់ប្រាប់ថាអ្នកណាទេ ព្រោះលោកដឹងគ្រប់ហើយ។ ឥឡូវសូម
 លោកកុំធ្វើបាបខ្ញុំឡើយ ខ្ញុំនឹងប្រាប់រឿងសម្លាត់ទាំងអស់ដល់លក់ដឹង។
 ល- បង! ឥឡូវយកម៉ាស៊ីនបកសម្លេងមកហើយបកសម្លេងវាទុក។

VOCABULARY

ក្រណាត់	ketro?	market basket (R)
ក្រុមកាំភ្លើងធំ	krom kephleən thom	artillery squad (L)
គំរោងការ	kərounkaa	plan, plot
គ្រប់គ្រាន់	krup krón	enough, adequate
ចោល	caol	to throw, to abandon
ចំនួន	cənuon	number, quantity
ចំហៀងភ្នំ	cəhien	hillside
ឆ្លាត	chlaat	clever, smart (L)
ដំណើរ	cəceek	to discuss (R)
ដំឡើង	təlaən	to mount, assemble
ទ្រទ្រង់	tróo trón	to support
ធម៌កៅ	thóa kdaw	toughness, strictness (restricted usage) (L)
បញ្ហា	paññəhaa	problem
បង្អំ	bon	'good' (French <u>bon</u>) (R)
បេសកកម្ម	pehsəka?kam	mission
ប៉ោត	paot	a metal container about the size of a gasoline can (R)
បំបែក	pəbaək	to break (transitive)
បំរុង	mron	to intend (L)
ប្រតិកក	pəkaək	to refuse, to argue back (R)
ប្រតិបត្តិការ	prote?batkaa	operation
ផែនការ	phaən kaa	plan
ផ្គុំ	phdom	to assemble, to gather
ផ្សំ	phtien	to make certain, to synchronize
ពិនិត្យ	penit	to observe, to inspect
ទ្រោក	preek	stream, creek

ជ្រកជ័ក	preek ciik	canal
ភាគច្រើន។ ភិក	phia? craen craen tas	the majority
មន្ទីរពេទ្យ	mentii pest	hospital
ម៉ាស៊ីនថតសម្លេង	mesin thoat semleen	tape recorder (R)
មិនខ្វះទេ	min khvah tee	plenty
យ៉ាងណាក៏ដោយ	yaan naa koo daoy	anyway, nevertheless
លោចលំ	yóobol	opinion, idea
រាប់	róp	to count
រឹង	rɿŋ	hard (R)
រឹងក្បាល	rɿŋ kbaal	obstinate, stubborn, hard-headed (R)
សេដ្ឋកិច្ចក្លែង	leenj thóa kdaw	to get tough (L)
វាស់	vóh	to measure
វាយសម្រុក	vay semrok	to assault
សមរភូមិ	səmoorephuum	battlefield
សម្រុក	semrok	force one's way in without thought of consequences
ស្ថានភាព	sethaankaa	situation
ស្នាក់	sté?	to ambush
ស្នាក់វាយ	sté? vay	to ambush
ប្រឺប	həp	case, box
គង់ថ្ម	ŋkup	a trap
អំពី	əmpii	about

The Royal Palace (from outside), Phnom Penh

LESSON FIFTY-NINE

DIALOGUE

១. តុប តាមបញ្ជាពីមន្ត្រីបាត់ការមក
ស្នាក់នៅ យើងត្រូវទៅត្រួត
កងទ័ព ពីរថ្ងៃ ។
- to inspect; to control, to
supervise, to govern
According to the order from head-
quarters, tomorrow we have to go
inspect the troops for two days.
២. សេវ ធុលស្ថាន
នៅធុលស្ថានណា ?
- base
At what base?
៣. តុប ធុលស្ថានលេខ ១៥ ជិតប្រទេសកម្ពុជា
ដែនទីបួន ។
- Base number 15 near the Cambodian
border.
៤. សេវ បាទ យើងស្រឡាតទៅត្រួតមើល
ម្តងហើយ ។
- Yes, it's about time (that we)
went to inspect those troops.
៥. តុប សណ្តាប់ធ្នាប់
មិនយូរមិនឆាប់
ទេដឹង
ក្នុងទីស្នាក់នៅបន្ទាប់នោះ
គ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់ទេ ហើយ
មិនយូរមិនឆាប់គេទៅជាលោក ។
- manners, conduct
sooner or later
to become
The soldiers in those barracks have
no manners, and sooner or later
they will become criminals.
៦. សេវ តាមទំនៀមនៃបណ្តាញមក
ពីថ្ងៃដំបូងក្រុម ។
- to cause
I think this (situation) is caused
by the platoon leader.
៧. តុប បាទ អញ្ចឹងហើយជាហេតុហើយ
យើងស្តាប់នូវសេចក្តីបង្គាប់
រវាង
រវាងលោកនិងខ្ញុំ ខ្ញុំមិនចង់
ទៅសោះ ។
- to speak, to scold
to scold, to reprimand
to blame
to reprimand
No wonder our chief reprimanded us.
៨. សេវ រវាងលោកនិងខ្ញុំ ខ្ញុំមិនចង់
ទៅសោះ ។
- between
Between you and me, I don't want
to go at all.
៩. តុប ប៉ងណាក៏ដោយ យើងត្រូវ
ទៅទេ ។ យើងមិនអាចរំលោភ
លើបញ្ជាទេ ។
- to violate
Anyway, we have to go. We can't
violate orders.

DIALOGUE:

1. tom - taam bañcia pii məntii cat kaa móo, sʔaək nih yəən trəw tɨw truot kəən tɔp pii ɲay
2. saw - nɨw muuləthaan aənna?
3. tom - muuləthaan leek dɔp pram kbaɛ prúm daən khmaɛ
4. saw - baat, yəən ləmóom tɨw truot məə mə dɔən haɛy
5. tom - koun təhian nɨw pətlay nuh kmian sədap thnóp eh, haɛy mɨn yuu mɨn chap kee tɨw cia cao
6. saw - taam khñom smaan, nih pədaal móo pii mee dək nom krom
7. tom - baat, əñcəŋ baan cia cəvaay yəən sdɛy pətooh aoy yəən
8. saw - ləviaŋ look nɨŋ khñom, khñom mɨn cəŋ tɨw sɔh
9. tom - yaən naa kəə daoy, yəən trəw taɛ tɨw. yəən mɨn aac rəmloup ləə bəñcia tee

DIALOGUENOTESSENTENCE NO.

8. ទៅជា /tɨw cia/ 'to become' is used with both nouns, as in sentence 5, and with adjectives, as in the following example:

រឿងនេះទៅជាពិបាកទៅវិញ។

rɨəŋ nih tɨw cia pəbaaʔ tɨw viñ

This matter has become difficult instead.

6. បណ្តាលឲ្យ /pədaal aoy/ + clause or noun means 'cause to, lead to,' e.g.,

ញ៉ាំមិនគ្រប់គ្រាន់បណ្តាលឲ្យឈឺ។

ñam mɨn krup krón pədaal aoy chiɨ

Eating insufficiently leads to illness.

បណ្តាលមកពី /pədaal móo pii/ + clause or noun means 'is caused by, comes about from,' e.g.,

វាឈឺបណ្តាលមកពីវាញ៉ាំមិនគ្រប់គ្រាន់។

via chiɨ pədaal móo pii via sii mɨn krup krón

His being ill was caused by his not eating enough.

See also Drill 5 for more examples of បណ្តាលមកពី /pədaal móo pii/ and Drill 10 for examples of បណ្តាលឲ្យ /pədaal aoy/.

DRILLSDRILL NO.

3. The adverbial ជានិច្ចឯង /cia mɨn khaan/ means 'without fail, definitely, certainly.'

8. With ពីរ /pi/ 'two' ទាំង /tén/ means 'both.' With a higher number it means 'all..., ' e.g. ទាំងប្រាំ /tén pram/ 'all five.' See also Drill 9.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

MODEL: T: តាមបញ្ជាពីមន្ទីរចាត់ការមក យើងត្រូវទៅត្រួតពិនិត្យ (សំបុត្រ)
S: តាមសំបុត្រពីមន្ទីរចាត់ការមក យើងត្រូវទៅត្រួតពិនិត្យ

T: According to the order from headquarters, we have to go inspect the troops. (letter)

S: According to the letter from headquarters, we have to go inspect the troops.

- ក. តាមសំបុត្រពីមន្ទីរចាត់ការមក យើងត្រូវទៅត្រួតពិនិត្យ (ចាប់បោរ)
ខ. តាមសំបុត្រពីមន្ទីរចាត់ការមក យើងត្រូវទៅចាប់បោរ (ប៉ុស្តិ៍)
គ. តាមសំបុត្រពីប៉ុស្តិ៍មក យើងត្រូវទៅចាប់បោរ (ដំណឹង)
ឃ. តាមដំណឹងពីប៉ុស្តិ៍មក យើងត្រូវទៅចាប់បោរ (មូលដ្ឋានទាហាន)
ង. តាមដំណឹងពីមូលដ្ឋានទាហានមក យើងត្រូវទៅចាប់បោរ (បង្អាតកូនទាហាន)
ច. តាមដំណឹងពីមូលដ្ឋានទាហានមក យើងត្រូវទៅបង្អាតកូនទាហាន

DRILL TWO: Transformation

MODEL: T: តែ្អកយើងត្រូវត្រួតពិនិត្យ (មន្ទីរចាត់ការ)
S: តាមដំណឹងពីមន្ទីរចាត់ការមក តែ្អកយើងត្រូវត្រួតពិនិត្យ

T: Tomorrow, we have to inspect the troops. (headquarters)

S: According to the news from headquarters, tomorrow we have to inspect the troops.

- ក. តែ្អកជាថ្ងៃស្អែក (សាលាអង្គរ)
តាមដំណឹងពីសាលាអង្គរមក តែ្អកជាថ្ងៃស្អែក
ខ. ហ្វេកក្នុងមិនប្រកាសស្រុកឡើយ (ព្រំដែន)
តាមដំណឹងពីព្រំដែនមក ហ្វេកក្នុងមិនប្រកាសស្រុកឡើយ
គ. ពួកម៉ាកដឹកដុំធុញ្ចក់ល្បាប់ (គ្រួសារខ្ញុំ)
តាមដំណឹងពីគ្រួសារខ្ញុំមក ពួកម៉ាកដឹកដុំធុញ្ចក់ល្បាប់
ឃ. ខ្ញុំមានកូនប្រុសមួយ (ប្រពន្ធខ្ញុំ)
តាមដំណឹងពីប្រពន្ធខ្ញុំមក ខ្ញុំមានកូនប្រុសមួយ
ង. កូនប្រុសនោះមិនមែនកូនខ្ញុំទេ (ម្តាយខ្ញុំ)
តាមដំណឹងពីម្តាយខ្ញុំមក កូនប្រុសនោះមិនមែនកូនខ្ញុំទេ
ច. ទាហានប្រាំនាក់ល្បាប់ (ចន្ទាប)
តាមដំណឹងពីចន្ទាបមក ទាហានប្រាំនាក់ល្បាប់

DRILL THREE: ResponseMODEL:

T: ខ្ញុំទៅត្រួតមើលជាម៉ឺនឆ្នាំ។

S: លោកស្ម័គ្រទៅត្រួតមើលម្តងហើយ។

T: I will definitely go to inspect.

S: It's about time that you went to inspect (for a change).

- ក. ខ្ញុំទៅសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាជាម៉ឺនឆ្នាំ។
លោកស្ម័គ្រទៅសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាម្តងហើយ។
- ខ. ខ្ញុំជួយគាត់ជាម៉ឺនឆ្នាំ។
លោកស្ម័គ្រជួយគាត់ម្តងហើយ។
- គ. ខ្ញុំសរសេរព្រឹត្តិបត្រជាម៉ឺនឆ្នាំ។
លោកស្ម័គ្រសរសេរព្រឹត្តិបត្រម្តងហើយ។
- ឃ. ខ្ញុំដឹកទ្រព្យជាម៉ឺនឆ្នាំ។
លោកស្ម័គ្រដឹកទ្រព្យម្តងហើយ។
- ង. ខ្ញុំដឹកស្រូវដីជាម៉ឺនឆ្នាំ។
លោកស្ម័គ្រដឹកស្រូវដីម្តងហើយ។
- ច. ខ្ញុំទិញស្រូវជាម៉ឺនឆ្នាំ។
លោកស្ម័គ្រទិញស្រូវម្តងហើយ។

DRILL FOUR: TransformationMODEL:

T: គេទៅជាលោក។

S: ម៉ឺនឆ្នាំនាថ្ងៃគេទៅជាលោក។

T: They become thieves.

S: Sooner or later they become thieves.

- ក. អាចេរីកាំងដកកងទ័ពចេញពីស្រុកយួន។
ម៉ឺនឆ្នាំនាថ្ងៃអាចេរីកាំងដកកងទ័ពចេញពីស្រុកយួន។
- ខ. ទាហានខ្មែរនិងស្បែកក្រកុងបាញ់គ្នា។
ម៉ឺនឆ្នាំនាថ្ងៃទាហានខ្មែរនិងស្បែកក្រកុងបាញ់គ្នា។
- គ. ប៉េងនិងល្បះសង្គ្រាមនៅស្រុកយួន។
ម៉ឺនឆ្នាំនាថ្ងៃប៉េងនិងល្បះសង្គ្រាមនៅស្រុកយួន។
- ឃ. ស្បែកក្រកុងនិងបាញ់។
ម៉ឺនឆ្នាំនាថ្ងៃស្បែកក្រកុងនិងបាញ់។
- ង. ប្រពន្ធលោកនិងស្អប់លោក។
ម៉ឺនឆ្នាំនាថ្ងៃប្រពន្ធលោកនិងស្អប់លោក។
- ច. លោកទៅជាប្រធានាធិបតី។
ម៉ឺនឆ្នាំនាថ្ងៃលោកទៅជាប្រធានាធិបតី។

DRILL FIVE: Substitution

MODEL: T: ភាគីទាំងនេះបណ្តាលមកពីមេដឹកនាំក្រុម។ (លោកម៉ែនរៀន)
S: ភាគីទាំងនេះបណ្តាលមកពីលោកម៉ែនរៀន។

T: I think this (situation) is caused by the squad leader. (you don't

S: I think this (situation) is caused by (the fact) that you don't study.

- ក. ភាគីទាំងនេះបណ្តាលមកពីលោកម៉ែនរៀន។ (លោកទៅជួបគាត់)
ខ. ភាគីទាំងនេះបណ្តាលមកពីលោកទៅជួបគាត់។ (ឡានខ្ញុំ)
គ. ភាគីទាំងនេះបណ្តាលមកពីឡានខ្ញុំ។ (គ្មានភ្លើងភាគីផ្លូវ)
ឃ. ភាគីទាំងនេះបណ្តាលមកពីគ្មានភ្លើងភាគីផ្លូវ។ (បើកគ្មានទ័ពលេខ)
ង. ភាគីទាំងនេះបណ្តាលមកពីបើកគ្មានទ័ពលេខ។ (ខ្ញុំមិនចូលចិត្តគាត់)
ច. ភាគីទាំងនេះបណ្តាលមកពីខ្ញុំមិនចូលចិត្តគាត់។

DRILL SIX: Response

MODEL: T: ខ្ញុំមិនចង់ទៅលោះ។ (ចៅហ្វាយលោកស្តីបន្ទោសខ្ញុំលោះ)
S: បើលោកមិនទៅ ចៅហ្វាយលោកស្តីបន្ទោសខ្ញុំលោះជាមិនបាន។
T: I don't want to go at all. (your boss will reprimand you)

S: If you don't go, your boss will certainly reprimand you,

- ក. ខ្ញុំមិនចង់ធ្វើភាគីលោកស្តីបន្ទោសខ្ញុំលោះ។ (គេបកលោកទៅដាក់ភ្នក)
បើលោកមិនធ្វើភាគី គេបកលោកទៅដាក់ភ្នកជាមិនបាន។
ខ. ខ្ញុំមិនចង់រៀនសូត្រលោះ។ (គេបញ្ជូនលោកទៅស្រុកយួន)
បើលោកមិនរៀនសូត្រ គេបញ្ជូនលោកទៅស្រុកយួនជាមិនបាន។
គ. ខ្ញុំមិនចង់សួរគាត់លោះ។ (គាត់ខ្វះការនោះទៅលោកស្រី)
បើលោកមិនសួរ គាត់ខ្វះការនោះទៅលោកស្រីជាមិនបាន។
ឃ. ខ្ញុំមិនចង់បង្កើនលោកលោះ។ (ខ្ញុំទៅផ្ទះ)
បើលោកមិនបង្កើន ខ្ញុំទៅផ្ទះជាមិនបាន។
ង. ខ្ញុំមិនចង់ទៅទិញម្ហូបលោះ។ (បើគ្មានម្ហូបញ្ចាំ)
បើលោកមិនទៅទិញ បើគ្មានម្ហូបញ្ចាំជាមិនបាន។
ច. ខ្ញុំមិនចង់ទៅធ្វើការលោះ។ (ចៅហ្វាយលោកស្តីបន្ទោសលោកធ្វើការ)
បើលោកមិនទៅធ្វើការ ចៅហ្វាយលោកស្តីបន្ទោសលោកធ្វើការជាមិនបាន។

DRILL SEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំឱ្យលោកទៅត្រួតពិនិត្យភ្នំ។
S: ទាំងលោកនិងខ្ញុំ លោកទៅត្រួតពិនិត្យភ្នំភ្នំ។

T: I ask you to go inspect the troops tomorrow.

S: If it's a choice between you and me, you'll go inspect the troops tomorrow for me.

- ក. លោកស្រីច័ចពាក្យឱបរៀបរាមចន្ទាបបរមៈ ។
 រវាងលោកស្រីច័ន្ទ ឡើយរាមចន្ទាបបរមៈ ។
- ខ. ចង់ឱបរលោកឡើយរាមចន្ទាបបរមៈ ។
 រវាងចង់និងលោក លោកឡើយរាមចន្ទាបបរមៈ ។
- គ. លោកគ្រូឱបរកូនសិស្សព្យាបាទក្នុងថ្នាក់ ។
 រវាងលោកគ្រូនិងកូនសិស្ស កូនសិស្សគ្រូរាមចន្ទាបបរមៈ ។
- ឃ. សាលាឱបរគ្រូសរច្នាក់ ។
 រវាងសាលានិងគ្រូ គ្រូរាមចន្ទាបបរមៈ ។
- ង. ឡើយលោកប្រឡាននេះ មួយអាទិត្យ ។
 រវាងលោកនិងឡើយ លោកប្រឡាននេះ មួយអាទិត្យ ។
- ច. ឡើយកូនសិស្សទៅរៀនសូត្របារាំង ។
 រវាងកូនសិស្សនិងឡើយ កូនសិស្សគ្រូទៅរៀនសូត្របារាំង ។

DRILL EIGHT:

- MODEL: T: រវាងឡានពីរនេះ អាមួយណាថ្លៃជាង? (អាមួយពណ៌ស)
 S: អាមួយពណ៌សថ្លៃជាង។
 T: Of these two cars, which one is more expensive? (the white one)
 S: The white one is more expensive.
- ក. រវាងលោកទាំងអស់ អ្នកណាជាចេដ្ឋកន្ទា? (លោកហ្សូន)
 លោកហ្សូនជាចេដ្ឋកន្ទា។
- ខ. រវាងកន្លែងពីរនោះ លោកចង់ទៅកន្លែងណា? (ដីក្រុង)
 ឡើយទៅកន្លែងដីក្រុង។
- គ. រវាងមូលដ្ឋានទាំងអស់ មូលដ្ឋានណាមួយចង់ទៅ? (លេខ១៥)
 មូលដ្ឋានលេខ១៥ ឡើយចង់ទៅ។
- ឃ. រវាងគ្រូទាំងអស់ លោកចូលចិត្តគ្រូណា? (បារាំង)
 ឡើយចូលចិត្តបារាំង។
- ង. រវាងភាសាចំនេះ លោកចង់រៀនភាសាណា? (ខ្មែរ)
 ឡើយរៀនភាសាខ្មែរ។
- ច. រវាងលោកទាំងពីរ អ្នកណាចង់រៀនថ្ងៃសុក្រ? (លោកសុខ)
 លោកសុខចង់រៀនថ្ងៃសុក្រ។

DRILL NINE: Substitution

- MODEL: T: ឡើយលក់សៀវភៅទាំងបួន។ (ម៉ែល)
 S: ឡើយម៉ែលលក់សៀវភៅទាំងបួន។
 T: I can sell all four books.
 S: I can read all four books.

- ក. ខ្ញុំអាចមើលសៀវភៅទាំងបួន។ (ពីរ)
 ខ. ខ្ញុំអាចមើលសៀវភៅទាំងពីរ។ (កនលោក)
 គ. ខ្ញុំអាចមើលកនលោកទាំងពីរ។ (បង្កើន)
 ឃ. ខ្ញុំអាចបង្កើនកនលោកទាំងពីរ។ (ភាសា)
 ង. ខ្ញុំអាចបង្កើនភាសាទាំងពីរ។ (ទាំងអស់)
 ច. ខ្ញុំអាចបង្កើនភាសាទាំងអស់។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: អាមេរិកាំងទម្លាក់គ្រាប់បែកលើភូមិមួយ។ (អ្នកស្រុកស្លាប់ច្រើននាក់)
 S: អាមេរិកាំងទម្លាក់គ្រាប់បែកលើភូមិមួយ បណ្តាលឱ្យអ្នកស្រុកស្លាប់ច្រើននាក់។
 T: Americans drop bombs on a village. (many villagers were killed)
 S: Americans drop bombs on a village causing many villagers to be killed.

- ក. ខ្ញុំទិញឡានពីរ។ (ខ្ញុំដឹកតាក់ស៊ីមួយគេ)
 ខ្ញុំទិញឡានពីរ បណ្តាលឱ្យខ្ញុំដឹកតាក់ស៊ីមួយគេ។
 ខ. អ្នកហាចដេក។ (ប្រេកកងចក្របង់ចន្លោះបង្គោល)
 អ្នកហាចដេក បណ្តាលឱ្យប្រេកកងចក្របង់ចន្លោះបង្គោល។
 គ. ថ្ងៃនេះភ្លៀងច្រើនណាស់។ (មានព្រោះថ្នាក់ឡានជិះ)
 ថ្ងៃនេះភ្លៀងច្រើនណាស់ បណ្តាលឱ្យមានព្រោះថ្នាក់ឡានជិះ។
 ឃ. កុំដើរលេងបង់ច្រើនពេក។ (លោកអស់លុយ)
 កុំដើរលេងបង់ច្រើនពេក បណ្តាលឱ្យលោកអស់លុយ។
 ង. លោកធ្វើបាបអ្នកស្រុកណាស់។ (គេមិនទុកថតលោក)
 លោកធ្វើបាបអ្នកស្រុកណាស់ បណ្តាលឱ្យគេមិនទុកថតលោក។
 ច. លោកបើកឡានលឿនពេក។ (លោកមានព្រោះថ្នាក់)
 លោកបើកឡានលឿនពេក បណ្តាលឱ្យលោកមានព្រោះថ្នាក់។

NOTE: Fill in the blank with the appropriate word given.

DRILL ELEVEN: Choice

MODEL: T: ទាហានស្ដាយ ... នៅលើ ។ (កាំភ្លើងដៃ , កាប៉័ន)
 S: ទាហានស្ដាយកាប៉័ននៅលើ ។
 T: A soldier carries a ... from his shoulder. (pistol, carbine)
 S: A soldier carries a carbine from his shoulder.

ក. កាលណាខ្ញុំបើកទូរស័ព្ទ ខ្ញុំចោល... ភ្លាមៗ (គ្រាប់បែក , កាណូន)
 កាលណាខ្ញុំបើកទូរស័ព្ទ ខ្ញុំចោលគ្រាប់បែកភ្លាមៗ
 ខ. កប៉ាស់ហោះប្រតិកម្មទម្លាក់ ... លើកន្លែងស្រូវ។ (គ្រាប់បែក , ល្បឿនរា
 កប៉ាស់ហោះប្រតិកម្មទម្លាក់គ្រាប់បែកលើកន្លែងស្រូវ។ ហោះ)

- គ. ប៉ុលសាហានមិនជឿ . . . . ដើម្បីហាមចង្កាបទេ ។ (កាំភ្លើងបាញ់កាំជ្រួច, កាំភ្លើងដៃ)
- ប៉ុលសាហានមិនជឿកាំភ្លើងបាញ់កាំជ្រួចសំរាប់ហាមចង្កាបទេ ។
- ឃ. ពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយទៀត . . . ។ (កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែកដៃ, កាណុង)
- ពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយទៀតកាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែកដៃ ។
- ង. . . . . សំរាប់បាញ់ដុតផ្ទះបង្គំ ។ (កាំភ្លើងយន្ត, កាំភ្លើងបាញ់អណ្តាត ភ្លើង)
- កាំភ្លើងបាញ់អណ្តាតភ្លើងសំរាប់បាញ់ដុតផ្ទះបង្គំ ។
- ច. ឡង់កប់ . . . . នៅកណ្តាលផ្លូវជាតិលេខប្រាំ ។ (មិនសំរាប់បង្ហូរចេញទេ, អនាគតបង្ហូរ)
- ឡង់កប់មិនសំរាប់បង្ហូរចេញទេ ។ នៅកណ្តាលផ្លូវជាតិលេខប្រាំ ។

DRILL TWELVE: Transformation

- MODEL: T: ក្រុមអនុសេនាចង់ប្រើវិធីប្រយុទ្ធមួយថ្មី ។
S: តើក្រុមអនុសេនាចង់ប្រើវិធីប្រយុទ្ធមួយថ្មីទេ?
- T: The company will use a new tactic.
- S: Will the company use a new tactic?

- ក. ក្រុមអនុសេនាចង់ប្រើការពារកន្លែងនេះ ។
តើក្រុមអនុសេនាចង់ប្រើការពារកន្លែងនេះទេ?
- ខ. មេដឹកនាំក្រុមយើងប្រើទទួលបានព័ត៌មានសក្តិភាព ។
តើមេដឹកនាំក្រុមយើងប្រើទទួលបានព័ត៌មានសក្តិភាពទេ?
- គ. អេស៊ីកុបទ័រយើងប្រដាប់ដោយកាំភ្លើងធូលីស្រាល ។
តើអេស៊ីកុបទ័រយើងប្រដាប់ដោយកាំភ្លើងធូលីស្រាលទេ?
- ឃ. ទាហានម្នាក់ប្រដាប់ដោយអាវុធជុនសម្រាប់ ។
តើទាហានម្នាក់ប្រដាប់ដោយអាវុធជុនសម្រាប់ទេ?
- ង. កងទ័ពទាំងបីមិនអាចប្រើគ្រឿងម៉ាស៊ីននោះទេ ។
តើកងទ័ពទាំងបីមិនអាចប្រើគ្រឿងម៉ាស៊ីននោះទេ?
- ច. កងទ័ពត្រៃនិងប្រាំបីប្រកបដោយភ្នែកទ័រ ។
តើកងទ័ពត្រៃនិងប្រាំបីប្រកបដោយភ្នែកទ័រទេ?

DRILL THIRTEEN: Transformation

- MODEL: T: ភូមិនៅតំបន់ខាងលិចទាប ។
S: ភូមិភាគឥសានៅតំបន់ខាងលិចទាបទាប ។
- T: The mountains in the Western region are low.
- S: Most of the mountains in the Western region are low.

- ក. ផ្លូវដែលកាត់ទៅក្រុងភ្នំចាក់កៅស៊ូទាំងអស់។
ផ្លូវភាគច្រើនដែលកាត់ទៅក្រុងភ្នំចាក់កៅស៊ូទាំងអស់។
- ខ. ដើមឈើដែលដុះនៅជើងភ្នំគីស្ថនៗសណាស់។
ដើមឈើភាគច្រើនដែលដុះនៅជើងភ្នំគីស្ថនៗសណាស់។
- គ. កន្លែងឆ្លងស្ទឹងនោះ ពាក់អាចដើរឆ្លងបាន។
កន្លែងភាគច្រើនឆ្លងស្ទឹងនោះ ច្រើនតែពាក់អាចដើរឆ្លងបាន។
- ឃ. កន្លែងក្នុងទន្លេនេះពុំដាណាស់។
កន្លែងភាគច្រើនក្នុងទន្លេនេះ ច្រើនតែពុំដាណាស់។
- ង. មនុស្សក្នុងភូមិនេះចូលដីដំណាំពូកៗ។
មនុស្សភាគច្រើនក្នុងភូមិនេះ ច្រើនតែចូលដីដំណាំពូកៗ។
- ច. ឡានទាហានអាចបើកលើផ្លូវភក់បាន។
ឡានទាហានភាគច្រើន តែបើកលើផ្លូវភក់បាន។

DRILL FOURTEEN: Transformation

- MODEL: T: នៅរដូវនេះផ្លូវមានភក់ច្រើនណាស់។
S: នៅរដូវនេះផ្លូវមានសភាពហ្មត់ចែង?
T: The roads are very muddy in this season.
S: What is the appearance of the roads in this season?
- ក. ផ្លូវនៅភ្នំគីស្ថនៗចាក់កៅស៊ូទាំងអស់។
ផ្លូវនៅភ្នំគីស្ថនៗមានសភាពហ្មត់ចែង?
  - ខ. នៅពេលភ្លៀងផ្លូវនេះស្អាតណាស់។
នៅពេលភ្លៀងផ្លូវនេះ មានសភាពហ្មត់ចែង?
  - គ. ស្ពាននោះជិតដក់ហើយ។
ស្ពាននោះមានសភាពហ្មត់ចែង?
  - ឃ. ប្រាំងភ្នំចាក់កៅស៊ូទាំងអស់ស្អាតណាស់។
ប្រាំងភ្នំចាក់កៅស៊ូទាំងអស់មានសភាពហ្មត់ចែង?
  - ង. នៅរដូវទឹកឡើងទន្លេមេគង្គហូរទាំងអស់។
នៅរដូវទឹកឡើងទន្លេមេគង្គមានសភាពហ្មត់ចែង?
  - ច. ផ្លូវនៅភ្នំនោះ តូចលើសរលាក់ណាស់។
ផ្លូវនៅភ្នំនោះ មានសភាពហ្មត់ចែង?

DRILL FIFTEEN: Response

- MODEL: T: នៅរដូវនេះផ្លូវមានសភាពហ្មត់ចែង?
S: នៅរដូវនេះផ្លូវមានភក់ច្រើនណាស់។
T: What is the condition of the roads in this season?
S: The roads are very muddy in this season.

- ក. ដូរទៅភ្នំគីរីវ័យមានសភាពហ័រវង់ម៉េច? (បត់ខ្វាក់ខ្វែងជ្រុងនណាស់)
ដូរទៅភ្នំគីរីវ័យចត់ខ្វាក់ខ្វែងជ្រុងនណាស់។
- ខ. ដែលពេលក្បែរដូរនេះមានសភាពហ័រវង់ម៉េច? (រអែលណាស់)
នៅពេលក្បែរដូរនេះរអែលណាស់។
- គ. ស្ពាននោះមានសភាពហ័រវង់ម៉េច? (ដិតពុកហើយ)
ស្ពាននោះដិតពុកហើយ។
- ឃ. ប្រាំបីកំបុកគោរាងដើមមានសភាពហ័រវង់ម៉េច? (ជ្រុលណាស់)
ប្រាំបីកំបុកគោរាងដើមជ្រុលណាស់។
- ង. នៅរដូវទឹកឡើងទន្លេមេគង្គមានសភាពហ័រវង់ម៉េច? (ហូរឆ្លងណាស់)
នៅរដូវទឹកឡើងទន្លេមេគង្គហូរឆ្លងណាស់។
- ច. ដូរទៅភ្នំនោះមានសភាពហ័រវង់ម៉េច? (តូចហើយរលាក់ណាស់)
ដូរទៅភ្នំនោះតូចហើយរលាក់ណាស់។

Reading Passage

អ្នកនយោបាយ

តាមខ្ញុំយល់ រឿងនយោបាយជាទៀងមួយពីបុរាណដល់ឥឡូវ។ គេ
នោះជាពីបុរាណហ័រវង់ណាក៏ដោយ ក៏នៅតែមានចន្ទស្រឡៅជ្រុងរាបចំនអស់ចូល
ចិត្តធ្វើនយោបាយនេះណាស់ដែរ។

ក្នុងចំណោមអ្នកនយោបាយទាំងនោះ ភាគច្រើនមិនបានរៀនច្រើនទេ។
ខ្លះរៀនប៉ុន្មានៗតាម ខ្លះរៀនបានតិចតួចច្រើនបន្តិចជាងនោះក្នុងមួយជីវិតរបស់
គេ។ ឯរឿងដែលចំណាស់មិនទាន់គេរៀនបានច្រើន មកពីហេតុខ្លះៗ ហេតុទីមួយ
គឺគេខ្វះលទ្ធភាពទៅសាលាដើម្បីនឹងរៀន ហេតុទីពីរគឺគេមិនចង់រៀនទៅ
ទៀត ហេតុទីបីព្រោះគេរៀនមិនកើតព្រោះប្រាជ្ញាតិចពេក ហើយនិងមាន
ហេតុដទៃទៀត។ ហេតុទី១និងហេតុទី២ មិនដឹងអ្នកកុំប៉ុន្មានទេ ព្រោះបើគេខ្វះ
ឬមិនចង់រៀននៅពេលណាមួយ មិនមែនមានន័យថាគេនៅតែមិនចង់ឬខ្វះ
ឬមិនមែនមានន័យថាគេនៅតែចេះដឹងដល់ចំណេះទៅដ្ឋានខ្ពស់ទេ។

គឺឡូវបើយើងពិនិត្យអំពីហេតុដែលចំណាស់ខ្វះចន្ទស្រឡៅជាអ្នកនយោ-
បាយទាំងនោះវិញ យើងឃើញថាអ្នកទាំងនោះគឺមិនទាន់គ្នាប៉ុន្មានទេ។ អ្នកខ្លះធ្វើ
នយោបាយព្រោះតែចង់ធ្វើអ្នកឯហើយមានអំណាចច្រើន អ្នកខ្លះ ព្រោះតែ
ចង់ទៅជាអ្នកមាន អ្នកខ្លះ ព្រោះតែចង់សប្បាយ អ្នកខ្លះទៀត ព្រោះតែ
ចង់ស្រលាញ់។ ដូច្នេះយើងឃើញថាមិនសូវមានអ្នកណាធ្វើនយោបាយដើម្បីរក
សេចក្តីសុខ និងសេចក្តីចំរើនខ្មួលចន្ទស្រឡៅទេ។

បើមានអ្នកនយោបាយភាគច្រើនដែលជាចន្ទស្រឡៅ គ្មានប្រាជ្ញាហើយ
គឺគេតែច្រើនយើងដឹងខ្លួនហ័រវង់នេះ តើយើងយល់ឃើញហ័រវង់ម៉េច? តាម
ខ្ញុំ ខ្ញុំយល់ឃើញថាចំណាច់ក្នុងស្រុកនីមួយៗ និងសង្គមទាំងប៉ុន្មានកើតមក
ពីអ្នកនយោបាយទាំងនោះទាំងអស់។

VOCABULARY

ខ្នង	khtóom	a hut
ខ្ពស់	khpuoh	high
គិរិរូម	kiriróm	Kirirom
គ្រឿងចម្រុះ	krɛəŋ məsin	machinery
ចាក់កៅស៊ូ	ca? kaw suu	to pave with asphalt
ច្រាំង	cran	bank (river)
ច្រាំងភ្នំ	cran phnum	cliff
ជាមិនខាន	cia mɛn khaan	definitely, without failure
ជួរ	cree	steep
ជួរ	crɛw	deep
ឈ្នះ	chnéh	to win, to gain
ដាក់គុក	da? kuk	to imprison, to put in jail
ត្រួត	truot	to inspect
ទាប	tiap	low
ទៅជា	tɛw cia	to become
ទាំង(ពីរ)	tén [pi]	all, both, including, to be included
បណ្តាលមកពី	pədaal móo pii	to be caused by
បណ្តាលឱ្យ	pədaal aoy	to cause
បត់ខាត់ខ្លាំង	bat khvat khvaen	to wind (road)
ប្រដាប់ដោយ	pədap daoy	equipped with
ប្រាជ្ញា	prachaa	intelligence (R)
ប្រុង	pron	to be ready
ពុក	puk	rotten
វិធីសាស្ត្រ	methyoubay	means, tactic
មិនយូរមិនឆាប់	mɛn yuu mɛn chap	sooner or later
មូលដ្ឋាន	mullethaan	base
រដូវទឹកភ្លៀង	lədəw tɛk laen	flood season
រលាក់	əlɛ?	bumpy
រវាង	levian	between
រអិល	lɛ?əl	slippery
រាក់	rɛ?	shallow
រំលោភ (លើ)	rəmloup (lɛə)	to violate
សង្គ្រាម	səkriam	war
សណ្តាប់ធ្នាប់	sədap thnóp	manners, conduct
សភាព	səphiap	appearance, condition
សម័យ	səmay	era, modern
ស៊ីបនោស	səy petooh	to reprimand
ស្ទឹង	stɛŋ	small river, stream
ស្លាប	spiey	to carry suspended from the shoulder
អីន្ទាក់បន្ទា	ətɛ? pɛlaa	a booby trap with spikes

LESSON SIXTY

DIALOGUE

- នៅតែ
១. សុខ លោកនៅតែធ្វើការកន្លែងដដែល
ឬ? still
Are you still working at the same place?
- រហូតដល់
ថ្ងៃចេញ
២. ភូម បាទ ខ្ញុំរួចទៅហ៊ាន រហូតដល់
ខ្ញុំចេញពីត្រង់។ until
to retire
Yes, I joined the army until I retire.
៣. សុខ តាមហេតុអ្វីលោកគួរតែ
រកការងារដទៃទៀតដើម្បីយល់
ថ្លៃថ្លៃលោកចូលដាក់ទៅហ៊ាន។
ឡើយ? I think you should find another
job, even though you like the army.
៤. ភូម ខ្ញុំខ្លាចពុំបានធ្វើការងារ
ដទៃ។ to fear that, to be afraid
I'm afraid that I won't get a job.
៥. សុខ លោកមិនត្រង់តែ ... ទៀត
គួរសមទេ លោកនៅក្មេង
ទៀត លោកគួរត្រឡប់ទៅ
រៀនវិញហើយ។ not only...but...
You are not only (quite) intelligent,
but you're still young; you should
go back to school.
៦. ភូម បាទ ឥឡូវខ្ញុំធ្វើការបណ្តុះ
បណ្តាល។ both...and..., at the same
time
I'm working and I'm studying at the
same time now.
៧. សុខ នេះជាគំនិតល្អណាស់ទីប្រជុំ
ពេល។ idea
That's a good idea, provided you
have the time.
៨. ភូម បាទ អ្នកណាដឹង (ប្រហែល
ប្លង់ដឹងខ្លះទៀត) ខ្ញុំអាចប្តូរគំនិត។ a few, several
Yes, who knows, maybe in a few
years I'll change my mind (about
staying in the army).

DIALOGUE:

1. sok - look *nɿw* *tas* *thəe* *kaa* *kəlaɛŋ* *tədəɛl* *rəh*?
2. tom - *baat*, *khñom* *thəe* *təhian* *ləhout* *dəl* *khñom* *rətrast*
3. sok - *taam* *yóobəl* *khñom* *look* *kuo* *tas* *tɿw* *róo* *kaa* *`astiet* *thəe* *həh* *thəy* *bəe*
look *coul* *cət* *təhian*
4. tom - *khñom* *khlaac* *kraɛŋ* *kee* *mɿn* *aoy* *kaa* *khñom* *thəe*
5. sok - *look* *mɿn* *krón* *tas* *mian* *pəñaa* *kuo* *som* *tee*, *look* *nɿw* *kmeen* *tiet*, *look* *kuo*
təlóp *tɿw* *rien* *viñ* *həh*
6. tom - *baat*, *ɛyləw* *khñom* *thəe* *kaa* *pədəe* *rien* *pədəe*
7. sok - *nɿh* *cia* *kənɿt* *l'wə* *nah* *aoy* *tas* *mian* *peel*
8. tom - *baat*, *né'naa* *dəŋ*, *pəhaɛl* *buon* *dəp* *chnam* *tiet* *khñom* *aac* *pdou* *kənɿt*

DIALOGUENOTESSENTENCE NO.

1. *នគរវិភាគ* /*nɿw* *tas*/ is the same as *នៅ* /*nɿw*/ 'still' before a verb. Note also in this sentence that *នៅ* /*nɿw*/ 'at' can be omitted before a word like *កន្លែង* /*kəlaɛŋ*/ 'place.'
5. Note that between *មិនគ្រាន់តែ* /*mɿn* *krón* *tas*/ and *ទៀត* /*tiet*/ there must occur two clauses. The first clause belongs with *មិនគ្រាន់តែ* /*mɿn* *krón* *tas*/, and the second clause belongs with *ទៀត* /*tiet*/. The first clause can optionally be followed by *ប៉ុណ្ណឹង* /*pənnɿŋ*/ 'only, and that's all,' e.g.,
វាមិនគ្រាន់តែអត់លុយ(ប៉ុណ្ណឹង) វាជំពាក់កំណត់ទៀត។
via *mɿn* *krón* *tas* *ət* *luy* (*pənnɿŋ*), *via* *cəpé'* *kee* *tiet*
Not only does he have no money but he is in debt.
6. The formula *verb₁* + *បន្តិច* /*pədəe*/ + *verb₂* + *បន្តិច* /*pədəe*/ means 'to both *verb₁* and *verb₂* at the same time.' It is used when the subject of both verbs is the same.

DRILLSDRILL ONE: Response

- MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើការកន្លែងដដែល។ (ឱបសាកឡើងប្រាក់វ៉ៃ)
S: បើលោកនៅតែធ្វើការកន្លែងដដែល ខ្ញុំឱបសាកឡើងប្រាក់វ៉ៃ។
T: I work at the same place. (give you a raise)
S: If you still work at the same place, I'll give you a raise.

- ក. ខ្ញុំស្លាប់ ។ (បរកលោកនៅដាក់គុក)
បើលោកនៅតែស្លាប់ ខ្ញុំបរកលោកនៅដាក់គុក។
- ខ. ខ្ញុំមិនរៀនបាញ់កាំភ្លើង ។ (បរកលោកនៅតុលាការសឹក)
បើលោកនៅតែមិនរៀនបាញ់កាំភ្លើង ខ្ញុំបរកលោកនៅតុលាការសឹក។
- គ. ខ្ញុំមិនប្រាប់លោក ។ (បរកដំបៅនៅសម្លាប់)
បើដំបៅនៅតែមិនប្រាប់ខ្ញុំ ខ្ញុំបរកដំបៅនៅសម្លាប់។
- ឃ. ខ្ញុំមិនធ្វើទុបលោក ។ (បរកទុបពួកម៉ាកខ្ញុំធ្វើ)
បើលោកនៅតែមិនធ្វើទុបខ្ញុំ ខ្ញុំបរកទុបពួកម៉ាកខ្ញុំធ្វើ។
- ង. ខ្ញុំមិនប៉ាតាចលោក ។ (សរប់បង្កៀន)
បើលោកមិនប៉ាតាចខ្ញុំ ខ្ញុំសរប់បង្កៀន។
- ច. ខ្ញុំរំខានលោក ។ (ប្រាប់លោកគ្រូ)
បើលោកនៅតែរំខានខ្ញុំ ខ្ញុំប្រាប់លោកគ្រូ។

DRILL TWO: Transformation

- MODEL: T: លោកមានប្រាជ្ញ ។ (នៅក្មេង)
S: លោកមិនគ្រាន់តែមានប្រាជ្ញទេ លោកនៅក្មេងទៀត។
T: You are intelligent. (still young)
S: You are not only intelligent, but you are still young too.
- ក. កូនទាហានខ្ញុំឆ្លើយហត់ ។ (ស្រី)
កូនទាហានខ្ញុំមិនគ្រាន់តែឆ្លើយហត់ទេ គេស្រីទៀត។
- ខ. ខ្ញុំគ្មានលុយ ។ (ដំពាក់បង់ក៏)
ខ្ញុំមិនគ្រាន់តែគ្មានលុយទេ ខ្ញុំដំពាក់បង់ក៏ទៀត។
- គ. ខ្ញុំសាស់លោកហ្មួន ។ (រៀនជាមួយគាត់)
ខ្ញុំមិនគ្រាន់តែសាស់លោកហ្មួនទេ ខ្ញុំរៀនជាមួយគាត់ទៀត។
- ឃ. លោកចេះនិយាយភាសាខ្មែរ ។ (ចេះម៉ែល)
លោកមិនគ្រាន់តែចេះនិយាយភាសាខ្មែរទេ លោកចេះម៉ែលទៀត។
- ង. ខ្ញុំរៀនម៉ែលភាសាខ្មែរ ។ (រៀនសរសេរ)
ខ្ញុំមិនគ្រាន់តែរៀនម៉ែលភាសាខ្មែរទេ ខ្ញុំរៀនសរសេរទៀត។
- ច. ខ្ញុំធ្វើការ ។ (រៀន)
ខ្ញុំមិនគ្រាន់តែធ្វើការទេ ខ្ញុំរៀនទៀត។

DRILL THREE: Transformation

- MODEL: T: លោកគួរទៅរកការងារទៀតធ្វើ ។ (ខ្ញុំ)
S: តាមយោបល់ខ្ញុំ លោកមិនគួរទៅរកការងារទៀតធ្វើទេ។
T: You should go find another job. (I)
S: In my opinion, you shouldn't go find another job.

- ក. យើងត្រូវដាស់មេបញ្ជាការយើង។ (លោកសក្កីថ្មី)
 ភាគយោបល់លោកសក្កីថ្មី យើងមិនត្រូវដាស់មេបញ្ជាការទេ។
- ខ. កូនស្រីចក្សុវត្សន៍ថ្ងៃនេះ។ (លោកគ្រូ)
 ភាគយោបល់លោកគ្រូ កូនស្រីចក្សុវត្សន៍ថ្ងៃនេះទេ។
- គ. ខ្ញុំត្រូវទៅរៀនវិញ។ (លោក)
 ភាគយោបល់លោក ខ្ញុំមិនត្រូវទៅរៀនវិញទេ។
- ឃ. កូនខ្ញុំគួរទៅស្រុកឃ្លួន។ (ខ្ញុំ)
 ភាគយោបល់ខ្ញុំ កូនខ្ញុំមិនគួរទៅស្រុកឃ្លួនទេ។
- ង. លោកគួរសរសេរឆ្លើយការ។ (ប្រធានលោក)
 ភាគយោបល់ប្រធានលោក លោកមិនគួរសរសេរឆ្លើយការទេ។
- ច. នាងគួរត្រឡប់ទៅស្រុកបារាំងវិញ។ (ខ្ញុំ)
 ភាគយោបល់ខ្ញុំ នាងមិនគួរត្រឡប់ទៅស្រុកបារាំងវិញទេ។

DRILL FOUR: Substitution

- MODEL: T: ខ្ញុំខ្លាចពួកវាមិនទទួលការខ្ញុំឡើយ។ (ចាប់ខ្ញុំដាក់គុក)
 S: ខ្ញុំខ្លាចពួកវាចាប់ខ្ញុំដាក់គុក។
 T: I'm afraid that they won't give me a job. (arrest me and put me in jail)
 S: I'm afraid that they will arrest me and put me in jail.
- ក. ខ្ញុំខ្លាចពួកវាចាប់ខ្ញុំដាក់គុក។ (ខ្ញុំទៅមិនទាន់ម៉ោង)
 ខ. ខ្ញុំខ្លាចពួកវាខ្ញុំទៅមិនទាន់ម៉ោង។ (ចក្ខុមិនទាន់ម៉ោង)
 គ. ខ្ញុំខ្លាចពួកវាខ្ញុំមកមិនទាន់ម៉ោង។ (លោកមិនមកដូចខ្ញុំ)
 ឃ. ខ្ញុំខ្លាចពួកវាលោកមិនមកដូចខ្ញុំ។ (ឆ្លើយទិញខ្ញុំ)
 ង. ខ្ញុំខ្លាចពួកវាលោកមិនឆ្លើយទិញខ្ញុំ។ (ភ្លេចសរសេរទិញខ្ញុំ)
 ច. ខ្ញុំខ្លាចពួកវាលោកភ្លេចសរសេរទិញខ្ញុំ។

DRILL FIVE: Transformation

- MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើទាហាន។ (ខ្ញុំទើបតែង)
 S: ខ្ញុំធ្វើទាហានរហូតដល់ខ្ញុំទើបតែង។
 T: I'm a soldier. (I'll retire)
 S: I'll be a soldier until I retire.
- ក. ខ្ញុំនៅជាមួយទីពាក់ខ្ញុំ។ (គាត់មានប្រពន្ធមួយទៀត)
 ខ្ញុំនៅជាមួយទីពាក់ខ្ញុំរហូតដល់គាត់មានប្រពន្ធមួយទៀត។
- ខ. ខ្ញុំចង់រៀនខ្មែរ។ (ខ្ញុំរកការមួយទៀតបាន)
 ខ្ញុំចង់រៀនខ្មែររហូតដល់ខ្ញុំរកការមួយទៀតបាន។
- គ. ខ្ញុំធ្វើការទិញគាត់។ (ខ្ញុំចូលរៀនវិញ)
 ខ្ញុំធ្វើការទិញគាត់រហូតដល់ខ្ញុំចូលរៀនវិញ។

- ប. ខ្ញុំមើលកូនខ្ញុំប្រពន្ធខ្ញុំ ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំមកពីផ្ទះវត្ត) ។
 ខ្ញុំមើលកូនខ្ញុំប្រពន្ធខ្ញុំរហូតដល់ប្រពន្ធខ្ញុំមកពីផ្ទះវត្ត ។
 ង. ខ្ញុំចាំគ្រូពេទ្យ ។ (គាត់ត្រូវបានចែកពីព្រះបាទបាទ) ។
 ខ្ញុំចាំគ្រូពេទ្យរហូតដល់គាត់ត្រូវបានចែកពីព្រះបាទបាទ ។
 ច. ប៉ូលីសពន្យល់ខ្ញុំ ។ (ខ្ញុំប្តូរគំនិត) ។
 ប៉ូលីសពន្យល់ខ្ញុំរហូតដល់ខ្ញុំប្តូរគំនិត ។

DRILL SIX: Transformation

- MODEL: T: នេះជាគំនិតល្អ ។ (លោកមានពេល)
 S: នេះជាគំនិតល្អខ្ញុំប្រសិនបើលោកមានពេល ។
 T: This is a good idea. (you have the time)
 S: This is a good idea provided you have the time.
- ក. ខ្ញុំទិញឡាននោះ ។ (ខ្ញុំមានលុយ)
 ខ្ញុំទិញឡាននោះខ្ញុំប្រសិនបើខ្ញុំមានលុយ ។
 ខ. ខ្ញុំនៅផ្ទះ ។ (លោកនៅទិញម្ហូប)
 ខ្ញុំនៅផ្ទះខ្ញុំប្រសិនបើលោកនៅទិញម្ហូប ។
 គ. ខ្ញុំទៅជាមួយលោក ។ (លោកចេញលុយ)
 ខ្ញុំទៅជាមួយលោកខ្ញុំប្រសិនបើលោកចេញលុយ ។
 ឃ. ប្រពន្ធខ្ញុំមើលកូនខ្ញុំប្រសិនបើលោក ។ (លោកដួលខ្ញុំ)
 ប្រពន្ធខ្ញុំមើលកូនខ្ញុំប្រសិនបើលោកដួលខ្ញុំ ។
 ង. ខ្ញុំទៅរកកញ្ញា ។ (ប្រពន្ធខ្ញុំមិននៅផ្ទះ)
 ខ្ញុំទៅរកកញ្ញាខ្ញុំប្រសិនបើប្រពន្ធខ្ញុំមិននៅផ្ទះ ។
 ច. លោកនៅជាមួយខ្ញុំ ។ (មានកង្វះជំនួស)
 លោកនៅជាមួយខ្ញុំខ្ញុំប្រសិនបើមានកង្វះជំនួស ។

DRILL SEVEN: Transformation

- MODEL: T: លោកមានបញ្ហា ។ (ទៅរៀនវិញ)
 S: លោកមានបញ្ហា គួរសមលោកគួរទៅរៀនវិញ ។
 T: You are intelligent. (go back to school)
 S: You are quite intelligent; you should go back to school.
- ក. ថ្ងៃនេះម្ហូបបោក ។ (ទិញសំរាប់ម្ហូបអាទិត្យ)
 ថ្ងៃនេះម្ហូបបោកគួរសមលោកគួរទិញសំរាប់ម្ហូបអាទិត្យ ។
 ខ. កូននោះល្អមើល ។ (ទៅមើល)
 កូននោះល្អមើលគួរសមលោកគួរទៅមើល ។
 គ. ដួលនោះដួល ។ (ដួលហើយ)
 ដួលនោះដួលគួរសមលោកគួរដួលហើយ ។

- ប. ខ្ញុំស្គាល់គាត់។ (ទៅជួបគាត់ជាមួយខ្ញុំ)
 ខ្ញុំស្គាល់គាត់គួរសមលោកគ្រូនាងប្រសាសន៍ជាមួយខ្ញុំ។
 ង. ស្នាក់ក្រសួងបណ្តុះបណ្តាល។ (រៀនជាមួយគាត់)
 ស្នាក់ក្រសួងបណ្តុះបណ្តាលគួរសមលោកគ្រូរៀនជាមួយគាត់។
 ច. ពួកថ្នាក់ស្រីលោកមានស្រីយល់ច្រើន។ (ឱបគាត់បែកពូល)
 ពួកថ្នាក់ស្រីលោកមានស្រីយល់ច្រើនគួរសមលោកគ្រូឱបគាត់បែកពូល។

DRILL EIGHT: Response

- MODEL: T: ខ្ញុំចូលចិត្តទាហាន។ (ទៅរៀនវិញ)
 S: ប្តីប្រើលោកចូលចិត្តទាហាន លោកត្រូវទៅរៀនវិញ។
 T: I like the army. (go back to school)
 S: Even though you like the army, you must go back to school.
- ក. ខ្ញុំគ្មានលុយទេ។ (ទៅជាមួយម៉ែ)
 ប្តីប្រើលោកគ្មានលុយ លោកត្រូវទៅជាមួយម៉ែ។
 ខ. ខ្ញុំមិនចង់រៀនទេ។ (ទៅលា)
 ប្តីប្រើលោកមិនចង់រៀន លោកត្រូវទៅលា។
 គ. ខ្ញុំមិនទៅធ្វើការ។ (ភ្នាក់ងារច្រាំព័រ)
 ប្តីប្រើលោកមិនទៅធ្វើការ លោកត្រូវភ្នាក់ងារច្រាំព័រ។
 ឃ. ខ្ញុំធ្វើបណ្តើររៀនបណ្តើរ។ (ដើរលេងដង)
 ប្តីប្រើលោកធ្វើការបណ្តើររៀនបណ្តើរ លោកត្រូវដើរលេងដង។
 ង. ខ្ញុំគ្មានឡាន។ (មកឱបទាន់ម៉ោង)
 ប្តីប្រើលោកគ្មានឡាន លោកត្រូវមកឱបទាន់ម៉ោង។
 ច. ខ្ញុំមិនបរស់។ (រៀន)
 ប្តីប្រើលោកមិនបរស់ លោកត្រូវរៀន។

DRILL NINE: Substitution

- MODEL: T: ខ្ញុំធ្វើការបណ្តើរ រៀនបណ្តើរ។ (ញ៉ាំកាហ្វេ - មើលកាតស៊ីត)
 S: ខ្ញុំញ៉ាំកាហ្វេបណ្តើរ មើលកាតស៊ីតបណ្តើរ។
 T: I work and study at the same time. (drink coffee - read the paper)
 S: I drink coffee and read the paper at the same time.
- ក. ខ្ញុំញ៉ាំកាហ្វេបណ្តើរ មើលកាតស៊ីតបណ្តើរ។ (ភឹក - សរសេរ)
 ខ. ខ្ញុំភឹកបណ្តើរ សរសេរបណ្តើរ។ (ដើរ - និយាយ)
 គ. ខ្ញុំដើរបណ្តើរ និយាយបណ្តើរ។ (រត់ - បាញ់)
 ឃ. ខ្ញុំរត់បណ្តើរ បាញ់បណ្តើរ។ (សរសេរ - ពន្យល់)
 ង. ខ្ញុំសរសេរបណ្តើរ ពន្យល់បណ្តើរ។ (ញ៉ាំបាយ - មើលសៀវភៅ)
 ច. ខ្ញុំញ៉ាំបាយបណ្តើរ មើលសៀវភៅបណ្តើរ។

DRILL TEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំរៀនបណ្តុំ ធ្វើការបណ្តុំ។
 S: ខ្ញុំរៀនរួចខ្ញុំធ្វើការ។
 T: I study and work at the same time.
 S: I study, then I work.

- ក. ខ្ញុំញ៉ាំកាហ្វេបណ្តុំ ម៉ើលកាសែតបណ្តុំ។
 ខ្ញុំញ៉ាំកាហ្វេរួចខ្ញុំម៉ើលកាសែត។
 ខ. ខ្ញុំបាញ់បណ្តុំ រត់បណ្តុំ។
 ខ្ញុំបាញ់រួចខ្ញុំរត់។
 គ. ខ្ញុំគិតបណ្តុំ សរសេរបណ្តុំ។
 ខ្ញុំគិតរួចខ្ញុំសរសេរ។
 ឃ. ខ្ញុំញ៉ាំបាយបណ្តុំ ម៉ើលភ្លេងភៅបណ្តុំ។
 ខ្ញុំញ៉ាំបាយរួចខ្ញុំម៉ើលភ្លេងភៅ។
 ង. ខ្ញុំសរសេរបណ្តុំ ពន្យល់បណ្តុំ។
 ខ្ញុំសរសេររួចខ្ញុំពន្យល់។
 ច. ខ្ញុំលេងបណ្តុំ ដើរការបណ្តុំ។
 ខ្ញុំលេងរួចខ្ញុំដើរការ។

DRILL ELEVEN: Transformation

MODEL: T: ខ្ញុំរៀនរួចខ្ញុំធ្វើការ។
 S: ខ្ញុំរៀនបណ្តុំ ធ្វើការបណ្តុំ។
 T: I study, then I work.
 S: I study and work at the same time.

- ក. ខ្ញុំដើររួចខ្ញុំលេង។
 ខ្ញុំដើរបណ្តុំ លេងបណ្តុំ។
 ខ. ខ្ញុំស្តាប់រួចខ្ញុំម៉ើល។
 ខ្ញុំស្តាប់បណ្តុំ ម៉ើលបណ្តុំ។
 គ. ភាគច្រើនរួចភាគញ៉ាំ។
 ភាគច្រើនបណ្តុំ ញ៉ាំបណ្តុំ។
 ឃ. ម៉ើងសក់រួចម៉ើងទីញ៉ាំ។
 ម៉ើងសក់បណ្តុំ ទីញ៉ាំបណ្តុំ។
 ង. គេរត់រួចគេដើរ។
 គេរត់បណ្តុំ ដើរបណ្តុំ។
 ច. វាលាងរួចវាញ៉ាំ។
 វាលាងបណ្តុំ ញ៉ាំបណ្តុំ។

DRILL TWELVE: Fill-In

- MODEL: T: . . . ហូរកាត់ . . . នៅជិតព្រំដែន។ (ស្ទឹងនោះ, វាលមួយ)
 S: ស្ទឹងនោះ ហូរកាត់វាលមួយនៅជិតព្រំដែន។
 T: . . . flows across . . . near the border. (that river, a field, plateau)
 S: That river flows across a field near the border.
- ក. លោកចៀកឡានតាម . . . ហើយនៅលើ . . . រាងស្តាំ។ (ច្រកភ្នំ, ជម្រាលភ្នំ)
 លោកចៀកឡានតាមច្រកភ្នំហើយនៅលើជម្រាលភ្នំរាងស្តាំ។
- ខ. កងទ័ពយើងបាញ់ទៅលើកាណូតដែលចែកកាត់ . . . កម្រងទេ . . .
 (ច័ង្ក, លាន)
 កងទ័ពយើងបាញ់ទៅលើកាណូតដែលចែកកាត់ច័ង្កកម្រងទេស្តាន។
- គ. រាជការកំពុងសង់ . . . លើ . . . ទៅត្រឹមបន្ទាប់ទៀត។
 (ផ្លូវរទេះភ្លើង, ទំនប់ទឹក)
 រាជការកំពុងសង់ផ្លូវរទេះភ្លើងលើទំនប់ទឹកទៅត្រឹមបន្ទាប់ទៀត។
- ឃ. ពីលើ . . . ខ្ញុំឃើញ . . . ជាល្មើស។ (ច្រាំងភ្នំ, វាលស្រែ)
 ពីលើច្រាំងភ្នំខ្ញុំឃើញ វាលស្រែជាល្មើស។
- ង. គេអនុញ្ញាតឱ្យយកប៉ាស់ហោះ រៀងមួយចុះនៅលើ . . . ដិត . . .
 (វាលដួរខ្សោច, វាលកប៉ាស់ហោះ)
 គេអនុញ្ញាតឱ្យយកប៉ាស់ហោះ រៀងមួយចុះនៅលើវាលកប៉ាស់ហោះដិតវាលដួរខ្សោច។

DRILL THIRTEEN: Transformation

- MODEL: T: មេដឹកនាំក្រុមត្រូវការវ៉ែនកម្រិតមួយ។ (មើលរឿង)
 S: គេនិយមប្រើវ៉ែនកម្រិតដើម្បីមើលរឿង។
 T: The squad leader needs a pair of binoculars. (watch the enemy)
 S: They are accustomed to using binoculars to watch the enemy.
- ក. ក្នុងចំណុំយើងមានកប៉ាស់ហោះប្រតិកម្ម។ (ម្នាក់គ្រាប់ចែក)
 គេនិយមប្រើកប៉ាស់ហោះប្រតិកម្មដើម្បីទម្លាក់គ្រាប់ចែក។
- ខ. ពលបាលដ៏កំពូលនៅមេឃុំប៉ាសាត្រែក។ (ហៅទ័ព)
 គេនិយមប្រើកំពូលដើម្បីហៅទ័ព។
- គ. ក្នុងបន្ទាយនីមួយៗ គេត្រូវតែមានផ្គត់។ (ប្រជុំទ័ព)
 គេនិយមប្រើដើម្បីប្រជុំទ័ព។
- ឃ. ក្នុងពេលចំណុំអ្នកស្រុកត្រូវការកាតព្វកិច្ច។ (សំគាល់ខ្លួន)
 គេនិយមប្រើកាតព្វកិច្ចដើម្បីសំគាល់ខ្លួន។
- ង. អ្នកឱ្យការណ៍បាញ់សញ្ញាភ្លើងប្រាប់មេដឹកនាំក្រុម។ (បញ្ជាទ័ព)
 គេនិយមប្រើសញ្ញាភ្លើងដើម្បីបញ្ជាទ័ព។
- ច. មហានិមិត្តសម្បត្តិស្លឹកស្រើលខ្លួនគេ។ (ចំណុំបង្ក្រាបព្រះ)
 គេនិយមប្រើស្លឹកស្រើលដើម្បីចំណុំបង្ក្រាបព្រះ។

DRILL FOURTEEN: Transformation

MODEL: T: យើងដីកគ្រងសេចក្តីរ បាញ់ពួកឃ្លាំងបណ្តែត។
S: យើងដីកគ្រងសេចក្តីរ បាញ់ពួកឃ្លាំង។

T: We dig a trench and shoot the enemy at the same time.

S: We finished digging a trench, then we shot the enemy.

- ក. ក្រុមទ្វីកាច់ស្លឹកសើដាក់សើឃ្លាំងបណ្តែត ដើរហាមស្បែកបណ្តែត។
ក្រុមទ្វីកាច់ស្លឹកសើដាក់សើឃ្លាំងបណ្តែតដើរហាមស្បែក។
ខ. ខ្ញុំដាក់អង្គប័ក្ខង់វាលស្រែចំណី ខ្ញុំថើលសត្វបណ្តែត។
ខ្ញុំដាក់អង្គប័ក្ខង់វាលស្រែចំណីថើលសត្វ។
គ. យើងបោះដីចំណី ដាំបាបបញ្ចាំបណ្តែត។
យើងបោះដីចំណីដាំបាបបញ្ចាំ។
ឃ. ពួកមកទ្វីបាញ់តពួកឃ្លាំងបណ្តែត ដួលដំញូនបក្សីក្របីបួសចេញបណ្តែត។
ពួកមកទ្វីបាញ់តពួកឃ្លាំងបណ្តែតដួលដំញូនបក្សីក្របីបួសចេញ។
ង. ពួកយើងដីកទ្វីបណ្តែត ឆ្លៀតបាញ់បណ្តែត។
ពួកយើងដីកទ្វីបណ្តែតឆ្លៀតបាញ់។
ច. ខ្ញុំហៅរកគ្រូពេទ្យបណ្តែត គ្រាហ៍អ្នកបួសម្នាក់បណ្តែត។
ខ្ញុំហៅរកគ្រូពេទ្យបណ្តែតគ្រាហ៍អ្នកបួសម្នាក់។

Reading Passage

ខ្ញុំចូលធ្វើទាហានម្តងទៀត

កាលខ្ញុំរៀនចប់នៅវិទ្យាល័យ ខ្ញុំបានចូលធ្វើទាហានម្តង តែខ្ញុំធ្វើតែពីរឆ្នាំទេ ព្រោះថាកូនសិស្សត្រូវធ្វើទាហានតែ២ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ។ នៅពេលខ្ញុំសរប់ធ្វើទាហាន ខ្ញុំបានត្រឡប់ទៅរៀនវិញ ម្យ៉ាងទៀតនៅរៀននៅបរទេសផង។ តែសំណាងអាក្រក់នៅពេលខ្ញុំរៀនបានតែមួយឆ្នាំនៅថ្នាក់វិទ្យាល័យនៅភ្នំពេញ ប្រទេសខ្មែរក៏មានសង្គ្រាម ខ្ញុំស្តាប់សារព្រឹត្តិការណ៍ថា ណាមួយខ្ញុំចង់រៀនទៀតបានឡើយ ណាមួយខ្ញុំដាក់កូនប្រសូត្រូវតែការពារប្រទេសខ្ញុំប្រឆាំងនឹងការស្ថានភាពរបស់សត្រូវ ហើយនេះហើយបានជាខ្ញុំស្លាប់ចំពោះជាតិជាដាច់នៅបរទេសសំរាប់ការផ្លាស់ខ្លួនរបស់ខ្ញុំ។ ខ្ញុំក៏ត្រឡប់ទៅធ្វើទាហានម្តងទៀត តែម្តងនេះខ្ញុំចូលធ្វើជានាយទាហាន មិនមែនជាកូនទាហានដូចកាលមុនទេ។

ការចូលធ្វើទាហានម្តងនេះគ្មានអ្នកណាបង្ខំខ្ញុំទេ គឺខ្លួនខ្ញុំព្រោះខ្ញុំជឿថា បើកូនក្មេងតែអាយុ១៥ឆ្នាំ ត្រូវទៅកាន់កាំភ្លើងហើយទៅក្រាបសួនបាញ់សត្រូវ ខ្ញុំដែលមានអាយុ១៥ឆ្នាំកាន់កាំភ្លើង ខ្ញុំត្រូវទៅធ្វើទាហាន ទៅធ្វើសង្គ្រាមមុនក្មេងនោះ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយសារខ្ញុំធ្លាប់ធ្វើទាហានស្រាប់ហើយបង្ខំថាខ្ញុំមិនដែលទៅធ្វើបំបាំងមែន តែខ្ញុំបានរៀនវិជ្ជាទាហានខ្លះហើយ ដូច្នេះខ្ញុំមិនបាច់ទៅរៀនម្តងទៀតទេហើយខ្ញុំអាចចង្រៀនកូនទាហានថ្មីៗបានដែរ។ ជាពិសេសទៅទៀត ខ្ញុំចូលធ្វើទាហានវិញ ព្រោះខ្ញុំចង់ទ្រង់មនុស្សដទៃទៀតធ្វើភាគខ្ញុំទោះជាចាស់ក៏

ដោយ ក្បែរ ក៏ដោយ ។

ខ្ញុំ ដឹង ថា ខ្ញុំ ធ្វើ នា ពាន ម្តង នេះ គឺ ប្រទេស ហ្នឹង គឺ ចំណង ជំនាញ ព័ត៌មាន ដ៏ រស់ រាន ដូច
កាល ចុះ នេះ ព្រោះ ថា ការ ធ្វើ ប្រឡង ក៏ ចំណង ជំនាញ ព័ត៌មាន ដ៏ រស់ រាន ដូច
ពុទ្ធបរិវារ សង្គ្រាម នេះ ស្រុក យួន ខាង ត្បូង ដែល គេ ចំណង ជំនាញ ព័ត៌មាន ដ៏ រស់ រាន ដូច
លេច ។

VOCABULARY

ក្រែង	kəcaɛ	whistle
កាច់	kac	to pick, to cut, to snap off, to break off
កែវ យ៉ែក	kaev yɛt	binoculars, spy glass
ក្រាប	kraap	to lie prostrate, to be flat on one's stomach (R)
ខ្មោច	khmaoc	corpse, ghost, dead person
ខ្លាច ក្រែង	khlaac kraɛŋ	for fear that
គួរ សម	kuo som	fair, rather, quite
គំនិត	kənit	idea, thought
គ្រាប	kria	to support and help walk
ចង	coɔŋ	to tie
ច្រក ភ្នំ	crooʔ phnuum	mountain pass
ដាំ បាយ	dam baay	to cook rice
ត	too	to continue
តុលាការ	tuʔlaa kaa	court
តុលាការ សឹក	tuʔlaa kaa sək	military court
ត្រែ	traɛ	horn
ត្រែ យូរ	traey	bank (river)
ថ្ងៃ ថ្ងៃ	they baə	although
ទំនប់ ទឹក	tənuɔp tɛk	dam
ទំនេរ	tənee	free
ឆ្លើយ ហត់	nɛy hot	tired (from physical effort)
ចំនួន ដប់	buon dɔp	a few
បំបាំង	pəbaŋ	to hide something, to make something invisible, to keep something from being seen
បំបាំង បង្អំ	pəbaŋ pəlom	to camouflage
ប្តូរ	phdou	to change
ប្រាជ្ញ (បញ្ញា)	pəɲaa	intelligent
ប្រៀប	priep	to compare (L)
ជួរ	phnou	grave, tomb
ផ្អែក	phlom	to blow

មិនគ្រាន់តែ...ទៀត	mɪn krón tas...tiet	not only...but
ម្ខាងទៀត	mə khaan tiet	the other side
រំទេះភ្លើង	ətéh phlœn	train, railroad
រហូតដល់	ləhout dɔl	all the way to
រំខាន	rəmphaan	to disturb, to annoy
រើត្រឡប់	retrast	to retire
លន	luun	to crawl on one's belly (R)
វាលដីចោល	vial phnou khmaoc	cemetery
វិទ្យាល័យ	vityialaay	secondary school (R)
សង់	səŋ	to build
សញ្ញាភ្លើង	saŋŋa phlœn	flare
ស៊ក	sək	military
ស្លឹកឈើ	slək chœ	leaf
ឡើងប្រាក់ខែ	laen pra' khas	to raise one's salary

House in Phnom Penh

PASSAGE F

ផ្ទៃមង្គល

មង្គុត	məkhut	mangosteen
កៀក (ខ្នង)	kieʔ day	to put an arm over another's shoulder, to interlock elbows, hold hands
ក្បែរ	kieʔ	to be close, adjacent
ចេះតែ	cəh təs	always, constantly, to keep (do)ing
និរន្តិយ	dədaəm	to fight over, to quarrel over ownership
ហៀប (នឹង)	hiep (nɛŋ)	to be about to, almost
ប្រទាល	pəvay	to hit each other
ប្រតប	pətop	to pound repeatedly, back and forth
តប	top	to pound with the fist
ព្រមព្រៀង	próom priən	to agree
ប្រគល់	pəkúl	to hand over
ចៅក្រម	caw kroəm	judge
និមិត្តសញ្ញា	daəm həst	reason
និមិត្ត	daəm	origin
កាំបិតបត់	kambet bot	penknife, pocket knife
បត់	bot	to fold
កោង	kəpaw	pocket
កាត់	puh	to cut in half
សំបក	səbəkʔ	shell, skin, peelings
ចំណែក	cənək	portion, share
រឺ (ឯ)	rii(ə)	as for
ដូច្នោះ	douechnoh	like that
តាម	poom	to put something large in the mouth
នឹងបាត់	dəə bat	to be gone
ខ្មាសរឿង	khmah ien	to be ashamed, to be embarrassed
ខ្មាស	khmah	to be ashamed
រឿង	ien	to be shy, to be embarrassed

Questions for Comprehension Supplements (on tape)

LESSON 1

New word: ហើយ /haey/ 'and'

1. Who asked the first question to whom? (2)¹
2. What was asked? (1)
3. What was the response? (2)
4. How did the man teacher feel? (2)
5. What did he say to the woman teacher? (1)
6. What did the woman teacher answer? (2)

LESSON 2

New words: គ្រប់គ្នា /né'naa/ 'whoever'
 សូផាត់ /sophat/ a man's name
 ម៉ាត់ /maac/ a woman's name

1. Where is his school? (1)
2. What do the teachers teach? (5)
3. Where is English studied? (1)
4. What does he do at school? (3)
5. Who are the Cambodian teachers? (2)
6. What does he do after studying? (1)

LESSON 3

- A.
  1. When does he have to go study? (1)
  2. Why does he have to study then? (1)
  3. Why else? (1)
- B.
  1. What doesn't he know? (1)
  2. What will he do about it?
- C.
  1. What does his teacher have to do? (1)
  2. When? (1)
  3. Why? (1)
- D.
  1. What doesn't he do? (1)
  2. Why? (1)
  3. What does he want to do? (1)
  4. What does he ask?
- E.
  1. What does the man teacher ask? (1)
  2. How does the woman teacher respond? (1)
  3. What else does the man teacher ask? (1)
  4. What has the woman teacher taught already? (2)
- F.
  1. What is the first question? (1)
  2. What is the answer? (1)
  3. Where is the woman teacher going? (1)
  4. When? (1)
  5. When will she go to study? (1)
  6. What will she study? (1)
  7. Why does she have to study in this country?

1. Parenthesized numbers indicate the approximate number of items or units to be included in the answer to the question.

LESSON 4

- A. 1. What time is it? (1)
 2. What doesn't he do? (1)
 3. Why? (1)
 4. Where does he live now? (1)
 5. Why? (1)
- B. 1. Where is the restaurant? (1)
 2. What is lacking at the restaurant? (2)
 3. What is nearby? (1)
 4. How far is it from the school to the bank? (1)
 New word: *ឈ្មោះ* /dɔl/ 'whenever, when'
- C. 1. Where did he go first?
 2. With whom?
 3. Where did he want to go next? (1)
 4. Why?
 5. What did his companion say?
 6. What did he answer? (1)
 7. Who paid for the coffee? (1)
 New word: *បង់ប្រាក់* /cɛŋ thlay/ 'to pay for'
- D. 1. How long has his teacher been in Cambodia?
 2. What is he planning to do? When? (2)
 3. What does he lack? Why? (2)
 4. What is he doing about it for the time being?
- E. 1. Is there a bank near the school? (1)
 2. Why did the first man ask about a bank? (2)
 3. What does the second man refuse to do? Why? (2)
 4. What does the second man want? (2)
 5. What does the second man finally decide?

LESSON 5

- A. 1. What did the student ask? (1)
 2. What is the assignment? (1)
 3. What would the student rather do? (1)
 4. What does the teacher suggest? (1)
 5. Is it possible? Why? (2)
- B. 1. What is it like in Cambodia?
 2. What does he like to do? When? (2)
 3. With whom?
 4. What are their activities? (3)
 5. Why don't they go far from home?
- C. 1. What doesn't the woman know? (1)
 2. Why are they looking for their friend? (1)
 3. Can he go? Why? (2)
- D. 1. What doesn't he like to do? (2)
 2. Where does he like to spend his time? (1)
 3. What does he do there? (3)
 4. What do his friends like to do? (3)

LESSON 6

- A. 1. What does the woman want to know? (1)
 2. What does the salesman ask? (1)
 3. What does the woman need? (3)
 4. What does she ask further? (1)
 5. What does the salesman offer to do? (1)
- B. 1. What are there a lot of at the school? (1)
 2. What do the students study? (3)
 3. What is the most popular subject? (1)
 4. What is the least popular? Why? (2)
 5. What year did students study Cambodian? (1)
 6. What were they like? (3)
- C. 1. What do Cambodian students dislike? (1)
 2. Who was their teacher? What did he teach? (2)
 3. When? (1)
 4. Why didn't students like to study with him? (1)
 5. What change has taken place? (1)
 6. Why? (1)

New words: ទាញ /tɿw/ imperative particle

ទាញទៅ /tɿw daə/ 'to go on foot, to walk'

- D. 1. Where can it be bought? (1)
 2. What is the question about the movie? (1)
 3. What is the movie like? (1)
 4. What does the person who knows about the movie suggest? (1)
 5. How much money does the lender have? (1)
 6. How much does he lend? (1)
 7. What time do they go? (1)
 8. How do they go? Why? (2)

New word: រឿងនេះត្រូវបានបង្ហាញ /rɿəŋ nih leən/ 'this story is being shown'

- E. 1. Where is the card? (1)
 2. What must the card's owner do? Why?
 3. What does the card's owner want to know first? (2)
 4. What time is it now? (1)
 5. How much time is there before the movie starts? (1)
 6. Why can't the man get his card in time? (2)
 7. With whom is the man talking?
 8. What does he suggest to him so he can get into the movie?

LESSON 7

- A. 1. Where does he work? (1)
 2. How often do they meet? (1)
 3. At what times? (2)
 4. Why do they meet at that time? (1)
 5. What are his working hours? (2)
 6. Why don't they meet after work? (1)
- B. 1. Are cars expensive in Cambodia? Why? (2)
 2. Where are most of the cars from? (1)
 3. Where else do they import cars from? (1)
 4. Why don't they import many American cars? (2)

New word: ហេតុអ្វីបានជា /haet əy khləh baan cia/ 'what are the reasons (that)'

- C. 1. What does A suggest to B? (1)
 2. What has B already done? (1)
 3. What does A want B to do? Why? (2)
 4. Why does B refuse?
 5. What time is it now?
 6. How long is it until the appointment?
 7. What does B want to do after the appointment?
- D. 1. How long has she had the car? (1)
 2. How much was the car? (1)
 3. Who actually bought the car? (1)
 4. Where? (1)
 5. How does she feel about reselling the car? (1)
- E. 1. What does Kim do? (1)
 2. What does he like? (3)
 3. What doesn't he like? (1)
 4. What does he do in class? (1)
 5. Sometimes what does he do? (2)

LESSON 8

New word: ក្រោយ /kraoy/ 'after'

- A. 1. How many children are there in the family? (1)
 2. How many girls? (1)
 3. How many younger siblings are married? How many older siblings? (2)
 4. How many of the siblings have children? (1)
 5. How many of his parents are living? (1)
 6. How long ago did his older sister die? (1)

New words: កឹក្សី /kasv/ a man's name
 តាកែវ /takəsv/ Takeo (name of a Cambodian province)
 កំពង់ចាម /kəpɔŋ caam/ Kompong Cham (name of a Cambodian province)

- B. 1. How old is Mr. Keo? (1)
 2. Where was he born? (1)
 3. What does he do now? Does he do it well? (2)
 4. Where is his wife from? (1)
 5. What does his wife do? (2)
- C. 1. Whom is A supposed to see? (1)
 2. When? (1)
 3. What should A give? (1)
 4. Why? When? (2)
 5. What does A promise? (1)
- D. 1. How far is his house from school? (1)
 2. Why does he have to walk? (2)
 3. What is the road from his house like? (2)
 4. How many hours do the students study in the morning? (1)
 5. How many hours a day does he have to walk? (1)
- E. 1. How old is B's daughter? (1)
 2. What are B's plans for her daughter? (1)
 3. Why does A ask? (1)
 4. What does A's son do? (1)
 5. How old is he? (1)

LESSON 9

New word: ឲ្យ /aoy/ 'to let, allow'

- A. 1. What country does this passage talk about? (1)
 2. At what period? (1)
 3. What didn't parents like? (1)
 4. Why? (1)
 5. What was expected of daughters? (2)
 6. What percentage of students is female? (1)
 7. What don't girls like today? (1)
 8. Where do they work? (1)
 9. What kinds of work do they do? (2)

New words: ឱស /dooŋ/ 'time, instance'

មិនឲ្យខ្ញុំដឹង /mɨŋ aoy khñom dɛŋ/ 'without letting me know'
 ក្រោយ /kraoy moo/ 'later, afterwards'
 ការណ៍ /kaa/ 'business, cause, reason, fact'

- B. 1. Who went to visit whom? (3)
 2. Where? (1)
 3. What didn't the father want? (1)
 4. Why? (2)
 5. How long did it take to walk to the bus? (1)
 6. How old was the son? (1)
 7. What did the father like? (2)
 8. This time what did he plan? (1)
 9. When did he have to leave the house? (1)
 10. How did the son feel about that? (1)
 11. What time did the father set out? (1)
 12. What time did the son leave home? (1)
 13. How long did they travel before the father found out his son was following? (1)
 14. Why did the son let his father know he was there? (1)
 15. How long did they wait for the bus? (1)
 16. What time did they arrive at their destination? (1)
 17. How long were they on the bus? (1)
- C. 1. What does A want? Why? (2)
 2. When will B be able to give A what he wants? (1)
 3. How will A compromise? (1)
 4. What can't B buy? (1)
 5. What does B say about their friend? (1)
- D. 1. What do they ask the girl? (1)
 2. Who is at home? (1)
 3. What do they want to know next? (1)
 4. What does the girl answer? (1)
 5. What do the visitors decide to do? (1)

LESSON 10

- A. 1. What used to be lacking? Where? (2)
 2. What did cars on small roads have to do? (3)
 3. Under what circumstances could they go ahead? (1)
 4. What about cars on big roads? (1)
 5. If traffic was heavy, what happened to cars on small streets? (1)
 6. What are conditions like today? (2)
- B. 1. Who are the characters in this dialogue? (2)
 2. Where are they going? (1)
 3. Why aren't they going directly? (2)
 4. Does the visitor want to go out that night? (1)
 5. Why? (1)
 6. Where is his wife now? (1)
 7. When will he go out? (1)
 8. What does the driver promise? (1)

New word: ច្បាប់ /can thuu/ a woman's name

- C. 1. Why is A interested in the girl? (1)
 2. Which class is she in? (1)
 3. Does she have a boyfriend? (1)
 4. What does A say about that? (1)
 5. What does B say pretty girls want in a man? (2)
 6. What else does A want to know? (2)
 7. What does B suggest? (1)
 8. Why? (1)
- D. 1. What do they want to know about the road? (2)
 2. How might this road compare with the previous one? (1)
 3. What does A suggest? (1)
 4. Where do they want to ask? (1)
 5. Why can't they ask there? (1)
 6. What do they see people doing? (2)
 7. What do they finally do? (1)

New word: ប្រាប់ /prap aoy/ 'to tell to (do something)'

- E. 1. How do the students feel about their teacher? (1)
 2. Why? (1)
 3. Where does he spend most of his time? (1)
 4. What does he take with him? (1)
 5. How long is he sometimes there? (1)
 6. What do some students like about him? (1)

LESSON 11

- A. 1. What did he hear yesterday? (1)
 2. How did he feel about it? (1)
 3. How many days did they expect to stop studying? (1)
 4. What did some of the students do? (2)
 5. What about the narrator? Why? (2)
 6. Why did he come to school? (1)
 7. What time did he get to school? (1)
 8. Why did he go to the classroom? (1)
 9. What did he see there? (1)
 10. What did the teacher ask? (1)
 11. What did the narrator answer? (3)
 12. Why was the teacher unhappy? (1)

- B. 1. How long has he had the car? (1)
2. How did he get it? (1) Why? (1)
3. How does it compare with his previous car? (1)
4. Why did he sell his previous car? (1)
5. Where did his girl friend go to study? (1)
6. How long has she been there? (1)
7. Does she like it? (1)
8. What does she want her boyfriend to do? (1)
9. Is he going to?
- C. 1. How much longer before they go?
2. What are they waiting for?
3. Why aren't they packing?
4. Why do they object to eating in a restaurant? (1)
5. What do they suggest instead? (1)
6. Why is that more convenient? (2)
7. Who will cook? (1)
8. When? (1)
- D. 1. Where does A want to go? (1)
2. Can she go the way he asked? (1)
3. But what is wrong with that route? (2)
4. What route is better? Why? (3)
5. What is B doing? (1)
6. What does A suggest to B? (1)
7. Why doesn't B need money? (1)
8. Why doesn't B want to go? (1)
9. What additional enticement does A offer? (1)
- E. 1. Why does A ask about the movie? (1)
2. What does A suggest? What does A have? (2)
3. What do we learn about B's husband? (1)
4. What about A's wife? (1)
5. What does A suggest they do? (3)

LESSON 12

- A. 1. How old was the narrator? (1)
2. What couldn't many of his relatives do? (1)
3. How did most Cambodians feel about studying? (1)
4. Why? (1)
5. What did they like to do? (2)
6. How did their work compare with studying? (1)
7. How did they think working compared with studying? (1)
8. Why didn't they think they needed to study? (1)
9. Whom do Cambodians send to study now? (2)
10. How do they think studying compares with being at home? (1)
- B. 1. When isn't Kim at home? (1)
2. What does he like? (5)
3. Sometimes he is away from home how long? (2)
4. What does Kim lack? (2)
5. Why does he lack the second thing? (1)
6. What sometimes happens on payday? (1)
7. At other times what happens on payday? (1)
8. Why? (1)

- C. 1. Where is B's house?
 2. Where does A live? Why? For how long? (3)
 3. Is A married? Why? For how long? (3)
 4. Why has A come?
 5. When will he return? (1)
 6. What time is it? (2)
 7. Where does B have to go? (2)
 8. What else does B want to know? (1)
 9. What is not lacking? What is lacking? (2)
- New word: ធ្វើ /thəə aoy/ 'to make, to cause'
- D. 1. What can't A do? (1)
 2. Why? (1)
 3. What does B tell A to do? (1)
 4. How much longer will it take? (1)
 5. What won't they do? What will they do? (2)
 6. What does B think will happen? (1)
 7. What does A do when B's husband approaches? (1)
 8. Why? (1)

LESSON 13

- A. 1. What is easier than what? (2)
 2. What must we do if we want to do something? (1)
 3. What if the wife doesn't want to? (1)
 4. What happens if there is a fight? (4)
 5. What can we do if we're alone? (3)
 6. What don't we have to do? (1)
- New words: ខ្លួន /khluon/ 'body, self'
 រៀបចំខ្លួន /riep cəm khluon/ 'to get ready, get dressed'
- B. 1. What is the theme of this passage? (1)
 2. What are the first three duties listed? (3)
 3. What does a wife do in the morning? (1)
 4. What does she do in the evening? (1)
 5. What must a wife do if she wants to do something? (1)
 6. What are the advantages of being alone? (2)
- New word: ទៅណាមកណា /təw naa mōo naa/ 'to go places'
- C. 1. On what topic is opinion divided? How? (2)
 2. What are women's duties? (4)
 3. What restrictions are placed on their comings and goings? (2)
 4. Who can accompany a single woman? (3)
 5. Who can accompany a married woman? (5)
 6. What do people say about a woman who goes out alone? (1)
 7. What is easy about the life of Cambodian women? (2)
- New word: អ្នកប្រាប់ /né? prap/ 'the one who tells'
- D. 1. How do people work in this country? (1)
 2. What are normal working hours? (1)
 3. How long do some people work? (2)
 4. What is the narrator's opinion of working here? (2)
 5. Why? (1)
 6. What can we do with the money we earn? (2)
 7. What do we sometimes fail to realize? (1)
 8. What kind of work are Cambodians used to? (1)
 9. What do Cambodians prefer to do? (1)
 10. How is hard work sometimes rewarded in Cambodia? (2)
 11. Why is it difficult in Cambodia? (2)

New word: ម៉ែលតិវ /mæɪl tɪw/ 'perhaps'

- E. 1. Where does this dialogue take place? (1)
 2. Why isn't the woman's room expensive? (1)
 3. Why is it easy to stay in the hotel? (2)
 4. What transportation is available? (1)
 5. How frequent is it? (1)
 6. Why is shopping convenient? (2)
 7. Which floor is the woman on? Which room? (2)
 8. What does the man want? (1)
 9. What does he intend to do about it? When? (2)
 10. What does the woman suggest? (1)
 11. Who is waiting? Where is she from? (2)
 12. What limitation does she have? (1)
 13. How does she get around town? (1)
 14. What does she need now? (1)
 15. What does the man offer to do? (1)
 16. What is the man's English like? (1)
 17. Why? (1)

LESSON 14

New words: ធ្លាក់ /néʔ thom/ 'big shot, important person'
 ឆ្អែត /sɪɪ/ 'to eat' (vulgar)

- A. 1. What is he busy doing every day? (2)
 2. What does he lack time for? (1)
 3. What does he have time for? (3)
 4. What excuse does he give his teacher? (1)
 5. What is the truth about this excuse? (1)
 6. What happens when he talks? (1)
 7. What does he talk about? (3)
 8. What does he hire people to do for him? (1)
 9. How does he like to act? Why? (2)
 10. How do people feel about going out with him? (1)
 11. Why? (1)

New words: ពេលវេលាសេរី /peɪl mɛn revul/ 'spare time'
 ឆ្អែត /thot/ 'to be fat'
 ឆ្អែត /douc/ 'to be like'
 ជិត /cruuk/ pig
 ជិតខាង /néʔ cɛt khaan/ 'neighbor'

- B. 1. What is life like for most Cambodian women, according to this passage? (1)
 2. How so? (2)
 3. What do they have a lot of? (1)
 4. What do they do with it? (2)
 5. How have they changed since marrying? (1)
 6. What are frequent topics of gossip? (2)
 7. What business do many of these women have when they leave home? (1)
 8. When do they come back home? (1)
 9. What do some other women do during the day? (1)
 10. Where? (2)

New word: រក /róo/ 'to look for, to seek'

- C. 1. What is easier to have here than what? (2)
 2. Why? (3)
 3. What if the car is badly broken down? (1)
 4. Is it expensive to get a car fixed? (1)
 5. Why is it easy to fix a car yourself? (1)
 6. What is the advantage of the other kind? (1)
 7. What are the disadvantages? (2)

New words: គាត់ /knia/ 'people, they'

ដឹកទំនាស់ /cih baan/ 'to hold (of a vehicle)'

- D. 1. Why didn't B drive? (1)
 2. When will his car be ready? (1)
 3. What does A normally do for his wife? (1)
 4. Why did A stop? (1)
 5. What does A plan to tell his wife to do? (1)
 6. What time does A's wife go to work? (1)
 7. Why does B refuse A's offer? (2)
 8. What time does B arrive at work if he rides a cyclo? (1)
 9. What's wrong with B's car? (3)
 10. What does B plan to do? (2)
 11. What are the advantages of an American car? (2)

New words: បារម្ភ /rəvúl nín/ 'to be worried about'
 ម្តងប៉ុន្មាន /chup/ 'just a minute!'

- E. 1. Why are A and B angry? (1)
 2. What does C do to them? (1)
 3. Who forgot to do what? (2)
 4. What do they need to find along the road? (1)
 5. Why? (1)

LESSON 15

- A. 1. Why is the woman shopping? (1)
 2. Where are her guests from? (1)
 3. How long has it been since the guests ate what? (2)
 4. What has the woman never done?
 5. How does the other person compare Cambodian and French food? (1)
 6. What is the main ingredient of French food? (1)
 7. What is the second woman's comment on foreigners? (1)

New words: យូរ /yuu/ 'long (time)'

តិចតួចតួច /kit tiw sən/ 'so long'

- B. 1. How long has it been since A and B met? (1)
 2. Where has B been? Why? (2)
 3. Where has B just come from? What was he doing there? (2)
 4. What are the goods in the store B points out like? (2)
 5. Why doesn't A buy very much now? (1)
 6. What does A need now? Why? (2)
 7. Who are A's guests? Where are they from? (2)
 8. What does A suggest to B? (1)
 9. What does B respond? (2)

New word: អញ្ជើញបាត់ដំរី /əŋcən baan cia/ 'that's why'

- C. 1. What route does B take to where? (2)
 2. What has B missed? (1)
 3. What has B seen there? (1)
 4. What do the women do? (2)
 5. What do they seem like? (1)
 6. What does A want to know about that B does? (1)
 7. Why hasn't B done that? (1)
 8. How long was B in France? (1)
 9. What did he learn? Why? (2)

New word: ខ្ចី /khcey/ 'to borrow'

- D. 1. What does A want B to do? Why? (2)
 2. Why is B surprised? (1)
 3. What does A object to in C? (1)
 4. What does A want from C? (1)
 5. Why does A want it from C? (1)
 6. How long has this situation existed? (1)
 7. When did C promise to repay? (1)
 8. How many times has that occasion occurred since? (1)

New word: ម្តងៗ /mə dɔɔŋ mə dɔɔŋ/ 'once in a while'

- E. 1. What don't they do? (1)
 2. What do they usually do? But sometimes what happens? (2)
 3. But what never happens? (1)
 4. What do they do when the teacher explains? (2)
 5. What don't they do? (2)
 6. But what do they sometimes do? (3)
 7. When? (2)

LESSON 16

New words: ស្រី /sɾey/ 'woman, female, (formal)'
 អ្វីៗ /ey/ 'something, anything'
 បរិភោគ /piisaa/ 'to eat, drink (formal)'

- A. 1. What does the teacher tell his wife? (2)
 2. What does he really do? How often? (2)
 3. What time does he usually get home? (2)
 4. What does he do then? Why? (2)
 5. What is his wife like? (2)
 6. Why? (1)
 7. What is she satisfied to do? (2)
 8. What doesn't she worry about? (1)
 9. What does the teacher tell his friends? (1)
 10. What does he compare his wife to? (1)

New words: បាយភឹក /baay.tik/ 'a meal'
 ហើយ! /haey!/ 'okay, well!'

- B. 1. Why might it be hard to find A's house? (2)
 2. Why is A's departure delayed? (1)
 3. What does A do after work? (4)
 4. Why didn't A go meet B at the airport? (1)
 5. What kept B from telling A? (2)
 6. Where does A live now? Why? (2)

New word: រឿង /mɛc/ 'how about...'

- C. 1. How long has B been away? Where? (2)
 2. Why hasn't A gone? (1)
 3. What is B here for this time? For how long? (2)
 4. Is A still studying? (1)
 5. What does he plan to do next year? In the meantime what is he doing?
 6. Where does B expect to go study? (1)
 7. What about A? (1)
- D. 1. Where does the Chan Thuu that B knows about live? (1)
 2. How did A know Chan Thuu? (1)
 3. Why did A ask about her? (1)
 4. Where did Chan Thuu used to live? (2)
 5. What does she do now? (2)
- E. 1. What does B want? (1)
 2. What does the secretary say? (2) What does B offer to do? (1)
 3. How long has B (Cia) been here? Doing what? (2)
 4. How does Cia know about Ngoy? (1)
 5. What kind of relationship do Ngoy and Cia have? (1)
 6. What does Ngoy want to know about Cia? Why? (2)
 7. What kind of pay does Ngoy offer? (3) What drawback is there? (1)
 8. Why is Cia reluctant to accept? (2)
 9. What does Ngoy suggest to take care of that problem? (1)
 10. What does Cia decide to do? (1)

LESSON 17

New word: ដែល /daɛl/ 'that, which'

- A. 1. What is how far from what? (3)
 2. Is this far in this country? (1)
 3. How long does it take to drive the distance? (1)
 4. Why? (3)
 5. What is along the side of the road? (1)
 6. What are they like? (4)
 7. What excuses are there for going out to the airport? (2)
 8. What can we do there? (3)
 9. How is the airport described? (3)
- B. 1. Where does the passenger want to go? (1)
 2. What is the usual price? How much is the special price? (2)
 3. What is the passenger's first question? (1)
 4. What is the passenger's counter offer? (1)
 5. What does the driver suggest? Why? (3)
 6. What is the passenger's next ploy? How much does he offer? (2)
 7. Whose price is final? Why? (2)

New words: ម្តងទៀត /nɛw tas/ 'still'

ឱ្យចេះហើយពុំសិន

/douc chnɛh haɛy baan cia/ 'that's why'

- C. 1. What don't they do in Cambodia? What do they do? (2)
 2. What other alternatives are there? (2)
 3. What are the advantages of those alternatives? (2)
 4. What disadvantage is there? Even if we have what? (3)
 5. What advantage is there to a cyclo? (1)
 6. What is the easiest way? But what do we need a lot of? (2)
 7. What for? (2)
 8. With a small car how much money do we need? How often? (2)

New word: បាញ់សាំង /caʔ san/ 'to fill up with gas'

- D. 1. What does A suggest? Where? (2)
 2. What does B say about the place? (3)
 3. What happened to B there the other day? (1)
 4. What does B say about the place he suggests? (2)
 5. What are A's objections? (3)
 6. What does B offer? (1)
 7. What does A suggest if they run out of money? (1)

New word: អញ្ចឹង /əñcɛŋ/ 'like that'

- E. 1. What condition does A set to do what? (2)
 2. What is B's counter condition? (1)
 3. Why has A set the condition? (1)
 4. What does B then want to do?
 5. What is lacking? Why? (2)
 6. What does B promise when he gets to his destination? (1)
 7. Why can't he do it right away? (1)
 8. What collateral does A ask? (1)
 9. How much does B think it is worth? What is A's valuation? (2)
 10. What condition does A set for B to redeem the collateral? (1)

LESSON 18

New words: អញ្ច /aŋ/ 'I, me (non-formal)'
 បាន /baan/ 'to get'

- A. 1. What things did Puu Tum want to do? (3)
 2. What advantage did he see in the first occupation? (1)
 3. What would this occupation involve? (3)
 4. What experience led him to believe that? (1)
 5. What fee was he charged? (1)
 6. What did Puu Tum do about his desire to follow that occupation? (1)
 7. What did he find out? (2)
 8. What was the deciding factor? Why? (2)

New words: ជ្រើស /mɛɛn/ 'actually'
 ល្បប់ /chup/ 'to take a vacation'
 បើសិន្ន /bae əñcɛŋ/ 'if that's so, in that case'

- B. 1. What does Puu Tum think the second occupation is like? (1)
 2. Why? (4)
 3. What can he do with his vacation time? (3)
 4. What didn't he think of? (2)
 5. Whom did he meet where? (2)
 6. What did he tell Puu Tum? (1)
 7. What are the disadvantages of the second occupation? (5)
 8. What have Puu Tum's friends experiences been? (4)
 9. What drawback was there to his vacation? (2)
 10. What advantages are there to the third occupation? (2)

New words: មនុស្ស /mənuh/ 'person, people, human being'
 ឯកសារពេទ្យ /deek pɛst/ 'to stay in the hospital'

- C. 1. What is Puu complaining of? For how long now? (2)
 2. Why hasn't he had medical attention? (1)
 3. What does A offer to do? (1)
 4. What is Puu's response? Why? (4)
 5. What does he predict about his illness? (1)
 6. What does A say Puu must do before what happens? (2)
 7. What arguments does A give? (2)
 8. What is Puu's response? (2)
 9. What does Puu apologize for? (1)
 10. What does A want to do before taking Puu? (1)

New word. ឮឯង /puu æŋ/ 'you'

- D. 1. Why is A surprised at the state of the car? (1)
 2. What threat does she make to the driver? Why? (2)
 3. What happened to the car last night? What about the driver? (2)
 4. Where did he get the money for that? (1)
 5. What did the woman want the driver to do for her? (1)
 6. Why doesn't she think he did it this time? (1)
 7. Where does she think her husband was? (1)

LESSON 19

- A. 1. How long has he been in that place? (1)
 2. What happens every year? (1)
 3. How long does it last and when does it end? (2)
 4. What are the symptoms? (4)
 5. What time does he fear? Why? (3)
 6. Some nights what happens? (2)
 7. What doesn't he often do? (1)
 8. Why? (2)
 9. What does he charge 1000 riels for? 500? (2)
 10. What sometimes serves as a cure? (1)

New words: ដូច្នេះ /doucɛh/ 'therefore, thus'
 យឺតយ៉ាវ /muoy muoy/ 'slowly'
 ពាក់ /pé/ 'to wear, to put on (shirt)'
 ស៊ីត្រូន /siitrəw'æŋ/ 'Citroën'

- B. 1. What is Puu Or Mann like? (1)
 2. What are his arms and legs compared to? (1)
 3. How does he walk? (2)
 4. What does he often not do? Why? (2)
 5. What is his neck like? (1)
 6. How does he talk? (3)
 7. How might a stranger react? (2)
 8. What are his eyes compared to? (1)
 9. What other members of his family are there? (2)
 10. How are they different from other people? (1)

- C. 1. Who are the participants in this dialogue? (2)
 2. What hurts? (5) What hurts now? (1)
 3. What other symptoms are described? (3)
 4. How long has this been going on? (1)
 5. Why didn't A come when he had first planned to? (1)
 6. Then what happened? When? (2)
 7. What medicine had A taken? (2)
 8. What did B want to look at? (2)
 9. What were his conclusions? (2)
 10. What instructions did he give A? (3)
 11. How much is the charge? (1)
- D. 1. What does A suggest to B? (1)
 2. What is B's response? (2)
 3. What has been going on for a week? Since last night? (2)
 4. What medicine has been taken? (1)
 5. What are C's symptoms? (5)
 6. What should B have bought? (1)
 7. Why didn't he? (2)
 8. What is A's advice? (1)

LESSON 20

New word: ណាមួយ /naa muoy/ 'any, some'

- A. 1. What is the doctor used as an excuse to avoid? (2)
 2. How long does such a visit take? Why? (3)
 3. What is good about our doctor? (2)
 4. What medicine does he give? Why? (2)
 5. What do we do with it? (1)
 6. What about the teacher? (2)

New words: ក្មេង /kmeen/ 'young; child, youth'
 ចាន /caan/ 'dish, plate, bowl'

- B. 1. What does Sâam do around the house? (2)
 2. When does he eat? Why? (1)
 3. How old is Sâam? (1)
 4. How is his work for him? Why? (3)
 5. What didn't he do formerly? (1)
 6. Why has he had to change his custom? (2)
 7. What happened one morning? (3)
 8. With what result? (1)
 9. What did his teacher tell him to do? (1)
 10. What was he given at the doctor's office? (1)
 11. What did he want? (1)
 12. What was he told? (2)
 13. What plan does he form? (2)
- C. 1. What does the teacher ask? (1)
 2. What is the answer? (3)
 3. Which disease does the teacher ask about? What does he want to know about it? (3)
 4. What are the student's answers? (2)
 5. What is the topic of the next question? (1) or (2)
 6. What is aspirin for? (5)
 7. What is salicylate for? (1)
 8. Who gives medicine to whom? (2)
 9. What happened when the student got what? (2)

NOTE: From Lesson 21 on, new words in the comprehension supplements are included in the vocabulary at the end of the appropriate lesson, where they are marked with the symbol (L).

LESSON 21

- A. 1. Who went where, with what results? (4)
2. Why?
3. When does he get to work? Why? (2)
4. What does he do during working hours? How often? (2)
5. How long does he devote to this activity? Why? (2)
6. Why does he enjoy this? (1)
- B. 1. Why is Thom happy? (1)
2. With what result? Why? (2)
3. What does he do with his letter? (1)
4. What kinds of news are there? (2)
5. What kind does he pay more attention to? (1)
6. What effect does the other kind have? (1)
7. What does he wonder? (1)
- C. 1. How long has né' kruu been gone? (1)
2. What hasn't B received? (1)
3. How many times has B done what already? (2)
4. What does he think might have happened? (1)
5. What does A suggest? (2)
6. What explanations does B have for né' kruu's deficiency? (4)
7. What are A's explanations? (2)
8. What may happen tomorrow? (1)
- D. 1. What does A think né' kruu is busy doing? (5)
2. What does she like? With what probable result? (2)
3. What has she neglected? (1)
4. What time does she get in at night, maybe? (1)
5. What doesn't she want? Why? (4)
6. What does B warn? (1)

LESSON 22

- A. 1. Who was his friend? (1)
2. What didn't they do together? What did they do together? (5)
3. What did he do for his friend despite what fact? (2)
4. What did the friend do at 5 or 6 o'clock? (6)
5. How long was it before the narrator came back from doing what? (2)
6. What had his friend done at that time? (1)
7. What did the narrator have to do about it? (1)
8. At what time? (1)
9. What did the friend do if he didn't feel like studying? (1)
- B. 1. What does our teacher do? Before doing what? (2)
2. How much time is there between his getting up and his going to work? (1)
3. What does he do in that time? (1)
4. What are his various activities? (6)
5. What doesn't he like to do? (1)
6. What does he like to do? (1)
7. Under what circumstances does he do this in his room? (1)
8. Otherwise where does he do it? (1)
9. What do his students do when they don't see him? (1)
10. What does he dress like? (1)
11. What does he seem to have only one each of? (2)
12. Why? (1)

- C. 1. What time are the students supposed to wake up? (1)
2. But what? (1)
3. How are they required to dress? (1)
4. What do they do? (3) How long does it take? (1)
5. What time do they bathe? (1)
6. When they first came what did they do? (1)
7. Now what do they do? Why? (2)
8. What do they do themselves? (1)
9. What is so important? Why? (2)
10. What things get inspected? (3)
- D. 1. What is our country like? (1)
2. With what result? (1)
3. At what times? (3)
4. What is water like when it is hot? (1)
5. How do poor people bathe? (2)
6. How does this compare with a regular bath? (1)
7. What other alternative is there? How does it compare? (2)
8. What other things are affected by the heat? (3)
9. Why? (1)

LESSON 23

- A. 1. How old is young? (1)
2. How do parents save money on children? Why? (2)
3. What do some children have and others not? (1)
4. But how are they alike? Why? (2)
5. On what occasions do they dress? (1)
6. What kinds of clothing do parents prefer for children? (2)
7. Why? (2)
8. What is a possible reason for children's distaste for dressing? (1)
- B. 1. What is hard here, according to A? (1)
2. Why does B disagree? (2)
3. What is A's opinion of clothing stores? (1)
4. What is wrong with the clothes he finds? (4)
5. Why doesn't he know his size? (2)
6. What does B suggest? (1)
7. What does A ask? (1)
8. Why has B made this suggestion? (2)
9. What is A's reaction? (1)
10. What is B's observation on the present? (1)
11. What is A's response to that? (1)
- C. 1. How old is Mr. Seek? What about his son? (2)
2. How many years ago did his wife die? (1)
3. What did Mr. Seek refrain from doing? Until when? (2)
4. Why? (1)
5. Has he met his goal yet? Why? (2)
6. What was his wife like? (2)
7. What are there plenty of? But what problem is there? (2)
8. On what do they base their reaction? (1)
9. What is Mr. Seek like? (2)
10. What are his clothes like? (3)

- D. 1. Why is A looking for San? (1)
2. What doubt does B express? (1)
3. What was bought just after arrival? (1)
4. What was San like then? (1)
5. What size were his pants? His shirts? His shoes? (3)
6. Now what sizes are they? (3)
7. Why has this change come about? (1)
8. To what extent does San do this activity? (1)

LESSON 24

- A. 1. What advantages are there to being a farmer? (3)
2. What is it like in the country? (1)
3. How do people dress? (2)
4. What about shoes? (1)
5. What can happen on a hot day? (2)
6. How is the cold season like the hot season? (1)
7. What stimulus to work is absent? (1)
- B. 1. What is their country like? (1)
2. In particular, how? (1)
3. What is the weather like? (2)
4. What are some nights like? (2)
5. How often does it rain? (1)
6. How does this affect the farmers? (1)
7. What isn't A wearing? Why? (2)
8. What is A eager to see? Why? (2)
9. When will that happen? (1)
10. What is it like then? What is necessary for what? (3)
- C. 1. What happens in two months? (1)
2. How does it compare with Cambodia? (2)
3. How long does it stay hot? (1)
4. What do people do during this season? (4)
5. During this season, what about Cambodia? (2)
6. How much longer do students have? (1)
7. What can they do during their vacations? (1)
- D. 1. What couldn't B do last night? Why? (2)
2. What does B
3. What is it like at home? (1)
4. How does this country compare with Cambodia? (1)
5. Under what condition is it 7 months to the cold season? (1)
6. What is enjoyable at the time? (3)
7. What does B conclude about the seasons here? (1)
8. What does A predict? (1)
9. What does he suggest? (2)
10. What is B's response? (1)

LESSON 25

- A. 1. Where was Koeut born? (1)
 2. How old was he when he was supposed to go to school? (1)
 3. Who wanted him to go? (1)
 4. How did he feel about it? Why? (4)
 5. What did he know about going to school? How? (3)
 6. What did he tell his mother? (2)
 7. What did his mother answer? (3)
 8. Where did Koeut go? With whom did he stay? (2)
 9. How far away from home was this place? (1)
 10. How did he compare with the other pupils? (1)
 11. How did he do in school? Why? (3)
 12. With what result? (1)
 13. What was the second year like? (1)
 14. What did he think about? Why? (2)
- B. 1. Why had Koeut come to school? (1)
 2. Why doesn't Koeut study? What would he prefer? Why? (4)
 3. What does the teacher want to know? (1)
 4. What does Koeut answer? (1)
 5. What doesn't he know? (1)
 6. Why does he want to farm? (2)
 7. Why doesn't he play with the children in town? (1)
 8. What's the teacher's last word? (1)
- C. 1. Who are the participants in the dialogue? (2)
 2. Why does A ask about B? (1)
 3. What has B been doing? Where? (2)
 4. What does A ask about B's son? (1)
 5. What had he heard about him? (1)
 6. Who is B's son like? What has he asked for? (2)
 7. What does A ask? What is B's answer? (2)
- D. 1. Where is B going? To do what? (2)
 2. Why hadn't he done this the other day? (2)
 3. Where had the village chief gone? To do what?
 4. Whom does A ask after? (1)
 5. What does B answer? (2)

LESSON 26

- A. 1. What is difficult? Why? (3)
 2. What about rich people? (1)
 3. What about poor people? (1)
 4. How much does it cost? Why? (3)
 5. What can cost extra? (1)
 6. How does this amount of money seem to a peasant? Why? (2)
 7. How long does it take? (1)
 8. What is the first reason? (1)
 9. What is the second reason? (1)
 10. What do the officials have to do? (2)
- B. 1. What is Cambodia divided into? (1)
 2. Who runs each province? Who is number two man? (2)
 3. Where is province headquarters located?
 4. If we say we are going to Takeo, where are we usually going? (1)
 5. What do we say if we are going to another place in the province? (2)
 6. How is a province subdivided? At least how many? (2)
 7. Who runs each district? Where is his house? (2)
 8. What subsequent subdivisions of a district are there? (2)

- C. 1. Where are they on their way to? (1)
2. What does A want to know about this place? (1)
3. What does he think is lacking? (1)
4. What does B tell him? (1)
5. What had A assumed? (1)
6. Which place are they going to? (1)
7. What does A wonder about this place?
- D. 1. What do most people realize? (3)
2. How do they feel about these officials? But what don't they know? (2)
3. What do they seldom do?
4. Who are outranked by the province chief? (1)
5. Who gets documents for signature first? (1)
6. What does he do with them? What doesn't he do? (2)
7. Under what circumstances can he sign documents? (2)
8. What is the district like? (1)
9. What does the district chief have? (1)
10. What does the district chief try to achieve? (1)
11. Whom is he not necessarily trying to please? (1)
12. Who works to please the district chief? (1)

LESSON 27

- A. 1. What lacks in many areas? (1)
2. What isn't necessary in such areas? (1)
3. Why? (2)
4. Since what time have rural Cambodians wanted to forget about ID cards?
5. Why do many who want cards not get them? (1)
6. Why don't rural people usually not need a card? (1)
7. Under what circumstances may they need one? (1)
8. What do they sometimes do if they need a card? (1)
- B. 1. Who is A? Who is B? (2)
2. What is B's name? (1)
3. What is wrong with B's card? (1)
4. Whose card is it? Where is B's card? (2)
5. What does A demand? (1)
6. What is B's request?
7. Who are the members of B's family? (3)
8. Why has B come? (1)
9. What condition is his wife in? (1)
10. Where is B from? (1)
11. What does A decide to do? (1)
- C. 1. What does A call B? What relation is B to A? (2)
2. What is A's suggestion and B's response? (2)
3. How does A propose to solve the problem B raises? (1)
4. What do they need money for? (1)
5. What does B call A? (1)
6. What is B's further objection to A's plan? (1)
7. What is the necessity for getting a card? (1)
8. What does B want to try first? (1)
9. What does A answer to that? And what does B fear? (2)
10. From whom does A propose to borrow? (1)
11. What will B do? What is she confident of? (2)
12. What does A object to in this plan? (1)
13. What does A finally decide to do; under what conditions? (2)

- D. 1. What has B come to do? Who is A? (2)
2. What does C require first? (2)
3. What surprises C about B's documents? (1)
4. What does B have to do first? What is the problem? (2)
5. What does C do about that? (1)
6. What are the political subdivisions that B lives in? (3)
7. What is B's wife's name? (1)
8. What must B do next? (2) How much must he pay? (1)
9. What happens in two more weeks? (1)

LESSON 28

- A. 1. How does Phnom Penh compare with other Cambodian cities? (1)
2. What is its population? What ethnic groups? (4)
3. Where do the non-Khmers mostly work? (3)
4. What do Khmers do? (2)
5. What determines the choice of work for Khmers? (2)
6. What additional things does Phnom Penh specialize in? (2)
7. Physically what is the city like? (1)
8. What are on its streets? (3)
9. What kinds of business establishments are named? (5)
10. What is there plenty of? (1)
11. What does Phnom Penh have? What is it like? (2)
12. What is the result of this? (1)
- B. 1. What is the first advantage of the city? (1)
2. What don't city children have to wait for? (1)
3. Why? (1)
4. What is the second advantage? (1)
5. Why is this an advantage? (1)
6. Under what circumstances can we do our business in one day? (3)
7. What is the third advantage? (1)
8. What isn't necessary? What can be done without it? (3)
9. What else can be done without it? (2)
10. What is the fourth advantage?
11. What kinds are there? (2) What is it like? (1)
- C. 1. What has A just done? With what result? (2)
2. What does he need now? To do what? (2)
3. What does B complain of? What does he suggest? (2)
4. What does B do for a living? (1)
5. What will B do for A? (1)
6. Who is C? What is her response? Why? (4)
7. What does B want to do instead? Why? (2)
8. How much will they lend? When do they expect to get it back? (2)
- D. 1. What does B deny? (1)
2. Why does A ask? (1)
3. What proof of B's debt does A have? (1)
4. What had B done with this proof? (1)
5. How does B explain this? (2)
6. What is B's counteraccusation? (1)
7. How does B claim C's debt to him came about?
8. What does A know really happened? (1)
9. What does A decide to do? (1)

LESSON 29

- A. 1. What does A want B to do? (1)
2. Why is B reluctant? (2)
3. How is barbering different here from Cambodia? (2)
4. How much does B think it costs to get a shave? (1)
5. Where is the shop B recommends? (1)
6. What does B suggest A do while he waits? (1)
7. Then what will they do? (1)
- B. 1. Where are the girls? (1)
2. What does A caution? (1)
3. Describe the girl B admires. (2)
4. Describe the girl A admires. (3)
5. What does A suggest doing? (1)
6. Why does B object? (2)
7. What does A offer? (1)
8. What does B plan to do? (2)
9. What does A respond? (1)
- C. 1. How does A describe B's haircut? (2)
2. How does B feel about it? How much has he spent? (2)
3. What does A feel B could have done? What does he ask? (2)
4. Why did B get the haircut he got? (1)
5. Why does he think it was worth the money? (3)
6. What does A predict the effect of the haircut will be on women? (1)
7. What advantage does B see in this? (1)

LESSON 30

- A. 1. What didn't A know about B? (1)
2. When did this happen? (1)
3. Why didn't B tell A? (1)
4. Since when did B and his wife know each other? (2)
5. What doesn't B have? Why? (2)
6. What is he waiting for? (2)
7. What does B do now? What is he looking for? (2)
8. What about his wife? Why? (2)
- B. 1. What doesn't Sok know? (1)
2. What does he try to do? (1)
3. What isn't he sure of? (1)
4. What is the first reason? (1)
5. How old was he when his parents died? (1)
6. What has he not had since then? (2)
7. What are his wife's virtues? (2)
8. What made Sok decide to marry her? (2)
9. What does the narrator promise? (1)
- C. 1. How old was Sok when he went to live with someone? (1)
2. What was this man's family like? (1)
3. How did they compare in age to Sok? (2)
4. How did they relate to Sok? (2)
5. How did their father feel about this? (1)
6. What plan did he have? (1)
7. What about Sok at that time? (2)
8. What did the man say one day? (1)
9. How did he describe the girl? (3)
10. What did Sok say? (1)
11. How did he happen to know the girl? (1)
12. How old was Sok when he married? (1)
13. Whom did he marry? (1)
14. How did the man he was living with react? (1)

LESSON 31

1. What is the same here as in Cambodia? (1)
2. How do they sell? (2)
3. What does the first way mean? (2)
4. What does the second way mean? (2)
5. What must one know in advance to buy fruit? (2)
6. Why? (1)
7. How can we recognize the first type? (2)
8. How can we recognize the second type? (2)
9. What else is there? (1)
10. What are the methods just described? (1)

LESSON 32

1. What does everyone know? (1)
2. When does this take place? (1)
3. What problem is there?
4. Not only who but who else have trouble? (3)
5. Under what circumstances is there no trouble? (2)
6. Where do they have menus? (1)
7. For example? (1)
8. What sometimes happens when you order? (1)
9. Where is it even harder to order? (1)
10. Why?
11. What happens if you don't know how to cook when you go to a Chinese restaurant? (1)
12. What will the result be for one who knows how to order? (1)
13. Why? (1)

LESSON 33

1. What didn't he know? When? (2)
2. Why? (1)
3. When did he have to learn it? Why? (3)
4. What is Cambodian food like with respect to American food? (1)
5. What don't they do in the U.S. with vegetables? (1)
6. What do they do with them? (1)
7. What about Cambodia? What do they eat with food? (2)
8. How many times a day do they eat? (1)
9. What kinds of somlao do they have? (2)
10. What kinds of meat are used? (7)
11. What do they do with the meat? (2)
12. What about vegetables? Why? (2)

LESSON 34

1. What is scarce in Cambodia? (1)
2. What do most of the people do? (2)
3. What comes from the farms? (1)
4. Who sells this produce? (2)
5. Where do they sell? (1)
6. What is this produce like? (2)
7. How does it compare in cost with produce in the market? (1)
8. What disadvantage does this method of selling have? (1)
9. For whom? (1)
10. Why? (2)
11. What do people buy produce at this time for? (1)
12. Who are the people who buy? (2)
13. In what quantity do they buy, ordinarily? (1)
14. How much do the farmers usually bring? (1)
15. What is the result of this kind of buying and selling? (1)

LESSON 35

- A.
  1. Is it easy or hard to get from place to place in Phnom Penh? (1)
  2. What is the first way of getting around? (1)
  3. What advantage does it have? What disadvantage does it have? (2)
  4. If one has the money for a car, one has the money for what else? (1)
  5. What is the second means of transportation? With what advantage? (2)
  6. What is the third means? (1)
  7. What are there few of? (1)
  8. Where do the taxibuses stop? (1)
  9. What is the main means of transportation? (1)
  10. How does this type of transportation work? (1)
- B.
  1. Where is Phnom Penh located? (1)
  2. What is it comparable to? (1)
  3. How is Phnom Penh located with respect to other cities? (1)
  4. What happens every hour? (1)
  5. How many stopping places do buses have? Why? (2)
  6. How can people travel between cities on the Mekong? (2)
  7. For what is river travel especially good? (1)
  8. What other means of transportation is there? To where? (2)
  9. In some other cities what are there? (1)

LESSON 36

- A.
  1. What do Cambodian youth have a lot of? (1)
  2. Why?
  3. What could they need money for? (2)
  4. What is expected of them? (2)
  5. What do they get from whom? (3)
  6. What do some young people do after school? (1)
  7. How often? When do they come home? (2)
  8. How are such youth described? (3)
  9. But what redeeming feature do they have? (1)
  10. How are other countries contrasted with Cambodia? (1)
  11. What is the attitude of Cambodian youth to the police? (2)
  12. What don't they do? (4)

- 1. Under what circumstances are Cambodian children punished? (2)
- 2. What is the punishment like? (1)
- 3. What don't Cambodian children do? (2)
- 4. Despite what? (1)
- 5. How do children feel about their parents? (1)
- 6. What don't children do? Why? (2)
- 7. How do parents discipline their children? (2)
- 8. What must the child do at this time? (1)
- 9. What do the parents say?
- 10. What do the children say?

LESSON 37

- 1. Originally, who didn't have what right? (2)
- 2. Especially with respect to whom? (2)
- 3. Did students dare to do this activity? (1)
- 4. Despite what? (2)
- 5. What did they do? (2)
- 6. With what result? (1)
- 7. Why? (1)
- 8. What would such a consequence mean? (1)
- 9. How does the present contrast with before? (3)
- 10. What are demonstrations like? (4)
- 11. How does this affect the police? (2)
- 1. What crime is the subject of this passage? (1)
- 2. How is it described? How often does it happen? (2)
- 3. With respect to this how does Cambodia compare with the U.S.? (1)
- 4. How often does it happen there? (1)
- 5. What happens to perpetrators of this crime there? (1)
- 6. What doesn't happen to them? (1)
- 7. What are the possibilities in the U.S.? (2)
- 8. Where is there another difference between the U.S. and Cambodia? (1)
- 9. Specifically, how is it in Cambodia in this respect? (2)
- 10. What about the U.S.? (1)
- 11. What is the capital crime in Cambodia? (1)
- 12. What is the status of this crime in the U.S.? (2)

LESSON 38

- 1. Who wants to know what? (2)
- 2. What means is recommended for getting the answer? (1)
- 3. In Cambodia what is possible despite what? (2)
- 4. What about the U.S.? (1)
- 5. What are some alternatives? (2)
- 6. What is open until when? (2)
- 7. What is easy to do in Phnom Penh? Why? (2)
- 8. Especially where? What is that place like? (2)
- 9. What are there a great many of? Describe them. (4)
- 10. What else are there quite a few of? (1)
- 11. What are relatively scarce? (1)
- 12. What can be done about this deficiency? (1)
- 13. With what specific activities? For how long? (3)
- 14. What kinds of movie are there? (6)
- 15. What languages are they in? (3)
- 16. What other alternatives are there? (2)
- 17. What option is open to everyone? (1)

- B. 1. What is required of everyone? What can no one do? (2)
2. Why? (2)
3. At what times should people work? (2)
4. What exists in every occupation? (1)
5. With what result? (3)
6. What kind of work has many challenges? (1)
7. What kinds of outcome can work have? (2)
8. What effects can work have on our lives? (2)
9. Why? (2)

LESSON 39

1. What kind of problem is universal? (1)
2. Despite what? (1)
3. What is limited to large cities? (1)
4. According to this article, how many large cities are there? (1)
5. How does faucet water compare with other water? (2)
6. Why? (1)
7. What is the first step? How long does it take? (2)
8. How do faucet and river water compare? (1)
9. Who normally uses river water? (1)
10. What doesn't contribute to water pollution? (1)
11. What does? (1)
12. Where are the rivers most polluted? (1)
13. Where does water come from in rural areas? (1)
14. What are the problems in the hot season? (2)
15. What is the cleanest water? (1)
16. What is it like? (2)
17. Where are wells to be found? (2)
18. What is the water used for? (5)
19. Why do some areas have a big problem? (1)
20. Especially when?

LESSON 40

- A. 1. What is the topic of this passage? (1)
2. How long do they work? How? (2)
3. Where is non-rice farming done? (1)
4. What happens to the produce? (2)
5. What are leftovers for? (1)
6. What has to be done first, so that what will happen? (2)
7. What must be done next? Why? (2)
8. When does the work become less? (1)
9. How does rice farming compare with this? (1)
10. What has to be done before the rice is planted? (5)
11. Why do they plow twice? (1)
12. What is a necessity in the rice field? (1)
13. What is a frequent source of this? Why? (2)
14. What happens if this is lacking? (2)
15. What is the opposite problem? (1)
16. What must be done about it? (1)
17. How long must the rice farmer care for his crops?
18. At what time is the hard work compensated for? (1)

LESSON 41

1. With respect to what two factors do servants differ? (2)
2. How are these figured? (2)
3. What is not certain? (1)
4. What happens if there is no work to do? (2)
5. On the other hand, what sometimes happens? (1)
6. What is the work of children like? (1)
7. What do they do during the daytime? (1)
8. What are their other duties? (2)
9. What about older boys? (1)
10. For example? (3)
11. What are older girls' main duties? (2)
12. Who decides what to cook? (1)
13. What happens if they have spare time? (1)
14. Where do males often work? Doing what? (3)
15. If the family has a car, what are the duties of the chauffeur? (5)
16. What do foreigners prefer? Why? (2)
17. Where do such servants live? (1)
18. What are their working hours? (1)
19. What are their duties? (2)

LESSON 42

1. When did this event take place? At what time? What date? (3)
2. Where was the narrator going? (1)
3. What was the weather like? (3)
4. Where did this take place? (2)
5. Where was the narrator looking? Why? (2)
6. Then what happened? (3)
7. What did he wonder? Why? (2)
8. Then what did he see? (1)
9. What did he think? (1)
10. What did the other man say? (1)
11. What did the narrator do? (2)
12. What was the narrator's first thought? His first question? (2)
13. What did the other man say? (3)
14. What did the narrator do then? What did he say? (2)
15. What was the other man's response? (2)
16. What did the narrator tell his wife to do? (2)
17. How long did it take for the police to come? Why? (2)
18. What were they told? (2)
19. What did the police ask? What was the answer? (2)
20. What couldn't the narrator do? (2) Why? (1)
21. What did the police offer to do? (1)
22. Where did the narrator go next? (1) How? (1)
23. How did he finally get home? (1)

LESSON 43

1. What sports are played in both Cambodia and the U.S.? (2)
2. What sports are played more in Cambodia? (3)
3. What type of sport doesn't exist at all in Cambodia? (1)
4. Why? (2)
5. What other sports don't exist in Cambodia? (2)
6. How did the narrator feel about sports? (2)
7. How did things change in the U.S. for him? Why? (2)
8. How do Americans feel about sports? (1)
9. How do they watch them? (3)
10. What sometimes happens because of games? (2)
11. Under what other circumstances does this sometimes happen? (1)
12. In Cambodia who likes sports? (1)
13. How do older people feel? Why? (2)
14. What prevents some young people from watching sports? (2)

LESSON 44

1. How old was the narrator? (1)
2. To whom did he talk? (1)
3. What did he say? (2)
4. What didn't the person he was talking to say? (1)
5. What did that person say? (1)
6. What was the narrator's response? (1)
7. How did he feel? (1) What did he think? (2)
8. Where did he stay? Why? (2)
9. What did he think about there? (2)
10. What is the first season he describes? (1)
11. Who participates in the activities he describes? (3)
12. What do they do? (2)
13. What is at its best during this season? Why? (2)
14. What kinds of four-footed animals are there? (3)
15. What kinds of birds are there? (2)
16. What kind is especially easy to hunt? Why? When? (3)
17. What is the next season? (1)
18. What is especially enjoyable? (1)
19. Where especially? (1) Why? (3)
20. What else do they do? (1)
21. How is this described? (2)
22. What is not necessary for this activity? (2)
23. What is usually available for it? (1)
24. What is the next season? (1)
25. What do they do then? (1)
26. Where? (1)
27. What don't they do? In spite of what? (2)
28. How does the narrator describe the subject of pleasures of his life in the country? (1)
29. Who else felt like the narrator? (1)
30. What happened to some of them? (1)
31. Because of what? (1)

LESSON 45

1. What doesn't who have to do? (2)
2. Why? (1)
3. In spite of what? (1)
4. What attitude did the narrator take toward his studies? (1)
5. Why? (1)
6. What did he ask of whom? When? (3)
7. What was provided? (4)
8. How much did this cost? (1)
9. What was expected of the beneficiaries? (2)
10. How long was the narrator in school? (1)
11. Then what happened? (1)
12. What did the narrator have? For what? Not for what? (3)
13. What was expected of him and his fellows? (1)
14. What happened at 5:30 a.m.? (1)
15. Then what did they do? (2)
16. What time did they eat breakfast? (1)
17. Then what did they do? At what time? (2)
18. What happened at 6 p.m.? (1)
19. Then what did they do? From when to when? (2)
20. When was bedtime? (2)
21. What did they do on weekends? (2)
22. How long could they play? (1)

LESSON 46

1. What time does this selection describe? (1)
  2. How many people were in what organization? (2)
  3. Why were they so few? (1)
  4. Why did they become members of the organization? (1)
  5. How long did they join for? Why? (2)
  6. What was the extent of their knowledge in matters appropriate to the organization? (1)
  7. What were some of their most important activities? (2)
  8. Why? (1)
  9. Who was required to join? For how long? (2)
  10. What did they do in their period of membership? (2)
  11. What rank did they have? (1)
  12. How did students feel? Why? (3)
  13. What were their obligations? (1)
  14. Therefore, what could they do? (2)
3. 1. What did Cambodian soldiers do before the war? (2)
2. Why does the writer say Cambodia had an army? (1)
  3. What did the outbreak of war necessitate? (2)
  4. Who were affected? (6)
  5. How big did the army become? (1)
  6. How did the new soldiers compare with the old ones? (1)
  7. What very elementary knowledge might they lack? (1)
  8. How could one tell what such people were soldiers? (1)
  9. Who got called into the army? (2)
  10. What was the supply situation at first? (2)
  11. What about the present? (1)
  12. What things have been supplied, among others? (5)
  13. What hasn't the Cambodian government asked for? (1)
  14. Why are there friendly foreign troops at all in Cambodia? (1)

LESSON 47

1. What is there only one of in Cambodia? Where is it? (2)
2. What is life there like? (2)
3. What is difficult? More difficult than what else? (2)
4. Why? (1)
5. Why are study time and non-study time alike? (1)
6. How does officer candidate school compare with the regular military?(1)
7. Even at what time is conduct regulated? (1)
8. Who must be respected? (2)
9. How closely is seniority figured? (1)
10. Who punishes new students? (1)
11. What did the narrator see a lot of? (1)
12. What happened to him as well? (1)
13. What time did this event take place? (1)
14. Where did the narrator go? To do what? Why? (3)
15. Whom did he meet? Where? (2)
16. In what ways did he know this person? (2)
17. What did the narrator do? (1)
18. What did the other person do? (3)
19. What did the narrator do? Why? (2)
20. With what effect?(1)

LESSON 48

1. At what time was the narrator sent where? (2)
2. By whom? (1)
3. Where did he stay? Why? (2)
4. What did he lack? (1)
5. On the day this passage describes, where was he? (1)
6. What suddenly happened? (1)
7. How was the letter labeled? (1)
8. From whom was it? (1)
9. What did it tell him to do? For what purpose? (2)
10. Who was to accompany him? (1)
11. To where? (1)
12. What did he do after reading the letter? (2)
13. What were his men equipped with? (1)
14. What did he have? (1)
15. What had he not seen on the way? (1) What had he seen? (2)
16. What did he tell his men to do? With what result? (2)
17. What did he tell them next; in order to do what? (2)
18. Then what did he hear? (1)
19. What was his response? Was it successful? Why? (3)
20. What did the enemy do? (1)
21. How did they feel? Why? (2)
22. Who were the enemy? (1)
23. Why had they done what they did? (4)

LESSON 49

1. What is the narrator's job? (1)
2. Does he feel prepared for it by his training? (1)
3. How did his job seem at school? Why? (2)
4. How did it seem away from school? Why? (2)
5. What kind of experience had the narrator had before? (1)
6. What made his success doubtful? (1)
7. What did he need to do to carry out his duties? (1)
8. How successful was he at filling this need? (1)
9. What was the attitude of the people toward him? (1)
10. How did this compare with his previous experience? (1)
11. Where did he frequently go? When? Why? (3)
12. With whom did he go? Why? (2)
13. What was the state of affairs later? How long had he been in town? (2)
14. As a result of what? (2)
15. Where did he go to gather information? (1)
16. What did he eat? (2)
17. Who paid for it? Why? (2)
18. How were the narrator's questions answered? (1)
19. What sometimes happened as a result of what he was told? (2)
20. Why was his job there so difficult? (2)
21. How long was he there altogether? (1)

LESSON 50

1. How old was the narrator? (1)
2. How well did he understand which word? (3)
3. What was it like in his family? Despite what? (2)
4. On the day of this story what time was it? (1)
5. What was the family doing? (1)
6. How did the narrator's brother arrive? (1)
7. What was his facial expression like? (2)
8. Whose faces changed? (2)
9. How? (2)
10. Why? (1)
11. What did the brother do at first? Why? (2)
12. What was mealtime like? Why? (2)
13. How did the narrator eat? Why? (2)
14. What did they do after eating? (1)
15. What did the narrator realize? (1)
16. What did the older brother do? (1)
17. What had happened to whom? (2)
18. How seriously? (1)
19. What did this mean for the older brother? (1)
20. What did the family expect to happen to him? (1)
21. Nevertheless, what was their attitude to the news? (1)
22. Why? (1)

LESSON 51

1. When did the two people concerned know each other? (1)
2. How do we know that they were close friends? (3)
3. Where did the narrator go? To do what? (1)
4. What about his friend Uon? Why? (2)
5. What did Uon tell the narrator? (1)
6. What was the narrator's response? (1)
7. After that what did he hear from Uon? (1)
8. How did the narrator try to keep in touch? (1)
9. How much later does this story take place? (1)
10. What was the narrator's job? Where? (2)
11. Where had he been? Doing what? (2)
12. What happened on the road? Why? (2)
13. What was the weather like? (4)
14. How did the narrator feel? Why? (2)
15. Where did he go? (1)
16. What was he afraid of? (3)
17. How many people came later? From where? (2)
18. Who did the narrator think they were? (1)
19. Why? (2)
20. What did they do when they reached the car? (1)
21. What was the narrator's reaction? (2)
22. What didn't he know? Why? (2)
23. What explanation does he give for this failure? (2)
24. What did he discover about the guns? (1)
25. What was it too late for? (1)
26. Could he walk? (1)
27. Where was he taken? (1)
28. How long did they walk? (1)
29. What was it like there? (2)
30. Where did they finally arrive? (1)
31. What did they have the narrator do? Where? (2)
32. Who did the narrator think the man who came out was? (1) Why? (2)
33. What did they do to the narrator? (2)
34. With what result? (1)
35. How did the narrator answer? Except what? (2)
36. Did the people believe him? (1)
37. What did he see in the morning? (1)
38. How did he feel? (3)
39. How often did he eat? For how long? (2)
40. What did the partisans decide then? (1)
41. What was the narrator's reaction? (3)
42. What time of day was it when the next thing happened? (1)
43. Why did the narrator think that? (1)
44. What happened? (1)
45. What was the narrator's reaction? (4)
46. How did his captors get him to move? (1)
47. What did he shout? (1)
48. What did he hear? (1)
49. What did he think it was? (1)
50. How did he know that this wasn't the case? (1)
51. Then what did he hear? (1)
52. What did he do? With what success? Why? (3)
53. What happened when the narrator realized who had helped him? (2)
54. What was Uon doing for the narrator? (1)
55. What did the two of them do then? (1)
56. What was happening at the same time? (1)
57. Did anything happen to the two? Why? (2)

58. After running for how long, whom did they meet? (2)
59. What were those people doing? (1)
60. What happened to Uon thereafter? (1)
61. What had Uon done when he rescued Yón? (1)
62. Why had he waited so long to take action? (1)
63. What news made Uon take action finally? (1)

LESSON 52

1. What do the people do regularly? (1)
2. Why? (2)
3. What does each guard have? (1)
4. To do what? (1)
5. On the day in question what was the weather like? (1)
6. Who were going where? (2)
7. What did they hear? What did they think it was? (2)
8. What were the people doing? (1)
9. What did they ask? (1)
10. What did the narrator do? (1)
11. What was his mother doing? (1)
12. Who else was there? What was that person doing? (2)
13. What finally happened? (2)
14. What did they still fear? (1)
15. At what time what happened? (3)
16. What did they know this time? (2)
17. What did the parents have their children do? (1)
18. What did the parents do? (1)
19. What didn't the mother do? What did she do? (2)
20. What two things didn't happen that night? (2)
21. Who were the invaders? (1)
22. What were they doing? (1)

LESSON 53

1. About whom is this story? (1)
2. What had the narrator heard about him? (1)
3. Why wasn't the narrator certain? (2)
4. What happened later? (1)
5. How old was the narrator? (1)
6. Who got sick? Where did he have to go? (2)
7. Who took his place? To do what? Did the sick man know about the substitution? (3)
8. What happened to the money? (1)
9. A few months later, what happened? (2)
10. After how long where did the subject of the article go? (2)
11. What was happening at that time? (1)
12. What did the subject of the article become? Why? (2)
13. What did he manage to get? Because of what custom? (2)
14. What did the narrator think about his place of residence? Why? (2)
15. Where did he probably keep his wife? (2)
16. Later what did he decide to do? Why? (2)
17. But what happened? (3)
18. What kind of sentence did he receive? (1)
19. How did he react to this? (4)
20. Did his family worry about him? Why? (2)
21. Who was most concerned? Why? (2)
22. A year later what was the state of affairs? (1)
23. What suddenly happened? (1)

24. Who was supposed to go? To do what? (2)
25. Where was this to take place? (1)
26. What did the envoy return with? (1)
27. What didn't he tell? (1)
28. Later what did they learn about the subject of this story? (1)
29. Only on what condition did he return to Phnom Penh? (1)
30. What did he do next? (1)
31. Then what did he do? Why? (2)
32. What does he do nowadays? (1)

LESSON 54

1. What does the narrator remember? (4)
2. How well does he remember? (1)
3. What happened to him then? (1)
4. What were the guerrillas doing at the time? (2)
5. What didn't the narrator know? (1)
6. Why? (2)
7. What did he find out about the people at that time? (1)
8. How? (1)
9. What had they not yet done? Why? (2)
10. Who came to the narrator? To do what? (2)
11. What did he talk about? (2)
12. How many were captured altogether? (1)
13. How much later did the narrator observe how many were left? (1)
14. How many remained? (1)
15. What didn't he know? (2) Why? (2)
16. Who came how many days later? (3)
17. To do what? (2)
18. Where were they going? (1)
19. What did they do on the way? (1)
20. What happened, how far along the road? (2)
21. What happened to each of the three people? (3)
22. Who appeared? How many of them? (2)
23. How were they armed? (2)
24. What did the narrator shout? (2)

LESSON 55

1. What happens to a civilian who does wrong? (2)
2. What happens if the crime is serious? (2)
3. What kinds of war are named? (2)
4. What often happens in war? (2)
5. What kinds of people get killed? (4)
6. What else happens in addition to killing? (1)
7. Who catches people who do wrong in war? (1)
8. Who gets caught? (1)
9. When someone is captured in war, what does he become? (1)
10. How is he treated? (2)
11. What can an ordinary prisoner expect? (1)
12. What about a prisoner of war? (2)
13. What isn't normally done to a prisoner of war? (1)
14. In spite of what? (1)
15. But what else doesn't happen either? (1)
16. What dilemma faces the prisoner of war? (1)
17. What are the consequences of the first alternative? (1)
18. What are the consequences of the second? (1)
19. What does the author of the passage say that the prisoner of war should do? (1)
20. Why? (1)

LESSON 56

1. Who told the soldier to do what? (2)
2. What hasn't the soldier been told? (2)
3. What has he been told? (2)
4. What is he assigned to do? (1)
5. How is he to do this? (2)
6. What does he tell the third person? (1)
7. What does that person ask? (1)
8. How does the soldier answer? (1)
9. What rank is the man who wants to enter? (1)
10. What is the soldier's objection to him? (1)
11. What does the other man answer? (2)
12. What will the soldier do if the other enters? (1)
13. Why? (1)
14. How long has the soldier served? (1)
15. What had to happen before the soldier would let the other man in? (1)
16. What happened to the soldier? (1)

LESSON 57

1. What is a Cambodian soldier's life like? (1)
2. Without reference to what factor? (1)
3. How do officers and enlisted men compare? (2)
4. Where are most enlisted men from? (1)
5. Where do most enlisted men live? Why? (2)
6. Where do married enlisted men live? (1)
7. What kinds of prices do the military pay? (1)
8. Why? (1)
9. Who make more money than enlisted men? Who especially? (2)
10. What advantages do foreign enlisted men have? (3)
11. In what way are they similar to Cambodian enlisted men? (1)
12. In what two ways is life hard for the Cambodian enlisted man? (2)
13. What is his duty? (1)
14. So that the citizens of the country can do what? (2)
15. At what time is the enlisted man's lot harder? (1)
16. What compensation is there? (1)
17. Specifically, with what? (3)
18. Why is this compensation so important? (1)

LESSON 58

1. What is the prisoner's name? His number? His rank? (3)
2. What object does the interrogator ask about?
3. What does it mean? (1)
4. What branch of the service is the prisoner in? (1)
5. What is his unit? (1)
6. How many men is his unit short? (1)
7. What kinds of weapons does it have? How many of each? (4)
8. What additional specialists does the unit have? (2)
9. Where was the prisoner captured? (1)
10. What had he told his unit to do? Where? (2)
11. What was he planning to do? (1) Why? (2)
12. What question does the prisoner balk at answering? (1)
13. What does the interrogator accuse him of being? (1)
14. What threat does he make? (1)
15. What question does he ask at the same time? (1)
16. What can't the interrogator's side do? (1)
17. Why? (2)

18. What will happen after the attack? (1)
19. To whom does the interrogator speak next? (1)
20. What does he tell him to do? (2)
21. What will happen the next day? (1)

LESSON 59

1. What kind of span of time does this article talk about? (1)
2. What don't people do? (2)
3. What can we observe? (2)
4. What will deeper analysis tell us? (1)
5. What do all of us know if we see what? (2)
6. What is this kind of fighting similar to? (1)
7. What two time periods are mentioned specifically? (2)
8. What kinds of wars are mentioned? (3)
9. What do they have in common? (1)
10. What other things are similar? (2)
11. What kinds of people are mentioned in this connection? (3)
12. What conclusion is reached about them? (2)

LESSON 60

1. How is every day alike for the farmer? (1)
2. What two places does he work? (2)
3. What never happens? (2)
4. How do most farmers compare to most of us? (1)
5. How is the life of the very poor described? (3)
6. Nevertheless, what don't they do? (1)
7. What kind of method do they prefer? (1)
8. What are they unwilling to do? (1)
9. What lacks in the country? (1)
10. If someone is successful, how does he relate to his less fortunate neighbor? (2)
11. What happens when a task requires more than one person? (1)
12. What do they never do? (1)
13. What kinds of things do they help each other do? (2)
14. What is especially enjoyable about such occasions? (2)
15. What is usually provided? (4) According to what? (1)
16. What haven't most of the people done? (1)
17. Is there a great disadvantage to illiteracy? (1)
18. Why? (1)
19. How can the life of country people be characterized? (1)
20. In spite of what? (2)
21. Unless what happens? (1)
22. For example? (1)

Note for the Glossary

Each entry in the following glossary contains four columns: 1) the Cambodian word in transcription, 2) the same word in Cambodian script, the lesson number in which it is introduced, and the English gloss or glosses. The symbol L indicates that the word is introduced in a listening comprehension passage, and the symbol R indicates that it is introduced in a reading comprehension passage.

(A)							
a?kənee	អាញ៉ែ	57	southeast	aenaa	ណា	2	where
a?kuy	អាគុយ	35	(car) bat- tery	aenaa	ណា	54	(see note)
a?sonterook	អាសន្នពាត	20	cholera	aen	ណា		you (familiar or intimate)
a?soo	អក្សរ	26	character, hand writ- ing	actiet		11	other
aa	អា	12	the...one; intimate prefix	ah	អាំ	7	=nah 'very'
aa muoy nih	អាមួយនេះ	6	this one	anuññat	អនុញ្ញាតិ	(35L) 46	to give permission; permission
aac	អាច	17	to be able, can	añ	អញ	18L	I, me (non- formal)
aahaa	អាហារ	2	food	an	អាំ	33	to roast, to broil
aakro?	អាក្រក់	17	bad	aoy	ឱយ	6	to give; to let; to cause to; for, to (non-formal)
aalay tē	អាសយដ្ឋាន	42	to be busy at	aoy	ឱយ	7	so that, in order to
aameerik	អាមេរិក	6	America	aoy həh	ឱយហេ	27	(see note)
aan	អាន	7	to read	aoy kaa	ឱយការ	51	to tip off
aan	អាង	34R	tank	aoy khcey	ឱយខ្ចី	28	to lend, to loan
aasiel	អាស៊ីល	51L	afternoon	aoy tae	ឱយតៃ	29	provided that, as long as, so that (con- tingent on)
aasii	អាស៊ី	41	Asia	ap	អភ័	51	fog
aatit	អាទិត្យ	17	week	aspiəriin	អស្ប័រីន	20	aspirin
aatit kraoy	អាទិត្យក្រោយ	3	next week				
aatit mun	អាទិត្យមុន	13	last week				
aav	អាវ	16	shirt				
aav ləŋla	អាវលាង	24	sweater				
aav phien	អាវភ្លៀង	16	raincoat				
aav yit	អាវយ៉ិត	23	T-shirt, undershirt				
aavoukaa	អាវូកា	36L	lawyer, attorney				
aayu?	អាយុ	8	age				
ae	ឯ	7	at				
ae	ឯ	14R	as for...				
aeksəthaan	ឯកសណ្ឋាន	49	uniform				

(B)

ba?	បាក់	19	to be broken
baan	បាន	18L	to get
baan...	បាន...	21	marks past action
(verb+) baan	បាន	10	to be able , can
baan eh ?	បានទេ?	10	okay ?
baan cet	បានចិត្ត	40R	spoiled, has a swollen head

baan sɛmrac	ប្រាសសម្រេច	48R	to be successful	batekam	បាតុកម្ម	37L	demonstration
baap	បាប	48	sin	baytaon	បៃតង	31	green
baarey	បារី	4	cigarette	been laan	បើនឡាន	17	bus station
baat	បាទ	1	yes (male)	bəŋ	បឹង	44	lake
baat tee	បាទទេ	2	no (male)	bet	បិទ	22	to close
baav	បាវ	51	bale, bag	beh	បេះ	31R	to pick, to pluck
baay	បាយ	4	rice; meal	bey	បី	6	three
baay iin	បាយស៊ី	32	fried rice	ble	បៀ	5	playing card
baay tik	បាយទឹក	16L	meal	biyee	ប៊ីយែរ	26	beer
bae	បើ	5	if	bok	បុក	42	to collide; to pound
bae aŋcəŋ	បើអញ្ចែង	18L	if that's so, in that case	bon	បុណ្យ	57	ceremony
bae...viŋ	បើ...វិញ	39	(see note)	bon	បុង	58R	good (French <u>bon</u>)
baek	បើក	6	to open; to turn on	bəh	បោះ	26	to throw
baek laan	បើកឡាន	13	to drive (a car)	bəh caol	បោះចោល	45	to throw away
baek luy	បើកសុយា	6	to cash, to draw money	bəh cərum	បោះដុំ	54	to pitch camp
baek	បែក	36	to be broken, to be shattered	bəh traə	បោះត្រា	26	to stamp
baep	បែប	40	probably, maybe; kind	bomphlaaŋ	បំផ្លាញ	51	to destroy
bal bəh	បាល់បោះ	43	basket ball	bomphot	បំផុត	36	of all, ...est (superlative)
bal téh	បាល់ទះ	43L	volley ball	bompon	បំពង់	33	to deep-fat fry
bal tót	បាល់ទាត់	43	soccer	bontóp	បន្ទាប់	14R	next
bañ	បាញ់	37	to shoot	bontop pii	បន្ទាប់ពី	14R	next to
bañ sat	បាញ់សត្វ	44	to hunt animal	bəñcil	បញ្ជី	32	list, document, record
bañcia	បញ្ជា	50	to order, to command	bəñcil muk məhoup	បញ្ជីមុខរបរ	32	menu
baok	បោក	47L	to beat; to wash clothing	bəŋ	បង់	4	bank
baok	បោក	49L	to fool, to cheat	bəŋ	បង់	26	to pay (a fee or tax)
bat	បាត់	42R	to lose	bəŋ luy	បង់សុយា	26	to pay

bəɔbɔɔ	បបរ	32	rice gruel	cah tee	ហ៊ាសទេ	2	no (female)
bəɔŋ	បង	8	older sibling	cah cah	ចាស់ៗ	43	old generation
bəɔŋ ciidoun muoy	បងជីដូនមួយ	18	older first cousin	cam	ចាំ	(8) 9	to wait
bəɔŋ pʔoun	បងប្អូន	8	sibling, relative	cam bac	ចាំបាច់	39	necessary
bəɔŋ thlay	បងថ្លៃ	18	older sibling-in-law	cam tae	ចាំតែ	54	wait and...
bəɔrəteeh	បរទេស	42	foreign; foreign person; foreign place	cam (thaa) ចាំ(ថា)		16	to remember (that)
bəɔriphook	បរិភោគ	18R	to eat, consume	cañ	ចាញ់	36	to lose
bat	បាត់	10	to turn, to fold	cañ baok	ចាញ់បោក	49L	to be cheated
bat khvat khvaen	បាត់ខ្វាត់ខ្វែង	59	to wind (road)	cao	ចោរ	41	thief
buon	បួន	6	four	caol	ចោល	47	to throw out, to abandon
buon dop	បួនដប់	60	a few	caot	ចោទ	(37L) 52	to accuse, to put on the defensive verbally
(C)							
ca?	ចាក់	14	to vaccinate, to stab, to pour	cap	ចាប់	32	to catch, to capture; to begin
ca? san	ចាក់សាំង	17L	to fill up with gas	cat	ចាត់	56	to order, to assign
ca? kawsu	ចាក់កៅស៊ូ	59	to be paved in asphalt	caw	ចោរ	18	grandchild
ca? thnam	ចាក់ថ្នាំ	19	to vaccinate, to inject	cbap telp	ច្បាប់ខ្សែប្រាំ	47	regulation
caan	ចាន (20L)	32	bowl, plate, dish	cbah	ច្បាស់	50L	clear
caay	ចាយ	37	to spend (money)	ceek	ចេក	31	banana
caek	ចែក	51	to distribute, to divide	ceh	ចេះ	14	to know how to
caek cia	ចែកជា (26L)	46	to divide up into, to be divided into	ceñ	ចេញ	9	to leave, to to out
caev tuuk	ចោរទូក	44	to row	ceñ luy	ចេញលុយ	32	to pay
cah	ចាស់	8	old	ceñ thlay	ចេញថ្លៃ	4L	to pay (for)
cah	ហ៊ាស	1	yes (female)	cey cənəh	ជ័យជំនះ	43R	victory
				caban	ចំបាំង	44	war
				caccek	ជជែក	58R	to argue, to discuss
				caen	ជើង	13	foot, leg
				caen khao	ជើងខោ	23R	pants leg

cəəŋ phnum	ជើងភ្នំ	58	foot of the mountain	cəŋiɨ	ជំងឺ	20	illness, disease
cəəŋ sɔʔ	ជើងសក់	29	sideburn	cəŋil chloɔŋ	ជំងឺឆ្លង	20	contagious disease
cəhɛŋ	ចំហៀង	29	a half portion, side	cəpəʔ	ជំពាក់	28	to owe
cəhɛŋ phnum	ចំហៀងភ្នំ	58	side of a hill	cəplam kawsuu	ថ្នាំកាប់កាំស្លឹក	44	sling shot
cəkəh	ចង្កេះ	32	chopsticks	cəpuoh	ថ្លៃ	41	about, for
cəkəh	ចង្កេះ	52	waist	cəraən	ថ្លៃ	36L	profit, advantage, progress
cəkien	ចង្កៀង	14	lamp	cərum	ជំរំ	48	camp
cəkraan	ចង្ក្រាន	34R	oven, stove; kitchen	cət	ចិត្ត		heart, mind, soul
cəlaacol	ចលាចល	36	riot, disturbance	cət sɛp	ចិត្តសិប	6	seventy
cəlaek	ចម្លែក	56	strange, unfamiliar	cəvaay	ចៅហ្វាយ	26	boss, chief, head
cəloɔŋ	ចម្លង	25	to copy; to take across	cəvaay khaet	ចៅហ្វាយខេត្ត	26	governor
cəmʔən	ចម្អិន	33R	to cook	cəvaay kron	ចៅហ្វាយក្រុង	28	city governor, mayor
cəmhoy	ចម្អុយ	33	to steam	cəvaay srok	ចៅហ្វាយស្រុក	26	Srok chief
cəmlap	ជំរាប	30	to inform	cəvit	ជីវិត	43R	life
cəmkaa	ចំការ	24	a field of crops other than rice, orchard	chʔaap	ឆ្អាប	34	fishy (smell)
cəmhoh	ច្រមុះ	52	nose	chʔaet	ឆ្អែក	33	to be full (of food)
cən	ចិន	2	Chinese	chʔən	ផ្អែង	45	cooked
cənaek ae...viŋ	ចំណែក...វិញ	39	whereas, as for	chaa	ឆា	33	to sauté, to stir, fry
cənaot	ចំណាច់	25	problem, trouble	chaaw meen	ឆាវម៉ែន	32	Chow Mein
cəneh	ចំណេះ	41	education	chaek	ត្រួត	35	to check
cənón	ជំនាន់	47L	stage, level, generation	chap	ឆាប់ (14R)	41	quick, fast
cənuoh	ជំនួស	50R	instead, instead of, in place of	chat	ច្រក	16	umbrella
cənuon	ចំនួន (41L)	58	number	chaw	ឆៅ	45	raw
cənuoŋ	ជំនួញ	54	business, buying and selling	chee	ឈើ	44	wood
cəŋcəm	ចំក្លែង	41R	to raise, to nourish, to bring up	chiam	ឈាម	50	blood
cəŋaay	ចម្ងាយ	17	distance	chɨɨ	ឈឺ	13	to be sick, ill
				chkaa	ឆ្កែ	55	to clear (forest)

chkae	ក្ដី	44	dog	chup	ស្រប	14L	just a minute
chlaat	ឆ្លាត	58L	intelligent, clever, smart	chveeng	ឆ្វេង	10	left
chlaey	ឆ្លើយ (3)	21	to answer	cia	ជា	1	to be fine, to be well
chlaey sekriam	ស្នើសុំសង្គ្រាម	53	prisoner of war	cia	ជា	6	is (see note)
chlian pian	ស្មានពាន	53	to violate, to aggress, to invade	cia cam bac	ជាចាំបាច់	39	necessary
chliet	ឆ្លៀត	41	to take an opportunity	cia craen	ជាច្រើន	51	many
chloang	ឆ្លង	20	to cross, to transmit, to contaminate	cia dac khaat	ជាដាច់ខាត	38	definitely
chloang talee	ឆ្លងទន្លេ	50	to give birth	cia daem	ជាដើម	26L	for example
chlúh knia	ស្មោះគ្នា	43L	to quarrel	cia ងglee	ជាអង្គេស	4	in English
chluuh	ស្លូស	44R	deer, antelope	cia khmae	ជាខ្មែរ	4	in Cambodian
chmaa	ឆ្មា	44	cat	cia min khaan	(32L) ជាមិនខាន	59	definitely
chmúh	ស្មោះ (9)	32	name, to be called	cia muoy	ជាមួយ	4	with
chnam	ឆ្នាំ	8	year	cia nic	ជានិច្ច	31	always
chnam kraoy	ឆ្នាំក្រោយ	3	next year	cia pæeh	(37L) ជាពិសេស	48	especially
chnam tiw	ឆ្នាំទៅ	19	last year	clan	ជាន់	11	more
chnag	ឆ្នាំង	32	pan, pot, kettle	clan	ជាន់	14	craftsman, artisan, skilled worker
chnéh	ស្ទុះ	36	to win, to overcome, successful	clan kee	ជាន់ភក់	11	the most, the ...est
chnuol	ស្នូល	41	servant, maid, something or someone rented or hired; fee, wage, rent	clan kee bong?ah	ជាន់ភក់បង្អស់	33	superlative marker
chgaay	ឆ្ងាយ	4	far	clat	ជាកំរិត	4	nation, nationality, national
chgañ	ឆ្ងាញ់	32	delicious	ciem	ចៀម	34	sheep
chgal	ច្ងល់	42L	to wonder	cien	ជៀន	33	to fry in shallow fat
chguy	ស្អុយ	32	good smell (of food)	cih	ជិះ	13	to ride
choó	ស្រប	29	to stand	cih baan	ជិះប៉ាន	14L	to hold (of a vehicle)
chowp suuy	ចុបស្អុយ	32	Chop Suey	ciidoun	ជិះជាន់		to oppress
chup	ស្រប	9	to quit, to stop; to take a vacation	ciitaa	ជីដូន	18	grandmother
				clik	ជីតា	18	grandfather
					ជីក	13	to dig

cit	ជិត	4	near	coul	ចូល	20	to enter
cit det	ជិតជិត	21	close (friend)	coul cət	ចូលចិត្ត	5	to like, to prefer
cie	ជឿ (39R)	40	to believe	coul day (niŋ)	ចូលដៃ	52	to collaborate
cmlap	ជំរាប	1	to tell (formal)	coul leen	ចូលសេដ	30	to pay a visit
cmlap lia	ជំរាបលា	1	goodbye; to say goodbye	coul səmraan (deek)	ចូលសំរាក	20	to go to bed
cmlap suo	ជំរាបសួរ	1	hello; to say hello	comlaey	ចម្លើយ	4	an answer
coh	ចុះ	1	and; how about; as for	cɔŋ	ចង់	3	to want
coh	ចុះ	51	to descend; to go down	cɔŋ	ចង់ (54L)	60	to tie
coh chmúh	ចុះឈ្មោះ	25	to register, to enlist	cɔŋ phneek	ចង់ភ្នែក	54L	to blindfold
coh kraen	ចុះក្រែង	55	it seems to me (introducing a contradiction)	cɔp	ចប់	25	to finish
coh nah	ចុះណាស់	41	a lot (resultative verb connoting waste)	craen	ច្រើន	6	many
coh thlay	ចុះថ្ងៃ	6	to discount	craŋ phnum	ច្រាំងភ្នំ	59	cliff
cón	ជាន់	13	floor, story, level	cree	ជ្រុះ	59	steep
cón	ជាន់	42	to step on	criap	ជ្រាប		to know (formal)
cɔŋ	ចប់	40	end	criw	ជ្រៅ (53R)	59	deep
cɔŋ aatit	ចុងអាទិត្យ	40	weekend	craɔ?	ច្រក	54	to stuff, to feed, to push in; a passage
cɔŋ kraoy mphot	ចុងក្រោយបំផុត	51	last of all	craɔ? phnum	ច្រកភ្នំ	60	mountain pass
cook cey	ជោគជ័យ	51R	victory success	cruuk	ជ្រូក (14L)	33	pig
ɔp	ជាប់	57	to stick, to be stuck; continuous with; firm, durable	cum viŋ	ជុំវិញ	18	around
ɔp khum	ជាប់ក្នុង	36	to be in custody	cuo	ជួន		row
ɔp kuk	ជាប់គុក (37L)	44	to be in prison, to go to prison	cuoh cul	ជួសជុល	56	to repair
ɔp knia	ជាប់គ្នា	36	consecutive	cuol	ជួល	11	to rent, to hire
				cuon kaal	ជួនកាល	7	sometimes
				cuon thŋay naa	ជួនថ្ងៃណា	35R	some days, sometimes

cuop	ជួប	7	to meet	daem chee ដើមឈើ	44	tree, plant
cuop cum	ជួបជុំ	38R	to meet, to hold a meeting	daem khac ដើមខែ	57	beginning of the month
cuoy	ជួយ	14	to help	daem phkaa ដើមផ្កា	45	flower plant
cup	ដប់ល្ងាច	38R	party, to have a party, to go to a party	daem phkaa kelaap ដើមផ្កាក្បាល	45	rose plant
cuu	ជួរ	31	sour	dae ដែរ	4	also
cuun	ជូន	13	to offer, to give (formal); to, for (formal); to accompany	dael ដែល	15	to have ever + verb
				dael ដែល (17L)	29	that
				dael tae ឯដែលតែឮ	24L	(1) 'I've only heard about it
cuut	ជូត	22	to wipe, to dry	dah ដាស់	13	to wake (somebody)
cuut khluon	ជូតខ្លួន (D)	22	to dry one's body	dam ដាំ	34R	to plant
da?	ដាក់	20	to put, to keep	dam baay ដាំបាយ	60	to cook rice
da?	ដាក់	24L	to eat, to drink (slang)	daoy ដោយ	31L	according to, by; because
da? kuk	ដាក់គុក (37L)	59	to put in jail, to imprison	daoy laek ដោយឡែក	33L	separately
da? thmiñ	ដាក់ធ្មេញ	28	to bridge teeth, to have a new tooth put in	daoy saa ដោយសារ	24	by means of, by, because of
da? tooh	ដាក់ទោស	36	to punish	day ដៃ	13	hand, arm
dac	ដាច់	12	to break apart	dee ដើរ	56R	to sew
dac khac	ដាច់ខែ	57	end of the month	deek ដេក	7	to sleep
dae	ដើរ	5	to walk	deek peet ដេកពេទ្យ	18L	to stay in the hospital
dae leen	ដើរលេង	5	to stroll, to go out, to have a date	deek thay ដេកថ្ងៃ	15	to sleep in the day time
daem	ដើម	47	stem; classifier for long thin objects like sticks, guns, rifles, trees, pencils etc.	dek ដឹក	48	to transport; to lead
				dek nóm ដឹកនាំ	35L	to lead; to transport
daembey aoy	ដើម្បីឱ្យ	36	in order to, so that	deñ ដឹង	3	to know (a fact)
daembey nin	ដើម្បីនឹង	22	in order to	deñ cia ដឹងជា	11	not to know that
				deñ ដេញ (44L)	52	to chase, to pursue
				dey ដី	7	earth, land
				dey khsac ដីខ្ពស់	54	sand

dey soo	ដីស	7	chalk	doo?	ដក	28	to withdraw, to extract
doh thmiñ	ដុសធ្មេញ	22	to brush teeth	doo? thmiñ	ដកធ្មេញ	28	to extract tooth
dom	ដំ	56	at whole- sale	doo? thooy	ដកថយ	54	to retreat, to pull back
dot	ដុត	36	to burn	dooŋ	ដង	5	time
dou	ដូរ	14	to change	dooŋ pəkkaa	ដងប៉ាកកា	7	pen
douc	ដូច	14L	like	dooŋ sətouc	ដងសត្មូច	54	fishing pole
douc chneh	ដូច្នេះ	19L 49	so, thus, therefore	dooɔp	ដប	7	bottle
douc chneh haey	ដូច្នេះហើយ	17	for this reason, therefore	dooɔraap naa...dooɔraap niŋ	ដកបណា...ដកបនឹង	38	(see note)
douc chneh haey baan cia	ដូច្នេះហើយបានជា	17L	that's why	dop	ដប់	6	ten
douc cia	ដូចជា	16	it seems	dop pram	ដប់ប្រាំ	6	fifteen
douc knia	ដូចគ្នា	16	like, same, the same kind of thing	duoh	ដួស	33R	to serve food, to scoop up food with the hand
douc tɛ	ដូចគ្នា	21	just like	duol	ដួល	45	to fall down
doulaa	ដុល្លា	13	dollar	(E)			
doun	ដូន	18	grandmother	eeliikopter	អេលីកុបទ័រ	55	helicopter
douŋ	ដូង	31	coconut	eh	ែ	1	no; marks a question
doh	ដុះ	40L	to grow (plant)	(ə)			
doh	ដោះ	54	to release, to take off (clothing)	əkah	អាកាស	46	air
doh cɛñ	ដោះចេញ	54	to release	e-aal	នឹងអាល	27	then
doh leɛŋ	ដោះស្រាយ	54	to release	əhsaa	ទស្សាវតី	35	often, diligent at
dol	ដល់	3(L)	when	əlɛ	រលក	59	bumpy
dol	ដល់	4	to arrive at, up to	əlút	រលត់	45	extinguished
dol thna?	នៅឯណា	42	at this stage	empii	អំពី	58	about
dol aayu?	ដល់អាយុ	46R	to come of age	empin lae	ពឹងលើ	55	to depend on
dol tiw	ដល់ទៅ	30R	to the point that	əmpuŋ koo	ថ្នក់ក	19	throat
dol veɛn	ដល់សិន	29	to be one's turn	əndoucan	ឥណ្ឌូចិន	57	Indochina (formal)
				əñcɛəñ	អញ្ជើញ	29	to invite, pre- verbal honor- ific particle

əŋcəŋ	អញ្ចៀង	4	therefore;			the French for
		17	like that;			(independence)
əŋcəŋ haey baan cia	អញ្ចៀងហើយបានជា	17	so	ey	អ័	what, some-
		5L	that's the			thing, anything
əŋcuun	ជញ្ជូន	48	reason why	ey koo...mələh	អ័ក៏...ឆ្លើ៖	why so...
			to trans-			now...
			port (a	eyləw	ឥឡូវ	now
			task requir-	eyləw nih	ឥឡូវនេះ	now, nowadays
			ing more	eyləw niŋ	ឥឡូវហ្នឹង	now, right now
			than one			
			trip)	eyvan	ឥវ៉ាន់	thing mer-
ət	ឥត	35	there isn't,			chandise
			there			article
			aren't; not			
ət mian	ឥតមាន	35	without			
ət pəyaoc	ឥតប្រយោជន៍	40	futile,			
			useless			
ətə?	អន្ទាក់	54	trap			(F)
ətə? pəlaa	អន្ទាក់បន្ទា	59	booby trap	frəŋ	ប្រាំង	brake
			with sharp			
			stakes			(H)
			(thorns)			
ətəh koo	រទេះគោ	42	oxcart	haa səp	ហាស់ប	fifty
ətəh phləəŋ	រទេះភ្លើង	60	to move,	haam	ហាម	to forbid
			railroad,	haaŋ	ហាង	store
			train	haaŋ baay	ហាងបាយ	restaurant
əvey	អ្វី	41	what	haaŋ thnam	ហាងថ្នាំ	drug store
əvút	អាវុធ	51	weapon	hae	ហើរ	to fly, bird
əw	ឪ	27L	father	haəm	ហើប	to be swollen
əwpuk	ឪពុក	8	father	haey	ហើយ	already, and
əwpuk mədaay	ឪពុកម្តាយ	8	parents	haey	ហើយ	okay well
əwpuk mia	ឪពុកមា	18	uncle	haey reh niw	ហើយចុះនៅ	yet
			younger	hael tik	ហែលទឹក	to swim
			than parent	haek	ហែក	to tear
əwpuk thom	ឪពុកធំ	18	uncle older	haet	ហេតុ	reason, cause
			than parent	haet ey	ហេតុអ័	why, what
əwpuk kmeek	ឪពុកញាតិ	18	father-in-			reason
			law			
				haet ey baan cia	ហេតុអ័បានជា	why, what
esəra?	ឥស្សរៈ	51L	free (lit-			reason
			erary),			
			Isserak			
			(name of			
			Cambodian			
			partisans			
			who fought			

haet ey khlah baan cia	ហេតុអ្វី៖បានដឹង	7(L)	what are the reasons (that)	kaa cup lien ការដប់ស្បែក	38R	a party
haet nih baan cia	ហេតុនេះបានដឹង	3	this is why	kaa hat ការហាត់	3	drill
haet tae	ហេតុតែ	41	just because	kaa khouc khaat ការខូចខាត	52	damage, casualty
han	ហាង	33L	to slice, to cut in strips	kaa nja ការជាន់	38L	labor, work
hat	ហាត់ (43R)	48	to drill, to practice	kaa papún (pdey) ការប្រពន្ធច្រើន	30	to get married
haw	ហៅ	32	to call, to order food, to invite (non-formal)	kaa pesaot ការពិសោធន៍	48L	experience
həh (haey) ហើយ		1	already (indicates completion)	kaa phtól khluon ការផ្ទាល់ខ្លួន	50	personal affair
həp	ថាប	58	case, box, suitcase	kaa riay kaa ការរាយការណ៍	42	report
hət	ថាត	34	to smell	kaa səngat ការសង្វាត់	48	secret
hian	ហ៊ាន	28	to dare	kaac កាច	55	fierce
hok səp	ហុកសិប	6	sixty	kaal កាល	12	when (past)
hoh	ហោះ	50	to fly (airplane)	kaalnaa កាលណា	20	when (non-past)
hou	ហូរ (39L)	57	to flow	kaal pii pemaan ...nih	50	in the last few...
hou kat	ហូរកាត់ (39L)	57	to flow across	កាលពីថ្ងៃឆ្នាំ...នេះ		
huoh	ហួស	57	to pass, to exceed	kaanaadaa កាណាដា	4	Canada
	(K)			kaanon កាណុង	47	cannon
k?oup	ក្រអូប	34	pleasant smell (perfume)	kaanout កាណូត (35L)	47	motorboat
k?əw?	កក	20	to cough	kaapia ការពារ (41L)	50	to defend, to protect
k?uot	ក្អក	34	to vomit	kaapia...kom aoy...ការពារ...កុំឱ្យ... (52L)	52L	to prevent from (doing)
kaa	ការ	9	work; makes nouns from verbs; the fact that, the act of	kaat កាត	6	identification card, credit card
kaa	ការណ៍	9L	business, matter, cause, reason, fact	kac កាច់	60	to break off, to snap off
kaa	ការ	30	to marry, to get married	kaet កើត	8	to be born

kaet	កើត	13	to be able, can	kbaal mesin	ក្បាលម៉ាស៊ីន	39L	faucet
kaet ey	កើត	19	what's the matter	kaw?ey	កៅអី	18	chair
kaet laeŋ	កើតឡើង	50R	to arise, to come about	kaw sɛp	កៅស៊ប	6	ninety
kaen	កេណ្ឌ	38	to draft, mobilize	kaw suu	កៅស៊ូ	44	rubber, elastic
kaeŋ day	កែងដៃ	52	elbow	kbae	ក្បែរ	28	near, next to
kaev	កែវ	7	glass	kbat ciat	ក្បត់ជាតិ (37L)	52	to betray one's country
kaev yit	កែវយ៉ាង	60	binoculars	kdaa	ក្តារ	27	a board
kambet	កាំបិត	32	knife	kdaa khien	ក្តារខ្មែរ	7	blackboard
kaməyɔŋ	កាម៉ាយ៉ុង	42	truck	kdaw	ក្តៅ	19	to be hot, to have a fever
kan	កាន់	56	to hold (in the hand), to grasp	kee	គេ	4	they; he, she, it
kan kap	កាន់កាប់	56	to be in charge	keen	គេង	8	to sleep
kan tae	កាន់តែ	38	increasingly	keen mɛn lú?	គេងមិនលក់	24	can't sleep
kan tae laeŋ (tiw)	កាន់តែឡើង (ទៅ)	38	(see note)	kəŋ	គាំង	55	to stick
kañña	កញ្ញា	10	Miss (formal)	kəbey	ក្របី	39L	water buffalo
kao	កោរ	22	to shave	kəcae	ក្រែង	60	whistle
kap	កាប់	33L	to chop, to hack	kachaa	កញ្ឆា	36L	marijuana
kat	កាត់	28	to cut	kəcɔɔ? day	ក្រចកដៃ	28	finger nail
kat sec kɛy	កាត់សេចក្តី	55L	to give a verdict, to sentence	kəcɔp	កញ្ចប់	34	bag, packet
kat so?	កាត់សក់	28	to get a hair cut, to cut hair	kəcɪl	ក្រញ៉ែល	20	a kind of rash which does not sup-purate
kaubɔɔy	ខ្លាចបាយ	6	cow boy	kəcruoc	កាំភ្លើង	55	missile, rocket
kbaal	ក្បាល	19	head	kədaal	កណ្តាល	15	middle
kbaal cəkúŋ	ក្បាលជង្គង់	52	knee	kədah	ក្រដាស (6)	25	sheet of paper
kbaal lɲiac	ក្បាលល្ងាច	19	early in the evening	kədah kaat	ក្រដាសកាត	27	a form for applying for an I.D. card

kefee	កាហ្វេ	4	coffee	kamphlœn yon	កាំភ្លើងយន្ត	47	machine gun
kəhɔɔm	ក្រហម	10	red	kenit	គំនិត	60	idea, opinion
kəkɔɔ	ក។	19	neck	kenit məyiat	គំនិតមាយាទ	57	conduct, personality
kəkvaʔ	ក្រខ្មៅ	18	dirty	kəŋəəŋ	កំភ្លើង	53	to intimidate, threaten
kəlaap	ក្បាល	45	rose	kəŋɔp	គំនាប់	56	to salute
kəlaeŋ	កន្លែង	7	place	kəpal hɔh	កប៉ាល់ហោះ	10	airplane
kəlaeŋ theə	កា កន្លែងធ្វើការ	7	office	kəpal hɔh prətəʔkam	កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្ម	50	jet airplane
kəlah	ក្នុង	7	half	kəpal tik	កប៉ាល់ទឹក	11	steam boat
kəlaŋ	កម្លាំង	33	strength, power, force	kəphlœw	(ក) ក្បាល	52	thigh
kəlou	គីឡូ	17	kilogramme	kəphuon cəəŋ	ក្បាលដំបូង	52	calf (leg)
kəlou	គីឡូ	46	kilometer	kəpɪt	ក្រណាត	42L	a dent
kəloɕ kəloɕ	កម្លោះ។	43	young adults	kəpɪŋ	កំពុង	8	(see note)
kəmdaw	កំដៅ	32R	to heat something	kərouŋ kaa	គំរោងការ	58	plan
kəmom kəmom	ក្រមី។	43	young misses	kərup	គោរព (47L)	51	to respect, to honor, to obey
kəmphlœn	កាំភ្លើង	44	rifle, gun	kəsaəʔ	កំសាក	49R	coward
kəmphlœn baŋ krɔp		48	grenade launcher	kəsaen	កន្សែង	22	towel
	កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់ថ្លង់			kəsaen yon	កន្សែងយន្ត	57R	a scarf over which spells have been said which protects the wearer from harm
kəmphlœn baŋ ədaat		59	flame thrower	kəsaet	កាតែត	6	newspaper
	កាំភ្លើងបាញ់អណ្តាតភ្លើង			kəsuon	ក្រសួង	45	ministry, department, bureau
kəmphlœn day		44	pistol				
	កាំភ្លើងដៃ						
kəmphlœn baazuukaa		48	bazooka				
	កាំភ្លើងបាញ់ក						
kəmphlœn caaraabiin		48	carbine				
	កាំភ្លើងកាប៉ារីន						
kəmphlœn svaay		47	automatic gun				
pəvɔt	កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តិ						

kasuon khohsnaa kaa 45	information department	ខាងព័ត៌មាន	30	June
ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច				
kasuon kóoy 47R	customs bureau	ខាងមូល	16	last month
ក្រសួងរ៉ាយ				
kateel 23	mat	ខាងស្រី	30	May
ក្រណាត់				
katro? 58R	marketing basket	ខាងស្រី	30	August
ក្រណាត់				
kattəyuh 57R	honor	ខាងស្រី	30	October
ក្រណាត់				
keckaa 49	job, work, matter	ខាងស្រី	30	November
ក្រណាត់				
keylaa 43	sport, sports	ខាងស្រី	8	province
ក្រណាត់ (38L)				
khaan 25	to have not, to miss, to fail to	ខាងស្រី	45R	the provinces (outside Phnom Penh)
ខាង				
khaan 8	(see note) ^e	ខាងស្រី	22	trousers
ខាង				
khaan cəəŋ 51	north	ខាងស្រី	28	to borrow
ខាងជើង				
khaan cəəŋ chien 51	northeast	ខាងស្រី	45	green (fruit)
ខាងជើងខាងកើត				
khaan cəəŋ 29	left (side)	ខាងស្រី	51	to block, to obstruct
ខាងឆ្វេង				
khaan sdam 29	right (side)	ខាងស្រី	10	to see
ខាងស្តាំ				
khae 3	month	ខាងស្រី	36L	angry
ខាង				
khae ka?kədaa 30	July	ខាងស្រី	37	murder, assassination
ខាងកក្កដា				
khae kaŋŋaa 30	September	ខាងស្រី	23	blue
ខាងកញ្ញា				
khae komphé? 30	February	ខាងស្រី	44	tiger
ខាងកុម្ភៈ				
khae kraoy 3	next month	ខាងស្រី	44	bear
ខាងក្រោយ				
khae mé?kəraa 30	January	ខាងស្រី	19	afraid
ខាងមករា				
khae meesaa 30	April	ខាងស្រី	28	to forge (a signature), to fake; something false
ខាងមេសា				
khae mi?naa 30	March	ខាងស្រី	6	some
ខាងមីនា				

khlan	ខ្លាំង	14	strong	khohsnaakaa	45	information, propaganda
khlen	ក្លិន	34	odor, smell	ហេសនាការ		
khleŋ	បង្គោល	57	depot, cache	khouc	ខូច	14 out of order, damaged, to break down; when used of a person: to go wrong, to be bad
khley	ខ្លី	23	short			
khliə	ហ្ម (6)	24	sentence			
khlian (baay)	ហ្មឺន (បាយ)	33	hungry			
khloŋ mæel	ហ្មឺនម៉ែល	53	to watch from a hidden place	khouc khaat (37L)	52	damage, casualty; to cause damage, casualties
				ខូចខាត		
khluon	ខ្លួន	13L	body, self	khom	ខំ	(8) 54 to strive, to try, try and...
khluon aen	ខ្លួនឯង	14	oneself			
khmae	ខ្មែរ	2	Cambodian, Khmer	khpuoh	ខ្ពស់	59 high
khmae seerey	ខ្មែរសេរី	52	Free Khmer	khtoom	ខ្ទម	59 hut
khman	ខ្មាំង	48	enemy	khum	កម្រ	36 custody; to detain (police)
khmaoc	ខ្មោច	60	corpse, ghost, dead person	khum	កម្រ	25 town, county
khmaw	ខ្មៅ	23	black	khuo kbaal	ខួរក្បាល	43R brains
khmaw day	ខ្មៅជ័រ	6	pencil	khvah	ខ្វះ	7 to lack, be lacking
khmeen chnuol	ក្មេងស្នួល	41	servant, maid	khvay	ខ្វែង	(24) 33 to roast (on a spit)
khmeen khmeen	ក្មេងៗ	43	young generation	khyaol	ខ្យល់	45 wind, breeze
khnoan	ខ្នង	52	back	khyaol kuoc	ខ្យល់ក្អួច	51 tornado
khñom	ខ្ញុំ	1	I, me	khyaol pyuh	ខ្យល់ព្យួរ	51 storm, typhoon, hurricane
khñom l++	kee thaa ខ្ញុំឮគេថា	34	I've heard that	k++	គឺ	(18R) 37 is, that is, that is to say
khoh	ខុស (3)	24	wrong; different	k++	គិត	3 to think, to intend to
khoh knia	ខុសគ្នា	43	different	k++ aoy meen teen t+w	35L	in fact
khoh pil	ខុសពី	31L	different from			
				គិតខុសពីមន្ត្រីនានា		
				គិតមើលឃើញ	3L	to realize, to see

kit tiw sən គិតទៅវែង 15L	so long	kót ភាគ 4	he, she, they
kmeeng (kmeeng) (20L) 36	youth; young child	koun កូន 8	child
ក្មេង (ក្មេង)		koun pasaa កូនប្រសា 18	son- or daughter-in-law
knian គ្មាន 4	to not have; there isn't	koun phum កូនភូមិ 25	villager
knian baan...sah 15	to have not... at all	koun sao កូនសោ 42	key
គ្មានបាទ...សោះ:		koun səh កូនសិស្ស(3) 6	student, pupil
knian phlæw គ្មានផ្លូវ 47R	no alternative; no chance	koun təhian (46L) 47	private soldier
knuoy ក្មួយ 18	niece, nephew	កូនទាហាន	
knia គ្នា (14L) 13	each other; person, colleague; people, they	koh កោះ 53	island
		kon កង 13	bicycle; wheel, tire
		kon ក៏ 17	sentence particle
knog ក្នុង 6	in, inside	kon ក 19	neck
knog cənaom ក្នុងចំណោម 4	among	kon ក 23L	collar
knog peel thmey 37	recently, lately	kon baan dae ក៏បានដែរ 20	...is O.K.
thmey nih		kon daoy...kon daoy 47R	whether... or...
ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ:		ក៏ដោយ...ក៏ដោយ	
knog rayé? ក្នុងរយៈ 54	during	kon mian ក៏មាន 55R	even, it happens that...
kom កុំ 6	don't	kon a?nu?seenaa 49	company
kom aal tón កុំអាល់តាន់ 27	don't...yet, don't hurry to	thom កងអនុសេនាវិ	
kon កូន 5	movie	kon a?nu?seenaa 48	platoon
kook គោក 33L	dry (food, land), without liquid	touc កងអនុសេនាកូប	
koo prey គោថ្លា 44	wild bull	kon tóp កងទ័ព 49	troops, force
kool mnog គោលបំណង 54R	intention, goal, aim	kon tóp pəseh 49	special forces
		កងទ័ពពិសេស	
kóoy ភូមិ 47R	customs	kon tóp prey 49	guerrilla forces
		កងទ័ពថ្លា	

kwəŋ vihseəv?kəw កងវិស្វករ	49	engineer corps	kric គ្រឹច	19	sprained
kwəŋ vóoré?seenaa thom កងវរសេនាជំ	49	regiment	kric kəw គ្រឹចក	19	sprained neck
kwəŋ vóoré?seenaa təuc កងវរសេនាក្រុម	49	battalion	kriəŋ əvút គ្រឿងអាវុធ	55	weapons
kwəŋ yóo kaa sənət ការស្វែងរកការណ៍ សម្ងាត់	49	reconnaissance platoon, in- telligence company	kriəŋ məsin គ្រឿងម៉ាស៊ីន	59	machinery
kəp កប់	53	to bury	krom ក្រុម	48	group; platoon, squad
kəp mlin កប់មីន	53	to set mine	krom kamphlæŋ thom ក្រុមកាំភ្លើងធំ	58L	artillery platoon
kraap ក្រាប	60R	to prostrate oneself, to lie flat	krom təhian ក្រុមតាហ៊ាន	47	troops
kraeŋ (loo) គ្រឿង(លោ)	23	probably, lest, in case	krouc ក្រូច	31	orange, citrus fruit
krah ក្រាស់	31	thick	krouc chmaa ក្រូចជ្រា	31	lemon, lime
kraok ក្រោក	42R	to get up	krouc khvic ក្រូចខ្ចី	31	tangerine
kraom ក្រោម (25R)	29	under, below	krón bae គ្រាន់ប៉េ	20	to feel bet- ter; pretty good, rather, quite
kraoy ក្រោយ (8L)	3	after, behind	krón tae គ្រាន់តែ	15	just, only
kraoy móo (9L)	3	later (past)	króp -adj. or verb គ្រាប់	41	(see note)
kraoy pli ក្រោយពី	22	after	króp គ្រាប់	20	tablet, grain, pellet, seed
kraoy tiw ក្រោយទៅ	3	later (future)	króp គ្រាប់	47	something round (per- taining to ammunition)
kraoy pə-əh ក្រោយចុងស្រូវ (or pəmphot)	55	finally	króp baek គ្រាប់បែក	45	bomb
kraw ក្រៅ	47	out, outside	króp baek day គ្រាប់បែកថ្នាំ	54	hand grenade
kraw phlæw kaa ក្រៅផ្លូវការ	57	unofficial	króp baek phsaen គ្រាប់បែកផ្សែង	55	smoke bomb
kraw pli ក្រៅពី	46	aside from, other than	króp pray គ្រាប់ប្រាយ	42	buckshot
kree គ្រែ	22	bed	króp គ្រាប់ប្រាយ		
kria គ្រាប	60	to support and help walk	kroa ក្រ	18R	poor; to be slow to, seldom

krúh thna? គ្រោះថ្នាក់	36	accident, danger	la? លា	43	etc.
krun គ្រុន	19	fever, to have a fever	laan ឡាន	7	car
krun cañ គ្រុនចាញ់	20	malaria	laan chnuol ឡានច្រូល	9	bus
kruoh ក្រូស	50L	gravel	laan kəŋ dɔp ឡានកងដប់	48	10 wheel truck
kruosaa គ្រួសារ	21	family	laan peet ឡានពេទ្យ	50	ambulance
krup គ្រប់	27	every, each (any)	laan tɨk ឡានទឹក	50	fire truck
krup krón គ្រប់គ្រាន់	54	enough, adequate	laəŋ ឡើង	44	to climb, to rise
kruu គ្រូ	1	teacher, master of an art	laəŋ pra? khæc ឡើងប្រាក់ខែ	60	to raise a salary
kruu khmae គ្រូជួរ	57R	sorcerer, practitioner of traditional rituals	laəŋ sa? ឡើងសក់	52	to get a promotion
kruu peet គ្រូពេទ្យ	9	doctor	laom pót ឡោមព័ទ្ធ	52	to ambush
kruu perlen គ្រូបង្រៀន	9	teacher	lbaat ល្បាត	56	to patrol, to guard
kruu tiay គ្រូទាយ	40R	soothsayer, oracle, astrologer, medium	lbeen រលេង	20	tuberculosis
ksaoy ខ្សោយ	6	weak	lbiən លឿន	51	speed
kuk គុក (37L)	51	prison, jail	lbəwŋ លឿង	25	= look bəwŋ
kumməniḥ កុម្មុយនីស្ត	57	Communist	lɨ? លាក់	51	to hide
kumməniakum កុម្មុយនីស្ត	49	communications	lɨ?əl រាវិល	59	slippery
kwo គួរ	40	should	leek លេខ	23	number; size
kwo som គួរសម	60	fair, rather, quite	leek səkól khluon លេខសំគាល់ខ្លួន	54	serial number
kút គុត	23	exactly, even	leen លេង	5	to play, to visit, to do for fun
kuu គូ	16	pair	leen thóa kdaw លេងធំក្បាល	58L	to get tough, to get stricter
kuut គូត	52	one's behind, buttocks	leep លេប	20	to swallow
kuybaa គូបា	4	Cuba	leblep របៀប	29	way, style
(L)			leboh របស់	16	thing; of, belonging to
l?əw ល្អ (2)	6	pretty, beautiful, good			

lebbawŋ	របាំង	55	fence	leəŋ	ស្រែង	34	to quit; to divorce
lebuoh	របួស	50	wound; to be wounded	leəŋ leh	ស្រែងលះ	40R	to divorce, to abandon
ledaw	រដូវ	24	season	lia	សា	1	to say good-bye
ledaw pran	រដូវប្រាំង	24	dry season	lian	សាន	6	million
ledaw tik laəŋ	រដូវទឹកឡើង	59	flood season	lianŋ	សាង	5	to wash
ledaw vuh-saa	រដូវវស្សា	24	wet season	liav	សាវ	13	Laos, Lao-tian
lee	លើ	29	on, above	liay	សាយ	33L	to mix
laek	លើក (30R)	38	to raise, to lift, to carry	lien	ស្បែក	19	to stick something out
laek	លើក	47R	time, instance	liŋ	ស័ង	33	to fry rice
laek leəŋ tae	លើកលែងតែ	31	except	liit	ស៊ីត	18	liter
laek tik cat	លើកទឹកចិត្ត	54	to encourage	liiv	ស៊ីវ	8	single, bachelor
lahack	រើហាក់	41	torn	lic	ស៊ីច	56R	to set, to sink
lahout	រហូត	60	(see note)	liən	ស្បែក	24	fast
lakhət	សំខេត	49	message, letter, document	liəŋ	ស្បែង	23	yellow
lalook	លលក	44L	cuckoo	li+	ស្ត	11	to hear
ləmóom	ល្មម	18	enough, adequate	lkhaon	ស្តោន	45	play
ləmóom ləmóom	ល្មមល្មម	56R	small, trivial	lŋlac	ស្លាច	19	evening
ləmóom tae	ល្មមតែ	50	by the time that...	look	លោក	1	Mr., you, sir (male)
ləmwa?	ត្រីមក	42	trailer (small)	look a?nu?seəney	លោកអនុសេនីយឯក	48	Captain
ləŋla	រងា	24	cold	look a?nu?seəney	លោកអនុសេនីយទោ	48	1st Lt.
ləŋit	ងងឹត	51	dark	look a?nu?seəney	លោកអនុសេនីយត្រី	48	2nd Lt.
ləthi?nyum	សង្គម	55L	ideology	look kruu	លោកគ្រូ	1	teacher (male), you
ləvian	រវាង	54	between				
ləvul	រស់	14	busy				

look mené? លោកម្នាក់	30L	a man	(M)		
look srey លោកស្រី	1	Mrs., you, madame (female)	mae ម៉ែ	25L	= madaay
look utdomseeney aek 48 General			maon ម៉ោង	4	hour, time; clock
លោកទុក្ខបសេនីយឯក			maon pemaan ម៉ោងបុណ្យ	7	what time is it?
look utdomseeney nlayú? 48 Lt. General			mcui ម្ជុល	20	needle, syringe
លោកទុក្ខបសេនីយនាយក			mee bañciakaa មេបញ្ជាការ	47	commander
look utdomseeney tou 48 Maj. General			mee dek nóm មេដឹកនាំ	47	leader
លោកទុក្ខបសេនីយទោ			mee khum មេខ្នុរ	25	khum chief
look utdomseeney trey 48 Br. General			mee phum មេភូមិ	25	phum chief
លោកទុក្ខបសេនីយត្រី			mee sakat មេសកាត	28	quarter chief, chief of a sakat
look vóoré?seeney aek 48 Colonel			meeday មេដៃ	27	thumb
លោកវរសេនីយឯក			meeday មេដាយ	57	medal
look vóoré?seeney tou 48 Lt. Colonel			meek មេឃ (17R)	32	sky
លោកវរសេនីយទោ			meek baek thnay មេឃចៀកថ្ងៃ	24	clear sky
look vóoré?seeney trey 48 Major			meek lngit មេឃឯង	24	cloudy sky
លោកវរសេនីយត្រី			meemaay មេម៉ាយ	40R	widow, widower, divorced, divorced
lou ឡូ 31 dozen			meerien មេរៀន	32	lesson
luh traa tae លុះត្រាតែ	56	not unless, provided (that), providing that	mecah ម្ចាស់ (41L)	42	owner, master, boss
luoh pelaa លួសបន្ទា	55	barbed wire	mecah laan ម្ចាស់ឡាន	42	car owner
lú? លក់	6	to sell	me ceen មួយដង	48	one trip
lú? លក់	24	to fall asleep (resultative verb)	me dcaŋ មួយដង	5	once; for a change
luk luy លុកលុយ	53	to invade	me dcaŋ me dcaŋ ម្តងៗ	15	once in a while
luoc លួច	37	to steal	mekhaan tiet ម្ខាងទៀត	60	the other side
lup muk លុបមុខ	22	to wash (face)			
luu ល្អូ	39L	sewer, large pipe, ditch			
luum លូន	60R	to crawl on one's belly			
luy លុយ	4	money			

mə lian	ម្ភៃសាន	6	one million	mə ɲay	ម្ភៃថ្ងៃ	7	one day
mə məən	ម្ភៃម៉ឺន	6	ten thousand	məphey	ម្ភៃ	6	twenty
mə rooy	ម្ភៃរយ	6	one hundred	məphey pram	ម្ភៃប្រាំ	6	twenty-five
mə saən	ម្ភៃសែន	6	one hundred thousand	məphleet	ម្ភៃភ្លែត	7	a minute, a moment
məcliciat	បញ្ជី ជាតិ	25	birth certificate	məriam day	ម្រាមដៃ	52	finger
mədaay	ម្តាយ	8	mother	məsəl mɛŋ	ម្សិលមិញ	11	yesterday
mədaay coŋ	ម្តាយចុង	29R	stepmother	məsin	ម៉ាស៊ីន	14	engine, machine
mədaay kmeek	ម្តាយក្មេក	18	mother-in-law	məsin thoət səmleən	58R	tape record-	
mədaay mliŋ	ម្តាយថ្មី	18	aunt younger than parent		ម៉ាស៊ីនបកសំឡេង ^{er}		
mədaay thom	ម្តាយជុំ	18	aunt older than parent	məsin tik	ម៉ាស៊ីនទឹក	39	water fountain
..., məe təh	(13L)	28	perhaps, maybe	məthyoubaay	មធ្យោបាយ	59	means, tactic
... មើលទៅ				məthyum	មធ្យម	55	medium, average
məəl	មើល	2	to read, to look at	məyaan tlet	ម្យ៉ាងទៀត	49	furthermore, another thing
məəl dac	មើលដាច់	12	to be able to read	mec	ម៉េច	9	how, why; how about...
məəl kee məəl aən		38L	to watch people	mec baan tə	ម៉េចបានហើយ	40	why
	មើលគេមើលដង			mec əŋcəŋ	ម៉េចអញ្ចឹង	15	why, how come
məhaavi?thialay		40	University	mɛən	មែន	16	sure, true; it is true
	មហាវិទ្យាល័យ			mɛən əh	មែនទេ	11	it? ..., isn't it?
məhoup	ម្ហូប	15	food	mɛən əh	មែនទេ	30	really, is that so!
məleɕh	ម្ល៉េះ	18	so + adjective	meh (=məleɕh)	ម្ល៉េះ	40	so, so much
mənə? mənə?	(30R)	47	each (person), every one of them				
	ពួកវា						
məntli	មន្ទីរ	55	building, office				
məntli catkaa	(47R)	55	headquarters				
	មន្ទីរពាក់កាន						
məntli peet		58	hospital				
	មន្ទីរពេទ្យ						
mənuh	(18L)	33	people, person, human being				
	មនុស្ស						
mənut	ម៉ីនុត	9	minute				

mia	មា	18	uncle younger than parent	mín ey tee	(6) 10	you re wel- come, that's O.K.it's nothing
mian	មាន	18	to have, there is	មិនអីទេ		
mian	មាន	4	to exist, to have; there is; to be rich, wealthy	mín khvah tee	មិនខ្វះទេ 45	plenty, a lot of
mian baan	មានបាទ	15	past time indicator	mín krón tae...tiet	60	not only... but
mian (kmian) akah	មាន(គ្មាន)ឱកាស	46	to have an opportunity	មិនគ្រាន់តែ...ទៀត		
mian ey	មានអី	9	fine, O.K.	mín l?w tee	3	not good
mian kaa ey	មានការអី	9	"What can I do for you?"	មិនស្អាត		
mian knia		13	to be altogether,	mín meen (cia)	9	isn't a...
mian payaoc	មានប្រយោជន៍	28	to have company useful, important, interesting	មិនមែន(ជា)		
mian prosah	មានប្រសាសន៍	29	to say, speak (formal)	mín...pemaan	20	not so..., not very...
mian riəŋ	មានរឿង	15	to have a fight	មិន...ប៉ុន្មាន		
mian senaəŋ	មានសំណាង	51	lucky	មិនសូវ	12	not much, not really
mian tooh	មានទោស	36L	guilty; to be punished	mín...səh	មិន...សោះ 5	not at all
miling	មីង	18	aunt younger than parent	mín tae pənnoh	37	not only that
milin	មីន	53	mine	មិនតែប៉ុណ្ណោះ		
mín	មិន	3	no, not	mín thaa tə...dae	45	not only... but
mín (cam) bac	មិន(ចាំ)បាច់	9	don't have to, not necessary to	មិនថាអី...ដែរ		
mín cañ	មិនចាញ់	43	as...as	mín tien tee	48	it depends
mín cə...pemaan	មិនជា...ប៉ុន្មាន	10	not very	មិនឡើយទេ		
mín dael...(səh)	មិនដែល... (សោះ)	12	have never, doesn't ever	mín tón	3	not yet; to be unable to do in time
mín dəl	មិនដល់	24	not as...as	mín yuu mín chap	59	sooner or later
				មិនយូរមិនឆាប់		
				mít	មិត្ត	21 friend
				mít səmlañ	21	friend
				mmon	មិត្តសម្លាញ់	51 to intend
				mnaac nín	40	since
				mnoh	ម្នាស់	31 pineapple
				món	មាន់	34 chicken
				món tia	មាន់ទា	53 poultry

moo	មក	4	to come; to, toward	(N)	
moo dal	មកដល់	9	to arrive	naa	ណា 2 which, where
mootoo	ម៉ូតូ	11	motorcycle	naa muoy	ណាមួយ 20L any, some
morcee	មរឺច	55	mortar (gun)	naa muoy...naa muoy	40 on the one hand...and on the other hand...; not only...but also
mót	មាត់	22	mouth	ណាមួយ...ណាមួយ	
mót tunlee	មាត់ទន្លេ	48	mouth of the river	nae	នៃ 34 indicates hesitation
mongdaa	ថ្នល់ដាក់	27	money order	nah	ណាស់ 5 very, very much
mphot	បំផុត	36	of all...est (superlative)	ndaat	អណ្តាត 19 tongue
mron	បំរុង	58L	to intend	ndoun	អណ្តូង 39 well
muo	មុជ	19	to dive, to go under	nhé?	អ្នក 8 classifier for person; you
muo tik	មុជទឹក	19	to take a shower; to go swimming	nhé? aen	អ្នកដល់ 27L you
muk	មុខ	33	face; kind, type	nhé? bomrae	អ្នកចម្រើ 30R servant
muk	មុខ	29	front, in front of	nhé? baa? prae	41 interpreter
muk cia	មុខជា	30	definitely, surely, definitely, will	អ្នកចក្រច្រ	
muk gla	មុខងារ	54	job, work, position	nhé? cam kaa	34R farmer (non-rice)
mun	មុន (21L)	22	before	nhé? canli	អ្នកជម្ងឺ 19 patient
mun nín	មុននឹង	22	before	nhé? cit khaan	អ្នកជិតខាង 14L neighbor
mun deboun	មុនដំបូង	42	first of all	nhé? kan luy	56 treasurer, cashier
mun maon	មុនម៉ោង	9	ahead of time	អ្នកកាន់ស្កុល	
muo?	ម្តុក	23	hat	nhé? kroa	អ្នកក្រ 26L poor person, the poor
muoy	មួយ	6	one, a	nhé? kruu	អ្នកគ្រូ 1 teacher (female)
muoy muoy	មួយៗ	19L	slowly	nhé? leen	អ្នកសេដ 44 player
muoy muoy	មួយៗ	47	each	nhé? mian	អ្នកមាន 26L rich person, the rich
muoy viñ tlet	មួយវិញទៀត	38	another thing	nhé? neesaat trey	44 fisherman
muulathaen	មូលដ្ឋាន	59	base (military and philosophical)	អ្នកសេសាទ័ត្រ	
				nhé? nóm saa	55 messenger
				អ្នកនាំសារ	

né? phieh khluon	47	refugee	niyley rōo នីហាយរក	48R	to be friendly with, to talk to, to seek out
né? prap អ្នករៀនខ្លួន	13L	the one who tells	niyúm verb នីយម	44	accustomed to; normally
né? srok srae អ្នកស្រុកស្រែ	24	farmer, villager	n̄ay hot ឆ្ងាយហត់	55	to be tired
né? tēnaag kesaet អ្នកតំណាងកសិករ	50	press representative	n̄ng នឹង	2	that, this; here, there; (indicates action in progress); the
né? thom អ្នកធំ	14L	big shot, important person	n̄ng នឹង	24	and
né? tooh (37L) អ្នកទោស	52	convict, prisoner, guilty person, criminal	n̄ng haey នឹងហើយ	16	that's right
né? ɔŋtuut អ្នកអង្គទូត	54	diplomat	n̄ng thaa នឹងថា	35R	if it were to be said
né? naa អ្នកណា	2	who, whoever	n̄w នៅ	2	to live, to stay
nəyoobaay (30R) និយោបាយ	55	politics	n̄w នៅ	3	still
nəw នៅ	47R	a particle that can precede the object of a verb (literary)	n̄w aenih នៅឯនេះ	44	over here
ney ន័យ	5	meaning	n̄w...n w laey នៅ...នៅឡើយ	45	not yet
nialikaa នាឡិកា	25	watch	n̄w laey នៅឡើយ	57	not yet
nian នាង	1	Miss, you (female)	n̄w peel dael នៅពេលដែល	53	at the time
niavia phtuk kapal hɔh នាវាដឹកកប៉ាល់ហោះ	55	aircraft carrier	n̄w sol នៅសល់	23	remained
niay təhian នាយទាហាន	47	officer	n̄w tae នៅតែ	60	still
niay təhian bomron នាយទាហានចម្រង	46L	reserve officer	n̄m នាំ	50	to lead, to take (someone somewhere), to transport
nih នេះ	4	this; here	n̄m aoy skól នាំទូលស្គាល់	49L	to introduce to
nimuoy nimuoy នីមួយៗ	26L	each, each one	n̄saay ទន្សាយ	44	rabbit
niyley នីហាយ	2	to speak	ntéh រន្ទះ	51	thunder
			ntec ចង្អុល	44	little, few
			ntec madoɔŋ ntec madoɔŋ ចង្អុលម្តងៗ	57	a little at a time, little by little

ntec ntuoc ចង្កៀបចង្កៀប	14	a little	ឈប់ ដាច់ (34R)	45	to die (used of animals and very informally of people)
nuh នោះ	4	that; there			
numpa្យ ឆ្កែប្រាំង	34	bread			
numpa្យ da? sac	45	sandwich			
ឆ្កែប្រាំងដាក់សាច់ (ក៏)			oh ឡូស	56R	firewood
ham ញ៉ាំ	4	to eat, to drink, to smoke	om អ៊ី	18	aunt or uncle older than parent
ham baay haan	5	to eat out	om tuuk អ៊ីតូក	44	to row
ញ៉ាំបាយចាស់			opasa? ឡូសត្រី	35L	obstacle, challenge
ក៏ក៏+m ញញឹម	47L	to smile	otael ភូត័ល	10	hotel
ក៏ក ក៏រ ញឹកញាប់	56	often	ottlahoo ឡូហាហាណ៍	44	example
ក៏រ ញាប់	8	rapid, rapidly	ouh ឡូស	42L	to tow, to drag
ក៏ហ ក៏ហ ញុះញង់	57	to instigate, to incite			
(ក)					
ឡា ថ្ងៃ	7	day	oh អស់	8	to be out of, all (finished), to be all gone
ឡា aatit ថ្ងៃអាទិត្យ	30	Sunday			
ឡា can ថ្ងៃចន្ទ	30	Monday	oh kela្យ អស់កញ្ចប់	33	to be tired
ឡា nih ថ្ងៃនេះ	3	today	omnaac អំណាច	25	power
ឡា ឡា ថ្ងៃអង្គារ	30	Tuesday	onteré?clat អន្តរជាតិ	55R	international
ឡា pəhoh ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍	30	Thursday			
ឡា put ថ្ងៃពុធ	30	Wednesday	ompli អំពី	42	about, concerning; from
ឡា saw ថ្ងៃសៅរ៍	30	Saturday			
ឡា saw kraoy	30	next Saturday	onglee អង្គុល	2	English
ឡា sok ថ្ងៃសៅរ៍ព្រហស្បតិ៍	30	Friday	on tuut... អង្គុត	54	diplomat
ឡា tron ថ្ងៃត្រង់	56R	noon	ឯ អរ	1	to be glad
ឡា? ដាក់	39R	to turn (body)	ឯ kun អរគុណ	1	thank you
ឡា al អង្គុល	3	when (non-past)	oprum អប់រំ	49R	to educate, to bring up, to teach manners to
ឡា ឯ អង្គុល	34	(uncooked) rice			
ឡា kup អង្គុល	58	trap			
ឡា kuy អង្គុល	29	to sit	proun ច្បង	8	younger sibling

pʔoun cildoun muoy	18	younger first cousin	pəbaŋ pəlom	ថ្ងៃដំបូង	60	to camouflage
				ច្បាប់ដំបូង		
pʔoun thlay	18	younger sibling-in-law	pəcʰəʔ	បញ្ជាក់	26R	to attest, to certify, to verify, to prove, to show
pəet səp	6	eighty				
pəŋŋəhaa	47	problem	pəcəŋ	បញ្ចេញ	52L	to take out, to remove, to show off
pəot	58R	a metal container the size and shape of a gasoline can	pəchan niŋ	ប្រឆាំងនឹង	37L	against, opposed to
pəom	31	apple	pəchuoy khaet		26	Lt. governor
pəah saay	19	to get a cold, a cold		ភូមិប្រធាន		
pəey	8	husband	pəchup	បញ្ឈប់	42	to stop (someone or something)
pəʔ	22	to wear, to put on, anything other than skirt or pants	pəcoh pəcoul		54	to persuade, to influence
				បញ្ចុះបញ្ចូល		
pəʔ kədaal	32	half, middle	pəcoul	បញ្ចូល	40L	to put in, to cause to enter
pəʔ saʔ	47	to have a rank	pəcrah phləw		42	to go the wrong way (on a street)
				បញ្ជាត្រូវ		
peek	11	too	pəcúl mǝn	ប្រជែងមាត់	43	cocks fight
peel	7	time				
peel min rəvúl	14L	spare time, free time	pəcum	ប្រជុំ	36L	to meet, to hold a meeting
peel naa	14	when	pəcuun	បញ្ជូន	47	to send
peel thŋay	22	daytime	pədaal aoy		59	to cause
				បណ្តាលឱ្យ		
peen pəh	33	tomato	pədaal mǝo pli		59	caused by
				បណ្តាលចក្រ		
pəʔaek	42L	chair back, support	pədaə	បណ្តើរ	52	to march, to cause to walk (causative), to escort
pəʔuoc	20	window				
pəbaaʔ	(5)18	difficult	...pədaə...pədaə		(39R)60	(see note)
pəbaek	58	to break (transitive)		... បណ្តើរ... បណ្តើរ		
pəbaŋ	60	to hide	pədaoy aoy		56	to let, to allow
				បណ្តោយឱ្យ		

pədap daoy	ប្រដាប់ដោយ	59	equipped with	pəkún	បង្គុំ	10	toilet
pədap pədaa	ប្រដាប់ប្រដា	44	equipment	pəkuot (pəceɛŋ)	ប្រកួត (ប្រជែង)	43	to compete
pədaw	ប្រដៅ	36L	to teach man- ners, to give advice	pəlaa	បន្ទា	55	thorn
pədouc	ប្រដូច	35L	to compare	pəlae	បន្លែ	34	vegetable
pəhaaŋ	បង្ហាញ	42	to show	pəlih	ប៉ូលីស	28	police
pəheh	ប្រហែស	35	to neglect	pəlom	បន្លំ	41	to cheat, to fool, to confuse
pəhaeɩ	ប្រហែស	9	about, approx- imately	pəlwəŋ	ប្រឡង (7)	43	to take a test
				pəlwəŋ cəp	ប្រឡងដាច់		to pass a test
pəhat	បង្ហាត់	48	to train, to drill	pəlwəŋ thlé?	ប្រឡងធ្លាក់	45R	to fail a test
pəhou	បង្ហូរ	39L	to cause to flow	pəmaan	ប៉ុន្មាន	6	how many, how much
pəhout	បង្ហូរ	35	(see note)	pəmaan ŋay nŋ	ប៉ុន្មានថ្ងៃប៉ុន្មាន	20	the past few days
pəhsaka?kam	បេសកកម្ម	58	mission	pəmbaek	បំបែក	52	to break (transitive)
pəkae	ពូកែ	43	skillful, smart, effec- tive	pəmbaek cuo	បំបែកជួរ	56	to break ranks
pəkaek	ប្រកែក	58R	to refuse, to argue	pəmbah pəmbao	បំប៉ះបំបោរ	52	to incite, to rabble- rouse
pəkaet	បង្កើត	57R	to give birth to, to origi- nate	pəmbey	ប្រាំបី	6	eight
pəkhəŋ	បង្ខំ	40	to force	pəmbuon	ប្រាំបួន	6	nine
pəkət	ប្រាកដ	56	certain, sure	pəmmuoy	ប្រាំមួយ	6	six
pəkət thaa	ប្រាកដថា	30	to be certain	pəmpé?	បំពាក់	56	to decorate (with a med- al), to put on, to cause to wear
pəkwəŋ	បង្កង	33	lobster	pəmpé? sa?	បំពាក់សក់	56	to award a promotion
pəkwəp	បង្គាប់ (34R)	49	to order, to command	pəmpŋ	បំពេញ	27	to fill
pəkwəp (daoy)	បង្គាប់ (ដោយ)	51R	to have, to be possessed of				
pəkraap	បង្រួប	48L	to flatten, to defeat com- pletely				

pəmpil ប្រាំពីរ	6	seven	pəthianlathippədey ប្រធានាធិបតី	37	president (of a country)
pəruk rōt ប្រធានរដ្ឋ	55	chief of state			
...pənəŋ ... ប៉ុណ្ណឹង	49	and that's all, only	pəthuy ប្រថុយ	51	to take a chance, to risk
pənəŋ seh ប្រណាំងសេះ	44	horse racing	pətiay បន្ទាយ	47	barracks
pənŋ ប៉ុណ្ណឹង	18	only; that much	pətuṣ បន្ទប់	13	room
pənɪt ពិនិត្យ	42	to examine, to observe, to inspect, to censor	pətuṣ tɪk បន្ទប់ទឹក	9	rest room
pəntae ប៉ុន្តែ	41	but	pəyaoc ប្រយោជន៍	48R	utility, interest, gain
pəñaa ប្រាជ្ញ (59R)	60	intelligent, smart	pəyat ប្រយ័ត្ន	20	to be careful; watch it
pəñap ប្រញាប់	30	to be in a hurry	pəyul ពន្យល់	15	to explain
pəphlaaŋ បំផ្លាញ	51	to destroy	pəeŋ ពែង	45	cup
pəphlah បំផ្លាស់	52	to change, to transfer (transitive)	pəermil baek laan ដឹកថ្មីច្រកឡាន	42	driver's licence
pəphlic បំភ្លេច	55R	to forget (deliberately)	pəet ពេទ្យ	8	hospital, medicine, doctor, nurse
pəpōok ពពក	51	cloud	pəet ruhsii ពេទ្យរុស្ស៊ី	18	Russian hospital
pəpūn ប្រពន្ធ	8	wife	ph?aem ផ្អែម	31	sweet
pəraam koucoo បំភ្លេចគោចរ	36	curfew	phaa? ដាក់	42	to fine
pərae បំរើ	41	to serve	phae kəpal ផែកប៉ាល់	17	port, dock, pier
pəraŋ បារាំង	2	French; a Frenchman, the French	phaen kaa ផែនការ	58	plan
pərien បង្រៀន	2	to teach	phaen tii ផែនទី	49	map
pəriŋ ពង្រឹង	51	to harden, to stiffen, to strengthen	phcuŋ ភ្នំ	51L	to point a weapon closely at
pərou បុរេ (48L)	57	office	phdah saay ផ្កាសាយ	19	to have a cold
pəteeh ប្រទេស	43	country	phdət ផ្អែក	27	to print, to imprint
pəteh ប្រទះ	41	to meet	phdət meeday ផ្អែកមេដៃ	27	to finger-print
pəthaem បន្ថែម	51	to increase (transitive)			

pheet	ភេទ	41R	sex, gender	phlæw khvaen	ផ្លូវច្រវាក់	48	cross road, intersection
phæk	ផឹក	38R	to drink (non formal)	phliam	ភ្លាម	(38R) 54	immediately
phsom	ផ្សំ	58	to assemble, to gather	phlic	ភ្លេច	6	to forget
phcuo	ភ្នុរ	40L	to plow	phlic chin tæ	ភ្លេចចិនចោល	16	to completely forget
phdom	ផ្គុំ	55	to gather	phlien	ភ្លៀង	16	rain, to rain
phdol	ផ្គត់	39	to supply	phlom	ផ្លុំ	60	to blow
phdou	ផ្លាស់	(50R) 60	to change	phlon	ផ្លន់	53	to rob, to plunder
phey	ភ័យ	42R	to be afraid, to be frightened	phnaek	ផ្នែក	(34R) 51	part, section
phæk	ផឹក	39	to drink	phneek	ភ្នែក	15	eye
phia?	ភាគ	6	part, a fraction of	phnom	ភ្នំ	48	hill, mountain
phia? craen	ភាគច្រើន	6	the majority	phnom bookkoo	ភ្នំបូកគោ	45	Bokor Mountain
phia? craen craen tæ	ភាគច្រើន ៗ តែ	58	the majority	phnou	ផ្ទុវ	60	grave, tomb
phia? rooy	ភាគរយ	6	percent	phñaa	ផ្ញើ	21	to send
phasaa	ភាសា	58	language	phñé?	ភ្ញាក់	22	to wake up (intrans.)
phkaa	ផ្កា	45	flower	pho?	ភក់	59	mud
phkaay	ផ្កាយ	58	star	phol	ផល	40L	product, outcome
phlae	ផ្លែ	31	fruit	phoaŋ	ផង	6	too, also, either
phlae chee	ផ្លែឈើ	31	fruit	...phoaŋ...phoaŋ	... ផង ... ផង	40	(see note)
phlae setouc	ផ្លែស្ពឺច	44	fishing hook	phsaa	ផ្សារ	15	market; downtown
phlaek	ផ្សែក	21	strange, different	phsaa kedaal	ផ្សារកណ្តាល	15	Central Market
phlah	ផ្លាស់	47	to transfer	phsaen	ផ្សែង	55	smoke
phleen	ភ្លេង	12	music	phsaŋ	ផ្សំ	44	to tame
phlæe	ភ្លើង	56L	stupid	phseeng	(phseeng) (26R)	35	different
phlæŋ	ភ្លើង	10	fire; light; electricity		ផ្សេងៗ		
phlæŋ kahoom	ភ្លើងក្រហម	10	red light				
phlæw	ផ្លូវ	10	street, road				

phtéh	ផ្ទះ	5	house, home	plisaa	ពិសា (16L)	29	to eat, drink (formal)
phtien	ផ្សំ	58	to synchronize, to make certain	piñ cet	ពេញចិត្ត (32L)	42	to be pleased, to be satisfied
phtól khluon	(35L) ផ្ទាល់ខ្លួន	51	personal; selfish	piñ til kron		38L	all over the city
phtuh	ផ្ទុះ	45	to explode	piñ	ពេញចិត្ត		
phtuk	ផ្ទុក	50	to load	piñ	ពិត	38	to depend on
phtuy tiw viñ	(32R) ផ្ទុយទៅវិញ	36	on the contrary	pit	ពិត	54	true
phum	ភូមិ	39	hamlet, village	pit meen tae		46	while it is true that
phuumia	ភូមា	57	Burma	póa	ពណ៌	23	color
phuut	ភូត	54	to lie	poh	បុស្ស	27	post office
phylabaal	ព្យាបាល	55R	to take care of, to care for	póon	ពង	33	egg
pia?	ពាក្យ (6)	24	word	pouñ	ពោង	41	buoy
pia? cecaam eraam		54	rumor	pra?	ប្រាក់	45	silver; money
	ពាក្យចបាចមអាមាម			pra? khæ	(41R) ប្រាក់ខែ	56	salary
pia? thom thom		36L	rude words, backtalk	pracñaa	ប្រាជ្ញា	59R	intelligence
	ពាក្យឆ្លាំ			prae	ប្រើ	32	to use, to ask to do, to send on an errand
plah piñ	ពាសពេញ	44R,L	all, complete, all over	prae	ប្រែ	(4) 24	to translate
play	ពាយ	44	extinct	prañ	ប្រាំង	14	brake
pil	ពី	4	from	prap	ប្រាប់	(8) 10	to tell
pil	ពីរ	6	two	prap aoy	ប្រាប់ទូល	10L	to tell to (do something)
pil mənay noh		41	the other day	prañ	ប្រឹង	44	to strive
	ពីម្ល៉ោះថ្ងៃនោះ			pratikaa	ព្រឹត្តិការណ៍	50R	event
pil mun	ពីមុន	18	before, previously	preek	ប្រែក	58	stream
pil nkaal	ពីអង្គាល់	9	when	preek cik	ប្រែកដឹក	58	canal
pil pruh	ពីព្រោះ		because	preen	ប្រេង	14	oil
ping pon	ប៉ឹងប៉ង	43	ping pong	prey	ព្រៃ	44	forest, jungle

præh ជ្រូក	44	deer	pum saen ពុំស្រស់	31	a kind of fragrant tree; a kind of large mango
priap ព្រាប	43	pigeon			
priep ព្រៀប	60L	to compare			
prik ព្រឹក	7	morning	pún ពូន	53	tax
prik meñ ព្រឹកម៉េញ	10	this morning	puo? ពួក	52	group
			puo?maaa? ពួកម៉ាក	5	friend
proh ប្រុស	8	male (per- taining to human)	puo? yie? kon ពួកស្បែកក្រ	52	Viet Cong
prahok ប្រហុក	33	preserved fish paste	puon ពូន	53	to hide (oneself)
pron ប្រុង	59	to be ready	puu ពូ	18	uncle, younger than one's parent
pron priep ប្រុងព្រៀប	57	to be ready	puu aen ពូឯង	18L	you
próom ព្រម	35	to agree, to allow		(R)	
praté?bat ប្រតិបត្តិ	48R	to execute, to put into ef- fect	raadyou រ៉ាដ័យូ	22	radio
prate?batkaa ប្រតិបត្តិការ	58	operation	rey luy រ៉េលុយ	53	to take up a collection
praté?kam ប្រតិកម្ម	50	reaction	ré? រ៉េក	59	shallow
prúh ព្រោះ	3	because	raeh រ៉េស	23	to select, to choose; to find, to pick up
prúm daen ព្រំដែន	48	frontier, border	raetraet រ៉េត្រែត	60	to retire
prúm daen khmae ព្រំដែនកម្ពុជា-វៀតណាម	57	Cambodian- Vietnamese border	rah រ៉ា	5	or; question particle
pruoñ ព្រួញ	44	arrow	ramkhaan រ៉ាមកាង	60	to disturb, to annoy
pruoy ព្រួយ	31	to worry	ramloup lee រ៉ាមលួបលី	59	to violate
púh ពោះ	52	stomach	rap yóo រ៉ាបយូ	49	to confis- cate
púh ពស់	44	snake	revúl (n+ŋ) រ៉េវុល (នីង)	14	to be busy, to be con- cerned with, to be wor- ried about
puk ពុក	59	rotten			
puk móť ពុកមាត់	22	mustache, beard	riaccakaa រ៉ាឡាកា	38	government
púl ពល	49	troops	riey រ៉ាយ	56	at retail
púl ləbaal ពលហ្មឺន	57	sergeant	riey kaa រ៉ាយកា	42	to report

riel	រៀល	18	riel (Cambodian currency)	róo khoh róo trəw	26R	to find out the truth
rien	រៀន	2	to study, to learn	រកខ្លួនរកត្រូវ រកស៊ី	53L	to earn a living, to make money
riep com	រៀបចំ	11	to arrange			
riep com khluon	រៀបចំខ្លួន	13L	to get ready, to get dressed	រំលង tuk រង់ទុក្ខ	56	to suffer, to undergo suffering
riəŋ	រឿង	6	story, matter; fight	roon រោង	6	a shelter, a (movie) house, a large building, a factory
rit	រឺ	5	or			
rit	រឹង	58R	hard			
rit kbaal	រឹងក្បាល	58R	hard-headed, stubborn	róh រាស់	40L	to rake, to harrow
rit	រឹត	20	to rub	róp រាប់ (33L)	54L	to count
rit tac	រឹតតែ	32L	increasingly	róp + number e.g. róp pón រាប់ពាន់	43L	hundreds, thousands, etc.
rit tac...laəŋ	រឹតតែ...ឡើង	34	increasingly			
rokket	រ៉ុក្កែត	50	rocket	ruh រស់	8	alive
ról	រាល់	14	every (with time words)	ruhsil រុស្ស៊ី	18	Russia Russian
ról aatit	រាល់អាទិត្យ	21	every week	ruñ រុញ	35	to push
ról khac	រាល់ខែ	21	every month	verb+ ruoc រួច	22	to finish ing verb+
ról ngay	រាល់ថ្ងៃ	30	every day			
ról peel	រាល់ពេល	14	every time	ruoc រួច	5	then
ról prik	រាល់ព្រឹក	22	every morning	ruoc həh រួចហើយ	5	then
róm	រាំ	5	to dance	ruoc həh rə niw	11	finished yet?
rót pəhaa	រដ្ឋប្រហារ	53	coup d'état	រួចហើយឬនៅ?		
róttəkaa	រដ្ឋការ	38	government, civil service			
róttəpilbaal	រដ្ឋាភិបាល	38	government, administration, regime	ruoc khluon រួចខ្លួន	26	to be free from obligation, to be even with
róttthianil	រដ្ឋធានី	57	capital city	ruoc pil mót រួចក៏មាត់	49L	to say for the heck of it, to make up a story
róo	រក (18R)	34	to look for			
róo...khəəñ	រក...មើល	2	to find	rút រត់	35	to run
				rút cəñ រត់ចេញ	52	to desert

rút kóoy រត់គូយ	54	to smuggle	saathiarana?rát 35L	republic
rut kruh រត់ក្រូហៈ	49	tank	សាធារណរដ្ឋ	
ruun dey រូងដី	53	tunnel, hole, cave	sac សាច់	15 meat
ruup រូប	27	image, picture, form	sac ciem សាច់ចៀម	34 lamb
ruup thoat រូបថត	27	picture, photograph	sac dóm សាច់ដុំ	43R muscle
ruy រុយ	45	fly	sac cruuk សាច់ជ្រូក	33 pork
(S)			sac koo សាច់គោ	33 beef
s?aat ស្អាត	13	neat, clean, nice, attractive	sac móm សាច់មាន់	34 chicken
s?aek ត្រឹម	3	tomorrow	sae sɛp ហែសែប	6 forty
s?aek prik ត្រឹមព្រឹក	13	tomorrow morning	saha?rát សហរដ្ឋ	33 United States
s?ey ស្អី	18	what	saha?rát aameerik 33	United States of America
s?ey khlah ស្អីខ្លះ	11	what else	សហរដ្ឋអាមេរិក	
s?ey koo (kót) mlan 28L		he has everything	sakaməphiap សកម្មភាព	51R activity
s?op ស្អប់	47	to hate, to dislike	saññaa សញ្ញា (31L)	57 sign
s?uy ស្អុយ	34	pungent, bad smelling	saññaa phleəŋ សញ្ញាភ្លើង	60 flare
sa? សាក្រី	47	rank, tatoo	san សាំង	14 gas
saa? សាក	17	to try	sat សត្វ (40L)	41 animal
saalaa សាលា	2	school, hall, court of law	sat slaap សត្វស្លាប	44 bird
saalaa khum សាលាប៉ុ	25	town hall	saw kraoy សៅរ៍ក្រោយ	30 next Saturday
saalat សាឡាត់	33	lettuce, salad	sbaek cəəŋ ត្រីស្បែកដើម	16 shoes
saam sɛp សាមសែប	6	thirty	sbieng əhaa សៀងអាហារ	51 provisions, food
saap សាប	33L	bland, not salty or spicy, fresh (water)	sdaay ស្តាយ	35 to regret
saaré? sekhan 48R		essence	sdaəŋ ស្តើង	31 thin (thing)
សារៈសំខាន់			sdam ស្តាំ	10 right
			sdap ស្តាប់ (1)	11 to listen
			sdap baan ស្តាប់បាង	12 to understand
			sdap l+i ស្តាប់ឮ	12 to hear
			sdey aoy ស្តីទុយ (45R)	59 to reprimand

sdey	ស្តី	59	to reprimand	səkat	ស្កាត់	28	a political division
seen	សេន	31	penny, cent	səkhim	ស៊ីម (17R)	40	to hope
səʔaat	សំអាត	45L	to clean	səkol	ស៊ីកាស់	54	to recognize
səbaay	សប្បាយ	1	fun, happy	səkrim	ស៊ីក្រាម	40	war
səbaay cət	(30L) សប្បាយចិត្ត	38	happy	səlaan	សាឡាន	50	ferryboat
səbaay niŋ	សប្បាយនឹង	10R	pleased with, satisfied with	səlat	សាឡាត់	34	salad
səbaem	សម្លេង	24	terrible, awfully	səlaŋ	ស៊ីឡាញ់	21	friend; to love, to like
səbot	ស៊ីបូត	11	letter, ticket, document	səlap	ស៊ីឡាប់	37	to kill
səbot aasəraŋ	ស៊ីបូតអាស៊ីរ៉ង់	42	insurance certificate	səlap khluon aen	ស៊ីឡាប់ខ្លួនឯង	44	to commit suicide
səbot chluon daen	ស៊ីបូតឆ្លងដែន	42	passport	səlek	ស៊ីឡេក (26L)	27	sheet, classifier for sheets and sheet-like objects, papers
səbot kenaet	ស៊ីបូតកំណើត	25	birth certificate	səliisəlaet	សាស៊ីសាឡាត	20	salicylate (from salicylic acid)
səbot laan	ស៊ីបូតឡាន	42	car registration	səlop	ស៊ីឡប់	45	to have fainted
səbot məcah laan	ស៊ីបូតម្ចាស់ឡាន	42	car owner certificate	səm	ស៊ីម	27	before, not...until, only then, before...-ing
səbwaʔ kaat	ស៊ីបកកាត	27	identification card form	səmay	សម័យ (53R)	59	era, modern
səbuu	សាប៊ូ	22	soap	səmkhan	សំខាន់	21	important
sədaek	ស៊ីណូក	33	bean	səmkol	ស៊ីកាស់	31L	to recognize
sədaek bəndəh	ស៊ីណូកបណ្តុះ	33	bean sprouts	səmleən	សម្លេង	33	voice
sədap thnóp	សណាប់ធ្នាប់	59	manner	səmleən sahaʔrót aameerik	សម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិក	33	Voice of America
səeril	ស៊ីរី	31	cherry	səmləw	សម្ល	33	a stew
səfleə laan	ស៊ីហ្គាឡាន	42	horn (car)	səmmaaʔ	សំរាក	35	to relax, to rest
səh	សិស្ស	3	student, pupil	səmmaam	សំរាម	56	garbage
sək	សឹក	60	military				

samraan	សំរាន់	7	to sleep (formal)	sii chnuol	ស៊ីឡូល	41R	to go into domestic service; to take a job, usually men- ial
samrac cət	សំរេចចិត្ត	30R	to decide				
samrap	សំរាប់	13	for				
samot	សមុទ្រ (33L)	55	sea, ocean	sii san	ស៊ីសាំង	31	to consume gas
samrok	សំរុក	58	to force one's way in with- out thought of conse- quences	siklou	ស៊ីក្លូ	13	pedicab, cyclo, cyclopousse
sən	សិន	1	first, for the time being	siiñee	ស៊ីញ៉េ	25	to sign
				silitrou?een	ស៊ីត្រូអែន	19L	Citroen
sənaaŋ	សំណាង	42	luck	skóo	ស្កូ	52L	a drum
sənuo	សំណួរ (4)	49	question	skól	ស្កស់	32	to know, to be acquaint- ed with
səŋ tæ	សឹងតែ	40	almost				
səphiap	សភាព	59	condition, appearance	skoo	ស្កូ	32	sugar
səphiarə?	សម្ភារៈ	56	supplies	slaap	ស្លាប	59	wing
				slaap pria	ស្លាបព្រា	20	spoon
səphiw	សៀវភៅ	5	book	slap əh həh	ស្លាប់អស់ហើយ	8	already passed away
səpút	សំពត់	23	skirt				
səraap	ស្រាប់	49	set	slək chəə	ស្លឹកឈើ	60	leaf
səron	សាវ័ង	23	sarong	slie?	ស្លៀក	22	to wear, to put on skirt or pants
sərop tiw	សង្ខេបទៅ	45R	in short, in brief				
səthaan kaa	ស្ថានភាព	58	situation	slie? pə?	ស្លៀកពាក់	22	to dress, to wear, to get dressed
sətraw	សត្រូវ (38L)	42	enemy	slout tron	ស្លូតត្រង់	53	honest, frank, open, docile, nice
sət so?	សិតសក់	22	to comb hair				
səvəŋ	ស្រវឹង	34	drunk	sma? cət	ស្មាច់ចិត្ត	50R	to volunteer
səvəl	ស៊ីវិល	49	civilian	smaa	ស្មា	52	shoulder
səh	សេះ	46	horse	smaə knia	ស្មើគ្នា	43	even, equal
slem	ស្បែក	2	Thailand Thai	smaw	ស្មៅ	41L	grass
				smien	ស្មើន	26	secretary
sii	ស៊ី	14L	to eat, drink (very inform- al)	sməh tron	ស្មោះត្រង់	54	honest, straight- forward
				snaa		44	crossbow

sgao	ស្លោ	33	to boil, to make into soup; a soup containing boiled meat	songkhyaa	សង់ខ្យា	33	pudding
sgiem	ស្បែម	39R	still, quiet	songkum	សង់គុម	55L	society
sok	សុខ	1	to be healthy	songsay	សង់ស្យា	50	to suspect
sok cət	សុខចិត្ត	42	to be willing, to agree, to be satisfied	sao	ស	23	white
sok səbaay	សុខសប្បាយ	1	to be fine	saoam	សម	32	fork
sokkəlaa	ស៊ីក្លា	23	chocolate; brown	saoŋ	សង	28	to pay back, to repay
som	សុំ	9	please, to ask for, to beg, to ask permission	spian	ស្ពាន	53	bridge
som cbap	សុំច្បាប់	9	to ask for permission	spiey	ស្ពាយ	59	to carry, suspended from the shoulder
som tooh	សូមទោស (6)	30	excuse me, I'm sorry	spiy	ស្បែក	32	cabbage
sot tae	សុទ្ធតែ	31	all, exclusively	spiy kdaop	ស្បែកក្បាល	32	cabbage
soum	សូម	1	please	spoa	ស្ពាត	43	sport
soum thaa mədɔŋ tlet	សូមថាម្តងទៀត	1	please say (it) once more	spook	ស្ពូក	33R	tray
soumbeɣ (tae)...(kɔɔ)	សូមប្រាប់... (ក្រី)	30R	even...	sraa	ស្រា	4	liquor
sə?	សក់	5	hair	sraal	ស្រាល	53	light (not heavy)
səl	សល់	33R	to remain	srac tae	ស្រាប់តែ	32	it's up to
səm	សម	29	to be becoming, appropriate, proper	srac tɛ ləə	ស្រាប់តែលើ	56	it's up to
səmraan	សម្រាន្ត		to sleep	srae	ស្រែ	24	paddy field, rice field; used generally for farmland
sənnəmət	សន្មត		to assume	sraek	ស្រែក (42L)	56	to shout
səntəsok ciat	សន្តិសុខជាតិ		national security	sraoc	ស្រោច	57R	to sprinkle
səŋ	សង់		to build	sraom cəŋ	ស្រោចជើង	22	sock, stocking
				...srap	...ស្រាប់	41	already, ready
				srap tae	ស្រាប់តែ	40	suddenly
				sraew	ស្រូវ	34	rice (uncooked, unpolished)
				srey	ស្រី	8	female (pertaining to human)

srey mee phtéh	ស្រីមេផ្ទះ	32R	housewife	ta?sll ភាគស៊ី	10	taxi
sriev srañ	ស្រីវស្សា	19	to shiver	taa ភា	18	grandfather
srok	ភូមិ	3	village, country, region; district	taam ភាម	10	by
sroap	ស្រប	48R	parallel, in accord with	taam ភាម	52	to follow
sruol	ស្រួល (5)	29	easy, convenient, comfortable; to feel good	taam pit ភាមពិត	34R	in truth, in fact, actually
sruol buol	ស្រួលបួល	25L	easy, well, all right, fine	taam (khñom) smaan ភាម(ខ្ញុំ) ស្មាន	16	according to (my) opinion
sruol khluon	ស្រួលខ្ពស់	19	to be fine, to be well, healthy	taam phlæw kaa ភាមផ្លូវការ	57	official (ly)
staad	ស្ថាន	28	stadlum	taam yóobol (khñom) ភាមយោបល់(ខ្ញុំ)	60	according to (my) opinion
sté? vay	ស្តាប់វាយ	57	to ambush	tae តើ	28	whether or not, introduces a question
stee tæ	ស្តើវតិ	36	almost	tae តែ	9	but
sting	ស្តឹង	59	small river	tae mæ dæw តែម្តង	35	directly
stuuc trey	ត្រីចត្រី	44	to fish	taem តែម្តង	26	stamp
strey	ស្រី	16L	woman, female (formal)	taen tæ តែងតែ	31	always
suo	សួរ	1	to ask	tan pil តាំងពី	19	since
suo celaay	សួរចម្លើយ	54	to interrogate	tee តើ	1	no
suo sok tuk	សួរសុខទុក្ខ	25L	to ask after, to say hello to	teehsæcæw តើស្រី	45	tourist
suon cbaa	សួនច្បារ	45	garden	teelæfoun តើទូរស័ព្ទ	42L	telephone
sup	ស៊ុប	33	soup	té?tòng ទាក់ទង	48R	to relate to, to connect with, to have relations with
suu...cia cian	ស៊ី...ជាជាង	40	rather...than	téng ទាំង	41L	even
svaay	ស្វាយ	31	mango	téng pëmaan (30R) ទាំងប៉ុន្មាន	37	all (see note)
svaay pævót	ស្វ័យប្រវត្តិ	47	automatic	téng (pil) ទាំង (ពីរ)	59	all (two)
	(T)			téng æh ទាំងអស់	19R	22 all
ta?	ភាគ	48L	tax			

téŋ...téŋ	ទាំង...ទាំង	49	both...and including...and...	təlɔp mɔo viŋ	ត្រឡប់មកវិញ	9	to return
tebon	តំបន់	51	region, area	təlɔp tiw viŋ	ត្រឡប់ទៅវិញ	9	to return
tebon haam min aoy da? kɔɔŋ tɔp	តំបន់ហាមមិនឱ្យដាក់កងទ័ព	51	demilitarized zone	təmrey	ដំរី	54	elephant
técé?	ត្រជាក់	24	cold	təmreŋ tae mədɔɔŋ	ត្រង់ដៃតម្កល់	58	all the way, straight to, all at once
técié?	ត្រចៀក	52	ear	tənaa	ត្រង់ណា	29	where
tədaɛl	ដូចគ្នា	9	same	tənaaŋ	តំណាង	50	to represent
təəniɪh	តេនីស	43	tennis	tənam	ដំណាំ	40L	(to) plant, something planted
təəp	ទើប	56	just	tənee	ទំនេរ (35L)	60	free, unoccu- pied
təəp	ទើប	55	not...until, only then	tənəŋ	ដំណឹង	21	news
təəp əm	ទើបនឹង	15	just	tənup tik	ទំនប់ទឹក	60	dam
təhian	ទាហាន	35	soldier	təŋ	តឹង	47L	strict, tight
təhian aakah	ទាហានអាកាស	46	Air Force	təŋbɔn	ទម្ងន់	34R	weight
təhian cəəŋ kook	ទាហានដើមគោក	46	Army	təpəŋ	ទំពាំង	44L	a pond
təhian cəəŋ tik	ទាហានដើមទឹក	46	Marine	təpəŋ baaycuu	ទំពាំងបាវដ្ឋាន	31	grape
təhian chat youŋ	ទាហានឆ័ត្រយោង	49	paratrooper	təriep cuo	តែងច្រៀង	56	to form ranks
təhian niavia	ទាហាននាវា	46	Navy	tərɔm	ទំរាំ	25	until
təhian pəsch	ទាហានពិសេស	49	special forces	təsee	សរសេរ	2	to write
təhian seh	ទាហានសេះ	46	Cavalry	tətee	ទំនេរ	44R	free, un- adorned, simple, empty
təhian thmaə cəəŋ	ទាហានថ្មីដើម	46	Infantry	tətuol	ទទួល	11	to recieve, to greet
təlaəŋ	ដំឡើង	52	to mount; to raise	tətuol khoh traw	ទទួលខុសត្រូវ	48R	to be in charge, be responsi- ble
təlaəŋ sa?	ដំឡើងស្តី	52	to promote, to raise rank	tətuol petuk	ទទួលបន្ទុក	54	to be in charge
təlɛ?	ទម្លាក់	52	to drop	tətuol tooh	ទទួលទោស	36L	to be pun- ished
təlɛ? sa?	ទម្លាក់ស្តី	52	to demote				
təlouŋ	ដំឡូង	31	potato, tuber- ous vegetable				

tətuol tian ទទួលទាន	51L	to eat (formal) impersonal	thiat əkah ពាក់កណ្តាល	51	weather, climate
tec តិច	18	few, a little	thlaa ថ្លា	39L	clear (substance)
thaa ថា	16	to say; that (introducing a noun clause)	thlay ថ្លៃ	6	expensive; price, the cost of
thaa aoy ថាឲ្យឃើញ	8	to say aloud	thlé? ធ្លាក់	24	to fall
thaa taam ថាតាម	1	to repeat after	thlé? sa? ធ្លាក់សក់	52	to be demoted
thaa taam khñom ថាតាមខ្ញុំ	1	repeat after me	thləŋ ថ្លង	31	to weigh, to weigh out
thaem ថែម	18	to add; additional	thlóp ធ្លាប់	13	used to
thaem tlet ថែមទៀត	18	in addition	thmey ថ្មី	21	new
thaok ថោក	15	cheap	thmĩñ ធ្មើញ	20	tooth
thé? ធ្លាក់ (35L)	55	to kick, to pedal a bicycle	thna? ថ្នាក់	6	room, classroom; class
thəə ធ្វើ	2	to do, to work	thnam ថ្នាំ	15	drug, medicine
thəə aoy ធ្វើឲ្យឃើញ	12L, 12R	to cause, to make	thnuu ធ្មើ	44	bow (for shooting)
thəə baap ធ្វើបាប	53	to mistreat	thŋay ថ្លៃ	56R	sun
thəə cia ធ្វើដំណើរ	42	to pretend	thŋay lɛc ថ្លៃសឹម	56R	sun sets
thəə tənəə ធ្វើដំណើរ (32R)	44	to travel	thŋún ធ្មើស៍ (36L)	52	heavy
thəə kaa ធ្វើការ	7	to work	thóə kdaw ធ្មើក្បាល	58L	toughness, rigor (restricted usage)
thəə khlát ធ្វើហាត់	37	to murder, to assassinate	thom ធំ	7	big
thəə mɛc ələw ធ្វើម៉េចបាន	40	what can (I) do?	thommədaa ធ្មើប្រាក	14	usually, normally
thəə so? ធ្វើសក់	28	to do someone's hair	thót ធ្លាក់	14L	to be fat
thəə təhian ធ្វើទាហាន	46	to serve in the service	thoət ថ្នាក់	27	to photograph, to record
they bæ ថ្មី	55	although	thoət ruup ថ្នាក់រូប	28	to take a picture
they mɛn + verb ថ្មីផង	10	of course	thum ធ្មើ	34	to smell
			thun ធ្មើ	55	type, kind, caliber

tia	ទា	33	duck	tiw dɔl	ទៅដល់	7	to arrive
tia	ទាវ (49L)-53		to demand money, collect money	móo dɔl	ចុកដល់	7	to arrive
tia prey	ទាព្រៃ	44	wild duck	tiw naa móo naa (L)	ទៅណាចុកណា	13	to go places
tia pún	ទាព្រៃ	53	to collect tax	tiw tiet	ទៅទៀត	30	even more
tia ta?	ទាភាគ	53	to collect tax	to?	តុ	29	table, desk
tiap	ទាប	59	low	tooh	ទោស	36	guilt, blame, punishment
tiay	ទាប	40R	to soothsay, to predict, to give a horoscope, tell fortune	tóh ey	ទាស់អី	39	what's wrong
tien	ទៀង	48	to be accurate	tóh tɛ...kom ey	ទាស់តែ...កុំអី	39	if it weren't for the fact that, otherwise
tiet	ទៀត	7	more again	tól kənit	ទាស់គំនិត	45	to be speechless to be lost
tii	ទី	13	place; marks an ordinal number	tól tae	ទាស់តែ	38	unless
tii kron	ទីក្រុង (26L -36)		city	tón	ទាន់	3	to be on time to catch up with
tiñ	ទិញ	4	to buy	tón maon	ទាន់ម៉ោង	17	on time
tiñ tuk	ទិញទុក	11	to buy in advance	tóp	ទ័ព	48	troops
tík	ទឹក	4	water, liquid	tót	ទាត់	43	to kick
tík dɔh koo	ទឹកដោះគោ	32	milk	touc	តូច	7	small
tík cət	ទឹកចិត្ត	54	morale	ton	តង់	48	tank
tík dey	ទឹកដី	51	territory, land	to	ត	60	to continue, to do back and forth
tík kɔw?	ទឹកកក	24	ice, snow	to tól	តទល់	51	to resist, go against
tík məsɪn	ទឹកមាស្យន	29	fountain water	toom	តម	20	to abstain, to boycott
tiw	ទៅ	2	to go, to, toward	tra?	ត្រាត់	51	tract, leaflet
tiw	ទៅ	6(L)	imperative, particle	traey	ត្រើយ	60	(river) bank
tiw cia	ទៅជា	59	to become	trae	ត្រែ	60	horn
tiw dae	ទៅដើរ	6(L)	to go on foot, to walk	trəm trəw	ត្រឹមត្រូវ	45R	proper, true, honest
tiw leen	ទៅលេង	5	to visit	trəw	ត្រូវ	3	must
				trəw	ត្រូវ	3	right, correct
				trəw nɪŋ	ត្រូវនឹង	29R	to get along with

trew cia	ត្រូវជា	37	related to... as...	tuuk	ទុក	44	rowboat
trew haey	ត្រូវហើយ	2	that's correct	tvia	ទ្វារ	42L,53	door
trew kaa	ត្រូវការ	3	to need	tvilp	ទ្រូប	43	continent
trew læbuoh	ត្រូវរបួស	51	to be wounded			(U)	
trew tae	ត្រូវតែ	3	must, have to	ut	អ៊ុត	28	to press cloth
trew króp	ត្រូវគ្រាប់	52	to be shot	ut so?	អ៊ុតសក់	28	to curl or set hair
trey	ត្រី	34	fish			(V)	
trey ch?æ	ត្រីជ្រូក	57	smoked fish	vaa	វ៉ា	57	to pass a car
trey njet	ត្រីជ្រូក	51	dried fish	vaalih	វ៉ាលីស	13	suitcase
tróo trón	ត្រង់	58	to support	vay	វាយ	36	to hit,to fight, to attack
trón	ត្រង់	10	straight	vay knia	វាយគ្នា	53	to fight each other
trónsee	ត្រង់សេ	50	trench	vay sëmrok	វាយសំរុក	58	to assault
truot	ត្រួត	59	to inspect, to supervise	veetania	វេទនា	49	misery, suffering
truung	ត្រូង	52	chest, body	vén	វាំង	45	palace
tu?laa kaa sæk	តុលាការសឹក	60	military court	veek	វេក	29	to part
túh cia...koo daoy koo	ទោះជា...ក៏ដោយក៏	38	although	veek cəhiən	វេកចំហៀង	29	to part hair
tuk	ទុក	56	grief, sadness, misfortune	veen	វេន	29	turn
tuk	ទុក	20	to keep, to put	veən	វេង	23	long
tuk aoy...viñ	ទុកខ្មួល...វ៉ែន	39	(see note)	via	វ៉ា	12	it, he, she
tuk cət læ	ទុកចិត្តលើ	47	to trust	via huoh tiw haəh	វ៉ាហ្វូសទៅហើយ	42	it's too late
túl day nɛŋ day	ទល់ដៃនឹងដៃ	57	hand to hand	vial	វ៉ាល	17	field
túl muk	ទល់មុខ	29	in front of, face to face	vial kəpal hoh	វ៉ាលកប៉ាល់ហោះ	17	airport
tumniem tumlóp	ទំនៀមទម្លាប់	40R	custom	vial phnou khmaoc	វ៉ាលផ្សារខ្មោច	60	cemetery
tunlee	ទន្លេ	35L	river	vibat	វ៉ិបាត	50L	destructive, event, crisis
tuo aek	តួឯក	6	actor, actress	viccia	វ៉ិច្ឆា	47RL	knowledge, subject of, science of,-ology
tuoresap	ទូរស័ព្ទ	55	telephone	vih	វ៉ិះ	52	almost
tum	ទុំ	45	ripe	vih tae	វ៉ិះតៃ	52	almost
tuu tik koo?	ទូ ទឹកកក	32R	refrigerator				

vihseva?koo	វិស្វករ	49	engineer	yóo	យក	6	to take
viney	វិន័យ	48R	discipline	yóo cæt tuk da?	យកចិត្តទុកដាក់	54	to do with care, pay attention
viñ	វិញ	5	instead, back again	yóo kaa	យកការណ៍	54	to spy
vityialay	វិទ្យាល័យ	60R	lycée, academic secondary school	yóo khcol aakah	យកខ្យល់អាកាស	45	to take fresh air
vityu?	វិទ្យុ	43L	radio	yóo pún	យកពន្ធ	53	to collect tax
vityu? tuoratuoh	វិទ្យុទូរទស្សន៍	43L	television	yoobol	យោបល់	58	opinion, idea, advice
vóh	វាស់	58	to measure (length)	yúl	យល់	2,12	to understand
vót	វត្ត	45	pagoda, temple	yum	យំ	44L	to cry, to weep
vót phnom	វត្តភ្នំ	45	Wat Phnom	yup	យប់	5	night
vottho? mnong	វត្ថុចំណង់	48R	objective goal	yup meñ	យប់មិញ	10	last night
	(y)			yuon	យួន	2	Viet Nam, Viet namese
yaang...	យ៉ាង...	13	(adjective qualifier), way, manner, kind;(can occur between a noun and an adjective)	yuu	យូរ	15L,17	long (pertaining to time)
yaang craen nah	យ៉ាងច្រើនណាស់	1,7	at the most	yuu móo haeh	យូរមកហើយ	41	a long time ago
yaang mec	យ៉ាងម៉េច	13L,26	how	yuu yuu mædɔɔŋ	យូរៗម្តង	21	once in a while, seldom
yaang naa	យ៉ាងណា	13L	how, which way				
yaang naa koo daoy	យ៉ាងណាក៏ដោយ	58	anyway				
yaang naa miñ	យ៉ាងណាមិញ	48R	likewise (literary)				
yaang nih haey	យ៉ាងនេះហើយ	45L	this is why...				
baan cia	យ៉ាងនេះហើយបានជា						
yaang tec nah	យ៉ាងតិចណាស់	17	at least				
yəəŋ	យើង	3	we, us, our				
yiam	យាម	49	to guard				
yīay	យាយ	18	grandmother				
yīi	យឺ	24	Gee				
yīit	យឺត	24	slow, elastic				
yīit yīit	យឺតៗ	24	slowly				

FSI Language Publications Available from
Superintendent of Documents
Washington, D.C. 20402

BASIC COURSES

*Amharic	(Units 1-50)	\$2.25	*Twi	(Units 1-20)	\$1.25
*Amharic	(Units 51-60)	\$2.50	*Vietnamese	(Vol. I)	\$2.75
*Cambodian	(Units 1-45)	\$2.00	*Vietnamese	(Vol. II)	\$1.50
Cambodian	(Units 46-90)	\$3.25	*Yoruba	(Units 1-49)	\$2.75
*Cantonese	(Units 1-15)	\$3.50			
*Cantonese	(Units 16-30)	\$3.50			
*Chinyanja	(Units 1-63)	\$1.75			
*French	(Units 1-12)	\$3.00			
*French	(Units 13-24)	\$3.00			
*Fula	(Units 1-40)	\$2.75	Adapting and Writing Language		
*German	(Units 1-12)	\$3.00	Lessons		\$3.25
*German	(Units 13-24)	\$1.75	Contemporary Cambodian:		
*Greek	(Vol. I)	\$2.50	Grammatical Sketch		\$1.25
*Greek	(Vol. II)	\$1.00	*Finnish Graded Reader		\$4.50
*Greek	(Vol. III)	\$2.00	*French Supplementary Exercises		\$3.25
*Hebrew	(Units 1-40)	\$5.00	*From Spanish to Portuguese		\$1.00
*Hungarian	(Units 1-12)	\$2.00	German: A Programmed		
*Hungarian	(Units 13-24)	\$2.50	Introduction		\$4.50
*Kirundi	(Units 1-30)	\$2.75	Hindi - An Active Introduction		\$1.50
*Kituba	(Units 1-35)	\$2.25	*Hungarian Reader		\$3.75
*Korean	(Vol. I)	\$3.00	Indonesian Newspaper Reader		\$1.75
*Korean	(Vol. II)	\$4.75	*Levantine Arabic: Introduction		
Lao	(Vol. I)	\$4.00	to Pronunciation		\$1.00
Lao	(Vol. II)	\$2.75	Luganda Pretraining Program		\$2.25
*Lingala	(Units 1-24)	\$2.75	Modern Written Arabic		\$3.75
*Luganda	(Lessons 1-94)	\$2.25	*Spanish Programmatic Course		
*More	(Units 1-48)	\$1.75	(Instructor's Manual-Vol. I)		\$ .75
*Serbo-Croatian	(Units 1-25)	\$3.50	*Spanish Programmatic Course		
*Serbo-Croatian	(Units 26-50)	\$4.00	(Student Workbook-Vol. I)		\$2.25
Shona	(Units 1-49)	\$2.50	*Spanish Programmatic Course		
*Spanish	(Units 1-15)	\$6.00	(Instructor's Manual-Vol. II)		\$ .75
*Spanish	(Units 16-30)	\$6.25	*Spanish Programmatic Course		
*Spanish	(Units 31-45)	\$5.25	(Student Workbook-Vol. II)		\$5.25
*Spanish	(Units 46-55)	\$4.00	*Swahili General Conversation		\$1.25
*Swahili	(Units 1-150)	\$3.00	*Swahili Geography		\$ .65
Thai	(Units 1-20)	\$3.75	Turkish Graded Reader		\$2.75
Thai	(Units 21-40)	\$3.75	Vietnamese Familiarization		
*Turkish	(Units 1-30)	\$3.75	Course		\$1.75
Turkish	(Units 31-50)	\$2.25	*Yoruba Intermediate Texts		\$1.25

Supplies of all publications listed are limited, and prices are subject to change without advance notice. Rules require remittance in advance of shipment. Check or money order should be made payable to the Superintendent of Documents. Postage stamps and foreign money are not acceptable.

*Tape recordings to accompany these courses are available for purchase from the Sales Branch, National Audiovisual Center (GSA), Washington, D.C. 20409.